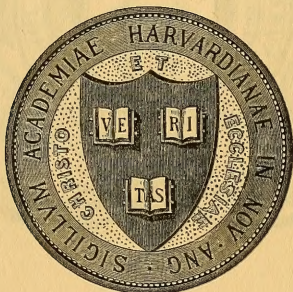

E.D. TIS 7580
T. 69.2
v. 69 suppl.

HARVARD UNIVERSITY.

LIBRARY

OF THE

MUSEUM OF COMPARATIVE ZOOLOGY

5151

GIFT OF

Bussey Institution

February 3, 1932.

FEB 3 1932

LIBRARY
CAMBRIDGE, MASS.
TIJDSCHRIFT VOOR ENTOMOLOGIE

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

ONDER REDACTIE VAN

DR. J. TH. OUDEMANS, PROF. DR. J. C. H. DE MEIJERE

EN

DR. A. C. OUDEMANS.

NEGEN-EN-ZESTIGSTE DEEL.

JAARGANG 1926.

SUPPLEMENT.

**KRITISCH HISTORISCH OVERZICHT
DER ACAROLOGIE.**

EERSTE GEDEELTE,

850 v. C. TOT 1758.

2nd part in Suppl. Vol. 75, 1932.

'S-GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.
1926.

KRITISCH
HISTORISCH OVERZICHT

DER

ACAROLOGIE

DOOR

DR. A. C. OUDEMANS.

EERSTE GEDEELTE,
850 v. CHR. TOT 1758.

MET 70 FIGUREN IN DEN TEKST.

OVERZICHT VAN DEN INHOUD.

	Blz.
Voorwoord	1
A. Algemeen, tevens Systematisch Overzicht	4
Genus <i>Acarus</i> L. 1758	4
1. <i>Acarus coleoptratorum</i> L. 1758	14
Recapitulatie	22
2. <i>Acarus crassipes</i> L. 1758	24
3. (<i>Gamasus badius</i> C. L. KOCH 1839)	25
4. (<i>Laelaps laevis</i> MICH. 1891)	25
5. (<i>Gamasus halleri</i> G. & R. CAN. 1881)	27
6. (<i>Acarus gallinae</i> DE GEER 1778)	28
Recapitulatie	34
7. (<i>Acarus vespertilionis</i> SCOP. 1763)	36
8. <i>Acarus aphidioides</i> L. 1758	39
9. (<i>Antennophorus uhlmanni</i> HALL. 1877)	40
(<i>Uropodidae</i>)	41
10. (<i>Cryptostoma tarsale</i> ROB. DESV. 1839)	41
11. (<i>Notaspis marginatus</i> C. L. KOCH 1839)	42
12. (<i>Discopoma romana</i> G. & R. CAN. 1882)	43
(<i>Argasidae</i>)	46
13. (<i>Acarus plumbeus</i> PANZ. 1795)	46
14. (<i>Ixodes canisuga</i> JOHNST. 1849)	47
15. (<i>Ixodes hexagonus</i> LEACH 1815)	47
16. <i>Acarus reduvius</i> L. 1758	49
Recapitulatie	82
17. <i>Acarus aegyptius</i> L. 1758	88
17a. (<i>Acarus testudinis</i> HASSELO. 1762)	89
18. <i>Acarus americanus</i> L. 1758	90
19. (<i>Amblyomma dissimile</i> C. L. KOCH 1844)	94
20. <i>Acarus elephantinus</i> L. 1758	95
21. <i>Pediculus ricinoides</i> L. 1758	96
22. <i>Acarus sanguisugus</i> L. 1758	97
23. (<i>Ixodes leachii</i> AUD. 1827)	98
24. (<i>Acarus marginata</i> SULZ. 1776)	101
25. (<i>Ixodes annulatus</i> SAY 1821)	101
26. (<i>Rhipicephalus armatus</i> POCOCK 1900)	102
27. (<i>Scutacarus femoris</i> GROS 1845)	103
28. <i>Acarus baccharum</i> L. 1758	104
29. <i>Acarus salicinus</i> L. 1758	106
30. (<i>Tetranychus carpini</i> OUDMS. 1915)	107
31. <i>Acarus telarius</i> L. 1758	108
32. <i>Acarus alceae</i> L. 1758	110
33. (<i>Tetranychus ludeni</i> ZACH. 1916)	111
34. (<i>Acarus eruditus</i> SCHRK. 1781)	111
35. (<i>Cheyletus doctus</i> BERL. 1886)	113

Overzicht van den inhoud.

	Blz.
(<i>Acarus folliculorum</i> SIMON 1842)	115
36. <i>Acarus longicornis</i> L. 1758	116
37. <i>Acarus littoralis</i> L. 1758	117
37a. (<i>Acarus citri</i> HASSELO. 1762)	118
38. (<i>Eupodes striola</i> C. L. KOCH 1836).	119
39. <i>Acarus motatorius</i> L. 1758	120
40. <i>Acarus croceus</i> L. 1758	121
41. (<i>Acarus celer</i> HERM. 1804)	122
42. (<i>Acarus limacum</i> SCHRK. 1781)	123
43. <i>Acarus batatas</i> L. 1758	129
44. (<i>Trombidium pusillum</i> HERM. 1804)	131
45. (<i>Trombidium sylvaticum</i> C. L. KOCH 1836)	133
46. (<i>Trombidium purpureum</i> C. L. KOCH 1837)	134
47. (<i>Acarus tinctorius</i> L. 1767)	134
48. (<i>Trombidium gigas</i> TRT. 1894)	134
49. (<i>Acarus parasiticus</i> DE GEER 1778)	135
50. (<i>Trombidium sericeum</i> SAY 1821)	136
51. (<i>Trombidium trigonum</i> HERM. 1804)	137
52. <i>Acarus holosericeus</i> L. 1758	139
(<i>Hydrachnidae</i>)	144
53. <i>Acarus aquaticus</i> L. 1758	146
54. (<i>Hydrachna extendens</i> MÜLL. 1776)	149
55. <i>Acarus gymnopteroorum</i> L. 1758	150
56. (<i>Hydrachna geographica</i> MÜLL. 1776)	151
57. (<i>Acarus globosus</i> DE GEER 1778)	153
57a. (<i>Acarus ypsilophorus</i> BONZ 1783)	159
58. (<i>Nesaea brevipes</i> NEUM. 1880)	159
59. (<i>Nesaea carnea</i> C. L. KOCH 1836)	160
60. (<i>Hydrachna fuscata</i> HERM. 1804)	160
61. (<i>Nesaea rufa</i> C. L. KOCH 1835)	160
62. <i>Acarus rupestris</i> L. 1758	161
63. (<i>Acarus zosterae</i> FABR. 1779)	162
(<i>Tyroglyphidae</i> sensu lato)	162
64. <i>Acarus farinae</i> L. 1758	165
Recapitulatie	188
65. (<i>Acarus putrescentiae</i> SCHRK. 1781).	192
66. (<i>Acarus dimidiatus</i> HERM. 1804)	193
67. (<i>Tyroglyphus casei</i> OUDMS. 1910)	197
68. (<i>Tyroglyphus heterocomus</i> MICH. 1903)	202
69. (<i>Acarus domesticus</i> DE GEER 1778).	203
Recapitulatie	213
70. (<i>Acarus destructor</i> SCHRK. 1781)	214
71. (<i>Acarus lactis</i> L. 1767)	215
Recapitulatie	229
72. (<i>Chaetodactylus</i> spec.)	231
73. (<i>Pediculus cerambycinus</i> SCOP. 1763)	231
74. (<i>Hypopus granulatus</i> DUJ. 1849)	232
75. (<i>Hypopus feroniarum</i> DUF. 1839)	235
76. <i>Acarus muscarum</i> L. 1758	237
77. <i>Anoetus polypori</i> OUDMS. 1914)	240

Overzicht van den inhoud.

	Blz.
78. (<i>Dermaleichus mucronatus</i> BUCHH. 1869)	241
79. <i>Acarus passerinus</i> L. 1758	243
80. (<i>Analges tridentulatus</i> HALLER 1882)	245
81. (<i>Dermaleichus pici majoris</i> BUCHH. 1869)	246
82. <i>Pediculus pari</i> L. 1758	247
83. (<i>Dermaleichus picae</i> L. C. KOCH 1840)	249
84. <i>Acarus siro</i> L. 1758	250
Recapitulatie	329
(<i>Sarcoptes canis</i> GURLT 1837)	342
(<i>Sarcoptes equi</i> GERLACH 1857)	342
(<i>Sarcoptes suis</i> GERLACH 1857)	344
(<i>Sarcoptes dromedarii</i> GERV. 1841)	345
(<i>Acarus bubulus</i> OUDMS. 1926)	345
(<i>Sarcoptes ovis</i> ROBIN 1860)	346
(<i>Sarcoptes cati</i> HERING 1838)	347
85. <i>Acarus scaber</i> L. 1758	347
86. <i>Acarus geniculatus</i> L. 1758	348
87. (<i>Notaspis bipilis</i> HERM. 1804)	353
88. <i>Acarus fungorum</i> L. 1758	354
89. (<i>Acarus tremellae</i> L. 1761)	355
90. <i>Acarus coleoptratus</i> L. 1758	355
(<i>Eriophyes thomasi</i> NAL. 1889)	356
91. (<i>Sarcoptes gallarum tiliae</i> TURPIN 1835)	357
(<i>Phytoptus vitis</i> LANDOIS 1864)	359
B. Idonomie	360
C. Anatomie	376
D. Histologie	378
E. Physiologie	378
F. Teratologie	381
G. Oekologie	381
H. Embryologie	388
I. Ontogenie	389
J. Phylogenie	390
K. Chorologie (Milieukunde, Habitat)	391
L. Chronologie (Tempus)	402
M. Diapherologie (Zoogeographie, Verbreidingskunde)	404
N. Oekonomie	411
O. Iatrozoölogie (Medische zoölogie)	413
P. Onomatologie (Nomenclatuur)	415
Q. Determineertabel	441
R. Literatuur	452—500

IETS OVER DE FIGUREN.

De figuren zijn grootendeels photographieën naar de oorspronkelijke. Indien die gekleurd waren, mislukte de reproductie meestal, voornamelijk bij roode. Ik maakte dan daarvan een overtrek met de pen; onder zulke leest men: „overtrek”. Indien de oorspronkelijke figuren te klein waren, liet ik ze tweemaal vergrooten. Eéne figuur was te groot; die werd dus 2 maal verkleind. De oorspronkelijke figuur 44 was, als zijnde op zwarten grond, voor reproductie ongeschikt; zij werd overgeteekend op witten grond. Fig. 13 en 67 zijn origineele.

CORRIGENDA.

P. 174. ■ 1680 &c. moet, met de daarbij behoorende figuur, ingelascht worden op p. 194. Zoo ook p. 178. ■ 1690. *Made.* BLANKAART, Collectanea &c.

DANKBETUIGING.

Nog past het mij, mijn warmen dank te betuigen aan den heer J. A. BERGSTEDT, Hoofdbibliothecaris der Kungliga Svenska Vetenskaps Academiens Bibliothek te Stockholm, voor eenige naspeuringen op het gebied der Literatuur, alsmede aan den heer R. CALLIET, Conservator der Bibliothèque et du Musée de Carpentras, voor de welwillende toestemming, een gedeelte van een handschrift te publiceeren. (p. 166—168, 286).

KRITISCH HISTORISCH OVERZICHT

DER

ACAROLOGIE.

EERSTE GEDEELTE.

850 v. Chr. tot 1578.

VOORWOORD.

De Acarologie, de kennis omtrent *Acari*, heeft reeds zoodanigen omvang gekregen, dat één mensch dien in zekeren zin nieuwen tak van wetenschap niet meer overzien kan. Ik ben mij ervan wèl bewust, dat mijn arbeid verre van volledig kan en zal zijn. Toch meen ik, dat ik een goed werk verricht, al hetgeen ik, door nasuffelen in oudere en nieuwere werken, te weten gekomen ben, tot één geheel te verwerken en het licht te doen zien.

De geschiedenis der Acarologie blijkt een zeer belangwekkend gedeelte van de Geschiedenis der Dierkunde te zijn.

De te bewerken materie is echter zóó omvangrijk, dat ik besloten ben, mijn werk, dat uit den aard der zaak slechts langzaam vorderen kan, bij gedeelten te doen verschijnen.

Dit **Eerste Gedeelte** omvat, gelijk het hoofd het reeds aangeeft, alles, wat over *Acari*, van de oudste tijden af, tot 1758 bekend geworden is. Ik koos het jaar 1758 als eerste mijlpaal, omdat in dat jaar de 10e editie van LINNAEUS' *S y s t e m a N a t u r a e* verscheen, het werk, waarin, hoewel niet voor het eerst, de binomenclatuur op zoölogisch gebied streng doorgevoerd werd.

Het woord „alles”, hierboven mij uit de pen gevloeid, mag

niet letterlijk opgevat worden. In de eerste plaats, omdat het mij niet gelukt is, alle werken, door schrijvers genoemd, te raadplegen, ofschoon ik van 20 bibliotheken in Nederland en even zoovele in het buitenland gebruik maakte. En in de tweede plaats, omdat, vooral de oudere schrijvers, van elkander overschreven. Wanneer ik dus „alles” mededeelde, wat reeds over *Acari* geschreven is, dan zoude ik telkens in herhaling vervallen. En dat is geenszins mijne bedoeling.

Een van de drijfveeren, die mij noopten, dit werk te ondernemen, is de bevinding, dat zoo dikwijls iets „ontdekt” werd, of als „nieuw voor de wetenschap” gepubliceerd werd, wat reeds lang door anderen opgemerkt was, doch den nieuweren acarologen onbekend bleef, voornamelijk, omdat zij zich niet de moeite getroostten, of daartoe niet in staat waren, te weten te komen, wat reeds in andere werken verschenen was. Ik zelf heb mij daaraan dikwijls bezondigd.

Een tweede impuls was deze, dat ik meen, door deze publicatie in eene werkelijke behoefte te voorzien, niet alleen voor mij zelven, maar ook voor vele acarologen, die bij mij reeds zoo herhaaldelijk erop aandrongen, aan dit werk te beginnen.

Ik heb het werk in eenige afdeelingen verdeeld, waardoor, naar mijne meening, het overzicht nog overzichtelijker gemaakt wordt.

Tot alle acarologen richt ik het vriendelijk verzoek, mij in mijn werk bij te staan, door mij op werken opmerkzaam te maken, die mij ontgaan zijn, of wel, mij werken toe te zenden, die ik niet raadplegen kon; zoomede mij mede te deelen, wat zij in mijn werk niet goed vinden: drukfouten, verkeerde zienswijze, enz.

Voor Arabischen tekst en uitdrukkingen verleende mij de heer C. HOOYKAAS, Candidaat in de Oostersche Talen te Leiden zijne zeer gewaardeerde hulp. Schoot ik te kort in mijne kennis van het Grieksch en het Latijn, dan maakte ik ruimschoots gebruik van die van Dr. C. ALBERS, leeraar aan het Gemeente Gymnasium te Arnhem; in die van Oudduitsch, dan stond Dr. JAN DE VRIES, leeraar aan de Gemeente Hoogere Burgerschool mij bij; in die van Scheikunde, dan

vond ik steun bij mijn oud-collega Ir. H. J. W. J. REMMERS, leeraar aan dezelfde Inrichting; waarvoor ik hun hier openlijk mijn dank betuig.

Dankbaar gestemd vermeld ik hier Dr. J. G. DE LINT, Voorzitter van de Vereeniging voor Geschiedenis der Genees-, Wis- en Natuurkunde, voor het opsporen van oude medische literatuur, alsmede Dr. D. MAC GILLAVRY, voor het leenen van werken uit zijne bibliotheek, en het mij opmerkzaam maken op werkjes, waarin iets over *Acari* voorkomt en waarvan vele mij zelfs bij name niet bekend waren.

Niet minder wordt door mij op prijs gesteld de groote welwillendheid der Directeuren, Bibliothecarissen en Conservatoren der meer dan 40 zoo binnen- als buitenlandsche bibliotheken, waarvan ik boeken ontving.

Werken, die ik raadplegen kon, zijn gemerkt met ■; die, waarvan ik den tekst in eene andere editie, of in een ander werk vond, met □. Dat teeken plaats ik dus óók vóór alle werken, die vóór de uitvinding der boekdrukkunst geschreven zijn.

Achter de behandeling van enkele soorten, die zich in eene eenigszins grootere belangstelling mochten verheugen, heb ik eene „Recapitulatie” ingelascht.

N a s c h r i f t. Nadat het werk geëindigd was, vond ik nog materiaal, om het eraan toe te voegen. Zoo heb ik nog de nummers 17a, 37a en 57a kunnen inlasschen. Het geheel nog eens om te werken achtte ik ondoenlijk en onnoodig.

A.

ALGEMEEN, TEVENS SYSTEMATISCH OVERZICHT.

Genus *Acarus* L. 1758.

- 1735. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 1; Ordo *Aptera*, gen. 4.
- 1736. *Acarus*. LINNAEUS, Anim. per Suec. obs.; in: Act. Lit. Sci. Suec. 1736. p. 133.
- 1740. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 2; gen. 175.
- 1740. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 3.; curā J. LANGEI; Ordo *Aptera*. gen. 4.
- 1741. *Acarus*. LINNAEUS, Elenchus Anim. per Suec. observ.; Upsaliae; p. 87.
- 1743. *Acarus*. LINNAEUS, Elenchus Anim. per Suec. observ.; Lugd. Bat. p. 87.
- 1744. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 4.; curā JUSSEUI; gen. 182.
- 1746. *Acarus*. LINNAEUS, Faun. Suec.; Ed. 1; p. 345.
- 1747. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 5; curā AGNETHLERI; gen. 175.
- 1748. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 6; p. 68.
- 1748. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 7; curā (anonymi); p. 68.
- 1751. *Acarus*. HILL, gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals; London; p. 23.
- 1753. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 8; gen. 5.
- 1754. *Acarus*. LINNAEUS, *Ciron*, Système Naturel du Règne Animal; Ed. 8a; curā (anonymi); tome 2. p. 226. 235.
- 1756. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 9; curā GRONOVII; p. 74.
- 1758. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10; p. 615. Type *Acarus siro* L. 1758.
- 1758. *Acarus*. LINNAEUS; in: (GMELIN), Onomatologia Hist. Nat. v. 1. kol. 30.

Acarus.

■ 1664. POWER, *Experimental Philosophy* . . . cont. new Experiments: Microscopical &c.; London; book 1. p. 16—23. Behandelt verschillende *Acari*, en, merkwaardig is het zeker, dat hij ze alle als m i j t e n herkende, al rekent hij daartoe, jammer genoeg, ook *Clothilla pulsatoria* (Wood-mite) en *Daphnidae* en *Cyclopidae* (Pond-mites). Men kan in hem wel den oudsten acaroloog zien.

■ 1665. HOOKE, *Micrographia*, or. . . &c.; London; p. 205—207, 213—215. Bespreekt eveneens verschillende *Acari*; is reeds beter op weg; want, hij noemt onder den naam van „Mites” geen andere dieren.

Na behandeling van „the wandring mite” (*Acarus geniculatus*), p. 205—206, en „another little insect” (*Acarus baccharum*), p. 206, treedt hij in beschouwingen over het ontstaan der verschillende soorten.

„When I first observ'd the former of these Insects, or Mites, I began to conjecture, that certainly I had found out the vagabond Parents of those Mites we find in Cheeses, Meal, Corn, Seeds, musty Barrels, musty Leather, &c.” — Wij zullen niet alles overschrijven; het zou te lang duren; slechts een paar zinnen, die bewijzen, dat hij er Lamarckiaansche begrippen op na hield. — Die „progenitors”, overal naar voedsel zoekend, komen overal terecht, waar maar voldoende vocht en voedsel aanwezig is, blijven daar, en planten zich voort: „off spring, . . . which by the change of the soil and Country they now inhabite, might be quite alter'd from the hew of their *progenitors*, and, . . . change both their skin and shape. . . . because that the soil or body they inhabit, seems to be almost half their parent, . . . seems to augment and nourish them” (the eggs) „also before they are hatch'd or shaped; . . . The eggs. . . . of Mites are increas'd in bulk after they are laid. . . . so that the bodies they are laid in, being, as it were, half their mothers, . . . have such an active power to change their forms.” — En hij droomt al van experimenten op dat gebied, en van „pedigrees”.

Na behandeling van de „Cheese Mite” vinden wij:

„This Creature is very much diversify'd in shape, colour, and divers other properties, according to the nature of the

Acarus.

substance out of which it seems to be ingendred and nourished, being in one substance more long, in another more round, in some more hairy, in others more smooth, in this nimble, in that slow, here pale and white, there browner, blacker, more transparent, &c. I have observed it to be resident almost on all kind of substances that are mouldy, or putrifying, and have seen it very nimbly meshing through the thickets of mould, and sometimes to lye *dormant* underneath them."

Jammer, dat HOOKE, die van 3 *Acaris* vrij goede beschrijvingen gaf, met 2 vrij goede afbeeldingen, van al de door hem waargenomene soorten zoo weinig naliet! Hij is een exacter waarnemer dan POWER 1664.

Nog moet ik mededeelen, dat hij, p. 215. c. 56. beschrijft en afbeeldt: „a small Creature hatched on a Vine". Ik zou hiervan geene melding maken, ware het niet, dat BONANNI 1691 het diertje *Acarus vini* genoemd had. Het diertje lijkt wel wat op eene Proctotrupiden-larve.

■ 1667. HOOKE, *Micrographia*, or.... &c.; London; p. 205—207, 213—215; 2d. Edition. — Het is dezelfde editie met een ander titelblad.

■ 1694. VAN LEEUWENHOEK, Vierde vervolg der Brieven.... &c.; Delft; 77^e missive; p. 593. — Hij ontdekt, dat mijten met slechts 6 pooten uit de eieren komen. Verdere bijzonderheden leze men bij *Tyroglyphidae* sensu lato, bij 64. *Tyroglyphus farinae* en bij 67. *Tyrolichus casei*.

■ 1710. WILLUGHBY had een „*Methodus Insectorum*” en een „*Historia Insectorum*” nagelaten. JOHN RAY heeft in 1705, 1708 en 1710 die „*Methodus*” uitgegeven onder zijn (RAY's) naam en in 1710 de „*Historia*” met wijzigingen. Telkens vermeldt hij echter de gedeelten, die hij uit WILLUGHBY's Manuscript („M. S.") putte.

■ 1735. *Acarus*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 1; Lugd. Bat.; Ordo 4; Aptera, gen. 4. — Pedes 8., articulis 8. constantes, oculi 2., Ant. minimae. — Hij vergeet, dat VAN LEEUWENHOEK reeds in 1694 wist, dat Larven slechts 6 pooten hebben. — Achter het woord „constantes” zetten wij een ?! —

Acarus.

Evenzoo achter: „oculi 2". Men wilde in dien tijd oogen zien, en men zag ze ook! — Onder de 6 *Acari* rekent hij ook 1 *Chelifer* en, N.B., *Pediculus inguinalis*!

■ 1740. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 2; Stockholmiae; gen. 175. — Pedes VIII. articulis 8. Oculi 2. Vagus. — Wijselijk zijn hier de woorden „constantes" en „Ant. minimae" weggelaten. — Onder de 6 *Acari* is toegevoegd 1 *Phalangium* en weggelaten *Pediculus inguinalis*.

■ 1740. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 3; Halae; Ordo 4. gen. 4. — Hetzelfde als Ed. 1. 1735, met Duitse vulgairnamen, door LANGE er aan toegevoegd.

■ 1741 en 1743. *Acarus*. LINNAEUS, Elenchus Anim. per Suec. observ.; Lugd. Bat.; p. 87. — Geen diagnose; 6 soorten, waaronder 1 *Chelifer*.

■ 1744. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 4., Parisiis; gen. 182. — Pedes VIII. Tibiae articulis 8. Oculi 2. — Genoemd is alleen: *Ricinus* (en *Scorpio araneus*). — Waartoe die zonderlinge toevoeging van „tibiae"? Waarom de reeds in de Ed. 1. genoemde *Acari* weggelaten? In Linn. Syst. Nat. Ed. 10. leest men p. 1.: Ed. „4. Parisiis 1740. Octauo. pag. 108. t. 1. per B. Jvssievm. Adjecta nomina Gallica. idem cum 2." — Maar, op den titel leest men: „Editio quarta ab Auctore emendata & aucta. Accesserunt nomina Gallica. Parisiis 1744." DE JUSSIEU wordt niet genoemd. Ook is deze „editio quarta" niet gelijk aan Ed. 2.

■ 1745. *Mite*. (Anonymus), Micrographia restaurata, or the copperplates of HOOKE, &c.; London; p. 60. — Hetzelfde als HOOKE 1665.

■ 1746. *Mite*. ADAMS, Micrographia illustrata, or, &c.; London; p. 92. — Herhaalt HOOKE's (1665) woorden over den vormenrijkdom, en enkele algemeenheden van POWER 1664 en van VAN LEEUWENHOEK 1694.

■ 1746. *Acarus*. LINNAEUS, Fauna Suecica; Holmiae; (ook Lugd. Bat.!). — Geen diagnose; 28 soorten, waaronder 1 *Phalangium* en 1 *Chelifer*. De *Acari* zijn niet systematisch gerangschikt, maar volgens opvallende bijzonderheden: lange pooten, dikke pooten, enz.

□ 1747. *Acarus* LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 5; Halae; curā

Acarus.

AGNETHLERI; genus 175. — Als ed. 2. 1740, met Duitse vulgairnamen; waaronder 1 *Phalangium* en 1 *Chelifer*.

■ 1748. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 6; Stöckholmiaë; p. 68, gen. 203. — „Pedes VIII. Tibiae articulis 8. Oculi 2.” — „Tibiae”, overgenomen uit 1744; waartoe? — Wijselijk is thans ook „vagus” weggelaten. — 9 soorten, met toevoeging van Zweedsche triviale namen, waaronder 1 *Phalangium* en 1 *Chelifer*. Zonderling! Want, in zijne Fauna Suecica 1746 zijn 28 soorten genoemd.

■ 1748. *Acarus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 7; Lipsiaë; p. 68. gen. 203. — Gelijkkluidend aan Ed. 6. 1748, met toevoeging van Duitse vulgairnamen.

■ 1749. *Milbe*. ROESEL VON ROSENHOF, Insecten-Belustigungen; Nürnberg; v. 3. p. 157—8. — Zij zijn van Spinnen te onderscheiden, doordat slechts 2 paar pooten aan het borststuk, de 2 andere paren aan het achterlijf gehecht zijn. — Valt men nu niet op zijne uitdrukkingen „borststuk” en „achterlijf”, dan heeft hij goed gezien: het meerendeel der *Acari* draagt de pooten, zooals ROESEL dat zegt. Bekend is, dat de oorspronkelijkste, de *Notostigmata*, de *Holothyroidea* en de *Gamasiformes*, en verder ongeveer de helft der *Hydrachnidae* de 4 pootparen vlak bij elkander, aan het podosoma dragen. — Verder, zegt ROESEL, kunnen de *Acari* niet spinnen. — Hij kon ook nog niet weten, dat *Tetranychidae* (BAECKNER 1752) en *Cheyletidae* (BAKER 1753), en misschien nog andere, dat wèl kunnen, al komt de spinstof niet uit het achterlijf, maar uit de monddeelen.

■ 1752. *Acarus*. HILL, A gener. Nat. Hist., &c.; v. 3. Hist. of Animals; London; p. 23. — Voornamelijk gebaseerd op LINNAEUS, Fauna Suecica. — Enkele zinnen:

„Most of the species of this genus have been also arranged among the microscopic animalcules, but with no reason; they are all sufficiently visible to the naked eye. The term *Acarus* is not to be understood in this sense, as restrained to the Insect commonly understood by it, the Mite, &c. . . . The genus appears a very numerous one; &c”.

Verder geen nieuws. — Hij geeft van 8 der 25 LINNÉ'sche soorten de beschrijving; de overige somt hij alleen bij name op,

Acarus.

en wel in de volgorde van LINNÉ's Fauna Suecica, zoodat men gemakkelijk vinden kan, welke *acarus* door hem bedoeld wordt. Daarbij treft het ons, dat hij er 2 noemt, die LINNAEUS niet beschrijft. De eene heeft hij stellig ontleend aan het werk van DE LA HIRE 1730 (3. *Gamasus badius*), de andere vond ik nergens vermeld, is dus blijkbaar eene eigene vondst (*Acarus zosterae?*).

■ 1754. *Acarus*. LINNAEUS, *Système Naturel du Regne Animal, &c.*; Paris; samengesteld door ? uit de werken van ARTEDI, KLEIN en LINNAEUS. Het deel over de Insekten is voornamelijk eene opsomming der soorten, in Ed. 6. vermeld, èn eene vertaling der Fauna Suecica Ed. 1. met toevoeging van enkele Fransche namen. Genus *Acarus* = *Ciron*.

■ 1755. *Acarus*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 8.; gen. 5. Nomen nudum. — LINNAEUS geeft in zijne Ed. 10. p. IX (ongenummerd) een: „Ratio Editionis.” Van de 8e Ed. zegt hij: „8. Holmiae 1753 Octau. p. 136. Vegetabilia p. I. I. HAARTMAN. At regnum Lapideum Scarae 8vo per MÖLLER”.

Hauptbibliothecar der Kungl. Svensk. Vetensk. Akad. in Stockholm deelde mij op mijne navraag mede: „Von der 8. Auflage hat man lange nur den botanischen und den mineralogischen Teil gekannt (vgl. HULTH, *Bibliographia Linneana* P. 16. 1907. S. 6.) bis neulich (1919) der österreichische jetzt in Schweden wonende LINNÉ-Forscher BRYK gezeigt hat dass eine von HERMAN ARNOLD MÖLLER (wahrscheinlich in Skara, Schweden, u. wahrscheinlich 1755) herausgegebene „Delineatio regni animalis” als den zoologischen Teil anzusehen ist.”

■ 1756. *Made, Milbe*. BAKER, *Das zum Gebrauch leicht gemachte Microscopium, &c.*; Zürich; p. 198—202. — Merkwaardig genoeg, wordt hier overal het woord *Made* gebruikt. Alleen aan het einde van cap. 23: „Von den Maden” vindt men, p. 202 en 203: „Die Maden oder Milben”.

■ 1756. BRISSON, *Regnum animale, &c.*; Parisiis; p. 3. — „Dividitur ergò regnum Animale in classes novem”. — p. 6: „In septima. . . . pedes octo & ultra. . . . Hujus classis Animalia Crustacea vocantur”. — Hij rekent dus de *Arachnoidea* (incl. *Acarì*) tot de *Crustacea*.

■ 1756. *Acarus*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 9; per GRONO-

Acarus.

VIUM; Lugd. Bat.; p. 74. — Gelijkkluidend aan Ed. 6. 1748. met toevoëging van éenen Franschen vulgairnaam.

■ 1758. **Acarus.** LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; Holmiae; p. 615. gen. 235. — Pedes VIII. Oculi II, ad latera capitis. Tentacula duo, articulata, pediformia. — Het aantal leden aan de pooten is hier weggelaten. Het is waar, dat de maxillaarpalpen, evenals bij de Insekten, „pediformia” kunnen zijn, maar hij wist toch, dat zij wel eens anders zijn: „claviformia” bij *Ixodes*-soorten. — Het aantal *Acari* is gestegen tot 31, waaronder echter *Acarus cancroides* en *Acarus scorpioides*, beide *Chernetidae*. Verder zijn er nog 3 *Acari* op p. 611 en 614 sub *Pediculus* te vinden. In het geheel dus 32 soorten.

■ 1758. *Acarus.* LINNAEUS, in (GMÉLIN's) *Onomatologia, medica Completa seu Onomat. Hist. Natur. oder &c.*; Ulm, Frankf., Leipzig; 1758—1777. — Deze „*Onomatologia Historiae Naturalis*” is eene voortzetting van de „*Onomatologia medica completa*” van 1755 en 1756. Bd. I—IV zijn van PH. F. GMÉLIN. — In Bd. I. 1758 kolom 30—39 vinden wij eene Duitsche vertaling van LINNAEUS, *Fauna Suecica*, 1746. Alle namen daarin, die aan die van de *Fauna suecica* gelijkkluidend zijn, zijn dus van LINNAEUS; de andere van GMÉLIN.

De vraag doet zich voor: welke mijt zweefde LINNAEUS voor den geest, toen hij reeds in 1735 den genusnaam *Acarus* aan de groep der Mijten gaf, en dezen naam in de volgende uitgaven van zijn „*Systema Naturae*” en „*Fauna Suecica*” behield? Met andere woorden: Welke mijt is type van het genus *Acarus* 1735, zelfs van het genus *Acarus* 1758 (aanvangsjaar der zoölogische binomenclatuur)?

Antwoord: geen andere, dan de schurftmijt.

ARISTOTELES, 350 v. Chr. gebruikte voor het eerst het woord *ἀκαρί*, doch niet voor de schurftmijt. Het was DELLA SCALA (SCALIGER) die, in 1557, voor het eerst het woord *Acarus* gebruikte, om er de schurftmijt mede aan te duiden. Van dat oogenblik af wordt het algemeen gebruikt. Men zie sub 84. *Acarus siro* bij de jaartallen 1557. 1567. 1576. 1577. 1592. 1612. 1622. 1630. 1634. 1641. 1650. 1657. 1658. 1660. 1663. 1664. 1667. 1671. 1675. 1676. 1677. 1680. 1686. 1689. 1691.

Acarus.

1692. 1696. 1699. 1700. 1703. 1708. 1722. 1724. 1733. 1735.
1739. 1740. 1756. 1758.

Welke mijt droeg eeuwenlang, zelfs nog ten tijde van LINNAEUS, den naam van *siro*, of synoniemen daarvan?

Antwoord; geen andere dan de schurftmijt.

Men zie bij de Recapitulatie na no. 84 bij de afdeeling „Nomenclatuur” de onderafdeeling, alwaar de namen behandeld worden, ontleend aan de pijn, het wee, de jeuk, die de zieren veroorzaken. Ik heb aldaar de namen alphabetisch gerangschikt. Chronologisch zou de lijst aldus eruit zien: *suer* 1155, *sur* 1155 enz., *surio* 1250, *suvo* 1250, *syro* 1363 enz., *sür* 1456 enz., *sivo* 1513, *surim* 1533 enz., *sotim* 1533 enz., *ciron* 1537 enz., *scirus* 1557 enz. *scirrho* 1563 enz., *siere* 1567 enz., *sierken* 1567 enz., *cyro* 1575 enz., *seur* 1585 enz., *scirro* 1586 enz., *chiro* 1602 enz., *zier* 1615 enz., *sühr* 1618 enz., *suehr* 1650, *ciro* 1653 enz., *sciro* 1660 enz., *syr* 1660, *sijr* 1660, *cyron* 1672 enz., *sir* 1689 enz., *saur* 1697 enz., *säur* 1708, *seir* 1722.

1.

Acarus coleoptratorum L. 1758.

□ 350 v. Chr. Ἐγγίγνονται δὲ καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐν πολλοῖς φθειρες· καὶ γὰρ οἱ ὄρνιθες ἔχουσι, καὶ οἱ καλούμενοι Φασιανοὶ, ἐὰν μὴ κονίωνται, διαφθείρονται ἀπὸ τῶν φθειρῶν καὶ τῶν ἄλλων δὲ ὅσα πτερὰ ἔχει τῶν ἐχόντων καυλόν. ARISTOTELES, De Animalibus Historia Libri X; lib. 5. c. 25. § 2. — Proveniunt etiam pediculi aliis in animalibus; habent enim aves. Quin etiam phasiani qui vocantur, ab iis necantur, nisi pulverentur: item et aliae, quarum pennae caulem habent.

Die Latijnsche vertaling is bij SCALIGER 1619, SCHNEIDER 1811 en WEISE 1843 dezelfde. En tòch geloof ik, dat zij verkeerd interpreteerden. Ik waag de volgende vertaling: — Ook in vele van de andere dieren ontstaan luizen. Immers, ook de vogels hebben ze, en de zoogenaamde Phasanten gaan, als zij niet met-stof-bestrooid-worden, te gronde door de luizen. En van de andere (dieren) alles wat vleugels heeft van degenen, die een angel hebben. — Waar reeds sprake is van vogels,

1. *coleoptratorum*.

die toch veeren hebben met een spoel, daar heeft het geen zin, nog eens van andere dieren te spreken, die veeren hebben met een spoel. — Ik ben ervan overtuigd, dat ARISTOTELES met τῶν ἄλλων δὲ ὅσα πτερὰ ἔχει bedoeld heeft: vlemuizen en vliegende insecten. En hiervan hebben er enkele een καυλός,, een angel, een legboor. — Tot staving van dezen gedachtegang diene, dat ARISTOTELES het woord πτερὰ óók gebruikte voor insectenvleugels: δερμόπτερον, δίπτερον, κολεόπτερον, τετράπτερον, enz. en dat hij zoowel bij de *Ichneumonidae*, c. 7., als bij de *Locustidae*, c. 23., van een κέντρον en van een καυλός spreekt, waar hij een legboor bedoelt.

Is mijne zienswijze de juiste — ik laat dat aan anderen ter beoordeeling gaarne over — dan heeft ARISTOTELES *Bombycinae*, hommels, waargenomen met „luizen”, d. w. z. *acari*, m. a. w. de op hommels zoo veelvuldig voorkomende *Parasitus coleoptratorum*. — *Bombycinae*; Macedonië.

■ 1634. *Pediculus*. MOUFET, *Insectorum Theatrum*; p. 265. — Scarabeos pilularios a pediculis propriis occidi, supra lib. primo meminimus. — In liber I staat echter niets over pediculi. — *Geotrupini*; Engeland.

□ 1658. (Nomen?) MOUFET, (*Insectorum Theatrum*) Engelsche vertaling in TOPSELL's *History of Beasts*; fol.; London; p. 889—1130.

■ 1664. *Beestje*. GOEDAERDT, *Metamorphosis...* ofte ... Beschrijvinghe, &c.; Middelburgh; v. 2. (zonder jaartal) ¹⁾ p. 260. 261. — „Deze jongere” (Hommels) „zijn 's morgens traag tot haar werk; en indien zij die kleine beestjes, die 's morgens haar gedurig onder, en op 't lijf loopen, tot hare op-wekkertjes niet en hadden, zij zouwden nog veel trager aan 't werk komen”. — *Bombycinae*; Nederland.

■ 1664. *Mite*. POWER, *Experimental Philosophy...* cont. new exper.: *Microscopical...* &c.; London; book 1. obs. 17. p. 20. — Within that yellow plush or furre of Humble-Bees

¹⁾ Deel I is van 1660. Dat blijkt uit blz. 3 (onder) en 4 (boven) van den brief „Aen den goetwilligen Leser”; alsmede uit mededeelingen op blz. 151 en 152. — Deel II is van ± 1664: op blz. 7 van de Dedicatie lezen wij: „het eerste Deel deses wercks, over eenige jaren in 't licht gegeven”; zeggen wij ± 4 jaren. — Deel III is van 1 Januari 1669. — De Latijnsche vertalingen verschenen 2 à 3 jaren later.

1. *coleoptratorum*.

you shall often find a little whitish very nimbly-running Animal, which hath the shape and form of a Mite in the *Microscope*. — Merkwaardig is, dat POWER deze diertjes als m i j t e n herkent. Verder zegt hij er niets van. — *Bombycinae*; Engeland.

■ 1667. *Bestiola*. GOEDART, *Metamorphoseos et Hist. nat. Pars secunda, De Insectis &c.*; Mediolanensis; s. d. (1667; is Pars II van zijne *Metamorphosis* (Latijn) van 1662); p. 185. 186. — Hetzelfde als 1664.

■ 1668. *Pidocchio dei scarafaggi*. REDİ, *Esperienze intorno alla Generazione degl'Insetti*; Firenze; p. 197. — Nomen nudum; hij haalt MOUFET 1634 aan, maar heeft het zelf niet gezien.

■ 1671. *Pediculus scarabaeorum*. REDİ, *Experimenta circa generationem Ins.*; Amstelodami; p. 315. — Hetzelfde als 1668.

□ 1674. *Pidocchio dei scarafaggi*. REDİ, *Esperienze int. alla gener. degl'Insetti*; Firenze; p. 197. — Hetzelfde als 1668.

■ 1685. *Bestiola*. GOEDART, *De Insectis, in Methodum redactus*; operâ M. LISTER; Londini; p. 244. — Hetzelfde als 1664.

■ 1686. *Pediculus scarabaeorum*. REDİ, *Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta c. gen. Ins., &c.*; Amstelædami; p. 206. — Hetzelfde als 1668.

□ 1687. *Pidocchio dei scarafaggi*. REDİ, *Esperienze int. alla gen. degl'Insetti, &c.*; Napoli. — Hetzelfde als 1668.

■ 1688. *Luis van een vliegend torretje; luis van de gekokerde vlieg*. BLANKAART, *Schou-burg der Rupsen, wormen, maden, &c.*; Amsterdam; p. 168. t. 14. f. H. — Dat „torretje” of „vlieg” is *Necrophorus vespilloides*. Van zijne beschrijving noteer ik:

„Mei; snel van loop; het had vier pooten, uit kleine bolletjes te samen geset: aan de twee voorste en twee agterste waren aan yder een soort van uit was” (zie beneden, bij *Scutacarus femoris*). „Het hoofd was spits met twee knypers, gelijk de Spinnen. Over het lyf ging van de linker tot de regter syde een witte streep, voorts was het beesjen kastanie-bruin van kleur.” — Met

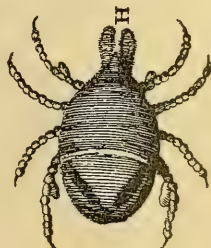

Fig. 1.

1. *coleoptratorum*.

„knypers” heeft hij stellig niet de mandibelscharen, maar de beide maxillaarpalpen bedoeld. De figuur vertoont duidelijk het driehoekig achterrugschildje.

□ 1688. *Pidocchio dei scarafaggi*. REDI, Esperienze int. alla gener. degl’Ins., &c.; 5a ediz.; Firenze; 4°. — Hetzelfde als 1668.

■ 1690. *Laus an einem fliegenden Käfergen*. BLANKAART, Schau-Platz der Raupen, &c.; Leipzig; p. 130. — Hetzelfde als 1688, met dezelfde, maar slechtere figuur.

■ 1700. *Beestje*. GOEDAERDT, Metamorphosis ofte &c.; Middelburgh; p. 260. 261. — Hetzelfde als 1664.

■ 1700. *Petite bête*. GOEDART, Metamorphoses naturelles ou &c.; La Haye; p. 260—261. — Hetzelfde als 1664.

■ 1700. *Petite bête*. GOEDART, Metamorphoses naturelles ou &c.; Amsterdam; p. 214. 215. — Hetzelfde als 1664.

■ 1702. *Louse on Scarabeus pediculosus* (Anonymus). Description and &c. Pocket-Microscopes made by JAMES WILSON.

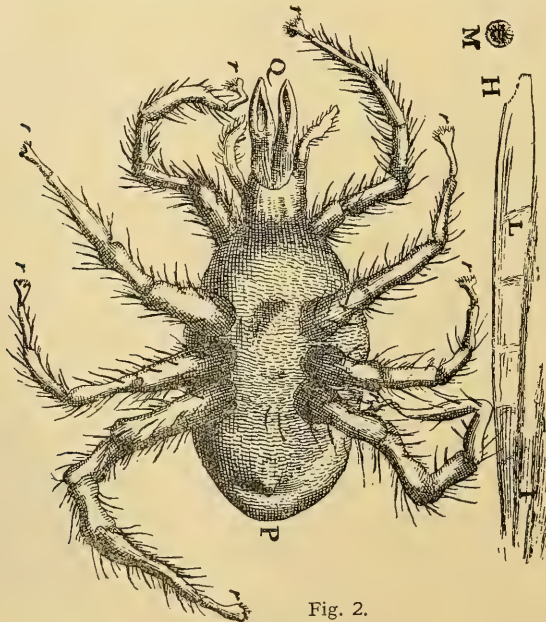

Fig. 2.

In: Philos. Trans.; London; v. 23. n. 281. p. 1241. 1247. (p. 1246: „printed 1702”). De plaat en de figuur zijn beide onge-

1. *coleopturatorum.*

nummerd. — PQ one of the Lice found on that Betle, called *Scarabeus Pediculosus* by the 4th Glass. P Its *Anus*. Q its two Claws, not unlike those of a Lobster, rrrr the extremities of its Feet, which have a remarkable contrivance for sticking fast to the polish'd surface of the Betle, not in the manner of Claws, as many other Insects; but divided into Capilaments, as expressed in the Figure."

Zijne vergelijking der mandibelscharen met die van eenen kreeft, en zijne deductie, dat de hechtschijfjes aan het einde der pooten geschikt zijn voor eene gladde oppervlakte, zijn merkwaardig te noemen. — Dat hij het distale gedeelte der doorschijnende hechtschijfjes voor „capilaments" aanziet, is wel een gevolg van de onvolmaaktheid van zijn mikroskoop. In werkelijkheid zijn die „capilaments" plooiën in de hechtschijfjes. — De figuur is vrij goed. Hij heeft zeer juist weergegeven, dat de pooten I apart staan, en de pooten II, III en IV aan iedere zijde contigu zijn. Het aantal pootleden is 1—3 te weinig; de meeste leden dragen te veel haren. — Jammer, dat hij het dier dood en platgedrukt waarnam; daar staat tegenover, dat hij anders de mandibelscharen niet als zoodanig herkend zoude hebben. — *Geotrupini*; Engeland.

■ 1710. *Pediculus*. RAY, *Historia Insectorum*, &c.; Londini. — P. 381, bij *Geotrupes* sp.: „*Pediculis subflavis à primo vere infestantur*. — P. 389. bij *Carabus auratus* en *C. violaceus*: „*E primo vere suis bestiolis infestantur, ut alii Scarabaei*." — „*Primo vere*": de genoemde soorten komen niet vóór April voor den dag.

■ 1710. *Pou des frelons; Pou des scarabés*. DE REAUMUR, *Insecte des Limaçons*; in: *Mém. Acad. Sci. Paris*. p. 305. — *Nomina nuda*. „*Frelon*" hier in de beteekenis van hommelm. — *Bombycinae, Geotrupini*, Frankrijk.

□ 1712. *Pidocchio dei scarafaggi*. REDI, *Opere*; 3a Ed.; 4°. Venezia; T. 1. 1712: *Esperienze int. alla gen. degl'Ins.* — Hetzelfde als 1668.

■ 1722. *Lauffende Kefer-Laus*. FRISCH, *Beschr. Ins. Teutsch-Land*. v. 4.; Berlin; p. 17. c. 9. t. 10. — „*Wann die Gattungs-Zeit der Pillen-Kefer vorbey, . . . bekommen sie Läuse. Es lauffen diese Läuse in dem Mist häufig und schnell*

1. *coleoptratorum*.

herum, durch die Löcher, so von allerley Insecten darein gebohret worden. (1) Wann sie dann einen solchen krafftlosen Kefer antreffen, setzen sie sich an demselben, und vermehren sich starck, dass oft sein gantzer Unter-Leib damit bedeckt ist (2); da man die Jungen von den Alten an der Farb und Grösse, auch an der Bewegung deutlich erkennen kann. (3). Die Grössern lauffen immer herum, und suchen, wo sie wieder einen porum oder Oeffnung der harten Haut finden mögen (4).

Fig. 3. Tvee
maal vergroot.

Sie haben 8. Füsse; . . . die hintersten sind etwas länger. Die vördersten sind an statt der Fühl-Hörner. (5) und so lang als die hintersten (6). An jedem Fusz ist nur eine einzle spitziige Klaue (7). Zwischen den langen Vörder-Füssen oder Tastern, sind im Maul ein paar kurtze Fühl- und Fressspitzen, wie an den Spinnen (8) und zwischen diesen, ein doppelter schwartzer Stachel zum saugen (9). Bey den Grössern wird der Rücken braun, und bekommt einen weissen Durchschnitt (10). Wenn der Kefer todt ist, lauffen die ältesten von ihm weg, viel bleiben auf ihm, und sterben nach langem hin- und her-kriechen und Saftsuchen des andern Tags auch. (11).

O p m e r k i n g e n: 1. Zij leven dus ook wel vrij in mest. — 2. Eene verkeerde veronderstelling, daar het altijd nymphen zijn. — 3. Over die jongen zie beneden bij 5. *Eviphis halleri*. — 4. Eene verkeerde veronderstelling, omdat zij zich niet met het lichaamsvocht van den kever voeden. — 5. Goed waargenomen. — 6. Eveneens goed waargenomen, een goed kenmerk van de Subcohors der *Gamasina* KRAMER 1885. — 7. Mis; er zijn er twee. — 8. Dat zijn de maxillaartasters. — 9. Dat zijn de donker getinte mandibelscharen, van boven gezien min of meer elsvormig; zij zuigen er echter niet mede. — 10. Goed gezien; voor- en achterrugschild zijn door eenen witten band gescheiden, wat ook op de slechts $6\frac{1}{2}$ mM. groote figuur aangegeven is. Hij verwijst naar zijne Tab. IX; abusivelijk staat op die Tabula (= figuur) het getal X. — 11. Ja, in gevangenschap en in een droog kartonnen doosje, maar niet zoo speedig als er vochtigheid in hunne verblijfplaats heerscht.

Dat zijne afbeelding veel slechter is dan die van den Ano-

1. *coleoptratorum*.

nymus 1702, komt, omdat hij een zeer eenvoudig mikroskoop had, met slechts ééne frontlens. — *Geotrupini*; Duitschland.

□ 1729. *Pediculus scarabaeorum*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta c. gen. Ins., &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1668.

□ 1735. *Pediculus*. LESSER, De sapientia, omnipotentia et providentia divina, &c.; Nordhusae; T. 1. c. 9. p. (206?). — Nomen nudum; hij haalt FRISCH 1722 aan. — *Geotrupini*.

■ 1735. *Pediculus scarabaei*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 1; Lugd. Bat.; Ordo Aptera, gen. 4. sp. 4. — Nomen nudum. — *Geotrupini*.

■ 1736. *Lauffende Kefer-Laus*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land, &c.; Berlin; Tom. 4. Ed. 2. — Is dezelfde editie als die van 1722, met een nieuw titelblad. —

■ 1736. *Acarus insectorum coleoptratorum*. LINNAEUS, Animalia per Sueciam observata. In: Acta literaria et Scientiarum Sueciae, Anni 1736, p. 133. — Nomen nudum. — Zweden.

□ 1738. *Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder: vernünfft. . . &c.; Züllichân; v. 1. c. 9. p. (124?). — Als 1735.

□ 1740. *Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder: vernünfft. . . &c.; v. 1. c. 9. p. (124?). — Hetzelfde als 1735.

■ 1740. *Pediculus scarabaei*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 2. auctior; Stockholm; gen. 175. n. 3. — Nomen nudum. — *Geotrupini*.

■ 1740. *Pediculus scarabaei*; *Lauffende Kefer-Laus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 3; curā LANGEI; Halle; Ordo Aptera; gen. 4. n. 4. — Nomen nudum. — *Geotrupini*.

□ 1741. *Acarus insectorum coleopterorum*. LINNAEUS, Elenchus anim. p. Suec. obs.; Upsaliae. p. 87. no. 2. — Nomen nudum; Zweden.

□ 1741. *Pidocchio dei scarafaggi*. REDI, Opere; 4a ediz.; (= 2a Ed. Napoletana); v. 1. Esperienze. . . Insetti; Napoli. — Hetzelfde als 1668.

■ 1742. *Pou sur les Escarbots*. LESSER, Theologie des Insectes, &c.; La Haye (ook: Paris); v. 1. p. 206. — Hetzelfde als 1735.

■ 1742. *Pou des bourdons*. DE REAUMUR, Mém. pour serv. à l'Hist. d. Ins.; Paris; v. 6. p. 23. t. 4. f. 13—14. — „Je ne

1. *coleoptratorum*.

sçais pourtant si ces poux tirent leur nourriture du corps même des bourdons. Il y a quelqu'apparence qu'ils ne cher-

Fig. 4. Twee maal ver-
groot.

chent qu'à nettoyer, pour ainsi dire, les parties du bourdon de la liqueur miellée, dont elles sont souvent monillées, c'est à dire, qu'ils aiment cette liqueur et qu'ils s'en nourrissent. Ce qui semble le prouver, c'est qu'on les voit courir à centaines, et quelquefois à milliers sur les gâteaux des nids (1). De ces gâteaux ils passent sur le corps d'un bourdon, et quand celui à qui ils se sont attachés part pour la campagne, ils se laissent conduire par-tout où il lui plaît de les voiturier, sûrs qu'il les ramenera en bon lieu (2). Je ne sçais rien de plus sur l'histoire de ces poux, je ne connois par leur première origine; s'ils étoient de ceux qui subissent des métamorphoses, on conjecturerait volontiers qu'ils viennent de ces petits vers, que nous venons de voir à millions dans le corps des mères bourdons; mais il n'y a presque rien pour appuyer une pareille conjecture, contre laquelle on peut faire beaucoup de bons raisonnemens."

P. 38. „Leur couleur est d'un brun rougeâtre; ils semblent écailleux, leur extérieur est lisse et même luisant. Ils ont huit jambes. Du bout antérieur de leur tête sort une espèce de trompe *t*, qui, quoiqu'assés longue, et assés grosse, par rapport à la grandeur de l'animal, est trop petite pour que nous puissions parvenir à bien distinguer les parties dont elle est composée" (3).

O p m e r k i n g e n. 1. Zij leven dus vrij op de cellen en honingvaten in hommelnesten. — 2. DE REAUMUR begreep dus, dat de mijten de hommels als „pegasus" gebruiken. — 3. Eene sobere beschrijving. Hij zegt niets van voor- en achterugschild, maar zijne figuur toont, dat hij die gezien heeft. Eene slechte figuur, trouwens. — *Bombycinae*; Frankrijk.

■ 1743. *Louse of the Lousy Beetle; Louse on Humble-Bees.* BAKER, *The micr. made easy, &c.*; London; c. 21. p. 183. 184. — „A Sort of Beetle known by the Name of the Lousy Beetle, is remarkable for Numbers of little Creatures that run about

1. *coleopterorum*.

it nimbly from Place to Place, but will not be shaken off." — „Whitish lice are frequently to be discovered running very nimbly on Humble Bees." — *Geotrupini, Bombycinae*; Engeland.

■ 1743. *Acarus insectorum coleopterorum*. LINNAEUS, Elenchus animalium per Sueciam observatorum, &c.; Lugd. Bat.; p. 87. n. 2. — Nomen nudum; Zweden.

■ 1744. *Luis van de luizige Tor; Luis op de Hommels*. BAKER, Het mikroskoop gemakkelijk gemaakt; Ed. 1; Amsterdam; v. 2. c. 21. p. 180. 181. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Louse of the Lousy Beetle; Louse on humble-bees*. BAKER, The Microscope made easy; Ed. 3; London; P. 2. c. 21. p. 183. 184. — Hetzelfde als 1743.

■ 1745. *Pou sur les Escarbots*. LESSER, Théologie des Insectes, &c.; 2e Ed.; Paris; v. 1. c. 9. — Hetzelfde als 1735.

■ 1746. *Louse on Beetles; Louse on Humble-bees*. ADAMS, Micrographia illustrata, or, &c.; London; p. 91. — ADAMS is een compiler; hij deelt bijna letterlijk mede, wat wij in BAKER 1743 (niet door hem genoemd), REDI 1668, HOOKE 1665, VAN LEEUWENHOEK 1694 en BONOMO 1687 vinden.

■ 1746. *Acarus insectorum rufus, ano albicante*. LINNAEUS, Faun. Suec.; Ed. 1; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 348. n. 1198. — Hij haalt LISTER (lees: RAY! 1710) en anderen aan. „In Scarabeis, Bombyliis; subrotundum, rufum, convexum, durum; caput et collum vix manifeste; versus anum albicans; pedes veloces, anteriore longiore." — Dus geen nieuws. — *Bombycinae, Geotrupini*; Zweden.

□ 1747. *Pediculus scarabaei*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 5; Halae; gen. 175 n. 3. — Nomen nudum.

■ 1748. *Pediculus scarabaei*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 6; Stockholmiae; gen. 203. n. 8. — Nomen nudum.

■ 1748. *Pediculus scarabaei; Laufende Käferlaus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 7; Lipsiae; gen. 203. n. 8. — Nomina nuda.

■ 1749. *Insekten-Milbe*. RÖSEL VON ROSENHOF, Monatl. Insekten-Belustigungen, &c.; Nürnberg; v. 3. p. 157. — „Welche an den Hummeln, Rosz-Kefern und andern Insekten mehr gefunden." — Verder geene beschrijving. — *Bombycinae Geotrupini*; Deutschland.

1. *coleoptratorum*.

□ 1751. *Pidocchio dei scarafaggi*. LESSER, Teologia degli Insetti, &c.; Venezia; v. I. c. 9. — Hetzelfde als 1735.

□ 1752. *Acarus coleoptratorum*. BAECKNER, Noxa insectorum; diss. inaug.; Upsaliae; p. 25. — Geen nieuws.

■ 1752. *Acarus Insectorum rufus, ano albicante; Brown acarus of Insects, with a white anus; Louse of the Beetle*. HILL, gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals; London; p. 24. — On many Insects; the humble bee; the common black beetle, which has thence been called the louse beetle. — Overigens vertaling van LINNAEUS, Faun. Suec. 1746.

■ 1753. *Würmerchen*. HANOW, Seltenheiten der Natur, &c.; Leipzig; p. 409. — Iemand had een hommelpop op de vensterbank middendoor gesneden. . . . „Da wären eine unzählige Menge von kleinen Würmerchen herausgekrochen, und hätten auf dem Brete gewimmelt, etwann als junge Spinnen.“ — *Bombus*; Duitschland.

■ 1754. *Louse of the Lousy Beetle; Louse on Humble-bees*. BAKER, The Microscope made easy; Ed. 4; London; P. 2. c. 21. p. 183. 184. — Hetzelfde als 1743.¹⁾

■ 1754. *Pou de l'escarbot pouilleux; pou sur les grosses abeilles*. BAKER, Le microscope à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 21. p. 207. 208. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Pediculus farinae* (sic!); *Acarus insectorum rufus, ano albicante*. (LINNAEUS), Système naturel, &c.; Ed. 8 a; Paris; Insectes suivant LINNAEUS; p. 235, n. 8; 237, n. 13. — Vertaling van LINNAEUS' Fauna suecica.

■ 1756. *Acarus coleoptratorum*. BAECKNER, Noxa insectorum, &c.; diss. inaug.; herdruk van 1752 in: LINNAEUS, Amoenitates acad.; Holmiae; v. 3. p. 360.

■ 1756. *Laus des Lauss-Käffers; Laus an Thräner und Hummlen*. BAKER, Das zum Gebrauch. . . . Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 21. p. 195. 196. — Hetzelfde als 1743. De vertaler heeft van Humble Bee gemaakt: „Thräner und Hummlen“. Die bijvoeging van „Thräner“ (♂ van *Apis mellifera*) is voor zijne rekening! Er is niets van aan!

¹⁾ De 4 edities van BAKER zijn dezelfde; zij hebben alleen een nieuw titelblad. Dat is te zien aan het papier, aan de lettertype en aan de drukfouten op dezelfde bladzijde en op denzelfden regel.

1. *coleoptratorum*.

■ 1756. *Pediculus scarabaei*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 6. curā GRONOVII; Lugd. Bat.; gen. 214. n. 8. — Nomen nudum.

■ 1756. *Laus an Kefern*. ROESEL VON ROSENHOF, Monatl. herausg. Ins. Belust. &c.; Nürnberg; v. 4. p. 20. t. 1. f. 10—15. — Wel is deel 4 eerst in 1761 gereed gekomen, maar dit gedeelte verscheen reeds in 1756 — Op *Necrophorus vespillio*. — Zeer verkort: „Sie sind eine Art von Milben; sie spinnen keinen Faden; oranienbraun; auch um Frühjahr an den *Hummeln* und *Roszkefern*. Das vordere und hintere Paar der Füße weit länger als die beiden übrigen Paare; alle aus sehr vielen” (sic!) „Gelencken mit einzelnen Härlein bewachsen, dergleichen auch auf dem eyförmigen Leib; und an zweien von den vier Spitzen des Kopfes. Die Fühlhörner haben verschiedene Gelencke und sind länger als die Fressspitzen, welche mehr Steife haben, und spiziger ausfallen. An den äussersten Fuszgelencke keine Klauen” (sic) „sondern einen eckigen Kelch; wenn das Insekt den Fuss auf einer Fläche ansetzet, wird er viel breiter; eingezogen eine runde Form”.

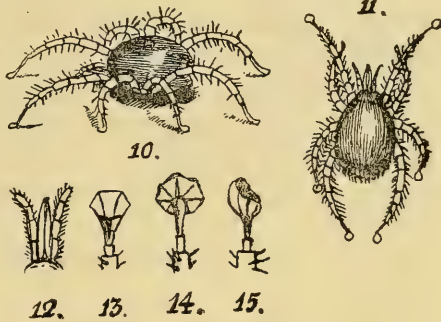

Fig. 5. Overtrek.

En nu komt een fraai staaltje van fantasie, waarvan ROESEL niet vrij is (zie sub 56. *Hydrachna geographica* 1749): — „Da aber diese Milben zweyerley Geschlechtes sind, so paaren sie sich auch wie die Käsemilben und andere ihrer Art, da sie denn alle Zeit mit dem hinteren Theil ihres Leibes eine Weile an einander hangen, worauf das Weiblein, welches sich durch seinen dicken Leib von den Männlein unterscheidet, seine länglich runde Eyer an die toden Käfer und andere Creaturen leget.”

□ 1758. *Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder: vernünfft, &c.; v. 1. c. 9. — Hetzelfde als 1735.

1. *coleoptratorum*.

■ 1758. *Acarus coleoptratorum*. LINNAEUS ¹⁾, Syst. Nat; ed. 10; gen. 235. p. 618. n. 24. — *Acarus rufus*, ano albicante. Fn. Suec. 1198. Habitat in Scarabaeis. — Juist aangehaald worden BLANKAART 1688. FRISCH 1722, REAUMUR 1742, ROESEL VON ROSENHOF 1756.

■ 1758. *Acarus insectorum rufus ano albicante; Pediculus subflavus scarabaeis infestus; Pediculus insectorum volatiliium; Pediculus insectorum coleoptorum; Lauffende Käferlaus*. (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. nat.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 34. 35. — Duitsche vertaling van LINNAEUS, Faun. Suec. 1746.

Recapitulatie.

Acarus coleoptratorum L. 1758. I d o n o m i e. Zij heeft een ovaal lichaam met den spits naar voren 1688. 1702. 1722. 1746. 1756., is op den rug convex 1746., hard 1742. 1746., glad en glanzend 1742., bezet met haartjes 1756. Naar gelang van de kleur van de omgeving lijkt de kleur wit 1664., oranje 1710. 1746., oranjebruin 1756., kastanjebruin 1688., of roodbruin 1742. De rug is bedekt door 2 schildjes 1688. 1722. 1742., gescheiden door een witten dwarsband 1688. 1722.; het achterrugschildje is driehoekig fig. 1. p. 13; achter dit schildje is het diertje wit 1746.

Er zijn 8 pooten 1688. 1702. 1722. 1742.; pooten I zijn langer dan de andere 1746., evenlang als pooten IV 1722. 1756.; de pooten bestaan uit leden 1688. 1702. 1756., die met haartjes bezet zijn 1702. 1756., en dragen aan het einde een hechtschijfje 1702. 1756. De pooten I staan apart, iets van de overige verwijderd 1702.

Tusschen de pooten I bevinden zich 2 lange monddeelen 1688. 1702. 1722., uit leden bestaande 1756., die behaard zijn 1688. 1702. 1742. 1746. 1756. Tusschen deze zijn nog 2 kortere

¹⁾ In FORSKÅHL, Hospita Insectorum Flora; diss, inaug.; Upsaliae 1752, Nov. 4. zijn b i j n a a l l e Insecten binomenclatorisch genoemd. De tendens daartoe bestond dus reeds. — In LINNAEUS, Museum S:^{ae} R:^{ae} M:^{tis} Adolphi Friderici, &c.; Holmiae 1754, daarentegen is de Binomenclatuur streng doorgevoerd, dus reeds 4 jaren vóór de 10e editie van LINNAEUS'. Systema Naturae. Zoo ook in de door LINNAEUS verzorgde Iter palaestinum van HASSELIQUIST 1757.

1. *coleoptratorum*.

stijve organen 1756, die spits eindigen 1722. 1756. Deze spitsen zijn, van boven gezien, donker getint 1722. en blijken, van ter zijde gezien, scharen te zijn 1702.

O e k o l o g i e. De diertjes kunnen zeer snel loopen 1664. 1688. 1722. 1746. en gebruiken daarbij hunne pooten I als tastwerkhuizen, als wegverkenners 1722. Met de hechtschijfjes houden zij zich aan de gladste voorwerpen vast 1702. 1756., door ze uit te spreiden 1756. Om weer los te komen, trekken zij ze weer samen 1756. Zij gebruiken het insect, waarop men ze vindt, als vervoermiddel 1742. en verlaten het, als dit op eene voor hen geschikte plaats gekomen is 1742., ook wanneer hun vehikel sterft 1722.; is de omgeving dan ongeschikt, dan sterven zij ook zelve 1722. Soms vervoeren zij nog kleinere *Acari* 1688.

Z o ö g e o g r a f i e. Zweden 1736. 1741. 1743. 1746. Engeland 1634. 1664. 1702. 1710. 1743. Nederland 1664. 1688. Duitschland 1722. 1749. 1753. 1756. Frankrijk 1710. 1742. Macedonië. 350 v. Chr.

H a b i t a t. Zij leven vrij in mest 1722. en in nesten van *Bombycinae* 1664. 1742. Zij worden, vooral in het voorjaar, 1710. 1722. 1756. ook op de *Bombycinae* zelf gevonden 350 v. C., 1664. 1710. 1742. 1743. 1746. 1749. 1753. 1756., op *Geotrupini* 1634. 1702. 1710. 1722. 1743. 1746. 1749. 1756. en op *Carabini*, net name *Carabus violaceus* 1710. en *C. auratus* 1710., alsmede op *Necrophorus vespilloides* 1688 en *N. vespillo*. 1749.

T e m p u s. April 1710. 1756.; Mei 1688.; Juni 1722.

N o m e n c l a t u u r. *Würmerchen* 1753. φθέρρ 350 v. C. *Pediculus* 1634. 1710. 1735. *Laus* 1738. 1740. 1758. *Pediculus scarabaeorum* 1671. 1686. 1729. *Pediculus scarabaei* 1735. 1740. 1747. 1748. 1756. *Pediculus farinae* (sic!) 1754. *Pediculus subflavus scarabaeis infestus* 1758. *Pediculus insectorum volatilium* 1758. *Pediculus insectorum coleoptorum* 1758. *Pidocchio dei scarafaggi* 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741. 1751. *Luis van een vliegend torretje* 1688. *Luis van de gekokerde vlieg* 1688. *Luis van de luizige tor* 1744. *Luis op de hommels* 1744. *Laus an Thräner und Hummlen* 1756. *Laus des Lauss-Käffers* 1756. *Laus an Kefern* 1756. *Laus an einem fliegenden Käfergen* 1690. *Lauffende Kefer-Laue* 1722. 1736. 1740. *Lauffende Käfer-*

1. *coleoptratorum*.

laus 1758. *Laufende Käferlaus* 1748. *Louse on Scarabeus pediculosus* 1702. *Louse of the lousy beetle* 1743. 1744. 1754. *Louse on beetles*. 1746. *Louse of the beetle* 1752. *Louse on humble-bees* 1743. 1744. 1746. 1754. *Pou de l'escarbot pouilleux* 1754. *Pou sur les grosses abeilles* 1754. *Pou des frelons* 1710. *Pou des scarabés* 1710. *Pou sur les escarbots* 1742. 1745. *Pou des bourdons* 1742. *Mite* (Eng.) 1664. *Insekten-Milbe* 1749. *Acarus insectorum rufus ano albicante* 1746. 1752. 1754. 1758. *Brown acarus of insects, with a white anus* 1752. *Acarus insectorum coleoptratorum* 1736. *Acarus insectorum coleopteratorum* 1741. 1743. *Acarus coleoptratorum* 1752. 1756. 1758.

2.

Acarus crassipes L. 1758.

■ 1746. *Acarus pedibus secundi paris crassissimis*. LINNAEUS, *Fauna suecica*, &c.; Ed. 1.; *Holmiae* (ook *Lugd. Bat.*); n. 1189. — „Habitat in terra, ubique discurrens, saepe gregarius, ut plures in eodem loco reperias, in hortis saepe. Magnitudo minoris pulicis; color totius corporis castaneus; femora secundi paris monstrose crassa cheliformia, desinente tamen chela in tenuem pedem reliquis similem; hinc pes secundi paris juxta basin et femur valde crassus, quatuor denticulis sive ramis aut spinis armatus, apex chelae flexilis est, ut eo melius apprehendat; hoc pede tamen non incedit”. — Meesterlijk beschreven!

■ 1752. *The little black garden Acarus*. HILL, *A gen. Nat. Hist. &c.*; v. 3. *Hist. of Animals*, &c.; London; p. 25. n. 2. — *Nomen nudum*; zie over HILL p. 8. 9.

■ 1754. *Acarus pedibus secundi paris crassissimis*. LINNAEUS, *Système naturel*, &c.; Ed. 8. a.; Paris; p. 235. 236. n. 4. — *Vertaling van LINNAEUS, Fauna suecica* 1746.

■ 1758. *Acarus crassipes*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 10.; gen. 235. p. 616 n. 9. — *Acarus pedibus secundariis cheliformibus*. *Fn. Suec.* 1189. *Habitat in Europa*. — *Dat laatste is driest gezegd; toevallig waar.*

■ 1758. *Acarus pedibus secundi paris crassissimis; dick-*

2. *crassipes*.

füssigtes Erdwürmlein. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.; Ulm, Frankfurt, Leipzig.; v. 1. kol. 36. — Duitsche vertaling van LINNAEUS' Fauna suecica 1746.

3.

(Adhuc sine nomine).

(*Gamasus badius* C. L. Koch 1839).

■ 1730. *Mite*. DE LA HIRE, Descr. Ins. aux Mouches. In: Mém. Acad. Roy. Sci. Paris. v. 10. p. 427. — Deze mémoire is van 15 Dec. 1693, maar werd eerst 1730 gedrukt. — Nadat DE LA HIRE uitvoerig *Cerophagus granulatus* (DUJ. 1849) beschreven heeft, eindigt de verslaggever der Séance aldus:

„Il a trouvé aussi quelques mouches qui n'ont qu'un seul de ces Insectes; mais quoiqu'il soit entierement semblable à celui dont on vient de faire la description, il est plus de vingt ou trente fois plus gros.”

Over dat „entierement semblable” zullen wij maar zwijgen. Die grootere soort kan wel niet anders geweest zijn, dan de algemeen bekende *Macrocheles badius*, die werkelijk dikwijls op eene vlieg, maar dan ook steeds in een of twee individuën, gevonden wordt. — *Musca domestica*; Frankrijk.

■ 1752. *The great Acarus or great fly Louse*. HILL, gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals; London; p. 25. n. 13. — Blijkbaar aan DE LA HIRE ontleend. Nomen nudum. Zie over HILL p. 8. 9.

4.

(Adhuc sine nomine).

(*Laelaps laevis* MICH. 1891).

■ 1668. *Pidocchio delle formiche alate*. REDI, Esperienze intorno alla gener. degl'Ins.; Firenze; p. 198. — „Quegli delle formiche alate son della stessa figura d'una zecca della gallina, que vedrete delineata nella Tav: 2.” — Zie onze fig. 7, p. 31. Dat wil zeggen: zij zijn min of meer ovaal. De meest gewone soort is *Hypoaspis laevis* (MICH. 1891). — *Formica*; Italië.

4. (*laevis*).

■ 1671. *Pediculus alatarum formicarum*. REDĪ, Experimenta circa gener. Ins.; Amstelodami; p. 315. — *Pediculus alatarum formicarum eandem quam gallinarum, tabula secunda delineatorum*.

□ 1674. *Pidocchio delle formiche alate*. REDĪ, Esperienza int. alla gener. degl'Ins.; Firenze; p. ?. Hetzelfde als 1668.

■ 1686. *Pediculus alatarum formicarum*. REDĪ, Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta c. gen. Ins.; Amstelodami; p. 206. — Hetzelfde als 1671 (1668).

□ 1687. *Pidocchio delle formiche alate*. REDĪ, Esperienze int. alla gen. degl'Ins.; Napoli. — Hetzelfde als 1668.

□ 1688. *Pidocchio delle formiche alate*. REDĪ, Esperienze int. alla gen. degl'Ins.; 5a ediz.; Firenze. — Hetzelfde als 1668.

□ 1712. *Pidocchio delle formiche alate*. REDĪ, Esperienze int. alla gen. degl'Ins. — In REDĪ, Opere, 3a Ediz., 4°; Venezia; Tom. 1. 1712. — Hetzelfde als 1668.

□ 1729. *Pediculus alatarum formicarum*. REDĪ, Opusculorum P. 1. sive Experim. c. gen. Ins.; Lugd. Batav. — Hetzelfde als 1668.

□ 1741. *Pidocchio delle formiche alate*. REDĪ, Opere; 4a Ed.; (2a ediz. Napoletana); v. 1. Esp. int. alla gen. degl'Ins.; Napoli. — Hetzelfde als 1668.

■ 1743. *Louse on Ants*. BAKER, The Microscope made easy; ed. 1. et 2.; London; Part. 2. c. 21. p. 184; On Ants; haalt REDĪ aan en heeft ze zelf gezien. — Nomen nudum. — Engeland.

■ 1744. *Luis op mieren*. BAKER, Het miskrooskoop gemakkelijk gemaakt; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 21. p. 181. — Het zelfde als 1743.

□ 1744. *Louse on ants*. BAKER, Micr. made easy; ed. 3.; London; P. 2. c. 21. p. 184. — Hetzelfde als 1743.

■ 1746. *Louse on Ants*. ADAMS, Micrographia illustrata, or, &c.; London; p. 91. — Nomen nudum.

■ 1754. *Louse on ants*. BAKER, Micr. made easy; ed. 4.; London; P. 2. c. 21. p. 184. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Pou sur les fourmis*. BAKER, Le microscope à la

4. (*laevis*).

portée de tout le monde; Paris; P. 2. c. 21. p. 208. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Laus an Ameisen*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gemachte Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 21. p. 196. — Hetzelfde als 1743.

5.

(Adhuc sine nomine).

(*Gamasus halleri* G. & R. CAN. 1881).

■ 1722. *Junge Kefer-Laus*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutschland; Berlin; v. 4. p. 18. — Op „Pillen-Kefer”. — Voor „die Alten” zie *Acarus coleopratorum*, sub 1722, p. 16. — „Es sitzen die Jungen an allen einwärts gehenden Theilen als Schuppen aneinander.... An den Jungen liegt der Rücken, als ein Schild, über den cylindrischen oder lang-runden Leib, ganz weiss und hell, doch kann man kein Gedärme dadurch erkennen.” — M. a. w. er is slechts één het lichaam geheel dekkend, bleek rugschild. — Het is bekend, dat *Eviphis halleri* zich zoo gedraagt, als FRISCH mededeelt. — *Geotrupes*; Duitschland.

□ 1727. *Pediculus muscarum; pulex muscarum*. HEISTER, De pediculis sive pulicibus muscarum. In: Acta Phys.-med. Acad. Caes. Nat. Cur.; v. 1. 1727. p. 409. — Op eene „musca vulgaris” vindt hij: animalcula, paullo tamen majora quam acari, qui in caso saepe conspiciuntur.... scarabaeo quodammodo aemulans, sex pedibus instructa, quibus progrediebantur & cursitabant in microscopio, itemque barbulisive antennis, (ut *Redius* anteriora filamenta a. a. appellat) duabus majoribus & duabus minoribus instructa, coloris pallide fusci, nisi quod in parte posteriori b. pars ad lunae cornutae formam albicans esset. Quidam horum pulicum exiguis maculis quasi erant conspersi, ut A, alii ut B, ipsi destituebantur.”

Fig. 6. Twee maal vergroot.

De figuur wijst op eene *Eviphis* en de beschrijving op

5. (*halleri*).

een praegnant ♀ van *halleri* met den maansikkelvormigen witten band aan den achterrand. Zijne onderstelling: „Haec animalia sine dubio nutrimentum in musca quasiverunt” laten wij gaarne voor zijne rekening. — *Musca domestica*; Duitschland.

■ 1730. *Pediculus muscarum; pulex muscarum*. HEISTER, De pediculis sive pulicibus muscarum. In: Acta Phys.-med. Acad. Caes. Nat. Cur.; v. 1. p. 409. — Herdruk van 1727.

6.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus gallinae* DE GEER 1778).

■ ± 1550? Op p. 355 van het exemplaar van ZACUTUS (zie hier beneden), mij door de Bibliotheek der Rijks-Universiteit te Utrecht in leen gezonden, bevindt zich eene aantekening in margine, luidende: „Vide simile in Hadr. p. 206. obs.” — Dr. J. G. DE LINT (zie voorrede) vermoedt, dat hiermede bedoeld is ADRIAAN DE JONGE, in 1511 te Hoorn geboren, zich noemende HADRIANUS JUNIUS, en die ook wel alleen HADRIANUS genoemd wordt: In datzelfde werkje zijn tevens met inkt onderstrept de woorden:

„ex Caricarum assiduo usu in tantum” en: „pro expectato pure, vermiculorum emanavit agmen”, enz., tot: „valde rubri.”

Dat wil m. i. alleen beteekenen, dat een zekere HADRIANUS op pag. 206 van één zijner werken, een dergelijk geval („observatio”) beschreef, waarbij dus bij een zeker iemand, na het voortdurend gebruik van vijgen, uit een enorm aantal puistjes of papels, een groot aantal zeer roode diertjes te voorschijn kwamen.

Van dien HADRIANUS JUNIUS heb ik verschillende werken gezien, maar in geen van hen vond ik medische „observaties” en in geen van hen op p. 206 eenige mededeeling over een dergelijk geval. Een der werkjes is getiteld: „Epistolae, quibus accedit eiusdem Vita... Cum indice; Dordrecht 1552” (lees: 1652). In die „Vita” zijn zijne werken vermeld (alle?) waaronder echter geen, die begint met „Observationes” of

6. (*gallinae*).

iets dergelijks. En de andere, waarin medische onderwerpen behandeld worden, zag ik reeds. De „Index” ontbrak. Het probleem is dus nog niet opgelost. — *Homo Sapiens*, Nederland.

■ 1634. *Vermiculus*. ZACUTUS, Lusitanus, De Praxi medica admiranda Libri tres, &c.; Amstelodami; p. 355. lib. 3.-obs. 46.

„Gravida septimestris, iuvenis, carnosae, & rubicundae, firma, integraque valetudine praedita, ex Carycarum assiduo usu in tantum fervorem (1), & incendium (2) lapsa est, ut totum corpus purpureo afficeretur colore cum inexhausta siti” (3).— Volgt uitvoerige beschrijving van koorts en met alle mogelijke symptomen, alsmede van de toenmaals gebruikelijke toepassingen: niesmiddelen, koppen zetten, enz. — „Post duas horas, horripilationes, & pruritus per totum corpus persentit, ita ut cutem dilacerare, scalpendo unguibus vi nimia, cogeretur. Hoc tempore Miliaceae asperitudoines, . . . per totum corporis ambitum apparere coeperunt cum angustia dira (4). . . . Increvere papulae, & ad maturitatem accedere visae sunt, pro spectato pure, vermiculorum emanavit agmen, qui ichori (5) permixti, syronibus erant simillimi, vividi, & valde rubri. Post haec” . . . (volgen diarree, stinkende wondjes; het kind wordt geboren; langzame genezing). — De spatieering is van mij.

Opmerkingen. 1. Razernij. — 2. Drift. — 3. Onleschbare dorst. — 4. Heftige benauwdheden. — 5. Etter.

Het spreekt van zelf, dat noch de ziekte, noch het voorkomen der roode diertjes in de papels, het gevolg waren van het voortdurend gebruik van vijgen. — Ontegenzeggelijk hebben wij hier te doen met een geval van „invasie” van *Dermanyssus gallinae*, afkomstig hetzij van *Gallus domesticus*, die vroeger vrij in huis rondliepen, en zelfs nestelden, hetzij van gestorven kamervogeltjes, hetzij uit uitgevlogen nesten van *Sturnus vulgaris*, onder het dak van het huis. Zie o. a. Entomologische Berichten v. 5. n. 109. p. 176—178. Sept. 1919. Meermalen wordt in de literatuur daarvan melding gemaakt. Ik zelf zag *Dermanyssus gallinae* bij iemand, die ondrage-

6. (*gallinae*).

lijken jeuk op het hoofd had, uit zijne haren gekamd; zij waren alle fraai rood. Eveneens op een aantal nog onbehaarde *Mus musculus*; ook die waren fraai rood. Dat is eigenaardig; want, afkomstig van vogels, zijn zij bruinrood tot bruinzwart.

Microtrombidium pusillum, die eveneens fraai rood is, kan het niet geweest zijn; want, die komen niet bij iemand in bed, die daarin reeds twee maanden ziek ligt. — *Homo sapiens*; Portugal?

■ 1637. *Vermiculus*. ZACUTUS, Praxis medica admiranda &c.; Lugduni; lib. 3. obs. 46. p. 454. — Hetzelfde als 1634.

□ 1639. *Vermiculus*. ZACUTUS, Prax. med. admir., &c.; Amstelodami; l. 3. obs. 46. — Hetzelfde als 1634.

□ 1643. *Vermiculus*. ZACUTUS, Prax. med. admir., &c.; Lugduni; lib. 3. obs. 46. — Hetzelfde als 1634.

■ 1657. *Mölbe*. HAUPTMANN, Uralter Wolkensteinischer warmer Badt- und Wasser-Schatz, &c.; Leipzig; p. 154. — So hat dies unser Bad diese Krafft, dass es die **Mölb**en in den Haaren, &c. &c. tödtet . . . &c. — Hiermede worden vermoedelijk eveneens *Dermanyssus gallinae* bedoeld. Zie mijne aantekening hierboven. — *Homo sapiens*; Deutschland.

■ 1668. *Zecca della gallina; pollino della gallina; zecca della tortora; pollino della tortora*. REDİ, Esperienze intorno alla generazione degl'Insetti; Firenze; p. 198 en tav. 2. — Nomina nuda. Fig. 7 is een volgezogen ♀; fig. 8. blijkbaar eene platgedrukte larve. — *Gallus domesticus, Turtur turtur*; Italië.

■ 1671. *Pediculus gallinarum; pulex gallinae; pediculus turturis; pulex turturis*. REDİ, Experimenta circa generationem Ins.; Amstelodami; p. 315. — Nomina nuda; de figuren zijn dezelfde, 2 × verkleind, en slechter.

□ 1674. *Zecca della gallina; pollino della gallina; zecca della tortora; pollino della tortora*. REDİ, Esperienze intorno &c.; Firenze. — Hetzelfde als 1668 met dezelfde figuren.

■ 1686. *Pediculus gallinarum; pulex gallinae; pediculus turturis; pulex turturis*. REDİ, Opusculorum pars prior, sive Experimenta circa &c.; Amstelaedami; p. 206. — Hetzelfde als 1668, met de figuren van 1671.

□ 1687. *Zecca della gallina; pollino della gallina; zecca*

6. (*gallinae*).

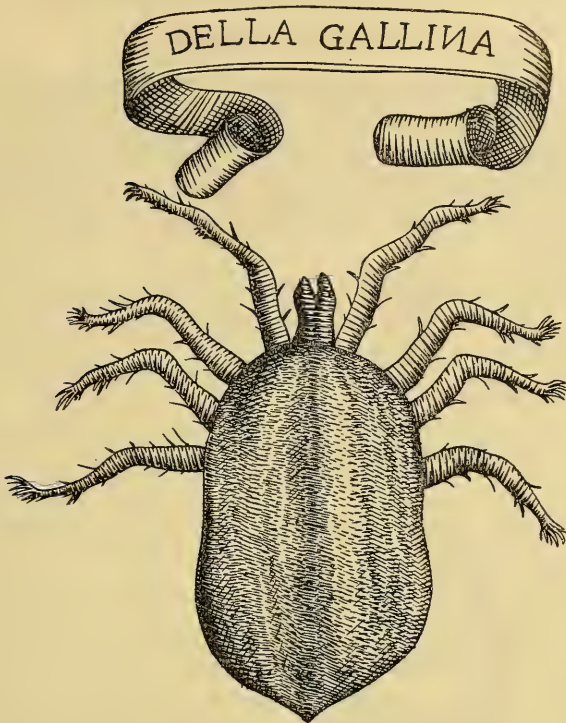

Fig. 7. (zie p. 30 sub 1668).

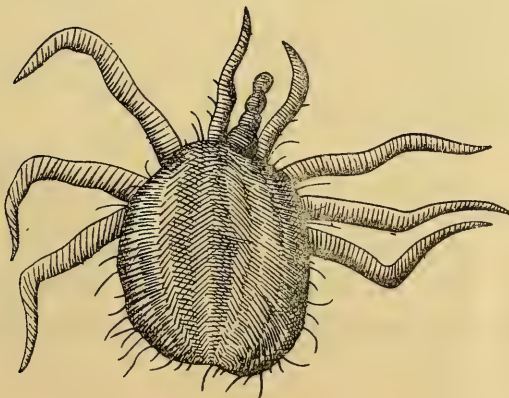

Fig. 8. (*idem*).

6. (*gallinae*).

della tortora; *pollino della tortora*. REDI, Esperienze intorno. . . . &c.; Napoli; — Hetzelfde als 1668 met dezelfde figuren.

□ 1688. *Zecca della gallina*; *pollino della gallina*; *zecca della tortora*; *pollino della tortora*. REDI, Esperienze intorno. . . . &c.; 5a Ed. 4°; Firenze. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuren.

□ 1712. *Zecca della gallina*; *pollino della gallina*; *zecca della tortora*; *pollino della tortora*. REDI, Opere, 3a Ediz.; Tom. I; Esperienze intorno, &c., Venezia. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuren.

■ 1718. *Pou des serins de Canarie*; *pou de serins de Canarie*; *pou des poules*. JOBLot, Descriptions. . . . microscopes. . . . Avec. . . . obs. . . . d'Insectes, ' &c.; Paris; v. 1. p. 29. c. 7.; p. 33. c. 9. — Nomina nuda; *Serinus canarius*, *Gallus domesticus*, Frankrijk

■ 1722. *Laus an den Canarien-Vögeln*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land, &c.; Berlin; v. 4. p. 18. — De luizen worden door sterk riekend tabakspoeder, dat onder de veeren gestrooid wordt, gedood. De luizen verbergen zich overdag in de holle zitstokjes, omdat de vogels ze anders zouden opeten. Hij schijnt dus geen begrip gehad te hebben van de lichtschuwheid der mijten. Verder: — „Weil diese Läuse bei einem Vogel reichlichere Nahrung finden, sind sie wegen des Blutes rötlicher, und haben eine weisse Wurst (1) um den Rücken schild hinten herum liegen. Als ich eine verwundete, floss ein schwarzer Safft heraus, und fiel die Wurst um die Helffte ein, es kunte aber doch die Laus den Leib wieder innen aufblasen, dass sich das eingefallene zum öfftern wieder in die Höhe hub, aber wegen der Öffnung nicht stehen bleiben kunte (2). Mit dem Fressspitzen (3) können sie die Fühl-Füsse (4) immer rein halten, damit derselben Empfindung desto subtiler bleibe.”

Opmerkingen: De spatieering is van mij. — 1. Vermoedelijk was die „weisse Wurst” achter het rugschild een doorschemerend gedeelte van een ei; want, gewoonlijk is juist het achterste gedeelte van het dier zeer donker getint. Zie o. a. fig. 9. hier beneden. — 2. Dat „aufblasen” is slechts eene veronderstelling van FRISCH. Niettemin bestaat de mo-

6. (*gallinae*).

gelijkheid, dat zoo'n verwond dier door werking van dezelfde spieren, die bij de ademhaling dienst doen, zijn lichaam kon opbollen en platleggen. — 3. Dat zijn de maxillaarpalpen. — 4. Dat zijn de pooten I. Zijne woorden rechtvaardigen den indruk, dat hij dat niet gezien heeft.

■ 1729. *Pediculus gallinarum*; *pulex gallinae*; *pediculus turturis*; *pulex turturis*. REDI, *Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta circa gener. Ins., &c.*; Lugd Bat. — Hetzelfde als 1688, met de figuren van 1671.

■ 1733. *Mite des Serins*. F. A. G. (= F. A. DE GARSULT). *Insectes grossis au Microscope*; tab. 8. f. A. — Buitengewoon goed geslaagde afbeelding van een volgezogen ♀, beter dan menige figuur uit lateren tijd. — Zeer zeldzaam werkje, niet door ENGELMANN vermeld. Vermoedelijk: Paris; gecontrasigneerd door: „Huzard, de l'Institut". — Nomen nudum. — *Serinus canarius*; Frankrijk.

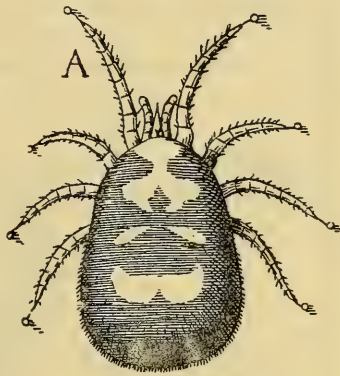

Fig. 9.

■ 1736. *Louse of the tame hen*; *louse of the turtle*. ALBIN, *Nat. Hist. of Spiders, &c.*; London; Plate 44. — Hier reproduceert hij o a, in spiegelbeeld, de beide figuren van REDI 1671, nog slechter dan ze reeds waren. *Nomina nuda*.

■ 1736. *Laus an den Canarien-Vögeln*. FRISCH, *Beschr. Ins. Teutschland, &c.*; Berlin; tom. 4. Ed. 2. p. 18. — Is dezelfde editie van 1722, slechts met een ander titelblad.

■ 1741. *Zecca della gallina*; *pollino della gallina*; *zecca della tortora*; *pollino della tortora*. REDI, *Opere*; 4a ediz.; (2a ediz. Napoletana); v. 1. *Esperienze intorno, &c.*, — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuren.

■ 1743. *Louse on the turtle-dove*; *louse on the hen*. BAKER, *The Microscope made easy*; Ed. I en II; London; Part 2. c. 21. p. 184. — *Nomina nuda*; hij haalt REDI aan.

■ 1744. *Luis op de tortelduif*; *luis op de hen*. BAKER, *Het*

6. (*gallinae*).

mikroskoop gemakkelijk gemaakt; ed. 1; Amsterdam; v 2 c. 21. p. 182. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Louse on the turtle-dove; louse on the hen.* BAKER, *micr. made easy*; ed. 3; London; P. 1. c. 21. p. 184. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Louse on the turtle-dove; louse on the hen.* BAKER, *micr. made easy*; ed. 4; London; P. 2. c. 21. p. 184. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Pou sur la tourterelle; pou sur la poule.* BAKER,

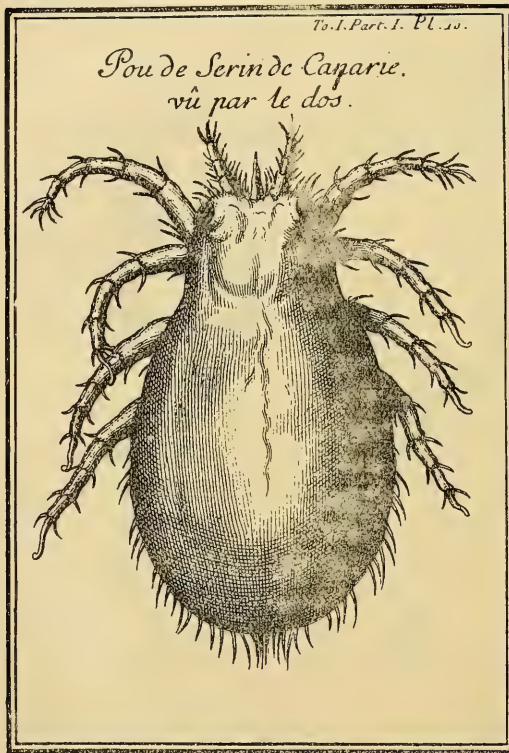

Fig. 10. Twee derde der grootte.

Das zum Gebrauch leicht gem. *Microscopium &c.*; Zürich; p. 197. — Hetzelfde als 1743.

Recapitulatie.

Acarus gallinae. — I d o n o m i e. Het dier is langer dan

Le microscope à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c— 21. p. 209. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite ou pou de serin; pou de serin de Canarie.* JOBLOT, *Observations d'Histoire Nat.*, &c., Paris; v. 1. p. 22. t. 10. — *Nomina nuda*. — Zijne afbeelding vertoont 2 oogen (sic!). — *Serinus canarius*; Frankrijk.

■ 1756. *Laus an der Turteltaube; Laus an der Henne.* BAKER,

6. (*gallinae*).

breed 1668. 1733. 1754.; volgezogen min of meer zakvormig 1668. 1733. 1754. Op het lichaam bevinden zich haartjes, voornamelijk aan den rand zichtbaar 1668. 1733. 1754. De rug is bijna geheel door een schild bedekt 1722. Vooraan bevindt zich een rostrum 1668. 1733. 1754., geflankeerd door twee palpen 1668. 1722. 1733. 1754., die geled zijn 1733. 1754. en eenige haartjes dragen 1754.

Er zijn zes 1668., of acht pooten 1668. 1733. 1754., die geled zijn 1733. 1754., eenige haartjes dragen 1668. 1733. 1754 en aan het einde een hechtschijfje 1733.

De kleur kan, door het bloed zuigen, rood zijn 1550. 1634., of roodbruin (röthlicher) 1722.; soms is de kleur achteraan wit 1722. Het doorschemerend, met bloed gevuld darmkanaal doet de diertjes soms fraai geteekend zijn 1733.

A n a t o m i e. Door spieren kunnen zij zich boller en platter maken 1722.

P h y s i o l o g i e. De voorpooten gebruiken zij óók om te tasten 1722. Zij sterven door tabakspoeder 1722.

O e k o l o g i e. Zij leven niet vrij, maar parasiteeren, bloed zuigend 1550. 1634. 1722. Soms dwalen zij in grooten getale rond, komen dan ook in onze woningen 1550. 1634. Degene, die op kamervogels voorkomen, verbergen zich overdag in de holle zitstokjes 1722.

Z o ö g e o g r a f i e. Nederland? 1550. Duitschland 1657. 1722. Frankrijk 1718. 1733. 1754. Portugal? 1634. Italië 1668.

H a b i t a t. Men vindt ze op *Gallus domesticus* 1668. 1718. *Turtur turtur* 1668, *Serinus canarius* 1718. 1722. 1733. 1754. en, bij uitzondering, ook op *Homo sapiens*. 1550. 1634. 1657.

N o m e n c l a t u u r. *Vermiculus* 1550. 1634. 1637. 1639. 1643.

Naar hare systematische plaats: *Mölbe* 1657. *Mite* 1733. 1754.

Naar hare levenswijze: *Zecca* 1668. 1764. 1687. 1688. 1712. 1741. *Pollino* 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741. *Pediculus* 1671. 1686. 1729. *Pulex* 1671. 1686. 1729. *Pou* 1718. 1754. *Laus* 1722. 1736. 1756. *Louse* 1736. 1743. 1744. 1754. *Luis* 1744.

Naar haren gastheer: *Zecca della gallina* 1668. 1674. 1687.

6. (*gallinae*).

1688. 1712. 1741. *Pollino della gallina* 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741. *Pediculus gallinarum* 1671. 1686. 1729. *Pulex gallinae* 1671. 1686. 1729. *Louse of the tame hen* 1736. *Louse on the hen* 1743. 1744. 1754. *Luis op de hen* 1744. *Laus an der Henne* 1756. *Pou des poules* 1718. *Pou sur la poule* 1754. *Zecca della tortora* 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741. *Pollino della tortora* 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741. *Pediculus turturis* 1671. 1686. 1729. *Pulex turturis* 1671. 1686. 1729. *Louse of the turtle* 1736. *Louse on the turtle-dove* 1743. 1744. 1754. *Luis op de tortelduij* 1744. *Laus an der Turteltaube* 1756. *Pou sur la tourterelle* 1754. *Pou des serins de Canarie* 1718. *Pou de serins de canarie* 1718. *Pou de serin de canarie* 1754. *Laus an den Canarien-Vögeln* 1722. 1736. *Mite des serins* 1733. *Mite de serin* 1754. *Pou de serin* 1754. *Pou de Serin de Canarie* 1754.

Medische Zoölogie. Indien *Acarus gallinae* in grooten getale op den mensch voorkomt, vooral op vrouwen, kunnen de diertjes een ondragelijken jeuk over het heele lichaam veroorzaken. De plaatsen, waar zij zuigen, zwellen tot papels op 1550. 1634. Soms komen zij ook op het hoofd voor 1657.

7.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus vespertilionis* SCOP. 1763).

■ 1728. *Fledermaus-Laus*. FRISCH, Beschreibung Insekten Teutsch-Land, &c.; Berlin; v. 7. c. 7. p. 12. t. 7. — Auf einer Fledermaus im September.

„Der Leib ist rund und flach, sie hat acht Füße, vier stehen mehr gegen das Maul zu, die andern mehr hinterwärts. (1) Als ich sie zu betrachten auf ein Papier schüttelte, krochen sie nicht vor sich oder hinter sich vom Papier weg, sondern nur immer im Kreis herum, dasz ihr Leib wenig aus dem Centro dabey kam, und fühlten nach der Haut der Flügel (2), lebten wohl zwei Tage (3), als sie matt wurden, reckten sie die zwey vordern Fühl-Füße in die Höhe” (4). Der Rücken

Fig. 11.
Tweemaal vergroot.

Der Rücken

7. (*vespertilionis*).

cken hat eine Zeichnung wie Blumwerck, und am Stamm dieses Blumwercks is der Sauchstachel (5). Die Füße haben keine doppelte oder einfache Klauen, wie andere Läuse, sondern sie haben Muskeln, womit sie sich anhalten und gleichsam ansaugen können. Denn es sind diese Läuse nur auf den Flügeln der Fledermäuse, in die Haare kommen sie nicht, daher würden sie leicht herab fallen, wenn sie sich nicht so anhalten könnten (6).

O p m e r k i n g e n. 1. Beter zou gezegd zijn: naar voren en naar achteren gericht; want, zooals hij het daar uitdrukt, zou er een afstand, of gaping, tusschen de pooten I + II en III + IV zijn; wat niet het geval is. Hij heeft dus eigenlijk de houding der pooten aangegeven. — 2. Hij heeft hier zeer juist het gedrag der diertjes weergegeven. — 3. Vermoedelijk niet uit honger, maar door gebrek aan de lichaamswarmte der vleermuizen. — 4. Evenals de larven der *Ixodidae*; er moeten dus aan de voorpooten speurzintuigen zijn. — 5. Dat zijn de met bloed gevulde blindzakken van het darmkanaal. Dat verband tusschen de maag en de zuignuit is meestal niet te zien. Hij heeft dus een zeldzaam voorkomend geval waargenomen; jammer, dat hij niet begrepen heeft, wat hij zag — 6. Hier vergist hij zich; zij hebben 2 kromme klauwen en komen wel degelijk ook in het haarkleed voor. De klauwen zijn geheel verborgen in de kolossale zuignappen, waarvan hij de functie goed begrepen heeft. — Microchiropteron; Deutschland.

■ 1753. *Louse of the bat*. BAKER, Employment for the mi-

Fig. 12.

croscopie, &c.; London; P. 2. p. 406. t. 15. f. EFG. — Zij komen vermoedelijk ook in de haren voor. Zij hebben zeer groote

7. (*vespertilionis*).

zuignappen, waarmede zij zich vasthechten kunnen door ze uit te spreiden. Zij leefden 1 dag tusschen micaplaatjes. Verder:

Each leg having six Joints (1). . . . Two small Antennae or Feelers are placed at the Anterior and a small Process or Tail (2) at the Posterior Part of this Animal. A peristaltic Motion, or rather a Contraction and Dilatation are alternately carried on through the Intestines, which appear more opaque than the Parts about them, and somewhat in the shape of the Letter X (3). . . . (It) has also another very remarkable and uncommon Means of preserving its Situation; for on any sudden Emergency, instead of walking on its eight Legs, as it usually does, it can, in an Instant, turn four, six, or all of them occasionally, so far backwards as to catch hold of any thing, and walk on them with its Back as easily as with its Belly downwards; and I often observed it with four Legs in their right Position and the other four erected over its Back and ready to lay hold as at G (4). Hereby it is enabled to shift its Posture instantly, yet still maintain its Ground notwithstanding the swiftest Motions, as I had the pleasure of experiencing in several Attempts to jerk it off from a Quill, from my Finger, and from other Things it fixed itself upon, which all my Endeavours could not effect (5).

Opmerkingen. 1. Juist, met inbegrip der coxae, zooals hij ook in fig. F geteekend heeft. — 2. Een anaalpijpje. — 3. Hij heeft dus, in tegenstelling met FRISCH 1728, wèl begrepen, wat die zwarte figuren waren; bovendien zag hij er de contracties van. — 4. Zelf heb ik het niet gezien; maar tòch geloof ik, dat BAKER ons hier iets mededeelt, wat hij werkelijk gezien heeft, of iets meent gezien te hebben. Onmogelijk is het niet; want, deze manoeuvres stellen de diertjes in staat om, wanneer zij zich, bij opgevouwen vleugels, tusschen twee vliezen bevinden, van standplaats te veranderen, zonder zich om te keeren, wat tusschen twee vliezen geklemd, ook niet gemakkelijk zoude gebeuren kunnen. Zij kunnen zich dan omdraaien, zoodra zich daartoe de gelegenheid biedt, en dat kunnen zij bliksemsnel doen. Dat is iets, wat BAKER niet vermeldt, en dat hij dus ook niet

7. (*vespertilionis*).

waargenomen heeft. — 5. Hiervan heb ook ik ondervinding: men kan ze haast niet kwijtraken, als ze zich op de vingers, of op de hand begeven hebben; wegslingeren helpt niet, en wegpakken is niet gemakkelijk. — Microchiropteron; Engeland.

■ 1754. *Laus einer Fledermaus*. BAKER, Beytr. z. nützl. . . . Gebrauch. . . . Microscopii. . . . &c.; Augsburg; v. 2. p. 528. t. 15. f. E. F. G. — Hetzelfde als hierboven, met dezelfde figuren.

■ 1756. *Luis van den Vledermuis*. BAKER, Nuttig gebruik van het mikroskoop, &c.; Amsterdam; v. 2. p. 419—421. t. 15. f. E. F. G. — Hetzelfde als 1753, met dezelfde figuren.

[■ 1758. *Pediculus vespertilionis*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; Holmiae; p. 611. n. 4. — De beschrijving, die hier gegeven wordt, is met zekerheid die van *Nycteribia vespertilionis* L. (*blasii* KOL.) niet die van *Spinturnix*. Abusivelijk citeert hij daarbij: „Frisch. ins. 7. t. 7”. Veel onderscheidingsvermogen voor kleine diertjes schijnt hij niet gehad te hebben, zooals bij meer dan eene gelegenheid in dit werk blijken zal. De naam van *vespertilionis* L. 1758 mag in geen geval aan bovenbehandelde *Acarus*-soort gegeven worden.]

8.

***Acarus aphidioides* L. 1758.**

■ 1746. *Acarus ruber, pedibus primoribus longioribus, abdomine pone bicorni*. LINNAEUS, Faun. Suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 346. n. 1191. — Habitat in Pini truncis. Parvus ruber; pedes primi paris reliquis longiores, quos non erigit, sed iis uti reliquis currit. Abdomen pone duobus corniculis instructum uti aphides. — *Pinus*; Zweden.

Deze is de type van het genus *Asca* v. HEYD. 1826 en werd later onnoodig *Sejus bicornis* CAN. & FANZ. 1876 genoemd.

□ 1752. *Acarus ruber*. FORSSKÄHL, Hospita Insectorum Flora; diss. inaug.; Upsaliae; p. 36. — Op *Pinus sylvestris*. — Nomen nudum. — Zweden.

■ 1752. *The pine-tree Acarus*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim.; London; p. 25. n. 4. — Zie over HILL, p. 8. 9. — Nomen nudum.

8. *aphidioides*

■ 1754. *Acarus ruber, pedibus primoribus longioribus, abdomine pone bicorni*. LINNAEUS, *Système naturel, &c.*; Ed. VIIIa; Paris; p. 236, n. 6. — Vertaling van LINN. Faun. Suec. 1746.

■ 1756. *Acarus ruber*. FORSSKÄHL, *Hospita Insectorum Flora*; herdruk in LINNAEUS, *Amoenitates Acad.* v. 3. p. 307. — Hetzelfde als 1752.

■ 1758. *Acarus aphidioides*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 10; gen. 235. p. 616. n. 12. — *Acarus pedibus primis longioribus cursoriis, abdomine postice bicorni*. Fn. suec. 1191. Habitat in Europa. — Dat laatste moet nog bewezen worden.

■ 1758. *Acarus ruber, pedibus primoribus longioribus, abdomine bicorni; Fichtenlaus*. LINNAEUS in: (GMELIN), *Onomastologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.*; Ulm. Frankf., Leipz.; v. 1. kol. 38. — Duitse vertaling van LINNAEUS, *Fauna Suecica* 1746.

■ 1758. *Acarus aphidioides*. RYDBECK, *Pandora Insectorum, &c.*; diss. inaug.; Upsaliae; p. 18. — Nomen nudum.

9.

(Adhuc sine nomine)

(*Antennophorus uhlmanni* HALLER 1877).

■ 1668. *Pidocchio delle formiche senz'ale*. REDI, *Esperienze intorno alla generazione degl'Insetti, &c.*; Firenze; p. 198. — „Quegli delle formiche senz'ale si rassomigliano in gran parte a quella della tortora, che pur vedrete nella suddetta seconda Tavola.” — Dat wil zeggen, dat zij wel wat gelijken op onze fig. 8 (blz. 31), dus tamelijk rond zijn. De kans, dat hij *Antennophorus uhlmanni* onder de oogen had, is groot, omdat die zooveel in Italië voorkomt. — Eene Uropodide kan het niet geweest zijn, omdat die niet „rassomigliano in gran parte a quella della tortora”. — *Formica*; Italië.

■ 1671. *Pediculus non alatarum formicarum*. REDI, *Experimenta circa gener. Ins. &c.*; Amstelodami; p. 315. — Hetzelfde als 1668.

□ 1674. *Pidocchio delle formiche senz'ale*. REDI, *Esperienze intorno, &c.*; Firenze; p. 198. — Hetzelfde als 1668.

9. (*uhlmanni*).

■ 1686. *Pediculus non alatarum formicarum*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta, &c.; Amstelaedami; p. 206. — Hetzelfde als 1668.

□ 1687. *Pidocchio delle formiche senz'ale*. REDI, Esperienze intorno, &c.; Napoli; p. 198. — Hetzelfde als 1668.

□ 1688. *Pidocchio delle formiche senz'ale*. REDI, Esperienze intorno, &c.; 5^a ediz.; 4°; Firenze. — Hetzelfde als 1668.

□ 1712 *Pidocchio delle formiche senz'ale*. REDI, Opere; 3^a Ediz.; Venezia; 4°; Tom. I. Esperienze intorno, &c. — Hetzelfde als 1668.

□ 1729. *Pediculus non alatarum formicarum*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta circa, &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1668.

□ 1741. *Pidocchio delle formiche senz'ale*. REDI, Opere; 4^a ediz.; (2^a ediz. Napoletana); Napoli; v. 1. — Hetzelfde als 1668.

■ 1746. *Louse on Ants*. ADAMS, Micrographia illustrata, or, &c.; London; p. 91. — Nomen nudum

(Uropodidae).

■ 1722. *Kefer-Laus*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land; Berlin; v. 4. p. 22. c. 10. — Hij bespreekt hier de Nymphae II van *Nummulus romana* G. & R. CAN. 1882, en vermoedelijk ook van *Uropoda tarsale* ROB. DESV. 1839. Op blz. 22 leest men verder:

„Sonst sind sie wohl kleiner auf kleinen Kefern, aber alle zusammen, und grösser auf den Grössern.“

Uit deze te korte mededeeling kan, zelfs niet bij benadering, opgemaakt worden, welke soort, of soorten, hij onder de oogen had. Ook is zij niet juist; want, op kleine, in mest levende kevertjes vindt men soms groote *Uropodidae*.

■ 1736. *Kefer-Laus*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land; &c. Berlin; v. 4. p. 22. c. 10. — Is dezelfde druk, met een ander titelblad.

10.

(Adhuc sine nomine)

(*Cryptostoma tarsale* ROB. DESV. 1839).

■ 1722. *Kefer-Laus*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land;

10. (*tarsale*).

Berlin; v. 4. p. 21. onderaan. — Bij de beschrijving van de Nymphae II van *Nummulus romana* (zie beneden) zegt hij: „auch bisweilen oben mit weissen Flecken”. — Witte vlekken zijn bij *Uropodidae* onbekend, maar wèl vindt men putjes, kuiltjes, of ronde groefjes op het rugschild, die schuin invallend licht reflecteren en dan den indruk maken van witte vlekjes. Ook de kleurlooze, sikkelvormig gebogen haartjes van *Uropoda tarsale* zien er, als men het diertje bloot, zonder dekglas en bij kleine vergrooting beziet, wit uit. De diertjes, die hij zag, waren blijkbaar even groot en even rond als *Nummulus romana*. Daarom denk ik, dat hij *Uropoda tarsale* in studie had. — Op *Geotrupus*-soorten; Deutschland.

■ 1736. *Kefer-Laus*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land; Berlin; v. 4; edit. 2; p. 21. — Is dezelfde editie als 1722, met ander titelblad.

11.

(Adhuc sine nomine).

(*Notaspis marginatus* C. L. KOCH 1839).

- 1703. *Creature*. (Anonymus), An Extract of some Letters sent to Sir C. H.; in: Phil. Trans. v. 23. n. 284. p. 1357 sqq.; p. 1365. — Hij zocht naar „minute Flies and Insects on Leaves and Flowers” en vond:

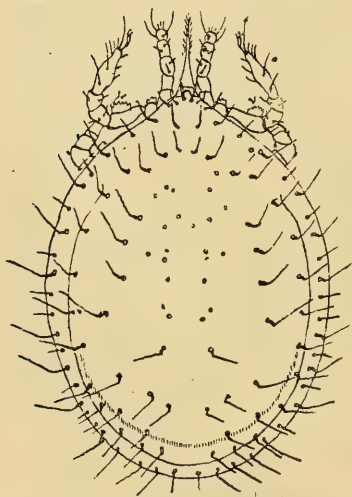

Fig. 13. Orig. naar eigen preperaat. „especially one very pretty Grub which I found plentifully adhering to Nettle-leaves, which is a wonderful thin Creature, has a sort of a covering all over his Back like a broad Shield, which he lies under like a Tortoise, and is all over beset and fringed round with Spikes. 'Tis almost impossible to describe such creatures tolerably, or give you an Idea of them, unless I could draw....”

11. (*marginatus*).

Deze beschrijving past zóó goed op de wel bekende „*marginatus*”, die zoo veel schade in moestuinen kan aanrichten, dat ik er niet aan twijfel, of mijne determinatie is juist.

12.

(Adhuc sine nomine).

(*Discopoma romana* G. & R. CAN. 1882).

■ 1722. *Kefer-Laas*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land; Berlin; v. 4. p. 19. — Op *Geotrupes*-soorten. — Sie lassen aus dem Hintern einen weissen Faden gehen (1), der wird auf einem *Poro* oder Haut-Loch des Kefers (2) sehr fest angesetzt, und wegen der steiffen Haare des Kefers nach Nothdurfft verlängt, und zwar in die Höhe so steiff, dasz die Laus oben darauf fest steht (3). Dieser Faden bricht nicht ab, wann er gleich umgebogen wird, und keine Bewegung des Kefers reisst ihm leichtlich ab, dann er legt sich, samt der glatten Laus (4), auf die Haut, wann ihn etwas drückt, lässt alles oben hin gehen, und steht hiernach wieder aufgerichtet: dann dieser weisse, und mehr als haar-kleine Faden, ist als ein Draht, der wieder in die Höhe schnellet, wann er gebogen wird (1). Von der wahren Beschaffenheit dieses Fadens . . . kann kein *Microscopium* etwas gründliches zeigen (5).

Fig. 14. Tweemaal vergroot.

Merkwaardig zijn de conclusies, die hij trekt:

1. Es ist dieser Faden ein Canal, und also innen hohl, dann die Laus ziehet dadurch den Safft aus dem Kefer zu ihrer Nahrung.

2. Er muss so steiff sein, sonst würden im Saugen und Anziehen die schlappen Seiten leicht zusammen gedrückt werden. (6).

12. (*romana*).

3. De opening van de buis aan den Kever „muss fest anschliessen an oder im Haut-loch, dass die Lufft nicht neben hinein kan.” (6) Daarom kan men ook de opening in den kever „wann dieser Canal abgerissen wird, nicht erkennen”.

4. De buis kan „nicht allein an der Laus ohne Verletzung des Leibes abgerissen, sondern von der Laus selbst, wann keine Nahrung mehr dadurch zu hohlen ist, abgelöset und verlassen werden. . . . So ist dieser Kanal kein wesentlicher Theil des Leibs der Laus, weil derselbe durch dessen Verlust nicht zergäntzet oder zerstückelt wird. (1).

5. Omdat het buisje „am Hinterleib des Kefers einen breiten rund herum gehenden Saum und gleichsam ausgebo-gene Lippen hat, so reisst sie nicht innen im Leib ab, sondern ist nur äusserlich angeklebt.” (7).

6. Het buisje moet dus: „anfänglich sonderlich weich, und mit zäher Materie benetzt, dass sie so ankleben und fest anschliessen, auch hernach, wann sie schon getrocknet ist, doch noch so fest halten kann. (8)

7. „Musz der Zug und Krafft zu saugen starck in diesen kleinen Creatur seyn” und sind innen Muskeln, welche durch den Canal Safft hinauf kommen macht (6).

8. „Die Laus hat diesen zähen Safft im Leib, und zwar so viel, dass, wann ein solcher Canal verlassen oder abgerissen worden, ein anderer kan angesetzt worden”. (9)

9. „Es muss dieser zähe Safft über etwas, oder um etwas, als über eine Form im Leib herum gehen, dass er die Oeffnung in der Mitte behällt, oder es müssen sonst Umstände da seyn, dass er so ordentlich hohl bleibt, und in gleicher Dicke” (6).

10. „Dass er zum Hintern heraus geht” moet „da selbst eine eigene Oeffnung dazu um den *anum* herum sind.”

11. „Es geht der Safft ohne Zweifel weich heraus, und wird in der Lufft erst so hart” (6).

12. „Das seltsamste ist hierbey, dass diese Creaturen ihre Nahrung von hinten in den Leib bekommen können.”

Van de mijt zelf heeft hij juist waargenomen, p. 21: Er ist hart und erhaben. . . . Sonsten kann man auf dem Bauch eine

12. (*romana*).

Höhe, und neben derselben wohl sehen, wie die Füße zusammen geleget liegen, dass neben nichts davon vorgeht. (10) Ihre Farbe ist doorsichtig und glänzend-braun, auch bisweilen oben mit weissen Flecken (11).

Opmerkingen. 1. Goed waargenomen. — 2. Fantasie. — 3. Dat is waar; de draad is, naar gelang van omstandigheden, verschillend van lengte, overschrijdt echter eene bepaalde lengte niet. — 4. Glatte Laus: juist gezien. — 5. Dat is boud gezegd van iemand, die een mikroskoop met slechts ééne frontlens had. En tòch heeft hij gelijk: de draad is glashelder. — 6. Goed geredeneerd. — 7. Dat is in tegenspraak met zijne suppositie sub no. 3: an o d e r i m Hautloch. — 8. Hij neemt dus 2 substanties aan: een „zäher Safft”, die de buis vormt, èn eene kleefstof. — 9. Dat is eene voorbarige veronderstelling; want, niemand heeft ooit waargenomen, dat de mijt het draadje vormde; noch minder: dat zij dat voor de tweede maal deed. — 10. Hij drukt zich anders uit dan wij; wij zeggen tegenwoordig, dat de pooten in verdiepingen, de „foveae pedales” geborgen worden. Maar het komt op hetzelfde neer! Hij heeft hier weer goed waargenomen. Met samengetrokken pooten heeft het diertje den vorm van eene biconvexe lens. — 11. Zie hierboven, bij *Uropoda tarsale*, blz. 42.

De tab. X, waarheen hij verwijst, draagt abusivelijk het getal IX; zie onze figuur 14. Juist dit 6 millimeter groote figuurte leert ons, dat hij de algemeen op *Geotrupes*-soorten voorkomende Nymphae II van *Nummulus romana* onderzocht.

□ 1735 *Pediculus scarabaei*. LESSER, De sapientia, omnipotentia et providentia divina, &c.; Nordhusae; & 1. c. 9. — Nomen nudum; hij citeert FRISCH 1722.

■ 1736. *Kefer-Laus*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land; Berlin; v. 4; Ed. 2.; cap. 10. — Is edit. 1, met een ander titelblad.

□ 1738. *Kefer-Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder vernünft, &c; Züllichan; 1 c. 1. 9. — Hetzelfde als 1735.

□ 1740. *Kefer-Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder vernünft, &c.; 2e Aufl.; 1. 1. c. 9. — Hetzelfde als 1735.

■ 1742. *Pou des escarbots*. LESSER, Théologie des Insectes, &c.; La Haye (ook Paris); v. 1. p. 206. — Hetzelfde als 1735.

12. (*romana*).

■ 1745. *Pou des escarbots*. LESSER, Théologie des Insectes, &c.; Paris, 2e edit.; v. t. p. 206. — Hetzelfde als 1735.

□ 1751. *Pidocchio dei scarafaggi*. LESSER, Teologia degl'Insetti, &c.; Venezia; v. 1. c. 9. — Hetzelfde als 1735.

□ 1758. *Kefer-Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder vernünfft, &c.; l. 1. c. 9. — Hetzelfde als 1735.

(*Argasidae*).

[Mijne aantekeningen over *Argas persicus* beginnen met: 1668. *Enkurek*. SCHÖNGAST, Dissertatio.

Waaruit ik die aantekening geput heb, weet ik niet meer In die dissertatio, getiteld: SCHÖNGAST (Chr. Andr.), *Enkurek persarum morsumque Tarantulae*; Lipsiae; 1668. komt de beschrijving van het dier niet voor, maar wèl de werking van zijn giftig speeksel en de middelen van geneezing. Hij verwijst echter naar het „Itinerarium” van „laudatus OLEARIUS”. Wel heb ik niet de oorspronkelijke Deutsche editie (\pm 1641) kunnen raadplegen, maar wèl Fransche van 1659, 1718 en 1727 en eene Engelsche van 1669. De titel van die van 1659 luidt: *Relation du Voyage d'Adam Olearius en Moscovie, Tartarie et Perse, augmentée en cette nouvelle edition, &c., &c.*; Paris; 1659; 4°, 2 vols.

Daar vindt men, v. 1. p. 477 eene beschrijving van den *Enkurek*, zijnde een dier, „faite à peu prés comme vne araignée, de la grosseur de deux pouces, & marquetée de diuerses taches.” — Ieder acaroloog zal mij moeten toegeven, dat hier nooit een *Argas* bedoeld kan zijn.]

13.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus plumbeus* PANZER 1795).

■ 1724. *Täcke, Zäcke*. FRISCH, *Beschr. Ins. Teutsch-Land*; Berlin; v. 5. c. 19. p. 42. — Bij de beschrijving van teken op de oeverzwaluw komt ook de volgende zin voor: „Sonst sind sie auch an andern jungen Vögeln”.

Dat waren dan hoogstwaarschijnlijk *plumbeus*.

13. (*frontalis*).

„Die Farb. . . . an andern Creaturen blaulich” kan eveneens op *plumbeus* betrekking hebben.

■ 1736. *Täcke, Zäcke*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-land; Berlin; v. 5.; 2^e Aufl.; c. 19. p. 42. — Is dezelfde editie als die van 1724, met een ander titelblad.

14.

(Adhuc sine nomine).

(*Ixodes canisuga* JOHNST. 1849).

■ 1724. *Täcke, Zäcke*. FRISCH. Beschr. Ins. Teutsch-Land; Berlin; v. 5. c. 19. p. 42. — „An den sogenannten Erd-Schwalben hab ich sie am meisten bewundert. Dann ich habe in einer tiefen und weiten Leimen-Gruben aus vielen Nestern die jungen Schwalben genommen, und fast an jedem Jungen einige solche Täcken gefunden.”

De eenige soort, die tot dusverre op *Cotyle riparia* gevonden werd, is *canisuga*.

■ 1736. *Täcke, Zäcke*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land; Berlin; v. 5.; 2^e Aufl.; c. 19. p. 42. — Is dezelfde editie als die van 1724, met een ander titelblad.

15.

(Adhuc sine nomine).

(*Ixodes hexagonus* LEACH 1815).

□ 1667. *Ricinus*. CHARLETON, Exercitationes de differentiis et nominibus animalium, &c.; London; p. 51. — Onder de dieren, waarop *Ixodes reduvius* gevonden werd, wordt *Viverra* genoemd. Hiermede bedoelt hij echter *Putorius furo*. En aangezien de teek, die op het fretje gevonden wordt, bijna altijd *hexagonus* is, zoo plaats ik CHARLETON's mededeeling hier. — Engeland.

■ 1677. *Recinus*. CHARLETON, Exerc. diff. nom. anim.; &c.; London; p. 51. — Hetzelfde als 1667.

■ 1710. *Ricinus*. WILLUGHBY, Historia insectorum, M. S.; in: RAY, Hist. ins.; Londini; p. 10. — Over WILLUGHBY zie

15. (*hexagonus*).

p. 6. — *Ricinorum* figurae compressioris quatuor seu species, seu varietates observavit D. Willughby; quorum

„*Secundus*, quem Putorii Ricinum vocat, caput et scapulas castaneas habuit, reliquum corpus album.”

Zonder eenigen twijfel wordt hier een ♀ van bovengenoemde soort beschreven. Zij blijven altijd min of meer plat en zijn, zelfs tot berstens toe volgezogen, nooit zoo rond als *reduvius*. Met „scapulae” worden stellig de door hunne donkere kleur zeer opvallende coxae aan de ventrale zijde bedoeld. Wel zijn de teken niet „wit”, maar licht- tot donkergeel. Zij komen zeer veel op *Putorius putorius* voor. — Engeland.

■ 1724. *Holtz-Bock, Hunde-Laas, Hunds-Laas, Tücke, Zäcke*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land, &c.; Berlin; v. 5. c. 19. t. 19. p. 41—43. — In zijne verhandeling over de teek (zie beneden bij *reduvius*) komen deze woorden voor: „Die Farb dieser Laas ist weiss. . . Kopf, hinter welchem ein gelblicher Flecken auf dem Leib ist.” — Die woorden kunnen alleen op een volgezogen *hexagonus* ♀ betrekking hebben. — *Canis familiaris*; Duitschland.

■ 1736. *Holtz-Bock, Hunde-Laas, Hunds-Laas, Tücke, Zäcke*. FRISCH, Beschr. Ins, Teutsch-Land, &c.; Berlin; v. 5. c. 19. t. 19. p. 41—43. — Is dezelfde editie van 1724, maar met een ander titelblad.

■ 1736. *Ricinus secundus*. LINNAEUS, Animalia per sueciam observata. In: Acta liter. & scient. Sueciae, Ann. 1736. p. 133. — Nomen nudum. Hij haalt RAY 1710. aan. — Zweden.

□ 1741. *Ricinus secundus*. LINNAEUS, Elenchus Anim. per Suec. obs.; Upsaliae; p. 81. n. 1. — Hij citeert RAY 1710.; nomen nudum. — Zweden.

■ 1743. *Ricinus secundus*. LINNAEUS, (zelfde titel) Lugd. Bat.; p. 87. n. 1. — Als 1741.

■ 1746. *Acarus abdomine livido, antice ovato-fusco, antennis clavatis*. LINNAEUS, Fauna suec. ed. 1.; Holmiae (ook Lugd. Bat.); p. 345. n. 1193. — Bij de beschrijving hiervan (= *reduvius*; zie p. 79) komen de woorden „luteo-albidum” voor; deze kunnen slechts op *hexagonus* betrekking hebben.

■ 1752. *Acarus ovinus; acarus of the sheep; sheeptick*. HILL,

15. (*hexagonus*).

A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim.; London; p. 24. — Of-
 schoon hij hier de teek *Acarus ovinus* noemt, geeft hij hier
 g e e n vertaling van de *Acarus ovinus* van LINNAEUS Fauna
 Suec. 1746, maar van diens *Acarus abdomine livido* &c., dat
 is *reduvius*. Dus komen hier ook de woorden „of a yellowish
 white colour” voor. Bovendien geeft hij de volgende zeer juiste
 opmerking erbij:

„The animal in the whole, much resembles the common
 dog-tick; but it's snout is longer” (mis!) „and it's body never
 becomes so distended as that of the other with sucking, but
 always continues flat. It is common on scheid. . . . It will live
 in the wool many months after it is shorn from the animal”
 — *Ovis aries*, Engeland.

■ 1754. *Ciron de Chien; Acarus abdomine livido, antice ovato-
 fusco, antennis clavatis; Ricinus caninus; Pediculus caninus;
 Flott.* LINNAEUS, Systême naturel; ed. 8. a.; Paris; p. 236. n. 8.
 — In de beschrijving van zijn „Ciron de chien”, eene vertaling
 van no. 1193 van de Fauna Suec., komen natuurlijk de woorden
 „il a le corps d'un jaune blanc” voor, die slechts op *hexagonus*
 betrekking kunnen hebben.

■ 1758. *Acarus abdomine livido, antice ovato-fusco, antennis
 clauatis; Ricinus caninus; Pediculus caninus; Hundslaus.*
 LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia medica completa seu
 Onomatologia Historiae Naturalis oder 8c.; Ulm, Frankfurt,
 Leipzig.; kolom 31. — Duitsche vertaling van LINNAEUS' Fauna
 suecica. Derhalve komen ook hier de woorden voor: „gelblich-
 weiss”, wat alleen op *hexagonus* betrekking hebben kan; de rest
 slaat op *reduvius*. Zie over dat werk blz. 10.

16.

Acarus reduvius L. 1758.

□ 850 v. Chr. 'Ενθα κύων κείτ' Ἄργος, ἐπίπλειος κυνοραισ-
 τέων. HOMERUS, Odyssea, XVII, 300. — Bij de thuiskomst
 van Ulysses: „daar lag Argus, de hond, vol teken”. —
 Eene merkwaardige mededeeling: de o u d e . a f g e l e e f d e

16. *reduvius*.

hond zat vol teken. — *Canis familiaris*; Ithaka (Ionische Eilanden).

□ 850 v. Chr. In HOMERUS, *Ilias*, lib. 21. 394. 395. — Ares spreekt tegen Athene:

τίπτ' αὖτ', ὦ κυνάμια, θεοὺς ἔριδι ζυνελαύνεις
θάρσος ἄητον ἔχουσα, μέγας δὲ σε θυμὸς ἀνῆκεν.

„Waarom, o hondevlieg, brengt gij de Goden in twist tezamen, hebbende onstuimigen moed, en heeft uw groote strijd lust u daartoe aangezet?”

Idem, *ibidem*, 420—422. Hera spreekt tegen Athene over Aphrodite:

ὦ πόποι, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, ἀτρυτώνη,
καὶ δὴ αὖθ' ἡ κυνάμια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα
δήλου ἐκ πολέμοιο κατὰ κλόνον· ἀλλὰ μέτελθε!

„Wel verduiveld! Kind van de aegisdragende Zeus, onoverwinnelijke! Daar brengt (me) die hondevlieg den menschen-doodenden Ares uit den vernielenden oorlog door het strijd-gewoel heen! Ga er achteraan!”

In beide gevallen is hier *κυνάμια*, hondevlieg, als scheldnaam gebruikt, en wel in verachtelijken zin. Nu was en is de teek nog een veracht dier en is het dus mogelijk, dat hier *κυνάμια* „teek” beteekent.

□ 350 v. Chr. Οἱ δὲ κρότῳνες γίνονται ἐκ τῆς ἀγρώστεως. ARISTOTELES, *De Animalibus Historia Libri. X*; lib. 5. c. 17. §. 9. — Ricini e gramine oriuntur. — De teken ontstaan uit het gras. — Macedonië.

□ 350 v. Chr. Καὶ τῶν ἐχόντων τρίχας· πλὴν ὄνος οὐκ ἔχει οὔτε φθειρας οὔτε κροτώνας· οἱ δὲ βόες ἔχουσιν ἄμφω· τὰ δὲ πρόβατα καὶ αἴγες κρότῳνας, φθειρας δ' οὐκ ἔχουσι.... ἐν δὲ τοῖς κύσιν οἱ καλούμενοι γίνονται κυνοραῖσταί. Πάντες δὲ οἱ φθειρες ἐν τοῖς ἔχουσιν ἐξ αὐτῶν γίνονται τῶν ζώων. ARISTOTELES, *De Animalibus Historia Libri X*; lib. 5. c. 25. §. 2. — Et ea animalia, quae pilis teguntur, excepto asino, qui neque pediculis neque ricinis infestatur. At boves utrumque habent. Oves et caprae ricinum, pediculum non....

16. *reduvius*

Canibus autem generantur quos cynoraïstas vocant. Pediculi ex ipsis animalibus fiunt, in quibus generantur. — En van degenen, die haren hebben; behalve dat een ezel geen luizen noch teken heeft; maar de runderen hebben beide; maar schapen en geiten hebben teken, geen luizen;... en in de honden ontstaan de zoogenaamde hondevernietigers. En al de luizen in degenen, die ze hebben, ontstaan uit de dieren zelf.

Κρότων wordt dus gebruikt voor teken van runderen, schapen en geiten; κυνοραϊστής alleen voor die van honden. Dat ezels geen teken hebben, mag voor den tijd van ARISTOTELES en voor Macedonië waar geweest zijn, tegenwoordig kennen wij 3 soorten, die op *Equus asinus* leven, maar deze zijn noch *reduvius*, noch *hexagonus*, worden ook niet van Macedonië vermeld. — *Bos taurus*, *Ovis aries*, *Capra hircus*, *Canis familiaris*. — Macedonië.

□ 350 v. Chr. Αἴσωπος δὲ ἐν Σάμῳ συνηγορῶν δημαγωγᾶ κρινομενῶ περὶ θανάτου, ἔφη, Ἄλώπεκα διαβαίνουσιν ποταμόν ἀπωσθῆναι εἰς φάραγγα· οὐ δυναμένην δὲ ἐκβῆναι, πολὺν χρόνον κακοπαθεῖν, καὶ κυνοραϊστάς πολλοὺς ἔχουσιν αὐτῆς· ἐχῖνον δὲ πλανώμενον, ὡς εἶδεν αὐτήν. κατοικτεῖραντα ἐρωτᾷν, εἰ ἀφέλοι αὐτῆς τοὺς κυνοραϊστάς· τὴν δὲ οὐκ ἔᾶν ἐρόμενου δὲ, διὰ τί, φᾶναι, ὅτι οὗτοι μὲν πλήρεις μου ἦδη εἰσὶ, καὶ ὀλίγον ἔλκουσιν αἷμα. ἐὰν δὲ τούτους ἀφέλῃ, ἕτεροι ἐλθόντες πεινῶντες, ἐκπιούνται μου τὸ λοιπὸν αἷμα. ARISTOTELES, *Artis Rhetoricae* lib. 2. c. 20. — Aesopus verò in Samo, cùm patronus esset, duci populi caussam habenti de capite, dixit, Vulpem cùm traiceret flumen, decidisse in voraginem: cùm minimè posset exire, diu malè affectam esse, & caninas muscas multas adhaesisse ipsi; herinaceum verò vagantem, v̄t videt ipsam, misericordia captum interrogasse, Num abigeret ab ipsa caninas muscas; eam verò non permisisse; Quarente illo, qua de caussa? dixisse, Quoniam istae quidem plenae mei iam sunt, & parum sanguinis sugunt: Si verò has abigeris, aliae venientes famelicae exhaurient mihi reliquum sanguinis. — Aesopus, toen hij op Samos verdedigde een demagoog, die 1) ter dood veroordeeld

1) wegens diefstal.

16. *reduvius*.

was, zeide, dat een vos, toen zij over een rivier wilde gaan, in eene kloof viel, en dat zij, toen zij daar niet uitkomen kon, langen tijd ellende ondervond, en dat vele teken zich aan haar vasthielden. En dat een rondwalende egel, toen hij haar zag, medelijden met haar kreeg en vroeg, of hij de teken er afnemen zou. Maar zij stond dat niet toe. En toen hij vroeg: waarom (niet)? zeide zij, omdat deze nu vol van mij zijn en nog maar weinig bloed opzuigen, maar, indien gij deze er afneemt, zullen andere hongerende komen en de rest van mijn bloed uitdrinken.

Hier hebben wij de oudste mededeeling van het bloed zuigen. Ook de zeer juiste opmerking, dat dieren, die gebrek lijden, spoediger het slachtoffer worden van parasieten, in casu teken, dan gezonde. Men ziet hier κυνοραιστής door „musca canina” vertaald! — *Canis vulpes*; Griekenland.

280 v. Chr. Κυνοραιστής. ZENODOTOS van Ephesus, Γλώσσα Ομηρικαί. — Heb ik niet kunnen raadplegen.

□ 200 v. Chr. Si haec sic feceris, neque scabrae fient, et lanae plus, et meliorem habebunt, et *ricini* non erunt molesti. CATO, De Re rustica, c. 96. — (Bij de behandeling van schurftige schapen:) Indien gij dat zoo doet, tot zij niet (meer) schurftig zijn, zullen zij meer en beter wol hebben, en teken zullen niet (meer) lastig zijn. — Tusschen de regels door: kerngezonde en zindelijk-gehouden schapen krijgen geen teken. — *Ovis aries*; Italië.

170 v. Chr. Τριβίκιον. ARISTARCHUS van Alexandrië. — ALDROVANDUS, De Anim. Ins. libri VII, 1602, p. 561. zegt: Invenio item apud Homeri Scholiastem, Ody. π. τριβίκια pro κρότωνες. En, inderdaad, ik vind in een oud Graecum Lexicon primum a B. Hederico institutum, : τριβίκια ricini, V.(eterum) L.(exicon) ex Sch.(oliasticis) H.(omeri). — Het komt mij voor, dat dat woord van zeer ouden datum is; ik neem, hoewel zonder eenigen grond, aan, dat het door den beroemden ARISTARCHUS van Alexandrië gebezigd is. — π zal wel ρ moeten zijn; zie hierboven sub 850 v. Chr. (ρ = XVII).

□ 75 v. Chr. *Musca, ricinus*. M. T. VARRO, De re rustica, L. 2. De re pecuaria, c. 9. sect. 14. — Quidam nucibus Graecis in aqua tritis perungunt aures, et inter digitos: quod *muscae*,

16. *reduvius*.

et *ricini*, et pulices soleant; si hoc unguine non sis usus, ea exulcerare. — Met Grieksche noten in water (fijn) gewreven besmeren zij de ooren en tusschen de teenen (der honden), waarin vliegen en teken en vlooiën plegen (te zijn); indien van deze zalf geen gebruik gemaakt wordt, gaan zij zweren.

Aangezien steekvliegen den honden niet alleen aan de ooren, maar over het geheele lichaam kwellen, zoo is het bijna zeker, dat met *muscae* hier geen „vliegen” maar nuchtere, dus platte teken gemeend zijn, en met *ricini* de volgezogen ♀, gelijk wij herhaaldelijk gelegenheid zullen hebben te zien. — *Canis familiaris*; Zuid-Italië.

□ 50 na Chr. *Musca, ricinus*. COLUMELLA, De re rustica, Lib. 6. c. 2. sect. 6. — Mox etiam convenit tota tergora et tractare, et respergere mero, quo familiariores bubulco fiant: ventri quoque, et sub femina manum subjicere, ne ad eiusmodi tactum postmodum pavescent, et ut *ricini*, qui plerumque feminibus inhaerent, eximantur. — Daarna is het ook geschikt, het geheele lichaam te behandelen en met onvermengden (wijn) te besprenkelen, waarmede met het rund vertrouwden (plegen te) doen: en ook den buik, en onder de femina de hand te houden, opdat zij niet door eene dergelijke aanraking later bang zijn, en opdat de teken, die meestal de feminae aanhangen, verdreven worden. — *Bos taurus*; Zuid-Italië.

In plaats van *ricini* vindt men in den Codex Lipsiensis Columellae *redivi* en in de editiones Jensonii, Bononiensis en Regiensis *redivivi*.

Verder: lib. 7. c. 13. sect. 1. Fere autem per aestatem sic *muscis* aures canum exulcerantur, saepe ut totas amittant. . . . hoc eodem medicamine contacti *ricini* decidunt, nam manu non sunt vellendi, ne. . . . faciant ulcera. — Bijna den geheelen zomer worden de ooren der honden door teken tot zweren gebracht, dikwijls (zóó), dat zij (die) geheel verliezen. . . . de door hetzelfde geneesmiddel aangeraakte teken sterven; want, met de hand zijn zij niet uit te trekken, opdat zij geen zweren veroorzaken. — *Canis familiaris*; Zuid-Italië.

In de editio Vossii staat in plaats van *ricini*: *redivi*.

Het is duidelijk, dat met *muscae* hier de nuchtere teken

16. *reduvius*.

bedoeld worden; want, de bekende steekvliegen brengen de ooren niet aan het zweren, en zitten bovendien niet uitsluitend aan de ooren. Niet de *muscae* brengen de ooren aan het zweren, maar het gekrab der honden, en de in de huid gebleven gnathosomata der door het gekrab der honden verbrijzelde volgezogen ♀♀.

Van de woorden *redivus* en *redivivus* geeft JACQUES DELACAMP in zijne editie van PLINIUS, Lugduni 1587, de volgende verklaring: Columella Redivium vocat, quia suctu carnem animalium resoluit. Redivire, solvere, priscum verbum. — COLUMELLA noemt ze redivius, omdat zij door zuigen het vleesch der dieren vernietigen: redivire is een oud werkwoord, dat vernietigen beteekent.

Zooals wij reeds boven, sub 350 v. Chr. zagen, beteekent *κυνοραιστής* eveneens: hondevernietiger.

□ 60 na Chr. (Sine nomine). PLINIUS, *Historiae naturalis libri XXXVII*; lib. 11. c. 33. — Est animal eiusdem turpitudinis, infixo semper sanguini capite vivens, atque ita intumescens, unum animalium, cui cibi non sit exitus: dehiscitque nimia satietate, alimento ipso moriens. Nunquam hoc in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia. In ovibus et in capris hoc solum. . . . Est in volucre canibus peculiare suum malum, aures maxime lancinans, quâ defendi morsu non queunt. — Er is een dier van dezelfde leelijkheid (als het vorige: de luis), dat met altijd ingehechten kop van bloed leeft, en aldus opzwellend, een van de dieren, waaraan geen uitgang voor de spijs is: en bij oververzadiging barst, met zijn eigen voedsel stervend. Dit (dier) komt niet op trekvee voor, dikwijls op koeien, op honden somtijds, waarop (trouwens) alles (voorkomt). Op schapen en geiten (is) dit het eenige. . . . Speciaal op honden komt een gevleugeld kwaad voor, dat de ooren erg verscheurt, waartegen zij (de honden) zich door beet niet verdedigen kunnen.

Hoewel hier geen naam genoemd is, begrijpt ieder zoöloog, dat hier de teek bedoeld is. De beschrijving van het voorkomen en van de manieren der teken is zoo kwaad nog niet! Merkwaardig, dat reeds in die tijden de teken weezin wekkend („leelijk”) waren; dat reeds toen uit het

16. *reduvius*.

sterk opzwellen gededuceerd werd, dat de *Ixodidae* geen aars hebben. Hier wordt voor het eerst melding gemaakt van de gewoonte der teken, permanent met hun kop ingehecht te zijn (wat luizen en vlooiën niet doen), dus niet van plaats veranderen. Het na oververzadiging barsten is waarschijnlijk het gevolg van het krabben der honden, maar werd in het algemeen, zonder nader onderzoek, voor alle volgezogen teken aangenomen; men vindt deze mededeeling zelfs nog in 1600 en later. De volksnaam *muscae* wordt door hem „volucre malum” genoemd; wat verkeerd is. Wat het volk „vlieg” noemt, behoeft daarom nog niet „geveugeld” te zijn. De honden kunnen dat „volucre malum” niet door bijten bereiken. Onmogelijk kunnen hier met „volucre malum” vliegen bedoeld zijn, daar de honden die, als zij ten minste aan de ooren komen, door kopbewegingen en oorenklappen verwijderen.

Ricinus. PLINIUS I. c. lib. 22. c. 18. — Succo *Ixiae ricinos canum* necant. — Zij dooden de teken der honden met het sap van *Ixia*. — *Ixia* of *Chamaeleon* is eene plant, χαμαίμηλον, Camomilla, *Matricaria chamomilla* L.

Reduvia. PLINIUS, I. c. lib. 29. c. 2. — *Reduvias* sanat ex aqua frigida. — Teken geneest men door koud nater. (Frigidus beteekent ook slecht, doodelijk).

De passages in libri 15 en 30, waarin *ricinus* zoude voorkomen, heb ik niet kunnen vinden.

□ 100. Κρότων. *Plutarchus*, *Moralia*, II. 55. E; II. 790. C. — Dit ontleende ik aan eene alphabetische lijst van alle woorden, die in de *Moralia* voorkomen, vervaardigd door WYTTEBACH 1830.

□ 100. Κυνοραιστής. PLUTARCHUS, *Vitae* I. — Waar? Ik heb er tevergeefs naar gezocht.

□ 150. κρότων. Θεομνήστος schreef over landbouw, enz.; wordt door Κασσιανός Βάσσιος in zijn Γεωπονικά lib. 19. c. 3 aangehaald: Κρότωνας δὲ καὶ τὰς ἄλλας νόσους τῶν κτηνῶν.... *Ricinos* vero & alios morbos canum.... (sic! lees „jumentorum”). — *Equus caballus*, *Bos taurus*. Griekenland.

□ 170. Κυνόμυια. LUCIANUS, *Somnium seu Gallus*, c. 31. — Ὅραξ ἐπαγρυπνοῦντα καὶ αὐτόν, ἐπὶ φροντίδων, ἀναλογιζόμενον

16. *reduvius*.

τοὺς τόκους καὶ τοὺς δακτύλους ἤδη κατεσκληρότα, ὃν δεήσει μετ' ὀλίγον πάντα ταῦτα καταλιπόντα; σίλφην, ἢ ἐμπίδα, ἢ κυνόμυιαν γενέσθαι. — Vides vigilantem et hunc prae curis, computantem usuras ad digitos, aridum tabe, quem paullo post oportebit relictis hisce omnibus, blattam, aut culicem, aut muscam caninam fieri? — Ziet gij, dat hijzelf ook den slaap niet vatten kan, wegens zorgen, terwijl hij de renten berekent en reeds verdroogd is, wat zijn vingers betreft, hij, die na korten tijd dit alles (deze wereld) verlaten moet, en een mot, of een mug, of een hondevlieg zal moeten worden?

Ook hier is dus κυνόμυια een veracht diertje.

[□ 170. Bij POLLUX, Onomastikon, komen de woorden κρότων. en ῥᾶστος alleen voor in beteekenissen, die ons onderwerp niet betreffen.]

[□ 200. Bij AELIANUS, De Animalium Natura Libri XVII; lib. 4, c. 51. en lib. 6. c. 37. komt κυνομύια alleen voor in de betekenis van een daze: *Tabanus*.]

[□ 200. Κρότων. ZENOBIUS, Compendium veterum verborum. Is eene alphabetische verzameling van spreekwoorden. Een, of meer daarvan, moet het woord κρότων bevatten. Ik heb het niet kunnen vinden.]

□ 230. κυνάμυια. ATHENAEUS Naucratis, Dipnosophistarum Libri XV; lib. 4. c. 157. — Bij eenen vroolijken maaltijd:

Γέλωτος οὖν ἐπιρραγέντος παρῆν ἡ θεατροτορύνη Μέλισσα καὶ ἡ κυνάμυια Νίκιον. — Toen er nu een gelach uitgebarsten was, verschenen de tooneelboor Melissa en de hondevlieg Nikion.

Melissa en Nikion waren bekende hetaeren. Men ziet, welke typische scheldnamen de Grieken bedenken konden. Τορύνη beteekent ook een roerlepel.

□ 250. *Ricinus*, κρότων. SAMMONICUS. De re rustica, c. 35. — Ik heb dit werk, niettegenstaande alle moeite, niet kunnen raadplegen.

□ 400. Ἀσκότονοι = κυνοῤραῖσται, κρότωνες... κίχι = φυτόν... κόρτος = ὃν ἐν τοῖς κυσί κρότων... κρότοι, κρόττονες, κρότονα = κρότωνες... κρότων = οὕτω καλεῖται, ὃ τινὲς κίχου Αἰγύπτιον οἱ δὲ σησαμίδα ἀγρίαν. καὶ τὸ ζῶν τὸ ἐν κυσί καὶ

16. *reduvius*.

βουσι γινόμενον... κυνοραϊσταί = κρότῳνες, οἱ τοὺς κύνας πιπίζοντες. HESYCHIUS, Lexicon.

Men ziet hier 8 verschillende woorden, of schrijfwijzen, voor de teek: ἀσκότονος, κρότος, κρότον, κρότος, κρόττον, κρότων, κυνοραϊστής en κυνοῤραϊστής. — Volgens HESYCHIUS beteekent κρότων zoowel het zaad van den κίαι, den wonderboom, als de (volgezogen) honde- en runderteek; hij zegt niet bepaald, dat de volgezogen teek zoo heet, omdat zij zoo op het zaad van den wonderboom gelijkt, of omgekeerd. — κρότων is volgens hem zoowel de honde- als de runderteek. — κυνοραϊστής, hondevernieetiger, heet het dier, omdat het de honden uitzuigt.

ALBERTI, die in 1766 het Lexicon uitgaf, dat ik raadpleegde, zegt in eene noot, dat men ἀσκίτονοι schrijven moet. Hij zegt niet waarom. Ik vind ἀσκος = uter = blaas, en ἀσκίτης = hydrops in quo humor aquosus = waterblaas, blaas. Beide woorden schijnen dus stamwoorden van ἀσκίτονος en ἀσκότονος te zijn; welke laatste wel wijzen op de volgezogen teek: een blaas gelijk.

Van κυνόπριστις, κυνοπρίστης, κυνοπρήστις zegt HESYCHIUS alleen = ζῶον τι, een dier; vermoedelijk was dit dier niet de teek; βούπρηστις schijnt een kever (boktor) geweest te zijn, — *Canis familiaris*, *Bos taurus*.

□ 890. Κρότων, κυνοραϊστής. ΦΩΤΙΟΥ ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΙΟΝ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΡΗΟΤΗ Μυριobiblion sive Bibliotheca. Ik heb hierin tevergeefs naar die woorden gezocht.

□ 890. Κρότων, κυνοραϊστής. ΦΩΤΙΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ, ΡΗΟΤΗ Epistolae. Hierin evenmin.

□ 950. Κρότων: δὲ ἐστὶ ζῶον, τὸ ἐν τοῖς κυσὶ καὶ βουσὶ γινόμενον. SUIDAS, Lexicon. — Is een dier, dat op honden en runderen voorkomt. — Κυνοραϊσταί: κρότῳνες. Οἱ τῶν κυῶν τὸ αἷμα ἐκπιπίζοντες: die van honden het bloed uitzuigen. — κροτώνων: κυνείων φθειρῶν: van hondeluizen. — Hij vermeldt ook κυνόμυια maar alleen in de beteekenis van ἀναιδής, „een onbeschaamde”. En toch ben ik ervan overtuigd, dat de grondbeteekenis „eene teek” is.

□ 1180. Κρότων, κυνοῤραϊστής. EUSTATHIUS, teste ALDROVANDI 1602 p. 560. Ik heb in de Hexahemeron Commentarius en

16. *reduvius*.

andere werken van EUSTATHIUS te vergeefs naar deze woorden gezocht.

□ 1250. *Ricinus, engula, pediculus silvestris*. VINCENTIUS Bellovacensis ¹⁾ Speculum Naturale; lib. 21. c. 69. — „*Ricinus* vermis est canis vocatus quia heret in auribus canum” — en in cap. 153: — „*Ricinus* est vermis canis: sic dictus: eoque heret in faucibus canum: cinos enim grece canis est.” — Niet vrij van fantasie; bovendien is „faucibus” bepaald een drukfout voor „auribus”, omdat de teken zich nooit in den bek der honden vastzuigen.

Lib. 21. c. 130. De *engula*. — „*Engula* est vermis a re nomen habens: habet enim semper in sanguine caput: continueque sungen ita intumescit: ut medius crepet”. „Gula” is het keelgat, de strot. Hij heeft blijkbaar het woord *engula* zelf gefabriceerd; vóór zijn tijd werd het, zooals wij reeds zagen, niet gebruikt; hij wilde ermede aanduiden, een dier, dat zijn keelgat, strot, zuigsnit permanent ergens in heeft. Dat hij er de teek mede bedoeld heeft, blijkt wel uit de laatste woorden, die hij aan PLINIUS ontleende. Het blijkt ook uit de volgende woorden:

Hic a quibusdam *pediculus silvestris* dicitur”. — Die „quibusdam” is „het volk”. Ziedaar de oudste mededeeling, dat het volk ook den naam van „boschluis”, „houtluis” aan de teek geeft, omdat men die aan zijn beenen vindt na een bezoek aan een bosch.

„In iumentis nunquam sed in lupis et canibus frequenter”. — Oudste vermelding van teken op wolven! —

Canis familiaris, Canis lupus; Frankrijk.

□ 1255. VINCENTIUS, Speculum Doctrinale; lib. I. bevat een Grieksch-Latijnsche grammatica, waarin ± 6500 woorden niet alphabetisch behandeld worden. Ik had geen lust, dat werk door te lezen, om te zien, of „reduvius”, „ricinus” en andere woorden daarin opgenomen zijn. Ik geloof het graag.

[Bij MOUFET 1634, p. 271, vind ik: „Arabibus *Alcharad, Alfesafes, Alhalem*, ut Bellunensis refert”. — Ik vermoed, dat hij gebruik maakte van de editie van 1486: VINCENTIUS Beluacensis, en dat daarin vond. Daar echter INGRASSIAS 1553

¹⁾ Van Beauvais, Bellovacum. NNW. v. Parijs.

16. *reduvius*.

ons vertelt: „alcarad” = platluis, zoo raadpleegde ik den heer HOOYKAAS te Leiden, die mij antwoordde, gevonden te hebben: *al qurāda(t)*, plur. *qurād* = pou de pharaon, teigne des chameaux; *fasfas, fasfās*, plur. *fasāfis, fāsafisa(t)* = punaise; *halama(t)*, plur. *halam* = teigne qui naît dans la peau de l’animal ou dans le cuir; teigne des livres. Wij kunnen die 3 woorden dus gerust als synoniemen van *reduvius* schrappen.]

□ 1260. *Musca canina, cynomia*. ALBERT DE GROOT (meer bekend als ALBERTUS MAGNUS), de Animalibus libri XXVI; lib. 1. tract. 1. cap. 7. § 96. — Nullum autem animalium habens duas alas simpliciter membranales habet aculeum: et illa quae habent tantum duas alas, pungunt calceo sive rostro, quod est in anteriori parte capitum suorum, sicut muscae et musciliones et muscae bestiarum, quae dicuntur *cynomiae* sive *muscae caninae*. — Hier slaat ALBERT DE GROOT, evenals PLINIUS de plank mis, daar *cynomia* en *musca canina* teken zijn en dus geen vleugels hebben. Merkwaardig, dat hij *reduvius* en *ricinus* niet noemt, zelfs in het algemeen niet over *Ixodidae* spreekt.

□ 1478. *Musca canina, cynomia*. ALBERTUS MAGNUS, De Animalibus libri XXVI; Romae 1478. — Hetzelfde als 1260.

□ 1479. *Musca canina, cynomia*. ALBERTUS MAGNUS. De Animalibus libri XXVI; Mantuae 1479. — Hetzelfde als 1260.

■ 1486. *Ricinus, engula, pediculus silvestris*. VINCENTIUS Beluacensis, speculum Naturale; Norimbergiae. — Lib. 21. cap. 69. 130. 153. — Hetzelfde als 1250.

■ 1486. VINCENTIUS, cognomine Belovacensis, Speculum Doctrinale; Norimbergae; Lib. 1. — Hetzelfde als 1255.

■ 1492. HERMOLAUS Barbarus, Castigationes Plinianaë, noemt, evenmin als PLINIUS zelf, de *reduvius* bij name. Hij is degen, die in een handschrift voor „temporis” „turpitudinis” voorstelt. Zie hierboven sub 60 na Chr. — Bij ALDROVANDUS 1602, p. 560, vind ik: „Hermolaus inquit: Fertini etiamnum hodie, ut ex Didymo Zenotele accepimus, vernaculo vocabulo *Rhaistas* canum vocant. . . . Vulgus ipsum eos Graeco no-

16. *reduvius*.

mine appellat *Cica*. — Ik heb die passage er niet in gevonden. En wie is DIDYMUS ZENOTELES?

■ 1503. *Redivus, ricinus, cynorrhaisa*. GAZA in zijne Latijnsche vertaling van ARISTOTELES de Historia Animalium; Venetië; lib. 5. c. 19. c. 31. — Hij gebruikt *ricinus* alleen voor de op honden voorkomende.

□ 1519. *Musca canina, cynomia*. ALBERTUS MAGNUS, De Animalibus libri XXVI; Venetië; 1519. — Hetzelfde als 1260.

1534. Κρότων, κυνοραϊστής. HERMOLAUS Barbarus, In C. Plinii naturalis Historiae libros Castigationes; Basileae. — In deze 3^e editie zouden de aangehaalde woorden voorkomen. Ik heb die niet kunnen raadplegen.

□ 1548. Κρότος, κρότων, κυνομύα, κυνοραϊστής, *cynomyia, musca canina, ricinus*. ADRIAAN DE JONGE, (HADRIANUS), JUNIUS Lex. sive Dict. Graecolatinum, &c.; Basileae. — Κρότος. ὁ. *ricinus* canes intestans. — κρότων. ὠνος. ὁ. *musca canina*, uel uermis muscarum (sic! lees: canum) & boum, *ricinus*, genus insecti. — κυνομύα. ας. ἡ. *musca canina*, quae & Latine *cynomyia* dicitur. — κυνοραϊσταί. *musce caninae*, quae sanguinē ab animalibus exugunt. παρὰ τὸ φαίνειν τὸς κύνος. Gaza in Aristot. *ricinum* uertit: foedum animal & canibus infestum, uidetur autem non aliud quā κρότων, quod *rediuuium* exponit. — De laatste opmerking is zeer juist!

■ 1557. Κρότος, κρότων, κυνομύα, κυνοραϊστής, *cynomyia musca canina, ricinus*. JUNIUS (HADRIANUS), Lex. s. Dict. graecolat &c. Ed. II. Basileae. — Hetzelfde als hierboven.

□ 1557. *Ricinus, croton, cynoraistes, caeca, cica*. SCALIGER, Exotericarum exercitationum Liber de subtilitate, &c.; exerc. 194. §. 7. — Hij verwacht de teek met de platluis; wat hij van de teek zegt, ontleent hij aan PLINIUS, en fantaseert sterk over de afleiding der woorden *caeca* en *cica*. Blijkbaar heeft hij de teek, of de platluis, of beide nooit gezien.

■ 1567. *Ricinus, κυνομύα, κρότων, κυνοραϊστής, Hundsslauss, zack, holtzbock, Höllyus, mouche de chien, garapata, rezno*. ADRIAAN DE JONGE (HADRIANUS JUNIUS), Nomenclator onnium rerum Propria nomina, &c.; Antverpiae. — (Est) vermis canibus infestus.

16. *reduvius*.

[■ 1567. In MOUFET 1634 p. 271. over *Ricinus*, lezen wij: „Albertus item Vincentius, et Guillerinus de Conchis, *Eugulam* nominant”. Na lang zoeken ben ik erachter gekomen, dat hij bedoeld heeft: GUILLAUME DE CONCHE, Dialogus de Substantiis Physicis: ante annos ducentos confectus... Argentorati 1567. — Ik vond echter het woord *eugula* niet in dit werk. Schreef GUILLAUME DE CONCHE nog andere werken?]

■ 1576. *Ricinus, croton, cynoraistes, caeca, cica*. SCALIGER, Exotericarum exercit. liber de Subtilitate; Ed. 2.; Francofurti; exerc. 194. §. 7. — Hetzelfde als 1557.

■ 1577. *Ricinus, κυνομύια, κρότων, κυνοραϊστής, Hundsslauss, zack, Holtzbock, Honthuys, Mousche de chien, Zecca, Garapata, rezno*. JUNIUS (HADR.), Nomencl. &c.; Antv. — Hetzelfde als 1567; toegevoegd is: foedus, liuidus, & sanguine plenus.

□ 1585. *Ricinus, croton, cynoraistes, caeca, cica*. SCHENCK, Observationum medicarum, rararum, novarum, admirabilium, et monstrosarum (Libri VII); lib. 5. obs. 189. — Woordelijk uit SCALIGER 1557 overgenomen.

□ 1592. *Ricinus, croton, cynoraistes, caeca, cica*. SCALIGER, Exot. exerc. lib. de Subt.; Ed. 3.; Francofurti; exerc. 194. §. 7. — Hetzelfde als 1557.

□ 1594. *Ricinus, croton, cynoraistes, caeca, cica*. SCHENCK, Obs. med. rar. nov. admir. monstr. (Libri VII); Friburgi-Brisgoiae; lib. 5. obs. 189. — Hetzelfde als 1585.

□ 1597. *Ricinus, croton, cynoraistes, caeca, cica*. SCHENCK, Obs. med. rar. nov. admir. monstr. (Libri VII); Friburgi-Brisgoiae; lib. 5. obs. 189. — Hetzelfde als 1585.

■ 1600. *Ricinus, croton, cynoraistes, caeca, cica*. SCHENCK, Obs. med. rar. nov. admir. monstr. (Libri VII); Tomus alter, continens lib. 4—7. — Lib. 5. obs. 189. — Hetzelfde als 1585.

■ 1602. *Caeca, cecca, cica, cosso, croton, cynoraistes, engula, garapata, Holtzbock, Hondtsluijs, Hundslaus, plata, redivius, rezno, rhaistes, ricinus, thique, τριβικιον, Zack*. ALDROVANDUS, De anim. Ins. libri VII.; Bononiae. — Hij was een compiler, die alles, wat anderen reeds gezegd hebben, herhaalt; meestal met vermelding van de bron; soms ook niet; dikwijls vlecht hij de zinnen door elkander; maar hij kan ook redenee-

16. *reduvius*.

ren en deduceeren. — *Croton, ricinus*. Proemium, p. 5. 6. — Lib. 5. c. 4. §. Genus. Differentiae. p. 544. *Ricinus*; in de aanhaling van hetgeen SCALIGER mededeelt, komen dus ook de namen *Caeca* en *cica* voor. — P. 545: hij heeft zich ervan overtuigd, dat, wat ARISTOTELES van de teken zegt, waar is: „haec omnia aliquando perscrutatus sum atque observavi. — P. 546. In de aanhaling van hetgeen ARISTOTELES zegt, komen de woorden *redivus* (voor vee) en *ricinus, cynoraistes* (voor honden) voor. — Lib. 5. cap. 5. p. 559—562. De Ricino. Hij wijdt er $3\frac{1}{2}$ folio pagina aan; over de beteekenis van gelijkkluidende woorden (*aequivoca*), over synonymen, enz. — Behalve de hierboven reeds genoemde: *τριβίλια* (zie sub. 170 v. Chr.), *rhaistes* (zie sub 1492), *engula* (zie sub. 1250). vermeldt hij nog: Hispanis *vezno* et *garapata*, Germanis *Hundslaus*, *Zack*, *Holtzbock*, Belgis *Hondtsluijs*, Gallis *Thiques*. Dat heeft hij van JUNIUS 1567, maar dat verzwijgt hij.

Ik heb er p. 53 reeds op gewezen, dat de ouden met *musca canina* voornamelijk de nuchtere nymphae en ♀♀ bedoelden, met *κρότων* en *ricinus* (resp. *reduvius*) de volgezogen teken. Merkwaardig is daarom, wat ALDROVANDUS p. 561 zegt: „Cum verò duo Insecta prorsus inuicem & colore, & magnitudine, nec non figura differentia Ricini dicantur, vtrumque rusticis nostris notissimum, vnū parvuū, nigricans, figura Plactulae sive Pediculi inguinalis, alterum magnum, rotundum ac quasi orbiculare, illud *Cecca* vulgò, hoc *Cosso* vocatum, meo iudicio illud postremum *Ricinus* est veterum”. — ALDROVANDUS was een Italiaan; hij zal in dit geval dus niet jokken; maar ik vind in geen enkel Italiaansch woordenboek *cosso* in deze beteekenis. — Bij de behandeling van SCALIGER'S mededeelingen kapittelt hij dezen taalgeleerde: „Deceptus autem fuit Scaliger caeco animalis exitu excrementorum.” Maar hij zegt niet, wat *cecca* dan wèl beteekent. Wèl: „Postremò *Plata canis*” (waarmede hij stellig de nuchtere nymphae en ♀♀ bedoelt) „plurimum differt à *Plata hominum*”. — „*Ricinum multi talpae inimicem esse scribunt*”. Dat is de oudste passage, door mij gevonden, waarbij, wel met andere woorden, maar dan toch duidelijk,

16. *reduvius*.

gezegd wordt, dat de teek ook *Talpa europaea* aantast. Hij zegt echter „scribunt”. Ik vraag nu: welke schrijvers waren dat dan? — Merkwaardig is ook het volgende: handelende over de vraag: waar komen de ricini vandaan? antwoordt hij: „Ortus enim eius est ex animantis excremento, iuxta philosophi mentem. An verò etiam in herbis nascuntur?” (zie sub 350 v. Chr.). „Observavi enim saepe in canibus, quòd cùm domo egredirentur, prorsus Ricinis carerent, redeuntes verò ex agris, ubi frequentior, spissiorq; altiorq; herba erat, ijs infecti essent utroq; genere, & magno, & paruo”. Dat laatste kan niet waar zijn. Wanneer honden van eene excursie terugkomen, kunnen zij wèl nuchtere teken dragen, maar geen volgezogene. Die moeten dus van eene vorige gelegenheid nog overgebleven zijn. — Italië.

□ 1612. *Caeca, cica, croton, cynoraistes, ricinus*. SCALIGER, Exot. exerc. libri XV de Subtilitate; Ed. 4 cum fig. lign. incis; Francofurti; 8°.; Exerc. 194. — Jammer, dat ik deze editie niet heb kunnen raadplegen. De tekst zal wel dezelfde zijn als die van 1557.

■ 1612. *Ricinus, zecca*. Vocabolaria degli Academici della Crusca, &c; Venezia. — Zecca... che particolarmente s'attacca addosso a' cani, e alle uolpi. — Wolven!

□ 1618. *Caeca, cecca, cica, cosso, croton, cynoraistes, engula, garapata, Holtzbock, Hondtsluijs, Hundslaus, plata, redivus, rezno, rhaistes, ricinus, thique, τριβλιον, Zack*. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. libri VII; Francofurti. — Hetzelfde als 1602.

■ 1619. *Caeca, croton, cynoraistes, κρότων, lagas, lagastus, lancinasta, pessolada, redivius, redivus, ricinus*. SCALIGER, Aristotelis Hist. de Animalibus, JUL. CAES. SCALIGERO interprete. — Na lib. 1, cap 3. §, 25 (die over mond, maag, darmkanaal en blaas van dieren in 't algemeen handelt): Quae autem careant exitu... pauca sunt: ut solum Ricinum esse putem. — Na lib. 5. cap, 18. § 9 (dat de teken uit gras geboren worden): *Crotones* Graeci; Latini *Ricinos*: *Caecam* Itali: alii *platulam*: Galli *morpionem*: Vascones *lagas* vocant. Sed non omnium forma eadem, alia in homine, alia in cane e corpore: qui in homine, multipedes sunt et rotundi pelle haerent, neque saturi decidunt, ut qui in cane. Vascones hos

16. *reduvius*.

peculiari nomine vocant *pessoladas*: qui vero in cane et pecore propriè *lagas*. . . . et ova multa pariunt. — Hij leefde van 1529—1550 in Frankrijk, kende blijkbaar de teek goed; dat de „Galli” haar *morpion* noemden, zal dus wel waar zijn. — Voor het eerst: „saturi decidunt”: verzadigd, vallen zij af; en „ova multa pariunt! — Lib. 5. cap, 25. (hier 26). §. 2. komt de passage over teken voor. In de „Annotatio” lezen wij: „Cum iners bestia est: potes caninum ricinum „*lancinastam*” appellare. Nam Vascones corrupere: *lagastum* enim vocant. — *Homo sapiens, Canis familiaris*. — Frankrijk.

□ 1623. *Caeca, cecca, cica, cosso, croton, cynoraistes, engula, garapata, Holtzbock, Hondtsluijs, Hundslaus, plata, redivus, rezno, rhaistes, ricinus, thique, τριβίκιον, Zack*. ALDROVANDUS. De anim. Ins. libri VII; Ed 3.; Francofurti. — Hetzelfde als 1602.

□ 1623. *Ricinus, zecca*. Vocabolaria. . . . della Crusca; Ed. 2.; Venezia. — Hetzelfde als 1612.

□ 1630. *Zäcke*. HAFENREFFER, Πανδοχεῖον αἰολόδερμον; Tübingen, 12°; lib. 1. c. 10. p. 77 sub. 2. — Hij spreekt hier van de breede, platte *Phthirus inguinalis* en eindigt met deze woorden: „in canibus **Zäcken**”. Met *Zäcke* bedoelt hij dus de breede, platte nuchtere ♀♀ van *reduvius*.

■ 1634. *Ricinus, κρότων, ἀσκότονος κέρτος, κυωνοραιστής, ῥαιστής, reduvius, taca, engula, cica, zeca, Holtzbock, plata, Woodteek*. MOUFET. Insectorum. . . . Theatrum; Londini; lib. 2. c. 26. p. 271. — Hij is een compiler; eerlijk noemt hij de bronnen waaruit hij putte. — Maar hij levert ook eigen werk: p. 272: „Compresso valde et plano ad tactum corpore, cute admodum tenaci, figura corporis rhomboide, colore nigro cum quodam splendore, aut ex fusco obscure e nigricante; postea quam vero animali cuiquam adhaeserit, et capite cuti infixo sanguinem hauserit, brevi grandescit turgetque, ac temporis progressu fere globosus”. — Hij onderscheidt dus niet 2 soorten, maar kent het verband tusschen de platte nuchtere en de bolvormige. — „Sex habet pedes collo affixos”. — Mis! — „Rostellum illi acutum, sed breve”. — „Nec prolem gignit”. — Jammer! SCALIGER 1619 wist reeds: ova multa pariunt.

16. *reduvius*.

Hij heeft blijkbaar dat werk niet gekend. — „Nec ab aliis animalibus gignitur”. — Aan het begin van de pagina het oude fabeltje: „aestate ineunte in pascuis inter gramina et in sylvis inter folia nascens ex putri quodam humore. — Men ziet, dat hij *engula* van VINCENTIUS 1250 verandert (opzettelijk?) in *eugula*, dat later klassiek geworden is.

Zoo is het ook gegaan met *reduvius*. MOUFET'S *Reduvius* is *Melophagus ovinus*, waarvan hij eene afbeelding in natuurlijke grootte geeft. En dit is waarschijnlijk de bron der verwarring, die later ontstond tusschen *reduvius*, de nuchtere ♀♀ der teek en *reduvius*: *Melophagus ovinus*.

■ 1638. *Caeca, cecca, cica, cosso, croton, cynoraistes, engula, garapata, Holtzbock, Hondtsluijs, Hundslaus, plata, redivus, rezno, rhaistes, ricinus, thique, τριβλιον, Zack. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. libri VII.; Ed. 4.; Bononiae. — Hetzelfde als 1602.*

■ 1643. *Ricinus, croton, cynoraistes, caeca, cica. SCHENCK, Observationes med. rar. &c.; Lugduni; Lib. 5. p. 679, col. 2. obs. 9. — Hetzelfde als 1585.*

□ 1644. *Caeca, cecca, cica, cosso, croton, cynoraistes, engula, garapata, Holtzbock, Hondtsluijs, Hundslaus, plata, redivus, rezno, rhaistes, ricinus, thiques, τριβλιον, Zack. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. Libri VII; Ed. 5.; Bononiae. — Hetzelfde als 1602.*

□ 1648. *Ricinus, κροτόν, morpion, carrapato. MARCGRAV de Liebstad, Historia rerum Naturalium Braziliae; Lugd. Bat. & Amst.; p. 245. — Bij de beschrijving van *Amblyomma sanguisugus* zegt hij ook: „Ricinus, Graecis κροτόν, Lusitanis Carrapato, Gallis Morpion,” — Het spreekt van zelf, dat deze woorden niet op genoemde soort slaan, maar op *reduvius*. Het bewijst tevens, dat de Portugeezen den *reduvius* kenden.*

□ 1651. *Musca canina, cynomia. ALBERTUS MAGNUS. De Animalibus libri XXVI. . . . (ubi?). — Hetzelfde als 1260.*

■ 1653. *Ricinus, κρότων, άσκότονος, κόρτος, κυνορραϊστής, ραιστής, reduvius, taca, eugula, κυνομία, cica, cecca. JONSTON, Hist. nat. de Ins. libri III; Francofurti ad M.; lib. 2. art. 4 p. 123. col. 1 — Hij compileert uit ALDROVANDUS,*

16. *reduvius*.

HERMOLAUS, GAZA, ALBERTUS MAGNUS, MOUFET, SCALIGER.

De §, aan „*Reduvius*” gewijd, is voornamelijk aan MOUFET ontleend, behandelt dus *Melophagus ovinus*.

■ 1654. *Musca canina*. RICOBONUS in zijne Latijnsche vertaling van Aristoteles' *Ars Rhetorica*. Zie bij 350 v. C.

■ 1657. *Ricinus*, κρότων, ἀσκότονος, κέρτος, κυνοῤῥαιστής, ραιστής, *reduvius*, *taca*, *eugula*, κυνομία, *cica*, *cecca*. JONSTON, *Hist. nat. de Insectis libri III*; Amstelodami; lib. 2. art. 4. p. 91. col. 2. — Hetzelfde als 1653.

□ 1658. *Ricinus*, κρότων, ἀσκότονος, κέρτος, κυνοῤῥαιστής, ραιστής, *reduvius*, *taca*, *eugula*, κυνομία, *cica*, *cecca*. JONSTON, *Hist. nat. de Insectis libri III*; Francofurti; lib. 2. art. 4. p. 91. col. 2. — Hetzelfde als 1653.

□ 1658. *Ricinus*, κρότων, ἀσκότονος, κέρτος, κυνοῤῥαιστής, ραιστής, *reduvius*, *taca*, *eugula*, *cica*, *zeca*, *Holtzboeck*, *plata*, *Woodteek*. MOUFET, Engelsche vertaling van zijn *Insectorum*... *Theatrum* in TÖPSEL's *History of Beasts*; fol.; London; p. 889—1130.

■ 1660. *Zäcke*. HAFENREFFER. *Nosodochium in quo cutis* . . . affectus . . . traduntur. *Renovatum*; Ulmae; lib. 1. cap 10. p. 77. — Hetzelfde als 1630.

■ 1660. *Ricinus*, *krotoon*, *askotonus*, *kootus*, *raistes*, *reduvius*, *taka*, *eugula*, *kunomia*, *cica*, *cecca*. JONSTON. Beschrijving van de Natuur der gekerfde of kronkel-Dieren, &c.; Amsterdam; boek 2, lid 4, p. 95. — Hetzelfde als 1653. Maar: „het heeft vijf voeten aan den hals” (sic!).

■ 1663. *Ricinus*, κρότων. BOCHART, *Hierozoicon sive* . . . *Opus de Anim. Sacr. Script.* v. 2. l. 4. c. 18. p. 571. 578. — *Nomina nuda*.

■ 1664. *Croton*, *cynomyia*, *musca canina*, *moscha canina* (Ital.), *ricinus*, *redivius*, *secca* (Ital.), *reduvius*, *redivivus*, *zecca* (Ital.). LAURENZIO, *Amalthea onomastica*. — Geeft korte verklaringen van die woorden.

□ 1665. *Ricinus*, κρότων, ἀσκότονος, κέρτος, κυνοῤῥαιστής, ραιστής, *reduvius*, *taca*, *eugula*, κυνομία, *cica*, *cecca*. JONSTON, *Hist. nat. de Ins. Libri III*; Amstelodami; lib. 2. tit. 1. c. 1. art. 4. — Hetzelfde als 1653.

■ 1665. *Ricinus*, *rendivus*. KIRCHER, *Mundus subter-*

16. *reduvius*.

raneus in XII Libros digestus; quo &c.; Amstelodami; l. 12. sect. 1. c. 10. p. 352. col. 1. Et ut ab... *ricinos, rendivos*, aut simile quid istis generant. — L. 12. sect. 2. c. 1. p. 354. in de Tabula synoptica: *ricinus* (pedes sex!). — [L. 12. sect. 2. c. 7. p. 370. col. 1: „in manibus, pedibus, coxis, pudendis ricini subinde foeturam suam exponunt”. — Hier is vader KIRCHER in de war; hij bedoelt hier natuurlijk de platluis].

□ 1667. *Ricinus*, κρότων, *Wood-teek, doggs-teek, tik, teecké, tic, tique, κυνοραιστής, lancinista*. CHARLETON, Exercitationes de differentiis et nominibus animalium, &c.; Oxonii; p. 51. — Het eenige nieuws is, dat zij ook op *Viverra* voorkomen, waarmede hij echter *Putorius furo* bedoelt. (Zie ook 15. p. 47). Verder „capite infixo adhaeret, non prius decidit, quam sanguine saturatus.” Dat heeft hij uit SCALIGER 1619. Ten slotte: ALDROVANDUS' opmerking over de jachthonden (zie sub 1602), maar hier is „herba” vervangen door „filix”. Heeft hij er ondervinding van? De waarheid is er niet minder om.

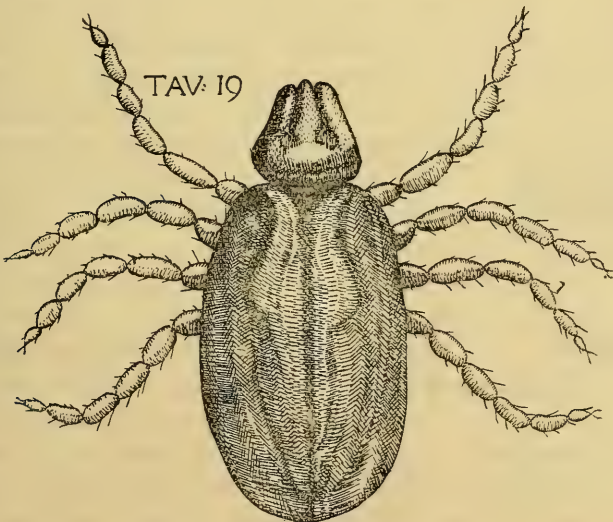

Fig. 15. (behoort bij REDI 1668, p. 68).

Canis familiaris, Sus scrofa, Bos taurus, Capra hircus; Putorius furo; Engeland.

16. *reduvius*.

■ 1668. *Ricinus*, κυνοραιστής, *wood-teek*, *dogs teek*. CHARLETON, *Onomasticon zoicon*, &c.; Londini; p. 49.

■ 1668. *Zecca del capriuolo*. REDI, *Esperienze intorno alla generazione degl' Insetti*, &c.; Firenze; p. 204. — Nomen nudum. Boven de figuur staat *Zecca del capriuolo*. Voor het eerst blijkt uit deze figuur, (zie fig. 15, p. 67) dat de teek 8 pooten heeft. — *Capreolus capreolus*. Italië.

■ 1671. *Pulex capreoli*. REDI, *Experimenta circa generationem Insectorum*, &c.; Amstelodami; p. 326. — Boven de figuur staat *Pediculus capreoli*. *Nomina nuda*. De figuur is kleiner en slechter.

□ 1674. *Zecca del capriuolo*; *zecca del capriuolo*. REDI, *Esper. int. alla gener. degl' Ins.* &c.; Firenze; p. 204. — Hetzelfde als 1668 met dezelfde figuur.

■ 1675. *Ricinus*, κρότων. BOCHART, *Hierozoicon sive . . . Anim. Sacr. Script.*; Francofurti ad M.; p. 572. 578. — Hetzelfde als 1663.

■ 1677. *Ricinus*, κρότων, *wood-teek*, *doggs-teek*, *tik*, *teecke*, *tic*, *tique*, κυνοραιστής, *lancinista*. CHARLETON, *Exerc. de diff. et nom. anim.*; Oxoniae; p. 52. IV. — Hetzelfde als 1667.

■ 1680. *Diertjen*. BLANKAART, *Collectanea med. phys.* Oft *Hollands Jaar-Register*, &c.; Amsterdam; v. 1. cent. 4. p. 342. obs. 80. — „Een achtpootig rond diertjen, zynde gegroeit in de huid van een mensch.”

Fig. 16. Twee maal vergroot.

— Ik geef hier de afbeelding, 2 × vergroot, weder. Mogelijk, dat de schrijver ermeê bedoelde, dat de teek zeer vast in de huid stak. Maar het is ook mogelijk, dat de teek onzichtbaar was en uit een gezwel gehaald is. Wanneer namelijk eene teek in zachte huid, bijv. in die van de voorhals, zich vasthecht, zwelt de huid aldaar ringvormig op; soms is dat zóó sterk, dat de teek, hoewel volgezogen, geheel ingesloten en onzichtbaar is; de zwelling is dan zoo groot als een okkernoot met, op den top, een klein gaatje. Mij medegedeeld door eenen geneeskundige te Leeuwarden, die bij een boer zoo'n gezwel open-sneed. — *Homo sapiens*; Nederland. Zie p. 69 sub 1686.

16. *redivius*.

■ 1682. *Hond-luis*. KIRCHER, D'Onder-Aardse Weereld; Amsterdam; v. 2. l. 12. sect. 2. c. 1. p. 314. — „Hond-luis, met ses poten”!

■ 1685. Zonderling genoeg maakt PAULLINI in zijn *Cynographia curiosa*, &c.; Norimbergae; waarin men alles vinden kan, wat toen over den hond en zijne behandeling bekend was, met geen enkel woord melding van den *redivius*].

■ 1686. *Vermis*. PILAS, Vermis in spina dorsi. In: BONET, Medicina septentr. collatitia, &c.; Genevae; Pars 2. p. 229: lib. 6. p. 256. — In juventute mea, annum nimirum agens VIII, saepius conquerebar de pungitivo dolore circa spinam dorsi; accersitur a Parente meo Chirurgus, qui locum doloris inspiciens, lividum colorem quasi globulus plumbeus subsetet, sicut videtur in iis quibus sclopeto plumbum jam cutem attingens exitum molitur, invenit; ubi pelle phlebotomo aperta, prolabitur vermis vivus colore cineritio, octo pedibus obscure apparentibus. — Wij hebben hier dus met een dergelijk geval te doen als vermeld sub 1680. — *Homo sapiens*; Duitschland.

■ 1686. *Pulex capreoli*, *pediculus capreoli*. REDİ, Opusculorum Pars Prior, sive Exper. circa gen. Ins., &c.; Amstelædami; p. 214. — Hetzelfde als 1668 met de figuur van 1671.

□ 1687. *Zecca del capriuolo*, *zecca del capriolo*. REDİ, Esperienze int. alla gen. degl' Insetti, &c.; Napoli; p. 204 — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

□ 1688. *Zecca del capriuolo*, *zecca del capriolo*. REDİ, Esper. int. alla gen. degl' Insetti, &c.; 5^a Ediz.; 4° Firenze; p. 204. — Hetzelfde als 1668 met dezelfde figuur.

■ 1690. *Thiergen*. BLANKART, Collectanea med.-phys. oder Holländisch Jahr-Register, &c.; Leipzig; Pars 1. cent. 4. n. 81. p. 484. — Hetzelfde als 1680, met dezelfde figuur, maar slechter.

□ 1690. *Ricinus*. BLANCARD, Lexicon medicum novum, &c.; Lugd. Bat. — Phthiriasis: Huc referuntur... ricinus... &c. — N. B. Deze zin staat niet in ed. I van 1679.

■ 1691. *Ricinus*. BONANNI, Observationes circa viventia, &c.; Romae; p. 90. — Nomen nudum.

16. *reduvius*.

□ 1692. Κρότων, *ricinus*. BOCHART, Hierozoicon, sive bipert. opus de Anim. Sacr. Script.; Lugd. Bat.; v. 2. l. 4. c. 18. — Als 1663.

■ 1696. *Ricinus*, *Hunds-Mücke*. ETTMÜLLER, Opera omnia. Tom. 1. Opera med. theor. pract.; Francofurti ad M. et Amstelodami; p. 497. Collegium pharmaceuticum in Schroederi, &c.; p. 734; Class. III; p. 752. — *Ricinus*, ita dicitur, quod grana ejus figuram animalis *Ricini*, Germanis **Hunds-Mücken**, pone aures eorum sedentium, repraesentent.

□ 1699. *Ricinus*. BONANNI, Observationes circa viventia, &c.; Romae; p. 90. — Nomen nudum.

■ 1703. *Tick*, *dog tick*, *wood tick*. (Anonymus). An Extract of some Letters sent to Sir C. H. — In: Philos. Transact. v. 23. n. 284. p. 1357 sqq.; p. 1362. 1363. — This Subject reminds me of a small black flat *Tick*, which (after

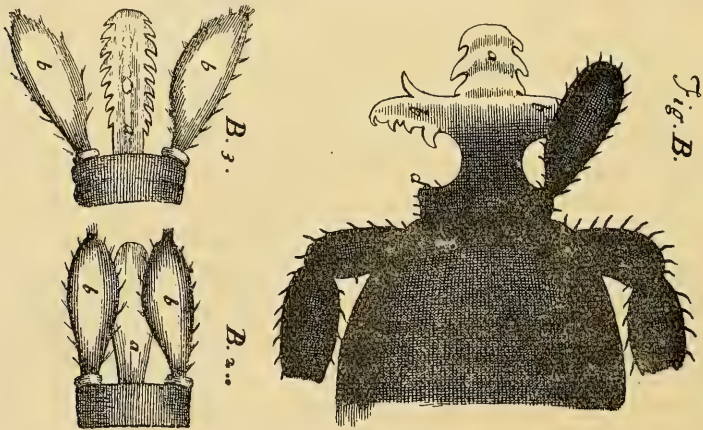

Fig. 17.

walking in a Thicket) I found sticking on my Arm, and it had got its forepart so far into the Skin, that I had much ado to separate it with the point of a Needle, so as to preserve it intire and unhurt. I observed the Snout of this to be shaped not very unlike the jagged *Proboscis* of the *Serra Piscis*. The forepart of it *a* being like the end of a broad-pointed Sword, is clear and transparent, and has 3 Teeth on each edge, below which there comes out another serrated

16. *reduvius*.

part *bb* on each side almost at right Angles; but this is partly hid (when you look on the Back) by a thick Horn *c* on the side of the Head. I broke off one of the Horns at *d*, and then it appeared as in the annexed Figure, which represents the fore part of this *Tick*, and tho' rudely drawn, will give you a better Idea of it, than many words from a hasty Pen.

Ziedaar een staaltje van een exact natuurvorscher: hij bespaart zich geen pijnlijke operatie om het in zijn corium vastgeankerde *reduvius*-♂ onbeschadigd eruit te krijgen. Zoowel de beschrijving als de teekening laten — voor zijnen tijd — niets te wenschen over. De vorm der maxillaarpalpen, van de saamgegroeide maxillicoxae („hypostome en forme de dard" NEUMANN) ,van de zijdelings omgeknikte mandibula, is zoo correct mogelijk weergegeven.

I afterwards examin'd the Snouts or Proboscis of *Dog-Ticks*, to see, if they had the like Conformation, and found their Appearance as in Fig. *B2*. The Snout *a* being so covered by the two clumsy thick Horns *bb* that the serrated edges could not be perceived, but separating the Horns (with some difficulty) they appeared in the Posture of Fig. *B. 3.* and I could then plainly see 8 Teeth or Jaggs on each side, as here expressed, but the Snout of a *Dog Tick* has not the additional serrated part, which is in the *Wood Tick*. I could also perceive a Pipe or Channel run through the Snout, and see some Bubbles move up and down in it, which I have also endeavored to represent.

Figuren *B2* en *B3* verraden onmiddellijk een *reduvius*-♀. De mandibels waren daarbij in hunne mandibelscheeden, naar voren gestrekt, over de saamgegroeide maxillicoxae. Voor een geoeffend oog is het niet moeilijk, ze dan toch, door nauwkeurige instelling van het mikroskoop, waar te nemen; maar het kan ons niet verwonderen, dat de anonieme leek er niets van zag, en daaruit de conclusie trok, dat de *Dog Tick* ze niet heeft en de *Wood Tick* wèl. Tusschen die beide naar voren gestrekte mandibels is eene smalle kloof (a Pipe or Channel run through the Snout), waarin hetzij nog wat bloed, hetzij speeksel van de teek, aanwezig was. Door

16. *reduvius*.

alterneerende bewegingen van de zuigspieren zag hij nu de „Bubbles move up and down”.

■ 1705. *Ricinus*. RAY, *Methodus insectorum: seu...* &c.; Londini; p. 3. — In deze determineertabel onderscheidt hij 3 soorten: 1. hexapoda, waartoe *Melophagus*, die hij N.B. „*Ricinus, the Tick*” noemt; 2. *Ricini Octapodes* qui vel *compressiores* sunt, coloris castanei, vagi seu ambulones, supra animalium cutem reptantes nec tamen ei se affigentes; vel” (3) „*tumidiores cuti se affigentes subcoerulei.*” — De fout, begaan door alle schrijvers vóór MOUFET 1634, zelfs door LINNAEUS, honderd jaren na hem.

■ 1708. *Ricinus, Hunds-Mücke*. ETTMÜLLER, *Opera omnia; Opera medica; Opera medica theor.-pract.*; (3 titels!); Francofurti ad M.; Tom. 1. p. 632. — Hetzelfde als 1696.

■ 1708. *Ricinus*. RAY, *Methodus Insectorum: seu, &c.*; Loudini; p. 3. — Hetzelfde als 1705.

■ 1710. *Ricinus*. RAY, *Methodus Insectorum, seu, &c.*; Londini; p. 3. — Hetzelfde als 1705.

■ 1710. *Ricinus*. RAY, *Historia Insectorum*; Londini; p. 10. — Hier heet het dier: „*Ricinus octapus, the Tick*”, terwijl hij in zijn *Methodus Insectorum* de *Melophagus ovinus* „*the Tick*” noemt! De mededeeling over den *Ricinus* is gelijkkluidend aan die van zijn „*Methodus*”.

■ 1710. *Ricinus caninus*. WILLUGHBY, *Historia Insectorum*; M. S.; in: RAY, *Historia Insectorum*; p. 10. — Zie over WILLUGHBY's M. S. p. 6. — Huius generis *Ricinum caninum* descripsit Willughby, his verbis:

„*Pedes ei octo in multos articulos divisi; Duobus prioribus tanquam antennis viam praetentat. Cùm ad motum se praeparat, antèrius par pedum figit, & proximum par ultra illos exerit. His dein affixis praedictos tollit & antrorsum promovet, corpusque sanguine plerumque tumidum trahit. Corpus lividum: caput parvum castaneum: Os porrectum, in medio tubulus durior, quo (ut credo) sanguinem sugit, utrinque molli et flexili sustentaculo longitudine aequali firmatus.*”

„*Utrinque in lateribus punctum cernitur: Qu. an Spiraculum; sub ventre aliud; an Anus: Intus intestina in multas*

16. *reduvius*.

convolutiones torta. Oculi in microscopio apparent longi, extantes, ut in cancris."

Hij heeft het dier dus levend bestudeerd, zijn wijze van gaan nagegaan. Hij heeft de monddeelen miskend, niets gezien van de gezaagde maxilicoxae, noch van de boothaakvormige mandibula. Wel zag hij, dat de snuit uit drie deelen bestond: een onderste (tubulus durior) door twee daarover heen liggende mandibelscheeden (utrinque molli et flexili sustentaculo longitudine aequali) versterkt (firmatus). (Een sustentaculum is een stut of steunsel). De beide maxillaarpalpen, met hun klein, bijna bolvormig laatste lid, zag hij voor een paar gesteelde oogen aan. Aan de zijden zag hij de peritremata (spiracula) en aan de buikzijde den anus, maar twijfelt aan hunne functie. Voor het eerst wordt hier melding gemaakt van de vele coeca intestinis (multa convolutiones), al heeft hij die niet als zoodanig herkend.

„Ricinorum figurae compressioris quatuor seu species, seu varietates observavit D. Willughby; quorum

„Primus" (zie bij 24 *Acarus marginata*).

„Secundus" (zie bij 15. *Ixodes hexagonus*).

„Tertius" (als Primus).

„Quarto Corpus figurae ovalis erat, coloris undique nigrocastanei et splendentis. A dorsi circumferentia undique velut limbus quidam sursum reflectitur. Oculi per microscopium spectati longi videntur, & directe antrorsum protensi, cancrorum similes, nisi quod illorum oculi lateraliter non antrorsum vergant".

Ongetwijfeld is hiermede een nuchter ♀ beschreven. Zie o.a. de figuur van GARSULT sub 1733. p. 76.

□ 1712. *Zecca del capriuolo, zecca del capriolo*. REDI, Opere, 3^e Ediz., 4°.; Venezia vol. I. Esper. int. alla gen. degl' Ins. — Hetzelfde als 1668 met dezelfde figuur.

■ 1717. *Ricinus*, κρότων. BLANCARD, Lexicon med. renov. &c.; Lugd. Bat. — Korte verklaring; niets bijzonders. Curiositeitshalve vermeld ik alleen: „Insecta nullis discreta membris."

□ 1718. *Cecca, cica, eugula, ἀσκότονος, κρότος, κρότων, κυνοῤῥαιστῆς, κυνομία, reduvius, ῥαιστῆς, ricinus, taca*. JONSTON,

16. *reduvius*.

Theatr. univ. anim. &c.; Ed. RUYSCH; Amstelaedami; De Insectis libri III; 1. 2. tit. 1. c. 1. art. 4. — Hetzelfde als 1653.

■ 1724. *Holtz-Bock, Hunde-Läus, Hunds-Laus, Täcke, Zäcke*. FRISCH, Beschr. Ins. in Teutsch-Land, &c. &c.; v. 5.; Berlin; p. 41—43. t. 19. — Wat wij reeds van anderen vóór hem weten, sla ik over.

„Vom Alt-Teutschen *tacken*, ankleben, anhangen. Davon bey den Franzosen die verba *attacher, attaquer*, geblieben sind.”

„Sie steckt ihren Kopff tief in die Haut, und in einen *porum* hinein (1), dass man sie mit Gewalt heraus ziehen muss, und thut das bey so weniger Empfindlichkeit, dass man es meistens nicht eher fühlt, als wann sie schon eine Zeitlang gesogen hat (2). Dann sie kriecht an alle Thiere, die Blut haben. . . . Die Farb dieser Laus ist weiss (3), das eingesogene Blut aber macht sie am Menschen schwärtzlich (8), an andern Creaturen aber blaulich (9); est ist kein Absatz (4) am Leib als der Kopf, (hinter welchem ein gelblicher (3) Flecken auf dem Leib ist) oder vielmehr nur das Maul (5). Sie hat 8. Füsse, jedem mit fünf Gelencken (6). . . . mit einer spitzen Klaue (7).

O p m e r k i n g e n. 1. Dat de teken steeds in een „porum” steken, laat ik voor zijne rekening. — 2. Dat zoowel honden als menschen niet veel van het inzagen en invijlen voelen, komt, omdat hunne gedachten elders zijn, èn omdat de teken, zoolang zij nog niet zuigen, geen prikkelend speeksel laten vloeien. — 3. Zie bij *hexagonus*, blz. 48. — 4. Lichaamsafdeeling; hier meent hij den thorax. — (5) Uit dezen zin blijkt wel, dat hij de vierkante „base du rostre” niet van het schildje heeft kunnen onderscheiden. Zijn „Halsschild” (zie beneden) omvat dus beide. — 6. Eén te weinig. — 7. Er zijn er twee. — 8. Dat kan alleen op *reduvius* betrekking hebben. — 9. Dat kan op *reduvius*, maar ook op enkele volgelteken passen.

Fig. 18.
Twee maal ver-
groot.

Zeer merkwaardig is zijne volgende waarneming.

„Die Eyer sind rund und glänzend weissz,

16. *reduvius*.

als Läuse-Nüsse. Das Geburts-Glied ist nicht gantz unten am Bauch, sondern etwas gegen die Mitte desselben. Es lässt das Weiblein im Eyerlegen zugleich einen hellen Safft aus dem Maul, womit es die Eyer am Leibe behalten, und bis an das Maul hinauf ziehen, ja theils gar über dasselbe auf den Hals-Schild bringen, und in einem Klump am Leibe beysammen behalten kan, in denen es also steckte und darinnen starb."

De spatieëring is van mij. Met dat „hellen Safft” vergistte hij zich; een „heller Safft” kan natuurlijk niet een ei uit het „Geburts-Glied” halen en dan over „das Maul hinauf auf den Hals-Schild bringen.” De oplossing van dit raadsel is voor later tijden bestemd. — Zijne figuur is hierboven door mij, 2 × vergroot, gereproduceerd en is beslist *reduvius*, niet *hexagonus*. — *Bos taurus*, *Canis familiaris*, *Homo sapiens*; Duitschland.

■ 1728. *Ricinus*. PETRONIUS, De morbo gallico; Lugd. Bat.; l. 7. c. 9. — Op p. 1339 zou het woord *ricinus* voorkomen; ik heb verscheidene pagina's woord voor woord gelezen, doch niets gevonden.

□ 1729. *Pediculus capreoli*, *pulex capreoli*. REDI, Opusculorum pars prior, sive Exper. circa gen. Ins., &c.; Lugd. Bat.. — Hetzelfde als 1668, met de figuur van 1671.

■ 1733. *Tique*. F. A. G. (= F. A. DE GARSULT), Insectes grossis au microscope; tab. VI. Geeft den volgenden tekst bij de bijzonder mooie afbeelding.

„La tique animal fort plat armé d'une trompe a double rang de pointes tourneés vers sa teste; ses pates sont garnies de vessies transparentes afin d'avoir plus de tenue en marchant, sa trompe entre toute entiere dans la peau; elle s'en sert pour succer partie de la substance du chien, du lievre &c a mesure que son corps s'emplit de suc il s'arrondit et se nfle jusqu'a la grosseur d'une petite févè.”

Hier is voor de eerste keer sprake van de carunculae, en van *Lepus europaeus* als gastheer. Afgebeeld zijn de beide klauwen. Na MOUFET 1634 is hij de tweede, die het

16. *reduvius*.

verband waarnam tusschen de platte, nuchtere ♀ en de volgezogen teek. Na 1703 is hij de tweede, die duidelijk af-

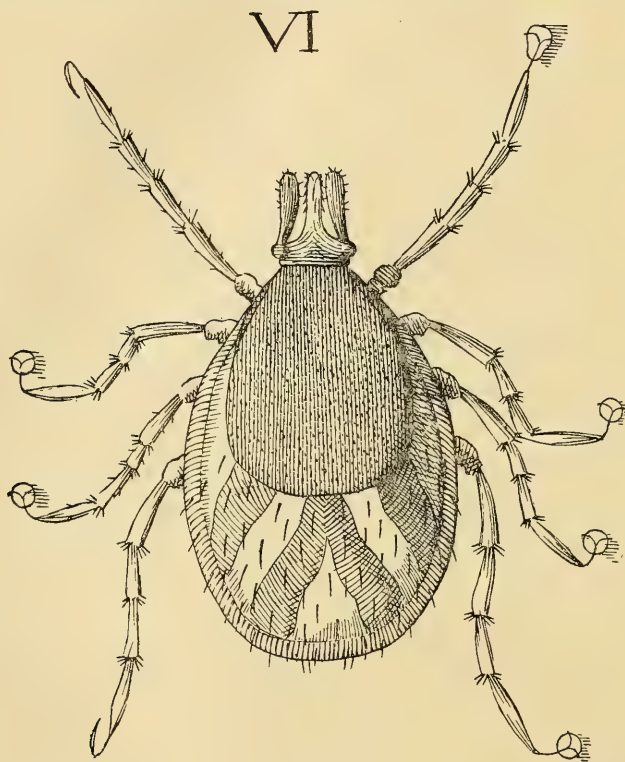

Fig. 19.

beeldt de grens tusschen de „base du rostre” en het schildje. De spatieering is van mij. — *Canis familiaris*, *Lepus europaeus*; Frankrijk.

Uiterst zeldzaam werkje, 4°, zonder plaatsnaam; zeker wel Parijs; want, het is gecontrasigneerd door „Huzard de l’Institut.” Ook de titel en de 2 bladzijden tekst zijn kopergravures.

■ 1733. *Cecca, pricinus, riccino*. VALLISN(I)ERI, Opere fisico mediche, &c. Venezia; 3 tom. fol. — Tom. III. p. 367: „Saggio alfabetico d’Istoria medica, e naturale. — P. 385. *Cecca*. E’ un Insetto così chiamato da Lombardi, perchè tenacemente s’attacca, particolarmente alle orecchie de’ Cani in

16. *reduvius*.

Campagna, detta da' Latini *Pricinus*, e a loro sugge il sangue. Nasce dall' uovo, come ho osservato, avendone partorito un mucchietto (1) in una Scatola (2), dove una avevo chiusa (3), ed ha il suo foro quasi nel mezzo del ventre, non osservato da' vecchi, che la credettero senza. *Pricinus* è anche una spezie di Pianta." — P. 451. *Riccino*. Vedi *Cecca*.

O p m e r k i n g e n. Over de afleiding van het woord *cecca* is hij het dus met FRISCH 1724 eens. — *Pricinus* is stellig zoo gezet, omdat hij eene zonderlinge R schreef. — 1. = menigte. — 2. = eene doos. — 3. = opgesloten. — Hij is dus de derde, die het dier zag eieren leggen, de tweede, die de aars (foro) op de juiste plaats aangeeft, en de eerste, die uit de eieren weer teken zag komen. Jammer, dat hij de 6 pooten der larve niet zag. — *Canis familiaris*; Italië.

□ 1735. *Cynoraista, musca, ricinus*. LESSER, De sapientia, omnipotentia et providentia divina; &c.; Nordhusae; T. 1. c. 9. p. 211? — „*Canis proprium*”. — Nomen nudum; hij haalt alleen ARISTOTELES aan.

■ 1735. *Ricinus*. LINNAEUS, Systema Naturae; Ed. 1.; Lugd. Bat; Aptera, gen. 4. sp. 1. — Nomen nudum.

■ 1736. *Louse of the wild goat*. ALBIN, Nat. Hist. of Spiders, &c.; London; Plate 49. — Deze plaat vertoont o. a. eene reproductie in spiegelbeeld van REDI's *Pediculus capreoli*, 1671, onder den boven genoemden naam; zonder tekst.

■ 1736. *Holtz-Bock, Hunde-Laas, Hunds-Laas, Täcke, Zäcke*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutschland; &c.; Berlin; Ed. 2. v. 5. p. 41. — Is = Ed. 1. met een ander titelblad.

□ 1738. (Nomina?) LESSER, Insecta Theologia, oder vernunft &c.; Zullichan; l. 1. c. 9. p. 125? — Hetzelfde als 1735.

□ 1740. (Nomina?) LESSER, Insecta Theologia, oder vernunft, &c.; 2^e Aufl.; l. 1. c. 9. p. 125? — Hetzelfde als 1735

■ 1740. *Ricinus, flott*. LINNAEUS, Syst. nat.; Ed. 2.; Stockholm; gen. 175. n. 1. — Nomen nudum. — *Flott* is de naam, die aan volgezogen teken gegeven wordt; beteekent „vet”; duidt dus op de dikke ronde gedaante.

■ 1740. *Ricinus, Holzbock, Hundslaas*. LINNAEUS, Syst.

16. *reduvius*.

Nat.; Ed. 3; Halle; Ordo Aptera, gen. 4. n. 1. Nomen nudum.

□ 1741. *Zecca del capriuolo, zecca del capriolo*. REDI, Opere, 4^a Ediz. (2^a ediz. Napoletana); v. 1. Esperienze. . . . gener. . . . Insetti; — Hetzelfde als 1668 met dezelfde figuur.

■ 1742. *Mouche, ricinus, cynoraista*. LESSER, Theologie des Insectes; La Haye (ook Parijs); v. 1. p. 211. — Hetzelfde als 1735.

■ 1742. *Tick*. MARTIN, Micrographia nova; or, &c.; Reading (ook London); c. 11. p. 37. — Nomen nudum.

■ 1744. *Ricinus, tique*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 4.; Parisiis; Ordo 7 gen. 182. n. 1. — Nomina nuda.

□ 1745. *Mouche, ricinus, cynoraista*. LESSER, Theologie des Insectes; 2d. ed.; Paris; v. 1. c. 9. p. 211. — Hetzelfde als 1735.

■ 1745. *Fästing, ricinus, Acarus*. LINNAEUS, Oeländska och Gothländska Resa, &c.; Stockholm och Upsala; p. 62. — *Fästing* en sort *Ricinus* eller *Acarus*, som gör ullen på Fåren mycken skada, så här som utom lands, sägs af oss den förste i dag; han war lik en Wäggelus til färg och storlek, hwardera benet hade åtminstone 5 a 6 leder, de främste föttren woro något större än de andre, magen war nedtryckt och flat utan fläck på ryggen, och en uphögd ring gick omkring hela kroppen.

Duitsche vertaling van 1764: *Fästing* eine Art *Ricinus* oder *Acarus* „welche die Wolle des Schaafs sowohl hier, als ausser Landes, so sehr verderbt, kam uns heute zuerst vor. Sie war von der Grösse und Farbe einer Wanze; jeder Fuss hatte wenigstens 5 bis 6 Gelenke, die Vorderfüsse waren etwas grösser als die andern, der Leib war niedergedrückt und platt, und ein erhabener Ring ging um den ganzen Leib herum.“

De vuilmaking van de wol is een volksgeloof. Men weet thans, dat *Melophagus ovinus* de schuldige is. Die zin heeft dus niets met de daarop volgende beschrijving te maken. En deze betreft beslist een nuchter ♀ van *reduvius*; de kleur is bruin, de grootte die van een *Clinocoris lectularius*; alle pooten hebben 5 tot 6 leden; de voorpooten zijn iets langer dan de overigen; het lichaam is plat met (eenigszins) opge-

16. *reduvius*.

richten rand. — Onmogelijk kan hier *Melophagus ovinus* bedoeld zijn; want, dan zou er sprake zijn van: grooter dan een wandluis, zes pooten van 3 leden; de achterpooten zijn de langste; het achterlijf is plat met opgerichten rand; bovendien heet deze in Zweden Fårlus of Får-luus.

Idem, ibidem, p. 126. — *Fästingen* eller en *Acarus* med en oval fläck på ryggen åt bröstet, som år omgifwen med strimmar, hwilka stå bort åt; denna lop på jorden.

Duitsche vertaling van 1764: Ein *Fästing* oder ein *Acarus* „mit einem ovalen Fleck auf dem Rücken nach der Brust zu, welcher mit auseinander laufenden Strichen umgeben ist, lief auf der Erde.”

Deze beschrijving completeert de vorige. Hier is het schildje genoemd en waren de met bloed gevulde darmcoeca door de huid zichtbaar. Men zie fig. 19; blz. 76. — *Ovis aries*; Zweden.

■ 1746. *Acarus ovinus*, *festing*. LINNAEUS; Fauna suecica; Ed. 1; Holmiae (ook Lugd. Bat.); p. 346. n. 1192. — Zijne beschrijving bestaat uit gedeelten van de beide beschrijvingen in zijne Oeländska Resa. Verder zegt hij: „variat colore”, wat waar is en afhankelijk is van de hoeveelheid gezogen bloed. — Maar hier begint reeds eene verwarring. Hij haalt nl. CHARLETON 1668, p. 49 „*Reduvius*” aan, die eene *Melophagus ovinus* is; zoo ook RAY, 1710, *Pediculus ovinus*, eveneens *Melophagus ovinus*.

Idem, ibidem. p. 346. n. 1193. *Acarus abdomine livido, antice ovato fusco, antennis clavatis*. Ray. ins. 10. *Ricinus caninus*. Frisch. germ. 5. p. 41. t. 19. *Pediculus caninus*. Habitat in Bobus frequens, ut et canibus. Corpus ovato-globosum, luteo albidum, macula nigra rotunda ad basin abdominis in tergo; anus infra abdomen. Thorax vix conspicuus. Caput minimum, Os bifidum. Caput et pedes nigri. Antennae clauatae, longitudine rostri.

Ook hier is hij in de war. FRISCH beschrijft zoowel *reduvius* als *hexagonus*. Maar hijzelf haalt ook twee soorten door elkander! Zoo begint hij de diagnose met „abdomine livido” dat is: donker wijnkleurig of aschblauw, wat op eene *reduvius* wijst, overvol van bloed; ook „antice ovato fusco”

16. *reduvius*.

heeft daarop betrekking. Maar in den tekst staat: „corpus luteo albidum”, wat op *hexagonus* duidt. Verder kan eene teek, die „luteo-albidum” is, geen „macula rotunda nigra” en geen „caput et pedes nigri” hebben!

□ 1747. *Ricinus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 5.; Halae; cura AGNETHLERI; gen. 175. n. 4. — Gelijkkluidend aan Ed. 2, met eenige Duitsche vulgairnamen. — Nomina nuda.

■ 1748. *Reduvius*, *fästing*; *ricinus*, *flott*. LINNAEUS, Syst. nat.; ed. 6.; Stockholmiae; p. 68. gen. 203. n. 4-5. — Nomina nuda. Hier ziet men, dat hij den naam van *reduvius* toepast op zijn platte *fästing* van de Iter oelandicum, en *ricinus* op de volgezogen ♀♀. *Hippobosca aptera ovina*, Fårlus, wordt als aparte soort onder de *Diptera*, p. 65. genoemd. Hij onderscheidde dus de 3 „soorten” goed.

■ 1748. *Reduvius*, *Schaaflaus*, *ricinus*, *Hundlaus*. LINNAEUS, Syst. nat.; ed. 7.; Lipsiae; p. 68. gen. 203. n. 4. 5. — Nomina nuda. Natuurlijk wordt hier met *Schaaflaus* niet *Melophagus ovinus* bedoeld; want, hier is het de Duitse naam voor *fästing*; ook wordt de *Melophagus ovinus*, hoewel zonder Duitschen naam op p. 65 apart genoemd.

□ 1751. Nomina?). LESSER, Teologia degl' Insetti, &c.; Venezia; v. 1. c. p. p. . . .? — Hetzelfde als 1735.

□ 1752. *Acarus*, *Acarus ricinus*. BAECKNER, Noxa insectorum; diss. inaug.; Upsalae; p. 7. 23. 24. — Boves pungit, sugit et quotidie inhiat. Continuo rodit & emaciat oves.” — Canibus continua negotia, dentibus pedibusque abigenda, excitant. — *Canis familiaris*, *Bos taurus*, *Ovis aries*; Zweden.

■ 1752. *Dog acarus*, *dog tick*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim.; London; p. 25. n. 5. — Zie over HILL p. 8. 9. Nomina nuda.

■ 1753. *Ochsenlaus*. HANOW, Seltenheiten der Natur, &c.; Leipzig; p. 453. — „Im Jahre 1747 empfing ich einige ungeheure Ochsenläuse. Sie sind dunkelaschgrau, und haben einen Wanst der eine gute Erbse dick und anderthalb Erbsen lang ist, hinten rund. . . . Ihre sechs” (sic!) „Füsse sind kurz, . . . sitzen ganz nahe am Kopfe, dass es Wunder ist, wie sie damit einen solchen Wanst fortschleppen können. . . . Rüssel. . . . und. . . . zwey Zänglein, damit sie beissen oder

16. *reduvius*.

einkneipen mögen" (sic!)... „Eine hat vier Wochen in dem reinen Glase ohne alle Nahrung gelebt. — *Bos taurus*; Duitschland.

■ 1754. *Reduvius, ciron de brebis, ricinus, ciron de chien*. LINNAEUS, Systême naturel, &c.; ed. 8. a.; Paris; p. 235. n. 4. 5. p. 236. n. 7. 8. — Vertaling van Fauna suec. 1746. Voor andere namen zie mijn weldra verschijnend 2e Deel.

■ 1755. *Fästing, flott*. MÖLLER, Delin. regn. anim. — Nomina nuda. (LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 8; zie p. 9).

■ 1756. *Acarus, Acarus ricinus*. BAECKNER, Noxa insectorum; diss. inaug.; herdruk in LINNAEUS, Amoenitates acad.; Holmiae, v. 3. p. 342. 358. 359. — Hetzelfde als 1752.

■ 1756. *Reduvius, ricinus, tique*. LINNAEUS, Syst. Nat.; ed. 9; Lugd. Bat.; gen. 214. n. 4. 5. — Nomina nuda.

□ 1757. *Ricinus, κρότων, ἀσκότονος, κρότος, κυνοῦρραιστής, ῥαισστής, reduvius, taca, eugula, κυνομία, cica, cecca*, JONSTON, Theatr. univ. omn. anim. Ins.; Heilbronae; l. 2. tit. 1. c. 1. art. 4. p. 123. — Hetzelfde als 1653.

■ 1758. *Acarus reduvius*. LINNAEUS, Systema Naturae; ed. 10.; Holmiae; p. 615, n. 3. *Acarus obouatus planus macula baseos obouata*. Habitat in Bobus, Canibus, sylvis. — Ik maak hier uitdrukkelijk opmerkzaam op de diagnose „obovatus planus macula baseos abovata". Dat is geen beschrijving van *Melophagus ovinus*, maar beslist die van nuchtere ♀♀ van de bekende op runderen en honden levende teek. Bovendien haalt hij zijn „Faun. Suec. 1192" en zijn „It. oeland. 62. 126." aan, die, zoals wij boven zagen, over den *Fästing* handelen. Wel citeert hij hier weer abusivelijk „Rai. ins. 9.", maar zijne diagnose, en de geschiedenis van den naam *reduvius*, in deze § behandeld, toonen duidelijk aan, dat deze naam recht van bestaan heeft.

Wanneer men nu leest, wat NEUMANN in zijne „Révision de la Famille des Ixodidés, 4e Mémoire" (in: Mém. Soc. Zool. France, 1901 p. 281—282) over den naam *reduvius* mededeelt, en daarbij LINNE's Oeländska Resa verzwijgt, dan ziet men toch, dat hij ongelijk heeft.

16. *reduvius*.

Wanneer men alleen afging op vergissingen van oudere auteurs, ja zelfs van de nieuwere na 1880, waartoe ik gaarne mij zelve reken, dan zouden honderden namen „perdre toute valeur taxonomique”.

Het is onwaar, dat LINNAEUS zijn *reduvius* gebaseerd heeft op de beschrijvingen van CHARLETON en RAY, het is onwaar, dat de naam van „*Ixodes ricinus* (*Acarus ricinus* Linné), „s'applique à la même espèce d'Ixodidé et ne prête pas de confusion.” Ik heb duidelijk aangetoond, dat LINNAEUS ook bij de beschrijving van zijn *ricinus* (Fn. Suec. 1193; zie hierboven p. 79.) twee soorten door elkander haalt.

Beschouwt men den naam van *reduvius* als ongeldig, omdat LINNAEUS daarbij RAY en CHARLETON aanhaalt, dan moet men ook *ricinus* verwerpen, omdat daaronder twee verschillende soorten beschreven zijn.

■ 1758. *Acarus ricinus*. LINNAEUS, Syst. nat.; ed. 10.; Holmiae; p. 615. n. 6. — *Acarus globoso-ovatus macula baseos rotunda, antennis clavatis*. — Habitat in Bobus, Canibus. — Hier citeert hij Faun. Suec. 1193. zie hierboven p. 79.

□ 1758. (Nomina?). LESSER, Insecto-Theologia, oder: vernünfft, &c.; l. 1. c. 9, p. 125? — Hetzelfde als 1735.

■ 1758. *Acarus abdomine livido, antice ovato-fusco, antennis clauatis; Ricinus caninus; Pediculus caninus; Hundslaus*. LINNAEUS èn GMELIN in: (GMELIN) Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat., &c.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kolom 31. — Duitsche vertaling van LINNAEUS, Faun. Suec. 1746.

■ 1758. *Acarus ovinus; Reduvius; Pediculus ovinus; Schafslaus*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat., &c.; Ulm. Frankfort, Leipzig; v. 1. kolom 35. — Duitsche vertaling van LINNAEUS Faun. Suec. 1746.

Recapitulatie.

Acarus reduvius L. 1758. — Idonomie. De eieren zijn rond, wit, glanzend, 1724.

16. *reduvius*.

De Larven zijn wel gezien 1733, doch niet beschreven.

De nuchtere ♀, vroeger als afzonderlijke soort beschouwd, zijn langwerpig („rhomboide”) 1634, ovaal 1710, plat 1634, 1705. 1733, 1745, dun 1733. 1734, zoo groot als een weegluis (*Clinocoris lectularius* L.) 1745. Een weinig van den rand af is eene verdiepte streep zichtbaar 1733, die met den rand een boord 1710 vormt. Deze is een weinig opgericht 1710. 1733. 1745. De voorste helft wordt bedekt door een schildje 1733, dat ovaal is 1745. 1746, in schuine richting gezien, rond 1746. — De kleur varieert 1746; naar gelang van de hoeveelheid opgezogen bloed, is zij kastanjebruin 1705. 1745, donker kastanjebruin 1710., donkerbruin 1634, zwartachtig 1634. 1724, zwart 1634. Van het schildje naar den rand ziet men soms 4 stralende streepen 1733. 1745. — De huid is glanzend 1634. 1710.

De „base du rostre”, „kopje” genoemd, is klein 1710. 1733. 1746, kastanjebruin 1710 tot zwart 1746. De snuit (rostrum) 1634. 1746, 1753, steekt zichtbaar vooruit 1703. 1710. 1733 en is voorzien van eene dubbele rij van 8 naar achteren gerichte weerhaken 1703. 1733. De mandibelscheeden, niet als zoodanig herkend, werden toch gezien 1703, 1710. De palpen 1703. 1733. 1746. 1753 („antennen”) zijn knotsvormig 1703. 1733. 1746.; het laatste lid ervan, klein en rond, werd voor een oog aangezien 1710; dus sprak men van gesteelde oogen 1710; zij zijn even lang als de snuit 1746.

De pooten, 8 in getal, 1668, 1680, 1710. 1724. 1733. 1735. 1740. 1746. 1748. 1753. 1758. zijn alle vooraan geplaatst 1634. 1668. 1680. 1724. 1733, 1753., bestaan uit vele leden 1710, goed geteld zes 1745, waarvan 5 vrij 1724, 1733, 1745. en eindigen in een doorzichtig blaasje 1733 en twee klauwen 1733. Pooten I zijn langer dan de overigen 1745. De pooten zijn donkerkleurig, zwart 1746.

De volgezogen ♀, vroeger als afzonderlijk soort beschouwd, zijn bolvormig-ovaal 1746, verschillend gekleurd, aschblauw 1705. 1710. 1746, blauwachtig 1724, donker aschgrauw 1753, donkerwijnkleurig 1746. Door den schuinen stand, dien het schildje bij het volgezogen ♀ krijgt, lijkt het rond 1746.

16. *reduvius*.

De vulva bevindt zich ongeveer in het midden van de ventrale zijde 1724., de anus aldaar achteraan 1710. 1733; 1746. De peritremata („spiracula?") zijn zijdelings 1710.

De nuchtere; platte ♀ behooren tot dezelfde soort als de volgezogen bolrond-ovale 1557. 1634. 1733. 1748. Door het zuigen zwellen zij op 1634. 1733. en kunnen dan zoo groot worden als eene kleine boon 1688. 1724. 1733.

Het ♂, als eene afzonderlijke soort beschouwd, is gezien en afgebeeld 1703. Het heeft eenen snuit met 3 weerhaken aan de zijden 1703, boothaakvormige mandibels 1703 (niet als zoodanig herkend) en knotsvormige palpen, „horns" 1703. Zijne kleur is zwart 1703.

A n a t o m i e. De darmcoeca werden niet als zoodanig herkend, doch gezien: „intus intestina in multos convolutiones torta" 1710. Slechts weinig met bloed gevuld, schemeren zij bij de nog platte ♀♀ door 1733. 1745. De huid is taai 1634.

P h y s i o l o g i e. De pooten I worden gebruikt als wegverkenneren 1710. De gang is als volgt: pooten I worden opgelicht, naar voren gebracht en vastgezet; daarna worden pooten II opgelicht, naar voren gebracht en vastgezet; dan worden weer pooten I opgelicht, enz. 1710. — Wat pooten III en IV doen.... vacat. — Met de carunculae hechten zij zich beter vast. 1733.

O n t o g e n i e. De teken komen uit eieren 1733.

O e k o l o g i e. Zij zuigen bloed 350 v. Chr. 400. 950. 1250. 1557. 1567. 1724. 1733. en wel van alle bloeddieren (bedoeld is: vogels en zoogdieren) 1724. Daartoe wordt de snuit diep in de huid geboord 1724, hetgeen pijnloos geschiedt 1724. Zij hechten zich gaarne aan oude, afgeleefde dieren 850 v. Chr., ook aan uitgehongerde 350 v. Chr., ongaarne aan rein gehouden dieren 200 v. Chr.; of aan trekvee. 60. 1250. Vrijlevende teken hechten zich aan voorbijlopende dieren vast 1602. Eenmaal vastgehecht, verplaatsen zij zich niet 60. 1250. 1619. 1667. 1733. Zij zwellen sterk op 60. 1250. 1733, laten eerst na oververzadiging los en laten zich dan vallen 1619. 1667. Zij kunnen dan 4 weken hongeren 1753.

Zij leggen vele eieren 1619. 1724. Deze zijn rond, wit, glanzend 1724. en worden door iets wits, dat uit den mond

16. *reduvius*.

komt, van beneden over het gnathosoma naar boven gehaald en op den rug vastgekleefd, waar zij een klomp vormen, waaronder het ♀ sterft. 1724.

Zoögeographie. Zweden 1745. 1746. — Engeland 1634. 1667. 1703. 1705. 1710. — Nederland 1680. — Duitschland 1686. 1724. 1753. — Frankrijk 1250. 1619. 1733. — Ionische Eilanden 850 v. Chr. — Italië 200 v. Chr. 75 v. Chr. 50. 60, 1602. 1668. 1733. — Griekenland 350 v. Chr. 150. — Macedonië 350 v. Chr. — Egypte 75 v. Chr.

Habitat. Vrij levend treft men hen aan tusschen gräs 350 v. Chr., rotte bladen 1734., kreupelhout 1703., kleine kruiden 1602., varens 1667., op de aarde 1745. en in de bosschen 1250, 1486. 1634. 1667. 1758. Vastgehecht: aan *Talpa europaea* 1602., *Lepus europaeus* 1733., *Canis lupus* 1250. 1486., *Canis vulpes* 350 v. Chr., *Canis familiaris* 350 v. Chr. 75 v. Chr. 50. 60. 950. 1250. 1486. 1492. 1503. 1537. 1567. 1602. 1619. 1630. 1667. 1696. 1724. 1733. 1735. 1746. 1752. 1758., vooral aan de ooren 75 v. Chr. 60. 1250. 1486. 1696. 1733. en tusschen de teenen 75 v. Chr., *Putorius furo* 1667., *Equus caballus* 150., *Capreolus capreolus* 1668., *Bos taurus* 350 v. Chr. 50. 60. 150. 950. 1557. 1667. 1724. 1746. 1752. 1758., vooral aan de buikzijde en aan de genitalia der koeien 50., *Capra hircus* 350 v. Chr. 60. 1667., *Ovis aries* 350 v. Chr. 200 v. Chr. 75 v. Chr. 60. 1745. 1752., *Homo sapiens* 1619. 1680. 1703. 1724., aan den arm 1703, op den rug 1686., bij wien gevoelige huid zoodanig ringvormig om het dier kan zwellen, dat zij over het dier heen groeit tot een prop of gezwel, waarin de teek onzichtbaar gevangen zit. 1680? 1686.

Nomenclatuur. Naar *ῥαίσιον* en *redivire*, vernietigen. — *κυνοραϊστής* 850 v. C. 280 v. C. 100. 890. 1534. 1638. 1644. 1667. 1668. 1677. — *κυνοραϊστής* 350 v. C. 400. 950. 1548. 1557. 1567. 1577. — *κυνοῤῥαϊστής* 400. 1180. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757. — *κυνοῤῥαϊστής* 1634. 1658. — *ῥαϊστής* 1634. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757. — *cynoraistes* 1503. 1557. 1576. 1585. 1592. 1594. 1597. 1600. 1602. 1612. 1618. 1619. 1623. 1638. 1644. — *cynoraista* 1735. 1742. — *rhaistes* 1492. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. — *raistes*

redivius.

1660. — *redivus* 50. 1503. 1602. 1618. 1619. 1623. 1638. 1644.
— *rendivus* 1665. — *redivivus* 50. 1548. 1557. 1664. — *redivius* 50. 1619. 1664. — *redivia* 60. — *redivius* 1634. 1653. 1657. 1658. 1664. 1665. 1718. 1748. 1754. 1756. 1757. 1758.

Naar het zaad van den κρότων, *Ricinus*, wonderboom.
— κρότων 350 v. Chr. 75 v. Chr. 100. 150. 400. 890. 950. 1180. 1534. 1557. 1567. 1577. 1619. 1634. 1653. 1657. 1658. 1663. 1665. 1667. 1675. 1677. 1692. 1717. 1718. 1744. 1757. — κρόττον 400. 1648. — κρόττον 400. — κρότος 400. — κρότος 400. 1548. 1557. 1634. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757. — *krotoon* 1660. — *croton* 1557. 1576. 1585. 1592. 1594. 1597. 1600. 1602. 1612. 1618. 1619. 1623. 1638. 1644. 1664. — *kootus* 1660. — *ricinus* 200 v. Chr. 75 v. Chr. 50. 60. 250. 1250. 1486. 1503. 1548. 1557. 1567. 1576. 1577. 1585.. 1592. 1594. 1597. 1600. 1602. 1612. 1618. 1619. 1623. 1634. 1638. 1644. 1648. 1653. 1657. 1658. 1660. 1663. 1664. 1665. 1668. 1675. 1677. 1690. 1691. 1692. 1696. 1699. 1705. 1708. 1710. 1717. 1718. 1728. 1735. 1740. 1742. 1744. 1745. 1747. 1748. 1754. 1756. 1757. — *riccino* 1733. — *rezno* 1567. 1577. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. — *pricinus* 1733.

Naar rostrum en 2 palpen? (L. bucca, bucco; It. bocca, becco; Sp. boca; Po. bico; Fr. bec, bouche; E. beak; Ned. bek.). — τριβίκιον 170 v. Chr. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. —

Het volk noemde het nuchtere ♀ een vlieg. — κυνάμια 850 v. C. 230. — κυνομία 170. 1548. 1557. 1567. 1577. — *cynomia* 1260. 1478. 1479. 1519. — *cynomyia* 1557. — *musca* 75 v. Chr. — *musca canina* 1260. 1478. 1479. 1519. 1548. 1557. 1651. 1654. 1664. — *mouche* 1742. 1745. — *mouche de chien* 1567. — *mousche de chien* 1557. — *moscha canina* 1664. — *Hunds-Mücke* 1696. 1708.

Naar het uiterlijk van het nuchtere, platte ♀. — *plata* 1602. 1618. 1623. 1634. 1638. 1644. — *platula* 1619. — *morpion* 1619. 1648.

Naar het uiterlijk van het volgezogen ♀; (ἀσχος = uter = blaas). — ἀσκότονος 400. 1634. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757. — *askotonos* 1660. — (cosso = wrat): *cosso* 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. — (flott = vet): *flott* 1740. 1755. 1748.

16. *reduvius*.

De teek boort haar snuit „gula” ergens in „en”. — *engula* 1250. 1486. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. — *eugula* 1634. 1653. 1657. 1658. 1660. 1665. 1718. 1757.

Naar hare gewoonte, zich vast te hechten; (stam: „tak”). — *caeca* 1557. 1576. 1585. 1592. 1594. 1597. 1600. 1602. 1612. 1618. 1619. 1623. 1638. 1644. — *cica* 1557. 1576. 1585. 1592. 1594. 1597. 1600. 1602. 1612. 1618. 1623. 1634. 1638. 1644. 1653. 1657. 1658. 1660. 1665. 1718. 1757. — *cecca* 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. 1653. 1657. 1658. 1660. 1665. 1718. 1733. 1757. — *secca* 1664. — *zecca* 1557. 1612. 1623. 1664. — *zeca* 1634. 1658. — *Zäcke* 1623. 1660. 1724. 1756. — *Zack* 1567. 1577. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. — *Täcke* 1724. 1736. — *taca* 1634. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757. — *taka* 1660. — *teecke* 1667. 1677. — *tick* 1703. 1708. — *tic* 1667. 1677. — *tik* 1667. 1677. — *tique* 1667. 1677. 1738. 1744. 1756. — *thique* 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.

Idem (stam: „vest”). — *fästing* 1745. 1748. 1755. — *festing* 1746.

Naar hare traagheid. — *lagas* 1619. — *lagastus* 1619. — *lancinasta* 1619. 1667. 1677.

Naar hare hardheid, haar pantser; men denke hierbij aan *Gr.* κάραβος, σκάραβος. *Lat.* carabus, scarabaeus. *Ital.* carabo, scarafaggi, scarabaeo. *Spa.* carabe, carapacho (harnas), galapago (schildpad). *Anglosax.* crabba. *Zwee.* krabba. *Dui.* krabbe. *Dee.* krabbe. *IJsl.* krabbi. *Nederl.* krab, schallebijter, scharrebijter. *Fra.* crabe, carapace, scarabée, escarbot. *Eng.* crab, carapax. — *garapata* 1567. 1577. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. — *carapato* 1648.

Naar het verblijf in bosschen. — *pediculus silvestris* 1250. 1486. — *Holtzbock*, 1567. 1577. 1602. 1618. 1623. 1634. 1638. 1644. 1658. — *Holtz-Bock* 1724. 1736. — *Holzbock* 1740. — *woodteek* 1634. 1658. — *wood-teek* 1667. 1677. — *wood teek* 1668. — *wood tikc* 1703.

Naar haren gastheer. — *Hundslauss* 1567. 1577. — *Hunds-laus* 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. 1740. 1758. — *Hunds-laus* 1724. 1736. — *Hunde-Laus* 1724. 1736. — *Hundlaus* 1748. — *hondluys* 1567. — *hont luys* 1577. — *hondtssluijs* 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. — *hond-luis* 1682. — *doggs-teek* 1667.

16. *reduvius*

1677. — *dogs teek* 1668. — *dog tick* 1703. 1752. — *dog acarus* 1752. — *Ciron de chien* 1754. — *ricinus caninus* 1710. 1758. — *pediculus caninus* 1758. — *Schaaflaus* 1748. — *Schaflaus* 1758. — *Ciron de brebis* 1754. — *Acarus ovinus* 1746. 1758. — *Pediculus ovinus* 1758. — *Ochsenlaus* 1753. — *zecca del capriuolo, zecca del capriolo.* 1668. 1674. 1687. 1688. 1712 1741. — *pediculus capreoli* 1671. 1686. 1729. — *pulex capreoli* 1671. 1686. 1729.

Naar het groot aantal (sic!) pooten. — *pessolada* 1619.

Wetenschappelijke namen. — *Acarus ovinus* 1746. 1758. — *Acarus abdomine livido, antice ovato fusco, antennis clavatis* 1746. 1758. — *Acarus ricinus* 1752. 1756. 1758. — ***Acarus reduvius*** 1758.

17.

***Acarus aegyptius* L. 1758.**

□ 350 v. Chr. Καὶ ὅες φθειρας μεγάλους καὶ σκληρούς. ARISTOTELES, De Animalibus Historia Libri X; lib. 5. c. 25. § 2. — Item sues grandibus pediculis durisque laborant. — En varkens (hebben) luizen groote en harde.

Er is geen twijfel aan, of hiermede worden *Hyalomma aegyptius* bedoeld. De echte varkensluizen, *Haepatopinus suis* (L.), zijn wel grooter, maar niet harder dan die van menschen, met welke ARISTOTELES zijne varkensφθειρες stellig vergeleek. — *Sus scrofa*; Macedonië.

□ 350 na Chr. κρότων. Δίδυμος van Alexandrië wordt door Κασσιανός Βάσος in zijn Γεωπονικά l. 18. c. 16 aangehaald: Ἐὼν φθειρας ἢ κρότωνα ἔχη, . . . Si pediculos aut ricinos habent (oves). . . — Daar in Egypte *Ixodes reduvius* niet, *Hyalomma aegyptius* daarentegen wèl voorkomt, plaats ik deze passage hier. — *Ovis aries* Egypte.

■ 1619. SCALIGER, Aristotelis de Animalibus, Jul. Caes. Scaligero interprete, &c.; Tolosae. Lib. 5. c. 25 (hier 26) § 2. — Na de passage der teken, geeft hij eene verklaring waarom de teken der varkens harder zijn: „Suilli autem duriores sunt: quoniam seta, non pili teguntur.”

17. *aegyptius*.

■ 1758. *Acarus aegyptius*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 2. — *Acarus obovatus fuscus margine albo*. M. L. U. Habitat in Oriente. — M. L. U. beteekent, dat het dier zich in het Museum Ludovicae Ulricaee bevindt.

17. a.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus testudinis* HASSELO. 1762).

□ 1757. *Acarus testudinis*. HASSELQUIST, Iter palaestinum, eller Resa, &c.; Stockholm; v. 2. n. CXXIV. — „Caput oblongum, minimum; sulcus longitudinalis in dorso capitis. Os minimum ad apicem capitis. (1) *Oculi* duo, minutissimi, unus utrinque ad latera capitis. (2) *Thorax* capite brevior, parum convexus, sessilis, postice parum supra dorsum elevatus. (3) *Abdomen* maximum, ellipticum, anterius angustius, posterius latius & rotundatum, subconvexum. *Pedes* VIII. utrinque 4, articulati, omnes abdomini affixi, in medio abdominis desinentes, proxime infra thoracem incipientes, aequales. Articuli V, quorum proximus corpori reliquis brevior elevatus, reliqui aequales, oblongi. *Ungues* tenuissimi, basi latiusculi, medio lobati, apice uncinati. *Antennae* nullae (1), sulci duo proxime infra thoracem in dorso, brevissimi, longitudinales. (4) *Color*. Corpus totum, caput et thorax superius nigrescentia, subtus albida. *Articuli pedum* nigrescentes, intermedia albida. *Magnitudo* Cimicis domesticae. *Habitat* in Testudine terrestri (Linn. Syst. Nat. sp. 2.) (5) in cujus inguine reconditur & corpori tenaciter adhaeret. *Reduvio* Linn. Faun. Suec. 1192 similis. *Locus*: Smirnae inventus & descriptus Mens. Martio 1750.”

Opmerkingen. 1. Met „caput” bedoelt hij hier blijkbaar het „rostrum” met de daartegen stijf aangedrukte palpen, vandaar die „sulcus longitudinalis” en vandaar later „antennae nullae”. — 2. Hier leze men „thoracis”. — 3. Het schildje. — 4. Dat zijn de sulci cervicales. — 5. Dat is no. 2 van de Ed. 6. Uit de aldaar gegeven diagnose kan ik niet wijs worden.

17a. *testudinis*.

Mij dunkt, daar is geen twijfel aan, of hier hebben wij de latere *Hyalomma syriacum* C. L. KOCH 1844. ♀.

18.

Acarus americanus L. 1758.

■ 1754. *Acarus ovalis planus ruber, macula dorsali alba, houtluys, seed-tick, skogs-loss, skogs-lus, tick, wood-luys.* KALM., Berättelse om.... &c..... Skogs-loss kalladt; in: Kongl. Svensk. Vet. Acad. Handl. v. 15. p. 19—31. — Gemakshalve maak ik van de Duitsche vertaling van 1756 gebruik. KALM is een goed waarnemer. Uit zijne 9 bladzijden lange beschrijving neem ik het volgende, dikwijls verkort, over.

„In grosser Menge in den Wäldern, Neujersey, Pensylvanien, weit mehr in Maryland und den südlichen Gegenden; je weiter nordwärts von Pensylvanien, destoweniger, doch waren wir in den Wüsten zwischen den englischen Colonien und Canada geplagt genug damit.”

Hij zegt er alleen van, dat zij onaangenaam zijn, omdat zij, zoodra men op den grond, of op een omgehouden boomstam zitten gaat, er een heer van luizen den mensch op het lijf kruipt.

„Beschreibung. Manche so klein, dass man sie kaum sieht.... gewöhnliche Länge eine Linie; voll Blut als das Ende eines Fingers. Ein wenig länglich rund,.... (nüchtern:) „dünn, niedergedrückt, glatt, eben, der äusserste Rand ein wenig erhoben; bey einigen ist dieser Rand wellenförmig auf und nieder gebogen. Dunkelroth, glänzend, und einen kleinen weissen Fleck mitten auf dem Rücken (1), verschiedene haben ihn nicht (2). Kopf sehr klein; zwischen Kopf und Körper keine Brust (3). Die Fühlhörner sind fadenförmig (4), fast gegen das Ende dicker, bleichroth, mit dem Rüssel, oder Schnabel, gleichlaufend. Der Rüssel ist fadenförmig, hornharte, und befindet sich zwischen den Fühlhörnern, die so dichte anliegen, dass es aussieht, als wären sie aus einem Stücke (5). Rüssel und Fühlhörner

18. *americanus*.

sind gleich lang, und machen mit dem Bauche einen sehr stumpfen Winkel (3). Die Füße sind achte; fünf Gelenken, das dazu gerechnet, das am Körper fest sitzt (6), nicht völlig so roth, als der Körper, ohne Haare, glatt, glänzend, mit ganz kleinen weissen Klauen an den Enden (7)."

„Merkwürdigkeiten. — Abgeschnitten, gibt es einen sehr unangenehmen und unreinen Geruch von sich. Im Grase und an Gewächsen in Wäldern, unter dem abgefallenen Laube. Gras und Laub sind oft ganz voll davon. Auf Aeckern, Wiesen und Feldern findet man sie nicht. Besonders vorhanden im Frühjahre (zuerst den 9. März) bis mehr als die Hälfte des Sommers vorbey. Sie kriechen an den Menschen hinauf.... den Rüssel unvermerckt einzustecken (8).... Denn wenn man sie herauszieht.... dass Kopf und Rüssel zurücke bleiben.... fängt diese Stelle an zu schmerzen, u. zu schwellen, und entlich entsteht da eine Beule.. die anfangs stark eitert.... Gemeiniglich bleibt, wo sie sich eingebissen, oder gesogen haben, ein harter Knoten, so gross als eine grüne Erbse, oder noch grösser (9). Diese Knoten blieben oft ganzer sechs Wochen ehe sie wieder vergingen. — Sehr schädlich, wenn es in die Ohren kömmt. Man hat Exempel, dass manchen davon die Ohren wie eine geballte Faust gross geschwollen sind. — Ihr gang ist sehr langsam. Sie hängen sich auch an allerley Thiere. An Pferden und andern Thieren setzen sie sich oft in das Weiche des Leibes, dass sie oft ganz überdecken, und machen, dass es so hart als eine Rinde ist. Es ist ungläublich, was das arme Vieh dadurch aussteht. Ich kenne einen und den andern in Neuschweden, der seine besten Pferde durch diese schädlichen Thiere verlor, die sich unter dem ganzen Bauche und an andern Stellen so dichte setzten, dass man kaum einen Platz für die Spitze eines Messers zwischen ihnen fand (10). Sie.... saugen alles Blut aus, und märeeln endlich das Thier aus, dass es mit vielen Schmerzen stirbt (11). Sie haben ein hartes Leben" (volgen voorbeelden van verminking). „Sie sind ungläublich hart und zähe" (lederachtig). „Können eine ansehnliche Grösse erreichen, am Viehe 5 oder 6 Linien lang, 4 breit, und ungefähr eben so dicke.

18. *americanus*.

Dann ist die Farbe nicht mehr roth, sondern grau mit einigen rothen Flecken, die Füße roth, und das Thier bedient sich derselben vordersten Paares fast statt der Fühlhörner (12). In Neujersey an eine Hündinn ein Paar, welche über einen Monat da sassen, aber doch ihre völlige Grösse nicht erreicht hatten, denn da pflegen sie von selbst abzufallen (13). Den 12ten April 1749 ein Paar, die abgefallen waren, in einen Napf, ohne Nahrung, lebten bis 18ten May (14); jedes hatte gegen 1000 Eyer geleet, braun und glänzend. Wenn voll gesogen, so dehnt sich der weisse Fleck" (zie boven bij „Beschreibung", p. 90 en mijne noot 1.) „und alles was vor demselben ist, nicht aus. Ich fand 18 May, dass das Eyerlegen durch diesen weissen Flecken geschahe, denn dadurch kamen die Eyer auf dem Rücken heraus (15), und fuhren beständig fort mehrere von sich zu geben. Den 19ten May machte ich mich nach Canada. Als ich mitten im Wintermonate zurücke kam, fand ich beide Holzläuse todt und eine unzählige Menge kleiner Holzläuse, aber sie waren alle todt" (16).

Volgen middelen van zich bevrijden van deze dieren. Hij zelf gebruikte een pincet; hier de passage:

„Sie hatten sicht oft so verbissen, dass mit ihrem Maule ein Stücke Haut abgieng, welches sie noch so fest hielten, dass sie sich eher tödten liessen, als solches losgaben" (9).

Uit een geschiedkundig oogpunt merkwaardig is deze passage: „Alle ältere Personen bestätigen einhellig, dass man in vorigen Zeiten, oder vor 50 bis 60 Jahren, an diesen Orten, nämlich in Neujersey and Pensylvanien, so viel als nichts von ihnen gewusst hat. Nur dann und wann sahe man einzelne im Walde. Aber nach aller Berichte, sind sie meistens im Anfange dieses Jahrhunderts von einer starken Heerde Vieh gebracht worden, die von Maryland hierher geführet ward; von dar haben sie sich ausgebreitet und vermehret. In den Jahren 1748, 1749, 1750 befand sich ihrer eine grössere Menge in Neujersey und Pensylvanien, als zu irgend einer Zeit zuvor; vielleicht weil die Sommer dieser Jahre trockener, als gewöhnlich waren" (17).

Dan volgt een gedeelte, dat even merkwaardig is. Men

18. *americanus*.

verbrandde vroeger het afgevallen loof in de bosschen, waardoor het gras onder het loof tot weiden groeide, maar waardoor geen jonge boomen de oude en omgehakte vervangen konden. Maar wèl werden daarmede de teken vernietigd. De Regeering verbood eindelijk het verbranden, waardoor weer de teken heer en meester over het vee werden, dat men in de bosschen dreef, omdat de zon buiten de bosschen het gras verzengde. Het land is dus eigenlijk onbewoonbaar. Want, òf men moet de bosschen verbranden, en dan hebben de ijzerwerken geen kolen meer, òf men moet het niet doen, en dan sterft het vee door de teken.

Uit een systematisch oogpunt nog het volgende.

„Aus der Beschreibung dieses Insects und vieler dessen Eigenschaften, die ich angeführt habe, erhellet, dass es mit der **Schaflaus**, *Acarus ovinus* (schwed. **Festing**) genau” (sic) „überein komme, die der Herr Leibmedicus und Ritter **Sinnäus** in seiner *Fauna Suecica* 1192 §. und seine Öländische und gothländische Reise 62. und 126. Seite beschrieben hat. Es scheint also, als sey es entweder ebendasselbe Geschöpfe oder nur eine Abartung (varietas) desselben. Das Ansehen der Waldlaus scheint sie doch einigermaßen von der Schaflaus zu unterscheiden”.

Opmerkingen. 1. „Mitten auf den Rücken”, dat is de achterste punt van het driehoekige schildje. — 2. Dat zijn de ♂♂. — 3. Juist; hij is de eerste, die deze opmerking bij *Ixodidae* maakt. — 4. „Fadenförmig” niet te letterlijk opvatten. Hij schijnt geen goed vergrootglas bij zich gehad te hebben. NEUMANN zegt: „longs, grêles” en van het ♀ „plus étroits”. — 5. Zie ook bij 1703, p. 71. — 6. Hij is de eerste, die opmerkt, dat de coxae onbewegelijk met het lichaam verbonden zijn; maar hij heeft de kleine trochanteres niet gezien; had blijkbaar eene zwakke loup. — 7. Zag hij de klauwen, òf de carunculae, òf beide? — 8. Zie ook bij 1724, blz. 74. — 9. Dat is de bekende hoornwoekering, waarvan p. 99, bij *Haemaphysalis leachii*, sprake zal zijn. — 10. Later herhaaldelijk in N. Amerika, Rusland en Kaapland waargenomen en dan altijd als eene groote bijzonderheid vermeld! — 11. Bovendien werkt de voortdurend ondragelijke

18. *americanus*.

jeuk slaapverdrijvend, het giftige speeksel verlamvend, en worden allerlei Protozoën en Flagellaten in het bloed overgebracht. — 12. Zie ook bij 1710, blz. 72. — 13. Zie ook bij 1619, p. 63, 1667, p. 67. — 14. Zie ook bij 1753, p. 80. — 15. Mis; zie 1724, p. 75. — 16. De larven kunnen dus niet 6 maanden buiten voedsel. Waarom vermeldt hij niet, dat de larven slechts 6 pooten hebben? Geen loup gebruikt? — 17. Het is mogelijk; maar er zullen nog wel andere factoren in het spel geweest zijn.

■ 1756. *Skogslöss*. KALM, En resa til Norra Amerika; Stockholm; v. 2. p. 498. — „et fult pack”, een leelijk gepuis; hij verwijst naar zijn artikel van 1754.

■ 1756. *Acarus ovalis planus ruber, macula dorsali alba, skogs-lus, Waldlaus, Tik, seed-tick, hout-luys, wood-luys*. KALM, Nachricht von einer Art Insekten in Nordamerica. In: Kön. Schwed. Akad. Wiss.; Hamburg und Leipzig; v. 16. p. 21—30. — Hetzelfde als 1754.

■ 1757. KALM, Beschreibung der Reise nach dem nördl. Amerika, &c.; Leipzig; v. 2. p. 561. „ein schändliches Ungeziefer” — Vol. I. 1754 bevat niets over *Acari*.

■ 1758. *Acarus americanus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 4. — *Acarus obovatus rubicundus, scutello geniculisque pedum albidis*. Habitat in Amerika. — Hij haalt KALM 1754 aan. De soort is daar beter beschreven dan LINNÉ hier doet. Zoo is niet het scutellum wit, maar alleen de achterste hoek ervan. Men zie de gekleurde afbeelding bij KOCH, Arachniden System, v. 4. p. 90. t. 17. f. 63.

19.

(Adhuc sine nomine)

(*Amblyomma dissimile* C. L. KOCH. 1844).

■ 1735. *Pediculus*. SEBA, Locupletissimi rerum naturalium Thesauri accurata descriptio, &c.; Amsterdam; v. 2. p. 90. t. 84. f. 3. — „Infestant has Serpentes Pediculi, Scarabaeis parvis similes, scuto supra dorsum armati, pedunculis suis plurimis inter squamas, ad cutim usque, sese

19. *dissimile*.

insinuantes, ubi mordendo et victum suum exsugendo valde divexant hoc et alia Serpentum genera." — „Deze slangen hebben luizen als kleine torretjes, met een schildtje op den rug, die met verscheide kleine pootjes onder en tusschen de schubben inkruipen, om aan de huidt te komen, alwaar zy deze en meer andere soorten van slangen met byten zeer plagen, om dus haar voedsel te vinden."

De afgebeelde slang heet „Pela" en leeft vermoedelijk in Mexico. Op de slang zijn 4 platte teken geteekend. Naar alle waarschijnlijkheid zijn die van bovengenoemde soort.

Van de 4 teken heb ik vergrootte foto's laten maken, daarvan uitknipsels gemaakt, en die opgeplakt. Nevensgaande figuur is daarvan weder eene verkleining.

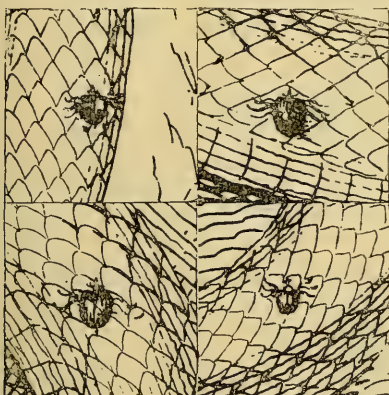

Fig. 20.

door SEBA afgebeeld en beschreven is. Doch ook deze wist het niet.

20.

Acarus elephantinus L. 1758.

■ 1758. *Acarus elephantinus* LINNAEUS. Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 1. — *Acarus orbicularis depressus*: macula baseos ovata. Magnitudo seminis Lupini albi, depressus, lividus margine crasso, subtus utrinque 3 sulcis. Macula baseos nigra, ovata, trifida. Habitat in India.

20. *elephantinus*.

Ofschoon de gastheer niet aangegeven is, kan men er zeker van zijn, dat *Elephas maximus* L. 1758 bedoeld is ¹⁾.

21.

Pediculus ricinoides L. 1758.

■ 1758. *Pediculus ricinoides* LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; Holmiae; p. 611. n. 3. — *Pediculus* abdomine orbiculato linea alba, scutello trilobo, rostro albo. Rostrum longum cylindricum subtus hamulis. Corpus rufescens. Acarus esset, nisi pedes rufescentes tantum 6. Habitat in America pedes obambulantium intrans, sanguinem hauriens, in iis ova deponens, ulcera cacoëthica causans. Rolander.

De woorden „Sutello trilobo” en „rostrum subtus hamulis” wijzen beslist op een ♀ van een der *Ixodidae*. — Uit: „rostrum albo, rostrum longum cylindricum subtus hamulis” leeren wij, met eene der *Amblyomminae* te doen te hebben. Verder wijst de beschrijving: „abdomine orbiculato linea alba” (door eene witte lijn omringd), „corpus rufescens, pedes rufescentes” beslist op *Amblyomma humerale* C. L. KOCH 1844, t. 7. f. 86., die wit omzoomd is. Het ex., door KOCH afgebeeld, is echter een ♂.

De woorden: „pedes obambulantium intrans, ulcera cacoëthica causans” wijzen er op, dat deze soort voor de menschen even gevaarlijk is als *sanguisugus*, *americanus*, en zoovele andere.

Men zou kunnen zeggen: LINNAEUS heeft hier *Tunga penetrans* met de teek verward. Dat geloof ik in dit geval nu eens niet. Want „*Pulex penetrans*” is door hem op p. 614. beschreven. Ook hier zegt hij: „Pedes hominum intrans, ova deponens, unde cacoëthes, saepe mors”.

Wèl zijn m. i. de woorden: „in iis ova deponens” verkeerd, vermoedelijk neergeschreven uit overweging, dat de teek evenzoo handelt als *Tunga penetrans*, eveneens zweren ver-

¹⁾ Beschouwt men den Ceylonschen Olifant als identiek met dien van Indië, dan is diens naam: *Elephas maximus* L. 1758. Beschouwt men hem als identiek met den Sumatraan, dan is de naam van den Indischen: *Elephas indicus* en van dien der twee eilanden: *Elephas maximus*.

21. *vicinoides*.

oorzaakt, d'us ook eieren in de huid der menschen legt.

De bijvoeging: „*Acarus esset, nisi pedes tantum 6.*” is wel typisch. Heeft ROLANDER hem dat medegedeeld? Kortom, hij begreep blijkbaar, dat de diagnose op een teek sloeg, maar dat 6 pooten daarbij niet passen. Dat is zeker ook de reden, waarom hij het dier onder *Pediculus* rangschikte. Hij is sedert 1735 vooruit gegaan: toen plaatste hij *Pediculus inguinalis* met 6 pooten onder *Acarus*!

[□ 1756. P. BROWN, Natural History of Jamaica, v. 2. p. 418. handelt over *Acarus fuscus sub cutem nidulans proboscide acutiore*. — Deze is de echte *Tunga penetrans*. L.]

22.

***Acarus sanguisugus* L. 1758.**

■ 1648. *Jatebucu* MARCGRAV, Hist. rerum Natur. Brasiliae; Ludg. Bat. & Amst.; p. 245. — Hij werd te Liebstadt geboren, noemde zich daarom DE LIEBSTAD. — *Bestiola foeda; lentis magnitudine, subrotunda, plane compressa; octo cruribus praedita, capite quadratae figurae prominente, quo se cuti insinuans et cruribus arcte adhaerens, rostro suo longo, tereti, quod eiusdem figurae corpus in quolibet latere habet, in quacumque parte corporis sugendo se ingurgitat ac insignem ibi excitat prurimum, ita ut ex cute extracta per quinque vel sex dies eo loco sanies profluat et vix duodecim aut quatuordecim diebus locus, licet sponte persanetur. Coloris sunt fulvi sive hepatici, punctulata seu tuberculata cute, versus interiora in dorso, splendentem, triangularem luridum clupeum habentes. Capitulum quoque luridi coloris: non male figura sua referunt testudinem terrestrem. Innumeri hic sunt ac sepissime corpus habui plenum. Aestivis enim et pluviosis mensibus modo quis semel in campis aut silvis humi consideat, statim plenus sit ejusmodi insectis. Uno tamen tempore majori copia reperiuntur quam altero. Aristoteles in Histor. Animal. è gramine orire scribit, sed errat.*”

22. *sanguisugus*.

Ik heb de gedeelten, die men eene beschrijving van het dier kan noemen, opzettelijk gecursiveerd. Maar ook de andere, niet gecursiveerde gedeelten zijn uit oecologisch oogpunt van belang.

Hier vinden wij de oudste vermelding van het schildje en van het juiste aantal pooten, 8, bij de *Ixodidae*.

De beschrijving, die NEUMANN van het schildje van *Amblyomma striatum* C. L. KOCH 1844 geeft, komt het meest overeen met die, welke MARCGRAV van zijne *Jatebucu* nagelaten heeft. Maar de vorm van *striatum* is te lang. Dan zal het wel *cayennensis* FABR. 1787 geweest zijn, die eveneens prachtige, metaalglanzende, geelwitte vlekken op het bijna driehoekige schildje vertoont. Ook de beschrijving, die NEUMANN van de rughuid van *cayennensis* geeft, klopt vrij goed.

■ 1658. *Jatebucu, ricinus americanus*. PISO, De Indiae utriusque Re Naturali et Medica; Amst.; p. 289. — Nage-noeg dezelfde beschrijving. Over het doen en laten der teken is hij even ver als PLINIUS!

■ 1758. *Acarus sanguisugus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 5. „Acarus abdomine postice crenato, scutello ovato subfulvo, rostro tripartito. Pedes antichi ad exortum spinis brevibus. Sanguinem in tibiis obambulantium haurit vix extrahendus. Habitat in America. *Rolander*.”

ROLANDER reisde in Guyana en Brazilië. „Abdomen postice crenato”: *Amblyomminae*. „Scutello ovato subfulvo: ♀ (of Nympha). „Rostro tripartito”: de 2 palpen en het daartussen gelegen „rostrum” even lang en niet kort; dus: *Amblyommini*, *Amblyomma*. „Pedes antichi ad exortum spinis brevibus”, d. i., vrij vertaald; Coxae I met (2) korte doornen.

Mij dunkt, dat is eveneens de latere *cayennensis*.

23.

(Adhuc sine nomine).

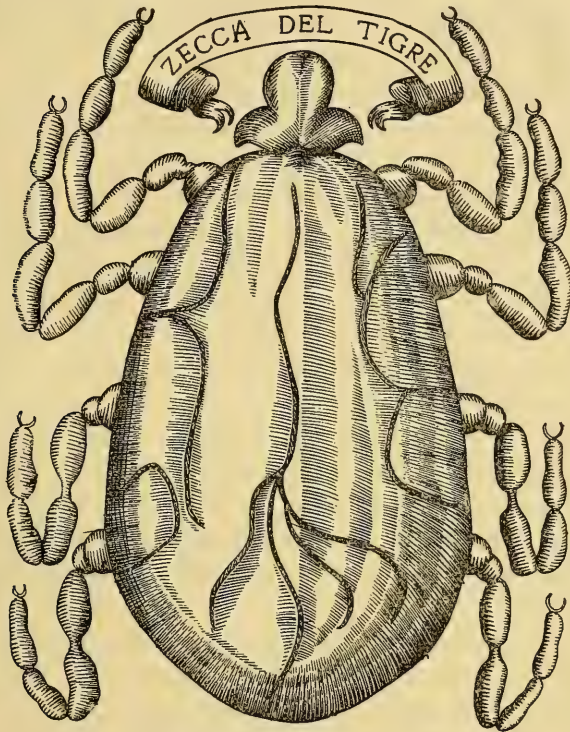
(*Ixodes leachii* AUD. 1827).

■ 1668. *Zecca della tigre, zecca del tigre*. REDİ, Esperienze intorno alla gener. degl' Insetti, &c.; Firenze; p. 204. t. 24. . . .

23. (*leachi*).

„di color tanè oscuro, e di questo stesso tanè è tutta colorita, e tinta la zecca della tigre.”

De figuur beslaat de geheele Tavola, waarom ik zoo vrij

TAV. 24

Fig. 21. Twee maal verkleind.

ben geweest, haar tweemaal te doen verkleinen. Men ziet wel, dat het eene uitgedroogde, volgezogene teek, dus een ♀ voorstelt, al is het schildje niet geteekend. Het rostrum is hier min of meer bolvormig. Dat komt hiervandaan: wanneer eene teek eenigen tijd in een huidgedeelte vastgehecht geweest is, en men trekt haar dan met geweld eruit, dan blijft een gedeelte van de door de irritatie sterk verhoorde epidermis van den gastheer aan de mandibels en maxillixocae als een prop hangen. De wijd opengeslagen typisch gevormde palpi zijn vrij goed weergegeven. Verge-

23. (*leachi*).

lijk die met KOCH's figuur (Uebers. Arachn. Syst. v. 4. t. 30. f. 111)!

■ 1671. *Pulex tigridis*, op de plaat: *vermis* vel *pediculus tigridis*. REDI. Experimenta circa gener. Ins.; Amst.; p. 326. — *Pulex tigridis*. . . eodem colore cervini obscuriore tinctus est. — De figuur is $2\frac{1}{2} \times$ kleiner en slechter.

□ 1674. *Zecca della tigre, zecca del tigre*. REDI, Esperienze alla gen. degl' Ins.; Firenze. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

■ 1686. *Pulex tigridis, vermis* vel *pediculus tigridis*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta c. gen. Ins.; Amstelaedami; p. 214. — Hetzelfde als 1671, met de figuur van 1671.

□ 1687. *Zecca della tigre, zecca del tigre*. REDI, Esperienze int. alla gen. degl' Ins.; Napoli. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

□ 1688. *Zecca della tigre, zecca del tigre*. REDI, Esperienze int. alla gen. degl' Ins.; 5^a ediz.; 4°. Firenze. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

□ 1712. *Zecca della tigre, zecca del tigre*. REDI, Opere; 3^a ediz.; 4°. Venezia; v. 1. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

□ 1729. *Pulex tigridis, vermis* vel *pediculus tigridis*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta c. gen. Ins.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1671, met dezelfde figuur.

□ 1741. *Zecca della tigre, zecca del tigre*. REDI, Opere; 4^a ediz. (2^a Ed. Napoletana); v. 1. Esp. a. gen. d. Ins.; Napoli. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

■ 1743. *Louse on the tiger*. BAKER. The micr. made easy; Ed. 1. and 2.; London; Part 2. c. 21. p. 184. — Nomen nudum; hij citeert REDI.

■ 1744. *Luis op den tyger*. BAKER, Het micr. gemakkelijc gemaakt; ed. 1.; Amsterdam; v. 1. c. 21. p. 182. — Nomen nudum.

□ 1744. *Louse on the tiger*. BAKER, The micr. made easy; ed. 3.; London; P. 2. c. 21. p. 184. — Nomen nudum.

■ 1754. *Louse on the tiger*. BAKER, The micr. made easy; ed. 4.; London; P. 2. c. 21. p. 184. — Nomen nudum.

23. (*leachii*).

■ 1754. *Pou sur le tigre*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde; Paris; P. 2. c. 21. p. 209. — Nomen nudum.

■ 1756. *Laus an dem Tiger*. BAKER, Das zum Gebrauch microscopium; Zürich; P. 2. c. 21. p. 197. — Nomen nudum.

24.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus marginata* SULZER 1776).

■ 1710. *Ricinus*. WILLUGHBY in: RAY, Historia Insectorum; Londini; p. 10. — „Ricinorum figurae compressioris quatuor seu species, seu varietates observavit D. Willughby; quorum:

Primus argenteo et rufo variegatus erat.

Tertius priori similis, sed quod in illo album est, in hoc rubescit seu vinacei coloris est.”

De sub „Primus” zijn ♂♂ geweest; de sub „Tertius” waren òf eene variëteit, òf de witte laag was er afgeschuurd en de roode onderlaag kwam daardoor te voorschijn, òf hij zag spiritusexemplaren. *Dermacentor marginata* komt in Engeland veel op *Ovis aries* voor.

25.

(Adhuc sine nomine).

(*Ixodes annulatus* SAY 1821).

□ 1743. *Seed-tick*. SALMON, Modern History: or the Present State of all Nations, &c.; 1st. Ed. (?); London; v. 3. p. 412. ch. 5. „Of the Virginian Animals”; p. 419.

„Seed-ticks. . . . are small insects that annoy the people by day as Musquito’s and Chinchas (1) do by night. . . . Seed-ticks are no where to be met with but in the track of cattle, upon which the great Ticks fasten and fill their skins so full of blood that they drop off (2), and wherever they happen to fall they produce a kind of Egg, which lies about a fortnight before the Seedlings are hatched. These Seedlings run in swarms upon the next blade of grass that lies in

(25. *annulatus*).

their way, and then the first thing that brushes that blade of grass gathers off most of these vermins (3), which stick like burs (4) upon anything that touches them. They void their eggs at their mouth" (5). P. 487: „also in New-England."

Opmerkingen. 1. Chinches are flat Bugs. — 2. Hij stelt het hier voor, alsof zij door hun zwaarte afvallen! — 3. Deze mededeeling is merkwaardig met de feiten in overeenstemming. — 4. Burs = klis = *Lappa*. — 5. Vrij goed waargenomen; dus niet uit het achtereinde, zooals bij andere dieren. Zie p. 75 bij 1724 en p. 92 bij 1754.

■ 1746. *Seed-ticks*. SALMON, *Modern History*; &c.; 3d. Edit.; London; v. 3. p. 419, 487. — Hetzelfde als 1743.

26.

(Adhuc sine nomine).

(*Rhipicephalus armatus* POCOCK 1900).

■ 1668. *Zecca del leone*. REDI, *Esperienze intorno alla generazione degl' Insetti*, Firenze; p. 204. — „La zecca de leone ha perappunto la stessa figura di quella della tigrel solamente differente nel colore, e nella grandezza, essendo molto maggiore quella del leone; la quale è tutta di color lionato chiaro, eccetto in una parte del dorso in cui si vede un gobbo di color tanè oscuro”.

Met „gobbo”, bochel, verhooging, of kap, is stellig het schildje bedoeld. — Ik twijfel er niet aan, of REDI heeft een volgezogen ♀ van *Rhipicephalus armatus* in handen gehad.

■ 1671. *Pulex leonis*. REDI, *Experimenta circa generationem Insectorum*; Amstelodami; p. 326. — *Pulex tigridis*, cui similem figuram pulex leonis habet, excepto colore et magnitudine; leonis enim major, & coloris, praeterquam in una parte, spadicei est, ubi gibbus cernitur coloris cervini obscurioris.

□ 1674. *Zecca del leone*. REDI, *Esperienze int. alla gen. degl' Ins.*; Firenze. — Hetzelfde als 1668.

■ 1686. *Pulex leonis*. REDI, *Opusculorum Pars Prior, sive Exper. c. gen. Ins.*; Amstelaedami; p. 214. — Hetzelfde als 1671.

26. (*armatus*).

□ 1687. *Zecca del leone*. REDI, Esperienze int. alla gen. degl' Ins.; Napoli. — Hetzelfde als 1668.

□ 1688. *Zecca del leone*. REDI, Esp. int. a. gen. d. Ins.; 5^a ediz.; 4°; Firenze. — Hetzelfde als 1668.

□ 1712. *Zecca del leone*. REDI, Opere, 3^a ediz.; 4°; Venezia; v. 1. Esp. int. a. gen. d. Ins. — Hetzelfde als 1668.

□ 1729. *Pulex leonis*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Exper. c. gen. Ins.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1671.

□ 1741. *Zecca del leone*. REDI, Opere; 4^a Ed. (2^a Ediz. Napoletana); v. 1. Esper. int. a. gen. d. Ins.; Napoli. — Hetzelfde als 1668.

■ 1743. *Louse on the lion*. BAKER, The micr. made easy; Ed. 1. and 2.; London; Part 2. c. 21. p. 184 note. — „müch larger and brighter red”; hij citeert REDI.

■ 1744. *Luis op den leeuw*. BAKER, Het micr. gemakkelijk gemaakt; ed. 1.; Amsterdam. v. 2. c. 21. p. 182. noot. — „gelijkt in gedaante naar die van den Tyger, maar is grooter, en van een lichter rood.”

□ 1744. *Louse on the lion*. BAKER, The micr. made easy; ed. 3.; London; P. 2. c. 21. p. 184. note. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Louse on the lion*. BAKER, The micr. made easy; Ed. 4.; London; P. 2. c. 21. p. 184. note. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Pou du lion*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde; Paris; P. 2. c. 21. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Laus am Leuen*. BAKER, Das zum Gebrauch Microscopium; Zürich; P. 2. c. 21. — Hetzelfde als 1743.

27.

(Adhuc sine nomine).

(*Scutacarus femoris* GROS 1845).

■ 1688. (Sine nomine). BLANKAART, Schouburg der Rupsen, Wormen, maden, &c.; Amsterdam; p. 168. — Bij de beschrijving van *Parasitus coleopratorum*: „aan de twee voorste en twee agterste pooten waren aan yder een soort van uit was.” — Zie fig. 1, p. 13.

27. (*femoris*).

Er is geen twijfel aan, of deze „uitwassen” waren vier *Scutacarus femoris* GROS 1845, die dikwijls aan de pooten van *Parasitus* en *Pergamasus* hangen.

■ 1690. (Sine nomine). BLANKAART, Schau-Platz der Raupen, &c.; Leipzig; p. 130. — Hetzelfde als 1688, met dezelfde figuur, maar slechter. O. a. is aan de rechterpoot I de *femoris* weggelaten.

■ 1746. *Acarus castanei coloris, minimus, testudinarius*. LINNAEUS, Faun. Suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.) p. 345. n. 1189. a. — . . . sive depressus, margine undique acuto, pedibus brevissimis aequalibus. Haec species erat adhaerens ad anum speciei sub 1189 dictae.

No. 1189 is *Pergamasus crassipes*. De schildpadvorm, de scherpe margo, de zeer korte, alle even dikke en even korte pooten wijzen op de reeds genoemde *Scutacarus*. Ook GOEZE 1776 vond deze soort op dezelfde *Acari* als BLANKAART, LINNAEUS en GROS.

■ 1758. *Würmlein*. (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. nat.; Ulm, Frankf., Leipzig; v. 1. kol. 37. — Wijdloopige Deutsche vertaling van LINNE's Fauna suecica, ed. 1. 1746.

Merkwaardig, dat LINNAEUS zelf deze soort niet in zijn Systema Naturae Ed. 10. opgenomen heeft.

28.

***Acarus baccharum* L. 1758.**

■ 1665. *Insect, mite*. HOOKE, Micrographia: or, &c.; London; p. 206. — Bij zijne beschrijving van de „Wandering Mite”, die hij op zijne vensterruiten en buiten op de muur bij het venster vond, zegt hij o. a. ook het volgende:

„At the same time and place, and divers times since, I have observed with my *Microscope*, another little Insect, which, though I have not annexed the picture of, may be worth noting, for its exceeding nimbleness as well as smallness; it was as small as a Mite, with a body deep and ridged, almost like a Flea; it had eight blood red legs, not very

28. *baccarum*.

long, but slender; and two horns and feelers before. Its motion was so exceeding quick, that I have often lost sight of one I have observed with my naked eye; and though, when it was not frightened, I was able to follow the motions of some with my *Microscope*; yet if it were never so little startled, it posted avway vvith such speed, and turn'd and vvinded it self so quick, that I should presently lose sight of it."

„The same time" is „September and October, 1661". „The same place" is dus buiten op den muur, waarop ook een fungus groeide: „Jewsear."

De uitdrukking „deep and ridged" vloeiide hem zeker uit de pen door eene verkeerde waarneming. Er zijn maar weinig *Acari*, die „ridged like a Flea" zijn; e. g. *Cosmochthonius*, *Pediculoides*, die hier echter buiten beschouwing blijven. *Baccarum* bezit eenige stijve, naar achteren gerichte borstels, die vermoedelijk door de uiterst snelle bewegingen van het diertje hem den indruk gaven van „ridges"; hij vermeldt ten minste deze borstels niet. De bloedroode pooten, de palpen, de buitengewoon snelle beweging, vooral de uitdrukking „and turn'd and vvinded it self so quick", verraden oogenblikkelijk: *baccarum*. De kleinheid zegt ons, dat althans het exemplaar, dat HOOKE onder 't mikroskoop had, een jonge nympha was. — Uit den daarop volgenden zin: „When I first observ'd the former of these Insects or Mites" blijkt, dat hij de *baccarum* ook tot the „Mites" rekende.

■ 1667. *Insect, mite*. HOOKE, *Micrographia*, or, &c.; London; 2d. ed.; p. 206. — Is dezelfde editie, met een ander titelblad.

■ 1745. *Acarus*. LINNAEUS, *Oeländska och Gothländska resa*, &c.; Stockholm och Upsala; p. 96. — Bij de beschrijving van *Bdella littoralis*, zie hier beneden, komen de volgende woorden voor: — „lik den som om sommaren pläger hålla sig på winbären". — Winbären = *Ribes grossularia*; hij bedoelt hiermede dus de bekende *baccarum*.

■ 1746. *Acarus arboreus ruber distentus: lateribus obscurioribus*. LINNAEUS, *Fauna Suec.*; ed. 1.; Stockholmiae (ook *Lugd. Bat.*); p. 345. n. 1201. — „Praecedentis" (*Lim-*

28 *baccarum*.

nochares aquaticus en *Trombidium holosericeum*) „multoties minor; minime dorso depressus, nec rugosus, nec sericeus seu villosus, sed glaber et undique tumidus. Punctum obscurum utrinque ad thoracem. Pili hinc inde enati. — Habitat ubique in arboribus, praesertim in Ribe eiusque baccis, celerrime cursitans, vulgatissimus.”

□ 1752. *Acarus*. FORSKÅHL, Hospita insectorum Flora; Diss. inaug.; Upsalae; p. 16. — Als parasiet (sic!) van *Ribes grossularia*. Hij haalt „Fn. 1201” aan.

■ 1752. *Acarus arboreus ruber distentus*, *Red distended tree-Acarus*, *The Scarlet-tree Mite*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim; London; p. 24. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1754. *Ciron d'arbre*. LINNAEUS, Systême naturel du Regne Animal, &c.; Ed. VIII. a.; Paris; p. 238. n. 16. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1756. *Acarus*. FORSKÅHL, Hospita Insectorum Flora; Diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, Amoenitates acad.; Holmiae; p. 287. — Hetzelfde als 1752.

■ 1758. *Acarus baccarum*, LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10; gen. 235. n. 20. — *Acarus* abdomine distento rubro; lateribus obscurioribus. Fn. Suec. 1201. Habitat in Baccis aliisque frequenter cursitans.

■ 1758. *Acarus arboreus, ruber, distentus, lateribus obscurioribus*; *Kleines Baumwürmlein*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.; Ulm, Frankf., Leipzig; v. 1. kol. 32. — Wijdloopige duitsche vertaling van LINNAEUS 1746.

29.

***Acarus salicinus* L. 1758.**

■ 1746. *Acarus salicinus ruber, dorso fusco*. LINNAEUS, Fauna suec.; Ed. 1.; Stockholmiae, (ook Lugd. Bat.); p. 349. n. 1203. — Aquatico simillimus magnitudine; linea dorsalis duplex parallela longitudinalis fusca, versus thoracem bifurca. Habitat in Salice, ubi currit velocissime.

29. *salicinus*.

Wanneer wij nu in de plaats van „aquatico” (*Limnochares aquaticus*), „arboreo” (*Anystis baccarum*) lezen (LINNAEUS vergiste zich wel meer!), dan past zijne beschrijving op *Actinoda triangularis* C. L. KOCH 1838. 17. 7. Bovendien verdragen de woorden „ubi currit velocissime” onmiddellijk een *Anystis*.

■ 1752. *Brown-backed willow acarus*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim.; London; p. 25. n. 9. — Nomen nudum. Zie over HILL, p. 8.

■ 1754. *Acarus salicinis ruber, dorso fusco*. LINNAEUS, Systême naturel du Regne Animal, &c.; Ed. VIII. a.; Paris; p. 238. n. 18. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1758. *Acarus salicinus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 30. — *Acarus ruber*: linea dorsali duplici fusca: antice bifurca. Fn. Suec. 1203. Habitat in Salicibus frequens.

Hij laat hier: „aquatico simillimus magnitudine” wijze-lijk weg.

■ 1758. *Acarus salicinus ruber, dorso fusco*; *Rothe Weidenspinne mit braunem Rücken*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. nat.; Ulm, Frankf., Leipzig; v. 1. kol. 38. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

□ 1758. *Acarus salicinus*. RYDBECK, Pandora Insectorum; Diss. inaug.; p. 19. — Nomen nudum.

30.

(Ad huc sine nomine).

(*Tetranychus carpini* OUDMS. 1915).

■ 1751. *Acarus fagi*. LINNAEUS, Skånska Resa; Stockholm; p. 166. — *Acarus fagi*, et slags ganska små insecter, sutto hopgyttrade på undra sidan af Bokbladen, gasnska allmänne i Wäfweryds Skog. — *Acarus fagi*, is eene soort zeer kleine insecten, gezeten op-elkänder-gepakt aan de onderzijde van beukebladen, zeer algemeen in het Wäfwerydsche bosch (bij Hallestad). — Nomen nudum.

30. *carpini*.

□ 1752. *Acarus fagi*. FORSSKÅHL, Hospita Insectorum Flora; diss. inaug.; Upsaliae; p. 35. — Nomen nudum. Parasiet van *Fagus castanea*.

■ 1756. *Acarus fagi*. FORSSKÅHL, Hospita Ins. Flora; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, Amoenitates acad.; Holmiae; v. 3. p. 306. — Nomen nudum.

□ 1758. *Acarus fagi*. RYDBECK, Pandora Insectorum; diss. inaug.; Upsaliae; p. 18. — „Fagus. Acarus Fagi. It. Sc. p. 160.” — Nomen nudum.

Dat zal wel *Tetranychus carpini* OUDMS. 1915 geweest zijn. Doch, aangezien hiervan geen beschrijving, hoe kort ook, gegeven is, is de naam *fagi* een n o m e n n u d u m.

31.

Acarus telarius L. 1758.

[■ 1578. Huius ferè naturae peculiare illiud olivae vitium est, quod arachnium vocant. Ob humidiores enim aërem, situ, quasque arachne tela quadam obducitur (unde & illi est nomen) cui succedit corruptio & lapsus. COSTAEUS, De universali Stirpium natura libri duo; Auguste Taurinorum; p. 466. — Mij dunkt, hier vinden wij de oudste vermelding van het netwerk, dat *Tetranychus* in het najaar om de stammen weeft. Welke soort leeft op *Olea europaea*?]

■ 1634. *Acarus* in foliis. MOUFET, Ins. Theatr.; lib. 2. c. 24. p. 266. — Nomen nudum.

■ 1746. *Acarus viridi albicans foliorum Tiliae*. de Geer. LINNAEUS, Fauna Suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 350. n. 1212. — Habitat in foliis Tiliae subtus, autumno frequens.

Eene verdere beschrijving wordt niet gegeven. De toevoeging: „de Geer” beteekent niet, dat DE GEER het dier vroeger reeds beschreef, maar dat deze de diagnose, wellicht zelfs eene uitvoeriger beschrijving, en vermoedelijk uit Utrecht, waar hij studeerde, mededeelde. De kleur „viridi albicans” wijst op den vroegen zomer; in den herfst zien deze diertjes er oranje uit.

31. *telarius*.

■ 1749. *Kräutermilbe*. RÖSEL VON ROSENHOF, Monatl. herausg. Insekten-Belustigungen; Nürnberg; v. 3. p. 158. — Nomen nudum.

□ 1752. *Acarus tiliae*. BAECKNER, Noxa Insectorum; diss. inaug.; Upsaliae; p. 22. — *Tiliae* folia quasi mucore conspurcata cernuntur ab *Acaro Tiliae* (Fn. Sv. 1212) folia singula contaminata atque polluente.

Dit is, evenals die, welke op *Epitetranynchus ludeni* betrekking heeft, de oudste vermelding van het spinvermogen der *Tetranychidae*. Zie beneden p. 111.

□ 1752. *Acarus tiliae*. FORSSKÅHL, Hospita insectorum Flora; diss. inaug.; Upsaliae; p. 25. — Nomen nudum; parasiet van *Tilia europaea*.

■ 1752. *The greenish white Acarus of the lime-tree*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim.; London; p. 25. n. 17. — Nomen nudum. Zie over HILL p. 8.

■ 1754. *Ciron de feuille de Tilleul*. LINNAEUS, Système natur. d. Regn. Anim.; Ed. VIII a.; Paris; p. 240. n. 27. — Vertaling van LINNÉ's Fauna Suec. 1746.

■ 1756. *Acarus tiliae*. BAECKER, Noxa insectorum; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, Amoenitates acad.; Holmiae, v. 3. p. 357.

□ 1756. *Acarus tiliae*. FORSSKÅHL, Hospita Insectorum Flora; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, Amoenitates academ.; Holmiae; v. 3. p. 296.

■ 1758. *Acarus telarius*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10; gen. 235. n. 14. — *Acarus hyalino-fulvus*. Fn. Suec. 1212. 1196. Habitat in Europae plantis, minus ventis expositis, caldario inclusis, tela ducens filis parallelis, quibus plantas suffocat; in *Tiliae* foliis aversis autumnno frequens.

Hier alweer eene verwarring van 4 soorten. Maar dat kon hij niet weten. „Fn. Suec.” 1196 slaat op *alceae*; 1212 op *telarius*; „caldario inclusis” op *ludeni*; „plantis” ook op *fagi*. Hier lezen wij in plaats van „viridi albicans” „hyalino fulvus”; dat is de doorschijnend bruine (beter: oranje) herfst-kleur. Jammer, dat hij niet de reden mededeelt van deze wijziging in de diagnose.

■ 1758. *Acarus viridi albicans foliorum Tiliae*; Grün-

31. *telarius*.

licht-weisse Lindenlaus. LINNAEUS in: (GMELIN), *Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. nat.*; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 39. — Vertaling van LINNÉ's *Fauna Suec.* 1746.

□ 1758. *Acarus telarius*. RYDBECK, *Pandora Insectorum*; diss. inaug.; p. 14. — „*Tilia. Acarus telarius*. 14. — N. B. „14” beteekent: *Linn. Syst. Nat. Ed. 10. gen. 235. n. 14.*; waaruit blijkt, dat RYDBECK na het verschijnen van de *Ed. 10.* promoveerde.

32.

Acarus alceae. Linn. 1758.

■ 1746. *Acarus alceae*. LINNAEUS, *Faun. Suec.*; *Ed. 1.*; *Stockholmiae* (ook *Lugd. Bat.*); p. 347. n. 1196. — *Nudis oculis vix conspicuus: totus aquei coloris utroque latere nigro. Habitat in Alcea, Malva rosea dicta, ubi sub foliis nascentibus progignitur, & inde a latere superiore palescunt folia.*

□ 1752. *Acarus alceae*. FORSSKÅHL, *Hospita Insectorum Flora*; diss. inaug.: *Upsaliae*; p. 28. — Als parasiet van *Malva sylvestris*. *Nomen nudum.*

■ 1752. *Holly-oak acarus*. HILL, *A gen. Nat. Hist.*; v. 3. *Hist. of Anim.*; London; p. 25. n. 6. — *Nomen nudum.* Men zal zeggen: holly-oak is *Quercus ilex*, en mij vragen: hoe komt ge ertoe, deze passage hier te plaats. Wel, men leze eerst wat ik over HILL, p. 8 schreef, en wete verder, dat *Althea rosea* in het Engelsch „holly hocks” is. Hij heeft zich blijkbaar verschreven.

■ 1754. *Ciron de l'Alcée, Acarus alceae*. LINNAEUS, *Syst. nat. d. Regn. Anim.*; *Ed. VIII, a.*; Paris; p. 237. n. 11. — Vertaling van LINNÉ *Faun. Suec.* 1746.

■ 1756. *Acarus alceae*. FORSSKÅHL, *Hospita Insectorum Flora*; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, *Amoenitates acad.*; v. 3. p. 299.

■ 1758. *Acarus alceae, Herbstrosenwürmlein*, LINNAEUS in: (GMELIN) *Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist.*

32. *alceae*.

Nat.; Ulm, Frankf., Lips.; v. 1. kol. 31/32. — Vertaling van LINNÉ Faun. Succ., Ed. 1. 1746.

□ 1758. *Acarus*, RYDBECK, Pandora Insectorum; diss. inaug.; Upsaliae; p. 15. — „*Malva. Acarus. Fn. 1196.*” — Dat laatste beteekent: Faun. Suec. Ed. 1. n°. 1196.

33.

(Adhuc sine nomine).

(*Tetranychus ludeni* ZACHER 1916).

□ 1752. *Acarus telarius*. BAECKNER, Noxa Insectorum; diss. inaug.; Upsaliae; p. 17. — *Acarus telarius* in hybernaculis rariorum plantarum folia filis involvit, ut cadant, pereatque planta, quem nullus observavit, quamvis quotidie damnum maximum adferat. — Dat is waar! Dat is dus de oudste vermelding van het spinvermogen van *Tetranychus*. Hij is dus de ontdekker ervan. Maar zijn *Acarus telarius* is niet die van LINNAEUS 1758.

■ 1756. *Acarus telarius*. BAECKNER, Noxa Insectorum; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, Amoenitates acad.; v. 3. p. 352.

34.

(Adhuc sine nomine)

(*Acarus eruditus* SCHRK. 1781).

■ 1664. *Mite*. POWER, Experimental Philosophy, cont. New Exper. . . . Microscopical, &c.; London; p. 18. obs. 14: Mites bred amongst figs.

„They are in colour like other Mites, but bodyed and shaped like Scarabees (1), with two little short horns (2) at the snout, and above them (3) two very long ones (4): you may clearly see three legs on either side the body (5): they are more sluggish and unweildy then Meal-mites are, and not bristed like them. (6)

Opmerkingen. 1. Omdat zij dien tang vóór zich hebben, als een *Lucanus cervus*. — 2. Dat zijn de korte, dikke maxillaarpalpen. — 3. Bedoeld is: voorbij hen rei-

34. (*eruditus*).

kend. — 4. Dat zijn de lange pooten I. — 5. Dat zijn de pooten II, III en IV. — 6. Juist, hun gang is langzaam, met pooten I tastend, om de prooi dan plotseling te bespringen; behalve de 2 zijdelingsche schouderharen, zijn de rugharen kort, soms moeilijk waarneembaar.

■ 1673. *Insectum*. D. G. MOLLER, *Meditatio de Insectis quibusdam hungaricis prodigiosis, Anno proxime praeterito, ex aere unà cum nive in agros delapsis; Francofurti a. M.; p. 116. t. 2. f. 6.* — Men denke zich nevenstaande figuur omgekeerd en leze dan, wat hij zegt:

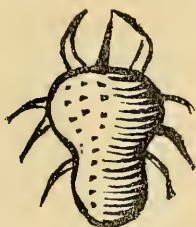

Fig. 22. Twee maal vergroot.

„Est corpore initio parùm angusto, posthaec in majorem se se porrigenti latitudinē, pedib' fulta sex unico internodio distinctis, extremū duo cornua introrsū incurvata occupant; interq; ea aculeus exit, vaginae illius sunt subcinereae clausae, maculis nigris aspersae.”

Met „vaginae” wordt eenvoudig zijn overtreksel, zijne huid bedoeld. Men bedenke verder, dat deze *Acarus* met tallooze andere kleine insecten en stof medegewaaid zijn, en later door vallende sneeuw neergeworpen. Beziet men de figuur in MOLLER'S boekje, men zou geneigd zijn een *Tarsonemus*-♂ te herkennen. Draait men haar echter om, zooals ik gedaan heb, en zooals ook de houding der pooten wijst, die goed is, dan bemerkt men, dat hij een doode *Cheyletus* zonder voorpooten beschreven en afgebeeld heeft, en het achtereind voor het voorste gedeelte aanzag. Wanneer men uit meel en andere grutterswaren doode *Cheyleti* verzamelt, missen zij dikwijls de voorpooten.

Het werkje van MOLLER, 18° is uiterst zeldzaam en wordt niet door ENGELMANN vermeld. De figuren zijn zeer slechte en ruwe houtsneden; sommige zijn absoluut onherkenbaar; onze figuur mist bijv. het „capitulum”, waarop de palpen ingeplant zijn.

■ 1743. *Mite*. BAKER, *The micr. made easy; Ed. 1. and 2.; London; P. 2. c. 23. p. 189.* — Among figs. . . . &c.; bijna woordelijk POWER 1664, zonder hem te noemen.

34. (*eruditus*).

■ 1744. *Myt.* BAKER, Het mikr. gemakkelijk gemaakt, &c.; Ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 23. p. 186. — Hetzelfde als 1664.

□ 1744. *Mite.* BAKER, The micr. made easy; 3d. ed.; London; P. 2. c. 23. p. 189. — Hetzelfde als 1664.

■ 1754. *Mite.* BAKER, The micr. made easy; 4th ed.; London; P. 2. c. 23. p. 189. — Hetzelfde als 1664.

■ 1755. *Mite.* BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 23. p. 214. — Hetzelfde als 1664.

■ 1756. *Made.* BAKER, Dus zum Gebrauch. . . . Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 23. p. 201. — Hetzelfde als 1664.

35.

(Adhuc sine nomine).

(*Cheyletus doctus* BERL. 1886).

■ 1696. *Mite.* VAN LEEUWENHOEK, An extract of a letter cont, micr. observ, on eels, mites, &c.; in: Philos. Trans. v. 19. n. 221. p. 272.

„In flower of French Barley. . . . Mites, quite of another make, then what I had seen before, for they had on their Back some brownness, and their Bodies had not so long Hairs on them as our common ones, and their hind part of the Body was of another Shape, they had also eight Paws, and before, by their Head, were two Tools, much thicker then their Paws, but not half so long, and these were divided towards their ends, into Finger-like Joints, which were instructed with Nails like claws, one Joynt whereof, that was the thickest, had at one side, extremely small Teeth, like unto a Saw. It hath also happened, that these Mites have joined the Finger-like Joints that were on the end of these Tools, near their Heads, over their Head together, just as we put our Hands over our Heads together, and fold them, by joining our Fingers with one another.”

Die „brownness’ is de doorschemerende mediane guanine-massa. Werkelijk zijn de haren bij *Cheytetidae* kort en weinig in getal. Het achterdeel is veel smaller dan het voorste deel,

35. (*doctus*).

wat bij „common mites” niet het geval is. De dikke maxillaar-palpen eindigen in een klauw aan de tibia, en de zeer kleine tarsus draagt twee klauwvormige haren en een, of twee „kammen”. De tibiale klauw en de 3 of 4 tarsale haren imiteeren de 4, of 5 vingers van onze hand. VAN LEEUWENHOEK is een goed waarnemer. Wanneer hij dus beweert, slechts één „Saw” gezien te hebben, dan vond hij in het gerstemeel een *Acaropsis doctus*. Deze wordt door BERLESE oranje geteekend. Ik vond ze steeds wit, vuilwit.

■ 1697. *Myt.* VAN LEEUWENHOEK, Sesde vervolg der Brieven, &c.; Delft; 102e missive; p. 276. — In meelstof en gepelde garst. . . myten van een gansch ander maaksel. . . &c., hetzelfde als 1696.

■ 1753. *Animalcule, insect.* BAKER, *Employment for the microscope, &c.*; London; v. 2. p. 371—373.

„At the beginning of February 1748—9, I received from the same curious Person ¹⁾ two Pieces of Twigs of an Ash Tree (1) . . . Each of these had one of its Sides covered thickly . . . with Numbers of little Spots, not larger than very small Pins Heads, and rather long than round. Their Colour was somewhat different from the Bark on which they were placed, and an attentive Eye could perceive they rose a little above it. On crushing them, a Liquor red as Blood issued out; and each Spot, when examined by the *Microscope*, was found to be of a silky Substance adhering closely to the Bark, and serving as a Covering or Nest to 30 or 40 *Ova* (2), which on removing this Covering with the Point of a Lancet presented themselves to View much resembling the *Aureliae* (3) of *Ants* in Shape. . . .”

Hij was erg nieuwsgierig, wat voor „Animalcules” uit deze eieren komen zouden. Zijne kweek mislukte. JOSEPH SPARSHALL was gelukkiger en zond hem beschrijving en teekeningen.

„. . . .prodigious Swarms were hatched of beautiful little Insects of a fine Scarlet Colour, whose Figure is given in N°. XIII.—O. — Their Back is something like that of the

¹⁾ JOSEPH SPARSHALL, zie Baker l.c.p. 358.

35. (*doctus*).

Wood-louse or Sow, (4) . . . but are armed with a large strong pair of Forceps, . . .

'Tis a pleasing Entertainment to see them creep out of their silken Cases or Coverings, at an Opening in the Cases at one End, left there probably for that purpose by the Parent Insect, when she wove this Integument over her little Brood to preserve them from Injury. . . . every single Insect . . . has a pure white transparent Case or Shell. . . . the largest of these Animalcules measured little more than the 114th Part of an Inch in Length, and the 200th Part of an Inch in Breadth."

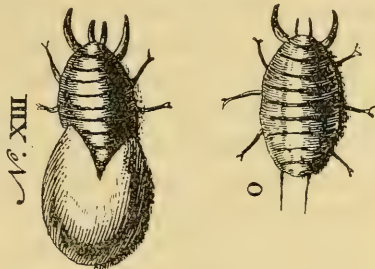

Fig. 23.

Opmerkingen. 1. *Fraxinus excelsior*. — 2. Dit is de oudste waarneming van een netje, door *Cheyletidae* over de eieren gesponnen. — 3. Cocons. — 4. *Porcellio*, *Oniscus*.

De door SPARSHALL geleverde afbeeldingen zijn al even slecht als die van MOLLER (fig. 22). Ook hier missen wij het „capitulum”, waaraan de palpen bevestigd zijn; bovendien teekende hij twee palpen, zooals, volgens hem, een insect moet hebben! Toch verraden de afbeeldingen en de uitdrukking „a pair of Forceps” eene *Cheyletus*-soort; de bloedroode kleur wijst m.i. op *Acaropsis doctus*. De larve is voorzien van de bekende 2 achterrandharen. De grenslijnen tusschen de „segmenten” zijn dwarsplooiën in de huid der jonge larven.

■ 1754. *Thierlein, Insekt*, BAKER, Beitr. z. nützl. Gebrauch . . . Microscopium, &c.; Augsburg; p. 481—484. t. 14. f. 13. — Hetzelfde als hierboven, met dezelfde figuren.

■ 1756. *Diertje, insect*. BAKER, Nuttig gebruik v. h. Mikroskoop, &c.; Amsterdam; p. 381—383. t. 14. f. 13. — Hetzelfde als hierboven, met dezelfde figuren.

(*Acarus folliculorum* SIMÓN 1842).

[■ 1577. *Cyrones nascuntur saepe in capite, et pilorum radices exedunt, quos Graeci τριχοβρώτους, τριχοτρῶκτας, σήτας,*

(*folliculorum*).

τριχοβόρους, tineas peculiari nomine appellunt. JOUBERT, *Isagoge therapeuticam methodum*; Lugduni; p. 80. — Hieruit blijkt, dat reeds de Grieken de „comedones” kennen.]

[□ Ook ALEXIS, ± 1600, *Secrèts &c.* vermeldt, teste MOUFETI 1634, p. 268, een middel tegen trichobroti. Ik heb 2 edities van ALEXIS, *De Secreten, &c.* Amsterdam 1614, 1636, kunnen raadplegen; vond daarin echter niets over „comedones”.]

[■ 1682. Crinones, comedones, dracunculī, Mitesser, Zehr-Wurme. ETTMÜLLER, *observatio medica I*; In: *Acta Eruditorum*; Lipsiae; p. 316. — Het zijn onontwikkelde haartjes, die in de huid blijven. Drukt men ze uit de huid, dan lijken zij wel wat op wormpjes, met een zwart kopje (= vuil, vermengd met huidvet). ETTMÜLLER beeldt er een viertal af en, in de meening, dat het diertjes zijn, teekent hij er oogen en antennen aan, benevens vele haartjes, zoowel op den „kop” als aan het lichaam. Bij hem vindt men dus de oudste afbeelding van deze „wormpjes”.]

Verder zal ik het erbij laten.

36.

Acarus longicornis L. 1758.

■ 1746. *Acarus petrarum ruber, antennis rostro longioribus*. LINNAEUS, *Faun. Suec.*; Ed. 1.; *Stockholmiae* (ook *Lugd. Bat.*); p. 349. n. 1205. — Facile hic ab omnibus aliis dignoscitur. Antennis rostro longioribus; antennae enim in reliquis vix manifestae sunt; has antennis numero praeter octo ordinarios pedes, adeoque non pedes primores pro antennis habeo. Rostrum, antennae, pedes, corpore pallidiora sunt. Habitat in petris.

Hij had er nog bij kunnen voegen, dat het rostrum lang en toegespitst is, en dat de antennen knievormig gebogen zijn.

■ 1752. *Acarus petrarum ruber antennis longioribus; Red, stone Acarus, with long antennae; Stone-Mite*. HILL, *A gen. Nat. Hist.*; v. 3. *Hist. of Animals*; London; p. 24. — Vertaling van LINNAEUS 1746. — Hij zag het dier zelf: „The body

36. *longicornis*.

is distended; the head is very small and pointed; the legs are moderately long; it is frequent about old stone walls and on rocks, and runs very nimbly." — „Small" = slank.

■ 1754. *Acarus petrarum ruber, antennis rostro longioribus*. LINNAEUS, *Système naturel du Regne Animal, &c.*; Ed. 8. a. Paris; p. 239, n. 20. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1758. *Acarus longicornis* LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 10.; Holmiae; p. 618, n. 26. — *Acarus ruber, antennis rostro longioribus*. Fn. Suec. 1205. — Habitat in Europa. — Brutale bewering; toevallig waar.

■ 1758. *Acarus petrarum ruber, antennis rostro longioribus; die rothe Felsenlaus mit langen Fühlhörnern*. LINNAEUS in: (GMELIN). *Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.*; Ulm, Frankf., Leipzig; v. 1. kol. 38. — Duitsche vertaling van LINNAEUS 1746.

37.

***Acarus littoralis* L. 1758.**

■ 1745. *Acarus*. LINNAEUS, *Oeländska och Gothl. resa, &c.*; Stockholm och Upsala; p. 96. — En *Acarus*, som war liten och röd, lik den som om sommaren plägar hålla sig på winbären, fast dubbelt större, språng på stenarna som stodo wid stranden, rätt allmen; des mage war rödbrun, men alla des fötter blodröda.

Vertaling van 1764, p. 108: Ein *Acarus*, „welcher klein und roth, und demjenigen ähnlich war, der sich im Sommer auf den Johannesbeeren aufzuhalten pflegt, aber noch einmal so gross, lief hier überall auf den Steinen am Strande herum. Der Leib war rothbraun, die Füsse aber alle blutroth.

De beschrijving is sober; maar TRÄGÅRDH heeft dezelfde plaats aan het strand bezocht en den toestand nog onveranderd gevonden. De soort is eene zeer bekende *Bdella*. (zie: Bihang till K. Svenska Vet. Akad. Handl. v. 27. P. 4. n. 9. 1902. p. 3—24). „Språng" is door der vertaler omgezet in „lief". Dat is niet onjuist, maar kon ook in „sprang" vertaald worden; want, deze *Bdella*-soort loopt hard en springt goed.

37. *littoralis*.

■ 1746. *Acarus petrarum obscure rufus, pedibus sanguineis*. LINNAEUS, Fauna suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 349. n. 1206. — Habitat ad littora maris Oelandii in petris.

■ 1752. *Brown stone acarus, with scarlet legs*. HILL, A. gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim.; London; p. 25. n. 10. — Nomen nudum; zie over HILL p. 8.

■ 1754. *Acarus petrarum obscure rufus, pedibus sanguineis*. LINNAEUS, Systême naturel du Regne Anim., &c.; Ed. 8. a.; Paris; p. 239. n. 21. — Vertaling van Faun. suec. 1746.

■ 1758. *Acarus littoralis*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; Holmiae; p. 618. n. 27. — *Acarus fusco-rufus, pedibus sanguineis*. Fn. suec. 1206. — It. Oeland 96. — Habitat in Europae littoribus. — Opmerking: tot dusverre alleen in Oeland! Later ook elders gevonden.

■ 1758. *Acarus petrarum, obscure rufus, pedibus sanguineis; die dunkelröthliche Felsenlaus mit blutrothen Füßsen*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu. Onom. Hist. Nat.; Ulm, Frankf.; Leipzig; v. 1. kol. 37. — Duitsche vertaling van LINNAEUS, Faun. Suec. 1746.

37. a.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus citri* HASSELO: 1762).

□ 1757. *Acarus citri*. HASSELOQUIST, Iter palaestinum, eller Resa, &c.; Stockholm; v. 2. n. CXXIII. — „*Caput oblongo-acuminatum. Antennae teretes, articulatae. Pedes VIII: utrinque 4. usque ad caudam extensi. Corpus ovatum, convexum. Color griseus est. Magnitudo vix linearis. Locus: Vidi in „Citro maxima carne solida subdulci*”, Ital. Cedro, inter mucorem, dum putrescere incepit fructus.”

Mij dunkt, de beschrijving past het best op eene *Bdella*, of *Cyta*. De kleur is geen bezwaar; *Bdella nigerrima* is zelfs zwart; ook reiken de pooten III en IV bij deze soort slechts weinig voorbij den achterlijfsrand.

37a. (*citri*).

De naam van *Acarus citri* 1757 is ongeldig, daar hij vóór 1 Januari 1758 verscheen. Maar die van 1762 (in de Duitsche vertaling) is wèl geldig.

38.

(Adhuc sine nomine).

(*Eupodes striola* C. L. KOCH 1836).

■ 1691. *Insectum anonimum*. BONANNI, *Micrographia curiosa, &c.*; Romae; p. 59.

„His adnecto sub num.

54. *Insectum anonimum* non minus elegans quam rarum. Illud supra saxum viridi lanugine seu musco circumlitum detexi microscopio. Erat enim adeo parvum, ut sine illo ab oculo non posset videri. Nigerrimum apparuit, exceptis cruribus, quae minio saturata micabant, sicuti oris mandibulae forcipis instar concinnatae. Prope has prominebant è capite duae longissimae antennae in tres articulos divisae, quibus rectè extensis, veluti duabus lanceis non solum iter pertentabat, sed frequenter extremitate uncinata apprehendebat quidquid obijciebatur, ut gressum hoc pacto facilius promoveret.”

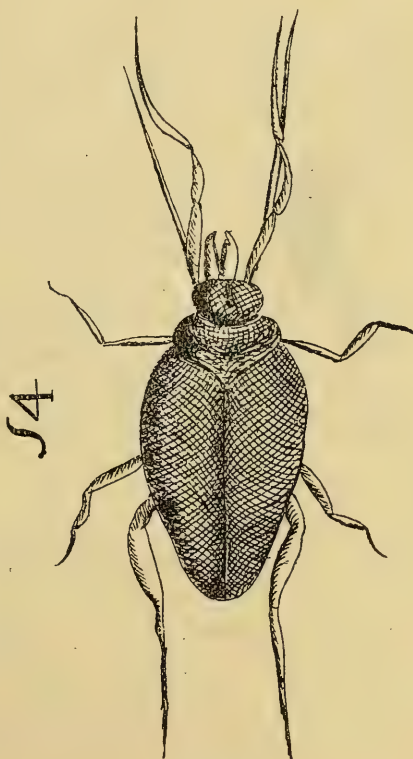

Fig. 24.

Met „num' 54.” bedoelt hij fig. 54, die ik hiernevens reproduceer. Hij zag de pedes I voor antennae aan, wat, in

38. (*striola*).

zekerem zin, goed waargenomen is: „quibus iter pertentabat.” De pooten I worden als weg-verkenners gebruikt; maar, dat zij grijpwerktuigen zouden zijn, is fantasie. Naast de pedes I teekent hij twee stiften, waarmede hij stellig dezelfde pooten bedoelt, maar nu „recte extensis”; eene zonderlinge manier van doen! — Vreemd genoeg, teekent hij wel de springpooten, maar vermeldt niets van het springvermogen. — De zware, naar beneden geknikte en opgevouwen tasters zag hij voor „mandibulae” aan, terwijl de werkelijke mandibula door hem over het hoofd gezien werden. — Een „insectum” moet een „thorax” hebben; dus teekent hij dien! —

Fig. 25.

Ter vergelijking geef ik hier tevens eene reproductie van KOCH's figuur.

□ 1699. *Insectum anonimum*. BONANNI, *Micrographia curiosa*, &c.; Romae; p. 59. — Hetzelfde als 1691, met dezelfde figuur.

□ 1703. *Insectum anonimum*. BONANNI, *Micrographia curiosa*, &c.; Romae; p. 59. — Hetzelfde als 1691, met dezelfde figuur.

■ 1709. *Insectum anonimum*. BONANNI, *Museum Kircherianum*, &c.; Romae; p. 345. fig. 47. — Hetzelfde als 1691, met

dezelfde figuur, maar in spiegelbeeld!

39.

***Acarus motatorius* L. 1758.**

■ 1718. *Animal*. JOBLLOT, *Descriptions... microscopes... Avec... nouv. obs... d'insectes*, &c.; Paris; 4°; vol. 2. c. 21. p. 49. — „J'examinay ce champignon... j'y apperçus avec une loupe... deux petits animaux blancs, ayant chacun pour ornement deux belles cornes au-devant de la tête, plus longues que n'étoit le rest de son corps. Chacun de ces petits animaux paroissent avoir au plus la grosseur d'un ciron.” — Frankrijk.

■ 1746. *Acarus pedibus primi paris longissimis*. LIN-

39. *motatorius*.

NAEUS, Fauna suec.; Ed. 1.; Stockholmiaë (ook Lugd. Bat.); p. 345. n. 1188. — Habitat in Fungis, celeriter currit. Magnitudo lendis; color cereus, exalbidus, vel subflavus; pedes anteriores longissimi; hos erigit saepe inter cursitandum, et motitat instar antennarum, suntque hi corpore longiores et reliquis pedibus pallidiores. — LINNAEUS heeft dus, beter dan JOBLOT 1718, begrepen, dat die „cornea” slechts pooten waren. — Zweden.

■ 1752. *Mushroom yellow Acarus*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals; London; p. 25. n. 1. — Nomen nudum. Zie over HILL p. 8.

■ 1754. *Mite*. JOBLOT, Observations d'hist. nat., &c.; Paris; v. 1. p. 21. — „On en découvre quelque fois entre les feuillets des gros champignons tout nouvellement tirés de terre.” — Dat slaat natuurlijk op zijne eigene ontdekking van 1718.

■ 1754. *Acarus pedibus primi paris longissimis*. LINNAEUS, Système Naturel du Règne Animal. &c.; Ed. 8.a.; Paris; p. 235. n. 3. — Vertaling van LINN. Faun. suec. 1746.

■ 1758. *Acarus motatorius*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 11. p. 616. — *Acarus pedibus primis longissimis motatoriis*. Habitat in umbrosis. — Dat is waar; het komt algemeen in vochtige, liefst rottende plantaardige stoffen voor.

■ 1758. *Acarus pedibus primi paris longissimis; das schnelle Schwammwürmlein*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. nat. &c.; Ulm, Frankf., Leipzig; v. 1. kol. 36. — Duitse vertaling van LINNAEUS, Fauna suec., 1746.

40.

Acarus croceus L. 1758.

■ 1746. *Acarus salicinae rosae*. LINNAEUS, Faun. suec.; Ed. 1.; Stockholmiaë (ook Lugd. Bat.) p. 349. n. 1204. — Corpus vix conspicuum nudis oculis, croceum sive dilute

40. *croceus*.

fulvum; thorace utrinque puncto rufo saturato. Habitat in Salice minima, monstrosa in rosae formam, cum Tenthredine frequens. — Blijkbaar dezelfde als *Tydeus croceus* C. L. KOCH 1836. 4. 12. — *Salix herbacea*. Zweden.

□ 1752. *Acarus croceus*. FORSSKÅHL, Hospita insectorum Flora; diss. inaug.; Upsaliae; p. 37. — Nomen nudum; op „*Salices variae*”.

■ 1754. *Ciron de la petite espèce de saule; Acarus salicinae rosae*. LINNAEUS, Systême naturel du Regne Animal, &c.; Ed. 8. a.; Paris; p. 239. n. 19. — Vertaling van LINNAEUS, Fauna suec. 1746.

■ 1756. *Acarus croceus*. FORSSKÅHL, Hospita insectorum Flora; diss. inaug. herdruk in: LINNAEUS, Amoenitates acad.; Holmiae; v. 3. p. 308. — Hetzelfde als 1752.

■ 1758. *Acarus croceus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10; gen. 235. n. 31. — *Acarus fulvus*: thoracis lateribus puncto rufo. Fn. suec. 1204. Habitat in Europa. — Mogelijk heeft hij gelijk.

■ 1758. *Acarus salicinae rosae; die kleine Weidenrosen-Jaus*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.; Ulm, Frankf., Leipzig; v. 1. kol. 38. — Duitse vertaling van LINNAEUS, Fauna suec. Ed. 1. 1746.

41.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus celer* HERM. 1804).

■ 1712. *Animalculum*. VAN LEEUWENHOEK, Additional Observations upon the Production of Mites, &c.; in: Philos. Trans. v. 27. n. 333. p. 398. — Op p. 401 beschrijft hij de behaarde haren van *Glycyphagus domesticus* en *destructor*, welke laatste hij op zeer oude vijgen vond, en gaat dan verder:

„In my search after Mites, I discover'd a kind of *Animalcula* that were smaller than the above-mention'd, and of a quite different Figure from the other. The Hairs upon the Body and Feet were very short; the Body, and parti-

41. (*celer*).

cularly the Head, were of quite another Make; for these had upon the side of the Head two short Instruments, with which they made a very quick Motion: From whence I consider'd whether these Instruments were not given them by Nature to convey their Food to their Mouths, because their Head was shorter than that of a Mite; which last Creature is likewise the biggest. I also consider'd, whether this little Animalculum might not be the Production of a very small Fly." — Nederland.

In den aanvang gebruikt hij het woord „Animalcula” zoowel voor het nieuwgevonden diertje als voor de juist beschreven *Acari*. Aan het eind bezigt hij het woord „Mite” uitsluitend voor de beschreven *Glycyphagus*-soorten. Hij ziet dus geen „Mite” in het nieuwe diertje. Er zou dus twijfel kunnen rijzen over de systematische stelling van het nieuw gevonden diertje. Maar, ten eerste is het „much smaller” dan de *Glycyphagus*-soorten; 2e heeft het „Feet”; 3e kan het, zoowel door de afmetingen, als door het bezit van behaarde pootjes, nooit een „Production of a very small Fly” zijn. Een *Insect*; „much smaller” dan een *Glycyphagus*, kennen wij niet; maar wèl eene *Acarus*. Welke *Acarus* kan dat geweest zijn, die zóó klein is en zulke snelle bewegingen met de palpen maakt? Ik denk hier aan *Acarus celer* van HERMANN 1804: „mouvant toujours ses antennules en courant.” Ik zelf was zoo gelukkig, het diertje levend te kunnen onderzoeken, en meen ook goed gedetermineerd te hebben. Zie OÜDEMANS in: Arch. f. Naturg. v. 81. 1915. A. Hft. 5. p. 57—61; verschenen 10 Jan. 1916.

42.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus limacum* SCHRK. 1781).

1710. *Insecte des limaçons; pou des limaçons*. DE REAUMUR, *Insecte des Limaçons*. In: Mém. Acad. Sci. Paris. 1710. p. 305—310. t. 8. — Hij wil ze niet „pou” noemen; want, zij leven ook in de slakken. Hij houdt namelijk de adem-

42. (*limacum*).

halingsopening der slakken voor den anus, en de long voor den einddarm. Hij vond ze zeer veel op *Helicidae* en op *Cyclotoma elegans*. Zijne beschrijving laat niets te wenschen over.

„C'est sur cette partie du collier (1) que l'on voit les Insectes dont je parle. . . . Ils ne sont jamais plus aisés à observer, que lorsque le Limaçon est ainsi entierement renfermé dans sa coquille, quoiqu'on puisse les remarquer dans diverses autres circonstances. . . . Mais ils (2) ne les voient gueres en repos, ils marchent presque continuellement, & avec une extrême vitesse, ce qui leur est assez particulier, car le mouvement des ces sortes d'Insectes est ordinairement lent (3).

„Quelque petits que soient ces animaux, il ne leur est pas possible d'aller sur la surface supérieure du corps du Limaçon, sa coquille est trop exactement appliquée dessus. Mais en revanche ils ont bien d'autres pais où ils peuvent voïager. Le Limaçon leur en permet l'entrée toutes les fois qu'il ouvre son anus. . . . Il semble que ces petits Insectes attendent avec impatience ce moment favorable qui leur donne une vaste entrée dans les intestins du Limaçon. Du moins ne sont-ils pas long-tems à profiter de l'occasion qui se présente d'y aller. Ils s'approchent du bord du trou, & s'enfoncent aussitôt dedans, en marchant le long de ses parois. De sorte qu'on ne voit plus au bout de quelques instans sur le collier aucuns des petits animaux qu'on y observoit.”

„L'empressement qu'ils ont à aller dans les intestins du Limaçon, semble indiquer que c'est-là le séjour qu'ils aiment le mieux. Comment les voit-on donc sur le collier? peut-être n'y sont-ils jamais que contre leur gré, les mouvemens continuels qu'ils se donnent alors en paroissent une preuve (4).”

„Au reste on peut observer tout ce que je viens de dire sur toutes les especes de Limaçons quoique plus communément sur les gros Limaçons des jardins qui sont representez dans les fig. 1re & 2e (5); mais il est assez singulier, qu'il y ait certaines especes de Limaçons, chez lesquelles on peut découvrir ces Insectes jusques au milieu même de leurs in-

42. (*limacum*).

testins. Telle est sur tout la petite espece de Limaçon qu'on voit ici dans les fig. 3e & 4e. (6) . . . Si l'on casse la coquille d'un de ces petits Limaçons . . . On a souvent le plaisir d'appercevoir ces insectes dans le corps même du Limaçon, la transparence de ses peaux (7) en donne la facilité; de sorte qu'on distingue ces poux (8) alors, soit qu'ils soient en repos, soit qu'ils courent, comme si on les regardoit au travers d'une glace."

„Quoiqu'on trouve ces Insectes sur toutes les especes de Limaçons, il ne faut pas les y chercher indifferement en tout tems, on en découvre rarement pendant les tems pluvieux; . . . secheresse, apparemment qu'elle est propre à faire éclore ces insectes, ou peut être aussi qu'elle empêche la destruction de ceux qui sont déjà formez. Lorsque la terre est fort humide le corps du Limaçon est abreuvé d'une grande quantité d'eau, . . . Or il n'est pas une de ces gouttes qui ne suffise pour faire perir plusieurs de ces Insectes. . . . cette liqueur est pour eux un corps veritablement solide, mais . . . elle peut les accabler par son poids . . ."

„Mais quoiqu'il en soit, il est certain . . . que la secheresse contribuë fort à leur formation . . . Aiant ramassé des Limaçons dans les tems humides, & après un examen exact n'aiant pû découvrir chez eux aucun de ces Insectes, je les ai mis dans des vases, dans lesquels ils ne pouvoient reparer la perte de l'humeur aqueuse qui s'évapore continuellement. Au bout de quelque tems . . . j'ai toûjours vû plusieurs de ces Insectes. J'en pouvois quelquefois compter plus de vingt sur le même animal (8a)."

„Le corps seul du Limaçon est un terrain convenable à ces Insectes. On ne les voit jamais sur la coquille; & si on use de force pour les obliger d'y aller, ils ne sont pas long-tems, après qu'on leur a rendu la liberté, sans regagner le collier dont on les a chassés" (9).

„A la vûë simple, ils paroissent communément d'une couleur très blanche; quelques-uns des plus gros cependant paroissent d'un blanc sale, & quelques-autres d'un blanc dans lequel on auroit mêlé une très-legere teinture de rouge."

42. (*limacum*).

„Un bon microscope . . . La lettre *T* marque leur trompe,

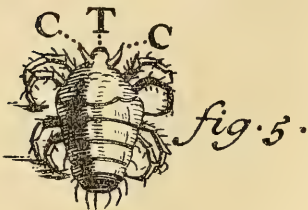

fig. 5.

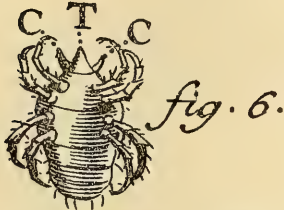

fig. 6.

Fig. 26. Twee maal vergroot.

. . . on y peut observer comment elle se recourbe en dessous. Ils s'en servent apparemment à sucer le limaçon. (10) Elle est placée cette trompe au milieu de deux petites cornes *CC*, très-mobiles non-seulement de haut en bas, de droit à gauche, . . . mais encore en elle-même en s'allongeant & se raccourcissant comme celle des Limaçons (11); aussi arrive-t-il qu'on considère souvent ce petit animal sans appercevoir ces cornes." (12).

„Son corps est divisé en six anneaux, & la partie antérieure à laquelle sont jointes la trompe & les cornes (13). Il a quatre jambes de chaque côté; les deux premières de chaque côté sont articulées à la partie antérieure (14), & les deux autres au premier anneau (15). La 2e & la 3e sont attachées plus loin l'une de l'autre que la 1re ne l'est de la seconde, & la troisième de la quatrième (16). Ces jambes sont garnies de grands poils (17), elles paroissent terminées par trois ou quatre pointes (18) . . . (et) terminée par deux petits crochets." (19).

„Leur dos est élevé par rapport aux côtes, mais arrondi; les côtes le sont aussi; ils ont chacun trois ou quatre grands poils. Leur anus est aussi entouré de quatre à cinq poils d'une pareille longueur, mais on n'en voit point sur le ventre" (19).

Opmerkingen. 1. Namelijk op dat gedeelte, wat nog zichtbaar is, als de slak geheel in hare schelp gekropen is. — 2. Les yeux de l'observateur. — 3. Het is niet duidelijk, of hij hier insekten in het algemeen, dan wel slechts „luizen" bedoelt. — 4. Hierin vergist hij zich; zij loopen ook over de slak, als de ademhalingsopening wijd open is. En nu volgt de bewering, dat, als de slak excrementen loost, alle mijten uit de „intestins" gedreven worden, waardoor zij

42. (*limacum*).

dus wel verplicht zijn, zich op den „collier” op te houden! — 5. *Helix pomatia*. — 6. *Cyclostoma elegans*. — 7. Van den longwand. — 8. Hier gebruikt hij voor 't eerst en voor het laatst de uitdrukking „pou”. — 8a. Dezelfde proef werd ook door JENYNS 1831 gedaan, met hetzelfde resultaat, waaruit men zoude moeten besluiten, dat de *Acari* gedurende de vochtperiode zich in de long bevonden, of wel, dat daarin hunne eieren gelegd waren. — 9. Het is wel merkwaardig, dat DE REAUMUR steeds de mijten op den „collier” vindt. Ik zelf heb nooit *limacum* op *Helicidae* waargenomen; kan er dus niet over oordeelen. Maar dit weet ik wel, dat zij bij *Limacidae* steeds over het heele lichaam loopen. — 10. Dat is slechts eene veronderstelling. Niemand heeft tot dusverre kunnen constateeren, wat deze mijten eten, noch waar en hoe zij zich voortplanten. — 11. Dat zal wel een gezichtsbedrog geweest zijn, veroorzaakt door het ventraad buigen der palpen. — 12. Eindresultaat van het ventraad buigen en van het tegen elkander aansluiten. — 13. Die 6 „anneaux” verdwijnen na goede voeding, zijn dus niet altijd zichtbaar. — 14. In zekeren zin is dat juist: „la trompe et les cornes” (= het gnathosoma) zijn, evenals het eerste pootpaar, aan het propodosoma vastgehecht; maar tegenwoordig zijn de beschouwingen daarover anders. — 15. Bij deze zijne redeneering moet men dus 7 „anneaux” aannemen. — 16. Zeer goed waargenomen. — 17. Bedoeld is: zeer korte en dikke, dicht-behaarde haartjes. — 18. Dat zijn, zooals bekend, eveneens korte, dicht-behaarde haartjes. — 19. Blijkbaar heeft hij de 2 uiterst dunne, lange haren op het propodosoma en de 2 dito aan den achterrand niet kunnen onderscheiden; beeldt ze ook niet af.

■ 1743. *Louse on snails*. BAKER, *The Microscope made easy*; Ed. 1. and 2.; Part. 1: c. 21. p. 183. — On all Kinds of Snails, but chiefly the large ones without Shells; extremely nimble, that live and feed upon them.

Dus *Helicidae* en *Limacidae*; Engeland.

■ 1744. *Luis op slakken*. BAKER, *Het mikroskoop gemakkelijk gemaakt*; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 21. p. 181. — Hetzelfde als 1743.

42. (*limacum*).

□ 1744. *Louse on snails*. BAKER, The microscope made easy; ed. 3.; London; P. 2. c. 21. p. 183. — Hetzelfde als 1743.

■ 1746. *Insect on snails*. ADAMS, Micrographia illustrata, &c.; London, p. 91. — Snails of all Kinds have Insects feeding on them. — Overgenomen uit BAKER 1743, zonder hem te noemen.

■ 1754. *Louse on snails*. BAKER, The Microscope made easy, &c.; London; Ed. 4.; P. 2. c. 21. p. 183. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite sur les limas de cave*. JOBLLOT, Observations d'hist. nat., &c.; Paris; v. 1. p. 21. t. 8. „On en découvre . . . sur les limas de cave. — Si l'on se donne la peine d'examiner quelques limas de cave avec une petite loupe, on les verra chargés ou couverts d'un grand nombre de petites Mites qui ne les abandonnent qu'après leur mort. Ces Mites parcourent le corps des limas avec beaucoup de vitesse, quoique très-visqueux et gluant.

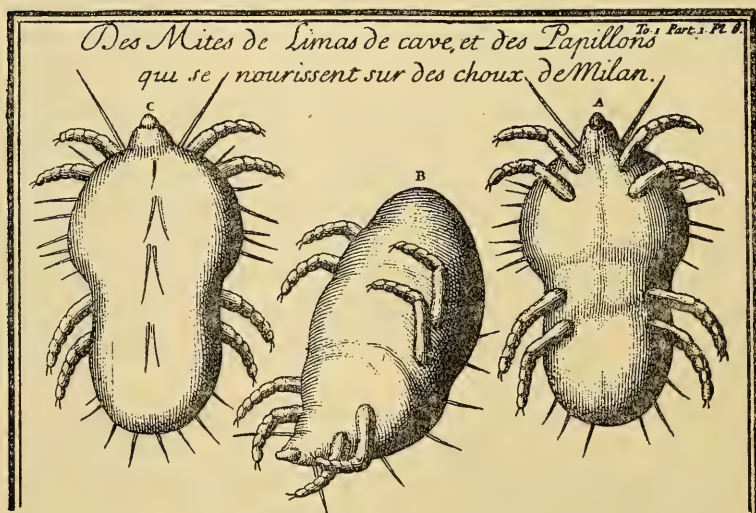

Fig. 27. — $\frac{2}{3}$ der grootte.

Ces animaux sont blancs, mais ils sont trop épais pour être transparents: leurs corps ne sont pas si unis et si luisans que ceus des Mites précédentes. Ils ont quatre pattes

42. (*limacum*).

à droite et autant à gauche de leur petit corps, composées chacune de cinq membres, et d'autant d'articles ou de jointures. Ces pattes ne sont pas espacées également; car on voit que la distance des quatre premières aux quatre autres, est beaucoup plus grande que celle des deux premières aux deux secondes, et des deux troisièmes aux deux quatrièmes."

„On voit deux longs poils aux côtés de sa tête, qui peuvent passer pour des cornes; parce qu'ils sont beaucoup plus gros et plus longs (1) que ceux qu'on voit en petite quantité autour de son corps. Enfin on voit encore un petit museau rond, court et émoussé par le bout; mais on n'y découvre point d'yeux" (2).

„Enfin les Mites dont je parle, vivent très longtemps de la substance huileuse qui se voit sur le corps des limas de cave; mais dès qu'ils sont morts elles les abandonnent, faute de trouver de quoi se nourrir."

O p m e r k i n g e n. 1. Dat zijn de 2 lange, uiterst dunne (niet „gros") pseudostigmataalhare, die vóór op het schildje ingeplant en naar voren gericht zijn. — 2. Juist; zij zijn blind. — Bij de figuren. Men ziet hier geen dwarsplooiën, zooals DE REAUMUR ze zag. De verklaring gaf ik hierboven, p. 127, noot 13. Ook leest men: „et des Papillons qui se nourrissent sur des choux de Milan" (*Brassica oleracea crispata*). Ik ken geen witte, snel loopende *acari* op de rupsen (of op de vlinders?) der Pieridae.

■ 1754. *Pou des limaces*. BAKER, Le microscope à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 21. p. 208. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Laus an Schnecken*. BAKER, Das zum Gebrauch Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 21. p. 196. — Hetzelfde als 1743.

43.

Acarus batatas L. 1758.

□ 1743. *Red-worm. Potatoe-louse*. SALMON, Modern History: or, the Present State of all Nations, &c.; London;

43. *batatas*.

v. 3. p. 419. 420. 487. — P. 419: Red-Worms, by some called Potatoe-lice.... Red-worms are small insects that annoy the people by day as Musqueto's and Chinchas do by night. P. 420: Red-worms lie only in old dead trees and rotten logs, and without sitting down upon such, a man never meets with them, nor at any other season but only in the midst of summer.... they are so small that nothing will lay hold of them but the point of a pen-knife, needle, or such like; but if nothing be done to remove them, the itching they occasion goes away after two days." — Virginia. — P. 487: „also in New England."

Ipomoea batatas werd en wordt nog steeds in Virginië en Nieuw Engeland verbouwd. Zonderling, dat hij niet vertelt, waarom de potatoe-louse zoo genoemd wordt.

■ 1746. *Red-worm, potatoe-louse*. SALMON, *Modern History: or, the present State of all Nations, &c.*; 3d. Edit.; London; v. 3. p. 419. 420. 487. — Hetzelfde als 1743.

■ 1750. *Potato-Louse*. HUGHES, *The Nat. Hist. of Barbados*; London; p. 92. — „This is a small reddish Insect, scarce perceptible to the naked Eye: Yet, when viewed thro' a Microscope, it is evident, that its external and internal Parts we consider the Disposition of its Limbs, or the curious inward Fabric of its.... &c." — Verder fantaseert hij. — Barbados.

■ 1758. *Acarus batatas*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 10; gen. 235. n. 22. — *Acarus sanguineus scabriusculus*, pedibus anterioribus longitudine corporis. Rolander. Habitat in *batatas* Surinami. — Dat wil zeggen in de plantages van *Ipomoea batatas*, en wel op den grond, van waar zij op de beenen der menschen kruipen. — „*Scabriusculus*"; zie fig. 29!

□ 1758. *Acarus batatas*. RYDBECK, *Pandora Insectorum*; diss. inaug.; p. 11. — „*Convolvulus. Acarus Batatas. 22.*" — Dat beteekent: op *Convolvulus* leeft *Acarus batatas*, zie LINN. *Syst. Nat.* Ed. 10. n. 22. — *Ipomoea batatas* heette toen ter tijde *Convolvulus batatas*.

44. (*pusillum*).

44.

(Adhuc sine nomine).

(*Trombidium pusillum* HERM. 1804).

■ 1733. *Mite a pincas* trouvée sur une perdrix. F. A. G. (ARSAULT), Insectes grossis au microscope; tab. 8. fig. c. — Verder geen beschrijving. BRUYANT vond haar eveneens op *Perdix perdix*. Zie C. R. Soc. Biol. Paris; v. 67. 1909. p. 208. — Het werkje van DE GARSULT is uiterst zeldzaam en wordt niet door ENGELMANN vermeld.

■ 1753. *Harvest-bug*. BAKER, Employment for the microscope, &c.; London; p. 393.

„An Insect . . . very common in Time of Harvest It is called the *Harvest-Bug*: it is of a bright red Colour: so very small as to be imperceptible to the naked Eye, A Drawing taken from the Insect preserved in a Slider, is given *fig. 11* (1). — I had often heard of these Insects, but did not give Credit to what I heard, 'till a Lady taking this out of her Neck convinced me of their Existence and Taste. They are extremely troublesome to those that Walk in the Fields in Time of Harvest, especially to the Ladies, for they know (2) what Skins are finest and easiest to pierce. They have at the Head a Proboscis near $\frac{2}{3}$ of their own Length; (3) by which they first make way through the Skin, and then bury themselves under it, (leaving no mark but a small red Spot) (4) and by their sucking the Blood create a violent Itching (5) They are I be-

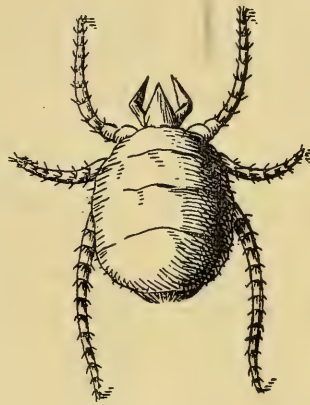
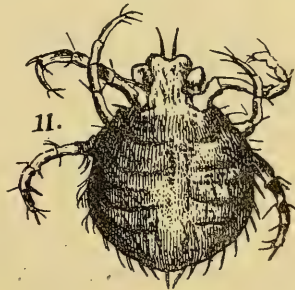

Fig. 28.

Pl. 29.

44. (*pusillum*).

lieve frequently carried in the Winds at their Season, (6) for I have since known them attack Ladies in a Garden which was defended from a Corn Field by a Wall, too high for these Insects to get over any other Way (7). — They have three Legs on each Side, with four Joynts (8) set with hair, as the body is all round (9). The first pair of Legs arise from the Back (10), just below the Eyes (11): the other two pair from the Belly: it has also two short Antennae (12), one from each Side of the Head, which appears with a Division in the Middle (13). . . . it is never got as I have heard in Grass Fields, unless bordering upon Corn; but amongst Wheat it never fails. . . . though they prefer the Ladies, yet they are so voracious, that they will certainly lay hold of any Man's Legs that comes in their Way."

O p m e r k i n g e n . 1. Dood en platgedrukt. — 2. Dat „know" is voor BAKER's rekening! Hunne fijne zintuigen leiden hen, evenals die van *Culex*, *Pulex* en *Pediculus*! — 3. Dat is de oudste waarneming van de hypopharynx of lingua. Jammer dat BAKER haar niet afbeeldde. Zie TROUESART, Note sur l'organe de fixation et de succion du Rouget; in: Bull. Soc. Entom. France 1897. p. 97—102. — 4. Van „bury" is geen sprake. Die „red spot", door irritatie ontstaan, is oorzaak, dat zij onzichtbaar worden, vandaar de meening, dat zij zich ingraven. — (5) Niet door het bloed zuigen, maar door het giftige speeksel. — 6. Zeer goed gedacht; door den wind worden allerlei *Acari* getransporteerd. — 7. Dat is nog geen bewijs: *pusillum* komt ook in tuinen voor. — 8. Zes leden. — 9. Platgedrukt; want, ongeplet, zijn zij ovaal; zie Tijds. v. Entom. v. 52. t. 7. f. 37—40. — 10. Verkeerde waarneming. — 11. Zie de figuur; dat zijn de dikke femora der palpen. — 12. Zie de figuur; dat zijn de mandibelspitsen. — 13. Zie de figuur; ten gevolge van de onjuiste voorstelling der dorsale plaatsing van het eerste pootpaar, is de „kop" hier abusievelijk ingesnoerd; die „kop" is bovendien voor $\frac{2}{3}$ ventraal en van boven slechts voor een klein gedeelte zichtbaar.

Onder den naam van „*Harvest-bug*" zullen vermoedelijk meer soorten schuilen.

44. (*pusillum*).

■ 1754. *Ernde wanze*. BAKER, Beitr. z. nützl. Gebrauch.... Microscopii, &c.; Augsburg; v. 2. p. 510. — Hetzelfde als hierboven; met dezelfde figuur.

■ 1756. *Oogst-Weegluis*. BAKER, Nuttig gebruik v. h. Mikroskoop, &c.; Amsterdam; p. 405. — Hetzelfde als 1753, met dezelfde figuur.

45.

(Adhuc sine nomine).

(*Trombidium sylvaticum* C. L. KOCH 1836).

■ 1743. *Little red spider*. BAKER, The Microscope made easy; Ed. 1 & 2; London; P. 2. c. 25. p. 202. — „The little red Spider that creeps on the Bark of Trees should also not be neglected.”

Dat kan niet een *Anystis*, of een *Tarsotomus* geweest zijn; want, dan zou er gestaan hebben: „that runs very nimbly”. Het was dus een zich langzaam bewegende *Trombidium*. Maar welke? *Trombidium holosericeum*, kan het niet geweest zijn, daar die steeds op de aarde blijft. Misschien *Trombidium sylvaticum*, die „in grössern Waldungen” voorkomt.

■ 1744. *Kleine roode spin*. BAKER, Het mikroskoop gemakkelijk gemaakt; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 25. p. 198. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Little red spider*. BAKER, The Microscope made easy, &c.; ed. 3.; London; P. 2. c. 25. p. 202. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Little red spider*. BAKER, The microscope made easy, &c.; ed. 4.; London; P. 2. c. 25. p. 202. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Petite araignée rouge*. BAKER, Le microscope à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 25. p. 228. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Kleine rothe Spinne*. BAKER, Das zum Gebrauch. Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 25. p. 215. — Hetzelfde als 1743.

46. (*purpureum*).

46.

(Adhuc sine nomine).

(*Trombidium purpureum* C. L. KOCH 1837).

■ 1730. *Purpur-rothe Erd-Spinne*. FRISCH, Beschreibung Ins. Teutsch-Land; Berlin; v. 8. p. 5. c. 3. — Nomen nudum.

Naar mijne meening is deze *Purper-rothe Erd-Spinne* eene andere soort dan de *Scharlach-rothe Erd-Spinne*.

47.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus tinctorius* L. 1767).

■ 1744. *Bloet root fluweele Americ. Spinnekop*. RUYSCH, Alle de ontleed- genees- en heilkundige Werken van Frederik Ruysch; 3 dln.; Amsterdam. — Deel 3. Behelzende.... het Cabinet der Dieren; p. 1267.

„N°. XXXII.... een bloet root fluweele Americ. Spinnekop, dewelke wij ook in deze lande meer maals hebben gevonden, edog zeer veel kleinder.”

Uit de laatste woorden blijkt, dat zijn „Spinnekop” zeer veel grooter was dan, doch tevens zeer veel gelek op de hier te lande algemeen bekende *holosericeus*. En dan was zijn „Spinnekop” stellig een *tinctorius*.

48.

(Adhuc sine nomine).

(*Trombidium gigas* Trt. 1894).

■ 1701. *Araneus indicus coccineus major*. PETIVER, Musei Petiverani Centuria octava; Londini; 1701; p. 65. n. 702. — My kind friend Mr. Wynn Surgeon brought me this beautiful Insect from Viziagapatam. — Daar hij deze soort onmiddellijk op *holosericeus* laat volgen, en haar *coccineus major* noemt, vermoed ik, dat mijne determinatie wel juist zal zijn. Viziagapatam ligt aan de kust van Coromandel.

49. (*parasiticus*).

49.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus parasiticus* DE GEER 1778).

■ 1664. *Red mite, Coral mite, Tortoise*. POWER, Experimental Philosophy cont. New Exper.: Microscopical, &c.; London; Book I. obs. 16. p. 19.

„There is a red Mite, which you shall often find feeding upon Spiders; She is bodied just like a Tortoise, with a little head and six long small leggs, three on each side: About the leggs of the Field-Spider I have found many of these Coral-Mites or Tortoises, and this thing I have observed of them, That they cling exceeding close to the Animal whilst she is alive; but when dead, they all fall off and creep away from her.”

Merkwaardig is, dat POWER deze larven als Mijten herkende, hoewel hij er slechts 6 pooten aan waarnam. De vergelijking met een schildpad is hem te vergeven. Als *parasiticus* nog niet veel gezogen heeft, dan is de beschrijving van POWER wel juist te noemen: „with a little head and six long and small” (= slender) „leggs”. Volgezogen is zij een vormlooze klomp met een bijna onzichtbaar „head” en 6 zeer korte pootjes. — Field-spiders zijn allerlei veldspinnen, geen *Phalangium*.

[■ 1709. BONANNI, Museum Kircherianum, p. 356, brengt eenige doode vlinders in een flesch. Na eenigen tijd zijn zij verpulverd en eenige kleine grijze diertjes zijn buitengewoon gegroeid en dik geworden, als kleine Anijs-zaadjes. Blijkbaar waren dat slechts *Atropos divinatorius* MÜLL. Ik vermeld dat, omdat BONANNI l. c. aangehaald wordt, als iets mededeelende over parasieten op vlinders!!]

[□ 1735. *Pediculus*. LESSER, De sapientia, omnipotentia et providentia divina, &c.; Nordhusae; l. 1. c. 9. p.? — Nomen nudum; hij haalt BONANNI 1709 aan. De latere edities van LESSER, in vele talen, ga ik in dit geval stilzwijgend voorbij.]

■ 1743. *Red louse*. BAKER, The microscope made easy;

49. (*parasiticus*).

Ed. 1. & 2.; London; P. 2. c. 21. p. 183. 184. — Zonder hem te noemen, herhaalt hij bijna woordelijk wat POWER 1664 ons vertelt.

■ 1744. *Roode luis*. BAKER, Het mikroskoop gemakkelijk gemaakt; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 21. p. 181. — Hetzelfde als 1664.

□ 1744. *Red louse*. BAKER, The microscope made easy, &c.; Ed. 3.; London; P. 2. c. 21. p. 183. 184. — Hetzelfde als 1664.

■ 1746. *Louse, red Louse, red Mite*. ADAMS, Micrographia illustrata: or, &c.; London; p. 91. — „Small red Lice are frequently to be seen about the Legs of Spiders.” — Idem, ibidem, p. 108. c. 31. „There is a red Mite or Louse . . . &c.”. — Overgenomen uit POWER 1664, zonder hem te noemen.

■ 1753. *Louse*. BAKER, Employment for the microscope, &c.; London; v. 2. p. 406. — „Spiders are sometimes pestered with them.”

■ 1754. *Laus*. BAKER, Beitr. z. nützl. . . . Gebrauch. . . . Microscopii, &c.; Augsburg, p. 528. — Hetzelfde als 1753.

■ 1754. *Red louse*. BAKER, The microscope made easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 21. p. 183. 184. — Hetzelfde als 1664.

■ 1754. *Pou rouge*. BAKER, Le microscope à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 21. p. 208. — Hetzelfde als 1664.

■ 1756. *Rothe Laus*. BAKER, Das zum Gebrauch . . . Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 21. p. 196. — Hetzelfde als 1664.

■ 1756. *Luis*. BAKER, Nuttig gebruik v. h. Mikroskoop, &c.; Amsterdam; P. 2. c. 21. p. 418. — Hetzelfde als 1753.

50.

(Adhuc sine nomine).

(*Trombidium sericeum* SAY 1821).

■ 1754. *Acarus*. KALM, Berättelse om et slags yrfä i

50. (*sericeum*).

Norra America, &c.; in: Kongl. Svensk. Vet. Acad. Handl. v. 15; Stockholm; p. 19.

Onder de in de oostelijke Vereenigde Staten van Noord-Amerika voorkomende dieren noemt hij, zonder verdere beschrijving, ook: *Acarus*, Faun. Sv. 1200." — Dat is *holosericeus*. Maar deze komt daar niet voor. Hij zal dus de *sericeus* van SAY bedoeld hebben, waarvan deze zegt:

„oblong-subovate, broadest before, narrowing behind, densely covered with short, silken hair, . . . inhabits trees, in forests, under stones, &c., and is more common.”

RILEY's afbeelding van *sericeus* is beslist een *Eutrombidium*.

■ 1756. *Acarus*. KALM, Nachricht von einer Art Insekten &c.; In: Abh. Kön. Schwed. Akad. Wiss.; Hamburg & Leipzig; v. 16. p. 20. — Hetzelfde als 1754.

51.

(Adhuc sine nomine).

(*Trombidium trigonum* HERM. 1804).

□ 350 v. Chr. Αἱ δὲ ἀκρίδες . . . Τίττουσι δὲ λήγοντες τοῦ θέρους, καὶ τεκοῦσαι ἀποθνήσκουσιν. Ἐὰν γὰρ τέκουσαις σκώληκες ἐγγίγνονται περὶ τὸν τράχηλον. ARISTOTELES, De Animalibus Historia Libri X; 1. 5. c. 33. §. 2. 3. — Locustae . . . Pariunt affecta aestate, simulque effoetae intereunt. Circum namque earum collum innascuntur vermes tunc. — De Sabelsprinkhanen . . . Zij brengen voort tegen het einde van den zomer, en voortgebracht-hebbende, sterven zij. Want, terstond nadat-zij-voortgebracht-hebben, ontstaan er wormen om den nek.

Uit dien zin blijkt, dat ARISTOTELES den dood der Sabelsprinkhanen toeschrijft aan de aanwezigheid der „wormen” om den nek. Maar dat is iets, wat ons niet aangaat. — Er is geen twijfel aan, of hier worden met σκώληκες, vermes, wormen, niet *Mermis*-wormen bedoeld, aangezien die steeds per anum het lichaam verlaten. Dan moeten het wel *Acari* geweest zijn, die tot diep in de Middeleeuwen met de namen

51. (*trigonum*).

„vermes”, „vermiculi” en σκώληκες aangeduid werden. Ja zelfs in 1758 vertaalt GMELIN in zijn „Onomatologia” de *Acari* van LINNAEUS Faun. suec. door „Würmlein”! En dan waren het in dit geval larven van *Eutrombidium trigonum*, die reeds op zooveel *Locustidae* en *Acrididae* in Zuid-Europa gevonden werden. — Met τράχηλον, collum, nek, wordt dan natuurlijk de weeke huid tusschen kop en prothorax en tusschen dezen en mesothorax, dus aan de vleugelwortels, gemeend. — Welke *Locustidae* ARISTOTELES bespreekt, is niet na te gaan. Dat het *Locustidae*, en geen *Acrididae* waren, blijkt uit het volgende.

Αἱ δὲ ἀκρίδες... τίκτουσι δὲ εἰς τὴν γῆν καταπήζασαι τὸν πρὸς τῇ κέρκῳ καυλὸν, ὃν οἱ ἀρρένες οὐκ ἔχουσιν. — *Locustae*. . . . Pariunt autem in terra, impacta fistula [alii Codd. et Plinius caule] quam ad caudam habent ipsae: mares non habent. — De Sabelsprinkhanen. . . . En zij-brengen-voort, nadat zij in de aarde geboord-hebben den aan den staart (het achter eind) (zich bevindenden) legboor; die de mannetjes niet hebben. — *Locustidae*; Macedonië.

■ 1602. *Vermiculus*. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. Libri VII; Bononiae; L. 4. c. 1. §. Coitus &c. p. 418. — Hier vertaalt hij boven vermelden zin van ARISTOTELES.

□ 1618. *Vermiculus*. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. Libri VII; Ed. 2.; Francofurti; L. 4. c. 1. §. Coitus, &c. p. 418. — Hetzelfde als 1602.

■ 1619. *Vermis*. ARISTOTELES, Historia de Animalibus, JUL. CAES. SCALIGERO interprete. Lib. 5. c. 23. §. 1. handelt over de diertjes in den nek der Sprinkhanen. Zonderling genoeg, maakt SCALIGER er geen annotatio bij.

□ 1623. *Vermiculus*. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. Libri VII; Ed. 3.; Francofurti; L. 4. c. 1. §. Coitus &c. p. 418. — Hetzelfde als 1602.

■ 1638. *Vermiculus*. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. Libri VII; Ed. 4.; Bononiae; L. 4. c. 1. §. Coitus &c. p. 418. — Hetzelfde als 1602. Zelfs de paginatuur is dezelfde!

□ 1644. *Vermiculus*. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. Libri VII; Ed. 5.; Bononiae. L. 4. c. 1. §. Coitus &c. p. 418. — Hetzelfde als 1602.

52. *holosericeus*.

52.

Acarus holosericeus L. 1758.

■ 1646. *Tainct*. BROWNE, *Pseudodoxia Epidemica: or, Enquiries into very many received Tenents, and commonly presumed truths*; Ed. 1.; London; Tom. 1. book 3. c. 25. §. 11. — „There is found in the Summer a kind of spider called a *Tainct*, of a red colour, and so little of body that ten of the largest will hardly outway a graine”; — de arbeiders gelooven, dat zij een doodelijk gif zijn voor paarden en runderen; &c.; experimenteel bewijst hij het landvolk, dat zij daarin dwalen.

□ 1650. *Tainct*. BROWNE, *Enquiries in the vulgar errors*. Ed. 2.; London; Tom. 1. l. 3. c. 25. §. 11. — Onder dezen titel wordt het werk van BROWNE, meestal BROWN genoemd, steeds aangehaald. Ik had het geluk, den eersten druk machtig te worden. De andere schijnen uiterst zeldzaam te zijn. Het is mij niet gelukt, er een in handen te krijgen. Of de titels gewijzigd zijn; of het woord *tainct* veranderd is in *taint*, of *tant*, ik weet het niet. Maar vermoedelijk zijn al de nieuwere edities gelijkkluidend aan de eerste.

□ 1664. *Tainct*. BROWNE, *Enquiries in the vulgar errors*; Ed. 3.; London; Tom. 1. l. 3. c. 25. §. 11. — Hetzelfde als 1646.

□ 1666. *Tainct*. BROWNE, *Enquiries in the vulgar errors*; Ed. 4.; London; Tom. 1. l. 3. c. 25. §. 11. — Hetzelfde als 1646.

□ 1667. *Buprestis*. CHARLETON, *Exercitationes de nominibus Animalium, &c.*; Oxonii; p. 48, V. — Explicatie: een zekere kever; daarop volgt:

„Idem *Buprestis* nomen competit quoque *Araneolae* cuidam ruberrimae, quae à bove devorata, eadem fere cum hac bestiola venenosa, inferre dicitur symptomata.”

Hij schijnt BROWNE niet gelezen te hebben!

■ 1668. *Buprestis*. CHARLETON, *Onomasticon zoicon, &c.*; Londini; p. 47. V. — Hetzelfde als 1667, maar iets verkort, en de woorden anders gerangschikt.

52. *holosericeus*

□ 1672. *Tainct*. BROWNE, Enquiries in the vulgar errors; Ed. 5.; London; Tom. 1. l. 3. c. 25. § 11. — Hetzelfde als 1646.

■ 1677. *Buprestis*. CHARLETON, Exercitationes de . . . nominibus animalium; p. 48. V. — Hetzelfde als 1667.

■ 1678. *Tant*. LISTER, Historia Animalium Angliae tres Tractatus, &c.; Londini; c. 3. tit. 38. p. 100. — Ik laat hier de meesterlijke beschrijving volgen.

„Araneus exiguus, coccineus, vulgò Anglicè a Tant dictus. Minimis Araneis annumerandus est. Ei color ex toto pulchrè coccinus, aut qualis in flore papaveris erratici; nisi quòd venter è cocco candescit. Ei pedes breviores, octoni, quorum quatuor priores summo pectori, reliqui quatuor propiùs ventrem inseruntur. Item exigua punctula nigerrima circa priorum pedum radices observare licet. Os corniculis armatus, quibus etiam sui unguiculi. Alvus plena suprà rugosa, ab humeris indistincta, ab iisdem latior, deinde paulatim fit acuminatior, retusa. Pilis mollibus brevibusq; instar holoserici totus contegitur; inde fortè causa quare oculi adeò difficulter discernendi; ut de iis adhuc nihil certi habeam, quod affirmem. *Locus*. A primo vere in pratis & pascuis praecipuè arenosis est valdè frequens; item mense Julio plurimos ad oram maritimam circa *Scarborough* observavi”.

Daarna citeert hij BROWN. Jammer, dat hij in de zwarte puntjes bij de voorpooten niet de oogen herkende, waarnaar hij zocht. Hij zegt van den achterrand „retusa”, niet „obtusa”. Ik neem aan, dat hij daarmee de inkeeping op het oog had. Na HOOKE (zie 1665 bij 64. *Tyroglyphus farinae* en 86. *Oribata geniculatus*) is hij degeen, die de beste beschrijvingen geeft.

□ 1681. *Tant*. LISTER, Hist. Anim. Angliae tres Tractatus, &c.; Ed. 2.; Eboraci; c. 3, tit, 38. p. 100. — Hetzelfde als 1678.

■ 1688. *Schaar laken roode Aard-spinneken; Schar-laken Aard-spin*. BLANKAART, Schou-burg der Rupsen, Wormen, Maden &c.; Amsterdam; p. 170. — „In de Lente in de Sonneschyn op d'aarde . . . van groote als een gemeene Luis . . . kleur is als bloed . . . Ik noem het . . . *Schar-laken Aard-spin*. Het heeft agt pootjes . . . bestaande uit veele ledekens; heeft ook twee knypers.”

52. *holosericeus*

De teekening, die hierbij gaat, is zoo slecht nog niet. Ik wijs even op de insnijding aan den achterrand, op het zeer kleine propodosoma, op de 2 naar beneden gekromde dikke palpen, op den stand en de houding der pooten, op hunne van voren naar achteren afnemende lengte, op de 7 pootleden (één te veel), op de verdikte tarsen I en II, op de klauwen (waarvan hij het dubbel zijn niet gezien heeft).

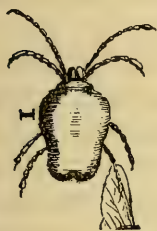

Fig. 30.

■ 1688. *Spinnekop*. BROWN, Alle de werken. I. Pseudodoxia epidemica, of . . . Gemeene dwalingen, &c.; Amsterdam; p. 182. — Hetzelfde als 1646, met weglating van den naam *Tainct*.

■ 1690. *Scharlach-rothe Erd-Spinne, Scharlach-Erd-Spinne*. BLANKAART, Schau-Platz der Raupen, &c.; Leipzig; p. 131. — Hetzelfde als 1688, met dezelfde, maar slechtere figuur.

■ 1701. *Araneus Anglicus coccineus minimus*; *Tant*. PETIVER, Musei Petiverani Centuria octava; Londini; 1701; p. 65. n. 701. — I have often met with this in Gardens and elsewhere.

■ 1710. *Araneus exiguus coccineus*; *Tant*; *Taint*. RAY, Historia Insectorum; Londini; p. 41. — Op een paar weggelaten zinnen na, woordelijk de meesterlijke beschrijving van LISTER 1678.

■ 1710. (Nomen?) WILLUGHBY in: RAY, Historia Insectorum; Londini; p. 41. — Over WILLUGHBY zie p. 6. — Hier zegt RAY:

„D. Lister se nihil certi habere scribit quod de oculis affirmet. At D. WILLUGHBY juxta pedes priores pulcherrimum utrinque ocellum nigrum observavit. An hi sunt punctula illi nigerrima, quae circa priorum pedum radices notavit D. Lister. Ast D. Willughby oculos quos meminit, exertos esse cancrorum more, & velut extremitati styli affixos ait.”

WILLUGHBY zag dus, dat de oogen gesteeld zijn!

■ 1735. *Araneus coccineus*. LINNAEUS, Systema Naturae; Ed. 1.; Lugd. Bat.; Ordo 4. gen. 4. sp. 6. — Nomen nudum.

■ 1736. *Araneus Anglicus coccineus minimus*. LINNAEUS,

52. *holosericeus*

Animalia per Sueciam observata. In: Acta literaria et scientiarum Sueciae, Anni 1736; p. 133. — Nomen nudum; hij haalt PETIVER 1701 aan.

■ 1738. *Araignée rouge*. BROWN, Essai sur les erreurs populaires; Paris; T. 1. l. 3. c. 27. § 11. — Het zelfde als 1646.

■ 1740. *Araneus coccineus*, *Qwalster*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 2.; Stockholm; gen. 175, n. 5. — Nomina nuda.

■ 1740. *Araneus coccineus*, *purpurrothe Spinne*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 3.; Halle; Ordo Aptera, gen. 4. n. 6. — Nomina nuda. De naam *purpurrothe Spinne*, aan FRISCH ontleend, is beslist fout. Zie p. 134.

□ 1741. *Araneus Anglicus coccineus minimus*. LINNAEUS, Elenchus Anim. per Suec. obs.; Upsaliae; p. 87. n. 4. — Nomen nudum; hij haalt PETIVER 1701 aan; Zweden.

■ 1743. *Araneus Anglicus coccineus minimus*. LINNAEUS, Elenchus Anim. per Suec. obs.; Lugd. Bat.; p. 87. n. 4. — Als 1741.

■ 1744. *Bloet root fluweele Spinnekop*. RUYSCH, Alle de ontleed- genees- en heelkundige Werken van FREDERIK RUYSCH; 3 dln.; Amsterdam. — Deel 3, behelzende . . . het Cabinet der Dieren; p. 1267. — Hij vermeldt hier een exemplaar van *Dinothrombium tinctorius*, (zie p. 134), waarop hij laat volgen: „dewelke wy ook in deze lande meer maals hebben gevonden, edog zeer veel kleinder.”

■ 1745. *Acarus*. LINNAEUS, Oeländska och Gothl. Resa; p. 84. — „En *Acarus* fants hår, som war hel och hållen röd, (*coccineus*) hufwudet ganska litet, ögon 2, fötter 8, alla med många leder, magen stor, nedtryckt framman til och på sidorna uphögd, bak til forig, öfwer alt såsam sammet, han war få lik *Qwalster*, som fins i watn eller *Acarus Aquaticus ruber abdomine depresso*, at man knapt kunde skilja honom, men, då han lades i watn, flöt han och förstod intet Dyckeriet”.

Vertaling van 1764: Ein *Acarus* „ward hier gefunden, welcher überall scharlachroth war, einen kleinen Kopf, 2 Augen, 8 Füsse mit vielen Gliedern, einen grossen vorn niedergedrückten und an den Seiten erhabenen hinten furchigen Leib hatte, der wie Sammet aussahe. Er war dem *Acarus aquaticus* so ähnlich, dass man beyde kaum von einander

52. *holosericeus*.

unterscheiden konte; da er aber ins Wasser gelegt wurde, schwamm er und verstund die Kunst nicht, unterzutauchen”.

„Hinten furchig”, dus niet „auf dem Rücken”.

■ 1746. *Acarus terrestris ruber, abdomine depresso*. LINNAEUS, Fauna suec.; Ed. 1.; Stockholmiaë (ook Lugd. Bat.); p. 348. n. 1200. — Hij haalt verschillende schrijvers aan. — Habitat in terra; in aqua non movetur, sed perit. Praecedenti (1) quam ovum ovo similior. Totus ruber, holosericeus et coccineus; caput minimum; oculi duo; pedes utrinque quatuor multis articulis. Abdomen magnum, depressum, pone et lateribus gibbum, pone sulcatum; magnitudo antecedentis.

Opmerking. 1. *Limnochares aquaticus* L. — Dat is dus eene bijna letterlijke vertaling van de diagnose in zijn eigen Iter Oelandicum.

Van de daarop volgende soort, no. 1201, haar met *holosericeus* vergelijkend, zegt hij: „nec rugosus, nec sericeus seu villosus.” Dat wil dus zeggen, dat *holosericeus* dat wèl is, hetgeen juist is.

■ 1747. *Araneus coccineus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 5.; Halae; gen. 175. n. 5. — Nomen nudum.

■ 1748. *Buprestis araneolae, Qwalster*. LINNAEUS, Syst. Nat.: Ed. 6.; Stockholmiaë; en Ed. 7.; Lipsiae; beide gen. 203. n. 9. — Nomina nuda. — Hij haalt hier Faun. Suec. n. 1199 aan; dat is onjuist; want daar wordt *aquaticus* genoemd. — Wanneer wij nu even herlezen, welke woorden CHARLETON 1667 geschreven heeft (hierboven p. 139), dan is het onbegrijpelijk, dat LINNAEUS de onzinnige benaming „*Buprestis araneolae*” aan dit diertje gaf. — De Ed. 7. geeft bovendien den eveneens foutieven naam van *Kleine rothe Wasserspinne*, ontleend aan FRISCH.

■ 1749. *Hochrothe Erd Milbe; Ackermänngen; kleine sammetrothe Erdspinne*. RÖSEL VON ROSENHOF, Monatl. herausg. Insekten-Belustigungen; Nürnberg; v. 3. p. 157. — „Im Frühling und sommer auf den Aeckern und Feldern; der Landmann glaubt. wann solche zum Vorschein komme, so seye es gut zu säen und zu pflanzen”. — Verder geen beschrijving.

52. *holosericeus*.

■ 1752. *Acarus terrestris ruber abdomine depresso*; red land *Acarus*, with a depressed body; little scarlet spider; *Tant*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim.; London; p. 25. — Vertaling van een gedeelte van hetgeen LINNAEUS 1746 zegt, gemengd met ontdekkingen van LISTER 1678. — It is very common under the surface of the earth, and sometimes on herbs and among hay.

■ 1754. *Buprestis araneolae*. LINNAEUS, *Système naturel du Regne Anim.*; ed. 8. a.; Paris; p. 235. — Nomen nudum. — P. 238, n. 15. *Acarus terrestris ruber, abdomine depresso*. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1755. *Qwalster*. MÖLLER, *Delin. regni anim.* — (LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 8. Zie p. 9). — Nomen nudum.

■ 1756. *Buprestis araneolae*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 9.; *Ludg, Bat.*; gen. 214. n. 9. — Nomen nudum.

■ 1758. *Acarus holosericeus*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 10; *Holmiae*; gen. 235. n. 19. — *Acarus abdomine depresso tomentosus, postice retuso, terrestris*. — „Tomentoso”, gebombeerd, gecapitoneerd, met vlokzijde opgevuld; men denke aan de talrijke kuiltjes en putjes op den rug! — Wat de aanhalingen betreft; die zijn goed; alleen leze men voor „*Lister. aran. f. 38*”: „*Lister, Hist. Anim. Angl. tit. 38*.” — Verder zegt hij: „*Simillimus praecedenti*”; d. w. z. *Limnochares aquaticus*; wat vrij goed gezegd is. — „*Habitat in Europae et Americae siccis*” verdient eene verklaring; P. KÆLM vermeldt in zijne reisbeschrijving een diertje, dat aan *holosericeus* denken doet. Zie hierboven. p. 137, sub *sericeum*.

■ 1758. *Acarus coccineus terrestris*; *acarus terrestris ruber, abdomine depresso*; *araneus terrestris scharlatinus*; *araneus exiguus coccineus, vulgo a Tant dictus*; *araneus anglicus, coccineus, minimus*; *araneus coccineus terrestris*; *scharlachrothe Erdspinne*. LINNAEUS in: (GMELIN), *Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.*; *Ulm. Frankfurt, Leipzig*; v. 1. kol. 33, 39. — Duitsche vertaling van LINNAEUS 1746.

(Hydrachnidae).

[■ 1664. *Pond-Mites*. POWER, *Experimental Philosophy* *Cont. New Exper.: Microscopical*. . . . &c.; London;

(Hydrachnidae).

Book 1. obs. 18. p. 20. 21. — Met „Pond-Mites” worden slechts *Dapnidae* en *Cyclopidae* bedoeld.]

■ [1688. PIERSIG, Deutschlands Hydrachniden, 1900, p. 1. zegt: „Die erste Kunde über Hydrachniden verdanken wir, wenn wir von einer dürftigen, bildlichen Darstellung des Holländers Stephan Blankaart in seiner „Schouburg der Rupsen, Wormen, Maden en Vliegende Dierkens daar uit voortkomende. Tot Amsterdam 1688” absehen &c.”

Deze aanhef berust vermoedelijk op eene verkeerde aantekening. „Bildlich” vinden wij in BLANKAART over Hydrachniden niets. En met de op blz. 132 en 133 genoemde „Water-Spinnen” en „Water-spinnetjes” bedoelt hij slechts „dicht aan de Slooten levende” landspinnen!]

■ 1718. *Animal*. JOBLLOT, Descr Microscopès Avec obs. d’Insectes. &c.; Paris. — v. 2. c. 28. p. 57. „D’une infusion d’anémone préparée avec de l’eau commune” (d. w. z. slotwater!) dans une goutte un animal nouveau Planche 6, marqué 12. — Tout le dessus de son corps est couvert d’un beau masque bien formé, de figure humaine, parfaitement bien fait; six pattes et une queue, sortant de dessous de ce masque, qui est couronné d’une coëffure singulière.”

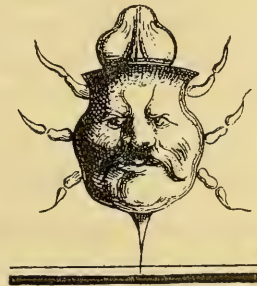

Fig. 30a.

Wij hebben hier bijna zeker te doen met eene Hydrachniden-larve, gezien door een slecht mikroskoop, en zeer slecht afgebeeld; ook de verbazing en de verbeelding speelde den teekenaar parten. De coiffure zijn de zichtbare deelen van het gnathosoma. Het „masker” is veroorzaakt door de symmetrische zwarte en gekleurde teekening der larve. De staart? een dubbel achterrandhaar? Zie Piersig, Hydr., t. 11. f. 29 h; t. 13. f. 33 g; t. 34. f. 87 g.

■ 1743. *Water-Spiders*. BAKER, The micr. made easy; Ed. 1. & 2.; London; Part. 2. c. 50. p. 278. n. 13. — „In the Water of Ditches there are frequently Numbers of *Water-*

(Hydrachnidae.)

Spiders, not larger than a Grain of Sand; they are very voracious, hunting about continually for Prey: and may be seen by the Microscope catching and devouring other minute Animalcules. Some have eight, some ten Legs and Antennae jointed like *Equisetum* or Horse-Tail."

Deze toevoeging doet mij vreezen, dat de goede BAKER ook *Cyclops* tot de *Water-Spiders* rekende, zooals trouwens POWER 1664 óók deed.

■ 1744. *Water-Spinnen*. BAKER, Het Mikroskoop gemakkelijc gemaakt; Ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 50. p. 269. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Water-Spiders*. BAKER, The microscope made easy; Ed. 3.; London; P. 2. c. 50. p. 278. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Water-Spiders*. BAKER, The microscope made easy; Ed. 4.; London; P. 2. c. 50. p. 278. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Araignée d'eau*. BAKER, Le microscope à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 50. p. 310. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Wasser-Spinnen*. BAKER, Das zum Gebrauch. . . . Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 50. p. 295. — Hetzelfde als 1743.

53.

Acarus aquaticus L. 1758.

■ 1745. *Acarus aquaticus ruber abdomine depresso*. LINNAEUS, Oeländska och Gothländska resa; Stockholm och Upsala; p. 84. — „En *Acarus* fants hår" (*Trombidium holosericeum*). . . . „han war få lik Qwalster, som fins i watn eller *Acarus Aquaticus ruber abdomine depresso*, at man knapt kunde skilja honom"

„Een *Acarus* werd hier gevonden" „hij was zoo gelijk aan de mijt, die men in water vindt, of *Acarus aquaticus ruber abdomine depresso*, dat men ze nauwelijks van elkander onderscheiden kon." Dan moet met die watermijt slechts de algemeen bekende *Limnochares aquaticus* bedoeld zijn.

■ 1746. *Acarus aquaticus ruber, abdomine depresso*. LINNAEUS, Fauna suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Ludg. Bat.); p. 348 n. 1199. — Habitat in lacubus sub aqua, ubi cito

53: *aquaticus*

currit. Corpus ovatum, parum in dorso depressum, coccineum”.

Hij haalt hier vier soorten door elkander.

I. *Limnochares aquaticus*: Acarus aquaticus ruber, abdomine depresso; habitat in lacubus sub aqua, ubi . . . currit.” — Dat is zoo; het diertje is rood; heeft een vlakken rug, leeft in poelen, onder water, dat is: op den bodem, waar het traag loopt, niet zwemt. Bovendien zegt hij van de volgende soort, n°. 1200 (*Trombidium holosericeus*): „Praecedenti quam ovum ovo similior; magnitudo antecedentis.” Dat wil zeggen, dat, omgekeerd, n°. 1199 aan *holosericeus* doet denken, wat waar is, en wat hij ook in zijn Oelandska resa mededeelt.

II. *Eylais extendens*. „cito” Corpus ovatum, parum in dorso depressum. coccineum”, wat niet op *aquaticus*, maar op *extendens* past.

III. *Hydrachna globosus*: Hij haalt FRISCH, v. 8. p. 5. t. 3: araneus aquaticus ruber parvus” aan, alwaar deze *Hydrachna globosus* beschrijft en afbeeldt (zie beneden, p. 154):

IV. *Trombidium holosericeus*: want, hij citeert CHARLETON, Onomasticon, p. 47, *Buprestis araneolae*, alwaar *Trombidium holosericeus* bedoeld wordt; zie hierboven, p. 139.

■ 1749. Die schöne, hochrothe Wasser-Milbe. RÖSEL VON ROSENHOF, Monatl. herausg. Ins. Belustigungen, &c.; Nürnberg; v. 3. p. 158 en 159 t. 25.

„Die zweite von diesen Wasser-Milben, ist eine von Farbe ganz hochrothe Art, so derjenigen die sich auf dem Land aufhellt (1) vollkommen gleicht, und die ich auf der XXV Tabelle fig. 1. in ihrer natürlichen Grösse abgebildet habe.”

„Als ich einmal mit der Insecten-Fischerey beschäftigt war, und Creaturen in ein Glas brachte, so sahe ich im selbigem einige dieser Milben hin und wieder schwimmen (2). Ich konnte aber

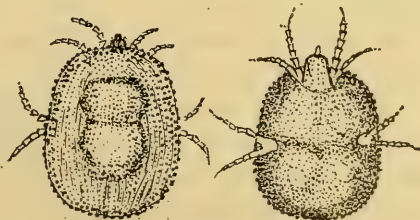

Fig. 31. Twee maal vergroot.
Overtrek.

zwischen ihnen und derjenigen hochrothen Milbe, die sich

53. *aquaticus*.

auf dem Land aufhällt, (1) . . . gar keinen Unterschied bemerken. (3) . . . brachte ich eine derselben aus ihrem Element in das Trockene, oder legte ich sie auf ein Papier, so konnten sie nicht von der Stelle kommen; ja ihr ganzer Leib schien eine mit rothem Saft halb angefüllte Blase zu seyn, die sich flach aus einander breitete, alsob sie zerfliessen wollte, man mochte sie gleich auf diese oder jene Seite legen; vertrocknete aber das wenige Wasser, so noch an ihnen hing, so verloren sie alle Bewegung und zugleich mit selbiger auch das Leben, ohne dass sie sich vorher nur im geringsten bemühet hätten von der Stelle zu weichen."

„Die zweyte und dritte Figur, zeigen diese Milbe vergrößert. . . . Der Kopf macht nebst dem Brust-Stück den kleinsten Theil aus, so, dass das Insekt fast nur alleine, aus dem dicken, oval-runden und etwas platten Hinter-Leib zu bestehen scheint. Ausser diesem ist auch noch an beeden Figuren wahrzunehmen, dass die acht Füße ganz anderst als bey den Spinnen eingelenket sind, . . . die Farbe aber ist an gegenwärtiger viel heller, oder mehr hochroth, als an vorhergehender Spinne (4).

Opmerkingen. 1. *Trombidium holosericeus*. — 2. sic! — 3. Hij komt nu op de gedachte, dat de beide soorten slechts varieteiten van ééne soort zijn, afhankelijk van hun element, en hij neemt dezelfde proef als LINNAEUS. — 4. *Hydrachna geographica* en andere.

■ 1752. *Acarus aquaticus ruber abdomine depresso*; red water *Acarus*, with a depressed body; scarlet water mite. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Anim.; London; p. 24. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1753. *Wasserspinne*. HANOW, Seltenheiten der Natur, &c.; Leipzig; p. 645.

„Noch eine andere Art war ganz hochroth, welche mit ihren acht Füßen sowohl im Wasser, als auch im Glase sehr geschwinde herum lief (1). Ihr innerer Saft war roth, und es lief derselbe heraus, als ich sie fangen und, um sie genauer zu betrachten, in eine Röhre bringen wollte (2). Ausser dem Wasser fielen ihre Füße so dicht an den Leib, oder wurden so eingezogen, dass man sie nicht sehen konnte.

53. *aquaticus*.

Ja die ganze Spinne fiel ausser dem Wasser, wie ein unförmliches Klümpchen zusammen, daran man auch unter der Vergrösserung nichts, als viele kleine Körnchen oder Wärzchen (3) sahe, und kein Leben an ihr bemerkte. So bald man sie aber in das Wasser warf, so nahm sie ihre vorige Gestalt wieder an."

Opmerkingen. 1. „Lief" is juist; maar „geschwinde" is fantasie. — 2. Hij is dus wel wat hardhandig te werk gegaan. — 3. Zeer juist gezien. Zie ROESEL's figuren, p. 147. Die korreltjes geven aan dit dier iets *holosericeus*-achtigs.

■ 1754. *Acarus aquaticus ruber, abdomine depresso*. LINNAEUS, Systême naturel du Regne Animal, &c.; Paris; Ed. 8. a.; p. 238. n. 14. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1758. *Acarus aquaticus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10; Holmiae; gen. 235. n. 18. — *Acarus abdomine depresso tomentosus postice obtuso, aquaticus*. Habitat in Europae aquis dulcibus.

Ziedaar eene betere beschrijving, dan die van 1746. Werkelijk, het diertje maakt den indruk van eene matras; het is als 't ware gecapitoneerd. Men zie de figuren van ROESEL dien hij ook juist citeert: „Roes. suppl. 1. t' 25" (dus niet 24). — Maar, helaas, hij citeert ook „Fn. Suec. 1199", waar hij 4 soorten verwacht, en „Frisch. ins. 8. t. 3.", die het over *globosus* heeft!

■ 1758. *Acarus aquaticus ruber, abdomine depresso*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onon. Hist. Nat.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 32. — Duitse vertaling van LINNAEUS 1746.

54.

(Adhuc sine nomine).

(*Hydrachna extendens* MÜLL. 1776).

■ 1746. (Sine nomine). LINNAEUS, Faun. suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 348. n. 1199.

Bij de beschrijving van *Limnocharus aquaticus*, zie boven, p. 147, komen deze woorden voor: „Corpus ovatum, parum in dorso depressum, coccineum", die alleen op *extendens* passen.

55. *gymnopteroorum*.

55.

Acarus gymnopteroorum L. 1758.

■ 1746. *Acarus gymnopteroorum ruber, punctorum coccineorum utrinque pari*. LINNAEUS, Fauna suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 349 n. 1208. — „Ruber, minimus, ut oculi et pedes nudo visu distingui nequeant: abdomen globosum, laete rubrum, pilis quibusdam hispidum, in anteriore abdominis parte, ad latera, utrinque par punctorum obscurius rubrorum, quorum punctum alterum anterius, alterum posterius. Habitat in Culicibus et aliis insectis, uti alter acarus in coleoptratis.”

Deze meesterlijke beschrijving verraadt terstond de larven van *Hydryphantes ruber*; zie Piersig, Hydr. t. 44 f. 130 e. — Dat „et aliis insectis” moeten wij met eenige reserve aannemen, hoewel ook PIERSIG, Hydrachniden, p. 392, zegt: „besonders gern an Stechmücken (Culex-Arten).” Heeft hij hen dan ook op andere Insekten gevonden? Waarom die dan niet genoemd? Het eenige insekt, behalve *Culicidae*, waarop de larve gevonden is, is *Caenia*, een vliegje.

■ 1754. *Acarus gymnopteroorum ruber, punctorum coccineorum utrinque pari*. LINNAEUS, Système naturel du Règne Animal, &c.; Ed. 8. a.; Paris; p. 239. n. 23. — Vertaling van LINNAEUS, 1746.

■ 1758. *Acarus gymnopteroorum*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; Holmiae; gen. 235. n. 23. — *Acarus* abdomine rubro, lateribus punctis binis coccineis. Habitat in Apibus aliisque.

De naam *gymnopteroorum* is dezelfde als die van 1746. Ook haalt hij „Fn. suec. 1208” aan. Hij heeft dus dezelfde soort bedoeld. Jammer, dat hij nu „in Apibus” zegt, wat nooit waar kan zijn. Hij vergiste meer met namen!

■ 1758. *Acarus gymnopteroorum ruber, punctorum coccineorum utriusque pari; das rothe Fliegenwürmlein*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compli seu Onom. Hist. Nat., &c.; Ulm, Frankf., Leipz.; v. 1. kol. 33—34. — Duitsche vertaling van LINNAEUS 1746.

56. (*geographica*).

56.

(Adhuc sine nomine).

(*Hydrachna geographica* MÜLL. 1776).

■ 1749. *Aranea aquatica minor*. Die kleine rothe Wasser-spinne mit schwarzen Zierathen. ROESEL VON ROSENHOF, Insekten-Belustigungen, v. 3. p. 155—157. t. 24. f. 6. — ROESEL is bezig na te gaan, op welke wijze de kleine roode waterspinnetjes (*Hydrachna globosus*, zie hier beneden, p. 157) hunne „Eyer, Nüsse” aan de waterwantsen bevestigen (p. 153). Daartoe brengt hij (p. 154) vele van de uit de larvae te voorschijn gekomene nymphae en adulti in eenige „runde Gläser”. Daar zij echter in gewoon water dood gingen, vulde hij de glazen met „Wasser aus Sümpfen, Pfützen und Weihern, (und nun) blieben sie nicht nur allein lebendig, sondern wurden auch von Tag zu Tag grösser.”

Welke waarborg bestaat er nu, dat hij geen andere larvae, nymphae, of adulti van eene andere soort binnensleepte? Geen wonder dan ook, dat hij (p. 155) bemerkte, „wobey auch einige, auf ihrem runden Körper, schwarze Zierrathen zeigten”. Hij plaatste er nu eenige waterwantsen bij: „alleine ich fand mich in meiner Meinung betrogen” (geen wonder!) „und als ich zu gleicher Zeit, nach andern Insekten im stehenden Wasser suchte, so fand ich auch verschiedene Spinnen von eben dieser Art, die ich hier beschreibe, welche viel grösser als die meinigen waren, indeme einige derselben einer grossen Erbse gleich kamen; . . . dass sie aber die Meinigen waren, wurde ich nachgehends um so viel mehr versichert; weil diejenigen, so ich im Frühjahr vom Ey” (lees Larve) „an zu erziehen, mich bemühet hatte, im Herbst gleiche Grosse und Farbe erhielten, nur blieben die Männlein etwas kleiner und geschmeidiger, als die Weiblein.”

„Ihr fast kugelrunder Leib führet eine schöne karminrothe Farbe zum Grund, über die Oberfläche aber desselben laufet in der Mitte, von vornen nach hinten, ein schwarzer Streif, der vornen, gegen den

Fig. 32. Twee maal
vergroot. Over-
trek.

56. (*geographica*).

Kopf, von zwey kurzen Querstrichen, die sich in einen etwas breiten Punct endigen, so durchschnitten wird, dass er ein doppeltes Kreuz vorstellt, und gegen hinten hat er zwey astförmige Aussprünge; unten an jeder Seite aber drey Puncte, und über dem letzten von diesen noch ein etwas kleineres. Der vordere Theil, oder das Brust Stück stehet etwas, unter erst beschriebenen, oder unter dem hinteren Theil, und ist so klein und kurz, dass man solchen kaum für den Kopf alleine ansehen sollte, deme ungeachtet aber sind doch die Füße allesamt an denselben eingelenket, und zu vorderst hat er ein Paar kaum merkliche Fres-spitzen, bei welchen eigentlich der Mund der Spinne befindlich."

P. 156: „Die acht Füße sind von gleicher Länge, und bestehen aus vielen Gelenken, so alle mit kurzen und zarten Härlein besetzt sind, daher dan auch diese Füße gar wohl zum Rudern tauchen: dann die Spinne weiss dieselben eben so schnell im Wasser als die Land Spinnen auf dem Trockenen zu bewegen, und kan sich also, durch ihre Hülfe, eben so bald von einem Ort zu dem andern begeben; ist sie aber etwann der Ruhe benöthiget, so setzt sie sich an einem Körper veste, und verweilet daselbst so lange, als es ihr beliebt."

„Nachdem mir nun einmal die Grosse der ausgewachsenen Spinnen, von dieser Art, bekannt war, und ich solche auch in Ansehung des Geschlechtes hatte kennen lernen; so nam ich etliche derselben, von beyderley Geschlecht, und brachte sie in ein Glas voll Wassers, in welchem eine Wasserwanze befindlich war, an der keine einige von den oben beschriebenen Läusen hieng" (Er waren dus geen waterplanten in!). Hij bemerkt nu, „dass sie aus dem Ende ihres Hinter-Leibes zuweilen einen kurzen, zuweilen aber auch langen, Faden spannen, und denselben mit sich herum führten." — PIERSIG gelooft, dat dat „Fadenalgen" waren. Dat geloof ik niet, aangezien RÖSEL deze plantjes zeer goed kende, en aan hunne groene kleur terstond zoude herkend hebben. Ik meen veel meer, dat zij hunne dikvloeibare „urine" ontlastten. Een „Faden" is wit. Nader onderzoek bij deze zoo zeldzame soort is gewensch.

ROESEL heeft duidelijc de paring gezien

56. (*geographica*).

„wobei sie die Unterfläche ihres Leibes auf eine kurze Zeit nahe zusammen brachten, mit ihren Füßen aber sich so fassten, oder gleichsam umarmten, dass sie nur einen Körper auszumachen schienen.“ — Hierop volgt, dat hij zag, dat de ♀♀ hunne eieren aan eene wänts hechtten. — Heerlijke fantasie!!!

57.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus globosus* DE GEER 1778).

■ 1728. *Laus auf den Wasser-Wantzen*. FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Land; Berlin; v. 7. c. 17. p. 25. t. 17. — Met „Wasser-Wantzen“ worden *Nepa cinerea* en *Ranatra linearis* bedoeld.

„Am Leib sind diese Läuse voll, rundlich, ganz roth, und hangen fest an allen Orten des Leibes, wo sie sind, aussen her, und unter den Flügeln. Es steckt ihr Kopf fest in einem *Poro* und ist fast dreieckig, doch mit stumpfen Winkeln.“

Inderdaad, daaraan zijn de Larven van *globosus* gemakkelijker herkenbaar.

„Wann man sie heraus zieht, bleibt ihr Leib nicht lange so voll und aufgeblasen, sondern fällt gleich ein, dass man nur eine Schärfe der Brust noch sehen kan. Die Röthe vergeht ihnen am Leibe, dass sie ganz weiss werden, und als leer da liegen.“

Dat komt, omdat die Larven zeer vast in de huid, beter gezegd in het chitinepantzer, vast zitten, zoodat zij, bij de pogingen, haar eruit te trekken, scheuren of breken. Ook wanneer alléén de hypopharynx of lingua afgeknapt is, kan er natuurlijk water in het lichaam dringen en de kleurstof verdunnen, en bovendien kan de kleurstof gedeeltelijk of geheel ontwijken.

„aber der Kopf und vorder-Theil des Leibes bleibt auch noch nach dem Tode röthlich, und auf dem Leibe des *Insects* kleben. Ich habe an dem Halse der Läuse eine Spur von

57. (*globosus*).

Füssen gefunden, die man aber kaum entdecken kan."

Juist; zoodra de Larve zich in het Nymphophan-stadium bevindt, breken de pootjes af.

■ 1730. *Kleine rothe Wasser-Spinne.*

FRISCH, Beschr. Ins. Teutsch-Lands; &c.; Berlin; v. 8. p. 5. c. 3. t. 3.

Fig. 33. Twee maal vergroot.

„Ich habe sie im Merzen schon mit ihrer ganzen ausgekrochenen Brut gefunden; in einem subtilen Moos an der Rinde von Kien-Bäumen, im Flusz Wasser schon halb verfault gelegen.“

Die „Brut“ waren natuurlijk Larven (van deze, of van eene andere soort), die gekomen waren uit de tusschen dat „subtile Moos“ aan den half rotten „Kien-Baum“ door een of meer ♀♀ gelegde eieren. Er bestaat geen verband tusschen die „Brut“ en de *globosus*, die hij daarbij vond.

„Sie hat keine Brust“ (thorax) „wie andere *Insecta* oder *ἔντομα* sondern wie die langbeinigen grossen Spinnen“, (*Phalangidae*) „die Füsse am Bauch gegen das Maul zu. Diese acht Füsse bewegen sich am Leibe in einem Knopf als im *acetabulo*, davon die hintersten fünf Gelenke haben, die vier obere aber jedes auf den beyden Seiten mit drey starken Haaren versehen ist: Womit sie im Wasser so schnell lauffen können, als andre Spinnen im Trockenem. Dann diese Härlein machen breite Ruder aus den Gelenken der Füsse.“

Zeer juist gezien is de beweging van de bijna bolvormige trochanteres in de acetabula der coxaalplaten. De daarop volgende zin is duister en onjuist: indien men van de kleine bolvormige trochanteres afziet, hebben alle pooten 5 leden, en daarvan hebben de tibiae II en III en de genua III en IV aan de achterzijde stijve zwemharen.

„Die rothe Farbe kommt von einem rothen Safft, den sie in sich haben, und nahe an der Haut gantz zähe liegt. So dass

57. (*globus*).

er zwar mit dem weissen aus dem Leib laufft, wann man die zerdrückt: sich aber gleich sondert, und an dem nächsten Ort hängen bleibt."

Hij hield ze vele maanden levend. „Ich kunte ihre Augen mit keinerley Glas entdecken, und musste doch schliessen dass sie sahen, dann . . . so fingen sie die herabfallenden Mehl-Partickeln auf. Von den Spinn-Spitzen kunte ich auch nichts finden" (geen wonder!) „aber die *membra genitalia* stehen gleich hinter den Füßen. Die zwey Fress-Spitzen" (de maxillaarpalpi) „liegen vornen über dem Maul, welches nur einen Sauchstachel hat" („Saugrüssel" met inbegrip der twee mandibels).

Hij zag in het water tallooze uiterst kleine, witte „Wasser-Läuse". „Von diesen Läusen . . . nährten sich die Spinnen ohne Zweifel so lang sie lebten, indem sie ihnen den Safft aussaugen."

Zijne tab. 3. vertoont het diertje, in natuurlijke grootte, herkenbaar, met zwemharen; daarnaast een poot, vergroot, zonder zwemharen; blijkbaar poot I, maar met het juiste aantal leden: zes, en in goede proporties! Zie fig. 33, p. 154.

□ 1735. *Pediculus*. LESSER, De sapientia, omnipotentia et providentia divina, &c.; Nordhusae; T. 1. c. 9. p. (206?). — Op *Nepa* en *Ranatra*; hij haalt FRISCH 1728 aan.

■ 1736. *Acarus ruber aquaticus*. LINNAEUS, Animalia per Sueciam observata. In: Acta literaria et Scientiarum Sueciae, Anni 1736. p. 133. — Nomen nudum; hij haalt FRISCH 1730 aan.

■ 1737. *Dierke*. SWAMMERDAM, Bijbel der Natuur; Leyden; p. 230. t. 3. f. 5. — Op *Nepa cinerea*. — . . . een groot getal Neeten . . . van allerhande grootte . . . soo dat ik selfs twijfel, of het niet wel particuliere Dierkens syn, die syn bloet suygen, en die door het zelve aangroeyen; . . . Sy syn van figuur een wéynig langwerpig ront, en glimment, gespannen van structuur, sonder eenige ringen; yder heeft een peervormig ende langwerpig halsken, dat met syn spitze eynde vast in het lichaam zit. Haar couleur is tuschen Menie ende Purper, en als sy wat grooter syn geworden, soo bemerkt men daar een cierelijck deelken in

57. (*globosus*).

doorschynen Het Dierke Vóór aan zag men syn Hooft *a* en daar boven syne oogen *b*, waar onder de Voeten *cc*, die sierelyk gevouwen ende geboogen waren. Als ik het op syn rug omkeerde met hayrkens beset. De couleur van dit Dierken was tusschen Menie ende Purper Wat dit voor een Dier is dat is my onbekent."

Fig. 34. Twee maal vergroot, en omgekeerd.

Ik wijs hier speciaal op het feit, dat SWAMMERDAM de „Neeten” (eieren) op een en dezelfde *Nepa* „van allerhande grootte” aantrof; dat hij er reeds aan twijfelde, of het wel eieren waren; dat het hem gelukte uit deze eieren (Larven!) een „dier-

ken” (nymphphaanstadium) te prepareeren; verder kwam hij niet. Hij zag geen pooten aan de Larven, wat FRISCH 1728 wèl gelukte.

□ 1738. *Laus der Wasser-Wantzen*. LESSER, *Insecta-Theologia*, oder: vernünft &c.; Züllichan; 1. 1. c. 9. p. (125?) — Hetzelfde als 1735.

□ 1740. *Laus der Wasser-Wantzen*. LESSER, *Insecta-Theologia*, oder: vernünft &c.; Ed. 2.; 1. 1. c. 9. p. (125?). — Hetzelfde als 1735.

□ 1741. *Acarus ruber aquaticus*. LINNAEUS, *Elenchus anim. per Suec. obs.*; Upsaliae; p. 87. n. 3. — Nomen nudum; hij haalt FRISCH 1730 aan; Zweden.

■ 1742. *Pou sur les Punaises aquatiques*. LESSER, *Theologie des Insectes*, &c.; La Haye (ook Paris); v. 1. c. 9. p. 206. — Hetzelfde als 1735.

■ 1743. *Acarus ruber aquaticus*. LINNAEUS, *Elenchus anim. per Suec. obs.*, &c.; Lugd. Bat.; p. 87. n. 3. — Als 1741.

■ 1745. *Pou sur les punaises aquatiques*. LESSER, *Theologie des Insectes*, &c.; Paris; v. 1. c. 9. p. 206. — Hetzelfde als 1735.

57. (*globosus*).

■ 1749. *Aranea aquatica minor*; die kleine rothe Wasser-spinne. ROESEL VON ROSENHOF, Insekten Belustigungen, &c.; Nurnberg; v. 3. p. 147—157.

Hij beschrijft wat hij van de ontwikkelingsgeschiedenis van *globosus* meent gezien te hebben. Maar hij verwacht drie soorten door elkander. Zie bij *H. geographica*, p. 151, 152, en bij *Curvipes rufa*, p. 161. Wat hij van *globosus* vertelt, komt in het kort op het volgende neer.

P. 147: „Ein Insect, welches sich von unsern beeden Wanzen-Arten zu nähren pfelet.“ — Het is dus geen ei! „eine Art von kleinen Läusen die kein Leben zu haben scheinen, und eine schöne dunckel-rothe Farbe führen so wohl am Leibe, als auch an den sechs Füßen“ (der Wasser-Wanzen) „und sind von ungleicher Grösse.“

Dus, evenals SWAMMERDAM: de „Läuse“ waren ongelijk in grootte. De kleinste sind „mehr länglicht als rund“; zij nemen steeds in dikte en grootte toe, totdat zij „fast kugelrund“ zijn „verliehren sich auch auf einmal völlig“; m. a. w. dan zijn de nymphae uitgebroken en weggezommen.

„Es ist am selbigen weder ein Fusz noch sonst etwas womit sie sich anhalten können wahrzunehmen, und doch bleiben sie an einer Stelle bestendig veste sitzen“. — Hij was dus niet zoo gelukkig als FRISCH 1728, die nog pootstompjes vinden kon.

„ich habe sie aber etwas genäuer untersucht, und befunden, dass eine besondere Creatur aus ihnen werde“, — die hij den volgenden maand beschrijven zal.

In de volgende aflevering vertelt hij weer hetzelfde. Enkele zinnen frappeeren ons, andere vullen de beschrijving aan.

p. 151. „Eine Art von Läusen....“

p. 151—152. „rothen Nüsse oder Läuse.... vielleicht sind dieses die Eier aus welchen, diese kleine Spinnen kommen....“ vielleicht nich anders als ein von der alten Wasser-Spinne, an die Wasser Wanze gesetztes Ey gewesen; birnförmig ein kleines Kölbchen, welches mit dem hintern Teil durch einen dünnen Hals zusammenhanget....

57. (*globosus*).

Da aber diese Läuse zu ihrer vollkommenen Zeitigung zwölf, bis vierzehn Tage brauchen....”

Terwijl hij zoo piekert, of het wel eieren, of luizen zijn „so fande ich in Swammerdams Werk” en zag toen hetzelfde, „eine mit Füßen versehene rothe Creatur.... vornen ein kurzer und gespaltener kleiner Theil, welches das Brust-Stück ausmachtet, und an dem der Kopf.... Augen.... so sprengt sie ihren Balg entzwey, verlässet die Stelle.... und zeigt sich als eine zwar kleine aber doch wohl gestalte Spinne,

Fig. 35. Twee maal vergroot. Overtrek.

welche...” Zijne figuren gelijken sprekend op die van SWAMMERDAM. Zie hiernaast.

Het geluk heeft hem gediend, zoodat zijne uitlating: „Nunmehr war meine Neugierde in etwas gestillet, weil ich den

Ursprung dieser kleinen Wasserspinnen entdeckt hatte” hare volle waarde heeft.

Maar, vraagt hij zich af, waar komen nu die aan de wantsen hangende „Nüsse” vandaan? — P. 154. Hij zag enkele der Nymphen „ihren Balg ablegten, und hernach alle Zeit (p. 155) in einen schönern, von hellerer und frischerer Farbe, erschienen”, — dat waren dus de adulti.

„Nachdem verflrossenen andern vierzehn Tagen, gelangten sie zum Teil, nach abermaliger Häutung....” — Dat moet dus eene vergissing zijn! Zie nu verder bij *geographica*, p. 151, 152, hoe hij fantaseeren kan. En is het niet opmerkelijk, dat hij niets van een „Ruhezustand” (teleiophaanstadium) spreekt?! Wat moet men daarvan denken?

□ 1751. (Nomen?). LESSER, *Teologia degl' Insetti*, &c.; Venezia; v. 1. c. p. p.? — Hetzelfde als 1735.

□ 1758. *Laus der Wasser-Wantzen*. LESSER, *Insecto Theologia*, oder: vernünfft &c.; l. 1. c. 9. p. 125? — Hetzelfde als 1735.

57a. (*ypsilonphorus*).

57a.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus ypsilonphorus* BONZ 1783).

■ 1718. *Animal*. JOBLOT, Descr. . . . microscopes . . . Avec . . . obs . . . d'insectes, &c.; Paris. v. 2. c. 7. p. 20. 21.

Monsieur Mery . . . manque à ce discours les curieuses observations que nous avons faites sur ces sortes d'huîtres ou moules des étangs, ou de celles qu'on trouve dans les canaux de Seaux & ailleurs. — Hier is dus sprake van *Anodonta*. — p. 25. Le 15. Juilliet 1711 à midy, je mis dans un vaisseau de verre de l'eau de six à sept huîtres . . . Le 22, je vis dans cette même eau de deux sortes de nouveaux animaux . . . Ceux de la seconde espèce, dont un seul est vû en g (Planche IV), se mouvoient assez lentement pour qu'on pût remarquer en eux les particularitez suivantes. On apperçoit vers la tête & au derriere un mouvement d'ondulation, dans une matière blanche lumineuse & transparente, laquelle étant bien considerée, on s'apperçoit qu'elle est causée par les pattes, tant du devant que du derriere de ces animaux.

On les voit marcher sur le porte-objet du Microscope, sans sortir de l'eau où ils ont pris naissance; & l'on remarque que les pattes de derriere sont plus longues que celles du devant."

Ziehier de oudste waarneming van eene nymphe van *Acarus ypsilonphorus* BONZ, gedaan door een slecht mikroskoop. Zijn figuur is al even slecht als die van de onbekende *Hydrachniden*-larve (fig. 30a, p. 145).

Fig. 35a. 2 ×
vergroot.

58.

(Adhuc sine nomine).

(*Nesaea brevipes* NEUMAN 1880?)

■ 1753. *Wasserspinnne*. HANOW, Seltenheiten der Natur, &c.; Leipzig; p. 644—645. — „Eine andere Art war bunt, weiss, grau, und voll schwärlicher Flecken. Ihre Grösse übertraf nicht viel einen gemeinen Stecknadelkopf."

Vermoedelijk de hierboven aangeduide soort.

59. (*carnea*).

59.

(Adhuc sine nomine.)

(? *Nesaea carnea* C. L. KOCH 1836?).

■ 1753. *Wasserspinne*. HANOW, Seltenheiten der Natur, &c.; Leipzig; p. 644. — „Einige darunter waren vielleicht ihrer Jugend wegen so klein, als Mohnsaamen, und sahen theils weiss gelblich, theils rothgelblich aus.“

Vermoedelijk eene Nympha van *Curvipes carnea* C. H. KOCH.

60.

(Adhuc sine nomine.)

(? *Hydrachna fuscata* HERM. 1804?)

■ 1749. *Wasser-Milbe*. RÖSEL VON ROSENHOF, Insekten Belustigungen, &c.; Nürnberg; v, 3. p, 158. —

„Die eine findet sich alleine im Frühjahr in den Pfützen, stehenden Wassern, und solchen Kufen oder Gefässen, in welchen das Regenwasser gesammelt wird. Sie halten sich daselbst in grossen Anzahl auf, innerhalb vierzehn Tagen, oder dreier Wochen verlieren sie sich aber alle wieder. Sie sind hell oder Ocker-braun, sehen den kleinen Spinnen, so nur die Grösse eines Hirsen-Korns haben, sehr ähnlich, wie sie aber in das gesammelte Regenwasser kommen, so in Gefässen aufbehalten wird, oder wie es zugehe, dass sie sich wieder verlieren, ist mir zur Zeit noch unbekannt.“

Curvipes fuscata is reeds in Maart in, soms vuile, poelen en plassen te vinden, en heeft eene snelle ontwikkeling. De larven parasiteeren niet, maar verpoppen zich kort na het vrij worden. Hoe zij in die regentonnen en -bakken komen? Ook ik kan daarop geen antwoord geven.

61.

(Adhuc sine nomine.)

(? *Nesaea rufa* C. L. KOCH 1835?)

■ 1749. *Aranea aquatica minor*; kleine rothe Wasser-

61. (*rufa*).

spinne. RÖSEL VON ROSENHOF, Insekten-Belustigungen, &c.; Nürnberg; v. 3. p. 149—155. t. 24. f. 5.

P. 153.: RÖSEL wil weten, op welke wijze de uit de aan waterwantsen hangende Larven („Eyer”, „Nüsse”) voortgekomen Nymphae en Adulti („Wasserspinnen”) (zie hierboven, p. 157, bij *globosus*) hunne „Eyer” aan de Waterwantsen bevestigen. Daartoe brengt hij, p. 154, eene menigte daarvan in „runde Gläser”. Maar, in gewoon water sterven zij; dus vervangt hij dat door water „so ich aus Sümpfen, Pfüzten und Weihern nahm”, (und nun) „blieben sie nicht nur allein lebendig, sondern wurden von Tag zu Tag grösser”. — Geen wonder, dat hij: „innerhalb 14 Tagen” niet alleen fraai gekleurde roode spinnetjes kreeg, maar ook (p. 155) „einige aber führten ein hellrothes Kreutz auf ihrer Oberfläche”.

Merkwaardig, dat hij nu niet — zooals bij *geographica*, zie hierboven, p. 151, van „auf ihrem runden Körper” of van hun „kugelrunder Leib”, spreekt; waaruit wij opmaken, dat deze Hydrachniden niet zulk een bolvormig lichaam hadden; de teekening is ook meer ovaal. Hij zal dus stellig uit zijne „Sumpfen” eenige Nymphen van *Curvipes rufa* ingesleept hebben, van welke soort PIERSIG (Hydrachniden p. 124) o.a. deze beschrijving geeft: „Die hinteren” schwarzbraunen Dorsalflecke begleiten die schmale hellrot schimmernde Rückendrüse in ihrem ganzen Verlaufe bis an die Spitze der fast rechtwinklig abstehenden Seitenäste.”

Fig. 36.1
Twee maal
vergroot.
Overtrek.

62.

Acarus rupestris L. 1758.

■ 1746. *Acarus lapidarius fuscus*: *linea dorsali bicolori*. LINNAEUS, Fauna suec. &c.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Ludg, Bat.); p. 349. n. 1202. — Magnitudo et figura aqumatici; sed corpus obscurum; abdominis linea dorsalis longitudinalis utrinque dilata, anterius in aliis alba, in aliis rubra; communiter anterius albida, posterius rubra; caeterum abdomen

62. *rupestris*.

nebuloso-nigrum est, pedes rubri. Habitat in lapidibus et campis.

Wanneer hij er nu nog bij had gevoegd: celeriter currit, dan hadden wij eene goede beschrijving van *Rhyncholophus imperialis* C. L. KOCH 1837. 16. 6. Maar ook KOCH vermeldt dat niet!

■ 1752. *Variegated stone Acarus*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals, &c.; London; p. 25. n. 8. — Nomen nudum; zie over HILL p. 8.

■ 1754. *Ciron de pierre; Acarus lapidarius fuscus, linea dorsali bicolori*. LINNAEUS, Systême naturel du Regne Animal, &c.; Ed. 8. a.; Paris; p. 238, n. 17. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1758. *Acarus rupestris*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 25. — *Acarus fuscus, linea dorsali bicolori*. Fn. Suec. 1202. Habitat in Europa. — Voorloopig alleen in Zweden!

■ 1758. *Acarus lapidarius, fuscus, linea dorsali bicolori; das braune Steinwürmlein*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.; Ulm, Frankf., Leipzig; v. 1. kol. 35. — Duitsche vertaling van LINNAEUS Fn. suc. 1746.

63.

(Adhuc sine nomine.)

(? *Acarus zosterae* FABR. 1779?)

■ 1752. *Sea acarus*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals, &c.; London; p. 25. n. 12. — Nomen nudum; over HILL p. 8.

(*Tyroglyphidae* sensu lato).

■ 1664. *Mite in Cheese*. POWER, Experimental Philosophy, cont. New Exper.: . . . Microscopical, &c.; London; Book I. p. 16. obs. 12. — Bij de beschrijving van de kaas- of meelmijt komen de volgende zinnen voor:

„We also saw divers Atoms somewhat Transparent' like

(Tyroglyphidae).

eggs; both in form and figure, Nay in these moving Atoms, I could not onely see long bristles formerly specified, but also the very hairs which grew out of their leggs."

De eerste zin zegt u, dat hij eieren zag; de „moving atoms" zijn natuurlijk de larven. Hij zegt niet, dat zij denzelfden vorm als de volwassenen hebben; ook niet, hoeveel pooten zij hadden.

■ 1665. *Mite in cheese*. HOOKE, *Micrographia*, or, &c.; London; p. 213. — „and the Eggs, out of which these Creatures see m fo be hatch'd, are yet smaller." — Ook HOOKE zag eieren en larven; niet dat uit eieren larven kwamen.

■ 1667. *Mite in Cheese*. HOOKE, *Micrographia*, or, &c.; London; Ed. 2.; p. 213. — Is de 1^e Ed. met een nieuw titelblad.

■ 1669. *Acarus, mijtken, sierken*. SWAMMERDAM, *Historia Insectorum generalis* ofte Alg. Verh. v. d. Bloedeloose Dierkens, &c.; Utrecht; p. 56—65: Overzicht van de 4 soorten van metamorphose: I. „Geen veranderinge". — P. 71. „Vorders soo stellen wy onder deese eerste soorte van veranderinge het *Sierken* ofte *Mijtken*" (in margine: *Acarus*) „het welke meede volmaakt uyt sijn ey komt, ende maar allenxkens grooter werd." — SWAMMERDAM is dus de eerste, die zag, dat de larven uit de eieren kwamen, denzelfden vorm hadden als de volwassenen, en dat er verder geen metamorphose was.

□ 1687. *Bacho, tarlo*. BONOMO (en CESTONI!), *Osservazioni intorno a' pellicelli del corpo umano fatte dal Dottor Giovanni Cosimo Bonomo e da lui con altre Osservazioni scritte in una Lettera all illustro Sig. Francesco Redi*; Firenze. — Zie over dezen brief beneden bij 84. *Acarus siro*. — Na behandeling van *Glycyphagus domesticus*, *Tyroglyphus farinae* en *Carpoglyphus lactis*, gaat hij voort:

E multiplicano col solito natural modo, col quale multiplicano tutti quanti gli altri animali, cioè coll' unirsi i maschi alle femmine, e per questa unione gallate l'uova, e poscia lasciate delle femmine in ogni luogo a beneficio di natura, da quell' uova ne nascono i piccoli animalucci di quella stessa figura, che conservano tutto il tempo della lor vita."

Hij is dus de tweede, die de ontwikkelingsgeschiedenis

(Tyroglyphidae).

naging. Jammer, dat hij niets zegt van het zespotige larvestadium.

■ 1694. *Mijt.* VAN LEEUWENHOEK, Vierde vervolg der Brieven, &c.; Delft; 77^e missive, p. 591. — „In 't opvangen van de Mijt zoo bevond ik dat deselvige scharp van gesigt waren. Want als ik met het werktuigje, daar mede ik haar op nam, maar eens hadde aangeraakt, zoo wisten zij tot verwonderens toe, het veel maal te ontwijken, en daar van weg te loopen.” — Waaruit blijkt, dat deze blinde diertjes zeer fijne waarnemingsorganen en „mneme” hebben moeten. Hier hebben wij dus dezelfde waarneming, welke ROHAULT 1671 bij 84. *Acarus siro* deed. Zie aldaar.

P. 592—594. Hij vond mijten op de ingewanden van eene door hem gedisseceerde *Dermestes*, opende eenige ♀♀, haalde er de eieren uit, en overtuigde zich ervan, dat deze dooier bevatten. — Hij sloot eenige ♀♀ in eene glazen tube, waarin zij eieren legden. Na 1, 2, 3, 4 dagen: 1, 4, 6, 20 eieren. Toen stak hij het buisje in zijn zak. Na 4 dagen, dus 8 dagen na den leg van het eerste ei, kwam de eerste „jonge mijt” te voorschijn. Alle larven hadden zes pooten. De levende mijten aten de doode op, hoewel er beschuit in het buisje was. — Hij kon ook bevruchte van onbevruchte eieren onderscheiden. Uit de geheel duistere eieren kwamen larven; terwijl uit eieren, die 4 dagen oud, half doorschijnend waren, geen larven te voorschijn kwamen. Bij deze eieren waren de „doirbolletgens na de gront gesakt.”

■ 1695. *Acarus.* VAN LEEUWENHOEK, *Arcana naturae detecta*, &c.; Delphis Batavorum; p. 376, *Epistola* 77; p. 388 sqq. — Hetzelfde als 1694.

P. 506. *Epistola* 88, ad HEYNSIUM. — Een zeer wijdloopig verhaal over de door hem genomen proeven omtrent den schadelijken invloed van doorgesneden nootmuskaat op mijten. Zij sterven alle binnen zeer korten tijd. — Een wenk aan Insektenverzamelaars!

■ 1696. *Mijt.* VAN LEEUWENHOEK, Vijfde vervolg der Brieven, &c.; Delft; 88^e missive. — Hetzelfde als 1695.

■ 1697. *Mijt.* VAN LEEUWENHOEK, Sesde vervolg der Brieven, &c.; Delft; 99^e missive, p. 237—238. — De mijt

(Tyroglyphidae).

wordt ook door de uitwaseming van de Foulje (macis) gedood.

■ 1697. *Acarus, mijt*. VAN LEEUWENHOEK, *Continuatio Arcanorum Naturae detectorum, &c.*; Delphis Batav.; p. 83. Epistola 99; p. 99. 100. — Hetzelfde als boven.

■ 1718. *Mijt*. VAN LEEUWENHOEK, *Send-Brieven*; Delft; IX, p. 88. — Eieren, uit de mijt gehaald, verdrogen snel; eieren, door de mijt gelegd, verdrogen niet; na eenige dagen komen daaruit jongen. . . .

XI. p. 108. Hij kon geen „vleesfibertjens” zien, „alhoewel het bij mij vast staat, dat deselve Diertjens daar mede begaafd sijn; . . . maar wel . . . het Eyernest” — dat hij met dat van een Hoen vergelijkt.

64.

***Acarus farinae* L. 1758.**

□ 1602. *Vermiculus*. PLATER, *Praxeos medicae opus*; Basileae; lib. 2. c. 13. — Per mictionem cum urinâ, quales in caseo putri gignuntur, exiguos, illisque omnino similes vivos innumeros, urinae innatantes, sed mox fundum petentes, illicque extinctos conglomeratim jacentes, à colico aegro emictos vidimus, sicuti in eo affectu huius rei quoque mentionem fecimus. Postea idem in alio aegro evenisse observavimus, atque alios quoque hoc observasse legimus”.

Hier vinden wij dus niet alleen de oudste vermelding van *acari* in vergane kaas, maar tevens een geval van mijten in urine. Het spreekt van zelf, dat deze, volkomen op kaas-mijten gelijkende, uiterst kleine diertjes, die op de urine dreven, maar spoedig den bodem van den nachtspiegel bereikten, en daar, dood, op elkander gepakt bleven liggen, niets anders waren dan de wel bekende *farinae*, die van alle bekende *Tyroglyphidae* wel het meest in kaas voorkomen en die, in onzindelijke huishoudens van vroegeren tijd, vooral bij menschen, die een voorraad meel in huis hadden, en bij grutters, door het heele huis leefden. — Maar PLATER verklaart de zaak anders (eenige bladzijden verder, sub „causa”):

64. *farinae*.

„A caseo vermiculos quosdam genitos, cum urinâ excretos fuisse, prius ostendimus, idemque comprobare videtur, quod illi, vermiculos quales caseo putri innasci solent, omnino repraesentabant, aegerque sicuti in colico dolore ostendimus, caseo dum sanus erat, immoderate utens, illius quantitatem post usum clysmatis per alvum rejecerit. In quo caseo, diu in intestinorum saccis retento, putrescente, verisimile videtur, hosce vermiculos natos fuisse, & per venas meseraicas, cum sero in venam cavam, indeque in renes & vesicam pervenisse, urinaeque sic se commiscuisse.”

Ook bij een andere ziekte zag hij mijten in urine. Hij heeft gelezen, dat ook anderen dat waargenomen hebben. Jammer, dat hij niet mededeelt: wie. Ik heb het niet kunnen vinden. — Gevonden! CARDANO 1557. Zie mijn Deel II.

■ 1608. *Vermiculus*. PLATER, Praxeos seu de cognoscendis affectibus; Basileae; tract. III. De Vitiis; p. 964, 969. — Hetzelfde als 1602. — Op p. 986 geeft hij den wijzen raad: „Mictio vermiculorum, si ab assumptis; ut dictum, veluti caseo prodeat, ab eo absteineant”!

□ 1622. *Artison, mitte, miton*. In de Bibliotheek van Carpentras bevindt zich een handschrift van N. C. F. DE PEIRESC. N°. 1774. Prof. Dr. F. M. JAEGER nam in zijn werk: CORNELIUS DREBBEL en zijne tijdgenooten, Groningen, 1922, dat gedeelte over, wat over de oudste mikroskopen, „Lunette de Dreubbells”, handelt. Daar een volledig afschrift daarvan zich in de Bibliotheek der Groningsche Universiteit bevindt, vroeg ik dat ter leen, en vond daarin de oudste beschrijving van kaasmyten, door het mikroskoop gezien. Curiositeitshalve neem ik dat over.

„Le dimanche 22 may 1622. . . . II” (JACOB KUFFLER, de schoonzoon van DREBBEL) a mis premierement sur sa plaque noire, avec la pointe d’un coutteau, quelques petits grains de la pouldre qui tombe de la crouste du fromage que nous appellons des *artisons* en Provence, et icy des *mittes*, et ez Pays-Bas des *mitons*. . . . Le plus gros grain à l’euil ne paroissoit pas plus d’un ciron, et estoient quasi imperceptibles s’ils n’estoient accouplez plusieurs ensemble. Quand

64. *farinae*.

j'y ay regardé à travers le tuyeau de la lunette, j'ay esté ravy d'admiration, car chascun de cez animaulx se distinguoit parfaitement bien. Il y en avoit d'aussy gros qu'un grain de pistache sans coquille, et les moindres estoient comme des petits grains de bled. Ils estoient de substance claire et transparente quasi comme du crystal, estoient comme des mouches ordinaires si ce n'est qu'ils n'avoient point d'aisles; leur vraye figure estoit semblable aux petits animaux noirs que nous appellons des grylletz; ils avoient leur teste de mesure, aboutissant neantmoins à un museau aigu et refendu (1), avec des petites cornes (2), et six ou sept jambes, le corps en s'amenuisant par le cul, et marchoient quasi aussy viste que des mouches ordinaires ou formis; ils s'entrebattoient les uns les autres, les plus gros emportoient quelques fois des petits (3); et rendoient une veüe du tout esmerveillable. Les plus petits paroisoient aussy bien formez que les plus gros, et y en avoit quelques uns qui sembloient commancer à se former et estre encor comme informes, ou qui estants possible morts estoient à demy reduiets comme en paste, neantmoins de mesme substance et couleur que les vivants et cheminants (4). Il (5) dict que le soleil les tue dans peu de temps, encores que d'abbord il les anime.

O p m e r k i n g e n. 1. Hij zag dus de spleet tusschen de beide mandibels. — 2. De beide vertikaalharen. — 3. Het is mogelijk, dat hij paren den zag, maar ik geloof, dat bij toeval eenige jongen over de ouden wandelden. — 4. Hij zal vermoedelijk het stadium iners van vervellende nymphae gezien hebben. — 5. KUFFLER.

□ 1622. *Mitte, mitton, artiggion*. Genoemde KUFFLER kreeg 7 Juni 1622 van DE PEIRESC een aanbevelingsbrief mede naar Italië. Deze is verschenen in: DE WAARD, De uitvinding der verrekijkers, 's-Gravenhage, 1906. p. 299. Ik neem daaruit over:

„Gli animalculi, che si sogliono generare attorno in formaggio, che noi chiamiano *Mitte, Mittoni o Artiggioni*, li quali son tanto minuti, que quasi paiono polvere, quando son veduti con quell' isstrumento, diventano altrettanto

64. *farinae*.

grossi quanto le mosche senza ali, e si lasciano discernere tanto distintamente, che vi si riconoscono le gambe molto lunghe, la testa aguzzata, et tutte l'altre parti del Corpo evidentissime."

□ 1622. *Mitte*. DE PEIRESC in een brief aan JOHANNES SELDEN over KUFFLER dd. 21 Dec. 1622. De brief is gepubliceerd in: CAMDEN (GULIELMUS) et illustrium virorum ad. G. Camdenum epistolae. Londini 1691. p. 387. en in: DE WAARD, De uitvinding der verrekijkers, 's-Gravenhage, 1906, p. 299—300. Hierin komt voor:

„Nous avons bien veu icy de ses petites lunettes, qui font voir des cirons et des *mittes* gros comme des mouches, qui sont certainement admirables."

■ 1634. *Acarus in caseo*. MOUFET, Insectorum Theatrum; l. 2. c.24. p. 266. — Nomen nudum; de in Engeland in kaas meest voorkomende soort is *farinae*.

■ 1646. *Animans*. FONTANA, Novae Coelestium terrestriumque rerum Observationes, &c.; Neapoli; p. 145. tract. 8. De Microscopio; p. 149. c. 3. — Ik geef hier de beschrijving der door hem gevonden kaasmijt weer, al het andere weglatend.

„huic enim sunt supercilia (1), leuiter ducta, & quasi pennicillo descripta; oculorum proindè grandes orbis, perspice subnigri, laetumq; lumen reddentes (2): Vnguiculis, & vngulis obarmatur, oculisq; munitum videtur: tota quoq; corporis facies, insigni elegantia colorata, nobilitat animantis, nunquam antea spectati (3), corpusculum. videre quoq; (quod sine admiratione fieri nequit) illud est, reptans, & vorans, nec non mandens, ac se se mouens; magnitudine verò humanam unguem aequans (4): dorsum deniq; illi est totum hispidum (5), & squamis obductum (6), varijs stellarū lineamentis inter pictum (7), spissis, & hirsutis obuallatum setis" (8).

Eenige verklaringen mogen hier niet overbodig zijn. 1. De supercilia zijn de vertikaalharen. — 2. Een dier moet oogen hebben; en daarom zag hij ze ook. — 3. „Nunquam antea spectati": hij meende, het mikroskoop uitgevonden te hebben; wat best mogelijk is, maar anderen waren hem

64. *farinae*.

reeds vóór! — 4. Hij zag de mijten door zijn mikroskoop: *magnitudine humanam unguem aequans*. — 5. Bij het lezen der woorden „*dorsum totum hispidum*”, denkt men aan *Glycyphagus domesticus*, die het stellig niet geweest is; want, dan zou hij beslist verteld hebben: „*celeriter currens*”, wat hij niet doet; hij zegt alleen: „*reptans... se se movens*”, wat op een tragen gang wijst. — 6. „*squamis obductam*” is eene overdrijving, veroorzaakt door zijne stomme verbazing; wat wij hem gaarne vergeven. — 7. Evenzoo: „*variis stellarum lineamentis interpictum*”: van stervormige figuurtjes voorzien. — 8. Evenzoo: *spissis hirsutis setis*: dicht met haren bezet. Hij kan niet bedoeld hebben, dat het dier van behaarde haren voorzien was; want, een mikroskoop, dat zóó weinig vergroot, dat een kaasmijt zoo groot lijkt als een menschenagel, kan onmogelijk de fijne beharing doen onderscheiden van haren, die zoovele *Acari* kenmerkt. — Italië.

□ 1652. *Animalculum*. BORELLUS, *Historiarum et Observationum Medicophysicarum Centuriae IV*; *Hagae Comitatus*; Cent. 2. Obs. 48. *Animalia is ulcere*.

„*Videre non semel contigit mihi in emplastris ulceris fistulosi animalcula, acaros cerae referentia, quorum non figura, sed motus tantum percipiebatur.*”

Diertjes, die zóó klein zijn, dat zij alleen in het oog vallen door hunne beweging, en die hij met „*acaros cerae*” vergelijkt, kunnen niet anders dan *acari* geweest zijn. En dan hebben wij hier met een dergelijk geval te doen als van PLATER 1602. — PIERRE BOREL leefde te Parijs.

■ 1656. *Animal*. BORELLUS, *Observationum microscopiarum Centuria*; *Hagae Comitatus*; p. 19. Obs. 27. — Hij doet het hier voorkomen, alsof hij zelf de kaasmijten zag. Wanneer men zich de moeite getroosten wil, eene editie van BORELLUS machtig te worden, en zijne woorden te vergelijken met die van FONTANA 1646, dan zal men verbaasd staan over het bijna woordelijk overnemen van diens beschrijving, zonder vermelding van bron! Hij voegt er alleen nog aan toe: „*& histicem non male aemulatur, cornicula etiam habet & tres in cauda aculeas insigniores*”,

64. *farinae*.

welke laatste 5 woorden stellig op een ander dier betrekking hebben.

▣ 1656. *Vermiculus*. PLATER, Praxeos seu de cognoscendis . . . affectibus homini incommodantibus; tract. III, de Vitiis; Basileae. — Hetzelfde als 1602.

■ 1657. *Animalculum*. BORELLUS, Histor. et Observ. medicophys. Centuriae IV.; &c.; Parisiis. — Cent. 2. obs. 48 p. 146. — Hetzelfde als 1652.

■ 1657. *Mölbe*. HAUPTMANN, Uralter Wolkensteinischer warmer Badt- und Wasser-Schatz; Leipzig; p. 154. — Nomen nudum.

■ 1657. *Mölbe*. HAUPTMANN, Maximè reverendo Patri . . . A. Kirchero . . . — Deze brief verscheen achter het hiervóór genoemde werkje; Leipzig. Daarin komen de volgende woorden voor: „Vermiculis, Germanicè **Mölben** dictis, qui in caseis ultimò tandem instar villosi pulveris pronasci solent.”

■ 1658. *Vermis*. KIRCHER, Scrutinium Phys.-med. &c.; Romae; sect. 1. c. 7. p. 42. Experim. I. — (vleesch laten rotten geeft „vermes”): Idem experieris in caso . . . similibusque putretudine redundantibus corporibus. — Hij zag ze door het mikroskoop; *Piophila* is dus uitgesloten. Italië.

▣ 1658. *Mite in cheese*. MOUFET (Engelsche vertaling van zijn Insectorum Theatrum) in: TOPSEL'S History of Beasts, p. 889—1130. — Nomen nudum.

■ 1664. *Mite in cheese*. POWER, Experimental Philosophy, cont. New Exper.: Microscopical, &c.; London; Book 1. p. 16. obs. 12.

„They appeared some bigger, some less; . . . in shape they seem'd oval and obtus'd towards the tail: Their colour resembled that of Mother of pearl, or Common pearl, and reflected the light of the Sun in some one point, according to their various positions, as pearl doth: so that it seems they are sheath'd and crustaceous Animals. . . . I could perfectly see the divisions of the head, neck, and body (1). To the small end of the oval Body was fastned the head, very little in proportion to the body, its mouth like that of a Mole, which it open'd and shutt; when open'd, it appeared red

64. *farinae*.

within: The eyes also, like two little dark spots, are discernable (2): Near to the head were four legs fastned, two on each side; the legs were just like to those in a Louse, Jemmar'd (4) and Transparent: She has two little pointers at the snout; nay, you may seen sometimes, if you happily take the advantage, . . . munching and chewing the cud: About the head and tail are stuck long hairs or bristles: Some we could see(as little, even in the Glass, as a Mosterdseed) (3) yet perfectly shap'd and organiz'd: We also saw divers Atoms somewhat Transparent like eggs; both in form and figure. Nay, in these moving Atoms, I could not onely see long bristles formerly specified, but also the very hairs which grow out of their leggs, which leggs themselves are smaller than the smallest hair our naked eyes can discover."

Opmerkingen. 1. Gnatho-, propodo- en hysterosoma. — 2. Natuurlijk moet een Insect oogen hebben. — 3. Dat waren larven. — 4. Proper. — Zijne beschrijving is overigens goed te noemen.

Idem, ibidem: p. 17. obs. 13. *Mites in Oatmael-dust*. — Aardig is de volgende beschrijving.

„If you besprinkle the Object-plate, upon which you view them, with a pretty quantity of Oatmeal, you shall see what working and tugging these poor little Animals make amongst it, running and skudding amongst it; under it, over it, and into it, like Rabbits into their Burrows; and sometimes casting it and heaving it up, (as Moles or Pioners do earth) and trolling to and fro with this mealy dust) which seems something diaphanous) sticking to them, as if it were a little world of Animals, busying themselves in running this way and that way, and over one anothers backs; which is a spectacle very pleasant to behold."

Idem, ibidem; p. 18. obs. 14. *Mites bred amongst Figs*. — Onder de *acari*, die hij tusschen vijgen vond: — „the like common (for I may call them) Mites I have also found in Hay, in the powder that falls off dried roots, &c."

Idem, ibidem: p. 20. obs. 17:

„I remember the Industrious *Kircher* sayes, he hath

64. *farinae*.

found by his Glasses Lice upon Fleas: Either our Fleas in *England* are not like theirs in *Italy* for this property, or else I have never taken them in their Lowsie season."

Ik heb te vergeefs in KIRCHER'S werken naar deze waarneming gezocht. Zelf heb ik ze dikwijls gezien; het waren steeds hypopi A van *Tyroglyphus farinae*.

■ 1665. *Mite in cheese, meal, corn, seeds*. HOOKE, *Micrographia*, or, &c.; London; p. 206; nomen nudum.

P. 213—215. obs. 55. — Van de wijdoopige beschrijving neem ik alleen over hetgeen nieuw is, of belangrijk.

„the Eggs, out of which these Creatures seem to be hatch'd, are yet smaller, those being usually not above a four or five hundredth part of a well grown Mite. . . . each of them furnish'd with eight well shap'd and proportion'd legs, which are each of them joynted or bendable in eight several places (1), or joynts, each of which is covered, for the most part, with a very transparent shell, and the lower end of the shell of each joint is fringed with several small hairs (2); (the legs) terminated with a very sharp claw or point (3); four of these legs are so placed that they seem to draw forwards, the other four are placed in a quite contrary position (4). — The body, as in other larger Insects, consits of three regions or parts; . . . which running one within the other, the Mite is able to shrink in and thrust out as it finds occasion, as it can also the snout (6). The whole body is pretty transparent, so that being look'd on against the light, divers motions within its body may be perceived (7). The shell, especially that which covers the back, is curiously polisht, so that 'tis easy to see . . . the picture of all the objects round about (7) . . . (The hairs) seem all pretty straight and plyable (7) save only two upon the fore-part of its body" (8).

Opmerkingen. 1. Drie te veel geteld. — 2. Verkeerde waarneming, die door vele schrijvers na hem steeds van hem overgenomen wordt. — 3. Wel wat overdreven, al is het getal: één klauw, goed. — 4. Uitstekende beschrijving van den stand der pooten van alle *Acaridae* (= *Sarcoptidae* olim.). — 5. Een insekt moet natuurlijk 3 afdee-

64. *farinae*.

lingen hebben! — 6. Dat is van hem maar eene veronderstelling; tot het in en uitschuiven, of tot het korter en langer worden, bezit het dier geen spieren. En tóch gebeurt het: bij gebrek, of bij overvloed van voedsel; bij sterke voeding, of door opnemen van veel vocht, verdwijnt de grens tusschen propodo- en hysterosoma soms geheel. — 7. Goed waargenomen. — 8. Dat zijn de vertikaalharen.

■ 1665. *Vermis*. KIRCHER, *Mundus subterraneus*, &c.; Amstelodami; lib. 12. sect. 1. c. 10. p. 352. col. 1. — „Vermes, quos idem in caso . . . smicroscopio observavimus.” — Italië.

□ 1667. *Acarus in caso, mite*. CHARLETON, *Exercitationes de Differentiis et Nominibus Animalium*, &c.; Oxonii. — Onder de vermes hexapodes (sic!); nomina nuda.

■ 1667. *Mite in cheese, meal, corn, seeds*. HOOKE, *Micrographia*, or, &c.; London; p. 206. 213—215; Ed. 2. — Is de 1^e Editie met een nieuw titelblad. — Hetzelfde als 1665.

■ 1668. *Acarus in caso, mite*. CHARLETON, *Onomasticon zoicon*, &c.; Londini; p. 55. — Onder de Vermes hexapodes (sic!); nomina nuda.

■ 1669. *Acarus, mijtken, sierken*. SWAMMERDAM, *Historia Insectorum generalis ofte Alg. Verh. v. d. Bloedeloose Dierkens* &c.; Utrecht; p. 56—65: Overzicht van de 4 soorten van metamorphose: I. „Geen veranderinge.” — P. 71: „Vorders soo stellen wy onder deese eerste soorte van veranderinge het *Sierken* ofte *Mijtken*” (in margine: *Acarus*) „het welke meede volmaakt uyt zijn ey komt, ende maar allenkens grooter werd.”

□ 1670. *Animalculum*. BORELLUS, *Histor. & Observ. medicophys.* Cent. IV. — p. 149. Cent. 2. obs. 48. *Animalcula in ulcere*. — Hetzelfde als 1652.

■ 1671. *Vermis in caso*. KIRCHER, *Scrutinum physico-medicum*, &c.; Lipsiae; Sect. 1. c. 7. §. 1. *Experimentum*. I. p. 25. — Hetzelfde als 1658.

■ 1676. *Animalculum*. BORELLUS, *Histor. et Observ. medicophys*; Francof. & Lips; Cent. IV. — p. 149. cent. 2. obs. 48. *Animalcula in ulcere*. — Hetzelfde als 1652.

64. *farinae*.

■ 1680. *Myt in kaas*. BLANKAART, *Collectanea med. phys.* Oft Hollands Jaar-Register, &c.; Amsterdam; v. 1. cent. 2. p. 109. Obs. 29. — „ruige beesjes, vol hairen op de rug en

pooten, wit en doorschynent, langwerpig, met agt pootjes, voor en achter vier, aan de kop twee oogjes en twee hoorntjes.”

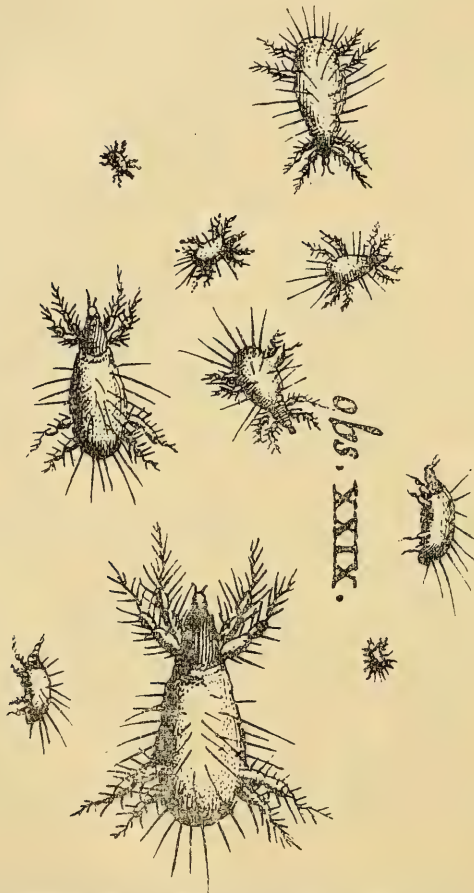

Fig. 27. Twee maal vergroot.

■ 1682. *Worm*. KIRCHER, *D'Onder-Aardse Weereld*, &c.; Amsterdam; deel 2. boek 12. afd. 1. hoofdst. 10. p. 312. kol. 1. — „Wormen, hebben wy door Vergroot-glasen in Kaas . . . onder-vonden.”

■ 1682. *Mite, ciron, acarus*. SWAMMERDAM, *Histoire generale des Insectes*; Utrecht; p. 66. — Hetzelfde als 1669. — Hier

staat abusieflijk: „mite et ciron.

■ 1684. *Myt*. VAN LEEUWENHOEK, *Ondervindingen en Beschouwingen der Onsigbare geschapene waarheden*, &c.; Leiden; (Brieven). P. 1. D'Heer ROBERT HOOKE. P. 25—26. — Hij deelt mede, dat hij in de „myten” naar „dierkens” (spermatozoiden) zocht, maar ze niet vond, „om dat de myt

64. *farinae*.

syn binnenste delen meest schynen te bestaan, uyt een wateragtige materie”.

■ 1685. *Animal*. PAULLINI, *Cynographia curiosa, &c.*; Norimbergae; p. 170. — Nomen nudum; haalt BORELLUS 1656 aan.

□ 1685. *Ciron, mite, acarus*. SWAMMERDAM, *Histoire generale des Insectes, &c.*; Utrecht; p. 66. — Hetzelfde als 1669; zie ook 1682.

■ 1685. *Acarus*. SWAMMERDAM, *Historia Insectorum generalis, &c.*; Lugduni Batav.; p. 64. — Hetzelfde als 1669; hier zijn echter de woorden „Mijtken” en „Sierken” niet vertaald.

□ 1686. *Tarlo*. TORTONI, *Epistola ad ill. D. K. A. de*

Langmantel. — „Quest animaletti chiamati Tarli se vedono trasparenti come cristallo spiritosi, e veloci nel camminare.”

Ik heb het werk niet kunnen raadplegen. Misschien vertelt hij van de diertjes wel meer, dan ik in andere werken heb kunnen vinden. Van de figuur heb ik eene kopie gevonden in BONANNI 1691., welke hiernevens gereproduceerd is. De 4 kringetjes stellen vermoedelijk voedselballen voor, ofschoon er nooit 4, steeds 2

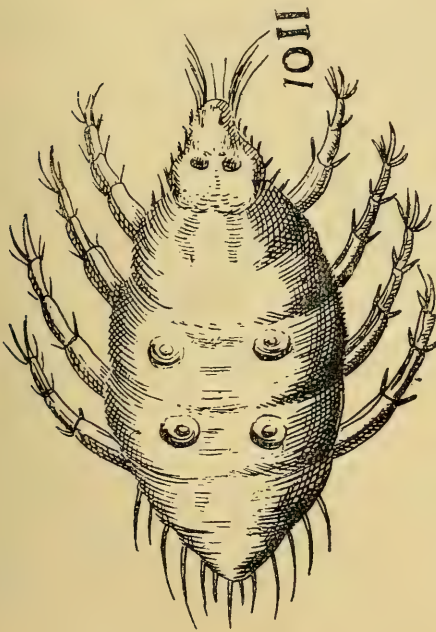

Fig. 38.

achter elkander, te zien zijn.

□ 1687. *Bacho, tarlo*. BONOMO, *Osservazioni intorno a' pellicelli del corpo umano fatte dal Dottor Giovan. Cosimo Bonomo e da lui con altre Osservazioni scritte in una Lettera all illustro Sig. Francesco Redi*; Firenze.

64. *farinae*.

Nadat hij *Glycyphagus domesticus* beschreven heeft, die door hem in droge kaas gevonden is, gaat hij voort:

„Non . . . l'occhio nudo possa distinguer bene queste bestiuole per animali viventi, ancorchè si trovino (1) in tanto, e così gran numero nel formaggio vecchio . . . Questi Tarli non istanno solamente nel formaggio, ma ancora sopra . . . pinocchi (2), semi di popone mondi (3), riso (4).”

Opmerkingen. 1. Dat zal wel trovano moeten zijn; ik kon niet anders in mijne handen krijgen, dan een herdruk van 1810. — 2. Pijnboomzaden. — 3. Gepeld pompoenzaad. — 4. Rijst. — Over de voortplanting zie hierboven, sub *Tyroglyphidae* sensu lato, p. 163.

■ 1687. *Acarus casei*, *Käse-milbe* (partim). GRIENDEL, *Micrographia nova*, &c.; Norimbergae; p. 29. obs. 3.

„Vidi ego Acaros . . . retrorsum albos atque pellucidos, antrorsum verò à capite ad coxas usque rubentes & nonnihil apparere nigricantes; Caeterum sex instructi sunt pedibus & gressus suos nimium accelerare didicerunt; Magnitudo eorum variat, & ad 1. 2. & 3. pollices extenditur . . . corpus eorum hinc inde pilis . . . cutim perforantibus . . . scatet, praepremis verò pili gemini in inferiore corporis regione cornua mentientes observantur.”

De gedeelten, die ik stippelde (. . .) slaan op 66. *Tyrophagus dimidiatus*, zie aldaar, die hij met *farinae* verwarde, wat hem niet kwalijk te nemen is. De beschrijving is vrij goed; behalve de 6 pooten! Kop en voorpooten zijn inderdaad roodbruin, en, door straalbreking (men vergete niet, dat men toen droog observeerde), schijnen enkele delen (o. a. de randen, zooals hij ook afbeeldt), zwart. Zij loopen snel, nl. onder het mikroskoop. Met 1. 2. 3. duimen groot bedoelt hij: onder het mikroskoop; hij beeldt ze ook zoo groot af. — Pilis cutim perforantes: of hij zag de basaalringen voor openingen in de huid aan, of hij veronderstelde het maar, aan onze haren denkende. Het is duidelijk, dat hij met „pili gemini”, die hij met „cornua” vergelijkt, de vertikaalharen bedoeld heeft. Hij noemt het voorste gedeelte „inferior regio”; ik herinner eraan, dat ook LIN-

64. *farinae*.

NAEUS het voorste gedeelte der *Ixodidae* „basis” noemde.

Zijne teekeningen laten veel te wenschen over. Alle 5 individuen zijn geringd, gesegmenteerd; drie ervan dragen

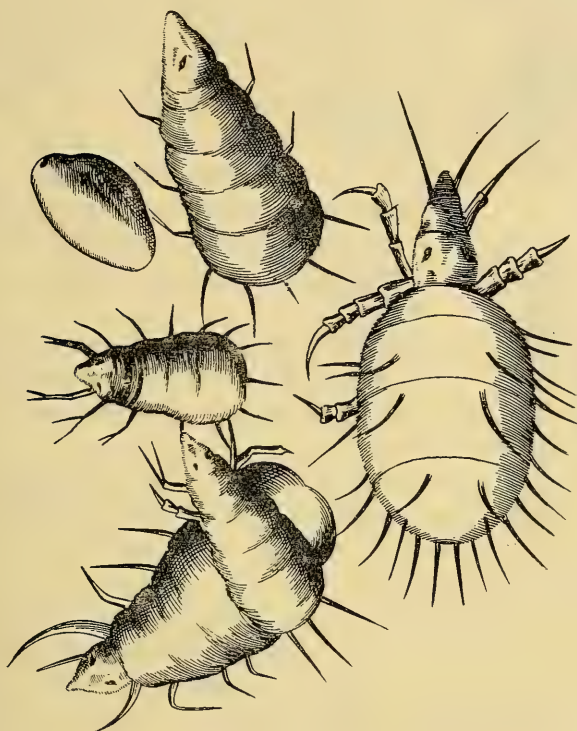

Fig. 39. Zeven twaalfden.

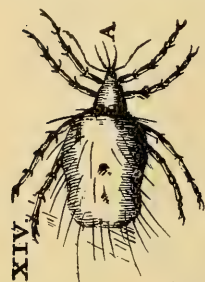
6 pooten, één 4; bij één (die naar links beneden loopt) zou men 8 pooten kunnen tellen; alle dragen 2 oogen. — Het individu links in het midden heeft 2 dikke voorpooten. Misschien was dat een ♂.

■ 1687. *Animalculum in caso* LIPSTORP, Disputatio med. inaug. De animalcula in humano corp. genitis, &c.; Lugd. Bat.; 4°; ongepagineerd, 32 p.; Thesis 18. — Nomen nudum.

■ 1688. *Myt in de kaas*. BLANKAART, Schou-burg der Rupsen, Wormen, Maden, &c.; Amsterdam; p. 158. — Van zijne beschrijving noteer ik alleen, dat hij gezien

64. *farinae*.

heeft, dat de mijten eieren leggen, die een geruite oppervlakte hebben, dat uit de eieren „kleine myten vertoonen, die daar na vervellen en van tijd tot tijd grooter werden; sy werden grooter op een vette kaas, dan op schrale en magere.” — Zijne figuur is slecht; vertoont echter de 2 voedselballen.

TAB. XIV.

Fig. 40.

■ 1690. *Made*. BLANKAART, *Collectanea Medico-Physica, oder Holländisch Jahr-Register, &c.*; Leipzig. — Hetzelfde als 1680, met dezelfde figuur, maar slechter.

■ 1690. *Myt, made*. BLANKAART, *Schauplatz der Raupen, &c.*; Leipzig; p. 122. 123. — Hetzelfde als 1688, met dezelfde

figuur, maar slechter.

■ 1691. *Vermis in caseo*. BONANNI, *Observationes circa viventia, &c.*; Romae; p. 276. 278. — Hij haalt BORELLUS 1652, FONTANA 1646, TORTONI 1686 en GRIENDEL 1687 aan. Verder geen nieuws.

■ 1691. *Acarus*. BONANNI, *Micrographia curiosa, &c.*; Romae; p. 89—91. — Hij citeert gedeelten uit BORELLUS 1652, TORTONI 1686, GRIENDEL 1687 en BONOMO 1687 en reproduceert de figuur van TORTONI 1686 en het ♂ van GRIENDEL 1687. — Verder geen nieuws.

■ 1692. *Vermis, animalculum*. BONOMO, *Observ. circa human. corp. Teredinem, &c.*; In: *Misc. med. phys. sive Ephem. Germ.*; Dec. 2. Ann. 10. p. 42. — Hetzelfde als 1687.

■ 1693. *Myt*. VAN LEEUWENHOEK, *Derde vervolg der Brieven, &c.*; Delft; 71^e Missive; p. 420—421. — Bij zijne proeven, klanders (*Calandra*) uit graan te kweken, bevond hij, dat zelfs mijten de in de graankorrels zich bevindende klanders opaten. — Dat zullen dan wel doode larven, of poppen, geweest zijn.

■ 1695. *Mijt*. VAN LEEUWENHOEK, *Arcana naturae detecta &c.*; Delphis Batavorum; p. 6. (Brief aan HOOKE, = 33^e missive. — P. 22: „animalculorum; quae nos **Mijten** vo-

64. *farinae*.

camus." — Hetzelfde als 1684. — P. 260. Epistola 71, ad Reg. Soc. Lond. — p. 275: Hetzelfde als 1693.

■ 1696. *Miete, furunculus*. GAHRLIEP, De musca, innumerorum minorum reptilium nutritia. In: Misc. Cur. sive Ephem. med. phys. Germ. Acad. Caes. Leop. Nat. Cur.; Dec. 3. Ann. 3, p. 299. — Zijne op vliegen gevonden *tineae* vergelijkt hij met de *Mieten* van kaas en *furunculi* (diefjes) van meel, waarvan hij wèl figuren, maar geen nadere beschrijving geeft. Zijne figuren zijn zeer slecht.

Fig. 41. Twee maal vergroot.

■ 1696. *Mite*. VAN LEEUWENHOEK, An extract of a letter . . . containing micr. obs. on eels, mites, &c. — In: Philos. Trans, v. 19. n. 221. Sept. 1696, v. 272. —

„I did write in my Letter of the 10th of July 1695” (lees: 20 Dec. 1693) „of my discovery concerning the Procreation or Engending of Mites” (die van 10 Juli 1695 handelt slechts over *Aphidae*). — *Mites in Flowers and on seeds*. — Nomen nudum.

■ 1696. *Acarus*. PAULITZ, Disputatio med. inaug. De morbis animantis, &c.; Ludg, Bat.; 4°; ongepagineerd; 31 p.; cap, 2. n° 8. — Similiter caseum tum recentem tum antiquum incolentes diversi generis Acari, vulgo notissimi sunt.

■ 1697. *Mijt*. VAN LEEUWENHOEK, Sesde vervolg der Brieven, &c.; Delft; 99^e missive; p. 237, 238, 249. — De mijten in een broodkamer van een Oost-Indiëvaarder gingen door de „uitwaseming van de Foulje” (macis) dood. — 102^e missive, p. 275. „*Mijten van meel en zaden*”. — Nomen nudum.

■ 1697. *Acarus*. VAN LEEUWENHOEK, Continuatio Arcanorum Naturae Detectorum, &c.; Delphis Batav.; p. 83; Epistola 99. p. 108. 109. — Hetzelfde als hierboven. — P. 126. Epistola 102. p. 132. „*Acarus in farinae et seminibus*. — Nomen nudum.

64. *farinae*.

□ 1699. *Vermis im caseo*. BONANNI, Observationes circa viventia, &c.; Romae; p. 276, 278. — Hetzelfde als 1691.

□ 1699. *Insectum casei, vermis casei*. BONANNI, Micrographia curiosa, &c.; Romae; p. 89. — Hetzelfde als 1691, met dezelfde figuren.

□ 1703. *Insectum casei, vermis casei*. BONANNI, Micrographia curiosa, &c.; Romae; p. 89. — Hetzelfde als 1691, met dezelfde figuren.

□ 1709. *Insectum*. BONANNI, Museum Kircherianum, &c.; Romae; p. 356. fig. 91 et 92. — Hetzelfde als 1691, met de spiegelbeelden van dezelfde figuren.

□ 1712. *Bacho, tarlo*, BONOMO, Osservazioni intorno a' pellicelli, &c.; in: REDI, Opere; Ed. 3.; 4°; 3 Tomi; Venezia; v.1. 1712. Pars 5. — Hetzelfde als 1687.

■ 1712. *Mite*. VAN LEEUWENHOEK, Additional Observations upon the Production of Mites, &c.; in: Philos. Trans. v. 27. n. 333, p. 400. — Hij had juist de behaarde haren van *Glycyphagus domesticus* gezien, en kreeg nu „Mites” van „Flower of Wheat”, en verbaast er zich over, dat deze geen behaarde haren hebben. — „The Parts of the aforesaid Mites, which appear'd to be Hairs behind upon the Body, were not near so long as those of some other Mites that I had taken out of the dryed Bladder of an Ox.” — Dat verdraadt *farinae*.

□ 1715. *Myt*. NIEUWENTIJT, Het bestaan van God &c. — P. 2. c. 7. In margine: Onderzoek der kleine dieren in het algemeen. — Nomen nudum.

■ 1718. *Mitte de fromage, mitte de fromage, mitte des poires, mitte des pommes, poux du poux, puce de la puce*. JOBLLOT, Descr.... microscopes.... Avec.... Obs.... d'Insectes, &c.; Paris. — V. 1. c. 1. p. 8. *Mittes de fromage*; v. 1. c. 4. p. 15. idem; v. 1. c. 7. p. 29. idem; *mittes des poires, mittes des pommes un peu vieilles*; v. 1. c. 9. p. 33. *Mittes de fromage*. — Ik vond dikwijls op gedroogde appels en peren *farinae*. — v. 2. c. 29. p. 47. Ayant mis de certains fromages.... de *mittes* vivantes dans de l'eau commune, elles y vécutent depuis le 20. Février jusqu'au 15. Mars suivant.

64. *farinae*.

V. 1. c. 7. p. 29. *Poux du poux, puce de la puce*; nomina nuda; v. 2. c. 17. p. 42. L'on découvre, mais rarement de très-petits animaux sur le poux et sur la puce, &c. — Van de vloo zijn de „puces” steeds, volgens mijne ervaring, hypopi A van *farinae*. Van de luis zijn de „poux” mij onbekend; maar de mogelijkheid bestaat, dat menschen, die veel met meel omgaan, luizen hebben, die, evenals vlooien, wel eens de dragers van genoemde hypopi zijn.

■ 1722. *Acarus*. SCHWIEBE, Diss. inaug. De Pruritu Exanthematicum ab Acaris; &c.; Lipsiae; p. 18. — De titel spreekt voor den inhoud van deze dissertatie. Hij tracht te bewijzen, dat alle huidziekten door *Acari* ontstaan. Hij beeldt eenige *Acari* af, aan andere werken ontleend, maar

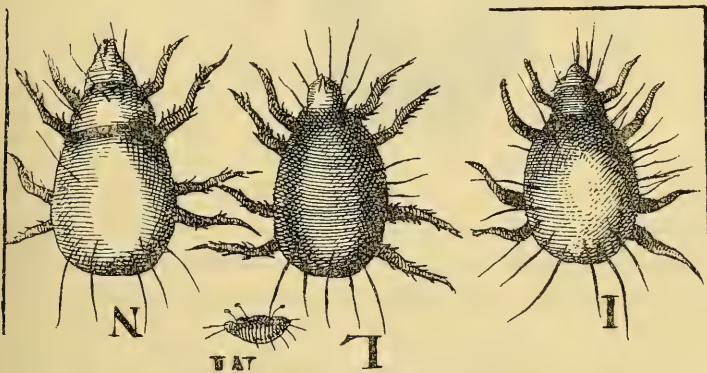

Fig. 42.

ook enkele naar eigen preparaten. Nevensgaande 3 zijn gevonden: I in caseo caprino; L. octo pedum en M. sex pedum in caseo vaccino; en N, in carne fumo indurata.

■ *Mite*. NIEUWENTYT, L'existence de Dieu &c.; Paris; P. 2. c. 7. (In margine.) Examen des petits animaux. p. 401. — Nomen nudum.

■ 1734. *Milbe, Made*. CUNO. Observationes durch dessen verfertigte Microscopia, &c.; Augspurg; p. 9. t. 14, f. 1. — „Auf Sweitzer Käse . . . N. 2. Ist ein Par das sich *conjugirt*, und durch die Vergrösserung hat können *observirt* werden, da die Stärckere die Schwächere mit sich fort gezogen.

64. *farinae*.

N. 3. Aber ist durch die höchste Vergrößerung *accurat* nach allen Theilen derselben gezeichnet worden."

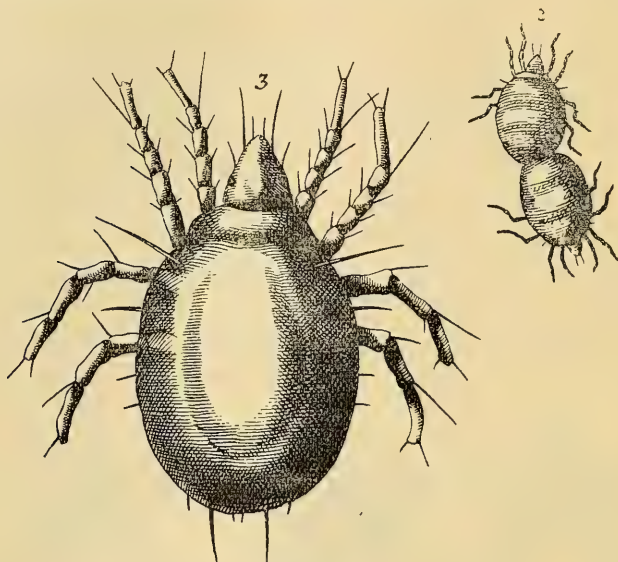

Fig. 43.

Als hij nu ook het ♂ onder die „höchste Vergrößerung” beschouwd had, dan had hij stellig het sexueel verschil ontdekt.

Een enkel woord over zijne afbeeldingen. Fig. 2 vertoont een paartje in copulatie. De figuur is beslist fout. Ten eerste is het ♂ kleiner dan het ♀; ten tweede houdt het ♂ met zijne pooten IV, soms zelfs met pooten IV en III, de flanken van het achterlijf van het ♀ vast, zoodat het dan met 6, soms met slechts 4 pooten, den grond aanraakt. Het ♂ heeft bovendien veel dikkere pooten I, wat hij niet gezien heeft, althans in zijne afbeelding niet weergeeft. — Fig. 3 is beter geteekend. Zij stelt een ♀ voor. Slecht geteekend zijn: de „kop” en het „borststuk” (de „kop” is in werkelijkheid veel kleiner, het „borststuk” veel grooter), de einden der pooten, en de pooten III en IV. Goed geteekend zijn de verhouding der tarsen I en II tot de overige leden, de vertikaalharen (al is hunne insertie verkeerd), de schouderharen achter

64. *farinae*.

pooten II (in werkelijkheid zijn zij ventraal) en de beide achtterrandharen; bij eene oppervlakkige beschouwing is de rug werkelijk haarloos. Niet geteekend zijn de 4 propodosoma-haren.

■ 1736? *Mite*. MARTIN, Descr. and use of an Univ. Microscope, &c.; London; s. d. (1736?) 8°.; 14 p.; p. 11. — Nomen nudum.

■ 1738? *Mite*. MARTIN, Optical Essays, &c.; London; s. d. (1738?); 8°. 50 p.; p. 28. 49. — Nomen nudum. Niet in ENGELMANN vermeld.

■ 1742. *Mite*. MARTIN, Micrographia nova: or, &c.; Reading (also London); c. 11. p. 38. — „And when those which are found in Meal or Cheese are view'd, they make a very diverting Object, as they appear in living Heaps crawling and tumbling over one another.” — Dat is alles.

■ 1743. *Louse*. BAKER, The microscope made easy, &c.; Ed. 1. and 2.; London; Part. 2. c. 21.

P. 184. „Kircher says he has found Lice on Fleas.” Dat weten wij reeds van POWER 1664, en daaraan heeft BAKER het waarschijnlijk ontleend. Jammer, dat noch POWER, noch BAKER, ons vertellen, wáár KIRCHER dat mededeelt. Volgens mijne ervaring zijn het altijd hypopi A van *farinae*.

P. 184. „on drugs”. — Hij haalt REDI aan, wat fout is; BONOMO is hier de man. — Nomen nudum.

P. 189. *Cheese-mite*. — Nomen nudum.

■ 1744. *Luis, kaasmijt*. BAKER, Het mikroskoop gemakkelijk gemaakt, &c.; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 21. p. 181. 182. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Louse, cheese-mite*. BAKER, The microscope made easy, &c.; ed. 3.; London; P. 2. c. 21. p. 184. 189. — Hetzelfde als 1743.

■ 1745. *Cheese mite*. (HOOKE), Micrographia restaurata, or, the Copper-plates of Hooke, &c.; London; p. 59. t. 31. — Slechts een gedeelte van wat HOOKE 1665 mededeelde.

■ 1746. *Mite*. ADAMS, Micrographia illustrata, or, &c.; London; p. 92. — Haspelt gedeelten van POWER 1664 en VAN LEEUWENHOEK (over *Tyrolichus casei*) door elkander.

64. *farinae*.

■ 1746. *Acarus farinae*. LINNAEUS, Fauna Suec.; Ed. 1.; Stockholmiaë (ook Lugd. Bat.); p. 347. n. 1195.

„Leuwen. arcan. t.” — Dat beteekent: VAN LEEUWEN-HOEK, Arcana &c.; 1695. epist. 77. p. 388, tab. fig. 9—10, of, wat hetzelfde is: Vierde Vervolg der Brieven, &c.; 1694, 77^e missive; p. 596. tab. f. 9—10. — Dat is *Tyrolichus casei* OUDMS. 1910.

„Blank. belg. p. 158. t. 14. f. A. B.” — Dat beteekent: BLANKAART, Schou-burg &c., 1688. p. 158, 159, t. 14. f. A. B. — Wij mogen wel aannemen, dat deze figuur de latere *Tyroglyphus farinae* voorstelt. Zie fig. 40. p. 178.

„Bonan. N. C. dec. 2. anno 10. app. 34. *Acarus ex arido caseo*”. — Dat beteekent: BONOMO (niet BONANNI) in: Misc. med. phys. sive Ephem. Germ. Dec. II. Annus 10. p. 33 (niet 34) Appendix ad Ann. 10. Dec. II. Ephem. med. phys. Naturae Curiosorum in Germ. 1692. Dat is de door ETTMÜLLER in het Latijnsch vertaalde brief van BONOMO aan REDI 1687. Daarin wordt (p. 42) beschreven en afgebeeld de „vermis”, of het „animalculum” „in arefacto caseo”, wat hetzelfde is als „in arido caseo”. Maar dat is *Glycyphagus domesticus*!

„Riv. prurit. 18. fig. D. E. F. G. J. K. L. N.” Dat beteekent: SCHWIEBE „De Pruritu &c.” sub praesidio RIVINI; 1722, p. 18. fig. D-G, J-L, N. — D en E = *Glycyphagus domesticus*.; F en G = *Tyrolichus casei*; I, L, N = *Tyroglyphus farinae*; K = *Carpoglyphus lactis*!

LINNAEUS heeft dus vier soorten met elkander verward. Met een variant mag ik hier wel schrijven, „vergeef het hem; want, hij wist niet, dat hij dat deed”!

„Habitat in Farina antiqua, antiquoque caseo. — Est praecedenti valde similis, sed maior. Abdomen subglobosum, sed immaculatum. Os et pedes testacei.” — Dat „praecedenti” slaat op *Acarus humanus subcutaneus*; dat is de latere *Acarus siro* 1758. Hier begint al de verwarring, die tot 1834 voortduurde! Van de zieren zegt hij „subrotundus”, wat goed is; maar van de meelmijt „subglobosum”, wat niet juist is; want, deze is eerder langwerpig vierkant. En dan: „est praee-

64. *farinae*.

denti valde similis"! Hij had op acarologisch gebied blijkbaar geen groot onderscheidingsvermogen! Of, wat ook mogelijk is, hij kende t o e n t e r t i j d e, nòch de schurftmijt, nòch de meelmijt. Maar de figuren, die hij citeert! Het is onbegrijpelijk. Ook is de meelmijt niet „immaculatus", twee voedsballen schemeren steeds door, wat ook BLANKAART (door hem aangehaald!) duidelijk geteekend heeft! Zie fig. 40. p. 178.

■ 1748. *Acarus farinae*, *mahl*. LINNAEUS, Syst. Nat.; ed. 6.; Stockholmiae; gen. 203, n. 7. — Nomina nuda.

■ 1748. *Acarus farinae*, *Mehlwurm*. LINNAEUS, Syst. Nat.; ed. 7.; Lipsiae; gen. 203. n. 7. — Nomina nuda.

■ 1749. *Käs-Milbe*. RÖSEL VON ROSENHOF, Monatl. Insekten-Belustigungen; Nürnberg; v. 3. p. 157. — Nomen nudum.

□ 1752. *Acarus farinae*. AVELIN, *Miracula Insectorum*; Diss. inaug.; Upsaliae; p. 20. — Hier vinden wij voor het eerst de bewering, dat *Acarus farinae* . . . i d e m e s t c u m *Acaro humano subcutaneus*! — En wel omdat: „Si mater aut nutrix infantem farina cereali, in qua *Acari* saepissime habitant, adperserit, infans in ea parte primo & toto tandem corpore scabie laboravit."

Zeide LINNAEUS 1746, dat de twee mijten: „valde similes" waren, AVELIN maakt de zaak nog erger! En dat nóg wel „sub praesidio LINNAEI"!

□ 1752. *Acarus farinae*. BAECKNER, *Noxa Insectorum*; Diss. inaug.; Upsaliae; p. 10. — Niets nieuws.; maar de vermelding van deze *Acarus* is hier ter plaatse dáárom zoo zonderling, omdat zij, 3 bladzijden te voren, identiek gesteld wordt aan *Acarus siro*. Zie beneden, bij n°. 84, sub. 1752.

□ 1752. *Acarus farinae*. FORSSKÅHL, *Hospita Insectorum Flora*; Diss. inaug.; Upsaliae; p. 14. — N. B., a l s p a r a s i e t van de plant (?) *Secale cereale*! Het is mogelijk, daar *farinae* zeer veel in het wild voorkomt, en soms schadelijk is voor de wortels van planten. Of zouden de woorden:

„*Secale cereale. Acarus Farinae* (Fn. 1185)" (lees 1195) betrekking hebben op het meel? Zie hierboven, sub 1752 AVELIN. Dat zou, op zijn zachtst uitgedrukt, sterk overdreven zijn.

64. *farinae*.

■ 1752. *Acarus casei*, *Acarus of cheese*, *cheese-mite*. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals; London; p. 23. — Vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1753. *Louse*. BAKER, Employment for the microscope, &c.; London; v. 2. p. 406. — „Nay, even the nimble Flea which teazes us und sucks our Blood, is not free itself from Blood-suckers, which harbour very conveniently under the Scales of its Neck, and about its Legs and Belly, clinging too fast to be shaken off.

KIRCHER was de eerste, die vóór 1664, „luizen” op vlooiën vond. Zie hierboven sub POWER 1664 en BAKER 1743. — Bovenstaande mededeeling van BAKER is vollediger en wordt niet door een citaat begeleid. Zijn de woorden nu van KIRCHER, of is het eene eigene waarneming? — In alle geval is de mededeeling frappant: „under de Scales”, wat juist is, maar wat niet gemakkelijk te constateeren is. — Men vindt ze n.l. onder den vrijen rand der tergieten en der sternieten. Aan de pooten nam ik ze nooit waar. Het zijn altijd hypopi A van *Tyroglyphus farinae*.

□ 1753. *Laus*. BAKER, Beitr. z. nützl.... Gebrauch Microscopii, &c.; Augsburg; p. — Hetzelfde als hierboven.

■ 1754. *Louse*, *cheese-mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 21. p. 184. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Pou*, *mite de fromage*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 21. p. 211. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite vagabonde*, *mite de fromage*. JOBLLOT, Observations d'Hist. nat., &c.; Paris; p. 19. c. 6. — Merkwaardig is de vergissing van JOBLLOT, deze „la mite vagabonde” te noemen. Zijne vrij uitvoerige beschrijving is voor het grootste gedeelte eene vertaling van HOOKE 1665, waartusschen hij eigen zinnetjes inlascht. Hij heeft ook BAKER gelezen; want, de verklaring, die hij van den naam „mite vagabonde” geeft, is dezelfde als die van BAKER. De naam „wandring mite” gaf HOOKE aan *Acarus geniculatus*, zie sub n°. 86.

64. *farinae*.

P. 21. „Enfin on en trouve une pépinière avec leurs oeufs sur de certains fromages, dont je parlerai plus loin (Planche 10)”. — Hier reproduceert hij de afzichtelijke figuur van TORTONI 1686.

P. 22. Hier komt hij terug op de Mite de fromage, maar alleen, om naar Plaat 10 te verwijzen.

■ 1754. *Acarus farinae*. LINNAEUS, *Système naturel du Regne Animal, &c.*; Ed. 8a.; Paris; p. 235. n. 7. — Nomen nudum. — P. 237: *Ciron de farine; Acarus ex arido caseo; Mahl*; hier de vertaling van LINNAEUS 1746.

■ 1755. *Mahl*. MÖLLER, *Delin. regni anim.* — (LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 8.; zie p. 9.) — Nomen nudum.

■ 1756. *Acarus farinae*. AVELIN, *Miracula Insectorum*; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, *Amoen. Acad.*; Holmiae; v. 3. p. 333. — Hetzelfde als 1752.

■ 1756. *Acarus farinae*. BAECKNER, *Noxa Insectorum*; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, *Amoen. Acad.*; Holmiae; v. 3. p. 345. — Hetzelfde als 1752.

■ 1756. *Laus, Made, Käse-Made*. BAKER, *Das zum Gebrauch . . . Microscopium, &c.*; Zürich; P. 2. c. 21. p. 198—201. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Luis*. BAKER, *Nuttig gebruik v. h. mikroskoop, &c.*; Amsterdam; p. 418. — Hetzelfde als 1753.

■ 1756. *Acarus farinae*. FORSSKÅHL, *Hospita Insectorum Flora*; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, *Amoen. acad.*; Holmiae; v. 3. p. 285. — Hetzelfde als 1752.

■ 1756. *Acarus farinae*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 9.; *Lugd. Bat.*; gen. 214. n. 7. — Nomen nudum.

■ 1758. *Acarus siro* var. ***farinae***. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 10.; Holmiae; p. 617. n. 15. — De diagnose, die hier van *Acarus siro* gegeven is, is, zonder eenige bedenking, die van de schurftmijt. — Hij splitst de „soort” *siro* in twee variëteiten: *Farinae* en *Scabiei*. De verschillen worden niet aangegeven. Wel geeft hij aan, welke auteurs naar zijne meening het over *farinae*, welke het over *scabiei* hadden. Onder *farinae* staat:

Blank. ins. t. 14. f. A. B.

Leuw. 77. t. 379. f. 9. 10.

64. *farinae*.

Riun. prurit. 18. f. D—L.

E. N. C. dec. 2. ann. 10. app. 34.

Merkwaardig is, dat hij nu BLANKAART het eerst noemt. Zie daarover hierboven, p. 184, sub 1746. Dan volgt VAN LEEUWENHOEK; zie daarover hierboven, sub 1746, p. 184. Dan SCHWIEBE; maar hij laat hier fig. N weg, die wel degelijk, evenals I en L, *Tyroglyphus farinae* voorstelt. Zie hierboven, sub 1746, p. 184. En eindelijk BONOMO, zie daarover hierboven, sub 1746, p. 184.

Verder zegt hij: „Habitat in Farina Europae, Americae. — Inter Sirones Farinae, Scabiei, Dysenteriae, Hemitritaei non reperi alias differentias, quam a loco petitas. — Amoen. acad. 3. p. 333.”

Hoe hij aan „America” komt? Ik heb nergens eene mededeeling gevonden, noch over *farinae*, noch over *siro*, over het voorkomen daarvan in America. Misschien vernam hij iets daarover van KALM, of van ROLANDER. Over zijne meening, dat *farinae* en *siro* dezelfde soort zouden zijn, heb ik hierboven, sub 1752, genoeg geschreven; men zie verder bij n°. 84, sub 1752 sqq.

Nu weten wij eigenlijk nog niet met zekerheid, welke *acarus* hij als de echte, in meel voorkomende soort beschouwt. Hij noemt hier BLANKAART het eerst, die, naar mijne meening, werkelijk de soort afbeeldt, welke, ook nu nog, als *farinae* bestempeld wordt.

■ 1758. *Acarus farinae*. LINNAEUS, en *acarus casei*; *acarus ex arido caseo*; *Käswurm*; *Mehlwurm* GMELIN, in (GMELIN), *Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. nat., &c.*; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 33. — Duitsche vertaling van LINNAEUS, *Fauna suc.* 1746.

Recapitulatie.

Acarus farinae. Idonomie. Het lichaam is langwerpig 1680., min of meer ovaal, met de spits naar voren, achteraan iets stomp 1664. 1722., door eene harde huid (shell) 1665. betrekkelijk hard 1664., doorschijnend 1622. 1665. 1680. 1686. 1687. 1746., glanzend 1664., gepolijst

64. *farinae*.

1665., zoodat het het zonnebeeld 1664. en alle omringende voorwerpen weerspiegelt 1665.

Men onderscheidt eraan een „kop”, een „nek” en een „achterlijf” 1664. 1665. 1680. 1722. De „kop” is klein in verhouding tot het overige lijf 1664; het achterlijf is lang werpig vierkant met afgeronde hoeken 1688., overvoed, of praegnant, rondachtig 1746. De lichaamsafdeelingen schijnen in elkander te kunnen schuiven, zoodat daardoor het lichaam verkort en verlengd kan worden; in alle geval kan het dier zijnen „kop” zichtbaar intrekken en naar voren brengen 1665. Zij kauwen en eten met 2 kaken (mandibels) 1646. 1664. Tusschen de beide mandibula is een spleet zichtbaar 1622.

Er zijn 8 pooten 1665. 1680. 1686. 1688. 1696. 1722. 1734. Deze zijn geled 1665. 1680. 1686. 1688. 1696 1734., door deze leden buigbaar 1665.; zij zijn door eene harde huid (shell), die hen bekleedt, hard 1665. en toch doorschijnend 1664. 1665. Vier ervan zijn naast den „kop” geplaatst 1664 en naar voren gericht 1665. 1680., de andere vier naar achteren 1665. 1680. Aan het einde der pooten zijn klauwen 1646, en wel één 1665.

Het lichaam is hier en daar behaard 1646. 1680. 1687. 1722. De haren zijn recht, maar eenigszins buigzaam 1665. Vlak achter den „kop” bevinden zich 2 naar voren gerichte haren 1646. 1658. 1664 („naalden”). 1622. 1665. 1680 („hoorn-tjes”). 1687 („hoorntjes”) 1722. 1734. Deze zijn stijf 1665. In de fig. van 1680 zijn de beide schouderharen geteekend. Aan den achterrind zijn lange haren 1664. 1722.; zij zijn echter korter dan bij andere mijten 1712. en 2 in getal 1734. Ook de pooten zijn behaard 1664. 1665. 1680. 1686. 1688. 1722. 1734. Elke tibia draagt aan het eind een langer haar 1734.

Het lichaam is ongevekt 1746. De kleur is wit 1680. 1687. en wel die van paarlmoer of paarl 1664. De kop is roodachtig 1664. evenals de 4 voorpooten 1687. 1746.

Anatomie. Houdt men de mijten tegen het licht, dan kan men de bewegingen der ingewanden zien 1665. VAN LEEUWENHOEK zocht naar spermatozoiden, maar vond

64. *farinae*.

ze niet 1684.; ook naar spiervezels, maar vond ze niet, maar wèl het „eiernest” 1718, zie blz. 165. De voedselballen in maag en einddarm, doorschemerend, zijn afgebeeld, maar niet vermeld, of begrepen 1688.

Physiologie. Bij het eten, of kauwen, kunnen de beide mandibels zich van elkander verwijderen 1664. In vette kaas worden zij grooter dan in magere 1688. Zij eten de stof, waarin men ze vindt; dat is echter nergens vermeld. Zij eten ook de (doode) larven en poppen van den graanklander (*Calandra granaria*) 1693. Zij planten zich geslachtelijk voort, en wel door middel van eieren 1687. Zij sterven door de uitwaseming van foelie (macis) 1697. Zij kunnen 3 weken onder water blijven leven 1718. In de zon geplaatst, worden zij eerst levendig; op den duur worden zij er door gedood 1622.

Oekologie. Hunne bewegingen zijn (meestal) langzaam 1646.; (soms) snel 1686. 1687. In een hoop meel ziet men ze werkend, rukkend, trekkend, loopend, vluchtend, door, onder, over en in het meel, als konijnen (in de aarde), soms het meel wegduwend, dan weer het ophoogend, als mollen (in den grond), slenterend hier- en daarheen 1664., over elkander loopend 1622. 1664. 1742., met meel aan hen klevend 1664.

Ontogenie. De eieren werden gezien 1664. 1665. 1688. 1754; deze hebben eene geruite oppervlakte 1688. Het leggen der eieren werd waargenomen 1688. De jonge dieren werden gezien 1664. 1669. 1687. 1688. Het uit de eieren komen werd waargenomen 1669. 1687. 1688. De jonge dieren hebben dezelfde gedaante als de ouders 1622. 1669. 1687. Zij worden allens grooter 1669. 1687. 1688. of, met andere woorden: zij zijn verschillend in grootte 1664. 1687. Deze drie zinnen sluiten in zich, dat er geen metamorfose is; wat uitdrukkelijk gezegd wordt (door SWAMMERDAM) 1669. Het vervellen wordt gemeld 1688.

Vermoedelijk is 1687 het ♂ afgebeeld; het ♀ zeker 1734. De paring werd waargenomen en afgebeeld 1734, waarbij het ♀ („de sterkere”) het ♂ („den zwakkere”) voortsleept 1622? 1734.

64. *farinae*.

Zoögeographie. Zweden 1746. 1748. 1752. — Engeland 1634. 1664. 1665. 1667. 1668. 1742. — Nederland 1652. 1669. 1680. 1684. 1688. 1693. 1697. 1712. — Duitschland 1602. 1657. 1687. 1697. 1722. 1734. — Frankrijk 1622. 1718. 1754. — Italië 1646. 1658. 1665. 1686. 1687.

Habitat. *Acarus farinae* wordt natuurlijk aange troffen in meel 1665. 1696. 1697. 1742. 1746; genoemd zijn: havermeel 1664., tarwemeel 1712., roggemeel 1752. Verder voornamelijk in kaas 1602. 1622. 1634. 1657. 1658. 1664. 1665. 1667. 1688. 1671. 1680. 1682. 1687. 1688. 1691. 1696. 1699. 1722. 1734. 1743. 1746. 1752., maar ook in allerlei zaden 1665. 1696. 1697. en andere drogerijen 1743. met name pijnboomzaden 1687., pompoenzaden 1687. Verder in graan 1665., rijst 1687., hooi 1664., tusschen gedroogde wortels 1664., tusschen gedroogde vijgen 1664., op appels 1718. en peren 1718. op rookvleesch 1722. en op rogge (*Secale cereale*)? 1752.

Soms komen zij in grooten getale in onze huizen voor 1602. 1652. en dan kan men ze vinden in urine 1602. en op de pleisters op zweren 1652., waaruit de onzindelijkheid der vroegere huishoudens af te leiden valt. Het bedorven (rogge)meel werd ook gebruikt om er „babies” mede te bestrooien, met het gevolg, dat een uitslag op het bestrooide gedeelte ontstond, dat zich over het heele lichaam verbreidde 1752. Mogelijk zijn de *acari* daaraan schuld (hyperaesthesie!).

Nomenclatuur. *Vermis* 1658. 1665. 1671. 1691. 1692. 1699. *Vermiculus* 1602. 1608. 1656. *Worm* 1682. *Tarlo* 1686. 1687. 1712. *Bacho* 1687. 1712. — *Made* (Ned.) 1690. *Made* (Dui.) 1734. 1756. — *Louse* 1743. 1744. 1753. 1754. *Luis* 1744. 1753. 1756. *Pou* 1754. — *Mölbe* 1657. *Milbè* 1734. *Miete* (Dui.) 1696. *Mitte* (Fra.) 1622. 1718. *Mite* (Fra.) 1622. 1682. 1685. 1718. *Miton* 1622; *Mitton* 1622. *Mite* (Eng.) 1658. 1664. 1665. 1667. 1668. 1696. 1712. 1736. 1738. 1742. 1746. *Myt* (Ned.) 1684. 1688. 1690. 1693. *Mijt* 1680. 1695. 1697. *Mijtken* 1669. — *Sierken* 1669. *Ciron* 1682. 1685. — *Furunculus* (= diefje) 1696. — *Acarus* 1634. 1667. 1668. 1669. 1682. 1685. 1691. 1696. 1697. 1722. — *Artison* 1622. *Artiggion* 1622.

64. *farinae*.

Mahl (Zwe.) 1748. *Mehlwurm* 1748. *Ciron de farine* 1754. *Acarus farinae* 1746. 1748. 1752. 1754. 1756. 1758. — *Käsmilbe* 1687. *Käs-Milbe* 1749. *Käse-Made* 1756. *Kaasmijt* 1744. *Mitte de fromage* 1718. *Mite de fromage* 1718. 1754. *Cheese mite* 1745. 1752. *Cheese-mite* 1743. 1744. 1754. *Insectum casei* 1699. *Vermis casei* 1699. *Acarus casei* 1687. 1752. *Acarus of cheese* 1752. — *Mite des poires* 1718. — *Mite des pommes* 1718. — *Acarus siro* var. **farinae** 1758.

Hypopi: *Puce de la puce* 1718. *Poux du poux* 1718. *Louse upon fleas* 1664. *Louse on fleas* 1743. 1744. 1753. 1754. *Laus der Flöhe* 1756.

65.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus putrescentiae* SCHRK. 1781).

■ 1634. *Acarus in ligno arido*. MOUFET, *Theatr. Ins.* p. 266. — Nomen nudum.

■ 1658. *Acarus in cariosum ligni pulverem*. KIRCHER, *Scrutinium Phys.-med., &c.*; Romae; Sect. 1. p. 29. c. 7. p. 45. Experimentum 4. — „Si cariosum cuiuscunque ligni pulverem smicroscopio examines . . . Visui non armato minutius animal acaro non occurrit, utpote candidi puncti similitudinem prae se ferente; quod tamen smicroscopio visum, animal pilosum et prorsus urso simile nobis exhibetur.

□ 1658. *Mite in dead wood*. MOUFET, (Engelsche vertaling van *Theatr. Ins.*) in: TOPSEL's *History of Beasts*, p. 889—1130.

□ 1667. *Acarus in ligno; mite*. CHARLETON, *Exercitationes de differentiis et Nominibus Animalium, &c.*; Oxonii. — Nomina nuda. — Hij rekent ze N. B. tot de Vermes hexapodes.

■ 1668. *Acarus in ligno; mite*. CHARLETON, *Onomasticon Zoicon, &c.*; Londini; p. 55. — Nomen nudum; als boven.

■ 1671. *Acarus in cariosum ligni pulverem*. KIRCHER, *Scrutinium phys.-med., &c.*; Lipsiae; sect. 1. c. 7. § 1. p. 26. *Experim.* 4. — Hetzelfde als 1658.

65. (*putrescentiae*).

■ 1677. *Acarus in ligno, mite*. CHARLETON, Exercitationes de Diff. et Nom. Anim., &c.; Oxoniae p. 58. — Nomina nuda; als 1667.

■ 1749. *Milbe in der Erde*. RÖSEL VON ROSENHOF, Monatl. herausg. Insekten-Belust., &c.; Nürnberg; v. 3. p. 158. — „Eine kleine Milbe so sich in der Erde aufhält. — Nomen nudum.

66.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus dimidiatus* HERM. 1804).

■ 1664. *Mite*. POWER, Experimental Philosophy, cont. New Exp.: Microscopical, &c.; London.

P. 17. Obs. 13. *Mites in Malt-dust*. — „They seem somewhat different from those of Cheese, . . . yet of the same bulk, proportion, and colour; onely beset with more and longer white bristles, especially in the tail: they are far more active and quick in motion than those Inhabitants of *Case-Bobby*, some bigger, some lesser. Some we saw so exceeding little (yet perfectly organiz'd and shap'd like the rest) that no bristles nor hairs could be discern'd, either because they had none, or else (more probably) because the Glass failed in presenting them.” — Malt-dust = draf.

Blijkbaar *dimidiatus*. *Carpoglyphus lactis*, die men hier verwachtten zou, was het niet, 1. omdat die niet meer dan 4 achterrandharen heeft, en 2. omdat die nog trager dan kaasmijten zijn.

I d e m, i b i d e m, p. 18. obs. 14. *Mites amongst Figs*. — Onder de daarin voorkomende soorten: „Though I have seen some amongst them also full of white bristles, and shaped like those in oatmeal.”

■ 1665. *Mite in Cheese*. HOOKE, Micrographia, or, &c.; London; p. 214. — Bij de beschrijving van de kaasmijt, *Tyroglyphus farinae*, komen ook zinnen, of gedeelten van zinnen, voor, die op de in kaas veel voorkomende *dimidiatus* slaan. — „White . . . eggs . . . eight legs . . . joynted or

66. (*dimidiatus*).

bendable in several places, or joynts, each of which is covered with a very transparent shell and terminated with a claw four of these legs forwards, the other four are placed in a quite contrary position."

„The body Three regions or parts (1) transparent look'd on against the light divers motions within its body may be perceived. The shell .. polisht."

„Up and down, in several parts of its body, it has several small (2) long white hairs growing out of its shell, which are often (3) longer than the whole body, and are represented too short in the first and second Figures; they seem all pretty straight and plyable, save only two upon the fore-part of its body, which seem to be the horns, as may be seen in the Figures."

Opmerkingen. De spatiëring is van mij; hij zegt zelf uitdrukkelijk, dat de haren in de figuren te kort geteekend zijn; daaraan zou men kunnen toevoegen, dat de beide figuren nooit *farinae* kunnen voorstellen, omdat die niet meer dan 6 lange haren hebben. — 1. Het tweede „part" wordt door hem (zie ook fig. 1) nog in tweeën gedeeld. — 2. In de beteekenis van „dun". — 3. „often"; dus niet altijd; die dat niet hadden, waren *farinae*, reeds behandeld. — De twee figuren, vooral de rechtsche, vertoont te veel haren; zóóveel haren heeft geen enkele „*Tyroglyphus*".

■ 1667. *Mite in Cheese*. HOOKE, *Micrographia*, or, &c.; London; p. 214; 2d Edit. — Is de eerste editie met een nieuw titelblad.

■ 1687. *Acarus casei*; *Käszmilbe*. GRIENDEL, *Micrographia nova*, &c.; *Norimbergiae*; p. 29. obs. 3. — Bij de beschrijving van de *acari* in kaaspoeder komen ook deze zinnen voor:

„gressus suos nimium accelerare didicerunt, corpus eorum hinc inde pilis longis ac subtilissimis cutim perforantibus et longitudinem totius corporis saepe superantibus, scatet."

Het woord „saepe" doet mij vermoeden, dat hij dien zin uit HOOKE haalde.

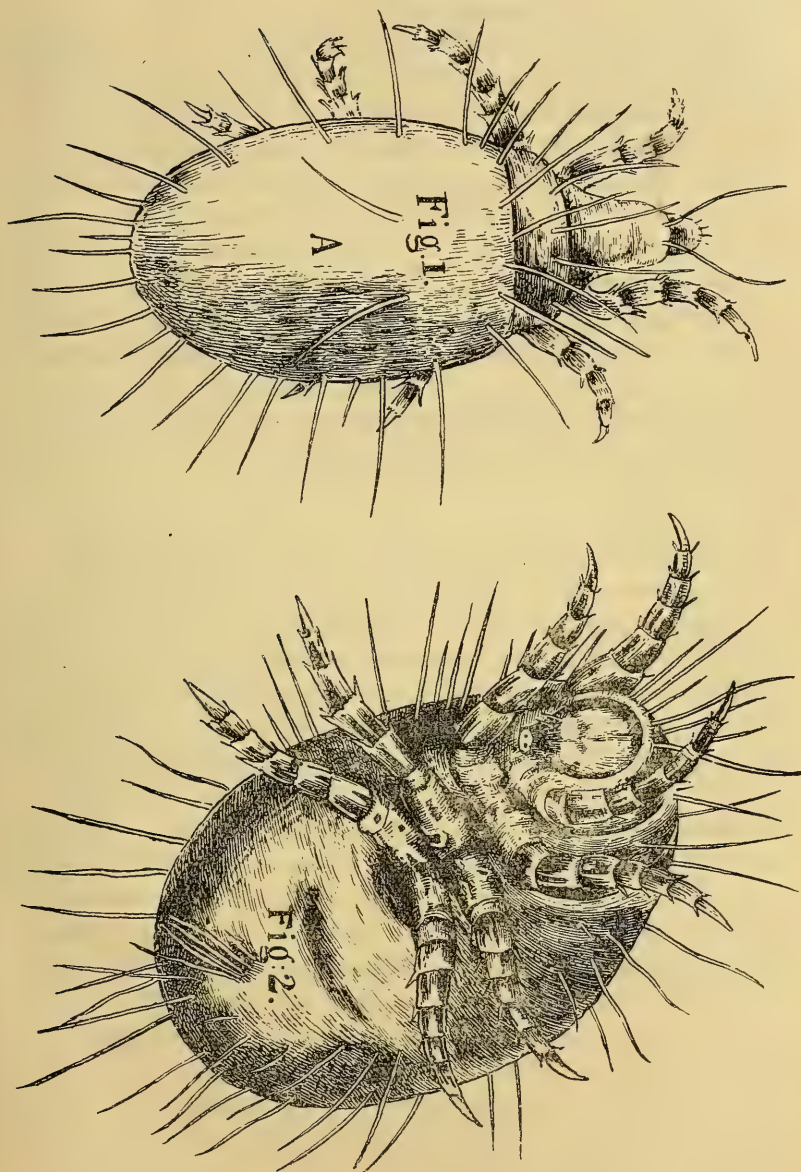
66. (*dimidiatus*).

Fig. 44.

Deze figuren zijn naar die van Hooke nageteekend. De zwarte grond, voor reproductie ongeschikt, is weggelaten.

66. (*dimidiatus*).

■ 1703. *Mite*. (Anonymus). An Extract of some Letters sent to Sir C. H.; in: Philos. Transact. v. 23. n. 284. (p. 1357 sqq.); p. 1359 en 1360. — Hij onderzocht 7 à 8 mijten van dezelfde kaas levend onder het mikroskoop. Eéne daarvan was *domesticus*, met behaarde haren; zie beneden, blz. 206, 207.

„But I must tell you withal, that all Mites are not so, for of 7 or 8 inclosed together, I found but one whose bristles were of this make, in the rest the horns only were spicated Their Mouths opens Horizontally (to the right and left) like that of a Wasp, and hard headed Maggot, and after their being some days shut up together I found some dead, and the Survivors preying on them, which gave me an opportunity of observing their manner of feeding, which was very remarkable, for they thrust one mandibule forward, and bring the other backward at the same time, and this alternately, and by that means seems to grind their food.”

De spatiëring is van mij. Waren die andere mijten met onbehaarde borstels *farinae* geweest, de meest voorkomende mijt in kaas, dan had hij stellig ook vermeld, dat zij veel minder haren hadden, dan die ééne. Daaruit leid ik af, dat die „andere mijten” *dimidiatus* waren. — „The horns only were spicated.” Dat is niet juist, want, alle haren zijn, al is het zeer weinig, behaard. Maar de sterkere beharing van de vertikaalharen is bepaald opvallend, en het moet ons dan ook niet verwonderen, dat zelfs LACKERBAUER (plaat in 1867 van FUMOUGE & ROBIN) alléén de vertikaalharen: „the horns”, behaard afbeeldt. — Werkelijk bewegen deze en andere *Tyroglyphidae* de mandibels wel eens van elkander; het maakt dan den indruk, alsof zij gapen. — Het kannibalisme is bij *acari* wel bekend. — Zijne waarneming van het alterneerend gebruik der mandibels is de oudste.

■ 1736. *Mite*. ALBIN, Nat. Hist. of Spiders, &c.; London; titelplaat. — Hier reproduceert hij de beide figuren van HOOKE 1665 in spiegelbeeld, ruw, en zonder tekst.

■ 1743. *Mite in Malt-Dust and Oatmeal-Dust*. BAKER, The Microscope made easy; Ed. 1 en 2; London; Part. 2: c. 23. p. 189. — „have more and longer hairs” (dan *farinae*).

66. (*dimidiatus*).

Alles wat hij ons van de „Mite” mededeelt, heeft hij aan POWER en VAN LEEUWENHOEK ontleend.

■ 1744. *Mijt in Mout-stof en Haveren-gort-stof*. BAKER, Het mikr. gemakkelijk gemaakt, &c.; Amsterdam; v. 2. c. 23. p. 186. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Mite in Malt-Dust and Oatmeal-Dust*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 3; London; v. 2. c. 23. p. 189. — Hetzelfde als 1743.

■ 1745. *Mite in cheese*. (Anonymus). *Micrographia restaurata, or: the Copperplates of Hooke, &c.*; London; p. 31. f. 1. 2. — Hetzelfde als 1665 met dezelfde figuren, maar de koperplaat is zichtbaar versleten.

■ 1746. *Mite*. ADAMS, *Micrographia illustrata, &c.*; London; p. 92. — Zie hierboven bij *farinae*. Maar hij reproduceert de linksche van HOOKE's figuren in zijne fig. 162, driemaal verkleind.

■ 1754. *Mite in Malt-Dust and Oatmeal-Dust*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 4.; London; v. 2. c. 23. p. 189. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite dans les poussières de dreche et de gruau d'avoine*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; v. 2. c. 25. p. 214. Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite vagabonde, mite de fromage*. JOBLLOT, *Observ. d'Hist. Nat., &c.*; Paris; p. 19. c. 6. — Over den naam van *mite vagabonde* zie bij *farinae*, p. 186. Zijn tab. 9 is eene slechte reproductie van HOOKE's figuren in spiegelbeeld, en de *Acari* zijn te dik.

■ 1756. *Made in Malz und Habermählstaub*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gem. *Microscopium, &c.*; Zürich; P. 2. c. 25. p. 201. — Hetzelfde als 1743.

67.

(Adhuc sine nomine).

Tyroglyphus casei OUDMS. 1910).

■ 1664. *Mite in Jujubes and Sebesten's*. POWER, *Experimental Philosophy cont. New Exper.: Microscopical, &c.*; London; Book 1. obs. 15. p. 19.

67. (*casei*).

„From Jejub's and Sebesten's, being long kept, there falls a brownish kind of powder, which being laid upon the Object-plate, you shall discover in it small whitish Mites, very little ones, and all beset with bristles and hairs round over like a Hedghog, but not of so quick and lively a motion as the other Mites.”

Jujubes: baccae jujubae: vruchten van *Zizyphus zizyphus* (*vulgaris*); fam. *Rhamnaceae*. — Sebesten-plums: baccae sebestenae: vruchten van *Cordia myxa*; fam. *Borragineae*. — Beide zoet; tegen borstziekten; in onbruik geraakt. — Het bruine poeder is het typische beeld van het knagen door *Tyroglyphidae* sensu stricto. De traagheid der mijten verraadt eveneens: *Tyroglyphus*. *Glycyphagus* is dus buitengesloten. *Carpoglyphus lactis*, die men hier verwachten zou kan het evenmin geweest zijn; want, die is zoo goed als onbehaard. Uit ondervinding weet ik, dat *Tyrolichus casei* traag is en veel in geconserveerde vruchten voorkomt.

■ 1694. *Mijt uit meel; mijt uit gerookt vlees*. VAN LEEU-

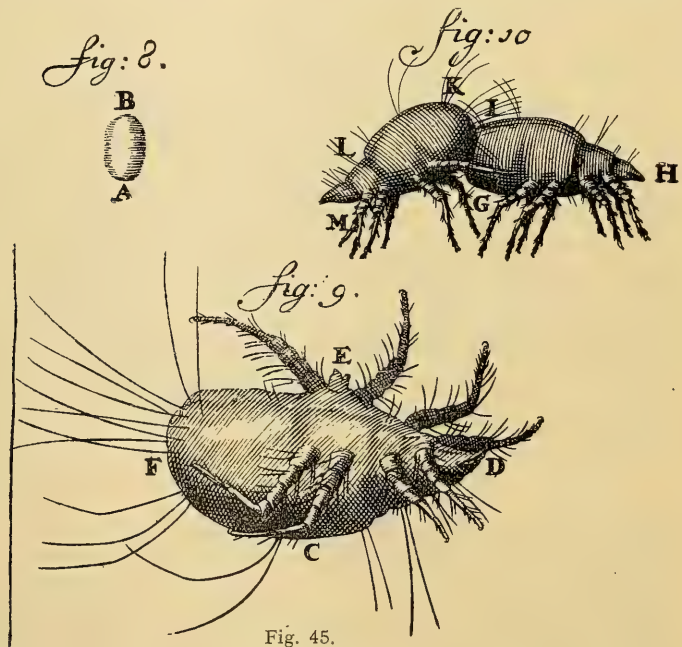

Fig. 45.

67. (*casei*).

sive, p. 595 sqq. — Van mijten uit een zak met meel zag hij de paring. De kleinere ♂♂ meende hij, waren op „verre na niet volwassen.” Hij zag, p. 596, „dat het Manneken sig gans begaf boven op het Wijfke en plaatsende syn achterlijf na het hoofd van het Wijfke” (waarmede hij zeker bedoelde, dat het ♂ zich daarna omdraaide), „en zich bewegende met het merendeel van zijn lijf van het Wijfke zoodanig af, dat de vier voorste pooten op de gront quamen . . . buik quam te plaatsen op het vrouwelijk lid van het Wijfke, in dit doen hegten het Manneke zijn twee agterste pooten, en ook wel zijn vier agterste pooten, zoo vast aan beide zijden van het agterlijf van het Wijfke, ende dat met sodanige wel geschiktheid, alsof de agterste pooten tot geen ander eynde gemaakt waren, als om het wijfke in de versameling vast te houden, en als te komen dwingen tot de versameling” (goed gezien! Aan ieder der tarsen IV zitten 2 zuignappen!) . . . en brengt syn Mannelijk lid, dat seer dun is, en omtrent ter halver wegen van zijn agterlijf ofte buyk geplaatst is, met een groote vaardigheid voor een klein gedeelte uit, en in zijn lighaam, en als soekende met het selvige het vrouwelik lid” (de copulatie-opening). „In deze beweginge” . . . zag hij in het lichaam „aan weder zyde van het Mannelijk lid . . . twee dikker lighaamtgens” (de zoogenaamde genitaal-zuignappen) „die ik voor klootgens aansag” (testiculi) . . . „In dese arbeyt (p. 597) liep het Wijfke sedig voort, en het manneke wierd . . . nagesleept.” Hij zag het mannelijk lid „ongelooflijke snelle beweginge” maken. (GUDDEN 1861!) De vereeniging duurde minstens drie uren. Hij zag, zeer juist, dat het mannelijk lid „agterwaarts uyt” gestoken werd.

Hoewel hij weet, dat de mijt reeds jaren geleden afgebeeld werd, heeft hij zijn „plaatsnijder de mijt laten afteikenen”. En dat is goed geweest; want, 1^e is deze afbeelding zeer zorgvuldig gedaan, en 2^e is deze soort niet *farinae*, zooals men verwachten zou, maar *casei*. Hij heeft ook niets vermeld van de zoo karakteristieke dikke voorpooten van het ♂. Aan de tekening zijn pooten I door den zorgvuldigen teekenaar ook niet dik geteekend. Ook kunnen het niet

67. (*casei*.)

dimidiatus geweest zijn, die veel langere haren hebben. De teekeningen vertoonen duidelijk de voor *casei* zoo karakteristieke 3 paren lange haren op den rug; ook bij het ♂ aan en nabij den achterrand niet twee, maar zes even lange haren, niet langer dan de breedte van het lichaam. Ook het op den rug liggende ♀ is duidelijk *casei*.

P. 599. „Fig. 8. A B verbeeldt het Ey van de Mijt welker schors met zoo veel punctige uyt steeksels is versien, dat de schors ons als gestippelt voort komt.”

Aan het einde der pooten zijn „twee kleyne krom klauwtgens” (mis!); de plaatsnijder teekent er, zeer juist, slechts één. Het voorste gedeelte is (p. 600) „scharp, schoon het een weinig gespleten is.” Juist; jammer, dat hij de beide mandibels niet als zoodanig herkende.

„Vorders was aan yder syde van het hoofd een krom gebogen hairtge, dat zijn begin nam uyt de dikte van het hoofd, ende desselfs eynde plaatste sig niet verre van het einde van het hoofd, . . . als de Myt met zyn pooten daar kwam aan te raken, . . . dus deze hairtgens uyt haar plaats kwam te stooten, zoo sprongen die, of het een staale veertge hadde geweest, weder met een bogt op haar plaats.” Dat waren de voor *casei*, *siculus*, *putrescentiae* en *dimidiatus* zoo karakteristieke veerkrachtige cervikaal-haren!

„Met E. werd aangewezen een heuvelachtig deel, waarmede de Mijten versien sijn”. Dat is de ♀ genitaalheuvel. Dien heuvel zag hij „mede meest doorgaants aan de mannelijke Mijten” (de mannelijke genitaalheuvel). „Het deel aan E. dat boven een weinig gespleten is, en boven uit het heuvelachtig deel uitsteekt” (de uitgestulpte vagina), „dat bragt de Mijt in het afteikenen veel maal zoo verre uit zijn lighaam, en . . . weder in waarts.”

Het ♀, dat hier, op den rug liggend, afgebeeld is, „was genomen van gerookt vlees, daar deselvige in groote menigte op waren,” was grooter dan die uit den zak met meel. Hij vermoedt, (p. 601) dat die grootte kwam „van het overvloedig vogtig voetsel, dat deselve van het vlees halen.” Goed begrepen; ook *dimidiatus* kan in vochtige omgeving verbazend zwellen.

67. (*casei*.)

Twee mijten, ieder op eene naald vastgekleefd, leefden elf weken zonder voedsel, zonder dat er eenige verandering aan te bespeuren was. Eenmaal dood, verschrompelden zij spoedig. — Ook onderzocht hij, of zij koude verdragen konden. Dat konden zij; zelfs paarden zij; doch uit de eieren kwamen niet na 8 dagen, maar eerst na eene maand, larven. (Zie blz. 164).

■ 1695. *Acarus*; *mijt*. VAN LEEUWENHOEK, Arcana naturae detecta, &c.; Delphis Batav.; p. 388 sqq. — Hetzelfde als 1694, met dezelfde figuren.

■ 1722. *Acarus*. SCHWIEBE, Diss. inaug. De Pruritu Exanthematum ab Acaris, &c.; Lipsiae. — Hij tracht te bewijzen (?), dat vele huidziekten door *Acari* veroorzaakt worden; en reproduceert de 3 figuurtjes van VAN LEEUWENHOEK 1694, een weinig grooter en slecht.

■ 1743. *Mite*. BAKER, The microscope made easy, &c.; Ed. 1. and 2.; London; P. 2. c. 23. p. 190. — „The Picture of the Mite is shewn Plate XIII. Fig. V. — Naar VAN LEEUWENHOEK, alleen die van het ♀, maar kleiner, en onderstboven.

■ 1744. *Myt*. BAKER, Het mikroskoop gemakkelijk gemaakt, &c.; Ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 23. p. 187, t. 13. f. 5. — De figuur van het ♀; zij is kleiner en het spiegelbeeld van die VAN LEEUWENHOEK.

□ 1744. *Mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 3.; London; P. 2. c. 23. p. 190, t. 13, f. 5. — Hetzelfde als 1743.

■ 1746. *Mite in cheese*. ADAMS, Micrographia illustrata, &c.; London; p. 91. — Nomen nudum; hij reproduceert, in zijne figuur 160, VAN LEEUWENHOEK's figuur van het ♀, iets kleiner en in spiegelbeeld.

■ 1574. *Mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 23. p. 190. t. 13. f. 5. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 23, p. 215. t. 13. f. 5. — De figuur van het ♀ is die van VAN LEEUWENHOEK, maar kleiner en onderstboven.

■ 1756. *Made*; *Milbe*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gem. Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 23. p. 203. t. 11.

67. (*casei*).

f. 5. — De figuur van het ♀ is, evenals bij de Fransche uitgave, kleiner en onderst-boven.

□ 1757. *Acarus farinae*. NYANDER, Exanthemata viva; diss. inaug.; Upsaliae; p. 4. noot. — „Acaros viviparos esse dudum docuit et delineavit Leuvenhoekius.” (sic!)

68.

(Aduc sine nomine.)

(*Tyroglyphus heterocomus* MICH 1903?).

■ 1646. *Animalculum anonymum*. FONTANA, Novae Coelestium terrestriumque rerum observationes . . . Tract. 8. De Microscopio. p. 150. — Slechts bij benadering is uit te maken, welk diertje hij hier bedoeld heeft.

„Sub mota quaedam, quae in marginato fenestrae labro constituebatur testa, monstrosum Naturae partum deprehendit conspicillus. Spectatum nunquam fuit animalculum illud, quod nostris obtulit oculis machinamentum, adèo exiguū, & ferè inuisum, cuniculorum rictus illi erat admirandus, luminum subnigri orbes venustam reddebant animantis imaginem, dēticularum cuspidati mucrones, mirificè acuebantur, oscillum, admirationem praebebat inspicientibus. In capitulo verò bina assurgebant cornua. plura habebat cruscula, plures vngulas, quibus reptabat. totum deniq; corpusculum in orbem circumactum, color vero croceus, monstrum hoc prodigiosum reddebat.”

„Onder een pot, die verplaatst en op de vensterbank neergezet werd, ontdekte mijn medekijker een buitengewoon natuurvoortbrengsel. Dat diertje was nog nooit gezien, wat de machine (het mikroskoop) voor onze oogen bracht, zóó klein, en bijna onzichtbaar, zijn konijnenmuil (1) was wonderlijk, zwartachtige randen der oogen (2) gaven het liefelijke beeld van een wezentje, de scherpe punten van zijne tanden waren wonderlijk gescherpt (3), zijn bekje verwekte verwondering bij degenen die in (het mikroskoop) keken. Op zijn kopje verhieven zich twee hoorns (4); het had vele pootjes; vele klauwen (5), waarmede het kroop;

68. (*heterocomus*?)

ten slotte was het geheele lichaampje tot een kring rondgebogen (6), de kleur van safraan (7), maakte dit tot een wonderlijk natuurprodukt”.

Opmerkingen. 1. Andere waarnemers uit dien tijd vergelijken het gnathosoma der *Tyroglyphidae* met den snoet van een mol. FONTANA ziet er een konijnenmuil in. — 2. Zoo'n diertje moet oogen hebben; dus zag hij ze ook; ook andere waarnemers zagen en teekenen bij *Tyroglyphidae* oogen. — 3. Hij bedoelt zeker de spitsen der mandibels. — 4. De vertikaalharen. — 5. „Vele pootjes, vele klauwen” zeggen ook anderen van luizen, die er toch maar 6 hebben; men zie o.a. hier beneden bij *Acarus siro* sub 1630. — 6. Tot een kring rondgebogen”. Onwillekeurig denkt men aan een *Julus*. Die kan het niet geweest zijn; want, die is niet „zó klein, en bijna onzichtbaar”. Men zou ook kunnen vertalen: „als een ronden schijf, of bol, gevormd” en dan denkt men aan eene *Uropoda*. Die kan het evenmin geweest zijn; want, daarvan is het gnathosoma onzichtbaar en heeft bovendien niet den vorm van een „konijnenmuil”: ook geen vertikaalharen: „hoorns”. Nog eenvoudiger zou men vertalen: „was het geheele lichaampje rond”. Dan bedoelde hij zeker het hysterosoma, dat kort-cylindrisch is. En dan zouden wij een heel stuk nader zijn. — 7. Van alle *Tyroglyphidae* is alleen *Tyroglyphus heterocomus* saffraankleurig. — *Tydeus croceus* kan het óók niet geweest zijn; want, die „kruipt” niet; maar, loopt zeer snel.

69.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus domesticus* DE GEER 1778).

□ 1656. *Animalculum, acarus*. BORELLUS, Observatorium Microscopicarum Centuria, &c.; Hagae Comitum; p. 14. obs. 14. — „Vermes in Larido veteri non solum oculis & villis horridos vidi” (larven van *Dermestes lardarius*), „sed quod mirum, innumera alia animalcula alterius figurae, oculata & villis horrentia percepi quibus vorabantur.”

69. (*domesticus*).

Ofschoon *domesticus* zich voedt van oud spek, gaan zij zich ook wel eens te buiten aan doode *Dermestes*-larven. — BORELLUS leefde in Frankrijk.

Idem, *ibidem*, obs. 21. — „*Acarus Ursum pilosum vel potius histricem horrendum refert.*”

■ 1665. *Mite in musty leather*. HOOKE, *Micrographia*, &c.; London; p. 206. — Nomen nudum.

■ 1667. *Mite in musty leather*. HOOKE, *Micrographia*, &c.; London; 2d Edit.; p. 206. — Is de eerste editie met een nieuw titelblad.

■ 1670. *Vermis in larido veteri*. SACHS À LEVVENHEIMB, *Messis observ. microsc. à variis authoribus collect.*; in: *Misc. Cur. Med. Phys. Acad. Nat. Curios.* 1670. p. 54. — Vertelt, wat BORELLUS 1656 zag.

■ 1676. *Vermis in urinam*. SCHMID, *De vermibus cum urina excretis*. In: *Misc. Cur. Med. Phys. Acad. Nat. Cur.*; Ann. 1673 & 1674 (gedrukt in 1676); *Francofurti & Lipsiae*; p. 199. — „*Nimirum Per-Illustris & Reverendissimus quidam Canonicus Varmiensis binos sine dolore per urinam excrevit vermes vivos, qui per microscopium observati, hirsuti erant & octo pedibus praediti, vitamque ultra diem, ut ex motu & gressu cognoscebatur, protrahebant.*”

Het is duidelijk, dat dat *domesticus* waren, die soms met millioenen in huizen voorkomen, en toen ook in 's mans nachtspiegel terecht gekomen waren.

■ 1685. *Vermis*. PAULLINI, *Cynographia curiosa*, &c.; *Norimbergae*; p. 170. — Nomen nudum; hij citeert BORELLUS 1656.

□ 1687. *Vermo nel formaggio secco, bacho, tarlo*. BONOMO, *Osservazioni intorno a' pellicelli del corpo umano fatte dal Dottor Giovanni Cosimo Bonomo e da lui con altre osservazioni scritte in una Lettera &c.* — Zie over dezen brief beneden, bij *Acarus siro*. — Er zijn afbeeldingen bij, die ik hiernevens reproduceer, blijkbaar *Nymphae III* voorstellend; want, als het een ♀ geweest was, dan had hij het copulatiebuisje wel gezien en geteekend. Hij vond deze diertjes in droge kaas. Hij noemde de haren: *pungiglioni*, stekels, en vergelijkt de diertjes met een *Istrice*, stekelvarken. De

69. (*domesticus*).

haren op den rug zijn goed gericht, wijd uitstaand, stijf, en op gelijke afstanden geplaatst „come per guardia dell’

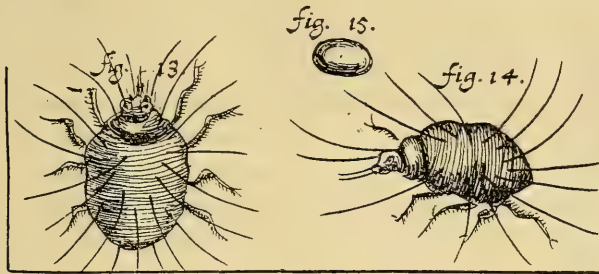

Fig. 46.

Animale” en, voor zoover hij kon waarnemen, kunnen zij neergelegd worden, zooals bij andere behaarde dieren. Met het bloote oog kon hij geen onderscheid zien tusschen deze dieren en die, welke in groot aantal in oude kaas leven (zie hierboven, bij *jarinae*).

„Questi Tarli non istamo solamente nel formaggio, ma ancora sopra tutte le frutte dolci, e seccate, come fichi, zizibo” (jubes, zie blz. 198), „uve passe” (rozijnen), „susine” (kwetsen), „mandorle” (amandelen), „... ed altre cose di simil genere, infettando ancora i Canditi, . . . che se non sono bene serrate, o ben custodite, e bene spesso riviste.”

Over de vloortplanting zie hierboven bij *Tyroglyphidae* sensu lato.

■ 1691. *Insectum*. BONANNI, *Observ. circa viv., &c.*; Romae; p. 278. — Neemt de beschrijving van BONOMO 1687 over.

■ 1691. *Insectulum*. BONANNI, *Micrographia curiosa, &c.*; Romae; p. 90. — Scio tamen me illud observare, ut expressit Doctor Bonomus, et . . . ut in nostris pag. num. 112. — Hier reproduceert hij een van BONOMO's figuurtjes, nl. van het loopende diertje, met veel langere haren. „Pag.” = tabula.

■ 1692. *Teredo*. BONOMO, *Observ. circa hum. corp. Teredinem, &c.*; In: *Misc. Med. Phys. sive Ephem. Germ.*; Dec. 2. Ann. 10. p. 43. 44. — Hetzelfde als 1687, met dezelfde figuren; de koperplaat is zichtbaar versleten.

69. (*domesticus*).

■ 1694. *Myt.* VAN LEEUWENHOEK, Vierde Vervolg der Brieven, &c.; Delft; p, 601. — Bij de vermelding van de copulatie-opening van *casei*: „welk deel in andere Myten wel wat verder buiten uit steekt”. — Die „andere Myten” waren natuurlijk *domesticus*.

■ 1695. *Mijt, acarus.* VAN LEEUWENHOEK, Arcana naturae detecta; Delphis Batav.; p. 398. — Hetzelfde als 1694.

■ 1696. *Mite.* VAN LEEUWENHOEK, An Extract of a Letter cont. micr. obs. on eels, mites, &c.; In: Philos. Trans. v. 19. n. 221. Sept. 1696, p. 272. — Mites on Flesh and Bacon. Nomina nuda. Bedoeld is rookvleesch en spek.

■ 1696. *Vermiculus in urinam.* MENTZEL, De innumeris, variae magnitudinis vermiculis urinae infantis innatantibus. In: Misc. Cur, sive Ephem. Med. Phys. Germ. Acad. Caes. Leop. Nat. Cur.; Dec. 3. Ann. 3. p. 207. — Vermiculi nonnulli enim adeo parvi erant, ut aciem oculorum ferè fugerent; hinc & inde natabant seque movebant.

Evenals in 1676 waren dat hoogstwaarschijnlijk *domesticus*, die, door hunne haren, eerder d r i j v e n, dan *farinae*, welke spoedig zinken. (Zie p. 165).

■ 1697. *Mijt.* VAN LEEUWENHOEK, Sesde Vervolg der Brieven, &c.; Delft; 102e missieve, p, 275. — Mijten van vlees en spek. — Nomen nudum. Bedoeld is rookvleesch en spek.

■ 1697. *Acarus.* VAN LEEUWENHOEK, Continuatio Arcanorum Naturae Detectorum, &c.; Delphis Batav.; p. 126. Epistola 102. p. 132. — Acarus in carne et lardo. — Nomen nudum. Bedoeld is caro fumo indurata et lar.

□ 1699. *Insectulum.* BONANNI, Micrographia curiosa, &c.; Romae; p. 90. — Hetzelfde als 1691, met dezelfde figuur.

□ 1703. *Insectulum.* BONANNI, Micrographia curiosa, &c.; Romae; p, 90. — Hetzelfde als 1691, met dezelfde figuur.

■ 1703. *Mite.* (Anonymus). An Extract of some Letters sent to Sir C. H. in: Philos. Trans, v. 23. n. 284. p. 1357 sqq.; London; (p. 1359—1360). Hij bezag 7 of 8 mijten van de kaas levend tegelijk onder het mikroskoop: „I plainly saw that all the bristles on the body of o n e o f t h e m were when viewed with a large Augmenter all spicated (if I may

69. (*domesticus*).

make a word) or bearded like the Ear on the Seed head of some Grasses. The appearance was like the annexed figure, which shews part of the bristle but I cannot express the beauty and regularity of it, and every bristle on the whole Body and Legs, both long and short, had the same formation."

De spatieering is van mij. Hij had blijkbaar slechts ééne *domesticus* onder de gewone *dimidiatus*; zie hierboven, blz. 196. — De haren van *domesticus* zijn lang, dun en gebogen; te recht zegt hij dan ook, dat de afbeelding slechts een gedeelte van een haar vertoont.

■ 1709. *Insectulum*. BONANNI, Musaeum Kircherianum, &c.; Romae; p. 357, f. 93. — Hetzelfde als 1691, met het spiegelbeeld van de figuur aldaar en met kortere haren.

□ 1712. *Bacho, tarlo*. BONOMO, Osservazioni intorno a' Pellicelli &c. in: REDI, Opere, 3^a Ediz. 4°. 3 Tomi; Venezia; v. 1. 1712. Pars 2. — Hetzelfde als 1687, met dezelfde figuren; de koperplaat is zichtbaar versleten.

■ 1712. *Mite*. VAN LEEUWENHOEK, Additional Observations upon the Production of Mites; in: Philos. Trans. v. 27. n. 333. p. 398 sqq. — Hij beschrijft de haren, blijkbaar van *domesticus*, die hij tusschen nootmuskaat vond, en zegt nu:

P. 398: Those Particles upon their Bodies, which one would take to be Hairs, are really not so."

P. 399: „that such a long Particle consits of fifty Parts, which one wou'd take to be little Joints; and that from each of those Divisions little hairy Particles do again proceed" I observed with great attention the aforesaid long Particles, in order to discover whether there were any Motion in those Parts which appeared like Joints: But all that I cou'd discover therein, was, that these little Creatures had power to move or stir those long Particles, which I formerly took to be Hairs, in such a manner, that when they were obliged to creep thro' narrow Passages, they cou'd lay these little hairy Particles down close to their Bodies; and

Fig. 47.

69. (*domesticus*).

that these Particles had each of 'em but one moving Joint, which was next to that part which was fastened in the Skin."

Fig. 48.

Ook zag hij, p. 400, zulke haren aan doode acari, „of the dried Bladder of an Ox I cou'd perceive upon those Parts that pass'd for Hairs, other and much smaller Hairs."

Merkwaardig is, dat VAN LEEUWEN-HOEK de dupe was van een gezichts-bedrog: hij verbeeldde zich, dat zoo'n haar uit „joints" opgebouwd is, terwijl zijn „Painter" het haar correct afbeeldt:

p. 401. „Fig. I. A. B. represents such a Hair of a Mite; together with the hairy Particles branching out of the sides of it, just as it appeared to the Painter thro' the Microscope."

Typisch, thans gebruikt hij wèl het woord „Hair" voor den stam en „Particles" voor de takjes.

P. 402. Een van de op een speldepunt geplakte ♀♀ had, na 10 dagen, 2 van hare eigen eieren opgegeten. Ik vermoed, dat die eieren van het lichaam, waaraan zij kleefden, afgevallen zijn; want, eene *Glycyphagus* heeft geen orgaan, om een ei, of ander voedsel, vast te houden, terwijl de mandibels beurtelings erin happen.

Op p. 404 drukt hij zich voorzichtiger uit: eene mijt op eene naald had een ei aan een poot vastgekleefd; elken volgenden dag was dat ei naar een anderen poot verhuisd, totdat het weg was: „but the next day I could not find the Egg."

P. 402. Hij haalde 2 tot 3 eieren uit het lichaam van een ♀. Deze eieren verdroogden spoedig, terwijl eieren, door de ♀♀ gelegd, dat niet deden.

P. 403. Hij plaatste een ♀ met hare 2 eieren vóór een

69. (*domesticus*).

mikroskoop en deed dat alles in eene doos. Jammer, dat hij niet noteerde, wanneer die eieren gelegd waren! Den 17en October stak hij de doos in zijn zak. Den 1en November (er waren dus minstens 16 dagen verlopen) was het eene ei vormloos, maar in het andere zag hij duidelijk een „Animalculum”; kop en eenige haren waren duidelijk zichtbaar. Denzelfden dag kwam het uit het ei, maar het kon zich nergens aan vastklampen, bleef dus met zijn achterlijf in den eidop, schermde steeds met 4 pootjes in de lucht, en was den volgenden dag dood.

P. 404. 405. Hij herhaalde de proef. Een *acarus* met 2 en een met 3 eieren, naar schatting 3 dagen oud. Hij droeg ze met het mikroskoop in zijn zak. Na 10 dagen waren die 2 eieren leeg; de jongen waren niet te vinden. Dus na 13 dagen waren de eieren uitgekomen. Van de andere 3 kwam er één denzelfden dag uit, dus na 13 dagen. Na 2 dagen, dus na 15 dagen, kwam een tweede jong te voorschijn. Het derde jong stierf nog in den dop.

P. 406. Nog eene proef. Den 10en Nov. 1708 plakte hij 2 ♀♀ naast elkander op de punt van eene speld. Den 12en waren er 3, den 13en 4 en den 14en 6 eieren. Hij hield de *acari* in zijn koude kamer. Den 22en December, dus na 40 dagen, kwam de eerste larve te voorschijn. Den 25en Dec., dus na 43 dagen, een tweede.

P. 408. Vier mijten met een stukje varkensblaas in een buisje werden in den winter buiten gezet. Twee groote vorst-tijden maakten zij door. Na ruim 2 maanden was er een nog in leven, had al dien tijd met tegen de buikzijde saamgevouwen pooten stil gelegen.

Merkwaardig is ook het volgende:

P. 404: „Upon viewing these Eggs as they were placed before the Microscope with the light of a Candle, we observ'd an unconceivable number of exceeding small Lights or Transparencies in the Egg-shell, which I imagin'd might be occasion'd by the unequal thickness of the Parts of the said Egg-shells; and that the Transparency therein was caused by little Holes that were thinner than the rest, as we see in the Shell of a Hens Egg.”

69. (*domesticus*).

Ik vermoed, dat hij dooierbolletjes zag. Om zeker te weten, of de eischaal zelf poriën, of dunnere gedeelten, heeft, moet men de eischaal alléén, dus zonder dooier erin, met immer-sie bestudeeren.

A n e c d o t e. Vlak na de beschrijving der „Mites” vertelt VAN LEEUWENHOEK, dat uit een „Pole-cat” (larve van *Dermestes lardarius*) een „Flie” (vliegend kevertje) komt. Nu vindt men in den Index van v. 27 der Philos. Trans.: „Flies produced from Mites. N. 333. p. 410. See Insects.” — Maar sub „Insects” vindt men daaromtrent niets. — Dus 2 fouten; zoo maakt men „Indices”!

■ 1718. *Mitte*. JOBLOT, Descriptions microscopes Avec obs d’insectes, &c.; Paris; 4°. v. 2. c. 17. p. 42. — „comme je l’ay souvent observé, en examinant de certaines mouches qui étoient mangées par des animaux environ deux mille fois plus petits qu’elles.”

Dat waren natuurlijk, evenals hier beneden, sub 1734, de in huizen veel voorkomende *domesticus*. Zoo ook v. 2. c. 29. p. 59.:

„On apperçoit aussi souvent des mittes dans l’infusion de la tige du celeri, mise sur le porte-objet du Microscope, où on les voit marcher d’une grande vitesse.”

Die *domesticus* is natuurlijk niet in die „infusion” ontstaan, maar liep daar vrij rond. Dat is ook mij wel eens overkomen! — „Souvent”?!

■ 1722. *Acarus*. SCHWIEBE, Diss. inaug. De Pruritu Exanthematum ab Acaris, &c.; Lipsiae. — Hij tracht te bewijzen(?), dat vele huidziekten door *Acari* veroorzaakt worden; en reproduceert op zijne tabula fig. A. B. de beide figuurtjes van BONOMO 1687, een weinig vergroot, en zeer slecht.

■ 1734. *Wurm, insectum*. CUNO, Observatoines durch dessen verfertigte Microscopia, &c.; Augspurg; p. 5. t. 6. f. 2. — „N. 2. Sind Würmer oder *Insecta*, in der Grösse, wie die fünff Tüpflein zeigen bey A. deren eine ziemliche Zahl auf einer todten blauen grossen Fliegen gefunden, so selbe schon halb gefressen, ich lasse es dahin gestellt seyn, ob sie aus der Mücke selbst *generiert* worden, und also ihre Mutter gefressen haben.”

Die „blaue grosse Fliege” zal wel een *Calliphora ery-*

69. (*domesticus*).

throcephala geweest zijn. De figuur is waarlijk niet slecht te noemen! Let op de lange tarsen en op de uiterst kleine zuig-

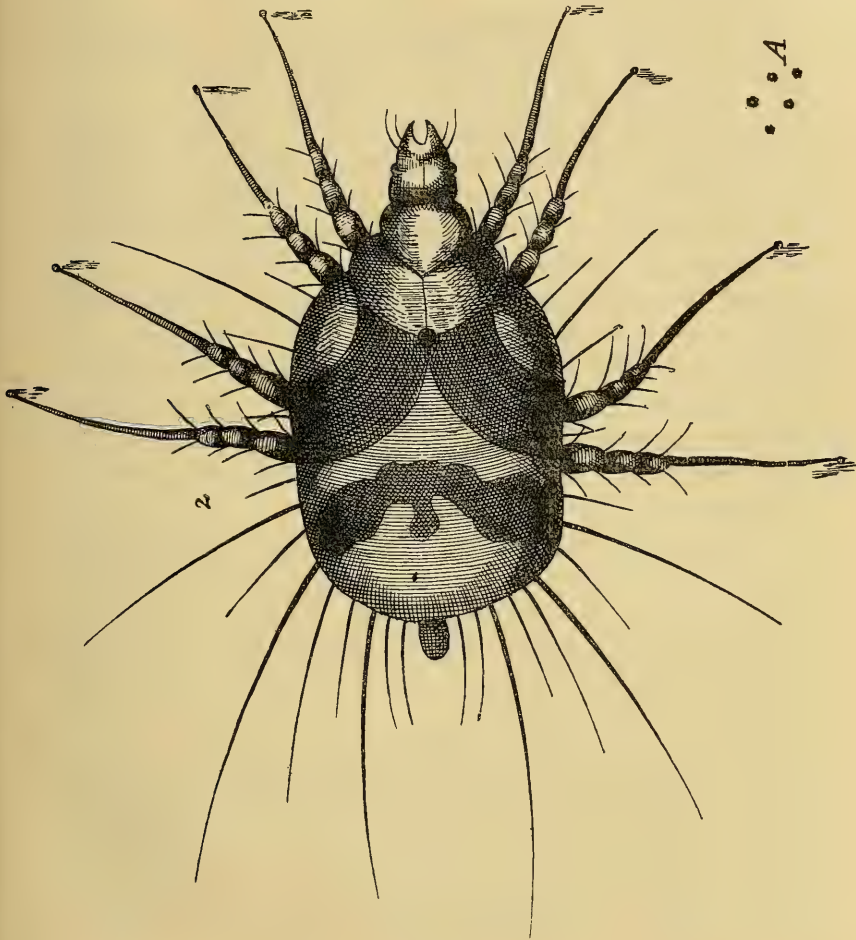

Fig. 49.

schijfjes. Natuurlijk moest het beestje weer 2 oogen hebben!

■ 1742. *Mite*. MARTIN, *Micrographia nova, &c.*; Reading (and London); c. 11. p. 38. — „a most beautiful, brisk, and nimble Animal, arm'd with sharp Spines all over their Bodies.” — Dat is alles.

■ 1743. *Louse, wandering-mite*. BAKER, *The micr. made*

69. (*domesticus*).

easy, &c.; Ed. 1. and 2.; London; Part 2. c. 21. p. 184., on Sweet meats; — Nomen nudum; hij haalt REDI (lees BONOMO 1687) aan.

C. 23. p. 188. „on dried Flesh.” — Nomen nudum.

C. 23. p. 189. „Hairs spicated; little hairs issuing from their sides.” — Naar VAN LEEUWENHOEK 1712.

C. 23. p. 190. „*Wandering mite*.” — „Swarms of these *wandering Mites*, which were tempted and brought thither by the smell of some *Caviere*, that had been in the Gallipot a few days before.” — *Acari*, die door geconserveerde vischeieren aangetrokken worden, zijn natuurlijk *domesticus*. Bij de bespreking van de eigenlijke *Wandering-Mite* (*Oribata geniculatus*), zegt BAKER ten onrechte, dat HOOKE haar zoo noemde, „as being to be found in every Place almost where they can get food.” Dat heeft HOOKE van *Oribata geniculatus* nooit beweerd; zie aldaar. — Het gevolg van deze verkeerde lezing is, dat BAKER nu ook de naar voedsel zoekende *domesticus* dien naam gaf!

■ 1744. *Luis, doolende myt*. BAKER. Het mikr. gemakkelijk gemaakt, &c.; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 21. p. 182; c. 23. p. 186. 187. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Louse, wandering mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; London; ed. 3.; P. 2. c. 21. p. 184; c. 23. p. 188—190. — Hetzelfde als 1743.

■ 1746. *Mite*. ADAMS, Micrographia illustrata, &c.; London; p. 93. — Hij reproduceert in zijne figuren 163 en 164 die van Anonymus 1703 vrij goed en van VAN LEEUWENHOEK 1712, (tweemaal verkleind en tweemaal te dik!) en haalt eenige zinnen van die schrijvers aan. Ook vertelt hij ons: „Mr. Leeuwenhoek hath observed that *Mites* in Cheese turn into *Aurelias*, and from thence to *Flies*.” Zie hierboven, p. 210. „Anecdote”.

■ 1754. *Louse, wandering mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 21. p. 184; c. 23. p. 188—190. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Pou, mite vagabonde*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 21. p. 209; c. 23. p. 213—215. — Hetzelfde als 1743.

69. (*domesticus*).

■ 1756. *Laus, Made, wandrende Made*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gem. *Microscopium, &c.*; Zürich; P. 2. c. 21. p. 197; c. 23. p. 201. 202. — Hetzelfde als 1743.

Recapitulatie.

Acarus domesticus. I d o n o m i e. Het lichaam is dik en vet, vooraan spits, achteraan stomprond 1687. 1734., bezet met vele haren 1656. 1676., die wijd uitstaan en alzijdig gericht zijn 1687. 1734.

Er zijn 8 pooten 1676. 1687. 1734., waarvan de tarsen langer zijn dan de 3 voorgaande leden te zamen, allengs spits wordend en in een zeer klein hechtschijfje eindigen 1734. De pooten dragen korte haartjes 1687. 1734.

De haren zijn lang, dun, gebogen, en toch stijf, zoodat, indien het dier ergens door heen moet, de haren niet buigen, maar neergelegd worden 1687. 1712. De plaats, waar zij aan het lichaam bevestigd zijn, werkt dus als een gewicht 1712. Zij zijn zelf weer fijn behaard 1703. 1712. 1742. 1743.

De ♀♀ zijn, achter-mediaan, van een copulatiebuisje voorzien 1694. 1734.

Physiologie. De volwassenen kunnen groote koude verdragen. Daarbij houden zij hunne pootjes stijf tegen de buikzijde aangedrukt. Eenigen houden het 2 maanden uit 1712.

Oekologie. De diertjes voeden zich met geconfijte vruchten, gedroogde vijgen, kwetsen en amandelen, groote en kleine rozijnen 1687., gerookt vleesch 1696. 1697. 1743., oud spek 1656. 1696 1697., komen dus ook op gedroogde varkensblazen voor 1712. Verder met kaas 1687. 1703. 1712., kaviaar 1743. en schimmels 1665. VAN LEEUWENHOEK vond ze ook tusschen nootmuskaat 1712, ofschoon hij elders (zie bij *farinae*) mededeelt, dat mijten door de uitwaseming van nootmuskaat en foelie gedood worden. Zij gaan zich ook wel te buiten aan een doode vlieg 1718. 1734., ja zelfs aan doode *Dermestes*-larven.

Hunne bewegingen zijn snel 1742.

Zij komen soms in ongelooflijke hoeveelheden in huizen

69. (*domesticus*).

voor 1656. 1676. 1718. 1743., zoodat het niet te verwonderen is, dat men ze ook wel eens in urine aantreft 1676. 1696.

Wanneer eene larve uit het ei kruipt, tracht zij een houvast te krijgen, schermt met haar 4 voorpootjes in het rond. Vindt zij geen houvast, dan sterft zij spoedig 1712. p. 209.

O n t o g e n i e. Zij planten zich voort door paring van ♂ en ♀, door eieren, die door het ♀ gelegd worden, waaruit larven te voorschijn komen, die denzelfden vorm hebben als de ouders, en dien vorm gedurende hun geheele leven behouden 1687. Eieren, uit een ♀ te voorschijn gehaald, verdrogen spoedig; eieren, door het ♀ gelegd, niet 1712. Warm gehouden (in den zak gedragen) komen de larven na 13—17 dagen uit het ei; aan koude blootgesteld eerst na 40—43 dagen. Het ei is gevuld met dooierbolletjes (?? 1712). Is het jong in de schaal gereed, dan kan men het door de schaal heen zien 1712.

Z o ö g e o g r a f i e. Engeland 1665. 1703. 1742. Nederland 1656. 1694. 1697. 1712. Duitschland 1676. 1696. 1734. Frankrijk 1718. Italië 1687. 1691.

H a b i t a t. Reeds behandeld bij hun voedsel, hierboven sub Oekologie.

N o m e n c l a t u u r. *Animalculum* 1656. — *Vermis* 1676. 1685. — *Vermiculus* 1696. — *Wurm* 1734. — *Bacho* (= worm) 1687. — *Tarlo* (houtworm, mot) 1687. — *Teredo* (houtworm, mot) 1692. — *Insectum* 1691. 1734. — *Insectulum* 1691. 1699. 1703. 1709. — *Louse* 1743. 1744. 1754. — *Luis* 1744. — *Laus* 1756. — *Pou* 1754. — *Acarus* 1656. 1695. 1697. 1722. — *Mite* (Eng.) 1665. 1696. 1703. 1712. 1746. — *Myt* 1694. 1695. 1697. — *Mitte* (Fra.) 1718. — *Made* (Dui. in de beteekenis van *acarus*) 1756. — *Wandering mite* 1743. 1744. 1754. — *Wandrende Made* 1754. — *Doolende myt* 1744. — *Mite vagabonde* 1754.

70.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus destructor* SCHRANK 1781).

■ 1712. *Mite*. VAN LEEUWENHOEK, Additional Obser-

70. (*destructor*).

vations upon the Production of Mites, &c.; in: Philos. Trans. v. 27. n. 333. p. 398 sqq. — P. 400—401: Hij heeft de behaarde haren van *domesticus* gezien en beschreven, kocht daarop zeer oude vijgen, en vond daarop mijten, maar:

„those had longer hairy Parts upon the hinder part of their Body, than I had seen of any before; and those hairy Parts were also cover'd with as many small Hairs, as I have said before.”

Met „Parts” bedoelt hij de behaarde haren, die hij niet voor „haren” wenschte aan te zien. De nieuwe mijten in vijgen waren dus hoogstwaarschijnlijk *destructor*, die langere haren dan *domesticus* hebben, met welke soort hij zeer vertrouwd was.

■ 1743. *Mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 1. and 2.; London; Part 2. c. 23. p. 189. — In cabinets of insects. — Nomen nudum; eveneens hoogstwaarschijnlijk *destructor*.

■ 1744. *Myt*. BAKER, Het micr. gemakk. gem., &c.; ed. 1; Amsterdam; v. 2. c. 23. p. 186. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 3.; London; P. 2. c. 23. p. 189. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 23. p. 189. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 23. p. 214. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Made*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gem. Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 23. p. 201. — Hetzelfde als 1743.

71.

(Adhuc sine nomine).

(*Acarus lactis* L. 1767).

□ 350 v. Chr. Καὶ ἐν κηρίῳ δὲ γίγνεται παλαιουμένῳ, ὡσπερ ἐν ξυλῷ ζῶον, ὃ δὴ δοκεῖ ἐλάχιστον εἶναι τῶν ζῴων πάντων, καὶ καλεῖται ἄκαρι, λευκὸν καὶ μικρὸν. ARISTOTELES, De Animalibus Historia Libri X; Lib. 5. c. 26. §. 1.

„Et in favo inveterascenti gignitur, ut in ligno animal,

71. (*lactis*).

(id) quod vero videtur minimum esse animalium omnium, et vocatur acari, candidum et parvum”.

„Ook in oud-wordende raat ontstaat, evenals het dier in hout, (dat) wat wel schijnt het kleinste te zijn van alle dieren, en het wordt genoemd akari, wit en klein”.

In handschriften vindt men evenveel malen ἐν κηρίῳ als ἐν κηρῶ. Hier beneden zal blijken, waarom, mijns inziens, ἐν κηρίῳ gelezen moet worden.

De Latijnsche vertaling hierboven is van mij, omdat ik mij niet met de bestaande vereenigen kan.

THEODORUS GAZA schrijft, 1503, ἐν κηρίῳ en vertaalt dat door „in cero”, wat beslist fout is.

SCALIGER 1619 schrijft ἐν κηρῶ en vertaalt dat door „in cera”, met den commentaar: „Et notabile est in cera: ipsa enim conservat à putredine alia: hoc animal nescio an sit cossus, et diu dubitavi. At potius puto an sit caries: ambulat enim caries et erodit. Sed non movetur oculis nostris. Ἀκαρὶ autem dicitur propter exiguitatem.” — „Opmerkelijk, in was! want dit conserveert andere dingen tegen bederf; ik ken dit dier niet, tenzij het de houtworm is, en lang heb ik getwijfeld. Maar eerder ben ik van gevoelen, dat het bederf is: want bederf schrijdt voort en knaagt uit. Maar het beweegt zich niet vóór onze oogen. Ook heet het ἀκαρὶ naar zijn kleinheid.” — Hij begrijpt er dus niets van.

In zijne bewerking van ANTIGONUS CARYSTIUS zegt BECKMANN 1791, in eene noot: Καὶ ἐν κηρῶ, en vertaalt dat door „Etiam in cera” (wat juist is) en maakt daarbij de z e e r j u i s t e o p m e r k i n g: hier moet corruptie plaats gehad hebben; want: „non novi acarum in cera vetusta observatum ab entomologis.” — „ik ken geen acarus, door entomologen in oude was waargenomen.”

SCHNEIDER 1811 schrijft καὶ ἐν κηρίῳ en vetaalt „In cellis apum” of „in vetustis alveorum ceris”, wat ten minste bij benadering goed is, omdat men die uitdrukking met „favus” zoude kunnen gelijk stellen.

In WEISE's bewerking van ARISTOTELES' Opera, 1843, zonder Latijnsche vertaling en zonder commentaren, vinden wij weder ἐν κηρίῳ, wat, naar mijne meening, juist is.

71. (*lactis*).

Voor *παλαιούμενος* vindt men bijna altijd „vetustus”, wat fout is. MOUFET 1634 vertaalt het door „inveteratus”, wat juist is.

Verder is er een strijd ontstaan over *ἐλάχιστον*. Dat beteekent „minimus”; en nu is het wèl vreemd, dat ARISTOTELES daarna nog ééns verzekert, dat het diertje is *μικρόν*. Allerlei commentaren zijn daarover voorgesteld. Wij willen ons echter in dezen strijd niet mengen.

Eene andere kwestie is, welk diertje wordt hier bedoeld? Wij zagen reeds, dat SCALIGER 1619 vermoedt: houtworm, of caries (bederf). BECKMANN 1791 weet het evenmin. SCHNEIDER 1811 zegt v. 3. p. 392: „Verum duo diversa insecta simul memorat Philosophus, alterum, quod vetustis alveorum ceris innascitur et alibi *κλήρος* nominatur; alterum ligno innatum *ἄκαρι* vocatur. Illud est phalaena cereana Linn. hoc termes fatale Linn.” — „Het is waar, de Filosoof (ARISTOTELES) noemt twee verschillende insekten, het eene, dat in oude ratenwas geboren wordt, en elders *κλήρος* genoemd wordt; het andere, in hout geboren, wordt *ἄκαρι* genoemd. Gene is *Phalaena cereana* LIN., dit *Termes fatale* LIN.

En l. c. p. 675: „Denique haud scio, an prius illud genus est, de quo noster 5. 32 *καὶ ἐν κηρίῳ*.... &c. *λευκὸν καὶ μικρόν*.. *Acarum telarium* Linnaei esse videri.” (sic!)

Men ziet daaruit, dat SCHNEIDER evenmin raad weet te schaffen. Ook is hij in de war; niet het diertje, dat in hout ontstaat, heet *ἄκαρι*, maar hetgeen in verouderde raat leeft. En dan te vermoeden, dat het *Acarus telarius* zou kunnen geweest zijn!!!

Het woord *ἄκαρι* is bij ARISTOTELES sensu singulari. Later nam men het wel eens sensu plurali. Daarna werd het met Latijnsche letters geschreven: *Acari*, eveneens sensu plurali, waarvan het singulare *Acarus* geworden is. Men duidde er toen algemeen „mijten” mee aan. En inderdaad, degene, die dat het eerst bedacht heeft, heeft den spijker op zijn kop geslagen.

Werkelijk, in „oud wordende raat” leeft eene zeer bekende mijtsoort. Raten worden in kisten bewaard, of elders opgestapeld, om ze later tot was te smelten. Als ze oud

71. (*lactis*).

worden, zitten de cellen vol mijten, die van het gistende en dus zuur geworden bijenbrood, niet van was, leven. Ik heb maanden lang getracht, in eene hoeveelheid tot kleine stukjes en poeder gestooten was mijten van allerlei soort te kweken — te vergeefs. Maar in oudwordende raten (niet àl te oud en verdroogd) vond ik steeds dezelfde mijt, en wel degene, die door LINNAEUS 1767 *lactis* en *dysenteriae*, door HERMANN 1804 *favorum* (= van raten!) en door HALLER 1882 *anonymus* genoemd geworden is. — Wanneer honing (invertsuiker) gist, ontstaat azijnzuur.

□ 240 v. Chr. 'Ο δὲ Ἀριστοτέλης ἐν κηρῷ φησὶ γίνεσθαι ζῶον, ὃ δὴ δοκεῖν ἐλάχιστον εἶναι, καὶ καλεῖσθαι ἀκάρητον, Διὸς ταμίον. Δε κροκόδειλον.... ANTIGONUS Carystius, *Historiarum Mirabilium Collectanea*; c. 97. — Caeterum Aristoteles ait, in cera nasci animal, quod omnium videatur esse minimum, & Acaretum vocetur, Jovis pronum. Crocodilum.... — Aristoteles zegt, dat in was een dier geboren wordt, dat zij zeggen het kleinste te zijn, en het wordt Acaretum genoemd, de bewaarder (hofmeester) van God. Den krokodil....

Ook hier heeft dus groote corruptie plaats gehad, en hebben de handschriften-overschrijvende scribae of librarii, of, later, de monniken, niet alleen van κηρίω: κηρῷ gemaakt, maar ook van ἄκαρι: ἀκάρητον, en anderen onzin.

Van dat werk heb ik slechts ééne editie machtig kunnen worden. Ik ben ervan overtuigd, dat men in andere codices ook wel eens ἐν κηρίω vinden zal.

VAN MEURS, die in BECKMANN's editie „Annotations" gaf, voegt hieraan toe: Ac primo quidem omnino legendum καὶ καλεῖσθαι ἀκαρι. Nam ἀκαρι hoc animalculum nuncupatur, non ἀκάρητον. Sed reliquis tamen istis Διὸς ταμίον; quid faciemus? Τὸν Διὸς ταμίον. Rescribo: Τὸν ποτάμιον. Et hoc faciendum initium erit sequentis capituli 98. Itaque locus ille totus sit scribendus: καὶ καλεῖται ἀκαρι. Τὸν ποτάμιον δὲ κροκόδειλον ἐξ &c.

Ik geloof, dat de man gelijk heeft. Men moet hier ἀκαρι lezen.

[□ 170 na Chr. POLLUX, *Onomasticon*, wordt zeer dikwijls aangehaald, omdat hij de etymologie geeft van de

71. (*lactis*).

woorden ἀκαρῆς en ἀκαρῆς, als zijnde afgeleid van ἀ en κείρειν, verdeelen, snijden (lib. 2. § 33.). Dat geeft ons het recht, te vermoeden, (maar met zekerheid weten wij dat niet), dat, reeds 4½ eeuw vóór POLLUX, het woord ἄκαρι (singularis!) door het volk gebruikt werd, voor het diertje in raten, omdat het zoo héél klein is, als een „aatom”.]

[□ 400. Merkwaardig, dat HESYCHIUS, Lexicon, evenmin het woord ἄκαρι noemt.]

[□ 950. SUIDAS, Lexicon, evenmin.]

■ 1503. *Acari*. THEOD. GAZA in zijne Latijnsche vertaling van ARISTOTELES de Historia Animalium; Venetië. Lib. V. c. 32. — Hij vertaalt de passage verkeerd: „Tum vero in cera vestusta, ut in ligno animal, gignitur candidum, quod omnium animalium esse minimum existimatur nomine acari.” — Hier staat dus niet bij: „candidum et parvum.” — In den „Index” vinden wij, zoowel bij „acari” als bij ἀκαρι: „candidum animal, quod in lignis nascitur”, wat eveneens verkeerd is. *Acari* is hier sensu singulari!

□ 1548. Ἄκαρι. JUNIUS (HADRIANUS), Lexicon sive Dictionarium Graecolatinum, &c.; Basileae. — Ἄκαρι. τὸ. Acari, genus insecti candidi, quod in lignis nascitur”. — Blijkbaar uit GAZA's Index overgenomen. — Over dezen „HADRIANUS” zie p. 28, sub *Dermanyssus gallinae*. — Ik mag er wel even op wijzen, dat ἄκαρι hier als singularis aangegeven is.

■ 1557. Ἄκαρι. JUNIUS (HADRIANUS), Lex. sive Dict. graecolat, &c.; Basileae; Ed. II. — Als 1548.

■ 1602. *Acari*. ALDROVANDUS, De Animalibus Insectis Libri VII; l. 5. c. 4. p. 544. — Aristoteles scribit in cera generari animalculum omnium minimum, quod Acari vocetur, sed nunquid Pedicello (sic nos in Italia vocamus) vel minus, vel maius sit, cum Acari nunquam viderim, iudicare non possum, diversa tamen animalcula esse non dubito, quantum, sunt, qui secus arbitrentur.

Met „Pedicellus” bedoelt hij *Acarus siro*, de schurftmijt. Hij heeft dus goed ingezien, dat *lactis* en *siro* verschillende dieren zijn moeten.

■ 1619. Wat SCALIGER in zijne bewerking van ARISTOTELES over dit diertje zegt, behandelde ik reeds hierboven, p. 217.

71. (*lactis*).

■ 1634. *Acarus cerae inveteratae*. MOUFET, Ins. Theatr.; lib. 2. c. 24. p. 266. — Nomen nudum.

□ 1641. *Acarus*. SENNERT, Opera omnia in tres tomos divisa; Parisiis; tom. I. p. 132; Hypomnemata physicae; p. 157; Hypomnema III; c. 1. De Atomis; p. 162. col. 2.: — „In cera vetusta. . . .”; volgt de gewone Latijnsche vertaling van den zin van ARISTOTELES, maar alles in plurali, ook het woord *Acari*, waarvan dus het singularis *acarus* is.

■ 1650. *Acarus*. SENNERT, Opera omnia in tres tomos divisa; Lugduni; &c.; zie hierboven. — Hetzelfde als 1641.

□ 1652. *Acarus cerae*. BORELLUS, Historiarum et Observationum Medicophysicarum Centuriae IV. — Cent. 2. obs. 48. — Nomen nudum.

■ 1656. *Vermiculus*. BORELLUS, Observationum Microscopicarum Centuria; &c.; Hagae Comitum; p. 8. Obs. 2. — „In lacte etiam vermiculos percipi multi retulerunt mihi, quod Kircheri autoritate roboratum inveni, non tamen adhuc experiëntiã propriã didici; tamen id esse posse non dubito, praecipuè si acidum jam fuerit.”

Hij kan het zich best voorstellen, vooral in zuur geworden melk. — In welk werk van KIRCHER, dat vóór 1656 verscheen, heeft hij dat gelezen? Ik vond het wèl in werken van lateren datum. —

Wanneer melk zuur wordt, ontstaat melkzuur.

■ 1657. *Mölbe*. HAUPTMANN, Epistola ad R. P. Dr. Anastasium Kircherum, p. 190. — Gedrukt achter HAUPTMANN, Uralter Wolkensteinischer warmer Badt- und Wasser Schatz; Leipzig. — „cum iis vermiculis, Germanice „**Mölb**en dictis videantur, qui in caseis. . . . pronasci solent, & à quibus haec lactis massa coacti penitus penitusque etiam consumitur.”

De spatieering is van mij.

■ 1658. *Vermis*. KIRCHER, Scrutinum Physicomedicum, &c.; Romae; sect. 1. c. 7. p. 38. §. 1. p. 40. — „quin & lac vermibus plena sunt, tametsi oculo non armato insensibilibus”. — Dat is nu wel wat overdreven; men kan ze zien bewegen. — P. 42. Experimentum I (vleesch laten rotten, geeft wormen):

71. (*lactis*).

„Idem experieris in caseo, lacte, aceto, similibusque putredine redundantibus corporibus.”

□ 1658. *Mite of old wax*. MOUFET (Ins. Theatr. in het Engelsch) in: TOPSEL's History of Beasts. p. 800—1130. — Nomen nudum.

■ 1665. *Mite in musty barrels*. HOOKE, Micrographia, or &c.; London; p. 206. — Nomen nudum. — Ja, maar die vaten zijn dáárom zoo „musty” (beschimmeld, zuur), omdat er de daaruit druipende inhoud op verzuurt. Vooral dáárin leven deze *acari*. Schimmel eten zij niet.

Het zuur dat hier ontstaat is azijnzuur.

■ 1665. *Vermis, vermiculus*: KIRCHER, Mundus subterraneus in XII Libros digestus; &z.; Amstelodami; l 12. sect. 1. c. 10. p. 352. col. 1. — „& nos . . . Vermes . . . idem in . . . lacte, aceto . . . smicroscopio observavimus. — Lib. 2. setc. 2. c. 1. p. 357. „Quis enim, uti Smicroscopii usus docuit, lac insensibilibus vermiculis plenum esse, ignorat?”

□ 1667. *Acarus in cera, mite*. CHARLETON, Exercitationes de Differentiis et Nominibus Animalium, &c.; Oxonii. — Nomen nudum.

■ 1667. *Mite*. HOOKE, Micrographia; or, &c.; London; 2d. Ed.; p. 206. — Is de eerste editie met een nieuw titelblad. — Hetzelfde als 1665.

■ 1668. *Acarus in cera, mite*. CHARLETON, Onomasticon zoicon, &c.; Londini; p. 55. — Nomen nudum.

□ 1670. *Acarus cerae*. BORELLUS, Histor, et Observ. med. phys, Cent. IV. — Cent, 2. obs. 48. — Nomen nudum. Ed. 2. van 1652.

■ 1670. *Vermis*. SACHS à LEVVENHEIMB, Messis obs. in micr. m. à variis auth. collectarum. &c.; in: Misc. Cur. Med. Phys. Acad. Nat. Cur. 1670. p. 54. — Vertelt wat BORELLUS 1652 en KIRCHER 1665 zeggen.

■ 1671. *Vermis*. KIRCHER, Scrutinum phys. med. &c.; Lipsae; sect. 1. c. 7. p. 24. 25. — Hetzelfde als 1658.

■ 1676. *Acarus cerae*. BORELLUS, Historiarum et Obs. med. phys. Centuriae IV, &c.; Francofurti & Lipsiae; Cent. 2. obs. 48. p. 149. — Ed. 3. van 1652 en 1670. Nomen nudum.

■ 1680. *Acarus è lacticinio veterascente*. LUDOVICUS, De

71. (*lactis*).

varis, acaris, sironibusque. In: Misc. Cur, sive Ephem. Med. Phys. Germ. Acad. Nat. Cur., Ann. 1678 & 1679; gedrukt in 1680; Wratislaviae & Bregae. p.109. — Nom. nud. Ik maak er even opmerkzaam op, dat de oudste vermelding van „Vermes” of „vermiculi” in zure melk van 1656 is. Met die woorden werden in die tijden ook *acari* bedoeld. Maar men zou kunnen beweren, dat de aangehaalde passages niet met zekerheid op *acari* slaan. — Hier hebben wij wèl zekerheid. „Acari è lacticinio veterascente.” Mijten in z u r g e w o r d e n melkspijzen.

■ 1682. *Worm*. KIRCHER, D'Onder-Aardse Weereld, &c.; Amsterdam; deel 2. boek 12. afd. 1. hoofdst. 10. p. 312. kol. 1. — „Wormen hebben wij door Vergrootglazen in Melk ondervonden”. — Vertaling van 1665.

■ 1685. *Vermis*. PAULLINI, Cynographia curiosa, &c.; Norimbergae; p. 170. — Nomen nudum; hij haalt KIRCHER 1665 aan.

■ 1686. *Acarus*. LUDOVICUS. (Dezelfde titel, hetzelfde onderwerp als 1680) in: BONET, Medica septentrionalis collatitia, &c.; Genevae; Pars. 2. (= v. 2) p. 565. obs. 11.

□ 1687. *Bacho, tarlo*. BONOMO (en CESTONI!), Osservazioni intorno a' pellicelli del corpo umano, &c. — Zie over dezen brief beneden bij *Acarus siro*. —

Na de beschrijving van *Glycyphagus domesticus* „che non l'occhio nudo possa distinguer bene per animali viventi nel formaggio vecchio” gaat hij voort:

„Questi Tarli non istamo solamente nel formaggio, ma ancora sopra tutte le frutti dolci, e seccate, come fichi, zizibo” (jujubes, zie blz. 198), „uve passe” (rozijnen), „susine” (kwetsen), „. . . . ed altre cose di simili genere, infettando ancora i Canditi” (ingemaakte vruchten), „le Conserve” (in suiker verduurzaamde vruchten), „i Cotognati” (kweepeer-moes), „i Lattuarj” (melkspijzen) che se non sone bene tenute serrate, o ben custodite.” (Spa-tieering van mij).

In al die zoete zaken, maar voornamelijk als zij oud en aan het gisten zijn, komt *lactis* voor. En de nauwgezette onderzoeker BONOMO zal ze wel gezien hebben, al kon „non

71. (*lactis*).

l'occhio nudo distinguer bene per animali viventi nel formaggio vecchio”.

Als druivensuiker gist, ontstaat barnsteenzuur.

■ 1687. *Animalculum in lacte*. LIPSTORP, Disputatio med. inaug. De animal. in humano corpore genitis, &c.; Lugd. Bat.; 4°. ongepagineerd; 32 p. — Thesis 18. — Nomen nudum.

■ 1691. *Vermes in lacte, in lacticio*. BONANNI, Observationes circa Viventia, &c.; Romae; p. 276, 277. — Nomina nuda.

■ 1692. *Teredo*. BONOMO, Observationes circa hum. corp. Teredinem, &c.; in: Misc. Med. Phys. sive Ephem. Germ.; Dec. 2. Ann. 10. p. 43. 44. — Hetzelfde als 1687.

■ 1692. *Acarus ceram depascens*. WEPFER, Intestini Ilei ruptura, &c.; in: Misc. Cur. sive Ephem. Med. Phys. Germ. Acad. Imp. Leop. Nat. Cur.; Dec. 2. Ann. 10. p. 318. — Nomen nudum.

■ 1696. *Mite*. VAN LEEUWENHOEK, An Extract of a Letter, &c. on eels, mites, &c.; in: Philos. Trans. v. 19. n. 221. Sept. 1696. p. 272. — Mites on dried fruit, viz. Figs, Raisins, Prunes, &c. — Nomen nudum. — Blijkbaar aan BONOMO ontleend.

P. 274. „I caused some Figs to be bought . . . and that of the worst sort; when I looked upon these Figs, I saw several Mites creep about them, . . . I judged them to be somewhat differing in the Shape of the Body, being somewhat rounder and shorter than our Mites are that I have seen before. — Among the rest I opened one Fig which I thought to be good and well tasted, and in it I saw some Hundreds of Mites creep about, that did crawl in the inside of the Fig; so that when we eat Figs we send, unknown to us, many Thousands of these Animals into our Stomach.”

Dat waren dus vijgen van de slechtste soort; bovendien oude; die mijten zullen dus wel *lactis* geweest zijn; ik heb er zelf ondervinding van; heb ze gegeten; ze smaakten naar peper.

■ 1696. *Vermes*. PAULITZ, Disputatio med. inaug. De Morbis animatis, &c.; Lugdunum Batavorum; 4°. onge-

71. (*lactis*).

pagineerd; 31 p. — Cap. 2. n. 7. Hij heeft het hier over „vermes”, die ziekten veroorzaakten. omdat zij ingeslikt waren na het drinken van gistenden wijn. Ook door „cerevisia per noctem servata”, eene soort van gistende gerstedrank, zuur bier. Ook nadat kinderen 's nachts Nectar en Ambrosijn in bekers, of kroezen, gedronken hadden.

De zin over „cerevisia per noctem servata” heeft hij vermoedelijk uit BARTHOLINUS (zie sub 1757). De passage over de kinderen heb ik nergens anders ontmoet. Het is niet duidelijk, welke „vermes” hij bedoelt. Maar de waarschijnlijkheid is groot, dat het, in deze door mij aangehaalde gevallen, *Carpoglyphus lactis* waren.

■ 1697. *Myt.* VAN LEEUWENHOEK, Sesde Vervolg der Brieven, &c.; Delft; 102^e missive; p. 275—276. — Hetzelfde als 1696.

■ 1697. *Acarus.* VAN LEEUWENHOEK, Continuatio Arcanorum Naturae Detectorum; Delphis Batav; p. 126. Epist. 102; p. 132. sqq. — Hetzelfde als 1696 en 1697.

□ 1699. *Vermis in lacte.* BONANNI, Observationes circa viventia, &c., Romae; p. 276. 277. — Nomen nudum.

□ 1712. *Bacho, Tarlo.* BONOMO, Osservazioni intorno a' pellicelli, &c.; in: REDI, Opere; 3^a Ediz.; 4°; 3 Tomi; Venezia. — Vol. 1. 1712. Pars. 5 — Hetzelfde als 1687.

■ 1717. *Acarus, meyt.* BLANCARD, Lexicon med. renov.; &c.; Lugd. Bat. — Nomina nuda.

■ 1722. *Acarus.* SCHWIEBE, diss. inaug. De Pruritu exanthematum ab Acaris. — De titel geeft reeds aan, dat hij

tracht te bewijzen (?), dat vele huidziekten door *Acari* veroorzaakt worden. Hij beeldt eenige *Acari* af, deels aan andere werken ontleend, deels naar eigen preparaten. Eéne daarvan is hiernevens gereproduceerd en stelt een *Acarus* voor „in fructibus Aurantium immaturorum saccharo conditis.” Indien men nu deze afbeelding vergelijkt met de 3 van kaas en rookvleesch, zie p. 181.

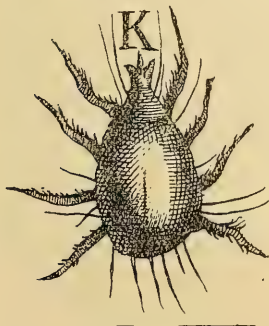

Fig. 50.

dan ziet men het verschil in den spitsen snuit, en de losse palpen.

71. (*lactis*).

■ 1733. *Mite des fromages raffinés*. F. A. (de) G(A R SAULT), *Insectes grossis au microscope*. Tab. 8. fig. B. — Geen tekst. Zonder twijfel is dit *Acarus lactis*, alias *dysenteriae*, *favorum*, *anonymus*. Men ziet het langwerpige gnathosoma, zelfs met het haartje aan het laatste palplid; de 4 lange sleepbaren aan het idiosoma; geen scheidingslijn tusschen propodo- en hysterosoma; aan alle pooten het lange tasthaar der tibiae (er zijn te veel pootleden geteekend); de zijdelings uitstekende rugharen (er zijn er te veel geteekend); de sterke klauwen op het distale einde der carunculae. — De vondst op oude kaas is merwaardig te noemen, daar zich namelijk in die stof, behalve mierzuur, propionzuur, butyrzuur, capronzuur, valeriazuur en, in nog geringere mate, andere zuren, voornamelijk melkzuur ontwikkelt. — Het werkje van DE GARSAULT, 4°, is uiterst zeldzaam; het wordt niet door ENGELMANN genoemd.

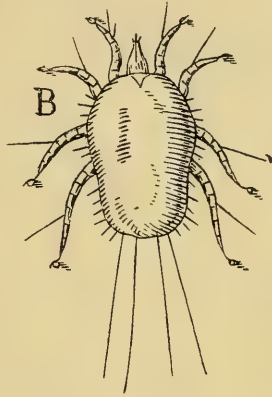

Fig. 51.

■ 1733. *Acarus, acaro, ciron, pidocchietto*. VALLISN(ITERI), *Opere fisico-mediche, &c.*; Venezia; 3 tomi; fol. — Tom. 3. p. 367: „Saggio alfabetico d’Istoria medica e naturale”. — Credendolo il tarlo, *che rode la cera* chiamato malamente dai medesimi (i Grammatici nel Calepino) „Pidocchietto”, &c. — Wie zijn die Grammatici nel Calepino?

■ 1734. *Made*. CUNO, *Observationes durch dessen gefertigte Microscopia, &c.*; Augspurg; p. 9. t. 14. f. 4. 5. — „N. 4. Ist auch eine Made von einer andern Gattung Käse, so im Würtenberger Land zu Calb gemacht, und von einem vornehmen Herrn und Freund ein gantzer Käse mir verehrt worden, . . . sie müssen kaum aus ihren Eylein geschoffen seyn, welche mit N. 5. bezeichnet.”

Hoe slecht de teekening ook is, het afgerond, langwerpig

71. (*lactis*).

vierkante lichaam, het spitse gnathosoma, de 4 sleepbaren verraden *lactis*.

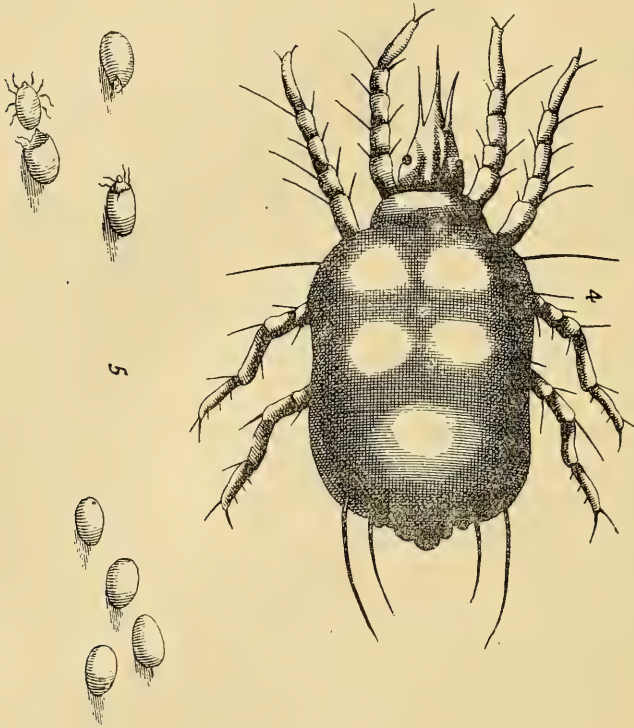

Fig. 52.

■ 1743. *Mite*. BAKER, *The micr. made easy, &c.*; Ed. 1. and 2.; London; Part. 2. c. 23. p. 188. „In dried fruits”. *Nomen nudum*.

C. 50. p. 284. „In Cellars, on the corks of Bottles, there are three or four Sorts of very surprising Insects”; eene van die zal wel *lactis* geweest zijn.

■ 1744. *Myt*. BAKER, *Het mikr. gemakkelijk gem., &c.*; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 23. p. 186; c. 50. p. 275. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Mite*. BAKER, *The micr. made easy, &c.*; ed. 3.; London; P. 2. c. 23. p. 188; c. 50. p. 284. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite*. BAKER, *The micr. made easy, &c.*; ed. 4.

71. (*lactis*).

London; P. 2. c. 23. p. 188.; c. 50. p. 284. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite*. JOBLOT, Observations d'hist. nat.; &c.; Paris; p. 20. — „On trouve de ces insectes sur des tonneaux d'où il est sorti quelques gouttes de vin, dont le séjour a donné occasion aux oeufs que leurs mères y avoyent déposés, de s'éclorre en peu de temps.”

P. 21. „On en découvre.... sur les figues sèches.”

■ 1754. *Mite*. BAKER, Le microscope à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 23. p. 213; c. 50. p. 316. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Made*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gem. Mikroskopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 23. p. 200; c. 50. p. 302. — Hetzelfde als 1743.

□ 1757. *Acarus*. NYANDER, Exanthemata viva; diss. inaug.; Upsaliae; p. 6. — Ik geef hier, verkort, zijn verhaal weer.

„Reeds BARTHOLINUS verhaalde, dat een Deensch geneesheer in de vorige eeuw, te Helsingsburg, meermalen dysenterie had en eindelijk waarnam, dat in zijne faeces tallooze diertjes voorkwamen, die zich nauwlijks bewogen (1). Nu, vier jaren geleden, kreeg de heer ROLANDER, die bij LINNAEUS in de kost was, dysenterie (2). Volgt genezing. Na 8 dagen weer. Volgt weder genezing. Na 8 dagen weer. Alle andere huisgenooten bleven van de ziekte verschoond. LINNAEUS ried ROLANDER (3) aan, zijne faeces te onderzoeken, óók om eens te zien, of de mededeeling van BARTHOLINUS waarheid bevatte. Hij vond: „myriades animalculorum, . . . esse Acaros, & Acaris quidem farinae similes”. (En nu de oplossing). Hij was gewoon, bij den maaltijd niet te drinken, maar 's nachts dronk hij uit een beker van jeneverhout eenig dun vocht (4). De beker vertoonde aan de binnenzijde ribjes, en tusschen die ribjes witte streepjes, die uit tallooze mijten bleken te bestaan, van dezelfde soort als die, welke hij in zijne faeces gezien had. Bij het gieten van vocht in den beker, zelfs na herhaalde uitspoelingen, bleven de mijten op hunne plaats (5). Op een vochtig schijfje geplaatst, verdroegen zij allerlei vochten, zelfs olie; maar brandewijn en

71. (*lactis*).

rhabarber-tinctuur niet, wat wel merkwaardig is, daar juist Rhabarber het geneesmiddel tegen Dysenterie is (6). Hij vond verder dezelfde *acari* aan vaten, waarin zure drank was, en onder aan de stoppen van biertonnen (7)."

Opmerkingen. 1. Ik heb THOM. BARTHOLINUS, Epistolae med. centuriae I—IV; Hagae Comitum; 1740 (de 1e editie is van 1663), en zijne Acta medica & philosophica Hafniensia, 5 deelen, zorgvuldig nagegaan, en wèl eene beschrijving gevonden van eene dysenterie-epidemie onder soldaten, die op manoeuvre waren en slootwater gedronken hadden, maar van diertjes in hunne faeces is daarin geen sprake, en ook wèl van een Deensch geneesheer, maar niet van de plaats van Helsingsburg. — 2. ROLANDER is de bekende Guyana-reiziger. — 3. Hij was entomoloog. — 4. Het zal wel zuur bier, of water, met wat azijn vermengd, geweest zijn. — 5. Dat is wèl een bewijs van het bezit van sterke kromme klauwen. — 6. Deze opmerking is niet van mij, maar van NYANDER zelf, of van zijn promotor, LINNAEUS. — 7. Vergelijk BAKER 1743 en JOBLLOT 1754.

Ook ik nam met deze *Acari* proeven. Zij bleven o.a. in 10 % azijnzuur uren lang leven; je zelfs leefde, na 24 uren, nog eene larve. Het is dus geen wonder, dat de ongenoemde Deensche geneesheer in zijne faeces *acari* vond, „vix observabili motu se agitantibus”. Want, bij dysenterie blijft de spijsbrij zeer kort in het darmkanaal. Of ROLANDER ze nog levend vond, wordt niet vermeld. Opmerking verdient, dat hij niet zegt, dat ze dood waren.

ROLANDER en de ongenoemde Deensche geneesheer schijnen dus voor deze *Acari* hyperaesthetisch geweest te zijn, evenals sommige menschen onmiddellijk asthma krijgen, als zij zich maar in de buurt bevinden van een meelzak, waarin myriaden van *Acarus farinae* zich bevinden.

Ook ik ken een, hoewel ander, geval van hyperaesthesie voor *Acarus lactis*. Op p. 218 deelde ik reeds mede, dat ik deze *Acari* op oude raten vond. Hoewel ik eene massa raten onder handen had, ze in kleine stukjes sneed, en die stukjes, eenige honderden, één voor één in de linker hand hield, terwijl ik met de rechter hand de *acari* uit de cellen te voor-

71. (*lactis*).

schijn haalde, heb ik niets aan mijne handen gekregen. Anders is het gesteld met de beide personen, van wie ik de raten kreeg. De kolenhandelaar KN., hier ter stede, is tevens bijenhouder (imker). Zoowel hij als zijn meesterknecht B. krijgen steeds, na behandeling van de raten, de handen en de armen, tot aan de hemdsmouwen, vol waterblaasjes; en zelfs werd deze uitslag medegedeeld aan hunne genitalia en omgeving. Gevraagd, of zij er lang last van hadden, werd geantwoord: neen, zoodra zij de raten verzonden hadden, hield de kwaal na een dag of 5 op. De meesterknecht had er nog meer hinder van, daar de blaasjes openingen; dan was er niet alleen jeuk, maar zelfs pijn mee gepaard. Ik heb eenige blaasjes van zijne handen met naald en skalpel geopend; er kwam slechts serum uit; *acari* waren er niet in te vinden.

Recapitulatie.

Acarus lactis. — I d o n o m i e. Het lichaam is afgerond langwerpig vierkant 1733. 1734; vertoont geen scheidingslijn tusschen propodo- en hysterosoma 1733.; het gnathosoma is lang en spits 1722. 1733. 1734.; de rughaartjes steken zijdelings uit 1733.; er zijn 4 achterrandscharen 1722. 1733. 1734.; de palpen dragen aan het eindlid een haartje 1733.; de pooten dragen korte haartjes 1722. 1733. 1734. en alle één lang tasthaar 1733; zij eindigen in een zuigschijfje (*caruncula*), waarop distaal een krachtige klauw ingeplant is 1733.

O e k o l o g i e. Zij voeden zich van gistend bijenbrood (zie sub 350 v. Chr.), zure, dik geworden melk 1656. 1657. 1658, 1665, 1687, 1691. 1699., verzuurde melkspijzen 1680, 1687. 1691., oude kaas 1733. 1734.; gistend, of zuur geworden, uit flesschen en vaten gedropen vocht (bier, wijn) 1665. 1743, 1754. 1757., gistende druivensuiker van gedroogde vruchten 1687. 1696. 1743., met name: vijgen 1687. 1696. 1754., jujubes (zie blz. 198) 1687., rozijnen 1687. 1696., kwetsen 1687. 1696., gistende ingemaakte vruchten 1687., gistende, in suiker verduurzaamde vruchten 1687. 1722., gistend kweeperenmoes 1687. — Opmerking verdient, dat

71. (*lactis*).

deze *Acarus lactis* eene voorliefde heeft voor voedsel, waarin azijnzuur, melkzuur en barnsteen zuur ontwikkeld is.

Ontogenie. De eieren werden gezien, zoomede het uitkruipen der larven, en afgebeeld 1734.

Zoögeographie. Zweden 1757. — Engeland 1665. 1743. — Nederland 1696. — Duitschland 1657. 1680. 1722. 1734. — Frankrijk 1733. 1754. — Italië 1658, 1687. — Macedonië. 350 v. Chr.

Habitat. Zij komt voor dáár, waar haar meestal zuur voedsel te vinden is; dus in oude honigraten, aan vaten in kelders, aan de stoppen der flesschen en aan de aftapkranen der vaten, op alle mogelijke oude gedroogde zoete vruchten, ingemaakte vruchten en in suiker verduurzaamde vruchten, die lang open gestaan hebben, gistend moes (jam) zuur en dik geworden melk en melkspijzen, op oude „sterk” geworden kaas. Zie boven bij Oekologie.

Nomenclatuur. ἀκαρί 350 v. Chr. 240 v. Chr. 1557. 1602. — ἀκαρί 1503. — *Acari* 1503. — *Acarus* 1634. 1641. 1650. 1652. 1667. 1668. 1680. 1686. 1697. 1717, 1722. 1733. 1757. — *Acario* 1733. — *Mölbe* 1657. — *Mite* (Eng.) 1658. 1665. 1667. 1743. 1744. 1754. — *Mite* (Fra) 1733, 1754. 1755. — *Myt* 1697. 1744. — *Meyt* 1717. — *Made* (Dui.; in de beteekenis van *acarus*) 1734. 1746. — *Vermis* 1658. 1665. 1670. 1671, 1685, 1691. 1699. — *Vermiculus* 1656. 1665. — *Worm* 1682. — *Bacho* 1687. 1712. — *Tarlo* 1687. 1712. — *Teredo* 1692. — *Animalculum* 1687. — *Ciron* 1733. — *Pidocchietto* 1733. — *Acarus.cerae inveteratae* 1634. — *Acarus.cerae* 1652. 1670. 1676. — *Acarus.ceram depascens* 1692. — *Mite of old wax* 1658. — *Acarus è lacticinio veterascente* 1680. — *Mite in musty barrels*. 1665. — *Mite des fromages raffinés* 1733.

Medische Zoologie. Deze *Acarus lactis* komt, door haar verblijf op levensmiddelen en dranken, dikwijls in grooten getale in de maag en het darmkanaal van menschen. Zij, die voor de uitscheidingsproducten (gassen, vochten, vetten) van deze mijtsoort een overgevoelig (hyperaesthetisch) darmkanaal hebben, kunnen dan dysenterie krijgen 1696. 1757.

72. (*Chaetodactylus* sp.?)

72.

(Adhuc sine nomine.)

(*Chaetodactylus* sp.?)

■ 1742. *Poux*. De REAUMUR, Mem. hist. Inst. v. 6. p. 38. — „On trouve encore sur les bourdons velus, mais plus rarement, d'autres poux qu'on voit en grand nombre sur les abeilles qui feront le sujet du mémoire suivant.”

In die „mémoire suivant” worden de „abeilles perce-bois” behandeld (*Xylocopa violacea*). De daarop voorkomende „pou” is *Sennertia cerambycina* SCOP. 1763. — *Sennertia*-soorten werden, tot dusverre, echter slechts op de bijna kale *Xylocopina*-soorten en in hunne nesten gevonden. *Chaetodactylus*-soortengelyken, voor een leek, zoo sprekend op *Sennertia*, dat REAUMUR ze voor dezelfde soort moet aangezien hebben. En juist *Chaetodactylus*-soorten leven op de behaarde *Megachilina* en *Andrenina*. Mij is geen *Chaetodactylus*, die op hommels voorkomt, bekend. Maar ik ben ervan overtuigd, dat, indien op hommels zoo'n *acarus* voorkomt, het een *Chaetodactylus*, geen *Sennertia* zal blijken te zijn. — *Acarus coleoptratorum*, die zeer veel op hommels voorkomt, kan hij niet bedoeld hebben, omdat die er heel anders uitziet en, bovendien, apart door hem beschreven en afgebeeld wordt. — Evenmin *Cerophagus granulatus*, die niet zulke lange sleep-haren aan pooten IV heeft. — Ik herinner er even aan, dat E. DUCHEMIN op *Apis mellifera Acari* vond, die vermoedelijk eveneens *Chaetodactylus* waren. (Presse Sci. & Ind. des deux Mondes; Revue univ. d. Sci. pures et appliquées de la Méd. de l'Ind., de la Philos. et d. Beaux-Arts. 7e Ann. tom. 1. n. 2. 16. I. 1866. p. 89—91).

73.

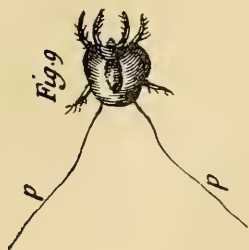
(Adhuc sine nomine)

(*Pediculus cerambycinus* SCOP. 1763).

■ 1742. *Poux des abeilles Perce-bois*. DE REAUMUR, Mem.

73. (*cerambycinus*).

hist. Ins.; v. 6. 1742; Paris; p. 52, t. 5. f. 8. 9. — Met „abeille perce-bois” bedoelt hij *Xylocopa violacea* FABR. — Het diertje wordt niet beschreven. Alleen het volgende wordt ervan gezegd: „Ce que ce poux a de plus remarquable, c’ est que de chaque côté auprès de son derrière, part un poil qui surpasse trois ou quatre fois le corps en longueur.” En hij twijfelt er niet aan, of die twee haren zijn het diertje van nut.

74.

(Adhuc sine nomine).

Hypobus granulatus DUJ. 1849).

Fig. 53.

■ 1730. *Mitte*. DE LA HIRE, Descr.

d’un Ins. qui s’attache aux Mouches. In: Mém. Acad. Roy. Sci. Paris. v. 10. p. 425. — Ofschoon deze mémoire van 15 Dec. 1693 is, werd zij eerst in 1730 gedrukt. — Wij laten eerst den verslaggever, verkort, aan het woord.

„Au mois de Septembre.... une mouche vivante.... vû autour de la tête & sur les épaules un grand nombre de petits animaux vivans, & qui couroient fort vite d’un côté & d’un autre autour du cou de la mouche & au long des poils qui sont vers l’origine des pattes, un & il l’appliqua avec un peu de gomme sur l’un des verres du petit microscope il étoit fort différent des mittes ordinaires s’attacha sur le dos....”

„Cet insecte a huit pattes; elles ne sont pas éloignées les unes des autres à égale distance, mais les quatre de devant sont assez écartées de celle de derriere pattes, ce sont les extrémitéz qui sont faites en forme de griffes avec plusieurs ongles ayant une espece de pouce ou deux opposez aux autres doigts la tête qui est ici en bas Les extrémitéz des pattes étoient décharnées, à peu-près comme les pieds des oiseaux, le reste étant fort charnu avec plusieurs articles. Il sortoit des poils des jointures autant qu’on le

74. (*granulatus*).

pouvoit observer, & ceux des extrémitéz de la patte étoient fort longs. — On voyoit vers la tête” (onder aan de figuur!)

*Figure de l'Insecte par le ventre, ou par le dessous
et la tête en bas.*

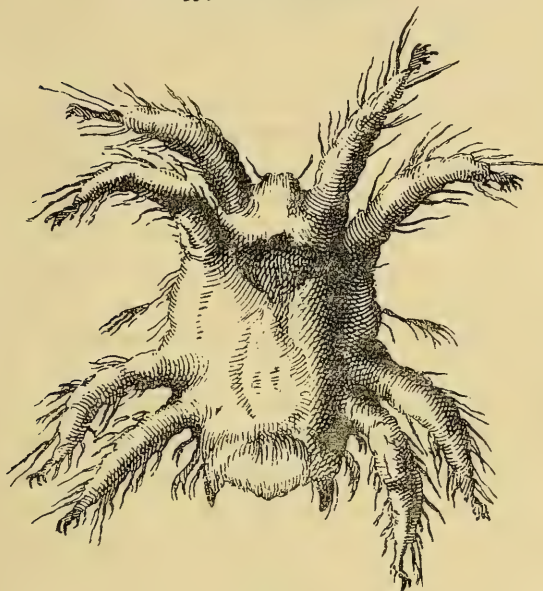

Fig. 54.

„deux espèces de cornes formées de plusieurs petits poils colez & arrangez les uns à côté des autres. Il y avoit encore d'autres petits hupes de poil à côté de ces cornes, mais elles n'avoient pas la même figure. Vers le milieu des flancs il y avoit aussi deux especes de pennaches qui prenoient leur origine du dos.”

„Toute la couleur de cet Insecte étoit rouge-clair tirant un peu sur le jaune; & le corps & les pattes paroissoient transparentes, hormis une tache vers le milieu du corps qui étoit d'un brun tanné, dont on peut voir la forme dans le dessin.”

„Pour la grosseur elle étoit à peu près égale à celle d'une petite mitte: mais tous ces Insectes étoient aussi grands l'un que l'autre; au lieu que de plusieurs mittes qui sont

74. (*granulatus*).

ensemble sur un même corps, il y en a qui sont plus de huit fois plus grosses que les autres."

Uit het verhaal maakt men op, dat hij in September op eene gewone kamervlieg, *Musca domestica*, deze diertjes vond. Zoowel de beschrijving als de afbeelding laten veel te wenschen over. Zeker is daarbij veel fantasie in het spel. Ik zal trachten het probleem op te lossen.

In de eerste plaats zien wij wel aan de houding der pooten, dat DE LA HIRE zich vergiste, dat de „kop" wel degelijk naar boven gericht is. In de tweede plaats, dat wij hier geen eigenlijken „kop" geteekend zien, dat wij dus met een „hypopus" te doen hebben. Geen wonder, dat hij zich verbaasde, dat ze alle even groot waren. — Nu zijn „hypopi" vrij wel onbehaarde wezens. Ik kan dan ook die haarmassa niet anders dan aldus verklaren: hij had het diertje laten vallen met den rug op een glaasje met gom; het diertje was levend, en zal dus wel met zijne pooten heftige bewegingen uitgevoerd hebben. Daardoor ontstaan in de gom plooiën en stroomingen, die er, door hunne sterke lichtbreking, als zwarte lijntjes uitzien. Het aantal van die van uit het diertje uitstralende zwarte streepjes vermeerderd nog bij het uitdrogen der gom. DE LA HIRE heeft, in het bezit van een slecht mikroskoop, al die stralende, lichtbrekende plooitjes in de gommassa voor haren aangezien. Enkele „haren" waren echter echte, en wel: ten 1^e. de twee naar voren gerichte; dat zijn de 2 aan de rudimentaire palpen aangehechte stijve borstels. — Ten 2^e. die van de ambulacra. Deze bestaan uit 1 eindklauw en 4 in hunne distale helft lancetvormige kleefharen. Den eindklauw zag hij voor een duim aan en de proximale helft der kleefharen voor „plusieurs ongles". De lancetvormige distale helft is zóó moeilijk zichtbaar, dat het eerst in 1869 aan CLAPARÈDE gelukte, haar waar te nemen. — En ten 3^e. het lange taasthar. waarin alle tibiae eindigen

Aanvankelijk kon ik noch uit zijne beschrijving, noch uit zijne afbeelding wijs worden; maar, na bovenstaande gedachtegang, meen ik met eenige zekerheid te mogen concluderen: het waren *Cerophagus granulatus*, door DUJARDIN op *Bombus lapidarius* gevonden, door mij op *Bombus terrestris*

74. (*granulatus*).

en daarom *bomborum* genoemd. Zie Tijds. Ent. v. 46. p. 12—15. t. 2. f. 29. 30.

De kleur is door DE LA HIRE goed beschreven. Alleen die bruine vlek aan de buikzijde piekert mij, en wel om deze reden. Zij hebben werkelijk aan de ventrale zijde een bruine vlek: de zuignaplaat; maar die is aan het achtereinde van het dier, achter het vierde pootpaar, niet in de voorste helft, achter het tweede pootpaar, waar hij haar teekent. Ik kan dat alleen hierdoor verklaren, dat hij die bruine vlek later er aan toevoegde, en toen zijn eigene afbeelding onderste boven hield.

75.

(Adhuc sine nomine).

(*Hypopus feroniarum* DUF. 1839).

■ 1664. (Sine nomine). GOEDAERT, *Metamorphosis* . . . ofte . . . Beschrijvinge, &c.; Middelburg (zonder jaartal), deel II, p. 269, 272. — Over het jaartal zie boven, blz. 12 noot.) — P. 269 laat hij een Kampernoelje of Paddestoel rotten: „maar den 11. van den volgenden Herfst-maand, was 'et ten

Fig. 55.

meerderen deele tot water, uit den swarten, als Inkt, geworden.” — P. 272: „en als ik het water, daar zij (1) uitgekomen waren, in de Zonne bragt, het alles in het water leefde, dat men zag; dog 't gene ik zag leven in het water, nam ik 'er op een spelde uit, en leidd'et in een vergroot-glasjen: doen zag ik 'er zoo veel levendige slangetjes (2) in, dat ik . . . &c.”

75. (*feroniarum*).

Opmerkingen. 1. Vliegelarven. — 2. Dat moeten al heele kleine slangetjes geweest zijn, die zich in zoo'n groot aantal (zie de tekening) in een druppeltje bevonden, dat met eene speld in een „vergroot-glasje” (vermoedelijk een zak-mikroskoopje) gebracht werd. De slangetjes waren vermoedelijk de in rotte paddestoelen veel voorkomende *Diplogaster longicauda*.

Hij beeldt af, wat hij in dat druppeltje zag. Zijne tekening vertoont ook een aantal mijten, die zeer waarschijnlijk *feroniarum* waren. Hij vertelt ook, dat hij in dat water een aantal „kristalletjes” vond, waaruit „beestjes” kwamen, die na 3 jaren volwassen *Phalangiums* werden. Naast de Paddestoel beeldt hij zoo'n „beestje” af, met zeer korte pooten, gelijkende op het middelste figuurtje onder aan onze figuur 55. Hier moet eene vergissing plaats gehad hebben; want, een jonge *Phalanguim* heeft terstond lange pooten. De afbeeldingen, die hij van de mijten geeft, zijn zeer slecht, vooral degene, die 3 dwarsstrepen over den rug vertoont; zulke dwarsstrepen heeft *feroniarum* niet.

■ 1667. (Sine nomine). GOEDART, *Metamorphoseos et Historiae naturalis Pars secunda; de Insectis, &c.; Medio-burgi s. d.* (1667). p. 193 et 195. — Hetzelfde als 1664. — De afbeelding is dezelfde, maar nieuw op koper gebracht, ruwer, òf de koperplaat was versleten.

■ 1685. (Sine nomine). GOEDARTIUS, *De Insectis operâ M. LISTER, &c.; Londini; v. 2.* — Hetzelfde als 1664; maar de figuur is het spiegelbeeld van die van 1664.

■ 1700. (Sine nomine). GOEDAERT, *Metamorphosis ofte Beschrijvinge, &c.; Middelburgh; v. 2. p. 268. 272.* — Hetzelfde als 1664, met dezelfde figuur als 1667.

■ 1700. (Sine nomine). GOEDART, *Metamorphoses ou, &c.; La Haye; p. 222.* — Hetzelfde als 1664, met dezelfde figuur als 1667.

■ 1700. (Sine nomine). GOEDART, *Metamorphoses ou, &c.; Amsterdam; p. 222.* — Hetzelfde als 1664, met dezelfde figuur als 1667.

□ 1707. (*Insecte*). HOMBERG, *Observations sur les Araignées; in: Suite des Mém. Math. Phys. Acad. Roy. Sci.;*

75. (*feroniarum*).

Paris; p. 438. et p. 449. — Hij vindt op „l'Araignée-domestique” . . . „dans le Royaume de Naples” . . . „une grande quantité de petits Insectes approchans de la figure des poux des mouches, mais beaucoup plus petits.”

Ik vermoedt, dat hij hypopi zag van *feroniarum*.

■ 1708. *Insecte*. HOMBÉRG. Observations sur les Araignées; in: Suite des Mém. Math. Phys. Acad. Roy. Sci.; Amsterdam; p. 438 et 449. — Hetzelfde als 1707.

76.

Acarus muscarum L. 1758.

■ 1696. *Tinea, teredo*. GAHRLIEP. De musca, innumerorum minorum reptilium nutritia. In: Misc. Cur. sive Ephem. med. phys. Germ. Acad. Caes. Leop. Nat. Cur.; Dec. 3. Ann. 3. p. 299. — Zijn zoon zag in Augustus 1695 een *Musca domestica* vol bestjes. Onder het mikroskoop zag hij, p. 300:

„Innumera insectula, viva, vivida . . . agilia . . . Colore erant argenteo & margaritarum orientalium splendori. *Tineas* ea moninem, an *teredines* ambigo”. — (Hij vergelijkt ze dan met meel- en kaasmijten). — „Ab illis tamen ipsis aliquantenus distinctâ. Capiti minutulo, (1) dorsi admodum exilis et quasi bipartiti inter-ventu (2) corpus cohaerebat illorum respectu satis grande, superne convexum & quasi scutatum vel

Fig. 56. Twee maal vergroot,

testudineum (3), infernè quale scutatis ut plurimum esse solet insectis, contractum ac ferè planum (4), sex pedibus satis velociter hinc inde currendo (5), geminâ tamen quasi proboscide iter praetentare videbantur (6), ponè duo filamenta caudae loco trahebant (7). Magnitudine plurime differebant (8). — Volgen eenige beschouwingen, die ons niet interesseeren.

Opmerkingen. 1. Het rudimentaire, maar van boven bijna geheel zichtbare gnathosoma, — 2. Onbegrijp-

76. *muscarum*.

pelijk; — 3. 4. 5. Zeer juist gezien. — 6. De beide stijve naar voren gerichte tastborstels van de rudimentaire met elkander vergroeide maxillen. — 7. De twee lange sleep-haren, waarin de pooten IV eindigen. — 8. De individuen verschillen werkelijk in grootte, maar niet „plurime”, zooals hij het overdreven voorstelt. —

De figuren, die hij ervan geeft, zijn zeer slecht, zoo goed als onherkenbaar. Alleen de 2 sleep-haren zijn een bewijs, zoo men wil, van een „hypopus”.

[■ 1696. *Curiositeitshalve*: Op p. 97 van VAN LEEUWEN-HOEK's *Arcana . . . naturae detecta*, Editio altera (= Tomus secundus!); Lugd. Bat.; 1696 (p. 1—258: *Epistolae*, gevolgd door „*Continuatio Epistolarum*), vinden wij het woord *acari* in de beteekenis van vliegelarven! — Hij schreef zijne brieven in de Nederlandsche taal. Zij werden in het Latijnsch vertaald. Nu is het waar, dat „made” in dien tijd zoowel „mijt” als „vliegelarve” beteekende. De vertaler maakte in dit geval ten onrechte van „made”: *acarus*.]

□ 1707. *Pou des mouches*. HOMBERG, *Observations sur les Araignées*; in: *Suite des Mém. Math. Phys. Acad. Roy. Sci.*; Paris; p. 438. — P. 449. Hij vindt op *Tegenaria domestica* te Napels „une grande quantité de petits Insectes” (zie boven bij *feroniarum*) „approchans de la figure des poux des mouches”. — Hij kende dus die „poux des mouches”.

■ 1708. *Pou des mouches*. HOMBERG (dezelfde titel; in: hetzelfde werk) Editio Amsterdam; p. 449. — Hetzelfde als 1707.

■ 1710. *Pou des Mouches*. DE REAUMUR, *Insecte des Limaçons*; in: *Mém. Acad. Sci. Paris*, 1710. p. 305. — Nomen nudum. — Ook hij kende ze dus.

■ 1718. *Animal*. JOBLOT, *Descriptions . . . microsco-pes . . . Avec . . . observ. . . . d'Insectes, &c.*; Paris; v. 1. c. 9. p. 37. — Sur le corps des grosses mouches de très-petits animaux, qui les incommodent durant leur vie, & qui les mangent après leur mort.”

Hij heeft namelijk gezien, dat doode vliegen door *Glycyphagus domesticus* opgegeten werden (zie aldaar) en leidt nu daaruit ten onrechte af, dat de op „grosses mouches” (dat zal wel *Calliphora erythrocephala* MEIG. geweest zijn) „très petits

76. *muscarum*.

animaux" dat beest later — na zijn dood — eveneens zullen op eten.

■ 1734. *Ungeziefer*. CUNO, Observaciones durch Microscopia, &c.; Augspurg; p. 3. Tabella I. — „Fangen also bey *N. I.* mit einer unverschämten Mücken an" (zeer fraaie afbeelding van *Sarcophaga carnaria* L.) „und wie andre grosse Thier, ihr Ungeziefer haben, also ist auch eine Mücke nicht davon befreyet, so durch ein *Microscopium* gesehen, dass kleine weisse Ungeziefer auf selbiger gekrochen". — Jammer, dat hij ze niet afbeeldde.

■ 1746. *Acarus rufus muscarum, pedibus posticis longis filiformibus* de Geer. LINNAEUS, Fauna Suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Batav.); p. 350. n. 1209. Habitat in muscis, omnium minimus. — Meer staat er niet. Met „omnium minimus" bedoelt hij „acarorum". De toevoeging „de Geer" beteekent niet, dat deze de soort reeds beschreef, maar dat hij LINNAEUS de diagnose (vermoedelijk uit Utrecht) ervan deed toekomen. Volgens zijne „Mémoires (v. 7. p. 115) vond DE GEER ze 28 Augustus 1735, op *Musca domestica*, te Utrecht (zie bij *Acarus geniculatus*). Bekend is, dat de achterpooten niet „filiformes" zijn, maar dat zij in een sterken, langen borstel eindigen. In elk geval heeft DE GEER als jongmensch (hij werd 1738 als student ingeschreven) reeds gezien, dat deze borstels iets met achterpooten te maken hadden.

■ 1752. *Very small fly louse*. HILL, A gen. Nat. Hist.; &c.; v. 3. Hist. of Animals, &c.; London; p. 25. n. 14. — Nomen nudum; zie over HILL p. 8.

■ 1753. *Louse*. BAKER, Employment for the microscope, &c.; London; v. 2. p. 406. — „Flies are sometimes pestered with them." Eigen waarneming? Of overgenomen uit LINNAEUS 1746?

■ 1753. *Laus*. BAKER, Beitr. z. nüttl. . . . Gebrauch. . . . Microscopii, &c.; Augsburg. v. 2. c. 29. p. 528. — Als 1753.

■ 1754. *Acarus rufus muscarum, pedibus posticis longis filiformibus; Ciron des mouches*. LINNAEUS, Système du Regne Animal, &c.; Ed. VIII a; Paris; p. 239, n. 24. — Vertaling van Faun. Suec. 1746.

76. *muscarum*.

■ 1756. *Luis*. BAKER, Nuttig gebruik v. h. Mikroskoop, &c.; Amsterdam; p. 418. — Hetzelfde als 1753.

■ 1758. *Acarus muscarum*. LINNAEUS, Syst. Nat., Ed. 10; gen. 235. n. 21. — „*Acarus abdomine rufo, pedibus posticis longissimis filiformibus*. Fn. Suec. 1209. Habitat in Muscis.” — Na al hetgeen reeds over deze *acarus* gezegd is, heb ik er niets aan toe te voegen.

■ 1758. *Acarus rufus muscarum, pedibus posticis longis, filiformibus*; die röhliche Muckenlaus. LINNAEUS in (GMELIN) Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat., &c.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 38. — Duitse vertaling van LINNAEUS, Faun. Suec, Ed. 1. 1746.

77.

(Adhuc sine nomine.)

(*Anoetus polypori* OUDMS. 1914.)

■ 1743. *Louse*. BAKER, The Microscope made easy, &c.; Ed. 1. and 2.; London; Part. 2. c. 21. p. 183.

„The Earwig is troubled frequently with minute Insects, especially just under the setting of its Head. They are white and shining like Mites, but much smaller: they are round-backed, flat-bellied, and have long Legs, particularly the two foremost. The same has not been observed on any other animal.”

Of die waarneming van hem zelven is? Zeer waarschijnlijk wel. In alle geval kon hij niet beter eene Nympha II hypopus van *Anoetus* geschilderd hebben. Voor zoover mij bekend is, is alleen *A. polypori* op oorwormen gevonden.

■ 1744. *Luis*. BAKER, Het mikr. gemakkelijk gem., &c.; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 21. p. 181. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Louse*. BAKER, The micr. made easy, &c.; ed. 3.; London; P. 2. c. 21. p. 183. — Hetzelfde als 1743.

■ 1746. *Louse*. ADAMS, Micrographia illustrata, &c.; London; p. 91. — „The Earwig. . . . &c.; korte beschrijving, overgenomen uit BAKER 1743, zonder hem te noemen.

■ 1753. *Louse*. BAKER, Employment for the micr., &c.; London; v. 2. p. 406. — „Earwigs are sometimes pestered with them.”

77. (*polypori*).

- 1754. *Laus*. BAKER, Beytr. z. nützl. . . . Gebrauch. . . . Microscopii, &c.; Augsburg; p. 528. — Hetzelfde als hierboven.
- 1754. *Louse*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 21. p. 183. — Hetzelfde als 1743.
- 1754. *Pou*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 21. p. 208. — Hetzelfde als 1743.
- 1756. *Laus*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gem. Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 21. p. 195. — Hetzelfde als 1743.
- 1756. *Luis*. BAKER, Nuttig gebruik v. h. mikr., &c.; Amsterdam; p. 418. — Hetzelfde als 1753.

78.

(Adhuc sine nomine.)

(Dermaleichus mucronatus BUCHH. 1869).

■ 1668. *Pollino dello storno*. REDI, Esperienze intorno alla generazione degl' Insetti, &c.; Firenze; p. 201. — Nomen nudum. — Blijkbaar een *Analges* ♂. De klauwvormige tarsus aan poot III, de dunne en korte pooten IV, het spits eindigend achterlijf, wijzen m. i. wel op bovengenoemde soort. Zie fig. 57.

■ 1671. *Pulex sturni*. REDI, Experimenta circa generationem Insectorum, &c.; Amstelodami; p. 322. — Nomen nudum; met dezelfde figuur, verkleind en slechter.

□ 1674 *Pollino dello storno*. REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins.; &c., Firenze; p. 201. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

■ 1686. *Pulex sturni*. REDI, Opusculorum Pars Prior; sive Exper. circa gener. Ins., &c.; Amstelaedami; p. 211. — Hetzelfde als 1671, met dezelfde figuur.

Fig. 57.

78. (*mucronatus*.)

□ 1687. *Pollino dello storno*. REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; Napoli. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

□ 1688. *Pollino dello storno*. REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; 5^a Ediz.; Firenze; p. 201. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

□ 1712. *Pollino dello storno*. REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; In: REDI, Opere; 3^a Ediz; Venezia; v. 1. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

□ 1729. *Pulex sturni*. REDI, Opusculorum Pars Prior; sive Exper. circa gener. Ins.; &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1671, met dezelfde figuur.

□ 1741. *Pollino dello storno*. REDI, Opere; 4^a Ediz.; (2^a Ediz. Napoletana); v. 1.; Esperienze &c. — Hetzelfde als 1668, met dezelfde figuur.

■ 1743. *Louse on the starling*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 1 and 2; London; Part. 2. c. 21. p. 184. — Nomen nudum; hij haalt REDI aan.

■ 1744. *Luis op den spreeuw*. BAKER, Het mikr. gemakkelijk gem., &c.; Amsterdam; v. 2. c. 21. p. 182. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Louse on the starling*. BAKER, The micr. made easy, &c.; ed. 3.; London; P. 2. c. 21. p. 184. — Hetzelfde als 1743.

■ 1746. *Louse of the starling*. ADAMS, Micrographia illustrata, &c.; London; p. 91. — Nomen nudum.

■ 1748. *Pulex sturni*. LINNAEUS, Syst. Nat., Ed. 6.; Stockholmiaë; p. 68. gen. 203. n. 3. — Nomen nudum; hij haalt heerbij zijn Faun. Suec. 1746. aan; wat fout is, daar aldaar *Analges passerinus* beschreven wordt.

■ 1748. *Pulex sturni*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 7.; Lipsiæ; p. 68. gen. 203. n. 3. — Als hierboven.

■ 1752. *Louse of the starling*. HILL., A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals, &c.; London; p. 25. n. 3. — Nomen nudum; zie over HILL p. 8.

■ 1754. *Louse on the starling*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 21. p. 184. — Hetzelfde als 1743.

78. (*mucronatus*.)

■ 1754. *Pulex sturni*, *Puce de l'Étourneau*. LINNAEUS, *Système Nat. du Regne Animal*; Ed. 8a.; Paris; p. 235. n. 3. — Nomen nudum.

■ 1754. *Pou sur l'étourneau*. BAKER, *Le micr. à la portée de tout le monde, &c.*; Paris; P. 2. c. 21. p. 209. — Hetzelfde als 1743.

■ 1756. *Laus an der Starre*. BAKER, *Das zum Gebrauch leicht gem. Microscopium, &c.*; Zürich; P. 2. c. 21, p. 197. — Hetzelfde als 1748.

■ 1756. *Pulex sturni*. LINNAEUS, *Syst. Nat.*; Ed. 9.; *Lugd. Bat.*; gen. 214. n. 3. — Nomen nudum; verder als 1748.

■ 1758. (sub *Acarus pedibus tertii* &c.). *Pulex sturni, die Staarenlaus*, LINNAEUS in: (GMELIN) *Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. nat. &c.*; Ulm, Frankf., Leipz.; v. 1. kol. 37. — Nomen nudum.

79.

***Acarus passerinus* L. 1758.**

■ 1740. *Acarus avium, pedibus tertii paris mole monstrosus*. DE GEER, *Beskrifning på et särdeles slags Flott*. In: *Kongl. Sw. Wet. Acad. Handl. för Julius* — Sept. 1740. v.1. P. 5.; Stockholm; 1740; p. 351. — KAREL DE GEER, *Utrajectinus*, werd 1738 als student aan de Academie te Utrecht ingeschreven. De bijvoeging „Utrajectinus” bewijst, dat hij daar reeds langer woonde. Zie p. 239 sub 1746.

Het diertje werd dus door hem vóór Juli 1740 te Utrecht gevonden en wel op een „Bofincka” = *Fringilla coelebs*. Zijne beschrijving is kort, maar vrij goed. Over het geslacht laat hij zich niet uit; schijnt dus te meenen, dat alle individuen van deze soort er eender uitzien. Ik voeg tusschen () de duitsche vertaling van 1749 eraan toe; benevens mijne opmerkingen.

„Wid åndan år en liten afdelt lem (a. a.), som har twånne små krokuta delar (b. b.) wid sig.” („Beim Ende ist ein klein abgesondert Gelenke, so zwei kleine krumme Theile an sich hat”). — Dat karakteriseert eigenlijk de soort.

„Fötterna at de twånne främsta benen (c. d. e. f.) åro

79. *passerinus*.

små klara blåsor som warda flata, når Insecten dem uppå

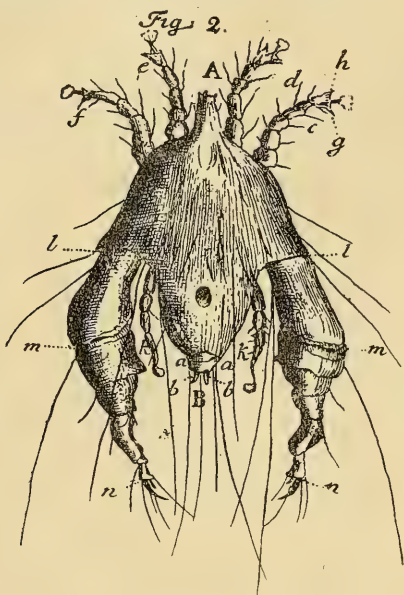

Fig. 58.

något, hwilket synas i figuren". („Die Füße an den beyden fördersten Beinen sind kleine helle Blasen, welche flach werden, wenn das Insect dieselben auf etwas setzt, wie aus der Figur zu ersehen".)

Aan het einde der tarsen „synes twånne grofwa uddar (g. h.), som utan twifwel hiålpadiuret at fåsta sig wid det som förekommer" („zwo grobe Spitzen, die zweifelsohne dem Thiere dazu dienen, dass es sich damit an dem, was ihm vorkömmt,

fest hält"). — Die „twee grove spitsen" zijn het tarseinde en de bij *Analges*-soorten karakteristieke driehoekige doorn.

Het derde pootpaar wordt uitvoeriger beschreven. „Desse stora ben hafwa inga blåsor på åndan, men i des stålle twånne klor (n n.) af hwilka den ena år mycket kårt". („Diese grossen Beine haben an den Enden keine Blase, an deren statt aber zwo Klauen, deren eine sehr kurz ist".) — Med e e n kenmerk van *A. passerinus*.

Deze pooten worden niet bij het loopen gebruikt. DE GEER gelooff, dat de diertjes zich daarmede aan de vederen der vogels vasthouden, vooral bij hun snelle vlucht.

„De twånne bakbenen (k k.) åro lika de fråmsta, undantagandes at de icke hafwa de twånne uddar, jar har talt om". („Die beyden Hinterbeine sind den fördersten gleich ausser dass sie die beyden jetzt erwehnten Spitzen nicht haben"). — Ja, maar zij zijn bovendien ook dunner.

„För öfrigt har denna Insecten hår ock dår mycket långa ock stadiga hår, Hålst wid bakdelen ock stora benen, som

79. *passerinus*.

synas i Figuren". („Uebrigens hat dieses Insekt hie und da viel lange und steife Haare, vornehmlich am Hintertheile und den grossen Beinen, wie in der Abbildung zu ersehen").

■ 1743. *Acarus avium, pedibus tertii paris mole monstrosis*. DE GEER, &c.; titel als 1740; titel van het Tijdschrift idem; herdruk van 1740.

■ 1746. *Acarus pedibus tertii paris maximis*. LINNAEUS, Fauna suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 346. n. 1190. — Hij haalt DE GEER aan en geeft in het Latijnsch eene korte diagnose, die wij hier niet zullen herhalen. Verder vertelt hij geen nieuws. — Hij haalt ook REDI aan; naar mijne meening is de door REDI afgebeelde vorm een ♂ van *mucronatus*; zie p. 241. — Heeft LINNAEUS werkelijk *passerinus* in Zweden waargenomen???

■ 1749. *Acarus avium pedibus tertii paris mole monstrosis*. DE GEER, Beschreibung einer besonderen Art Milbe. In: Abh. schwed. Akad. v. 2. p. 109—111. — Hetzelfde als 1740; met dezelfde figuur.

■ 1754. *Acarus pedibus tertii paris maximis*. LINNAEUS, Systême Naturel du Regne Animal, &c.; Ed. 8. a.; Paris; p. 236 n. 5. — Vertaling van Faun. Suec. 1746.

■ 1758. *Acarus passerinus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; Holmiae; gen. 235. n. 10. — *Acarus femoribus tertiis crassissimis*. Habitat in Passeribus variis. — Dat is brutaal gezegd: DE GEER, dien hij aanhaalt, spreekt alleen van *Fringilla coelebs* en REDI, die eveneens (m. i. verkeerdelijk) geciteerd wordt, alleen van *Sturnus vulgaris*.

■ 1758. *Acarus pedibus tertii paris maximis; Acarus avium pedibus tertii paris mole monstrosis*. LINNAEUS, *Buchfinkenlaus*. (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat. &c.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 37. — Duitsche vertaling van LINNAEUS', Fauna Suec. Ed. 1. 1746.

80.

(Adhuc sine nomine).

(*Analges tridentulatus* HALLER 1882).

■ 1668. *Pollino nel filunguello*. REDI, Esperienze intorno

80. (*tridentulatus*.)

alla generazione degl' Insetti, &c.; Firenze; p. 201. — „simili a quello dello storno figurato nella Tav. 2.” — Zie onze fig. 57. p. 241. Op *Fringilla coelebs*; Italië. — Van de op *Fr. coelebs* voorkomende *Avicolae* gelijkt *tridentulatus* het meest op *mucronatus*.

■ 1671. *Pulex in fringilla*. REDI, Experimenta circa gener. Ins., &c.; Amstelodami; p. 322. — Hetzelfde als 1668.

□ 1674. *Pollino nel filunguello*. REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; Firenze; p. 201. — Hetzelfde als 1668.

■ 1686. *Pulex in fringilla*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Exper. circa gener. Ins., &c.; Amstelaedami; p. 211. — Hetzelfde als 1668.

□ 1687. *Pollino nel filunguello*. REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; Napoli; p. 201. — Hetzelfde als 1668.

□ 1688. *Pollino nel filunguello*. REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; 5^a Ediz.; Firenze; p. 201. — Hetzelfde als 1668.

□ 1712. *Pollino nel filunguello*. REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; In: REDI, Opere; 3^a Ediz.; 4°; Venezia; v. 1. 1712. p. 201. — Hetzelfde als 1668.

□ 1729. *Pulex in fringilla*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Exper. circa gen. Ins., &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1668.

□ 1741. *Pollino nel filunguello*. REDI, Opere; 4^a Ediz. (2^a Ediz. Napoletana); v. 1. Esper. . . . Ins.; Napoli; p. 201. — Hetzelfde als 1668.

■ 1746. *Louse of the Chafinch*. ADAMS, Micrographia illustrata, &c.; London; p. 91. — Nomen nudum.

81.

(Adhuc sine nomine).

(*Dermaleichus pici majoris* BUCHH. 1869).

■ 1668. *Pollino nel picchio* REDI, Esperienze intorno alla generazione degl' Insetti, &c.; Firenze; p. 201. — „simili a quello dello storno figurato nella Tav. 2.

■ 1671. *Pulex in pigo Martio*. REDI, Experimenta circa

81. (*pici majoris.*)

generationem Insectorum, &c.; Amstelodami; p. 322. — Ten onrechte wordt hier „Picchio” in „Pico Martio” vertaald. Was de groote zwarte Specht bedoeld, REDI zou ongetwijfeld „Picchio nero” gezegd hebben. Met „Picchio” is stellig *Dendrocopus maior* gemeend.

□ 1674. *Pollino nel picchio.* REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; Firenze; p. 201. — Hetzelfde als 1668.

■ 1686. *Pulex in pico Martio.* REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Experim . . . Ins., &c.; Amstelaedami; p. 211. — Hetzelfde als 1668.

□ 1687. *Pollino nel picchio.* REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; Napoli; p. 201. — Hetzelfde als 1668.

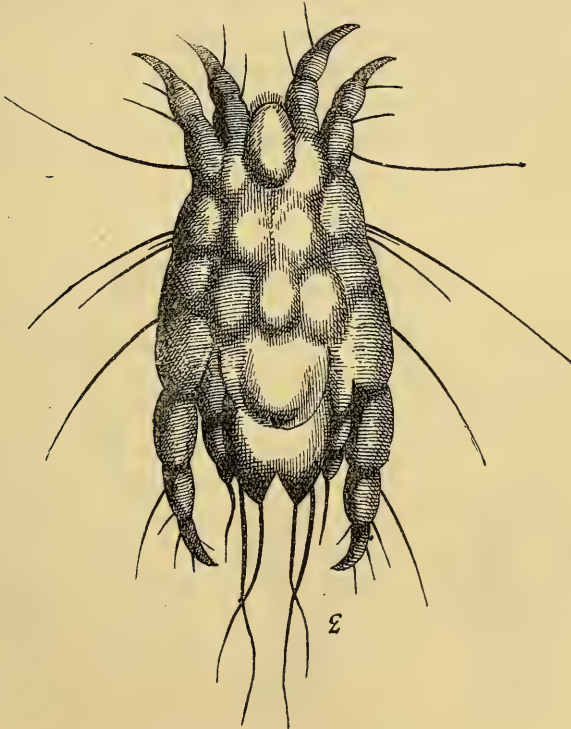

Fig. 59. Zie p. 248 sub 1734.

□ 1688. *Pollino nel picchio.* REDI, Esper. int. alla gener. degl' Ins., &c.; 5^a Ediz.; Firenze; p. 201. — Hetzelfde als 1668.

□ 1712. *Pollino nel picchio.* REDI, Opere, 3^a Ediz.; 4°;

81. (*pici majoris*).

Venezia; v. 1. Esper. int. alla gener. degl. Ins.; p, 201. — Hetzelfde als 1668.

□ 1729. *Pulex in pico Martio*. REDI, Opusc. Pars Prior sive Experimenta . . Ins., &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1668.

■ 1734. *Lauss vom Specht*. CUNO, Observationes durch dessen gefertigte Microscopia, &c.; Augspurg; p. 6. t. 8. f. 3. — „N. 3. Ist eine s. v. Lauss vom Vogel Specht, davon weiter nichts melden kan, weil sie sehr *Compact* und nicht so durchsichtig als die von den Menschen.“ — Zie p. 247. fig. 59.

Hij heeft de geweldige trochanteres en femora van het derde pootpaar voor gedeelten van het lichaam aangezien en het laatste gedeelte van het achterlijf met zijne vier kleine lobben slecht geteekend. Ook missen de 4 voorpooten de doorns.

□ 1741. *Pollino nel picchio*. REDI, Opere; 4^a Ediz. (2^a Ediz. Napoletana); v. 1. Esperienza . . . Ins.; Napoli; p. 201. — Hetzelfde als 1668.

■ 1746. *Louse of the Wood-pecker*. ADAMS, Micrographia illustrata, &c.; London; p. 91. — Nomen nudum.

82.

Pediculus pari L. 1758.

■ 1730. *Laus auf den grossen Maisen*. FRISCH, Beschreibung Ins. Teutschlands, &c.; Berlin; v. 8. p. 9. c. 5. t. 5. — „Unter den Arten der Maisen, als da sind . . . sind die

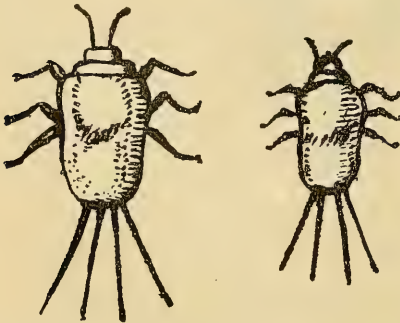

Fig. 60. $2\frac{1}{2} \times$ vergroot.

Kohl-Maisen, oder wie sie sonst heissen Brand-Maisen, oder wegen ihres

Geschreyes die Finck-Maisen, die grössten. Auf diesen hab ich im April, im Widerstrich, die auf der V. Tabell abgebildete Läuse gefunden. Sie haben einen dicken länglichen Leib, sind ganz weiss haben einen Hals-Wulst,

und kleine Fühl-Hörner. Der Bauch ist hinten breitlich und

82. *pari*.

stumpf, an dessen beyden Enden mehr nicht als vier lange Haare heraus gehen. Die grössere und dickere halt ich für das Weiblein, die andere für das Männlein”.

Men ziet, zoowel aan de beschrijving, als aan de teekening, dat FRISCH een insect meende te zien, met 2 voelhoorns, een kop, een borststuk en 6 pooten. Heeft men echter kennis van de epizoën van *Parus major*, dan herkent men zonder moeite het ♀ en de Nympha III van *Pteronyssus parinus* C. L. KOCH 1840. Tusschen twee glaasjes gedrukt, buigen zich pooten I ><-vormig over den kop, vormen dan een „Hals-Wulst” en „kleine Fühl-Horner”, terwijl de pooten II, III en IV zich meestal zijdelings uitstrekken.

■ 1758. *Pediculus pari*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; Holmiae; p. 614. — „Pediculus pari majoris, cauda quadriseta. Frisch, ins., p. 9. t. 1. f. 5. Habitat in Paris.” — Meer staat er niet. Maar het is voldoende. De beide *Acari*, door FRISCH beschreven en afgebeeld, zijn dus de type.

83.

(Adhuc sine nonime).

(*Dermaleichus picae* C. L. KOCH 1840).

- 1733. *Mite*. F. A. (DE) G(ARSAULT), Insectes grossis au microscope, tab. VIII. f. D. „trouvée sur plusieurs oiseaux des bois.”

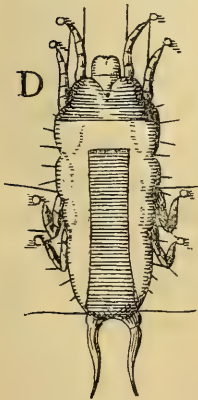

Fig. 61.

Het is eene goed herkenbare figuur van een uitgedroogd *Proctophyllodes* ♀. De beide „eindlapjes” zijn echter iets te kort geteekend. De „sabelvormige aanhangsels”, op de eindlapjes ingeplant, zijn zwak s-vormig gebogen en gelijken nog het meest op die, welke door Dr. Graaf HERMANN VITZTHUM, in zijne Monographie, van *Proctophyllodes picae* weergegeven zijn (In: Arch. Naturg. v. 88. 1922. A. 5. p. 30. f. 22.)

Merkwaardig is, dat DE GARSAULT de beide rugschilden

83. (*picæ*).

teekent, die 100 en meer jaren na hem, noch door KOCH (\pm 1840), noch door BUCHHOLZ (\pm 1870) gezien zijn. — Het werkje van DE GARSULT is uiterst zeldzaam en niet door ENGELMANN vermeld.

84.

Acarus siro L. 1758.

(Type van het genus *Acarus* L. 1758).

[□ 500. v. Chr. De schurft zal wel zoo vroeg, als er menschen waren, als ziekte geheerscht hebben. Uit een \pm 500 v. C. ontstaan Babylonisch werk putte ESRA, een Israëlietisch wetgeleerde uit het Hoogpriesterlijk geslacht, bij de bewerking van zijne „Wetboeken”, voordat hij \pm 458 v. C. eene tweede afdeeling zijner stamgenooten uit de Babylonische ballingschap naar Judaea terugvoerde. Een van de „Wetboeken van ESRA” is als *Leviticus* bekend. In c. 13. v. 29—37. is herhaaldelijk sprake van eene ziekte. De hebreeuwsche naam van die ziekte werd in het Grieksch door ψώρα, later in het Latijnsch door „Scabies” vertaald. Hetzij direkt uit het Grieksch, dan wel uit het Latijnsch vertaald, in de Nederlandsche uitgaven vindt men l. c. de woorden „schurft” en „schurftigheid”. Uit de mededeelingen, dat een schurftige, als onrein, 7 dagen, of nog eens 7 dagen, opgesloten moet worden, valt niet met zekerheid op te maken, of die opsluiting geschiedde, om contagio tegen te gaan. De ziekte kwam steeds aan het hoofd, of aan de baarddragende kin voor. Nu komt schurft voornamelijk aan handen en aan voeten voor; eerst daarna kan zij zich over het geheele lichaam uitbreiden. De ziekte waarvan in *Leviticus* sprake is, zal wel in geen geval de echte scabies geweest zijn.]

[□ 430. v. C. Bij HERODOTUS komt in Lib. IV. c. 168. het woord φθειρες voor, doch slechts in de beteekenis van *Pediculus capitis*].

[□ 430 v. C. HIPPOCRATES Coi, Περὶ πάθων, De affectionibus, Sect. 2. c. 9., of, volgens andere versie, § 35, λεί. vermeldt onder de ziekten, die uit φλέγμα, pituita, slijm, ont-

84. *siro*.

staan, ook ψώρα. Of hij hiermede scabies bedoeld heeft, is problematiek. De schurft werd door de Grieken φθειρίσσις genoemd; dat woord komt bij HIPPOCRATES niet voor. Blijkbaar was dat voor hem geen „ziekte”.]

□ 390 v. C. ARISTOPHANES, Πλοῦτος, Plutus. — Χρεμύλος, Chremulus, spreekt tot Πένια, Penia. — φθειρῶν δ' ἀριθμὸν . . . οὐδὲ λέγω σοι, Het aantal luizen zeg ik je niet. — Het woord φθειρές is hier waarschijnlijk in de beteekenis van *Acarus siro* bedoeld.

[□ 380 v. C. Πλάτων, Φιληβός, Plato, Philebus, c. 46. a. sqq. ψώρα is eene ziekte, die door wrijving geneezing vindt. Hier is dus vermoedelijk rheumatiek, of jicht bedoeld.]

[□ 350 v. C. Ook ARISTOTELES maakt melding van ψώρα, en wist, dat zij contagieus was: *Problema*, Sect. 7. Probl. 8 t. 4. p. 91. ed. DUVAL. Ook hier is het twijfelachtig, of met ψώρα wel echte schurft bedoeld is. Hij maakt hier geen melding van de φθειρές, en omgekeerd, bij de behandeling daarvan, geen gewag van ψώρα. De eigenlijke φθειρίσσις wordt nergens door hem vermeld.]

□ 350. v. C. Οἱ δὲ φθειρές ἐκ τῶν σαρκῶν γίνονται δὲ, ὅταν μέλλωσιν, οἷον ἴσθαι μικροὶ, οὐκ ἔχοντες πύον· τούτους ἂν τις κεντήσῃ, ἐκ τούτων ἐξέρχονται φθειρές. ARISTOTELES, *De Animalibus Historiae Libri X*; lib. 5. cap. 25. §. 1. — *Pediculi e carnibus*. Nam cum prope est ut enascuntur, extant veluti pustulae pusillae sine pure, quas si acu aperias, prodeunt pediculi. — Maar de luizen (komen) uit het vleesch; en zij ontstaan, wanneer zij-geboren-zullen- worden, als kleine puistjes, niet hebbende etter; wanneer men die prikt, (dan) komen daaruit luizen. —

Met „vleesch” wordt, evenals tegenwoordig nog zoo dikwijls geschiedt, het corium bedoeld.

Uit deze passage blijkt. 1^e. dat men reeds 20 eeuwen geleden wist, dat het verwijderen der schurftmijten uit de huid verlichting gaf; 2^e. dat men dat deed, door ze met een naald eruit te wippen; 3^e. dat men wist, dat het diertjes waren; anders zoude men hen geen „luizen” noemen; 4^e. dat men dus moet gezien hebben, dat zij zich konden bewegen.

84. *siro*.

□ 240 v. C. Ἐν δὲ τῷ σώματι τῶν ἀνθρώπων γίνεσθαι οἷον ἰόνθους μικροὺς· τούτους δὲ ἐὰν τις κεντήσῃ, ἐξέρχουσθαι φθειράς· καὶ ἐὰν τις ἐάσῃ, εἰς νόσημα τοῦτο ἐκπίπτει. ANTIGONUS Carystius, *Historiarum Mirabilium Collectanea*; cap. 95. — In hominis corpore existere veluti pustulas exiguas, quas si quis perforet, exire pediculos; et si quis omittat, in pedicularem morbum incidere. — In het lichaam der menschen ontstaan wat (men noemt) kleine blaasjes; wanneer men die prikt, (dan) komen (daar)uit luizen; en indien men (het) nalaat, (dan) vervalt men in de ziekte.

Namelijk φθειρίσσις. ANTIGONUS heeft dus het verband tusschen schurftmijt en schurft geweten.

□ 70 v. C. MARCUS TULLIUS CICERO. In zijn *De Legibus*, lib. 1. c. 17. §. 47: „cuius blanditiis corrupti, quae natura bona sunt, quia dulcedine hac, et scabie carent, non cerimus satis.” — Hier vinden wij de oudste vermelding van het woord scabies. — De dikwijls aangehaalde passage in zijn *Tusculanarum Quaestiones ad M. Brutum*, lib. 3. c. 26. wijst m. i. niet met zekerheid op scabies: „pectus illuvie scabrum” beteekent m. i.: een borst door vuilheid rauw.]

□ 50 v. C. Πάξαμος schreef over Landbouw enz. Hij wordt door Κασσιανὸς Βάσσος, *Γεωπονικά*, l. 12. c. 17. aangehaald. ψώρα en λέπρα worden door in azijn geweekte kool(plant) genezen. Of die ψώρα wel scabies is, waarin dat woord vertaald wordt, is zeer problematiek.]

□ 25 v. C. *Pediculus*. AURELIUS CORNELIUS CELSUS, *De re medica Libri octo*. — Lib. 6. cap. 6. §. De pediculis palpebrarum. Hier lezen wij: „Genus quoque vitii est, qui inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur: id φθειρίσιν Graeci nominant . . . rarò non vltra procedit: sed fere, tēpore interposito, pituitae cursus acerrimus sequitur, exulceratisque vehementer oculis, aciem quoque ipsam corrumpit.” — Die tusschen de haartjes der oogleden dringende „pediculi” waren *Acarus siro*, zooals beneden blijken zal. Hier hebben wij dus het bewijs, dat de echte schurft door de Grieken φθειρίσσις genoemd werd, niet ψώρα. — Ook CELSUS wist, dat deze ziekte contagieus is. — Zie ook 350, 1557, 1567, 1585.

84. *siro*.

[□ 20 v. C. QUINTUS HORATIUS FLACCUS, Epistolae; lib.1. ep. 12. ad Iccium.

Eerst deze toelichting: DEMOCRITUS was iemand zonder zorgen voor zijne bezittingen, zoodat hij alles verloor; ICCIUS, het contrast van DEMOCRITUS, baadde in weelde en zonde.

„Miramur, si Democriti pecus edit agellos,

Cultraque; dum pereque est animus sine corpore velox!

Quum tu inter scabies tantam, et contagia lucri,
Nil parvum sapias et adhuc sublimia cures.”

„Wij staan verbaasd, indien het vee van DEMOCRITUS zijne landerijen en bebouwde gronden opeet, daar zijn snelle geest zonder lichaam op reis is; terwijl gij, te midden van zoo groote vuile begeerte en besmetting met winstbejag, van het kleine niet weet en voor de fijnste genietingen zorg draagt.”

Scabies is hier dus metaphorisch gebruikt.

Ik heb deze passage uitvoerig behandeld, omdat zij m. i. ten onrechte vele malen aangehaald wordt, waarschijnlijk omdat de woorden scabies en contagio in één adem genoemd worden].

[□ 40 na C. QUINTUS CURTIUS RUFUS, de beroemde geschiedschrijver over ALEXANDER DEN GROOTE, beschrijft in zijn werk De rebus gestis Alexandri Magni, lib. 9. c. 10. den tocht van een gedeelte van het leger per vloot, onder NEARCHOS en ONESIKRITOS, van de monden van den Indus langs de kust westwaarts. Aan die monden: (Sectio 1) (325 v. C.): „Hinc adversum flumen subit classis, et altero die appulsa est haud procul lacu salso, cujus incognita natura plerosque decepit, temere ingressos aquam. Quippe scabies corpora invasit, et contagium morbi etiam in alios vulgatum est. Oleum remedio fuit.”

Eigenlijk is deze mededeeling over contagium van 325 v. C. Want, CURTIUS putte uit de bronnen van dien tijd en later. Hij vertaalde blijkbaar ψόρα, eene benaming van allerlei ziekten, door „scabies”. Maar, naar mijne meening is de door hem vermelde contagieuse ziekte niet de ware scabies geweest, daar nòch de scabies, nòch de zieren, die de scabies veroorzaken, verband houden met het moeras. Bovendien

84. *siro*.

valt scabies niet zoo plotseling honderden menschen tegelijk op het lijf.]

[□ 50 n. C. COLUMELLA, De re rustica, lib. 7. c. 13. sect. 2. „Si scabies infestabit” (nl. honden) . . . quod medicamentum putatur etiam hominibus esse conueniens.”]

[□ 60 na C. In verscheidene libri en capita handelt PLINIUS, Hist. Nat. over geneesmiddelen tegen scabies, zonder te vermelden, wat destijds overbekend was, dat daarin diertjes voorkwamen. Lib. 20. c. 1.; Lib. 20. c. 17.; Lib. 22. c. 22.; Lib. 23. proemium; Lib. 27. c. 4.; Lib. 28. c. 9.; Lib. 29. c. 3.; Lib. 30. c. 12.]

□ 100 na C. Πλουτάρχου Σύλλα. PLUTARCHI Sulla. cap 36. — Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας, συνῆν μίμοις γυναιξί, καὶ κιθαρισταῖς, καὶ θυμελικοῖς ἀνθρώποις, ἐπὶ στίβადων ἀπ’ ἡμέρας συμπίνων. Οὗτοι γὰρ οἱ τότε παρ’ αὐτῶ δυνάμενοι μέγιστον ἦσαν, Ῥώσκιος ὁ κωμωδὸς καὶ Σῶριξ ὁ ἀρχιμῦμος, καὶ Μητρόβιος λυσιφθὸς, οὗ, καίπερ ἐξώρου γενομένου, διετέλει μέχρι παντός ἐρᾶν οὐκ ἀρνούμενος. Ὅθεν καὶ τὴν νόσον ἀπ’ αἰτίας ἐλαφρᾶς ἀρξαμένην ἐξέθρεψε, καὶ πολὺν χρόνον ἠγνόει περὶ τὰ σπλάγγνα γεγονῶς ἔμπους ὑφ’ ἧς καὶ τὴν σάρκα διαφθαρεῖσαν, εἰς φθειρας μετέβαλε πᾶσαν ὧδε πολλῶν δι’ ἡμέρας ἅμα καὶ νυκτὸς ἀφαιρούντων, μηδὲν εἶναι μέρος τοῦ ἐπιγενομένου τὸ ἀποκρινόμενον, ἀλλὰ πᾶσαν ἐσθῆτα, καὶ λουτρὸν, καὶ ἀπόνιμμα καὶ σιτίον ἀνατίμπλασθαι τοῦ βεύματος ἐκείνου καὶ τῆς φθορᾶς. Τοσοῦτον ἐξήνθει. Διὸ πολλάκις τῆς ἡμέρας εἰς ὕδωρ ἐνέβαινε, ἐκκλύζων τὸ σῶμα καὶ ἀπορῥυπτόμενος. Ἦν δ’ οὐδὲν ὄφελος. Ἐκράτει γὰρ ἡ μεταβολὴ τῶ τάχει, καὶ περιεγίνετο παντὸς καθαρμοῦ τὸ πλῆθος. Λέγεται δὲ, τῶν μὲν πάνυ παλαιῶν Ἄκαστον φθειριάσαντα τὸν Πελίου τελευτῆσαι, τῶν δὲ ὑστέρων, Ἀλκιμᾶνα τὸν μελοποιὸν καὶ Φερεκῦδην τὸν θεολόγον, καὶ Καλλισθένη τὸν Ὀλύμπιον, ἐν εἰρκτῇ φρουρούμενον ἔτι δὲ Μούκιον τὸν νομικόν. Εἰ δὲ δεῖ καὶ τῶν ἀπ’ οὐδενὸς μὲν χρηστοῦ, γνωρίμων δ’ ἄλλως, ἐπιμνησθῆναι, λέγεται τὸν ἀρξάντα τοῦ δουλικοῦ πολέμου περὶ Σικελίαν δραπέτην, Εὐνουν ὄνομα, μετὰ τῆν ἄλωσιν εἰς Ῥώμην ἀγόμενον, ὑπὸ φθειριάσεως ἀποθανεῖν.

„Maar toch, ook deze in zijn huis hebbende, had hij omgang

84. *siro*.

met tooneelspeelsters en citherspeelsters en tooneelisten, met wie hij al vroeg op den dag op stroozakken samen dronk; want, deze waren het, die destijds bij hem den meesten invloed hadden: RHOOSKIOS, de komediedichter, en SOORIX, de eerste tooneelspeler, en METROBIOS, de zanger, die, hoewel reeds al vrij oud, tot het laatste toe het voorwerp van zijn (SULLA's) liefde bleef, hetgeen deze niet ontkende. Dientengevolge heeft hij ook zich de ziekte op den hals gehaald, die uit een lichte oorzaak begon, en reeds langen tijd maakte, dat hij in zijne ingewanden zweerend was, door welke ziekte ook zijn lichaam verrotte, en dit geheel in luizen veranderde, zoodat, hoewel velen dag en nacht die luizen wegnamen, het deel, dat weggenomen werd, niets was in vergelijking met hetgeen erbij kwam, zoodat al zijne kleederen en het bad en het waschwater en zijn spijszen vervuld waren met dien stroom en die verrotting. Zooveel bloeide eruit (= groeide erbij). Daarom ging hij vele malen des daags in water, zijn lichaam afwasschende en reinigende, het baatte niets. Want de verandering (= het steeds toenemende) was machtig door de snelheid en overtrof in menigte iedere reiniging. Men zegt, dat van de zeer ouden (= uit den ouden tijd) AKASTOS, de zoon van PELIAS, overleden is aan de luizenziekte, en van de lateren ALKMAAN, de lierdichter, en PHERECYDES, de theoloog (= de filosoof) en KALLISTHENES, de Olyntiër, die bewaakt werd in eene gevangenis, en ook nog MUKIOS, de rechtsgeleerde, en indien men ook nog melding moet maken van de menschen, die wel is waar in geen enkel opzicht goed waren, maar op andere wijze (= door een slechte daad) bekend geworden zijn, dan zegt men, dat ook EUNOES, een weggelopen slaaf, die het eerst begonnen is met den slavenoorlog in Sicilië, na zijne gevangenneming naar Rome gebracht, aan luizenziekte gestorven is."

Men ziet, dat PLUTARCHUS het krijgen van phthiriasis, de luizenziekte (= de schurft) bij SULLA toeschrijft aan — wat wij zouden noemen — een ietwat losbandig en pervers leven. Dat laten wij natuurlijk voor zijne rekening.

Duidelijk is hier, dat de „luizenziekte" eene hevige mate van schurft blijkt te zijn, die nòch door het nacht en dag

84: *siro*.

„wegnemen der luizen” (dat geschiedde door oude vrouwen en door slaven door middel van de naald, zie 350 v. C. en 240 v. C.), noch door dagelijks baden, genezen kon worden. Dat SULLA's kleederen, zijn bad en zijn waschwater vol schurftmijten zaten is te begrijpen: de uit het ei gekomen larven en de door vervelling ontstane Nymphae I, Nymphae III, ♀♀ en ♂♂ dolen een tijd lang rond, vóór zij zich in de huid graven. Maar dat ook zijne spijzen „vervuld werden met dien stroom en die verrotting” is eene veronderstelling, waaraan tegenwoordig niemand eenige waarde hecht.

Dat iemand, die zóó vol schurft zit, permanent lijdend aan ondragelijken jeuk, aan overprikkeling, aan slapeloosheid, aan eene huidziekte, waarbij de huid al hare functies verloren heeft, en bovendien geïnficieerd wordt door de toxinen, die de schurftmijten afscheiden, ten slotte succombeert, is geen wonder.

Merkwaardig is het aantal gevallen van phthiriasis bij menschen van beteekenis! Even merkwaardig is, dat hier geen enkele vrouw genoemd is. MOUFET is de eenige, die 1634 gewag maakt van het overlijden aan echte schurft van eene dame van rang en stand. Hen, die het ongelooflijk vinden, dat iemand zóó vol schurft kan zitten, verwijs ik naar de *American Naturalist*, v. 27. 1893. p. 346 sqq. Het aantal mijten werd op één patient op 2.000.000 geschat!

□ 170 n. C. *Pediculus*. CLAUDIUS GALENUS, na HIPPOCRATES de meest beroemde geneesheer der Oudheid, handelt in *De differentiis februm*, lib. 1. c. 3. over scabies.

Maar elders (waar?) „Et Galenus dicit quod exitus pediculorum est inter carnem et cutim” .Het is duidelijk, dat de beroemde Trojaan, die later te Rome zijne medische en physiologische werken schreef, wist, waar de ziertjes „ontstaan”, n.l. tusschen corium en epidermis; vermoedelijk heeft hij óók geloofd, dat alle *Pediculi* hun oorsprong daar vonden.

Wat ik wèl in de ed. Basileae 1536 gevonden heb, is dit: In zijn (p. 122) „De oculorum affectibus” p. 123: §: „Exteriores, hydatides, lithiasis, phthiriasis, &c.” lezen wij, p. 450: „Ad oculorum psorophthalmiam, id est pruriginosam scabiem à sole & pulvere ortam.” Hij kende dus, evenals CELSUS,

84. *siro*.

25 v. C., de schurfft aan de oogleden, geeft er zelfs drie namen aan.

□ 200 n. C. Κλ. Ἀιλιανοῦ Σοφιστοῦ Ποικίλη Ἱστορία. Cl. AELIANI Sophistae Varia Historia. — Lib. IV. c. 28.

“Ὅτι ὁ Φερεκύδης φθειρίασιν ἔπαθεν δι’ ἀθεότητα.

Φερεκύδης, ὁ Σύριος τὸν βίον ἀλγεινότατον ἀνθρώπων κατέστρεψε, τοῦ παντός αὐτῷ σώματος ὑπὸ τῶν φθειρῶν ἀναλωθέντος. καὶ γενομένης αἰσχυρᾶς αὐτῷ τῆς ὕψεως, τὴν ἐκ τῶν συνήθων ἐξέκλινε συνουσίαν. Ὅ ποτε δὲ τις προσελθὼν ἐπυνθάνετο, ὅπως διάγοι; διὰ τῆς ὁπῆς τῆς κατὰ τὴν θύραν διείρας τὸν δάκτυλον, ψιλὸν γεγονότα τῆς σαρκὸς, ἐπέλεγεν, οὕτω διακειῖσθαι καὶ τὸν πᾶν αὐτοῦ σῶμα.

„Quod Pherecydes in phthiriasin inciderit, propter impietatem in deos.”

„Pherecydes Syrius miserrimam omnium hominum vitam exegit, toto ejus corpore à pediculis consumpto. Et quum foeda eius facies evasisset, colloquia familiarium vitavit. Quum verò quis accedens interrogaret, quomodo se haberet? per foramen januae digitum, qui prorsus emacruerat, transmittens addebat, ita totum se corpus suum habere.”

„Dat PHERECYDES in de luisziekte verviel wegens goddeloosheid.”

„De Syrier PHERECYDES heeft het allerellendigste leven van alle menschen gehad, daar zijn geheele lichaam door de luizen verteerd was. En daar zijn gezicht leelijk geworden was, vermeed hij den omgang met zijne vrienden. En wanneer iemand, bij hem gekomen zijnde, vroeg, hoe het hem ging, stak hij door de opening, die in de deur is ¹⁾, zijn vinger, die kaal geworden was van het vleesch, en zeide daarbij, dat ook zijn geheele lichaam er (zoo) aan toe was.”

Hier hebben wij dus het verhaal over PHERECYDES, die hierboven, p. 254, alleen bij name genoemd werd. — Duidelijk is alweer, dat hier met „luizen” onmogelijk gewone *Pediculi* bedoeld kunnen zijn, maar *Acarus siro*, schurftmijten. Men moet het weerzin wekkende beeld van een zoo totaal schurftige

¹⁾ Door die opening hing overdag een touw, waarmede een buitenstaander de binnen aangebrachte klink kon openen.

84. *siro*.

gezien hebben, om te begrijpen, hoe PHERECYDES zich schaamde, zich te vertoonen.

Ook in Liber V, cap. 2. Φερεκύδης πῶς τέθνηκεν. Quomodo mortuus sit Pherecydes.

“Οτι Φερεκύδης Πυθαγόρου διδάσκαλος, ἐμπέσων εἰς τὴν ἀρρώστιαν, πρῶτον μὲν ἴδρου ἰδρωῖτα θερμὸν, ἰξώδη, ὅμοιον ὡς μύξαις, ὕστερον οὖν θηριώδη μέντοι οὖν ἐφθειρίασε. Καὶ διαλουμένων τῶν σαρκῶν εἰς τουτοῦς φθειρας, ἐπέγενετο τῆξις, καὶ οὕτω τὸν βίον κατήλλαξε.

Pherecydes praeceptor Pythagorae, quum incidisset in languorem, primum quidem sudabat sudorem calidum, viscosum, & mucori ferme similem: postea vero pedicularem; ita deinde phthiriasi laboravit. Quumque carnes in pediculos abirent, supervenit tabes, & ita vitam amisit.

„Op welke wijze PHERECYDES dood ging.”

„Toen PHERECYDES, de leermeester van PYTHAGORAS, in zijne ziekte vervallen was, zweette hij eerst warm, kleverig vocht, gelijk ongeveer aan snot, later echter leed hij aan dierschurft. En toen het vleesch verteerd werd tot die luizen, toen kwam er phthisis (tabes) bij, en zoo heeft hij zijn leven verwisseld.”

PERIZONIUS, de bewerker van de door mij gebruikte ed. Lugd, Bat. 1701, voegt hier de volgende noot aan toe:

„Θηριώδη verte batur *Belluinum*, Malui Pedicularem h. e. pediculis exiguis exuberantem. Nam θηρία etiam *Pediculos* notare, abunde hic docuit Doctiss. Kuhnus”. (Spatieering van mij). Ook Prof. KUHN heeft dus begrepen, dat hier de pediculi exigui, *Acarus siro*, de schuldigen waren.

[350 n. C. Decimus Magnus AUSONIUS, Edullia v. 335. Heb ik niet kunnen raadplegen].

□ 350 n. C. *Brigans, vermis, pedunculus, vermiculus*. MARCELLUS, Empiricus, De Medicamentis Liber. — In cap. 8. „Ad omnes et multiplices oculorum dolores”, &c., §. 8. „Ad vulnera, ulceraque, & cicatrices”, &c. vinden wij de volgende zinnen:

„Medicamen barbaricum ad omneis oculorum causas vel impetus, siue sint scabri & lacrymosi, siue etiam vermiculos

84. *siro*.

habeant, aut brigantes qui cilia arare & exulcerare solent”

„Quòd si scabri oculi fuerit, aut vermes, qui palpebras exararēt, & inde sit tumor inuectus,”

„Ad oculos scabros, & palpebras perforatas humore vetusto, vel pedunculis exesas, remedium”.

Daaruit maken wij op, dat in de oogleden vermiculi, vermes, pedunculi, brigantes dringen (arare = beploegen) en ze doet zweren. Geen andere diertjes dan *Acarus siro* kunnen dat geweest zijn. Is het niet interessant, dat de naam *brigantes* in 1557 weder bij de Gasconjers opduikt? Is het niet merkwaardig, dat in 1567 de Spanjaarden de ziertjes *aradores* noemden?

Dit is het derde geval van vermelding van oogledenschurfft. Zie 25 v. C., 170 n. C.

□ 362 n. C. *Pediculus*. OREIBASIOS van Pergamum (of van Sardes) schreef in het Grieksch. In deze taal zijn maar weinig werken overgebleven; de meeste zijn in het Latijnsch vertaald. — Ik kon eene Grieksche editie niet raadplegen.

Tomus I. Synopsis ad Eustathium filium libros novem. Lib. VIII. c. 26. Ad pediculos. Behandelt alleen geneswijzen.

Cap. 55: „De pediculis palpebrarum” interesseert ons.

„Pediculis prius eiectis, palpebras marina tepida collucre oportet: deinde ciliis admovere &c.”

Tomus III. Euporista, facultates simplicium &c. Liber I. Euporiston. Cap. 33. De rebus male succi. — Hier lezen wij:

„Ficus minus mali succi sunt quàm caeteri aestiui fructus, qui horaei dicuntur: itemque caricae. sed si quis eis diutius vtatur, nõ admodũ bonum sanguinẽ gignent, & inde magna quoque pediculorũ copia cõsequentur”.

Liber IV. De locorum affectorum ad Eunapium. Cap. 11. De pediculis. Hierin:

„Saepenumero pediculorum copia in profunde capitis cute generatur &c.”

Lib. IV. cap. 32. Ad pediculos palpebrarum & ciliorum. — Hierin:

„Pediculos palpebrarum & ciliorum curant &c.”

Wij zien daaruit, dat de schurfft aan oogleden in de oudheid

84. *siro*.

nog al een bekende ziekte was. Zie 25. v. C., 170, 350. — De pediculi, die zoo diep in de huid geboren worden, kunnen niet anders dan *Acarus siro* geweest zijn. — Merkwaardig, die mededeeling, dat na het veelvuldig gebruik van versche (ficus) of gedroogde vijgen (caricae), iemands' bloed bedorven wordt en hij daarna zooveel luizen, of schurftmijten krijgt. Wij ontmoeten die mededeeling in 1634 nog eens, ofschoon het daar andere diertjes betreft, zie bij 6. *Acarus gallinae*.

Eene opmerking: men vindt herhaaldelijk geciteerd: „Oribas, de Loc. Affect. 6. 32". D. w. z. Liber. VI, cap. 32. Maar dat moet zijn: Liber IV. cap. 32. Men schreef blijkbaar klakkeloos van elkander over.

[378. AURELIUS PRUDENTIUS CLEMENS. Περὶ στεφανῶν lib. 1. v. 254. ψώρα. Heb ik niet kunnen raadplegen.]

[□ 400. Merkwaardig, dat Ἡσύχιος, HESYCHIUS, Lexicon Graecum, het woord φθειρ in de beteekenis van „luis" niet vermeldt.]

420. *Pediculus*. CAELIUS AURELIANUS. De morbis chronicis. Handelt in Lib. IV. c. 2. „De Phthiriasi". — De gedeelten, die ons interesseeren, zijn de volgende:

„Sumpsit igitur nomen non a genere, sed a multitudine pediculorum. Plurimi etiam generantur nunc per totum corpus, nunc per eas partes, quae capillatura copertae sunt".

„Palpebris autem erunt adhibendi . . .".

„Haec etiam in iis, qui praeter phthiriasin pruritu vexantur, sunt adhibenda, . . .".

„Het ontleent derhalve zijn naam niet aan de soort, maar aan de menigte van luizen. Zeer vele worden ook geboren nu eens in het geheele lichaam, dan eens in die deelen, welke met beharing bedekt zijn".

„Voor de oogleden zullen dus aangewend moeten worden . . .".

„Dit moet ook gebruikt worden bij diegenen, die, behalve door luisziekte, door jeuk gekweld worden."

Phthiriasis, luisziekte, heeft hier beslist weer de beteekenis van schurft; het was in dien tijd een zeer bekende ziekte. Waar hij echter spreekt van „luizen in die deelen, die met beharing bedekt zijn", daar doelt hij hoogstwaarschijnlijk

84. *siro*.

op *Phthirius inguinalis*. — Weer wordt hier gewag gemaakt van phthiriasis aan de oogleden!

□ 530. *Pediculus*. φθειρ. AETIUS. Aetii Medici Graeci Τετραβιβλος. Vier boeken over de Geneeskunde. Ik vond volgende passages, die ons belang inboezemen. Ik kon de Grieksche editie niet machtig worden.

Lib. 1. sermo 1. sub „Syca” id est Ficus. „Illud tamen mali ex nimio ipsarum esu accedit, quòd non valde bonum sanguinem caricae gignant: unde & pediculorum copia earum esum consequitur.”

Lib. 1. sermo 2, c. 96. De sero lactis. „Ad oculos quoque assidua fluxione vexatos, & ad scabiem palpebrarum, &c.”

Lib. 1. sermo 3. cap. 23. De purgatione ex Antyllo. „insuperque in elephantiasi, scabie, lepra, pustulis, morbo pediculari, &c.”

Lib. 2. sermo 2. cap. 67. De morbo pediculari. „Pediculorum generatio quibusdam aceruatim in capite contingit, multis humoribus moderatè calidis in profunde cutis collectis, ubi etiam pediculos generari contingit, non in superficie cutis, in qua furfures consistunt.”

Lib. 2. sermo 3. cap. 2. „Fit & morbus pedicularis, ac porrigo & parvus instar ordeï abscessus.”

Lib. 2. sermo. 3. cap. 65. De pediculis palpebrarum. „Pediculi generantur in palpebris lati, parui, multi, ex ingluuie & illuue ac mala diaeta ortū habētes”.

Al weer die bewering, dat, na het veelvuldig en overmatig gebruik van versche en gedroogde vijgen, het bloed bederft en eene menigte van luizen (= *Acarus siro*) volgt!

Ook AETIUS gewaagt van scabies palpebrarum, van morbus pedicularis, van pediculi (= *Acarus siro*), die in profunde cutis, non in superficie cutis geboren worden. En de pediculi palpebrarum zijn klein en veel! En de gewelletjes zijn gelijk gierstkorreltjes!

□ 620. ISIDORUS Episcopus Hispalensis (= van Sevilla)

84. *siro*.

verklaart in zijn: „Originum seu etymologiarum libri XX.; lib. 4. cap. 13 het woord *pediculus*: „quod magis pedum motu, quam morsu, cutem laedent”. Ik kom hierop later terug. Zie 1630.]

□ 650. *Pediculus*. Παῦλος Ἀιγίνητος: Ἐπιτόμης Ἱατρικῆς Βιβλίου Ἑπτὰ. PAULUS AEGINETA. De re medica Libri VII. — De man heette PAULUS of PAULLUS en was geboortig van Aegineta; is echter algemeen als AEGINETA bekend. Ik kon geen Grieksche uitgave machtig worden.

Lib. 1. cap, 81. De fructibus arborum. — Hij prijst de vijgen als een goed voedsel, ook voor de doorstraling van darmkanaal en nieren. Maar: — „Flatuosae autem sunt, & sanguinem non bonum gignunt. quapropter etiam pediculos generant siquis frequentius ipsis vtatur”.

Lib. 3. cap. 22. De oculorum morbis, &c. §. Ad pediculos in palpebris. — „Expurgatis prius pediculis . . . &c.” Volgt geneeswijze.

Merkwaardig al weer: dat voorkomen van *Acarus siro* na overmatig gebruik van vijgen. Even merkwaardig is: „nadat eerst de ziertjes” uit de randen der oogleden „verwijderd geworden zijn. . . .” wordt het medicamentum geapliceerd. Dat verwijderen geschiedde, als gewoonlijk, met de naald.

□ 940. Θεόφανος Νόννος. THEOPHANUS NONNUS. Epitome de Curatione Morborum.

Κεφ. Ε'. Πρὸς τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ γινόμενα ψωρώδη. Cap. V. Ad scabiem quae in capite oritur. — Geeft alleen geneesmiddelen. Maar die ψωρώδη of scabies zal wel hoogstwaarschijnlijk favus, of eene dergelijke ziekte geweest zijn.

Κεφ. ζ'. Περὶ φθειριασέως ἐν τῇ κεφαλῇ. Cap. VI. De morbo pediculari. — Hier is waarschijnlijk de echte scabies bedoeld.

Κεφ. ΜΘ'. Περὶ ἐμφυσημάτων, καὶ κνισμοῦ, καὶ ψωροφθαλμίας. Cap. XLIX. De tumore oculi oedematoso, seu inflatione et pruritu, et scabiosa lippitudine. — Hierin komen de woorden ψωρίασις en ψωροφθαλμία voor, vertaald door „scabies” en „pruriginosa oculorum scabies”. Men kan ervan verzekerd zijn, dat deze laatste ziekte de toenmaals nog al veel voorkomende schurft aan de oogleden was.

84. *siro*.

[□ 950. Σοῦδαξ. Ὀνομάστικον. SUIDAS. Lexicon. Vermeldt het woord φθειρ niet in de beteekenis van „luis.”]

□ 1140. *Soabat*¹⁾, *ssoabe*. ABŪ MARWĀN, ‘Abd al Malik ibn Zuhr, Kitāb at taysīr fi ’l mudāwāt wa ’t tadbīr; Lib. 2. tract. 7. cap. 18.

Merkwaardig is, dat deze Arabier later nooit bij zijn waren naam genoemd werd, maar altijd AVENZOAR, eene verbastering van IBN ZUHR: de zoon van Zuhr. — Eene Hebreeuwsche vertaling van het beroemde werk van dezen Arabier werd, met medewerking van den Israëliet JACOB door PATAVINUS 1281 in het Latijnsch vertaald. — Den Arabischen tekst vindt men bij FÜRSTENBERG 1861. De vertaling luidt letterlijk aldus:

„In de lichamen” (van menschen) „aan hun buitenkant ontstaat iets, wat de menschen *soab* noemen, en het is in de huid. Wordt de huid afgetrokken, dan komt uit verscheidene plaatsen ervan een zeer klein dier te voorschijn, dat nauwelijks zichtbaar is.” (Dr. AHLWARDT heeft den Arabischen tekst voor FÜRSTENBERG in het Duitsch vertaald.)

Het is duidelijk, dat met „buitenkant” de huid, en met „huid” de epidermis bedoeld wordt.

Soab of *ssoabe* beteekent neten (eieren van luizen). Het is derhalve bijna zeker, dat de Arabieren de schurftmijten slechts hierom *soab* noemden, omdat deze werkelijk op neten gelijken, eivormig en wit zijn. Bij de Arabieren waren dus de schurftmijten algemeen bekend.

Wanneer ABŪ MARWĀN deze *soabat* „een zeer klein dier” noemt, dan moet hij gezien hebben, dat zij zich konden bewegen.

De Arabieren pasten dus eene andere manier toe, om de mijten te verwijderen, dan de Grieken en Macedoniërs. — ABŪ MARWĀN geeft ook geneesmiddelen en geneeswijzen aan; maar het is zeker, dat hij de *soab* niet als de o o r z a a k der schurft kende. Over den naam PATAVINUS zie 1490.

□ 1155. *Snebelcza*, *suer*, *sur*. Sancta HILDEGARD, Subtilitatum diversarum naturarum creaturarum Libri novem; Lib. 1. cap. 76 en 110. — Hier is sprake van Myntza (=

¹⁾ Sing.: su’ābat; plur.: šu’āb.

84. *siro*.

Mentha) en van Bilsa (= *Hyoscyamus*), die, fijngewreven, uitgestreken moeten worden op de plaats en „ubi suern aut snebelcza hominem comedendo laedunt... et morientur”. En: „ubi suern in homine sunt, ita quod carnem ejus exulcerent, . . . „et suern morientur”.

De term „snebelcza” is hetzelfde als „Schnäbelchen”, doch in de beteekenis van „puntje”, „klein voorwerpje”, evenals „Biss” en „Bisschen”. — Hier vinden wij voor het eerst de (D u i t s c h e) woorden *suern* en *suern* (singularis: *suer* en *sur*). Ook voor het eerst, dat zij „comedendo laedunt”, door vreten de huid beschadigen; zoomede: „ita quod carnem exulcerent”, dat zij het vleesch (het corium) verwonden, aan het zweren brengen, wat stellig op de blaasjes betrekking heeft. — Dat Sancta HILDEGARD wist, dat het diertjes waren, blijkt uit de woorden „comenedo” en „morientur”. — Uit niets blijkt, dat zij wist, dat de zieren de o o r z a a k zijn van „scabies”; integendeel, op eene anders plaats is sprake van „scabies”, en dáár worden de zieren n i e t vermeld (zie sub 1544). — Wel blijkt, dat de zieren in de Rijnprovincie overbekend waren. — FÜRSTENBERG 1861 publiceert den tekst van eene editio DAHREMBERG et REUSS, zonder jaartal te noemen. Te oordeelen naar de schrijfwijze van het woord „snebelcza”, was het handschrift ouder dan dat van 1250.

□ 1240. *Pediculus palpebrae*. Ἀκτουάριος σοφώτατος, Actuarii Medici sive de Methodo curandi Libri VI. — Ik kon slechts eene Latijnsche editie raadplegen. — Lib. 4. c. 10.; hier heeft hij het over de „pruriginosa palpebrarū scabies.” — Lib. 2. c. 7; hier vinden wij den merkwaardigen zin: „Cæterum quòd palpebrae pediculis infestuntur, vel affectus qui pediculatio dicitur, & φθειρίαισις, suo nomine indicat: hi illis qui oculorum acumine praestant, viuere moverique conspiciuntur.”

Zelfs de eieren van gewone luizen en platluizen zijn voor gewone oogen, bijv. op zwart haar, op wel een halven meter afstand zichtbaar. Dan moeten die *pediculi palpebrae* nog wel veel kleiner geweest zijn, om daarvan te getuigen: „deze kunnen door degenen, die zich in een scherp gezicht ver-

84. *siro*.

heugen, gezien worden (dat zij) leven en zich bewegen!" Dat moeten dus wel de *Acarus siro* geweest zijn. Zie 25 v. C., 170, 350, 362, 420, 530, 650, 940 en 1557.

□ 1250. *Snevelzen, sur, vermiculus, suro, surio*. Sancta HILDEGARD; dezelfde titel als van 1155; lib. 1. c. 74, chart. 25 Contra surones, en c. 106. chart. 34. Contra suriones). — „Snevelzen” klinkt al meer als „Schnäbelchen”; zie hierboven sub 1155. — Hier vinden wij voor het eerst de verlatij niseerd-Duitsche uitdrukkingen *suro* en *surio*.

[□ 1250. VINCENTIUS Bellovacensis¹⁾, Speculum Naturale; Lib. 21. c. 151., verklaart het woord *pediculus* (luis, niet schurftmijt): „Pediculi sunt vermes cutis a pedibus dicti. Pediculi dicuntur a numerositate pedum. Ik kom daarop later terug. Zie sub 1630.]

[□ 1255. VINCENTIUS Bellovacensis, Speculum Doctrinale; Lib. 1. bevat een Grieksch-Latijnsche grammatica, waarin ± 6500 woorden niet-alphabetisch behandeld worden. Ik had geen lust, dat werk door te lezen, om te zien, of „siro”, „ciro”, enz. daarin opgenomen zijn. — In lib. XV. c. 33. „De scabie et prurigine” beschrijft hij nauwkeurig de schurft aan de handen, maar noemt de schurftmijt niet. Evenmin in c. 34 „de eodem”; c. 35. „de pediculis”; c. 36. „de pustulis”.]

□ 1281. *Assoabat, pedoscello, pediculus*. PATAVINUS in zijne Latijnsche vertaling van ABŪ MARWĀN 1140: AVENZOAR, Rectificatio medicationis et regiminis; Venetië, lib. 2. c. 19. tract. 1—7. — Ik zag de editie van 1490. Zie aldaar.

□ 1363. *Syro*. CHAULIAC, Chirurgia; Avignon; tract. 6. 6. doctr. 1. cap. 3. — In het hoofd van dit caput: „De . . . syronibus . . . et aliis infectionibus cutis”. — In het voorwoord ervan: „& in syronibus . . . de quibus dicitur”. — Verder: het hoofd van eene der §§: „De pediculis, & syronibus, & iis consimilibus.” —: „Syrones sunt animalcula parua, facientia vias sinuosas corrodendo inter carnem, & cutem, potissimè in manibus ociosorum” . . . „Est etiam scabies de aegrotudinibus contagiosis”. — Ik zag de editie van 1585.

Hier vinden wij dus voor het eerst de Latijnsche uitdrukking *syro* en de vermelding, dat de zieren door knagen ge-

¹⁾ Bellovacum = Beauvais, N. N. W. van Parijs.

84. *sivo*.

g o l f d e g a n g e n maken, tusschen vleesch en huid (tusschen corium en epidermis), voornamelijk a a n d e h a n d e n van werkloozen. Typisch is de spelling „ociosorum” voor „otiosorum”, wat op een dwaalspoor leiden zou: ocius = vaardig, kwiek.

□ 1456. *Sür*. Sancta HILDEGARD. Duitsche bewerking van het botanische gedeelte door GRALAP, onder den naam van: „Herbarius Spirensis”. Hoewel de boekdrukkunst reeds uitgevonden was, is dit een handschrift (Teste FÜRSTENBERGI 1861). De passages luiden als volgt:

„Jusquiamus” (*Hyoscyamus*) „oder caniculata heisset bilsencrut. Und wer süren hatt an sineme libe, der ribe die statt do die süren sint mit dem safft dis krutts so swinden sie” en „Die ander myntz” (*Mentha*) . . . „Und wer süren hatt die in bissent und juckent der neme dis crut und storz es und lege es uff die süren und binde ein tuch dar über so sterbent sie.”

[■ 1486. VINCENTIUS Beluacensis, *Speculum Naturale*; Norimbergae; v. 2. l. 21. c. 151. — Hetzelfde als 1250].

[■ 1486. VINCENTIUS cognomine Belovacensis, *Speculum Doctrinale*; Norimbergae; lib. 1. — Hetzelfde als 1255.]

■ 1490. *Assoabat, pediculus, pedoscello*. PATAVINUS in zijne Latijnsche vertaling van ABŪ MARWĀN's (1140) werk. Zie ook 1281.

„In noīe domini amen. Incipit theicrifi (1) dahalmodana vahaltadabir cuius est interpretatio rectificatio medicationis & regiminis: editus in arabico a perfecto viro abumaruan Auenzohar & trāslatus de hebraico in latinū venetijs a magistro parauicio physico ipso sibi vulgarizante magistro iacobo hebreo. (2) Anno dñi Jesu xp̄i. M.cc.lxxx. primo mense augusto die iouis in meridie scd'o ducante venetijs viro egregio & preclaro dño Johanne dandoloꝝ (3) scd'o anno sui ducatus: anni autem regni. 679. menses. iiij. dies. ij.”

Aldus luidt de titel. Het werk heeft nog een „Franschen titel”. Deze luidt:

„Abumeron Auenzohar.”

O p m e r k i n g e n. 1. FÜRSTENBERG 1861 schrijft verkeerdelijk „theicrisi”. Er staat duidelijk „fi”. Bovendien is

84. *siro*.

er op dezelfde bladzijde gelegenheid genoeg om „fi” (de twee letters steeds aan elkander) te onderscheiden van „si” (steeds gescheiden). — 2. FÜRSTENBERG schrijft verkeerdelijk „hebraeo”. — 3. Hertog uit het oud adellijk geslacht der DAN-DOLO's

De vraag rijst; luidde de titel van het handschrift van 1281 werkelijk, zooals die van het boek van 1490? Kon de zetter het handschrift gemakkelijk lezen? Zijn er bij het zetten fouten gemaakt? Zijn er drukfouten blijven staan?

Aan het einde van het boek vind ik namelijk, op chart. 37. verso. col. 1. infra:

„Completus est liber theiscir almudanar cuꝯ laude dei: editus in arabico a discreto Abumeron in practica et operatione medicine excellētissim' fidelis regis Auēzoar translatus venetijs in confinio sancti Saluatoris de hebraico in latinum a magistro Pathauino phisico ipso sibi vulgarizante magistro Jacobo hebreo in medicina et alijs scientijs plurimum erudito.”

Vergelijken wij de beide spellingen eens. In de eerste plaats: „theicrifi” en „theiscir”. Bijna zeker heeft er in het handschrift gestaan: „theicir fi”. Dus „cir” werd „cri” en „fi” werd eenmaal weggelaten.

In de tweede plaats: „dahalmodana” en „almudanar”. Bijna zeker heeft er in het handschrift gestaan: „el mudauat”. Zoodat „dah” op onverklaarbare wijze eraan toegevoegd werd, „el” werd „al” („el” en „al” is toevallig hetzelfde) en „mudauat” werd „modana” en „mudanar” („o” en „u” is hetzelfde), waarbij dus tweemaal een „u” omgezet werd in een „n”, eenmaal een „t” wegviel, en eenmaal een „t” veranderd werd in een „r”.

In de derde plaats „vahaltadbir”. Dat kan er nog door; want, bijna zeker heeft er gestaan: „ua el tadbir”.

In de vierde plaats „Abumeron” en „Abumaruan”, twee spellingen op twee elkander volgende bladzijden: Fransche en gewone titel. — In de 5e plaats: x̄p̄i in plaats van xti!

Men ziet wel, hoe slordig de geheele bewerking was! — Ik maak er nog even opmerkzaam op, hoe dikwijls de letter h overbodig voorkomt: theicrifi, dahalmodana, vahaltadbir, theiscir, Pathauino.

84. *sivo.*

Het Arabisch wordt door geleerden van verschillende landaard natuurlijk verschillend uitgesproken en verschillend in hun eigen letterklanken en letterteekens geschreven. Het kan ons dus niet verwonderen, dat men in het werk van DE BLAINVILLE 1835 den titel vindt: „Taisir Elmedaouat oua Eltadbir”, terwijl Dr. AHLWARDT (cf. FÜRSTENBERG 1861) schrijft: „Kitab ettaisir fi 'l mudāwāt wattedbīr”. De volle titel zal wel, zonder de gebruikelijke alliteratie, geluid hebben: „Kitāb al taysīr fi al mudāwāt wa al tadbīr”. De heer HOOYKAAS te Leiden schrijft: „Kitāb at taysīr fi 'l mudāwāt wa 't tadbīr.” — Dat zou, volgens JACOB en PATAVINUS aldus vertaald moeten worden: „Liber (de) Rectificatio(ne) medicationis et regiminis”, volgens Dr. AHLWARDT: (Buch über die) Anweisung zu erfolgreicher ärztlicher Kur diätetischer Behandlung”, en, volgens den heer HOOYKAAS: „Verhandeling over de vergemakkelijking (gelegen) in de geneeskunde en de aanwending (daarvan).

Het vervolg van den titel luidt: „ta' lif al wazīr al aḡall Abī Mārwan 'Abd al Malik ibn Zuhr.” Vertaald: „een geschrift van den roemruchtigen raadsman („vizier”) 'Abd al Malik ibn Zuhr”.

En nu een woord over den naam van eenen der vertalers. Algemeen vindt men: PARAVICINUS. Maar FÜRSTENBERG zegt: PARAVICIUS; want, in den titel leest men: PARAUCIO (FÜRSTENBERG: PARAVICIO). Maar FÜRSTENBERG heeft blijkbaar geen acht geslagen op het slotwoord van het boek, evenmin op de fouten in den titel, wat toch voor hem, na kennisneming van Dr. AHLWARDT's „versie”, voor de hand lag. Mij dunkt, ook in „PARAUCIO” zijn twee fouten ingeslopen: evenals in den Arabischen titel is hier voor een „t” een „r” in de plaats gekomen, en verder heeft de zetter voor een slecht geschreven „n” de letters „ci” gezet. M. a. w. men leze voor PARAUCIO: PATAUINO (in het slotwoord: PATHAUINO). De man heette dus met de grootste waarschijnlijkheid PATAVINUS (= van Padua).

Wij lezen in het slotwoord nog, dat Meester JACOB was een man: „in medicina et aliis scientiis plurimum eruditus”, en dus niet alléén een kenner van de Hebreeuwsche taal,

84. *siro*.

zooals FÜRSTENBERG meent; een waarborg dus voor de goede overzetting in de Latijnsche taal van den Hebreeuwschen tekst van het medisch Arabisch werk van ABŪ MARWĀN!

In den titel vinden wij nog deze woorden: „Regni 679”. Dat beteekent: het 679e Mohamedaansche jaar na de Hedsjra (15 Juli 622). Een Mohamedaansch jaar telt ten naasten bij 355 dagen, zoodat men kan uitrekenen, dat de vertaling van het Hebreeuwsch in het Latijnsch geschiedde in het jaar $622\frac{1}{2} + 685\frac{1}{2} = 1281$.

Het Capitulum XVIII van den Liber II, tractatus VII op chart. 32 heeft tot hoofd: „de assoab. q latine dicit' pedoscelli”. Bij FÜRSTENBERG leest men: „de assoab, 9, latine dicitur pedoscelli”. Dat heeft geen zin. Er moet gelezen worden: „de assoab, qui latine dicitur pedoscelli”.

De woorden van dat capitulum, die ons interesseeren, luiden:

Orit- aliqñ ī corpe sub cuti exteri' pediculi puūculi q cū excoriat- cutis exeūt aīalia viua tā puūcl'a qd' vix pñt videri.

Dat wil zeggen: Oritur aliquandō in corpore sub cuti exteriori pediculi parvunculi qui cum excoriatur cutis exeunt animalia viva tam parvuncula quod vix possunt videri.

Al weer eene fout: er moest staan: „oriuntur”.

In den Arabischen tekst komt het woord „viva” niet voor! Bovendien is de Arabische tekst (zie p. 263 sub 1140) hier vrij vertaald!

De Nederlandsche vertaling van den Arabischen tekst gaf ik reeds hierboven, p. 263 sub. 1140. Ook mijne beschouwingen daarover.

[■ 1492. Scabies. HERMOLAŪS Barbarus, Castigationes Plinianaē; lib. 25. c. 5. Noemt, evenmin als PLINIUS, de schurftmijt.]

■ 1503. *Pediculus*. GAZA, de Historia Animalium Aristotelis; Venetië; lib. 5. c. 31.

□ 1508. *Vermis, pedicillus, pediculus*. BENEDICTUS, Singulis corporum morbis a capite ad pedes, &c.; Libri XXXI; lib. 21. — (Vermes) „sub cuti in phthiriasis vitio, Scyllae dictatoris exemplo. Ad nostra quoque tempora

84. *siro*.

id supplicii genus indomita foeditate pervenit. In manibus quidam exilis pedicillus lende minor sub cute serpit, non admodum frequens, in capite sub cuti pediculus infantiae peculiare taedium." — Hij heeft dus in zijne praktijk de schurft niet zoo heel veel ontmoet. — De spatieering is van mij.

■ 1513. *Siro*. JOH. DE VIGO, Practica in arte chirurgica copiosa, continens novem libros. Prima pars practice in chirurgia; (chart. 193:) Rome primo die Januarij 1513 (dus niet 1514!).

Chart. 109 verso; (tract. 2). c. 16. „De sironibus que sunt animalia parva hicinde super cute serpentina." — „Super" sic! zeker een schrijf- of drukfout. — Hierin geneeswijzen; o.a.: „Imo opere ꝑcium est" (= Imo operae praecium est = Het is de moeite waard) „ferro minuti capitis et acuti" (mooie omschrijving van eene „speld") „eminentiam peditam frangere ut medicamina possint attingere locum: ubi predicta animalia serpendo existunt." — De zieren bevinden zich in de „eminentia" = de blaasjes. — Verder interesseert ons: „S'ikr. oleum de vitriolo scabiem eorum desiccando sirones necat", waaruit wij leeren, dat JOHANNES DE VIGO het verband tusschen scabies en *siro* kende.

□ 1516. *Siro*. JOH. DE VIGO, Practica in arte chirurgica, &c.; Lugduni; tract. 2. c. 16. — Hetzelfde als 1513.

[□ 1527. PARACELUSUS, Die kleyne Wundartzney; Basel. — Dit werk is meer bekend onder den Latijnschen titel: Chirurgia minor, 1541 en later. De „Chirurgia minor" wordt dikwijls aangehaald; verkeerdelijk; want PARACELUSUS bedoelt met zijne uitdrukkingen *Siro* en *Syro* slechts eene soort van open kanker; lib. 2. c. 2. — Hij heette eigenlijk: PHILIPPUS AURELIUS THEOPHRASTUS BOMBAST VON HOHENHEIM, maar werd later algemeen PARACELUSUS genoemd.]

[□ 1528. PARACELUSUS, De tumoribus, pustulis, & Ulceribus Morbi Gallici; Calmariae. — Duitsch. Dit werk werd later Tomus II, Pars IV van de „Chirurgia Magna", 1573 en later. In het lib. V. c. VIII spreekt hij over *Syreon*, maar bedoelt er al weer mede eene soort van open kanker. Dikwijls abusievelijk geciteerd.]

84. *siro*.

[□ 1528. PARACELsus, De ulceribus et tumoribus praeter naturam; Calmariae. — Duitsch. Dit werk werd later Tomus I, Pars III van de „Chirurgia Magna,” 1573 en later. In lib. VI. gebruikt hij weer de uitdrukkingen *Siro* en *Syreon* voor kankerachtige open gezwellen. Dikwijls verkeerdelijk geciteerd.]

[■ 1530. OCTAVIUS HORATIANUS Medicus, Euporisto. lib. 1. c. 4. De Pediculosis. Geeft alleen geneesmiddelen aan. Uit niets blijkt, dat hij de phthiriasis meent. Lib. 1. c. 31. De pruritu, vel scabie totius corporis, vel variis maculis in corpore. — Hier kan de echte scabies bedoeld zijn.]

■ 1533. *Pedicillus*. BENEDICTUS. Zelfde titel als 1508; Venetiis. Zie aldaar. — Hetzelfde als 1508.

■ 1533. *Sotim* (soren?), *surim* (suren?), *snebelza*. Sancta HILDEGARD, Physicas. De elementorum, fluminum, animantium, &c.; Argentorati. — Hier zijn door verkeerd lezen van het vermoedelijk slecht geschreven handschrift de woorden *sotim* en *surim* in de plaats van *soren* en *suren* ontstaan, die in de volgende editie teruggevonden worden. Of wel degen, die een ouder handschrift overschreef, is de zondaar.

[■ 1536. PARACELsus. Des Hochberümpften und weiterfarnesten, der beiden artzney Doctors grosse wund artzney, &c.; Ulm; DDxxxvj (lees: MDxxxvi). — Dit werk wordt door FÜRSTENBERG 1861 aangehaald. Hij kon het niet raadplegen. Ik wel. Het bevat slechts de behandeling van wonden, bevellingen, been- en armbreukèn, enz., en instrumenten; toegelicht door talrijke houtsnеefiguren.]

□ 1537. *Ciron*. RABELAIS, Grandes annales Gargantua et Pantagruel, &c.; Lyon; lib. 2. c. 1. — „Hercules, qui engendra Enay, qui feut très-expert en matiere d'oster les cirons des mains.” — FÜRSTENBERG vergist zich in het jaartal: Deel II is niet van 1541, maar van 1537.

[■ 1538. ALBERT DE GROOT (ALBERTUS MARNUS), Secreta Mulierum, door oude schrijvers telkens genoemd; bevat niets over *siro*.]

■ 1539. *Pedicillus*. BENEDICTUS, Omnium a vertice ad calcem morborum signa, &c.; Basiliae; Lib. 21. p. 786. — Hetzelfde als 1508.

84. *siro*.

[■ 1541. PARACELSUS, De Apostematibus, Syronibus, & Nodis, &c.; Basileae. — Een apart werk, gedrukt achter zijn „Chirurgia Magna”. — Op p. 522 luidt de titel „. . . . Sironibus. . . .”. — Het is eene opsomming van \pm 50 huidziekten; de „syrones” of „sirones” (open kankerachtige gezwellen) worden echter niet behandeld.]

[■ 1541. RABELAIS, Grandes annales. . . . Gargantua et „Pantagruel, &c.; Lyon 1541.; Lib III. — „Je serai, respondit Panurge” (niet Pantagruel, zooals FÜRSTENBERG 1861 schrijft) „. . . . Mais d'ond me vient ce ciron icij entre ces deux doigtz?” — Hier dus niet in de beteekenis van ziertje, maar van blaasje. — Ook in de „Glossaire de la langue de Rabelais” achter de editie van 1853: Ciron, petit ampoule qui vient à la main.]

[■ 1544. EROS, Liber de passionibus mulierum, &c.; Argentorati. — Als schrijfster wordt TROTOLA DE RUGGIERO genoemd. — Dit boek wordt herhaalde malen aangehaald. En toch, geloof ik, ten onrechte. Ik zag de oorspronkelijke editie! In c. 48 wordt de behandeling aangegeven „Ad fornicationes et sirones ubicunque sint in corpore, maxime in facie, & in fronte”. — Mij dunkt, hier is sprake van puistjes, soliditeitspuistjes, Venuskrans. — In c. 54 „De verme manuum et pedum” zou men de *Acarus siro* verwachten, te meer, daar het hoofdstuk begint met: „Ad eijciendum vermum de manibus et pedibus scilicet syronem”. Maar als men dan, bij de behandeling der voeten boven een kom water, leest: „et videbis uermes quasi pilos in aquam cadentes” . . . (en) . . . „et inuenies uermes instar fili per fumum iusquiami expulsos”, dan komt men tot eene geheel andere meening, die niet wijkt door den daarop volgende zin: „Sic similiter cadunt sirones manuum.” — Van deze TROTOLA zijn ook edities van Argentorati 1547, Parisiis 1550, Venetiis 1554, Basiliae 1585. 1586, 1597, en Lipsiae 1778 bekend.]

■ 1544. *Sotim, surim, snebelza*. Sancta HILDEGARD, De Elementorum, fluminum, . . . animantium, &c.; Argentorati. — Boven p. 1 staat „Physica”. — Dit boek is dezelfde editie als die van 1533, maar met een ander titelblad. Ik verwijs dus naar 1533.

84. *siro*.

■ 1547. *Pedicillus*. GABUCINUS, De lumbricis alvum occupantibus, &c.; Venetiis; c. 8. p. 25. — Alvus = venter, abdomen. — Weinig vermoedt men aan den titel de behandeling van het onderwerp, dat ons interesseert! De passage is bijna gelijkkluidend aan die van BENEDICTUS 1508.

□ 1548. Φθειρ, *pediculus*. JUNIUS (HADRIANUS), Lex. sive Dict. graecolat. &c.; Basileae. — Verder leest men: φθειριάζω, pediculis scateo, morbo pediculari laboro. — φθειρίασις, morbus pedicularis. — φθειροκομίδης, pediculis scatens. — φθειρώδης, pediculosus. — ψώρα.α.ς.ή. scabies non omnino dissimilis leprae, nisi quod ψώρα magis in summa pelle versetur, lepra verò altius penetret. ψώρα proprium scabiei genus dicitur a Paulo Egineta, corporis summam cutem varia erosione depascens, furfurosaeque magis quam squamosa ex se remittens: vide apud Marcell. lib. 1. — Ik geloof, dat de man gelijk heeft. In zijn tijd werd ψώρα gebruikt in den zin van scabies.

□ 1549. *Assoabat*, *pedoscello*, *pediculus*. PATAVINUS in zijne Latijnsche vertaling van ABŪ MARWĀN's (1140) werk; Venetiis 1549. — Zie ook 1281 en 1490. — Ik zou de spelling van den titel van deze editie wel eens willen zien!

■ 1553. *Pedicello*, *pedoscello*. INGRASSIAS. De tumoribus praeter naturam, &c.; Neapoli; zonder jaartal, maar de Epistola nuncupatoria is geteekend Idus Aprilis MDLII. Tract. 1. c. 1. (N. B. dit caput vult het heele boek en is 377 bladzijden groot!) Op p. 351 leest men: „Praeter hanc verò pediculorum speciem alia est, sub cuticula oboriens, ibique affixa permanens, aut parum deambulans, praecipueque in manibus, et pedibus frequentiusque in pedibus infantium, non permittens illos quiescere: Dñr" (= Dicuntur) „Arabicè „*assoab*” apud Abenzoarem, à nostris vulgò *pedicelli*, dicunt aliquae *pedoscelli*. Mirum herclè dictu, ut uti perbellè Avenzoar descripsit, cum excoriatur cutis (ubi sive minimus ille ionthos varus lusve [lees: varulusve], cuiusdam sudaminibus instar, apparet) exeunt animalia viva, tam parvuncula, ut vix possunt videri”.

De woorden „aut parum deambulans” slaan blijkbaar op de bewegingen, die de zieren onder de epidermis („ibique”) maken. Zij geven m.i. niet te kennen, dat de zieren wel

84. *siro*.

eens hunne gangen verlaten. — Voor het eerst wordt hier vermeld, dat de zieren ook a a n d e v o e t e n, vooral bij kinderen, voorkomen. — Na ARISTOTELES is hij de eerste, die weer het woord „ionthos” voor de blaasjes of puistjes gebruikt. Hij schijnt de zieren zelf te kennen, ook hunne levenswijze.

[■ 1556. PARACELsus, De Groote Chirurgie... getranslateert vvt den hoogduytschen eersten gedruckten exemplare van D. Paracelsus hantschrift”. — Er staat geen stadsnaam bij. — Zie 1536].

■ 1557. Φθείρ, *pediculus*. JUNIUS (HADRIANUS), Lexicon sive Dictionarium Graecolatinum, &c.; Basileae. Ed. II. — Hetzelfde als 1548.

□ 1557. *Acaris*¹⁾, *garapates*, *pedicellus*, *scirus*, *brigans*. SCALIGER, Exoteriarum exercitationum Liber de subtilitate, &c.; Parisii; Exercit. 194. § 7. — Bovenstaande cursief gedrukte woorden vormen den titel van genoemde §. — Hier vinden wij voor het eerst het woord *Acarus* in de beteekenis van schurftmijt. SCALIGER is dus de eerste, die begrepen heeft, dat de zieren vrij wel verwant zijn aan de raatmijten, ἀκαρι van ARISTOTELES; zie blz. 215. Hij kan zich niet vergist hebben, aangezien hij ook over die mijt schreef; zie blz. 216. — Het woord *garapates* is Spaansch: een schildpad. „De *Acari* scribens Aristotelico recte cum *Garapate* comparasti.” DELLA SCALA (dat is zijn eigenlijke naam) was een Italiaan. Zou *garapates* ook oud Italiaansch kunnen zijn? Hij heeft beslist met een zeer goed vergrootglas den kop en de zeer korte pootjes gezien, en vergelijkt nu het diertje met een schildpadje; geen kwade vergelijking! Merkwaardig is het, dat de groote onderzoekers van schurftmijten, DELAFOND en BOURGUIGNON in 1862 eveneens schrijven: „corps testudiniforme.” —

De Piceni (volkstam rondom Ancona) zeggen: *pedicellus*; de Taurini (Piemonteezen): *scirus*, de Vascones (Gasconjers); *brigans*. Is het niet frappant, dat de Zuid-Italiaansche naam *brigans* van 350 na Chr. na 12 eeuwen weder in Zuid-West-Frankrijk opduikt?

¹⁾ Blijkbaar een schrijf- of drukfout voor *acarus*.

84. *siro*.

Ik haal nog het volgende aan: „Ei forma nulla expressa, praeterquam globi”. Hij is de eerste, die den vorm juist beschrijft. Hij moet wel den kop en de korte pooten gezien hebben, getuige zijne vergelijking met een schildpadje. — „Ita sub cute habitat, ut actis cuniculis urat”. Urare = branden, waarmede hij stellig den ondrageijken jeuk bedoelt. Hij is de eerste, die de „via sinuosae” van CHAULIAC 1363 cuniculi (onderaardsche gangen, loopgraven) noemt, een term, die later veel gevonden wordt. — „Extractus acu, super ungue positus, ita demum sese movet, si Solis calore adiuuetur”. Uit de eerste 5 woorden blijkt, dat men met de naald slechts één ziertje tegelijk te voorschijn haalt. Hij is de tweede, die schrijft, dat het diertje, zich bewegen kan. Het woord „demum” (eerst dán) duidt aan, dat het diertje zonder zonnearmte zich niet beweegt. — Het experiment: „Altero ungue pressus haud sine sono crepat, aqueumque virus reddit”: „met den anderen nagel gedrukt, barst het niet-zonder-geluid en geeft een waterachtig vocht van zich”, is stellig niet door SCALIGER uitgevonden, maar sedert eeuwen vóór hem het volksmiddel, om de zieren, evenals de luizen en vlooiën, te dooden. Maar hij is toch de eerste, die het mededeelt. Dat zulk een kapot gedrukt beestje een vocht van zich geeft, evenals een luis en een vloö, spreekt haast van zelf; maar SCALIGER noemt dit vocht „waterachtig”; de zieren eten dus geen bloed. Vreemd, dat de snuggere SCALIGER niet zelf die opmerking maakte!

□ 1560. *Syro, pedescello, assoabat*. LANGIUS, Secunda epist. misc., &c. — Lib. 2. epist. 42. — Wat hij zegt, heeft hij van ATISTOTELES, ABŪ MARWĀN en SCALIGER. Niets nieuws. Bovendien dicht hij „Abinzoar” dingen toe, die deze niet gezegd heeft. Hij gebruikt het woord *assoabat*, de singularis van *assoab*.

□ 1563. *Scirrho, pediculus*. FALLOPPIUS, Duo libelli de ulceribus et tumoribus praeter naturam; Liber 1: De ulceribus; c. 23. 24. — Het eenige wat nieuws is: „aliquando afficitur cutis pluribus squamis.” Zou hij het verband tusschen de *siro* en de „scabies” begrepen hebben? Verder: c. 24. *Scir-*

84. *siro*.

rhones vero hoc modo curantur. . . . praecipue vero perforatis vasculis" (lees: vesiculis) „illis, quos excitant" Dus al weer: met de naald de blaasjes openen. Het riekt naar de VIGO 1513!

□ 1566. *Pedesello*. MONTESAURUS, De dispositionibus quas vulgares Mal franzoso appellant. cap. 2. lin. 55. — Dit werk bevindt zich achter: LUISINUS, Aphrodisiacus sive de lue Venerea; Venetiis. — . . . & haec est illa aegritudo, quae plurimum advenit infantibus, & vulgares dicunt pedeselli." Dat is alles.

□ 1566. *Vermiculus, pedicillus*. PETRONIUS, De morbo gallico Libri VII. — Dit werk bevindt zich achter MONTESAURUS 1566. — Lib. 7 c. q. De pruritu, petigine, & scabie, quae Graecis lepra dicitur; apud D. — Hij deelt mede, hoe men zieren kan kwijt raken, door middel van lappen met citroensap, daarover lappen met eiwit; na eenige uren vindt men dan eene massa ziertjes onder aan die lappen: „quia si super ignem excutiatur, pedicillorum, qui uruntur, crepitus sentiri solet"; men hoort ze dan boven het vuur knetteren!

■ 1566. *Syro*. VEIGA, In Claudii Galeni libros sex; de locis affectis; Antverpiae. — Lib. 1. „Nam de syronibus sub cute genitis, quos antiquitas non recensuit" (sic!) „quid attinet dicere?" — Dat is alles.

■ 1567. *Acarus*. JUNIUS (HADRIANUS), Nomenclator omnium rerum Propria nomina, &c.; Antverpiae. — *Acarus, teredo*, siue exiguus vermiculus, qui subter cutim erodit agitique cuniculos in pruriginosis manibus. B. Een *siere*, oft *sierken*. G. *ciron*. It. *Pedicello* ò volgarmente *pidocchietto*. H. El *arador*. — Hier vinden wij de oudste vermelding van het Hollandsche *siere*, een bewijs, dat ze in Nederland wel bekend waren; en *arador* in Spanje. — Verder lezen wij Psora, Plinio, fera scabies Cels. & Graecè ἄγρια ψώρα Celso, cutis summae asprities cum fufureis squammulis. Al. Ein bose raud mit schuppen. B. De boose schorft. G. Galle, maladie. S. Mai. It. Ruuidezza di pelle. H. Sarna. — Scabies Iuuen. ψώρα. Al. Raud. B. Ruyde, scorflicheit. G. Rongne. It. Rogna, scabbia Petrarcae. H. Rona.

□ 1570. *Pellicino, pellicello*. VARCHI, L'Ercolano; dialogo,

84. *siro*.

&c.; Ed. 1. et 2.; Firenze. — VARCHI was een taalgeleerde. In een kort zinnetje verklaart hij bovenstaande woorden, zonder iets nieuws van de zieren te vermelden. — „*Pellicello*: f o r s e quei nascendo tre pelle, e pelle.” Dat is voorzichtig uitgedrukt. Maar ik geloof het niet. Ik kom daarop later terug; zie 1630.

□ 1570. *Siro*. JOH. DE VIGO, *Practica in arte chirurgica copiosa*, &c.; Venetiis; tract. 2. c. 16. — Hetzelfde als 1513.

□ 1572. *Pediculus*, *pedicello*. MERCURIALIS, *De morbis cutaneis*, &c.; Venetiis; lib. 1. c. 7. — „Nonnulli sunt pediculi, qui parum crescunt, et superiore cute manent; &c.” — Hij schijnt de zieren zeer goed te kennen: „parum crescunt”: zij groeien weinig; vermoedelijk omdat hij gezien heeft, dat zij alle even groot zijn. Hij vertelt verder wat ARISTOTELES, GALENUS en ABŪ MARWĀN („Avenzoar”) erover medegedeeld hebben.

[■ 1573. PARACELSUS, *Chirurgia Magna*, &c.; Argentorati. — Dit werk bevat, behalve de „Grosse Wund Artzney” (1536) vele andere werken. — Of dit de oudste Latijnsche editie is, is mij onbekend. Het werk bevat niets over *Acari*. Met de woorden „syro” en „Syreon” (Tom. I. Pars 3. lib. 6. p. 206. 207. 208 en Tom. 2. Pars 4. lib. 5. c. 8. p. 58 en Pars 5. lib. 4. tract „De causis” l. 2. c. 20. p. 193) worden slechts kankerachtige open gezwellen bedoeld.]

[■ 1573. PARACELSUS, *Chirurgia (Chyrurgia) Minor*. Is gedrukt achter het voorgaande; bevat alleen „Die Kleyne Wund Artzney” (1527). Zie aldaar.]

[■ 1575. PARACELSUS, *Eremitae*. . . . *Opera omnia*, &c.; Basileae; 3 vols. — Hier vinden wij, p. 249 van Tom. I. „De vita longa”. Dit verscheen ook apart in Basel 1562, Lutetia 1566 en Basel 1568, welke edities echter cap. XII (lees XI) van Liber 2 niet bevatten. — Dit caput XI luidt: „De Syronibus”; maar ook hier is slechts sprake van kankerachtige open gezwellen.]

[Ik kom nu niet meer op de talloze edities van de „Opera omnia” van PARACELSUS terug. Ik was wel verplicht, al zijne werken na te slaan, omdat zij overal — ten onrechte bleek mij — aangehaald worden.]

84. *siro*.

□ 1575. *Cyro*. RONDELET, *Methodus curandorum omnium morborum corporis humani, &c.*; Lugdunum; Lib. 1. cap. 3. — „Cyrones... qui nunquam extra erumpant”... wat onjuist is. — „Mulieres acu extrahunt, et sic sese a pruritu vindicant, sed quia caussam non auferunt, subinde illi renascuntur” — niet uit eieren, maar uit een bepaalde soort van „humor”, lichaamsvocht. — Hij is de eerste auteur, die ons mededeeldt, dat bij het volk, en speciaal bij de vrouwen, de gewoonte heerscht, zich de zieren met de naald uit de huid te halen.

■ 1576. *Acaris*¹⁾, *garapates*, *pedicellus*, *scirus*, *brigans*. SCALIGER, *Exercitationum, &c.*; Ed. 2.; Francofurti; Exerc. 194. p. 631. — Hetzelfde als 1557.

□ 1577. *Cyro*. JOUBERT, *Isagoge therapeuticam methodum, &c.*; Lugduni. — Volgens FÜRSTENBERG 1861 zou cap. VI. „De pediculari morbo”, de *cyrones* behandelen. — Ons treft alleen: „Cyrones peculiariter vulgus acicula extrahit, sed non simul tollatur causa eorum fomes, perseverat affectio.” — Dat is, hoewel met andere woorden, hetzelfde, wat RONDELET 1575, ons vertelt!

■ 1577. *Acarus*, *teredo*, *siere*, *sierken*, *ciron*, *pedicello*, *pidocchietto*, *arador*. JUNIUS (HADRIANUS), *Nomenclator, &c.*; Antverpiae. — Hetzelfde als 1567, en bovendien: *Pedicularis morbus*, *phthiriasis*. Plin. *Affectus quo corpus verminat, scatetque pediculis*, φθειρῶσις. Al. Leussucht. Bel. Luysensucht. — Ja, maar niet zucht van luizen in de beteekenis van *Pediculus capitis* of *corporis*!

□ 1578 (of 1579?) *Cyro*. JOUBERT, *Opera latinorum, &c.* — Ik zag de editie van 1599. De epistola dedicatoria daarvan is geteekend: Monspelii, Aug. 1578. De eerste editie verscheen dus in dat jaar, òf in 1579. — Lib. IV. Pars I is getiteld: *Isagoge therapeuticam methodum*; en bevat niets over zieren. Zie echter hierboven 1577. — Lib. IV. Pars II heet: „De Polorum et cutis, &c.”; en hiervan cap. VI: „De pediculari morbo”, dus gelijkkluidend aan c. VI van de „Isagoge”, door FÜRSTENBERG 1861 geraadpleegd. Ik vermoed, dat deze Sironoloog zich verkeken heeft. — In alle geval is de inhoud van de

¹⁾ Zie de noot op p. 274.

84. *siro*.

beide capita VI dezelfde. — In v. 1. lib. 6. Pars 2. cap. 6: „Pediculi à pedum multitudine (ut volunt).” Dat heeft hij uit VINCENTIUS 1250!

□ 1584. *Pediculus, scirrho*. FALLOPPIUS, Opera omnia, &c.; Francofurti; Tract. de Ulceribus; p. 689. 690. 691. — Hetzelfde als 1563.

■ 1585. *Syro*. GAULIAC, Chirurgia Magna, &c.; Lugduni; tract 6. doctr. 1. c. 3. p. 258. 264. — Hetzelfde als 1363.

■ 1585. *Ciron*. LE JEUNE in zijn brief aan GUILLEMEAU, welken brief men vindt in GUILLEMEAU, Traité des Maladies de l’Oeil, &c.; Paris; p. 102. — Gedeelten van dezen brief worden in verscheidene werken overgenomen, maar altijd in gewijzigd Fransch. Daar dit werkje uiterst zeldzaam is, laat ik den geheelen brief in oorspronkelijken tekst hier volgen.

„Monsieur & frere, sachant que vous aués faict vn Traitté des maladies de l’œil, auquel vous auez non seulement compris, ce que les anciens ont escript, mais aussi ce que vous auez peu obseruer touchant icelles: ie vous ay voulu aduertir, que depuis quelques iours en ca, quelcun de nostre maison, m’a déclaré estre subiect à vne maladie de l’œil, qui est telle, qui luy suruiet à la membrane Coniunctiue, ou blanc de l’œil, certains petits animaux, semblables à petits poulx, ou gros Cirons, lesquels luy causent vne telle demengeaison, que lors qu’il en est trauaillé, il pert patience, frottant assiduelement ses yeux. Iay taché par tous moyens d’y remedier par les remedes que les anciens ont escript qui sont propres au Pthiriasis: mais ie n’ay rien, ou peu profité: ce qui à esté cause que ledit personnage s’est addressé à vne femme de ce quartier de Ioinuille, laquelle en m’a presence avec vne esguille d’argent luy à osté de ladicte Coniunctiue, lesdicts Cirons, fort dextrement & avec peu de douleur, & n’eust esté que ie les ay veu marcher, ie n’eusse peu me persuader se pouuoir engendrer telle vermine au blanc de l’œil. Ladicte femme m’a asseuré, qu’elle en à osté à plusieurs, & ce par diuerses fois, sans qui leur soit surueni aucun inconuenient, & que plusieurs de ce quartier, estoient subiects à telle maladie: ce que i’ay trouvé estre vray, pour men estre songneusement enquis.”

□ 1585. *Ciron*. PARÉ (AMBR.), Des pédicules, des mor-

84. *siro*.

pions et des cirons. — Volgens den éditeur van de „Oeuvres complètes”, van 1841, is dit artikel in 1585 verschenen. — Wat hierin over de zieren vermeldt wordt, is m.i. eene niet-letterlijke vertaling van de passage van JOUBERT 1577.

□ 1585. *Syro, bugans*. SCHENCK, Observationum medicarum rararum, novarum, admirabilium, et monstrosarum; lib. 5. obs. 182. — „De syronibus Graecis medicis incognitis” (sic!). — Hij schrijft, eerlijk, met vermelding van hunne namen, woordelijk over, wat LANGIUS 1560, GABUCINUS 1547, VEIGA 1566, INGRASSIAS 1553, SCALIGER 1557, JOUBERT 1577 en BENEDICTUS 1508 ons over zieren nagelaten hebben. — Wat ons treft, is het volgende: Hij is de eerste, die, in het gedeelte van LANGIUS, niet *Assoabat* (zie 1560), maar *assoalat* schrijft, welke foutieve schrijfwijze klassiek geworden is. — In het gedeelte van SCALIGER schrijft hij *Bugantem* in plaats van *Brigantem* (zie 1557). — In het gedeelte van JOUBERT heeft hij: „Cyrones . . . sub epidermide . . . clam erodendo” noodeloos veranderd in „illam erodendo.” — Hij is de eerste, die, in het gedeelte van JOUBERT, waar deze zegt: „Cyrones peculiariter vulgus aciculâ extrahit”, ons tusschen () mededeelt: „Germanis vocant **Seuren graben**.” Al weer een bewijs, dat het „seuren graben” eene gewone volksbezigheid was, om de ziertjes voor den dag te halen.

□ 1586. *Syro*. VEIGA, Opera omnia a Galeni libros edita; &c.; Genevae; Lib. 1. Locorum affectorum. — Hetzelfde als 1566.

□ 1586. *Pellicello, scirrho, scirro*. VIDIUS, De curatione generatim, &c.; Venetiis; lib. 4. c. 6.; lib. 6. c. 10. — Wat hij ons vertelt, weten wij reeds van ARISTOTELES, CHAULIAC (1363), SCALIGER (1557). Hij maakt den indruk overgeschreven te hebben. Wanneer wij echter aandachtig lezen, dan komt er één woord in voor, dat ons leert dat hij ze toch zelf gezien heeft.: „vesiculas non suppurantes, quas si quis perforat exeunt albi”. Hij is de eerste, die b e s c h r i j f t, d a t z i j w i t z i j n.

□ 1589. *Assoabat, pedecello, syro*. LANGIUS, Epistolarum medicinalium, &c.; Jena; lib. 2. epist. 42. — Als 1560.

■ 1592. *Cyro*. RONDELET, Methodus curandorum om-

84. *siro*.

nium morborum corporis humani, &c.; Francofurti; lib. 1. c. 3. — Hetzelfde als 1575.

■ 1592. *Acaris* ¹⁾, *garapates*, *pedicellus*, *scirus*, *brigans*. SCALIGER, Exotericarum exercitationum liber de Subtilitate; Ed. 3.; Francofurti; exerc. 194. §. 7. — Hetzelfde als 1557.

■ 1593. *Syro*. VEIGA, Opera omnia in Galeni libros edita, &c.; Lugduni; p. 181. Commentarii. . . . de locis affectis; p. 270. a. Lib. 1. Locorum affectorum; lin. 51. — Hetzelfde als 1566.

■ 1594. *Pediculus*, *pedunculus*, *cyro*. VAN HEURN (HEURNIUS), De morbis qui in singulis partibus capitis insidere consueverunt, &c.; Lugd. Batav.; p. 35. c. 6. De pediculis infestantibus, &c.; p. 36, col. 2.: „Arist. pedunculos ex carne gigni existimat”. — P. 37. col. 2.: „Cyrones unà cum pruritu facilè eneco”. — P. 35. c. 6.: „Pedunculus, pediculus, à pedum copiâ” (dat heeft hij van VINCENTIUS 1250; en hij voegt er zelf bij:) „qua hoc animalculum abundat” (sic!)

■ 1594. *Syro*, *bugans*. SCHENCK, Observ. med. rar. nov. adm. monstr. &c.; Friburgi Brisgoiae; Lib. 5. obs. 182. — Hetzelfde als 1585.

■ 1596. *Pediculus*, *pellicello*, *scirrho*, *scirro*. VIDIUS, Universae Artis medicinalis. . . . comprehensae, &c.; Francofurti; tom. 4. l. 4. c. 6. p. 391; l. 6. c. 10. p. 440. 441. 442. — Hetzelfde als 1586.

■ 1597. *Dierke*. GUILLEMEAU, Tracktaet van alle de ghebreken der Oogen, &c.; Dordrecht; p. 107. — „So vintmen ooc wel somtijts neffens dese materie in de voorsc. geswellekens beslotē. . . . dierkens. . . .”. Zie 1585.

■ 1597. *Syro*, *bugans*. SCHENCK, Observ. med. rar. nov. adm. monstr., &c.; Friburgi Brisgoiae; lib. 5. obs. 182. — Hetzelfde als 1585.

■ 1599. *Cyro*. JOUBERT, Opera Latinorum, &c.; Francofurti; Lib. 4. P. 2. c. 6. — Hetzelfde als 1578.

■ 1600. *Syro*, *bugans*. SCHENCK, Observ. med. rararum, &c.; Francofurti; tom. 2 p. 401—402. obs. 182. — Als 1585.

■ 1601. *Pediculus*, *pedicello*. CAESALPINUS, Κάτοπτρον sive Speculum artis medicae Hippocratum, &c.; Lugdunum;

¹⁾ Zie de noot op p. 274.

84. *siro*.

lib. 4. c. 17. — Hij schrijft er maar een paar regels over, die hij aan andere auteurs ontleent; maakt bovendien eene fout: „scissa pustula egreditur . . . pediculus niger” (sic!)

□ 1601. *Pediculus*, *pedicello*. MERCURIALIS, De morbis cutaneis, &c.; Venetiis; lib. 1. c. 7. — Hetzelfde als 1572.

■ 1602. *Pedicellus*, *pellicellus*, *scirro*, *cyro*, *scirus*, *brigans*. ALDROVANDUS. De Anim, Ins. libri VII. — Hij is een compiler, die alles, wat anderen reeds gezegd hebben, herhaalt, meestal met vermelding van de bron; soms ook niet; dikwijls vlecht hij de zinnen door elkander; maar hij kan ook rede-neeren en deduceeren.

In zijn Prooemium, p. 6.: *pedicellus*.

Lib. 5. c. 4. p. 544.: „*scirrones*, quod sine pedibus esse rectius Mercurialis dixisset”. Dat heeft MERCURIALIS nooit gezegd! — *Pellicellus* heet zoo „quod inter pelliculam & cutem serpent”. VARCHI was voorzigtiger; zie 1570; bovendien: welk onderscheid is er tusschen *pellicula* en *cutis*?

In de aanhaling van hetgeen SCALIGER 1557 mededeelt, komen, p. 545, natuurlijk ook de namen *scirus* en *brigans* voor. — Hij heeft blijkbaar de zieren zelf gezien: „*Cyrones* . . . ova Papilionum quodammodo sua figura aemulantur: sunt enim rotundi, exigui, subcandidi.”

P. 547. Hier behandelt hij, in § Generatio, de kwestie, waar de zieren vandaan komen. „Itaque remanet nullo modo fieri posse, ut Pediculi gignantur ex carne, quemadmodum dicit Aristoteles”. Hij is het ook volstrekt niet met ARISTOTELES eens, dat de luizen: „ex eorum coitu Lendes nasci; ex Lendibus deinceps nihil”. Men zou hem voor eenen voorstander houden van de leer „omne vivum ex ovo”; maar dat is niet het geval; hij bederft den indruk weer door zijn „Ego arbitror Pediculos, vel intra, vel extra corpus gigni; cum extra gignantur, id puto fieri dupliciter” (of uit zweet en vuiligheid, door onreinheid, of per contagium) *Scirrones* à sanguine vel pituita, cui admixtum sit aliquid flauae vel atrae bilis tenuioris vim habens leniter erodendi” . . .

P. 548. „*Cyrones* siue *Pedicelli* ex sicciore sunt materia”. —

Bij de behandeling van de geneeswijze, p. 556, 557: „*Cyrones*,

84. *siro*.

sive *Pedicellos vulgus peculiariter acicula extrahit*". Dat heeft hij van JOUBERT 1577.

□ 1602. *Chiro, siro, pediculus, syr.* PLATER, *Praxeos medicae opus, &c.*; Lib. 2. c. 13. — Het eenige nieuws, wat hij vertelt, is: „adeo ut vix dum etsi eximantur, nisi speculo lucido imponantur, possint cognosci, motusque ipsorum observavi.” — Hij gebruikte dus eene loupe. — Verder: „Hos *Sirones* Germani **Süren** appellant, rectius forte *Chirones*, cum manus occupant”. (sic!). Van nu af wordt het woord *chiro* meer gebruikt.

■ 1605. *Pediculus, pedicello.* CAESALPINUS, *Κάτοπτρον* sive *Speculum Artis Medicae Hippocratum, &c.*; *Francoforti*; lib. 4. c. 17. p. 270. 271. — Hetzelfde als 1601.

■ 1605. *Pedicello, pediculus, syro.* LANGIUS, *Epistolarum medicinalium volumen tripartitum, &c.*; *Hanoviae*; Lib. 2. epist. 42. p. 682. 685. — Hetzelfde als 1560.

■ 1606. *Pedicillus, scirrho.* FALLOPPIUS, *opera omnia, &c.*; *Francofurti*; p. 567.: *De Ulceribus*; p. 612. 613. — Hier vinden wij weder dezelfde passage van 1563: *aliquando afficitur cutis pluribus squamis, & pustulis, parvisque ulceribus, cum prurito multo*,” Op. p. 680 worden onder denzelfden naam van „*Scirrho*” inwendige harde deelen bedoeld.

□ 1607. *Siro, pediculus.* HORSTIUS, *De causis symptomatum qualitatis mutatae, &c.*; *Wittenbergiae*; *Thesis* 30. — *Nomen nudum.*

□ 1608. *Pedunculus, pediculus, cyro.* VAN HEURN (HEURNIUS), *Opera, &c.*; *Lugd. Batav.* — Hetzelfde als 1594.

□ 1608. *Chiro, pediculus, siro, syr.* PLATER, *Praxeos seu de cognoscendis . . . affectibus, &c.*; *Basileae's* p. 558, *Tract.* III. *De Vitiis*; p. 966—970. — Hetzelfde als 1602.

■ 1611. *Pediculus.* VIDIUS, *De curatione membratim libri XI, &c.*; *Venetiis*. — (Dit is een ander werk dan: „*D. c. generatim*, 1586). — Lib. 1. c. 3. *De curatione affectuum in cute capitis*; p. 7. sub. *c.*; „*Sunt autem pediculi parvae bestiolae, albiae, segnes, residentque altius in cute, non in superficie quemadmodum porrigo.*” —

□ 1612. *Acaris, brigans, garapates, pedicellus, scirus.* SCALIGER, *Exotericarum exercitationum Libri XV,*; *Ed. IV*; cum

84. *siro*.

figuris ligni incisus! — Jammer, dat ik deze editie niet raadplegen kon. De tekst zal wel dezelfde zijn als die van 1557.

■ 1612. *Pellicello*. Vocabolario degli Academici della Crusca, &c.; Venezia. — „È un picciolissimo bacolino, il quale si genera a' rognosi, in pelle in pelle, e, rodendo, cagione un' acutissimo pizzicóre". — Dat zal wel een druk- of schrijffout zijn voor „tre pelle e pelle": tusschen huid en huid, tusschen de beide huidlagen. N.B.; er staat niet cagione la roгна!

■ 1614. *Ciron*. PARÉ, Les oeuvres corr. et augm. par luy-mesme, &c.; 7e Ed. revue. Paris; p. 739. — Hetzelfde als 1585.

■ 1615. *Zier*. PARÉ, De Chirurgie ende alle de Opera, &c.; uut de Francoysche vvt de vierde Editie overgheset; Amsterdam; p. 569. l. 20.; p. 579. c. 5; p. 580. Van de Zieren. — Hetzelfde als 1585. — Hier vinden wij voor de tweede maal het Hollandsche *zieren*; zie 1567; die dus in Nederland wèl bekend waren.

■ 1618. *Cyro, brigans, pedicellus, pellicellus, scirro, scirus*. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. libri VII, &c.; Ed. 2. ; Francofurti. — Prooemium, p. 6.; Lit. 5. c. 4. p. 544—548, 556—557. — Hetzelfde als 1602.

■ 1618. *Sühr, pediculus*. JOEL, Opera medica, &; Hamburg; v. 3. l. 4. sect. 3. n. 8. — Handelend over lumbrices (= *Ascaris*): eius generis sunt.... pediculi et exilissimi vermiculi, qui pustulas excitant, a nostris **die Sühren** nominantur". — Dat is alles; maar de stijl deugt niet; wat zijn nu de *Sühren*. de „vermiculi", of de „pustulae"?

■ 1619. *Brigans, pedicello, pediculus, pelusello, siro*. SCALIGER. Aristotelis Historia de Animalibus Jul. Caes. Scaligero interprete, &c.; Tolosae, — Lib. 5. c. 25. (hier: 26). §. 1. handelt o.a. over de zieren, met de „Annotatio" van „Caesar": „Neque enim sugunt ut pulices, sed rodunt." Hij zegt niet dat zij geen bloed eten. — „Quod nos in castris & in mare saepe, & diu experti sumus". Te zijner tijd heerschte dus de schurft nog al hevig bij de soldaten en bij de visschers. — „Qui sub cute oriuntur, minimi, rotundi, & serpent." Wij zagen reeds sub 1557, dat hij de eerste was, die den bol-

84. *siro*.

vorm waarnam. — „A Romanis *pedicelli*: à Liguribus Taurinis *peluselli*: à Gallis *sirones*: à Vasconibus *brigantes* vocantur. — SCALIGER maakt verder dezelfde opmerking over ARISTOTELES' bewering, dat uit de door de luizen voortgebrachte neten niets komt, als ALDROVANDUS 1602, (zie p. 282): „Falsum enim est ex lendine nihil gigni. Nam pediculi gignuntur. Et ex ovis cimicum cimices: vidimus nos echoatos.” Hij heeft het zelf herhaalde malen gezien.

■ 1622. Σκώληξ ἐπιδέρμιδος, *Acarus, teredo, sūr, syro*. JOEL, Operum medicorum, &c.; Tomus Quartus; Luneburgae; Lib. 10. sect. 3. c.12. p.450: „Σκώληκες ἐπιδέρμιδος, Acari, teredines, Nostris **die Sūren**, Johannes de Vigo chirurgus Italicus Syrones vocat. Sunt autem animalcula admodum exigua instar ovorum halecum piscium, sed longe minora, uti ut visum fere effugiant, colore albicantia cum capitellis nigris . . . & si affecta pars igneo calori propè admoveatur, pruriginem cum ingenti voluptate affecto loco inducunt, ac confricationem postulant, quam subsequitur cruciatus. . . . Ex pustulis autem, unguibus compressis, aquosus humor prosilit” . . . „Eveli enim possunt cum cuspidē acus, si prius cuticula aperiatur. Statim enim albicans vermiculus cum nigro capitello apparebit, qui exemtus, si in tersum speculum imponatur, movebitur per se de loco.”

Het is mij niet gelukt, uit te vinden, of de uitdrukking Σκώληκες ἐπιδέρμιδος van nog ouderen datum is. — *Teredo* is van 1612. — Hij heeft ze blijkbaar met een nog betere loupe gezien dan PLATER 1602. Hij vergelijkt ze met eieren van zeevisch. Al is de uitdrukking „niger” overdreven, hij zag toch, dat de kleur van het „capitulum” donkerder was dan die van het lichaam; misschien speelde lichtbreking hem hierbij parten; hij noemde zijne lens een „reinen doorkijk”; hij zag ze bewegen; vreemd, dat hij niet over pootjes spreekt.

In oudere werken vinden wij wel de mededeeling, dat de jeuk in bed en onder dekens erger wordt. Hier, dat zij bij nadering van het vuur ondragelijk wordt; tot wrijven (krabben) dwingt, en tot een foltering aangroeit. Dat zal wel eene dubbele oorzaak hebben: niet alleen, dat de zieren actiever

84. *siro*.

worden, maar ook de zenuwen worden, door den toevoer van bloed, gevoeliger.

□ 1622. *Ciron*. In het handschrift van DE PEIRESC (zie over dit handschrift p. 166, sub. *Acarus farinae*, 1622) vindt ik de oudste beschrijving van eene *Acarus siro*, door het mikroskoop gezien.

„J'y ay faict mettre un *ciron* que j'ay trouvé beaucoup plus gros que les mittes, mais de fort differante forme, car il est quasi justement comme les petits animaux gris qui sont soubz les pierres nommez en Provence des pourquetz Nostre Dame, et les latins pedunculus saxatilis, et paroissoit de pareille grosseur mais blanc comme un grain de sel et un peu transparant. Il estoit quasi en figure d'ovalle sans guieres de differance de la teste à la queüe non plus que cez animaux saxatiles si ce n'est qu'au droict de la teste il y a un petit grain aigu, accompagné de quatre jambes fort courtes mais grossettes. Ils estoient garnis de quatre autres petites jambes près les costez, mais fort longues et fort déliées, lesquelles ils traissent conune si c'estoient des queües, et semble qu'il y en ayt encor deux autres tout au derriere qu'ils traissent pareillement et qui sont quasi imperceptibles (1), lesquelles ils appuyent en derriere pour saulter en avant (2). Le dessous estoit façonné et canellé comme les dessous d'un cancre marin ou favouille, et les petits canaux estoient roussastres (3). Le dos estoit façonné comme une tortüe ou le doz d'un scarabey, et arrondy en demy bosse gromeleuse. -

Opmerkingen. 1. De achtterrandborstels! — 2. Gaarne vergeven wij hem deze onderstelling. — 3. Dat zijn de apodemata (epimeren) en vermoedelijk ook de 4 achterpootjes, die, later, eerst door DE GEER 1778 beschreven en afgebeeld zijn!

□ 1622. *Ciron*. DE PEIRESC in een brief aan JOHANNES SELDEN over KUFFLER, d.d. 21 Dec. 1622. Deze brief is gepubliceerd in CAMDEN (GULIELMUS) et illustrium virorum ad G. Camdenum epistolae; Londini; 1691. p. 387, en in: DE WAARD, De uitvinding der verrekijkers, 's-Gravenhage, 1906. p. 299—300. Ik neem daar uit over:

„Nous avons bien veu icy de ses petites lunettes, qui font

84. *siro*.

voir des *cirons*, et des mittes gros comme des mouches, qui sont certainement admirables.”

■ 1623. *Brigans, cyro, pedicello, pellicello, scirro, scirus*. ALDROVANDUS, de Anim. Ins. Libri VII, &c.; Ed. 3.; Francofurti; Prooemium, p. 6.; Lib. 5. c. 4. p. 544—548, 556—557. — Hetzelfde als 1602.

□ 1623. *Pellicello*. Vocabolario degli Academici della Crusca, &c.; Venezia. — Hetzelfde als 1612.

□ 1625. *Ciron*. CHOREZ, Les admirables lunettes &c. Paris 1625. Opgenomen in: DE WAARD, De uitvinding der verrekijkers; 's-Gravenhage 1906, p. 295.

„De sorte qu'un *ciron* apparoist aussi gros qu'un poids. Tellement qu'on discerne sa teste, et ses pieds, et son poil.”

■ 1627. *Zier*. PARÉ, De Chirurgie ende alle de Opera, &c.; Haerlem; l. 20. c. 6. (was vroeger 5). p. 580. — Dezelfde druk als 1615, maar met nieuw titelblad. — Hetzelfde als 1585.

□ 1628. *Cyro*. RONDELET, Opera omnia, medica, &c.; Coloniae-Allobotriæ; 12°; lib. 1. cap. 3. — Hetzelfde als 1575.

□ 1630. *Acarus, cyro, pedicello, pediculus, lebendige Seur*. HAFENREFFER, Πανδοχῆϊον αἰολόδεσμον &c.; Tübingen; l. 1. c. 10. — Wij zagen, dat ISIDORUS ± 620 het woord *pediculus* aldus verklaart: „quod magis pedum motu, quam morsu, cutem laedent;” VINCENTIUS 1250 echter: „a numerositate pedum”; VARCHI 1570 het woord *pellicello*: „forse quei nascendo tre pelle e pelle”; en VAN HEURN 1594 het woord *pedunculus*: „à pedum copiâ qua hoc animalculum abundat”. — Dat zou men eerder van een duizendpoot kunnen zeggen! Wanneer wij nu (zie bij de Recapitulatie) 17 verschillende schrijfwijzen alphabetisch rangschikken, dan geloof ik, dat wij hier met het gewone verschijnsel van klankverandering te doen hebben, en dat de oorsprong dier woorden in het duistere verleden ligt. De zespotige mier wordt toch niet zoo genoemd!

Nu betreft HAFENREFFER de meening van ISIDORUS (die het over *Pediculi*, niet over *Acarus siro* heeft!) bij de *Acarus siro* in den volgenden zin.

„Assimilare namque homo, quae non potest, variè tanquam nociva expellere tentat, qua expulsione, quae per insensilem

84. *siro*.

transpirationem vel sudorem non excernuntur, intra cutem haerentia, varias in cute affectiones excitant, inter quas et pediculi numerantur. Isidoro sic dicti, quòd magis pedum motu, laedent cutem, quam morsu. Sunt autem animalia ex putrefactione humorum intra cutem orta, quandoque erumpentia, quandoque intus haerentia, insignemque prurimum in cute excitantia”.

Kende men de geschiedenis van de kennis omtrent *Acarus siro* niet, men zoude uit boven aangehaalde zinnen opmaken, dat het toen reeds bekend was, dat de zieren pootjes hadden! Dat wist alleen DE PEIRESC, 1622, wiens handschriftelijk gedeelte over *siro* eerst thans gepubliceerd wordt! Het is een toeval, dat HAFENREFFER in dezen eenen zin het woord *pediculus* gebruikte en er de sententie van ISIDORUS bij sleepte.

Uit niets blijkt, dat hij de zieren zelf kende. De vergelijking van de zieren met „ova papilionum” kan hij van ALDROVANDUS 1602 overgenomen hebben. Verder vertelt hij ons geen nieuws.

In zijn „Liber secundus”, c. 12. p. 295 heeft hij het over eene eigenaardige ziekte aan de nagelwortels van vingers en teenen, welke ziekte door zekeren FABRICIUS (WILLEM FABRICIUS van Hilden? alias HILDANUS?) „*Acarus*” genoemd wordt. En nu voegt HAFENREFFER eraan toe: „qui aliàs **Suren**/item ein **Milben** significat.”

■ 1631. *Sur, Siro*. JOEL, Operum medicorum, &c.; Luneburgae; Tom. 6. (dus 9 jaren na Tom. 4. verschenen!) p. 138. — „Sic *sirones* vocata animalcula sub cuticula **die Suren**.” — Dat is alles.

■ 1634. *Acarus*. MAYERN, in de voorrede tot MOUFET's Theatrum Insectorum; p. VI (ongenummerd). — „Imò ipsi *Acari* prae exiguitate indivisibiles, ex cuniculis prope aquae lacum quos foderunt in cute, acu extracti, & ungui impositi, c a p u t r u b r u m, & p e d e s quibus gradiuntur ad solem prodent.” — Spatieering van mij.

Hij heeft dus een mikroskoop gebruikt. Hij heeft het r o o d e „kopje” gezien, en pootjes, waarmede het dier liep. Hij haalde de zieren uit de gang niet ver van het blaasje.

84. *siro*.

Dat alles vinden wij ook vermeld in het boek van MOUFET, zooals wij straks zullen zien. Hier staan wij voor een eigenaardig geval. MOUFET's boek verliet de pers 3 Dec. 1633. Aan MAYERN (POWER 1664 zegt: „our famous MAYBERN”) werd, vermoedelijk door den uitgever, verzocht, eene voorrede te schrijven. Hij moest daarvoor eerst met het boek kennis maken. Dat kostte tijd; zoodat het boek eerst in Mei 1634 verscheen. In alle geval is de voorrede met de grootste waarschijnlijkheid van lateren datum, dan het boek. Maar, volgens de gebruikelijke begrippen over prioriteit, was dus MAYERN (Voorrede p. VI.) de eerste, MOUFET, p. 266., de tweede, die het nieuws mededeelde! Zie echter hier beneden sub 1641 SENNERT!!

■ 1634. *Syro, acarus, pedicello, ciron, scirus, brigans, wheale-worme, seur, assoabat, assoalat*. MOUFET, *Insectorum sive min. anim. Theatrum, &c.*; Londini; Lib. 2. c. 24. p. 266. — Het werk van MOUFET is, volgens den titel: „olim ab EDOARDO WOTTONO, CONRADO GESNERO, THOMAQUE PENNIO inchoatum”. — Daar hij niet aangeeft, welk gedeelte door die drie biologen geschreven is, en wat hij er zelf aan toevoegde, zoo neem ik stilzwijgend aan, dat, wat nu volgt, van MOUFET's hand is.

Het gedeelte over de zieren is ten deele eene compilatie uit oudere werken. Nieuw is het volgende.

„*Syrones ἀπὸ τοῦ σαρδίου ἔρπειν*.” Dat is een zin, dien hij aan een scholiast ontleend heeft. Aan wien? Ik heb dat niet kunnen uitvinden. Het beteekent: (Het woord) „*syrones*” (is afgeleid) „van het sleepend” (langzaam) „kruipen”. Het is waar, dat de zieren slechts langzaam onder de huid vooruitkomen; maar de afleiding van het woord „*syro*” van het grieksche *σάρδιον*, of *σέρειν*, trahere, trekken, langzaam vorderen, is onjuist.

„*Syronibus nulla expressa forma (ut recte Scaliger notavit) praeterquam globi*.” — Dat „ut recte notavit” bewijst, dat MOUFET de zieren zelf gezien heeft. Dat wordt ook door het volgende bewezen.

„*Colore est albicante, capite excepto; propius intuenti nigricat, vel nigro parvum rubet*.” — In werkelijkheid is het „kopje” roodbruinachtig. Sub 1622 zagen wij eveneens

84. *siro*.

„cum nigro capitello”. Ook hier zal dus wel sterke lichtbreking in het spel geweest zijn. Toch is hij de waarheid nabij.

„Mirum est quomodo tam pusilla bestiola nullis quasi pedibus incedens, tam longos sub cuticula sulcos peraget.” — Heeft hij met „nullis q u a s i pedibus” bedoeld, dat de pootjes zoo klein zijn? Of wel, zag hij hen bewegen, en besloot daaruit, dat ze dan toch wel pootjes moesten hebben? MAYERN (zie p. 288) was beslist in zijne mededeeling!

„Hoc obiter est observandum, Syrones istos non in ipsis pustulis, sed prope habitare”. — Dat beweert MAYERN ook (zie p. 288). Mij dunkt b e i d e n h e b b e n d a t o n t d e k t.

Verder: Illorum quippe proprium est non longe residere ab humore aqueo in vesicula vel pustula collecto: quo absumpto vel exsiccato, brevi omnes intereunt. Unde colligimus, quemadmodum ex sero putrefacto oriantur, sic eodem vicissim sustentantur”. „Horum nullus antiquorum meminit praeter Abinzoar”. — Hij is blijkbaar niet op de hoogte. Zie o.a. 350 v. Chr., 240 v. Chr., 170, enz.; eigenlijk mag men ABŪ MARWĀN niet meer tot de „Antiqui” rekenen!

„Neque Syrones isti sunt de pediculorum genere Nam illi extra cutem vivunt, hi vero non”. Hoewel dat geen afdoende reden is, heeft hij toch gelijk; hij rangschikt ze dan ook onder de „Mites”, in de buurt van die „in caseo, foliis, atque cera: neque revera Aristoteles ullo quod sciam scripto inter pediculos Acaros numeravit.” Ook dat zou geen reden zijn, daar 1^e ARISTOTELES de groep der „Mijten” niet kende, en 2^e hij de *ἄκαρι* (= *Carpoglyphus lactis*) niet tot de *φθεῖρες* rekende. — Hij verhaalt verder een geval van eene Engelsche nobelvrouwe, die de schurft over het heele lichaam had en daaraan succombeerde.

■ 1638. *Brigans, cyro, pedicello, pellicello, scirro, scirus*. ALDROVANDUS, De Anim, Ins. Libri VII.; Ed. 4; Bononiae. — Prooemium, p. 6; Lib. 5. c. 4. p. 544—548. 556, 557. — Hetzelfde als 1602; 1618. 1623.

■ 1641. *Ciron*. PARÉ, Oeuvres, &c.; 10e Edit.; Lyon; Zie 1585.

■ 1641. *Siro, acari* (singul.), *chiro, pediculus, pediculus subcutaneus, acarus, pedicello*. SENNERT, Opera omnia in tres Tomos divisa, &c.; Parisiis. — In Tom, III. p. 132. Hypo-

84. *siro*.

mnemata physicae, p. 157. Hypomnema III, c. 1. De Atomis, p. 162, col. 2 vindt men: „Sunt & *Sirones* vulgo vocati, *pediculi* tantae parvitatís, ut vix acutissimo visu, & non nisi in speculo, conspici possint. Animalia tamen haec sunt. Habent ergo facultatem animale[m], nutrientem, moventem, & sentientem in corpore organico, eoque ex plurimis organis constructa. Alimentum attrahunt, coquunt, assimilant, moventur. Habent ergo spiritus naturalis, habent animales, qui quidem et ipsi corpora sunt; habent organa, in quibus illi generantur, quibus continentur. — De spatieering is van mij. Waargenomen heeft hij niet; maar het is toch merkwaardig, dat bij hem de gedachte wakker werd, dat zulke diertjes toch óók geslachtsorganen bezitten moeten. — Ons treft nog de volgende zin: „Et si animalculum illud *Acari*, vel *pediculus subcutaneus*...” Hij gebruikt hier dus het woord *acari* sensu singulari, evenals ARISTOTELES deed voor *Carpoglyphus lactis*.

In Tom. III. p. 235. Practica medicina; Lib. 5. p. 282. Pars I. c. 24: De sudaminibus & Sironibus; p. 283. col. 1. „*Sirones*”. — Wat ons hier treft, zijn de volgende zinnen: „Pertinent.... pustulae, Germanis **Seuren** dictae.” Hier worden dus met „seuren” de „pustulae”, niet de zieren bedoeld. — „Effodiuntur *chirones* plerumque acu.” Dus nog steeds is dat bij het volk in gebruik. — „Cognoscitur vermiculos hosce in pustulis late re, quod major pruritus quam alias in hisce perspicitur”. De spatieering is van mij; de zin is zoodanig, dat wij besluiten moeten, dat hij die merkwaardigheid zelf vond, niet aan MEYERN of MOUFET ontleende.

Wie is nu degeen, die het eerst daarvan gewag maakt? Die vraag is gerechtvaardigd. Men zou zeggen: de beide hierboven genoemden. Maar daarvan ben ik nog niet zoo zeker. En wel om de volgende reden. FÜRSTENBERG 1861 zegt, dat SENNERT in Lib. 5. c. 24 van zijne „Institutiones medicales” 1611. boven aangehaalde woorden publiceerde. Maar hij heeft niet die editie geraadpleegd, maar eene van 1676!! — Ik kan hierbij de verzekering geven, dat de editie van Wittebergiae 1611 dat caput niet bevat. Evenmin de editie van Wittebergae 1620. Maar het werk

84. *siro*.

van 1641 wè! Maar dat is getiteld: „Opera omnia”; dat wil zeggen, dat de „Libri”, die het bevat, reeds vroeger het licht zagen. In welk jaar verscheen nu cap. 24? Vóór, in, of na 1634? —

Verder vinden wij: Lib. VII. c. 10. De differentiis animalium, eene opsomming: *acari*, *pediculi*, *pedicelli*. Nomina nuda. Hier dus sensu plurale!

■ 1643. *Syro*, *bugans*. SCHENCK, Observationes medicae rariores, &c.; Lugduni; lib. 5. p. 676, col. 2. sqq. — Hetzelfde als 1585.

□ 1644. *Brigans*, *cyro*, *pedicello*, *pellicello*, *scirro*, *scirus*. ALDROVANDUS, De Anim. Ins. libri VII.; Ed. V.; Bononiae. — Prooemium p. 6.; Lib. 5. c. 4. p. 544—548; 556. 557. — Hetzelfde als 1602. 1618. 1623. 1638.

■ 1649. *Zier*. PARÉ, De Chirurgie ende Opera van alle de Werken, &c.; Amsterdam; l. 20. c. 6. p. 580. — Dezelfde editie als die van 1615 en 1627, maar met een ander titelblad; derhalve hetzelfde als 1585.

■ 1650. *Cyro*, *acarus*, *Reitlis*. HAUPTMANN, Epist. praeliminaris de viva mortis imagine; Francofurti. — „scabie & pustulis, Cyrones, sive Acari, quos Germani die **Reitlisen** appellitare solent, quique cicatrices causant atque exedunt, ex ictiore & seroso humore propullulant . . . &c.” — Verder geen nieuws. Hij is een heftig tegenstander van de generatio aequivoca. En toch; die laatste zin?!

■ 1650. *Suehr*. JOEL, Opera medicorum, &c.; Tomus tertius, &c.; Rostochii. — Hetzelfde als 1618.

■ 1650. *Acarus*, *pediculus*, *pediculus subcutaneus*, *pedicello*, *siro*, *chiro*, *acari* (singularis!). SENNERT, Opera omnia in tres tomos divisa, &c.; Lugduni; Tom. 1. Hypomnema III, c. 1. p. 162. col. 2. en Tom. III. p. 235. — Hetzelfde als 1641.

□ 1652. *Cyro*. BORELLUS, Historiarum et Observationum Med. Phys. Centuriae IV, &c.; Hagae Comitum; Cent. 2. obs. 48. — Na een zinnetje, waarin blijkbaar *Tyroglyphus farinae* bedoeld wordt, zie aldaar, volgt: „sic multis morbis tum externis, tum internis detinemur, qui ab animalibus invisibilibus fiunt, tales sunt cyrones dicti, pruritus, herpes, &c. ut engyscopiis percipi postest”. — Dat is alles. Zie hier

84. *siro*.

de kiem van de latere verwarring. Na hem: BORELLUS 1656, KIRCHER 1665, SCHWIEBE 1722, ten slotte LINNAEUS 1746, 1752, 1758. — PIERRE BOREL was medicus in Parijs.

■ 1652. *Sühr*, σκώληξ ἐπιδέρμιδος, *teredo*, *sür*, *syro*, *sur*, *siro*. JOEL, Opera medica, edita a BACHMEISTER; Rostochii; Tom. III. l. 4. sect. 3. n. 8. (hetzelfde als 1618); Tom. IV. l. 10. sect. 3. c. 12. (hetzelfde als 1622); Tom. IV. p. 138. (hetzelfde als 1631. — Het eerstgenoemde is slecht gecorrigeerd: in plaats van „vermiculi”: „ventriculi”.

■ 1653. *Pediculus*, *pedicello*, *scirus*, *brigans*, *ciro*, *syro*. JONSTON, Hist. nat. de Insectis Libri III, &c.; Francofurti a. M.; p. 114. l. 2. tit. 1. c. 1. p. 120. art. 3. col. 1. sqq. — Hij rekent ze tot de Insecta terrestria pedata non alata sex pedum. Hij compileert uit ARISTOTELES, MERCURIALIS 1572, MOUFET 1634, THOMAS À VEIGA 1566, SCALIGER 1557, LANGIUS 1560 en noemt hunne namen.

■ 1656. *Acarus humanus*, *syro*, *vermiculus*. BORELLUS, Observationum microsc. Centuria, &c.; Hagae Comitum; obs. 21. p. 17. — „Sunt qui Syrones seu Acaros humanos testudiniformes esse asseverunt, & ab aliis insectis vexari, sed id adhuc observare nequivi.” — Obs. 32. p. 21. „Vermiculi etiam in . . . scabiebus, aliisque morbis cutaneis . . . cernuntur.” — Hij heeft ze dus niet zelf gezien.

□ 1656. *Chiro*, *pediculus*, *siro*. PLATER, Praxeos seu de cognoscendis . . . affectibus homini incommodantibus, &c.; Tract. III. de Vitiis; Basileae. — Hetzelfde als 1602.

■ 1657. *Cyro*. BORELLUS, Histor. et Observ. med. phys. Centuriae IV, &c.; Parisiis. — Cent. 2. obs. 48. p. 146. — Hetzelfde als 1652.

■ 1657. *Reitlis*, *ciro*, *acorus*. HAUPTMANN, Uralter Wolkensteinischer warmer Badt- und Wasser-Schatz, &c.; Leipzig. — P. 154: „. . . kleine Gewürme in sich haben, die man wohl bey solchen Leuten ausgraben, uñ denen die es nicht glauben in *microscopicis instrumentis* sichtiglich und lebendig zeigen kan, so in gemein von uns Teutschen **Reitlisen**, von denen *Medicis*, und *latinis* aber *Cyrones* sive *acori* genennet, und also *definiret* werden: Quod sint vermiculi minimi

84. *siro*.

corrosione carnis & cutis summum pruritus excitantis variorum generum pustulas, maligna atque atrocia ulcera causantes.”

■ 1657. *Cyro, acarus, Reitlis*. HAUPTMANN, Epistola prae-liminaris Tractatui de viva mortis imagine, &c.; Leipzig. — Tweede druk, zie 1650, verscheen achter het hierboven genoemd werkje; iets andere letterzetting: „Cyrones sive Acari, quos Germani **Reitlisen** appellitare solent, quique cicatrices causant atque exedunt...”

■ 1657. *Acorus, cyro, Reitlies*. HAUPTMANN, (Epistola) Maximè Reverendo Patri ac Illustri S. Theol. D. Domino Dr. Athanasio Kirchero, &c.; Leipzig. — Deze brief verscheen achter den hierboven geciteerden. Aangezien de daarin voorkomende afbeelding niet alleen de oudste van de schurftmijt, maar zelfs van alle *Acari* is, reproduceer ik haar hier te midden van hare omgeving.

Forsan convenient illi undique; cum
iisdem infectis, quæ ex cute humana scabie ac
pustulis correpta effodere non fastidivi, quæve
vulgò acori seu Cyrones, Germ. die **Reitlisen**
appellari solent. Atque hi ipsi vermiculi quan-
tum per ejusmodi microscopicum organum,
mihi cognoscere licuit monstruosam plane figu-
ram, permultas videlicet easque oblongas post
tergum caudas, (uti ex hoc ipsa rudi tantum ca-
lamo adumbrata effigie colli-
gere est,) oculis meis ex- hibu-
erint, ita ut eadem plane linea
menta communemque vultum cum iis obtinere
vermiculis, Germanicè **Mölsen** dictis, videan-
tur, qui in calcis ultimò tandem instar villosi
pulveris pronasci solent, & à quibus hæc lactis
massa coacti penitus penitusque etiam consumi-
tur.

Fig. 62.

Hoe slecht de teekening ook is, duidelijk geeft zij toch weer, dat het diertje slechts ééne ovale lichaamsafdeeling

84. *siro*.

had, waaraan een kop, zes pooten en vier achterrandscharen bevestigd zijn. De teekening is verder gemaakt met eene in dien tijd gebruikelijke vèeren pen; de haken aan het einde der haren zijn slechts het gevolg van het terugspringen der hand bij eene forsche streek naar beneden. Men krijgt die haken ook, als men snel eenige q's schrijft. Bij het vervaardigen van de teekening werd HAUPTMANN nog beheerscht door de vastgewortelde meening, dat een ziertje een Insekt is, met 6 pooten. Bij eene schurftmijt zijn slechts de voorste 4 korte pootjes zichtbaar. Het is toch mogelijk, dat hij het 3^e paar pooten zag; platgedrukt, worden die zijdwaarts gestrekt. Zie de teekeningen van 1682. De 4 achterrandscharen zijn in werkelijkheid de stijve borstels, aan het uiteinde der 4 van boven niet zichtbare, zeer korte achterpootjes ingeplant. Hij heeft dus abusievelijk aan het diertje 10 pooten geteekend. Hij was, bij het zien van dit diertje blijkbaar zoo ontgaan, dat hij die borstels „permultas oblongos caudas” noemde!

■ 1657. *Brigans, ciro, pedicello, pediculus, scirus, syro*. JONSTON, Hist. nat. de Insectis Libri III, &c.; Amstelodami; p. 85. l. 2. tit. 1. c. 1.; p. 89, art. 3.; p. 90. col. 1. sqq. — Hetzelfde als 1653.

□ 1658. *Brigans, ciro, pedicello, pediculus, scirus, syro*. JONSTON, Hist. nat. de Insectis Libri III, &c.; Francofurti ad M.; l. 2. tit. 1. c. 1. art. 3. col. 1. sqq. — Hetzelfde als 1653.

■ 1658. *Acarus*. KIRCHER, Scrutinium Phys.-med., &c.; Romae; sect. 1. p. 50. c. 8. p. 57. . . . „ut interim intercutaneos recessus sileam. . . . acari. . . . &c.”

□ 1658. *Wheale-worm*. MOUFET, (Theatrum Insectorum, in het engelsch) in: TOPSEL's History of Beasts, p. 889—1130.

[■ 1658. ROCHEFORT, Histoire nat. et mor. des Isles Antilles de l'Amerique, &c.; Rotterdam. — In Liv. 1. ch. 24. art. 6. handelt hij over de *chiques* en noemt ze *cirons* (*Tunga penetrans*). — Op p. 256 komt daarover nog dezen zin voor: „Ils se fourrent le plus souvent aus pieds, & sous les ongles des orteils, mais s'y on les laisse passer outre, & qu'on ne les tire de bonne heure, ils gagnent toutes les autres

84. *siro*.

parties du corps." — Dit vermeld ik alleen, omdat ik er later op terug kom; zie 1668 STUBBES.]

■ 1660. *Acarus, cyro, pediculus, pedicello, lebendige Seur*. HAFENREFFER, Nosodochium in quo cutis, &c.; Ulm.; lib. 1. c. 10. p. 73. — Hetzelfde als 1630.

□ 1660. *Siro*. HORSTIUS, Opera omnia, &c.; Norimbergiae; Tom. I. p. 297. Disputatio:: De causis symptomatum, &c.; Thesis 30. — Nomen nudum; als 1607.

■ 1660. *Syr, Sijr, akaride, pedicello, sciro, brigans, ciro*. JONSTON, Beschrijving van de Natuur der Gekerfde of Kronkel-Dieren, &c.; Amsterdam; boek. 2. lid. 3. p. 93. — Hetzelfde als 1653. N. B. p. 95: „het heeft vijf voeten aan den hals". Bedoelt is natuurlijk het voorborststuk, als bij andere Insekten.

■ 1661. *Siro*. HORSTIUS, Operum medicorum Tomus primus, &c.; Goudae; p. 308. Disputatio De causis symptomatum, &c.; p. 310. — Nomen nudum; als 1607.

■ 1663. *Acarus, ciro, pedicello*. BOCHART, Hierozoicon sive . . . Opus de Anim, Sacr. Script., &c.; Londini; v. 2. l. 4. c. 18. p. 571. 578. — Nomina nuda.

■ 1664. *Acaras, acarus, teredo, pidicello*. LAURENZIO, Amalthea Onomastica, &c.; Lugduni. — Geeft korte verklaringen van deze woorden.

■ 1664. *Whey-worm, wheal-worm, hand-worm, barrow*¹⁾. POWER, Experimental Philosophy . . . cont. new Exper. . . . Microscopical, &c.; London; book 1. obs. 19. p. 22. — Hij heeft de zieren door het mikroskoop gezien. Zijne beschrijving is een beetje fantastisch, maar één gedeelte treft ons, en daarom neem ik haar over.

„In this small Animal you may see an oval reddish head (1), and therein a mouth or prominent snout (2), arm'd with an Appendent Proboscis or Trunk, consisting of many villous filaments in figure of a Cone (3), wherewith it perforates our skin, and sucks blood or Aqueous nutriment from the pustules it is bread near (4). Nay you may discover feet, laterally ranged on both sides (5) and many hairy tufts on the tayl (6), with asperities, rugosities, and protuberances in the skin (7) . . . Certainly *Scaliger* and *Muffet* would have far more

¹⁾ Schrijf- of zet-fout voor burrow = „cuniculus".

84. *siro*.

admired this almost invisible sub-cutaneous Inhabitant, had they had the happiness to have seen it in our *Microscope*".

O p m e r k i n g e n. 1. Eigenlijk „halfround head”. Merkwaardig, dat hij niet spreekt van zwart, of zwartachtig, maar van „reddish”. Wij gaan dus vooruit! — 2. De beide mandibels? — 3. Louter fantasie; vermoedelijk veroorzaakt door uitgestooten maaginhoud. — 4. Reeds MAYERN en MOUFET wisten, dat de zieren naast de „aqueous pustules” huizen. — 5. Lees: of the head; „ranged”; hij zag er dus meer dan 2. — 6. Dat „many” beteekent, evenals bij HAUPTMANN „permultas”; zeggen wij 4. — 7. Daar hebben wij de oudste mededeeling omtrent de scherpe driehoekige doortjes („asperities”), de golfvormige plooien („rugosities”) en de kegels en staafjes („protuberances”) op de rughuid. Hij had het alleen wat beter kunnen beschrijven. Hij heeft waarschijnlijk een ziertje door druk doorschijnend geplet. Hij had toch, voor zijnen tijd, een bijzonder goed mikroskoop. — Niet ROHAULT 1671, maar POWER 1664 is dus de eerste, die van de eigenaardige rugaanshangsels melding maakt.

□ 1665. *Syro, pediculus, pedicello, scirus, brigans, ciro*. JONSTON, Hist. nat. de Insectis Libri III, &c.; Amstelodami; lib. 2. tit. 1. c. 1. art. 3. p. 120 sqq. — Hetzelfde als 1653.

■ 1665. *Pediculus*. KIRCHER, Mundus subterraneus in XII Libros digestus, &c.; Amstelodami. — Wel draagt het titelblad het jaartal 1664, maar de toestemming tot drukken is gegeven 's Gravenhage, 19 Jan. 1665. — Tom. 2. l. 12. sect. 1. c. 10. p. 352. col 1. Hij noemt een aantal huidziekten op, die ieder hun eigen „vermis” als verwekker hebben moeten: Scabies . . . ipse propriam speciem vermium habet.” — Verband tusschen de *siro* en de scabies!

[Tom. 2. l. 12. sect. 2. c. 7. p. 370. col. 2. infra et p. 371 supra. „Quaeritur itaque primo, unde pediculi in hominibus nascuntur. Dico paucis. Non ex carne humana uti Aristoteles sensit.” Jammer, dat KIRCHER hier met „pediculi” niet *Acarus siro*, maar *Pediculus capitis*, of *humanus*, bedoeld heeft.]

□ 1667. *Acarus, cyro, pedicello, pellicello, plactula, Hand-*

84. *siro*.

worm, scirro, syro, Wheal-worm. CHARLETON, Exercitationes de Differentiis et Nominibus Animalium, &c.; Oxonii. — Wordt door hem gerekend onder de Insecta non Alata sepeda. Niets nieuws. Maar eenige bladzijden verder brengt hij ze onder de Insecta Apoda! — Jammer, dat hij hier het woord „*plactula*” inlascht, dat platluis (*Phthirus*) beteekent.

■ 1668. *Syro*. CHARLETON, Onomasticon zoicon, &c.; Londini; p. 56. — Hij brengt ze onder de Insecta apoda.

■ 1668. *Pedicello*. REDI, Esperienze intorno alla Generazione degli Insetti, &c.; Firenze. — In dit werk bestrijdt REDI met alle kracht, die het experiment hem geeft, de generatio aequivoca. En tòch twijfelt hij in sommige gevallen: 189. „Mi sento disposto a crederlo, che . . . ed in altre parti degli uomini nascono . . . ed i pedicelli.”

[■ 1668. STUBBES, An enlargement of the Observations, &c.; in Philos. Trans. Roy. Soc. n. 36. p. 706. sub. 25. „Of the Ciron or Chegos enough is said by Ligon. I knew a man who burnt his Negro alive, because he was over-run with them.” — Ik neem dit over, omdat ik deze passage eerst in het Latijnsch las (Zie sub 1686. BONET) en aldaar „Cheros” staat, hetgeen mij aan „chiro” deed denken; ook omdat de Neger die over het geheele lichaam had, „quia totus illis scatebat.” Maar daarna maakte ik kennis met ROCHEFORT 1658, die eveneens het woord „ciro” gebruikt, waarmede hij echter *Tunga penetrans* bedoelt, die, evenals *Acarus siro*, zich over het heele lichaam verbreiden kan.]

□ 1670. *Cyro*. BORELLUS, Historiarum et Observationum med.-phys. Centuriae IV, &c.; Francofurti; Cent. 2. obs. 48. — Hetzelfde als 1652.

■ 1670. *Acorus, cyro, siro, veitlis*, ook in den Index *Acorus*. SACHS À LEVVENHEIMB, Messis observ. micr. . . . collectarum, &c.; in: Misc. Cur. Med. Phys. Acad. Nat. Cur. p. 49. 56. — Hij is zeer slordig:

„In cute humanâ . . . vermiculi . . . Smicroscopio inspecta, animalia pilosa & prorsus urso similia exhibent: Kirch. Scrut. pest. s. 1. c. 7. exp. 4.” — Dat heeft KIRCHER 1658 niet van *Acarus siro*, maar van *Tyrophagus putrescentiae* gezegd!

84. *siro*.

„Historici similia facit Borell. obs. 21. & mirandum censet, quod in tam pusillo animali, & puncto quasi, tamen omnia organa, pedes, nervi, oculi & aliae partes animalis cernantur.” — Dat heeft BORELLUS 1651 niet van *Acarus siro*, maar van *Tyroglyphus farinae* gezegd.

„Monstrosam eorum figuram cum permultis & oblongis post tergum caudis depingit D. Augustus Hauptman”, &c. — Al heeft HAUPTMANN 1657 in zijne beschrijving van *Acarus siro* de woorden „permultas videlicet easque oblongas post tergum caudas” gebezigd, dat geeft SACHS nog niet het recht, om te zeggen, dat HAUPTMANN het diertje „cum permultis & oblongis post tergum caudis depingit”!

1671. *Ciron*. DOLOIS, Cours de médecine, contenant le miroir de beauté et santé corporelle, &c.; Lyon. — Van dit werk heb ik geen enkele editie machtig kunnen worden.

■ 1671. *Acarus*. KIRCHER, Scrutinium phys.-med. contagiosae Luis, &c.; Lipsiae; sect. 1. c. 8. §. 1. p. 33. — Hetzelfde als 1658.

■ 1671. *Ciro*. REDI, Experimenta circa generationem Insectorum, &c.; Amstelodami; p. 315. — Hetzelfde als 1668.

□ 1671. *Acarus*. ROHAULT, Traité de Physique, &c.; Paris; P. 1. c. 21. — Jammer, dat ik deze oorspronkelijke editie niet kon raadplegen. Ik zag de Latijnsche vertaling van 1700, en ontleen daaraan het volgende.

(Zonder het mikroskoop) „zoude niet bekend zijn de *acarus*, een dier, kleiner dan een zandkorrel, omdat zijn voortgang bemerkt werd, maar slechts door het uitgedachte en uitgevonden mikroskoop nemen wij met groot genot waar . . . dat de rug van den *acarus* met schubben bedekt is, dat hij ter weerszijden driepootig is, en met twee zwarte vlekjes op den kop geteekend is, die waarschijnlijk oogen zijn, omdat hij, bij de aanwezigheid van eene naaldpunt, die hem den weg verspert, ter zijde uitwijkt.” — Dan volgen beschouwingen over de organisatie, die zoo'n diertje toch hebben moet, welke geïnspireerd schijnen door die van SENNERT 1641.

Na POWER 1664 is dus ROHAULT de tweede, die de driehoekige huidtandjes van den rug waarnam. Vermoedelijk ook,

84. *siro*.

omdat hij het diertje, door plat drukken, doorschijnend maakte.

■ 1672. *Ciron, cyron*. CHAULIAC, La Grande Chirurgie, &c.; (geen stadsnaam); v. 2. p. 436. Traité VI, p. 482. c. 3. préface; p. 496. — Hetzelfde als 1363.

□ 1673. *Vermiculus*. JONSTON, Syntagma Universae Medicinae Practicae Libri XV, &c.; Breslavia; P. 2: l. 1. tit. 1.—c. 6. art. 3. titel en §. 2. p. 534. — „Sirones vel Chirones sunt pustulae in volis manuum vel plantis pedum, vermiculos intus habentes. Vermiculi effodiendi sunt.

■ 1674. *Vermiculus*. JONSTON, Syntagma Universae Medicinae Practicae Libri XIV, &c.; Jenae; p. 534. — Hetzelfde als 1673.

□ 1674. *Pedicello*. REDİ, Esperienze intorno alla generazione degl' Insetti, &c.; Firenze. — Hetzelfde als 1668.

■ 1675. *Acarus, ciro, pedicello*. BOCHART, Hierozoicon sive . . . de Anim. Sacr. Script., &c.; Francofurti ad M.; p. 572. 578. — Hetzelfde als 1663.

■ 1676. *Cyro*. BORELLUS, Historiarum et Obs. med. phys. Centuriae IV, &c.; Francofurti & Lipsiae; p. 149. Cent. II. obs. 48. — Hetzelfde als 1652.

□ 1676. *Siro, chiro, acarus, pedicello*. SENNERT. FÜRSTENBERG 1861 geeft op, dat dit werk den titel draagt van „Institutiones medicales; Lugduni. Het is mogelijk, maar Lib. V. cap. 24 kan niet op p. 33, en lib. VII. c. 10. niet op p. 77 staan, tenzij het is in Tom. II., of III., hetgeen hij niet aangeeft.

■ 1677. *Cyro, scirro, acarus, pedicello, pellicello, plactula, Hand-worm, syro, Wheal-worm*. CHARLETON, Exercitationes, &c.; Oxoniae; p. 52. III en p. 59. — Hetzelfde als 1667.

■ 1678. *Dierke*. GUILLEMEAU, Hondert en dertien Gebreken . . . der Oogen, &c.; Amsterdam; p. 125. — Hetzelfde als 1585, 1597.

■ 1679. *Pediculus*. BLANCARD, Lex. Medicum, &c.; Amstelodami. — Chirones, item quod Sirones. — Pedicularis morbus, idem quod Phthiriasis. — Psora, est scabies fera, cutim in furfures mutans, a ψωριάζω, scabie laboro. Graecis φώρα ἀγρία. (sic! lees ψώρα). B. een zemelachtige schurfft. — Phthiriasis, sive morbus pedicularis, est affectio qua verminat

84. *siro*.

corpus, scatetque *pediculis*. Item, palpebrarum scabies furfuracea & squamosa, à φθειρίζω, pediculis scateo. Belgis luis-ziekte, luis-zucht. — Psoriasis, est scabies scroti sicca, pruriginosa quae saepe cum exulceratione molestat. —

Scabies, Graecis ψώρα, &c. — Sirones sunt pustulae, in quibus minutissimum quoddam vermiculorum seu *pediculorum* genus sub cuticula latet.

■ 1680. *Luis*. BLANKAART, Nieuwe Konst-Kamer der Chirurgie, &c.; Amsterdam. — P. 191. Crithe Hordeolum, strontjes op 't oog . . . of sy brengen uit haar sweeren *luisen* voort, Phthiriasis of luis-ziekte gesegt. — P. 201. Pruritus, Scabies of Psora, jeukte en krawagie. — Scabies, Psora, krawagie en rappigheid is ook een" (= is eenderlei). — P. 320. Ulcus verminosum, phthiriasis, worm- en luissweeren. Hoe de wormen, *luisen* en andere diertjes in 't menschen lighaam groyen, is van Rhedus, Swammerdam en nog andere niet aangewesen, al hoe wel sulx van den overleden Heer Swammerdam belooft was. . . . 't Is seker, dat al de diertjes uit eijertjes voort gebracht werden, maar hoe die in 't lighaam des menschen komen, is mogelijk af te leggen, &c. — P. 321. De sweeren dan met dese of gene diertjes vervult zynde, salmen met een koorn-tange uithalen.

■ 1680. *Acarus, siro*. LUDOVICUS, De varis, acaris, sironibusque; in: Misc. Cur. sive Ephem. med. phys. Germ. Acad. Nat. Cur.; Ann. 1678 et 1679; gedrukt in 1680; p. 109. — Verhaalt, dat bij eene corpulente vrouw, wier buik vol schurft zat, meer dan 4000 zieren met de naald uitgehaald zijn; telkens werden die in een ijzeren lepel verbrand. Het was een geduldwerk, dat eenige maanden duurde.

■ 1682. *Siro, seur, ciro, Reitlies*. ETMÜLLER, Observatio medica II. De Sironibus. In: Acta Eruditorum; Lipsiae; p. 317. — Hij is de tweede, die de zieren afbeeldt, en de volgende beschrijving geeft: „Colore sunt albicante", (capite) „& pedibus exceptis, qui proprius intuenti nigricare videntur, pedibus sex instructi sunt, binis, utrinque mox juxta caput positis, quibus talparum ritu cuniculos sub cuticula agere, & oblongos non raro quasi sulcos trahere, simulque molestissimum prurimum excitare videntur."

84. *siro*.

Bij het niet woordelijk overschrijven van MOUFET 1634 heeft hij, bij ongeluk, „capite” overgeslagen! Nieuw is „et pedibus”, terwijl de juiste waarneming van MOUFET: „parum rubet” hier weggelaten is. — Verder: „pedibus binis utrinque mox juxta caput positis, quibus talparum ritu cuniculos sub cuticula agere”. — En de zin: „Mirum de caetero est, quantas molestias tam pusillum animal homini excitare queat.” — Hij zag niet de schubben op de rug: „Num dorsum sit squamosum, seu squamis coopertum, prout quidem affirmat Rohaultus definire nolumus.”

Zijne afbeeldingen zijn veel beter dan die van HAUPTMANN 1657, die blijkbaar geen teekentalent bezat. Blijkbaar heeft ETTMÜLLER uitgedroogde exemplaren onder het mikroskoop

Fig. 63.

gehad. De aan de voorpooten zich bevindende lang-gesteelde zuignap heeft hij als forsche klauw afgebeeld. Het derde pootpaar stak bij de uitgedroogde of platgedrukte individuen zijdelings uit. Behalve de kortere achterrandharen teekent hij nog 4 forsche borstels; dat zijn de borstels, waarin de 4 achterpooten eindigen; hij beeldt dus feitelijk de diertjes met 10 pooten af. Bij alle figuren is de „kop” geheel mistekend.

■ 1682. *Worm*. KIRCHER, D'Onder-Aardse Weereld, &c.;

84. *siro*.

Amsterdam; deel 2. boek 12, afd. 1. hoofdst. 10. p. 312, kol. 1.
— „en alle vuile Sweeren, Schorft . . . hebben ieder haar eigen soort van wormen, gelijk getoont is van Aug. Hauptmannus.”

■ 1685. *Ciro, acorus, Reitlies*. PAULLINI, Cynographia curiosa, &c.; Norimbergae; p. 191. — Nomina nuda, „Nos crebrius observavimus”. — Verder haalt hij HAUPTMANN aan.

[■ 1685. SWAMMERDAM, Historia Insectorum generalis; &c.; Lugd. Bat.; p. 64; noemt de „cirones” niet.]

□ 1685. *Ciron*. SWAMMERDAM, Hist. gen. des Ins. p. 66. — Hier wèl.

[■ 1686. BONET, Med. sept. collatitia, &c.; Genevae; Pars II. lib. 6. obs. 18. p. 238. — Zie sub 1668. STUBBES.]

■ 1686. *Vermis*. FRIBE, Observ. 13. in: BONET, Medicinae septentr. Collatitia, &c.; Genevae; P. 2. l. 6. sect. 1. obs. 13. p. 233. — Handelt over een 14-jarig meisje, dat aan jeuk leed en genezen werd. Dan volgt, als afzonderlijke mededeeling: „Vermes in scabie animadversi. In scabie videntur vermes, *Borellus* obs. 32.” — Alsof dat iets nieuws was!

■ 1686. *Acarus, siro*. LUDOVICUS, De varis, acaris, siro-nibusque. In: BONET, Medicinae septentr. Collatitia, &c.; Genevae; P. 2. p. 565. Obs. 11. — „Sirones e corruptae chylositatis &c.” — Voor ons geen nieuws.

■ 1686. *Ciro*. REDI, Opusc. Pars I, sive Exper. ca gen. Ins., &c.; Amstelaedami; p. 198. — Hetzelfde als 1668.

□ 1687. *Pellicello*. BONOMO (en CESTONI), Osservazioni intorno à pellicelli del corpo umano, fatte dal Dottor Giovanni Cosimo Bonomo e da lui con altre Osservazioni scritte in una Lettera all illustr. Sig. Francesco Redi; Firenze. — Het staat vast, dat de daarin medegedeelde onderzoekingen werkelijk door BONOMO (en CESTONI) gedaan zijn, maar even zeker is het, dat de brief door REDI geschreven en aan zich zelf gericht is. De strijd, die daarover gevoerd is, is uitvoerig in FÜRSTENBERG, die Krätzmilben, 1861, behandeld. — Ons gaat alleen aan, wat de onderzoekingen van BONOMO en CESTONI aan het licht brachten. Vergeten wij daarbij niet, dat de hulpmiddelen slecht waren.

84. *siro*.

„Trovammo con facilità il Rognoso, ed ebbi fortuna di cavarne fuori un minutissimo globetto bianco, appena appena visibile, e questo globetto osservato col Microscopio, ravvisamo con certezza indubitata, che egli era un minutissimo Bacherozzolino” (wormpje) „somigliante in qualche parte alle Tartarughe” (schildpad); bianco di colore, con qualche fosco d'ombra sul dorso, insieme con alcuni radi, e lunghi peluzzi; snello, e agile al moto con sei pedi; acuto di testa con due cornicini, o antennette nella punta del grugno; come si può vedere nella Fig. 1 e nella Fig. III.”

Nieuw is dus (door mij gespatieerd): eenige donkere schaduwen op den rug (inwendige uraten), eenige wijd uitstaande en lange haartjes, snel en vlug van beweging; een puntige (sic!) kop met twee hoorntjes of sprieten aan de spits van den snuit.

Hieronder zijne figuren. Wij zien, dat van de 10 wijd uitstaande en lange haartjes er slechts 2, of 5, aan den achterrand geteekend zijn; dat hij zes pooten weergegeven heeft, maar

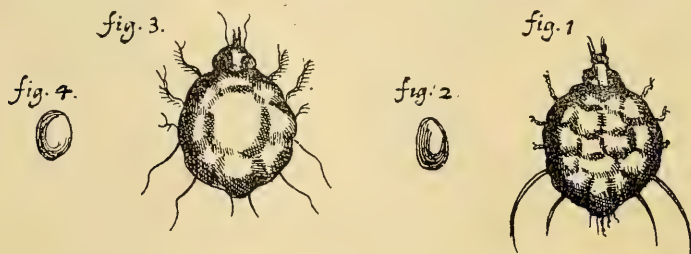

Fig. 64.

op verkeerde plaatsen en veel te insectachtig, met twee klauwtjes aan het eind. (zuivere fantasie!), dat hij de 2 paar achterpooten niet gezien heeft, maar wèl de 4 stevige brostels, waarin de 4 pootjes eindigen; zoodat hij eigenlijk 10 pooten teekent!; dat hij spreekt van 2 hoorntjes, maar er op beide figuren 4 teekent (wat goed is: 2 dorsaal, op het laatste palplid, en 2 ventraal, op de glasheldere maxillaarplaat). — Zelfs zijn 2 oogen getee-

84. *siro*.

kend, die niet bestaan! Vergeleken met die van ETTMÜLLER, zijn de lichamen beter, de pooten slechter geteekend. Hij heeft nog meer bijzonderheden medegedeeld.

„Non ci fermammo a credere, ne si contentammo di questa prima veduta, ma ne facemmo molte, e diverse altre esperienze in diversi corpi rognosi di differente età, e complessione, di differente sesso, ed in differenti stagioni dell' anno, e sempre riconoscemmo la stessa figura de' Pellicelli. E questi così figurati Animalucci si trovano quasi in tutte le bollicelle acquaiuole. Ho detto quasi in tutte, perchè alcune volte non ci è stato possibile il trovarvegli.”

De spatieering is van mij. Men ziet, hoe nauwgezet hij is; niet alleen in zijne onderzoekingen. Het spreekt van zelf, dat hij, de diertjes met de naald uit de blaasjes halend, wel eens niets te voorschijn haalde, omdat de diertjes niet in de blaasjes zich bevinden, maar een eindje er van af. Dat het hem meestal wèl gelukte, ze voor den dag te halen, mag dus wel „meer geluk, dan wijsheid” genoemd worden.

„Anchorchè sopra l'esterna superficie del corpo umano sia cosa difficilissima lo scorgergli per cagione della loro minutezza, e del loro colore, simile a quello della cuticula; nulladimeno molte volte ne abbiamo veduti camminare esternamente sopra di essa superficie, e particolarmente nelle articolazioni, e piegature grinzose” (plooiën en rimpels) „e ne' minuti solcherelli” (voren) „della pelle, dove con l'acuto della testa cominciano prima ad introdursi, e tanto razzolano” (omwoelen), „e tanto si agitano, cogianando fastidiosissimo pizzicore” (jeuk), „finchè il loro corpo tutto sia penetrato sotto la cuticula”.

Hij is dus de eerste, die de zieren ook op de huid zag loopen, en in de huid dringen. Maar of het larven, of nymphen, of adulti waren, daarvan had hij nog geen flauw begrip! Wij maken hier kennis met een zoo dikwijls voorkomend geval van zelsuggestie. Het diertje is — voor hem — een insekt; dus heeft het ook 6 pooten, 2 oogen en 2 antennen. Het diertje boort zich in de huid, dus moet het ook een spitse kop hebben.

84. *siro*.

„Sotto di essa cuticula non ci è stato difficile il vedere, che vanno facendo straducole” (de cuniculi) „da un luogo ad un' altro col rodere, e con mangiare; ed un solo di esse arriva tal volta a fare più tubercoletti acquaiuoli: E qualche volta ancora ne abbiamo trovati due o tre insieme.” (vermoedelijk ♂ en nympha III), „e per lo più molto vicini l'uno all' altro” (wat óók mogelijk is!)

„Andovamo bramosamente cercando” (met verlangen hebben wij onderzocht, nagespeurd), se questi Pellicelli facessero uova, e dopo molte, e molte, e reiterate ricerche, finalmente la fortuna volle esserci favorevole; conciossiecoshè avendo posto un Pellicello sotto il Microscopio, accioche” (weshalve) „il sig. Isach Colonello ne facesse la figura con la sua gentilissima penna, Egli nel diseguarla vide scappar” (te voorschijn komen) „fuori dalle parte deretane” (achterste) „di esso Pellicello un certo minutissimo, e quasi invisibile uovicino bianco, quasi trasparente, e di figura lunghetto a similitudine d'un Pinocchio” (luis) „come si può vedere nella Fig. II e nella Fig. IV.”

Het ei kwam natuurlijk niet uit het achterste deel der moedermijt; het schein maar zoo! ISACH COLONELLO is dus niet alleen de vervaardiger der teekeningen, maar óók degen, die voor het eerst waargenomen heeft, dat de zieren eieren leggen. Het is hun niet gelukt, uit de eieren zieren te voorschijn te zien komen, maar zij konden toch, uit hetgeen zij gezien hadden, besluiten:

„que i Pellicelli facciano la loro generazione, come lo fanno tutte quante le razze d'Animali, cioè per via di maschio, e di femmina, anchorche ne al sig. Cestoni, ne a me per ancora ci sia sortito di riconoscere qualche differenza di figura tra i maschi, e le femmine de' suddetti Pellicelli. Forse il caso, o altre più lunghe, e più minute Osservazioni, ovvero migliori Microscopj, . . . ci faranno conoscere questa differenza”.

Volgt eene ópsomming van de verschillende meeningen, van de oudste tijden af tot op de hune, omtrent het ontstaan der zieren.

„Io per ora mi sento inclinato a voler credere, que la Rogna,

84. *siro*.

da' Latini chiamata *scabies*, e descritta per un male cutaneo, ed appiccaticcio" (contagieus), „non sia altro, che una morsicatura, o roscatura pruriginosa, e continuata fatta nella cute de' nostri corpi da questi soprammentovati Bacolini”.

De vorming van korsten verklaren zij uitsluitend door het krabben der menschen, waardoor zij niet alleen de waterblaasjes, maar ook fijne lymph- en bloedvaatjes kapot maken. M. i. is dat onjuist; want, de korsten zijn bij één individu verschillend van dikte, en wel het dikst op teedere huidgedeelten. Verder is ook de korstvormig bij sommige individuen buitengewoon veel sterker (*scabies crustosa*) dan bij anderen. Wat nu de besmetting betreft, ook deze is door de kranige Italianen afdoende verklaard:

„Dal detto fin quì, sig. Redi, non mi sembrerebbe totalmente impossibile il comprendere, per qual cagione la Rogna sia un male tanto appiccaticcio. Imperocchè i Pellicelli col solo, e semplice contatto d'un corpo coll' altro possono facilmente passare da un corpo all' altro, essendo maravigliosa la velocità di questi molestissimi Animalucciacci, i quali non istanno sempremai tutti al lor lavoro intanati sotto la cuticola, e nelle grotticelle" (= cuniculi), „e passaggi cutanej: ma se ne trovano altresì alcuni sopra l'ultima superficie, o cuticola del corpo, pronti prontissimi ad attaccarsi ad ogni cosa, che loro si accosti, nella quale per pochi, che arrivano a prendere il domicilio, vi moltiplicano grandamente per l'uova, che vi fanno. E non è ancora da maravigliarsi se il contagio della Rogna si faccia per mezzo di Lenzuoli" (bedlakens), „di Sciugatoi" (handdoeken), „di Tovagliolini" (kleine servetten), „di Guanti" (handschoenen), e d' altre simile robe usuali servite a i Rognosi, essendo che in esse robe può rimaner appiccato qualche Pellicello. Ed in verità i Pellicelli vivono fuor de' nostri corpo fino a due, o tre giorni, come mi è avvenuto di poter oculatamente farne la sperienza più volte.”

Volgen aanwijzingen voor geneezing, waarmede wij ons niet behoeven bezig te houden.

Over het algemeen hebben GIOVANNO COSIMO BONOMO en DIACINTO CESTONI schitterend werk geleverd en verdienen hunne namen eene

84. *siro*.

eereplaats in der rij dergenen, die zich verdienstelijk gemaakt hebben, zoowel door het vinden van de oorzaak eener hardnekkige ziekte, als door het aangeven van de wijze, waarop deze bestreden worden kan.

■ 1687. *Siro, ciro*. LIPSTORP, Disputatio med. inaug. De animal. in humano corp. genitis, &c.; Lugd. Bat.; 4°; ongepagineerd; 32 p.; Thes. 14. 21. 32. — Niets nieuws; hij vergist zich in Thes. 32. Daar heeft hij het over de „cirones in conjunctiva oculi” en noemt daarbij SCHENCK; lees LE JEUNE 1585. — Heftig tegenstander der generatio aequivoca.

□ 1687. *Pedicello*. REDI, Esperienze int. alla gener. degl' Ins., &c.; Napoli. — Hetzelfde als 1668.

□ 1688. *Syro*. MUSITANUS, Trutina medica, &c.; Napoli; v. 2. p. (131?). De Ulceribus; p. (159?) c. 17. p. (162?). — „Horum insectorum” &c. — Hij levert meer beschouwingen dan concrete mededeelingen. Hij is wel een voorstander van de generatio ex ovo, maar hij laat de eitjes door de bloedbanen naar de andere gedeelten van de huid komen. En dan:

(p. 163?) „unde fit, ut ex ovulis illis syrones exclusi . . . sub cuticula serpunt ab uno loco in alium, & talparum ritu cuniculos agunt, et longos non raro, quasi sulcos trahunt . . . ut videri possint, quorsum migrarint, ubi, si velis, in extremitate huius lineae albae, cuspidae aciculae animalculum eruere possis, . . . &c. — De spatieering is van mij. Eindelijk de ware plaats gevonden!

Het is merkwaardig, dat hij, de werken van REDI kennend, niet den brief van BONOMO aan REDI vermeldt. En in Liber De Tumoribus, cap. 19, De Scabie, niet spreekt van syrones, maar van een virus, een ferment, dat, bij aanraking, de ziekte op een gezond mensch overbrengt.

□ 1688. *Pedicello*. REDI, Esperienze int. alla gener. degl' Ins., &c.; 5^a Ediz. in: REDI, Opere; 4°; Firenze. — Hetzelfde als 1668.

□ 1689. *Pedicello*. CALVOLI, Bibliotheca volante, Scanzia VI. — Wel draagt dit artikel tot Hoofd: den volledigen titel

84. *siro*.

van den brief van BONOMO aan REDI van 1687, maar in waarheid is het een nieuw opstel.

In het opstel zelf valt CALVOLI dadelijk met de deur in het huis: „Die onderzoekingen over Pedicelli heb ik al 10 jaar eerder gedaan, hetgeen de heer *P. F. Salvetti* getuigen kan, als hij de waarheid zeggen wil, daar hij voor mij de teekeningen gemaakt heeft. Ik vertrouwdde toen mijne meeningen eenen weinig trouwen toe, wat mij later bitter te staan kwam, daar ik weet, dat hij mijne gedachten anderen medegedeeld heeft.”

Daarmede bedoelt hij dus BONOMO, niet CESTONI, zooals FÜRSTENBERG 1861 schrijft. Hij gelooft verder niet aan besmetting van schurft door de diertjes zelf, maar wèl door andere oorzaken; ook het verband tusschen scabies en *siro* ziet hij niet in. Hij heeft in zijne jeugd op eigen kosten onderzoekingen gedaan; het is hem maar zeer zelden voorgekomen, twee zieren tegelijk te voorschijn te halen; nooit is het hem gelukt, een ei te zien. In zijne praktijk van 38 jaren heeft hij zeer veel „rognosi” gezien, maar zelden een „pedicello”. Bovendien zag hij een man van 65 jaar, die vol scabies was, en toch geen enkele pedicello had. Enz.

Nieuw is alleen het volgende: De monddeelen zijn:

„d'una materia più dura... che dove quella del verme tondeggia, ed è convessa, e di colore che tende all' oscuro, questa è piana, e di color più chiaro, aperta nel mezzo con una fessura diritta, la quale va il pedicello bene spesso aprendo, e serrando.”

Hoewel hij daarna bekend: „non hò per questo potuto far osservazione piu distinta”, zoo heeft hij toch gezien, dat het „kopje” halffrond (tondeggia, convessa) is, en dat het diertje voorzien is van 2 mandibels, gescheiden door eene rechte spleet, waardoor het (zijn bekje) goed en dikwijls kan openen en sluiten. Hij vergelijkt ze met die van een „baco da seta” (zijderups) en maakt nu de verkeerde gevolgtrekking, dat ook de mandibels der zieren door zijdelingsche bewegingen zich kunnen openen en sluiten. Ik ben ervan overtuigd, dat hij dat niet gezien heeft.

□ 1689. *Siro, sir, ciro, chiro, seur, Reitleis, acarus*. Do-

84. *siro*.

LAEUS, Encyclopaedia chirurgica rationalis, &c.; Francofurti a. M.; p. 1258. l. 7. c. 1. §. 1.

Vermoedelijk heeft hij *süren* willen verlatijniseeren, en maakte daarvan *sirenes*, dus een dubbelen pluralis. Dus singularis *sir*. — *Chirones* heeft hij van PLATER 1602. — Hij compileerde handig. Zijn eerste zin is aan ETTMÜLLER 1682 ontleend; zijn tweede aan JONSTON 1673; de derde begint met woorden van ETTMÜLLER 1682, welke aan eene andere passage van denzelfden aansluiten. Dan volgt weer een gedeelte van ETTMÜLLER 1682, dat overgaat in een groot gedeelte van ROHAULT 1671; dan weer ETTMÜLLER en MOUFET 1634.

De geheele § 4 is samengesteld uit gedeelten van PARACEL-SUS 1528, HELMONT 1644, WILLIS 1659, SYLVIVS 1629, „de CARTESIANI”, welke alle niet handelen over zieren, maar over pustulae, tumores en open kankerachtige gezwellen. — ETTMÜLLER en JONSTON vergeet hij te noemen! — Hij noemt PHILIPPUS BONANNUS (lees: BONANNI) een bestrijder van de oude leer der generatio aequivoca. Ik ken geen ander werk van P. B. dan dat van 1691 (en latere edities). Welk werk kan hij bedoeld hebben? Of heeft hij een verkeerden naam geschreven?

Zooals ik reeds bij ROHAULT 1671 opmerkte, kon ik van zijn werk eene Latijnsche vertaling van 1700 raadplegen. FÜRSTENBERG 1861 gebruikte er eene van 1691. Er moet dus van ROHAULT eene nog oudere Latijnsche vertaling bestaan; want, wat DOLAEUS aan ROHAULT ontleende, is woordelijk gelijk aan dat van de edities van 1691 en 1700.

In de edities van DOLAEUS' „Encyclopaedia” van 1684, 1686, 1687 en 1688, die ik alle raadplegen kon, komt niets over *Acarus siro* voor.

[■ 1689. PAULLINI, Observationum med.-phys. Decades duae, door FÜRSTENBERG 1861 aangehaald, vermeldt niets over *Acarus siro*.]

□ 1690. *Syro, seur*. BLANCARD, Lexicon medicum novum, &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1679; bovendien: Phthiriasis: Huc referentur Syrones. . . ; quandoque infantibus Pedicelli succrescunt in pedibus. Germ. Seuren.”

□ 1691. *Acarus, siro, syro*. BONANNI, Observationes circa

84. *siro*.

viventia, &c.; Romae; p. 90. 92. 277. 286. — Hij haalt BOCHART 1663, KIRCHER 1658, BORELLUS 1652, HAUPTMANN 1650, REDI en BONOMO 1687, FULBERTUS (wie is dat? welk werk schreef hij?) aan. Verder geen nieuws.

■ 1691. *Siro*. BONANNI, *Micrographia curiosa*, &c.; Romae; p. 90. 91. — Hij haalt ETTMÜLLER 1682 en BONOMO 1687 aan. Hij reproduceert 2 der figuren van ETTMÜLLER en 1 van BONOMO, alle 3 een weinig gewijzigd. De zin „*Insecta haec vide in nostris Tabulis num. 115*” is misplaatst, aangezien die na de beschrijving van „*Aliud Insecti genus Comedonum*” ingelascht is! — Verder geen nieuws.

■ 1691. *Chiro, siro*. BONET, *Polyalthes, sive Thesaurus med. pract.*, &c.; Genevae; tom. 2. l. 4. p. 460. c. 23. — *Nomina nuda*.

■ 1691. *Syro*. RIEDLINUS, *Observationum med. Centuriae III*, &c.; *Angustae Vindelicorum*; Cent. 2. obs. 28. p. 117. — *Nomen nudum*; verder: „*Bis à me observatum, Argentinae semel, ubi animalculum pedibus super speculo incedens discernere potui; ad solem altera vice Geislingae in infante Dn. Brunneri.*”

□ 1691. *Acarus*. ROHAULT, *Tractatus physicus*, &c.; Londini; P. 1. c. 21. — Hetzelfde als 1671.

□ 1692. *Acarus, siro, pedicello*. BOCHART, *Hierozoicon sive bipert. opus de Anim. Sacr. Script.*, &c.; Lugd. Batav.; P. 2. l. 4. c. 18. — Hetzelfde als 1663.

■ 1692. *Teredo, pellicello, acarus, pidicello*. BONOMO, *Observationes circa humani corporis Teredinem*, &c.; In: *Misc. med. phys. sive Ephem. Germ.*; Dec. II. Ann. 10.; *Norimbergae*; p. 33—39. — Hetzelfde als 1687, met dezelfde figuren; de koperplaat is zichtbaar versleten.

■ 1692. *Acarus*. WEPFER, *Intestini Ilei ruptura*, &c.; In: *Misc. Cur. sive Ephem. med. phys. Germ. Acad. Imp. Leop. Nat. Cur.*; Dec. 2. Ann. 10. p. 318. — Hij gelooft, dat zij zich door eieren voortplanten, maar óók: „*ab acaris forte derivandi teredines, tineae, cimices, blattae similesque librorum & lignorum pestes*” (sic!!)

[■ 1693. TOZZI (LUCCA), In *Hippocratis Aphorismos Commentaria ubi*, &c.; Neapoli. — FÜRSTENBERG 1861, p. 23,

84. *siro*.

zegt, dat hierin voor 't eerst, na de ontdekking van BONOMO-CESTONI, sprake is van die ontdekking. Dat is onjuist; 1^e, omdat reeds BONANNI 1691 daarvan gewaagt, en 2^e omdat de door FÜRSTENBERG geciteerde passages in TOZZI's werk van 1693 niet voorkomen! Dat komt, omdat FÜRSTENBERG eene editie van 1734 raadpleegde.]

■ 1695. *Reitlieszchen, siro*. SCHELHAMMER, ONKOΛOΓIA parva seu, &c.; Jenae; p. 16. sect. 2. p. 28. IV. — Zij komen in scabies voor. Verder geen nieuws.

■ 1696. *Acarus, acorus*. PAULITZ, Disputatio med. inaug. De morbis animatis, &c.; Lugd. Bat.; 4°; ongepagineerd. — Cap. I. n^o. V. Hij haalt BONOMO aan; nomen nudum. — Cap. I. n°. XII. „*Sirones s. Acori* ab Etmüllero in Act. Erud. Lips. descripti”; nomen nudum. — Cap. I. n°. XVII. „In scabie &c.”; hij haalt weer BONOMO aan; nomen nudum. — Cap. I. n°. XVIII. „Progenies verminosa. . . intrà cutem tamen & cuticulam haerere plerumque consuevit”; nomen nudum. — Cap. II. n°. III. *Acarus* wordt hier gebruikt voor tand-Bacteriën van VAN LEEUWENHOEK. (sic!)

■ 1697. *Ciro, Reitlies, saur, seur, siro*. ETTMÜLLER, Opera omnia; Opera medica theor.-pract, &c.; Francofurti ad Moenum & Amstelodami; vol. 2. — In vol. 2. P. 1. p. 1. vindt men: Collegium practicum doctrinale; en p. 1605: Exercitationes variae Academicae. — De bovengenoemde namen vindt men op p. 586. 590 (N. B. de plaat stelt slechts „comedones” voor!); p. 1212 (N. B. hier wordt GOEDART genoemd, die nooit over *siro* schreef!); p. 1717 (N. B. Ook hier wordt GOEDAERT genoemd! Hier de bekende plaat met 3 zieren, van 1682, maar veel slechter; pooten en haren zijn even dik! p. 1931: Hier woordelijk de „Observatio” van 1682.

□ 1699. *Acarus, siro, syro*. BONANNI, Observationes circa viventia, &c.; Romae; p. 90. 92. 277. 286. — Hetzelfde als 1691.

□ 1699. *Siro*. BONANNI, Micrographia curiosa, &c.; Romae; p. 90. 91. 92. — Hetzelfde als 1691 met dezelfde figuren.

■ 1700. *Acarus*. ROHAULT, Tractatus physicus, &c.; Amstelaedami; P. 1. c. 21. p. 100.101. — Hetzelfde als 1671.

■ 1701. *Siro*. KECK, Diss. de scabie periodica particulari,

84. *siro*.

&c.; Tubingen; p. 6. — Hij twijfelt eraan, of aan de sirones zulk een groote beteekenis toekomt als oorzaak der scabies; vergelijkt de vesiculae met de gallen der planten. Overigens nomen nudum.

□ 1703. *Siro*. BONANNI, *Micrographia curiosa*, &c.; Romae; p. 90. 91. 92. — Hetzelfde als 1691; met dezelfde figuren.

■ 1703. *Animalcule, creature, worm*. MEAD., An abstract of a letter from Dr. Bonomo, &c.; In: *Philos. Transact.* v. 23. n. 283. p. 1266 sqq. (p. 1328: printed in 1703). — Hetzelfde als BONOMO 1687, met dezelfde figuurtjes, doch iets kleiner, iets meer ovaal, en in spiegelbeeld.

■ 1703. *Siro, acarus, sir, ciro, chiro, seur, reitlies*. DOLAEUS, *Opera omnia*, &c.; gevolgd door: *Encyclopaedia chirurg. ration.*; Francofurti a. M.; p. 734. 735. — Hetzelfde als 1689.

■ 1704. *Vermiculus, vermis*. RIVINUS, in: LANG, *Opera omnia med. theor.*, &c.; Lipsiae; v. 2. c. 7. §. 7. p. 42. — LANG vermeldt de zieren niet, maar RIVINUS geeft hier een voetnoot, waarin het overbrengen der „vermiculi” door handschoenen betwijfeld wordt.

□ 1704. *Vermiculus*. TOZZI, In *Hippocratis Aphorismos commentaria*, &c.; Napoli. — FÜRSTENBERG 1861 haalt een paar passages aan, waarin het woord „vermiculi” voorkomt, voor ons van geen belang. Die passages komen niet in de editie van 1693; vermoedelijk wèl in die van 1704 voor. Want, zij komen wèl voor in Tozzi's „Opera omnia”, en de eerste editie dáárvan verscheen in 1711.

■ 1705. *Syro*. WILLUGHBY-RAY, *Methodus Insectorum*; &c.; Londini; p. 3. — In deze determineertabel zegt hij terecht: „Octapoda, 3, *Syrones*, Angl. Mites. Huius generis minimi.” — Men zou zeggen, dat WILLUGHBY alle „Mites” *Syrones* noemt.

■ 1708. *Ciro, Reitlies, Säur, seur, siro, acarus*. ETTMÜLLER *Opera omnia*; *Opera medica*; *Opera medica theoretica practica*; (3 titels!); T. 2. P. 1. p. 521 526. 1103. P. 2. p. 543. 837. 838. — Hetzelfde als 1797; met dezelfde slechte figuren.

□ 1708. *Syro*. WILLUGHBY-RAY, *Methodus Insectorum*, &c.; Londini; p. 3. — Hetzelfde als 1705.

■ 1709. *Siro*. BONANNI, *Musaeum Kircherianum*, &c.;

84. *siro*.

Romae; p. 357. f. 94. — Hetzelfde, als 1691, met dezelfde figuren in spiegelbeeld, en nog slechter. En met dezelfde fout op p. 358: na de beschrijving der „comedones” verwijst hij naar zijne figuren 96, welke *sirones* voorstellen!

■ 1710. *Syro*. WILLUGHBY-RAY, Methodus Insectorum, &c.; Londini; p. VI. — Hetzelfde als 1705.

□ 1711. *Vermiculus*. TOZZI, Opera omnia; Ed. I.; P. 1. en Tom. IV. Aphorism. IX. p. 131 (?). — Hetzelfde als 1704.

□ 1712. — *Pellicello*. BONOMO, Osservazioni int. a' pellicelli, &c.; In: REDI, Opere; 3^a Ediz.; 4°; 3 Tomi; Venezia; vol. 1. 1712. Pars. 5. — Hetzelfde als 1687, met dezelfde figuren; de koperplaat is zichtbaar versleten.

□ 1712. *Pellicello*. CESTONI (Diac.), Lettere al Sig. Antonio Vallisnieri, &c.; In: REDI, Opere; Ed. 3.; 4°; 3 Tomi; Venezia; v. 1. 1712. Pars. 6. — Hij zegt, dat de zieren zich met hun spitsen kop- (sic!) in de huid inboren, en door hun boren en bijten de jeuk veroorzaken (dat riekt sterk naar BONOMO 1687!) Hij weet te verhalen, hoe de besmetting plaats heeft. Het is opmerkelijk, hoe geheele gedeelten van zinnen en gelijkkluidend zijn aan die van BONOMO 1687.

□ 1712. *Pedicello*. REDI, Esperienze int. alla gener. degl' Ins., &c.; In: REDI, Opere; 3^a Ediz; 4°; Venezia; vol. I. 1712. — Hetzelfde als 1668.

□ 1716. *Pellicello*. LANCISIUS, De noxiis paludum effluviis, &c.; Romae; l. 1. P. 1. c. 18. p. 54. — Nomen nudum. Uit zijne uitlatingen blijkt, dat hem het aanwezig zijn van *pellicelli* in scabies wel bekend is. — FÜRSTENBERG, Die Krätzmilben, 1861 maakt twee fouten: 1. niet cap. VIII, maar cap. XVIII; 2. niet „advertimus”, maar „animadvertimus”.

■ 1716. *Syro*. MUSITANUS, Opera omnia, seu Trutina medica, &c.; Genevae; v. 2. p. 162. 163. — Hetzelfde als 1688.

■ 1716. *Siro*, *Reitlies*. NENTERUS, Theoriae hominis aegroti &c.; Argentorati; 12°; sect. 2. cap. 8. membr. 2. p. 149. — Slechts 2 regels; niets bijzonders.

■ 1717. *Chiro*, *siro*, *syro*, *seur*, *sir*, *pedicello*, *reitleus*, *ricinus*. BLANCARD, Lexicon med. renovatum, &c.; Lugd. Bat. — Geeft korte verklaringen van deze woorden. Hij

84. *siro*.

neemt blijkbaar van DOLAEUS 1689 de verlatijniseering van „süren” en „siren” over, met de pluralis „sirenes.” Dus singularis *sir*. — Van de 3 verklaringen van *ricinus* luidt er eene: „*Ricinus est insecti species sub cute nostra.*” (sic!)

□ 1717. *Pellicello*. LANCISIUS, De noxiis paludum effluviis, &c.; Romae; l. 1. P. 1. c. 18. p. 154. — Hetzelfde als 1716. Nomen nudam.

□ 1718. *Brigans, ciro, pedicello, pediculus, scirus, syro*. JONSTON, Theatrum universale omn. anim., &c.; edit. RUYSCH; Amstelaedami. — Hetzelfde als 1653.

□ 1719. *Siro*. ALLEN, Synopsis universae med. pract., &c.; Londini; 8°; c. 11. p. 296. 304. — Hij vertelt ons, dat sommigen gelooven, dat de pruritus intolerabilis door diertjes veroorzaakt wordt; en hij haalt daarbij BONONIO (lees BONOMO) in de Philos. Trans. n. 283 aan (= extract door MEAD 1703); „het diertje wordt daar afgebeeld; zelfs een ei”, en hij voegt eraan toe: „*Curiosus videat locum*”. — Hij twijfelt dus sterk aan de waarheid.

□ 1722. *Siro, chiro*. JONSTON, Syntagma universae medicinae practicae, Libri, XIV. &c.; Leipzig; P. 2. l. 1. tit. 1. c. 6. art. 3. p. 534. — Hetzelfde als 1673.

■ 1722. *Siro, seur, cyro, acarus, Reitlies, pedicellus*. SCHWIEBE, Diss. inaug. De Pruritu exanthematum ab acaris, &c.; Lipsiae; adjecta tabula; 4°. — De strekking van deze dissertatie is uit den titel te begrijpen. Hij tracht te bewijzen (?), dat vele der door hem opgesomde huidziekten, vergezeld van jeukte, door *Acaris* veroorzaakt worden. — De boven aangehaalde namen treft men aan in de Praefatio, alsmede in de §§ 17. 18. 23. 29. 31. 32 tot 37. 40. 43. 45. 47. 48. 50. 74. 78. en 79. — Maar nieuws vertelt hij ons niet. Alleen dit: in §. 18.: Sedert eeuwen onderscheidde men de scabies in „humida” en „sicca”. „*quae non aliter differre videtur, quam quod in illa vermes sunt solitarii, in hac vero plures cohabitantes sub eadem pustula*”, eene suppositie, die kant noch wal raakt. — §. 33. Sedert de volmaking van het mikroskoop zijn verscheidene *Acaris* ontdekt. die hij op zijne tabula afbeeldt. De afbeeldingen zijn zeer slechte reproducties: A, B, van ETTMÜLLER 1682; C, van BONOMO

84. *siro*.

1687; D, E, *Glycyphagus domesticus* van BONOMO 1687; F, G, H, *Tyrolichus casei* van VAN LEEUWENHOEK 1694; terwijl I, K, L, M, N, teekeningen van hemzelve zijn van *Tyroglyphus farinae* en *Carpoglyphus lactis*. — Deze dissertatie heeft grooten invloed gehad op LINNAEUS' ideeën omtrent de gelijkwaardigheid van *Acarus siro* en *Tyroglyphus farinae*.

□ 1722. *Acarus, siro, seiv.* ZWINGER, Paedojatreja practica, &c.; Basili; p. 620. obs. 145. — Hij schijnt ze zelf gezien te hebben; hij noemt ze ook „ovula verminosa”, zeker naar hun vorm, „quarum unaquaeque ovulum verminosum, vel jam vivificatum vermiculum, grano arenae minorem in sese continet, qui per microscopium inspectus corpusculum habere notatur album, vel cineritii coloris, sex nigricantibus pedibus instructum, quorum binis anterioribus, caput utrinque stipantibus, cuniculos sub cuticula agere, suisque osculis frequenter rodendo pruritus excitare creduntur.” Hij vertelt eigenlijk niets nieuws; en dat woord „creduntur” doet twijfelen of hij wel eigen waarnemingen deed, dan wel in andere bewoordingen weergeeft, wat hij van anderen gelezen heeft. En toch . . . „atque a Rohaulto Tract. Physic. Part. 1. §. 21 satis accurate descriptus”. Heeft dus ook ZWINGER de schubben op den rug gezien?

□ 1723. *Siro*. ALLEN, Synopsis univ. med. pract., &c.; Amstelodami; cap. 11. p. 296. 304. — Hetzelfde als 1719.

□ 1724. *Acarus, siro*. HUMMEL, Helminthologia intricata, &c.; Tubingae; thes. 15. sect. 1. noot S. — Hij is verrukt over hetgeen hij gezien heeft: „Acari sane seu Sirones sunt elegantes et crystallina puritate nitentes vermiculi in suis pustulis.” — Thes. 16. sect. 2. noot f. „Acari in suis pustulis haerent, nec credas facile eos ab extra eo se insinuare.” En zij komen ook niet van andere insecten in onze huid: „neque enim saltem in iis proveniunt, qui tractant bombyces, aut alia insecta, a quibus in eos transire supponuntur minora illa animalcula, haec insecta exsugientia”. Want, ook menschen, die niet met insecten omgaan, krijgen zieren: „illi enim sirones habent seu acaros, qui nulla tetigere insecta”. — V r a a g: wie heeft dat ooit beweerd?

84. *siro*.

■ 1726. *Ciron*. D. (M. A. C.), of, indien M. „Monsieur” beteekent, D. (A. C.), *Système d’un Médecin Anglois sur la cause de toutes les especes de Maladies, &c.*; Paris; p. 5. —

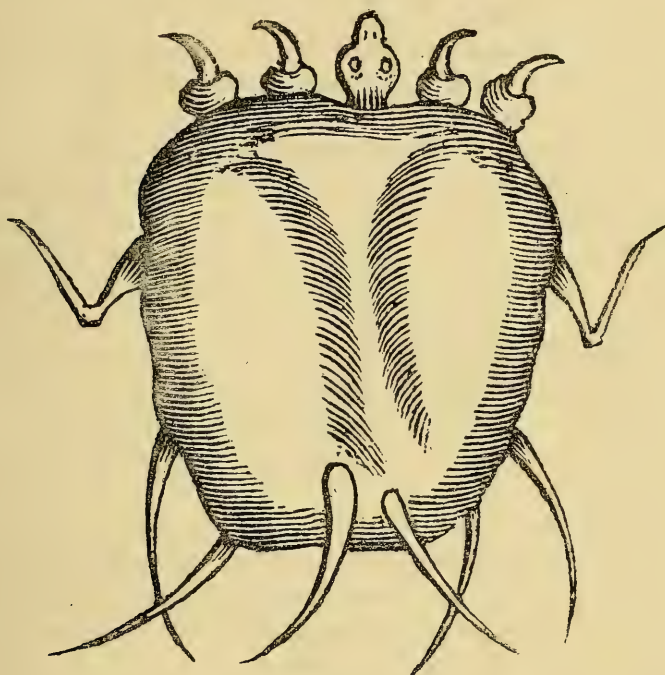

Fig. 65.

Nomen nudum. Zie over dat zeldzame boekje: Tijds. v. Entomologie, v. 68. Verslagen, p. XXII—XXXI. 1925. —

Reeds LANQUETIN 1859 vestigde er de aandacht op, dat deze afbeelding „ressemble à l’un des trois cirons, représentés dans les *Acta eruditorum*”. Dat zijn die van ETMÜLLER 1682. Maar de auteur heeft er een „kopje” aan gegeven van een schildpad, met 2 oogen en 2 neusgaten, waarschijnlijk omdat men de *Acarus siro* met haar korte pootjes, met een schildpadje vergeleek.

■ 1728. *Pedesello*. MONTESAURUS, *De dispositiones quas vulgare Mal franzoso appellat, &c.*; gedrukt achter: LUISI-

84. *siro*.

NUS, Aphrodisiacus, sive de Lue venerea, &c.; Lugd. Bat.; c. 2. lin. 55. — Hetzelfde als 1566.

■ 1728. *Pedicillo*. PETRONIUS, De Morbo gallico, &c.; gedrukt achter het hierboven staande werk; p. 1340 sub D. — Hetzelfde als 1566.

□ 1728. *Vermiculus*. TOZZI, Opera omnia, &c.; Venetiis; ed. 2.; P. 1. p. 267 (?) et Tom. IV, P. 3. l. 6. Aphorism. 9. p, 131 (?). — Hetzelfde als 1704.

■ 1729. *Siro*. ALLEN, Synopsis univ. med. pract., &c.; Londini; ed. 3.; c. 11. art. 1155. p. 440, et art. 1185. p. 448. — Hetzelfde als 1719.

□ 1729. *Ciro*. REDI, Opusculorum Pars Prior, sive Experimenta circa gener. Ins., &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1668.

□ 1730. *Pellicino, pellicello*. VARCHI, L'Ercolano, dialogo, &c.; Firenze. — Hetzelfde als 1570.

1731. *Siro*. ETTMÜLLER, Programma de Scabie, &c.; Lipsiae. — Van dit werkje heb ik geen enkele editie kunnen raadplegen.

■ 1783. *Siro, Reitlies*. BAIER, De vermiculis, Pique & Culebrilla incolis Americae familiaribus & infestis, In: Acta Phys. med. Acad. Caes. Leop. Car. Nat. Cuz. v. 3.; Norimbergae. — Geeft goed het onderscheid tusschen *Tunga penetrans* en *Acarus siro*. Verder geen nieuws.

■ 1733. *Pellicello*. VALLISNIERI, Considerazioni ed Esperienze intorno alla Generazione de' Vermi, &c. In: zijne „Opera fisico-mediche, &c.; Venezia; 3 Tomi; Tom. 1. p. 142.

Pedicello, in: Lettere Fisico mediche intorno all' Origine del Morbo Pedicolare, &c.; Lettera di F. Gherli. T. 1. p. 339. — Ook in het antwoord van *Vallisnieri*, p. 340.

Acaro, Acarus, Ciron, pellicello. Saggio alfabetico d'Istoria medica, e naturale, T. 3. p. 367.

Pellicello, piosello, pediculus subcutaneus. Ibidem p. 431.

Wel wordt er telkens medegedeeld, dat zij uit eieren komen, en schurft veroorzaken, maar zij worden niet beschreven.

□ 1734. *Pedicello*. CALVOLI, Lettera all Cestoni. In: SANCASSANI, Bibliotheca volante continuata; Ed. 2.; Venezia. — Hetzelfde als 1689.

84. *siro*.

□ 1734. *Vermiculi*. TOZZI, Opera omnia; 3^a Edit.; Venetiis; Tom. 1. p. 267. et Tom. 4. P. 3. l. 6. Aphorism. 9. p. 131. — Hetzelfde als 1704.

■ 1735. *Acarus, ciro, ciron, chiro, Laus, louse, lowse, luis, meyt, pedicello, pediculus, Reitleuss, ricinus, seur, sir, siro, syro*. BLANCARD, Lex. med. renovatum, &c.; Lugd. Bat. — Nomina nuda; over *sir* en *ricinus*, zie 1717. —

De ziekte wordt genoemd: Gale, Kratze, Laussucht, lousie evil, lowsie evil, luisziekte, luiszucht, maladie pédiculaire, maladie pouilleus, morbus pedicularis, passio bovina, phthiriasis, Reudigkeit, rogne, scab, scabbednesse, scabbie, scabies, Schebigkeit der Haut, schurft. —

Phthiriasis, als 1689; bovendien: In hominis corpore primo exiguae excitantur pustulae quae si aperiantur, facile curantur, sin minus in gravem morbum pedicularem incidunt. — Dat is, met andere woorden gezegd, hetzelfde, wat ANTIGONUS ons 240 v. C. vertelt. Overigens als 1689.

□ 1735. *Insectum, pediculus, siro*. LESSER, De sapientia, &c. divina, &c.; T. 1. c. 9. p. 213 (?). 214 (?); hier haalt hij SCALIGER 1557 aan. — T. 2. l. 2. P. 3. c. 3. p. 223 (?). 224 (?); hier haalt hij SCHWIEBE aan. — Niets nieuws.

■ 1735. *Pediculus scabiei*. LINNAEUS, Systema Naturae; Ed. 1.; Lugd. Bat.; Ordo 4. gen. 4. sp. 5. — Nomen nudum.

■ 1736. *Reitlies, saur, siro*. ETTMÜLLER, Opera omnia, &c.; Genevae; 4 Tomi. — Tom. 2. l. 1. sect. 16. c. 3. art. 7. membr. 8. p. 814; Tom. 3. l. 5. c. 5. art. 29. causa 3. p. 643; Tom. 4. p. 595. 816. Hier is de plaat met de 3 zieren van 1682, maar nog ruwer dan vroeger, en het spiegelbeeld van 1708. De haren en de pooten zijn alle even dik gemaakt en nog dikker dan die van 1697, zoodat men meent, dat al die aanhangsels pooten zijn, en dan heeft eene mijt 10, de tweede 12 en de derde 14 pooten! — Hetzelfde als 1682, 1697 en 1708.

■ 1736. *Acarus scabiei*. LINNAEUS, Animalia per Sueciam observata. In: Acta literaria et Scientiarum Sueciae, Anni 1736. p. 133. — Nomen nudum.

□ 1738. *Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder: ver-

84. *siro*.

nünft . . . &c.; Züllichan; l. 1. c. 9. p. 125 (?). — Hetzelfde als 1735.

■ 1739. *Pellicello*. LANCISIUS, Opera varia in unum congesta, &c.; Venetiis; v. 1. p. 153 col. 2. — Hetzelfde als 1716.

□ 1739. *Acarus*. ROHAULT, Tractatus de Physica, &c.; Lugd. Bat.; Pars 1. c. 21. p. 104. — Hetzelfde als 1671.

□ 1740. *Siro, acarus*. BAIER, Diss.: De generatione insect. in corp. hum., &c.; Altrof, Noricum.; p. 16. §. 48. 49. — Nomen nudum; zij worden uit eieren geboren; voorstander der generatio ex ovo.

□ 1740. *Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder . . . vernünft . . . &c.; 2^e Aufl. l. 1. c. 9. p. 126 (?). — Hetzelfde als 1735.

■ 1740. *Pediculus scabiei, Klådmask*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 2.; Stockholm; gen. 175. n. 6. — Nomen nudum; klådmask = jeukworm.

■ 1740. *Pediculus scabiei, Reud-Laus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 3.; Halle; Ordo 4. gen. 4. n. 5. — Nomina nuda.

■ 1740. *Siro, sir, chiro*. VON SANDEN, Diss.: De cutis exterioris morbis, &c.; Halae Magdeb.; p. 211. § 309. — Geen nieuws. N. B. p. 181. § 241 ook „Syro” in de beteekenis van „comedo” (sic!).

□ 1741. *Acarus scabiei*. LINNAEUS, Elenchus anim. per Suec. obs.; Upsaliae; p. 87 n°. 5. — Nomen nudum; Zweden.

□ 1741. *Pedicello*. REDI, Opere; 4^a Ediz.; (2^a Ediz. Napoletana) v. 1. Esperienza int. &c. Ins.; Napoli. — Hetzelfde als 1668.

■ 1741. *Siro*. VAGHI, Diss. De insectorum in corpore hum. genitorum, &c.; Vitembergae; p. 34. — Niets nieuws. N.B. ook „siro” in beteekenis van „comedo” (sic!). Blijkbaar een pendant van VON SANDEN 1740.

■ 1742. *Insecte, pou, ciron*. LESSER, Theologie des Insectes, &c.; La Haye (ook Paris); v. 1. p. 213, 214; v. 2. l. 2. P. 3. c. 2. p. 223. 224. — Hetzelfde als 1735.

■ 1743. *Little insect, animalcule*. BAKER. The micr. made easy, &c.; Ed. 1. und 2.; London; P. 2. c. 18. p. 169—172. — Overgeschreven uit MEAD 1703. De daaruit overgenomen

84. *siro*.

figuurtjes zijn dezelfde, doch nog slechter; de zware achterrandharen (pooten) rechter, en dichter naar elkander toe, en het „kopje” scheef naar links.

■ 1743. *Acarus scabiei*. LINNAEUS, Elenchus anim. per Suec. obs., &c.; Lugd. Bat.; p. 87, n. 5. — Als 1741.

■ 1744. *Klein insect, diertje*. BAKER, Het mikr. gemakkelijk gem., &c.; ed. 1.; Amsterdam; v. 2. c. 18. p. 168—170. — Hetzelfde als 1743. De figuurtjes zijn het spiegelbeeld van die der Engelsche editie.

□ 1744. *Little insect, animalcule*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 3.; London; P. 2. c. 18. p. 169—172. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Pellicino, pellicello*. VARCHI, L'Ercolano, &c.; Padova. — Hetzelfde als 1570.

■ 1745. *Insecte, pou, ciron*. LESSER, Theologie des Insectes, &c.; Paris; v. 1. c. 9. p. 214; v. 2. l. 2. P. 3. c. 2. p. 223. 224. — Hetzelfde als 1735.

■ 1746. *Insect of the itch*. ADAMS, Micrographia illustrata, &c.; London; p. 101. c. 27. — Herhaalt hetgeen BONOMO gezegd heeft, doch put het uit BONANNI 1691 en MEAD 1703, en reproduceert de beide figuurtjes; N. B. ééne zonder de 4 voorpooten!

■ 1746. *Acarus humanus subcutaneus*. LINNAEUS, Faun. Suec., &c.; Ed. 1.; Stockholmia (ook Lugd. Bat.); p. 347. n. 1194. — Hij haalt ETTMÜLLER 1682, RIVINUS (lees: SCHWIEBE) 1722, die beiden de *Acarus siro* afbeeldden, en zich zelf: Act. Ups. 1736. n. 5. aan.

„Habitat sub cute hominis scabiem caussans, ubi vesiculam excitavit, parum recedit, corporis rugas secutus, quiescit iterum et titillationem excitat; nudis oculis sub cuticula delitescens observatur ab absueto, acu facile eximitur, ungui impositus vix movetur, si vero oris calido ohalitu affletur, agile in ungue cursitat. Minimus, magnitudine vix lendis, subrotundus, capite vix conspicuo, ore, ut et pedibus ruffis sive testaceis. Abdomen ovatum, aquei coloris, in dorso duplici linea lunari seu pari linearum fuscarum re-curvatarum notatus.”

84. *siro*.

De gedeelten, die ik hier niet gespatieerd heb, kan hij van anderen overgenomen hebben: zij vertellen ons niets nieuws. Maar die, welke ik gespatieerd heb, bewijzen m. i., dat hij òf de zieren zeer goed kende, òf de beschrijving van een van zijne discipelen ontving. — „Oris calido halitu affletur”. Oudere schrijvers zeggen altijd „si soli calore adjuvetur”. — Die donkere lijnen zijn natuurlijk geen kleuren op den rug, maar doorschemerde ingewanden.

Nog wil ik hierop wijzen. L. c. sub. n. 1195. *Acarus farinae*, zegt hij: „Est praecedenti” (de schurftmijt) „valde similis, sed maior. Abdomen subglobosum, sed immaculatum.” Nu heeft *farinae* duidelijk 8 pooten. Indien hij nu beweert, dat *farinae* op *siro* gelijk; dan moet hij van *siro* ook de 8 pooten gezien hebben, en dan deelt hij dat hier langs een omweg mede.

Tevens zien wij, dat hier reeds de verwarring van *siro* met *farinae* begint, blijkbaar geïnfluenceerd door SCHWIEBE's dissertatie 1722, waarin bewezen (?) wordt, dat vele jeukende huidziekten door *Acari* veroorzaakt worden.

■ 1747. *Pediculus scabiei*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 5.; Halae; gen. 175. n. 6. — Nomen nudum.

■ 1748. *Wurm*. KRATZENSTEIN, Abh. v. d. Erzeugung d. Würmer im menschl. Körper, &c. Halle; p. 41. — Nomen nudum.

■ 1748. *Acarus scabiei, klâda*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 6.; Stockholmiae; gen. 203. n. 6. — Nomina nuda.

■ 1748. *Acarus scabiei, klâda*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 7.; Lipsiae; gen. 203. n. 6. — Nomina nuda.

□ 1751. (Nomina?). LESSER, Teologia degl' Insetti, &c.; Venezia; v. 1. c. 9.; v. 2. l. 2. P. 3. c. 3. — Hetzelfde als 1735.

■ 1751. *Animalculum, insectum*. MEAD, Monita et praecepta medica, &c.; Londini; p. 210. — Nomen nudum. Merkwaardig is toch het volgende: „In cuticulae sulcis latentibus, & fere invisibilibus, tanquam in nidis, ova sua deponunt; tum calore loci foetus brevi excluduntur, qui justam magnitudinem nacti, ipsamque cutem rostris aculeatis penetrantes, fibrillas vellicant roduntque.” — Spatieering van mij. Dus op de huid!

84. *siro*.

■ 1751. *Reitlies, ciro, cyro, siro, Acorus*. STORCH, Theor. u. pract. Abh. v. Kinderkrankheiten, &c.; Eisenach; v. 4. p. 151—153. — Hij kent ze, en herinnert zich uit zijne jeugd, dat hij ze, zoowel bij zich zelf, als bij andere kinderen, met eene naald te voorschijn haalde, ze op de duimnagel bewegen zag, enz. — Verder geen nieuws. — Hij herhaalt de onjuistheden van SACHS À LEVVENHEIMB 1670, zonder de bron te vermelden. Verder: „BAYER erzehlet von . . . Culebrillae und Pique . . . und meinet, dass sonderlich die Pique oder Chique denen Reitliesen gar nahe kämen.” Dat is onjuist: BAIER 1731 vertelt ons, dat ROCHEFORT 1668 dat mededeelt. — Hij reproduceert de 3 figuren van ETTMÜLLER 1682, maar slecht.

□ 1752. *Acarus humanus subcutaneus*. AVELIN, Miracula Insectorum; Diss. inaug.; Upsaliae; p. 20. — Zeide LINNAEUS 1746 reeds, dat *Acarus farinae* veel op de schurftmijt gelijkt, doch dat eerstgenoemde grooter is en ongevlekt, AVELIN maakt de zaak erger: „*Acarus farinae*. . . idem est cum *Acaro humano subcutaneo*”.

Ik voel mij gedrongen, hier de eerste helft van zijn artikel te publiceeren, daarbij spatieerende, waarop ik de aandacht mijner lezers vestigen wil.

„*Acarus farinae* (Fn. Svec. 1195) tam exiguus, ut nudis oculis vix percipi queat, qui farinam effoetam facit, idem est cum *Acaro humano subcutaneo* (Fn. Sv. 1194). Scabies corpora hominum saepe invadit, cujus caussa occulta fuit, & infinita decocta Sanguinem purgantia scabiem saepe vix auferre valent. Multi scabie exesi diutissime afficiuntur, imo moriuntur. Non dubito, paucos admodum fore, qui insecta hanc scabiem caussare credant; accuratius vero adspicientes scabiem e. gr. manus nostras inquinantem, vesiculam primo reperiunt excitatam, parum vero ab illa in ruga cutis punctum quoddam fuscum, quod nondum in vesiculam se extulit; sit tamen duobus diebus progressis; acus aculeo lens minima eximitur, quae ungui imposita & halitu oris afflata, in ungue cursitat. Oculis armatis ulterius appareat insectum hoc octo habere pedes,

84. *siro*.

setes quasdam in dorso & *Acarum* esse jam allatam. Cum aliqui horum in corpus iis sapidum incidunt, nimis multiplicantur totumque corpus circumdant, quasi a capite ad calcem lepra inficeretur; nam intra cuticulam, quasi pediculi in capitibus infantum, succrescunt. In infantibus recens natis experimenta bene observata sunt, qui sub mento, axillis & inqvinabilibus flore Zinci vel Nihilo albo, ad humiditates exsiccandas & exoriationes praecavendas, conspergi solent. Si mater aut nutrix infantem farina cereali, in qua Acari saepissime habitant, adperserit, infans in ea parte primo & toto tandem corpore scabie lobaravit."

Ik wijs er op, dat hij schrijft: „vindt men eerst een blaasje, maar weinig daarvandaan in een rimpel der huid een bruin punt, die zich nog niet tot een blaasje gevormd heeft, al mogen er ook twee dagen verlopen zijn; met de punt van eene naald wordt een zeer kleine neet uit (dien rimpel) gehaald en dat het de hierboven genoemde *Acarus (farinae)* is". — „In een rimpel der huid", dus niet uit een cuniculus! — „Een bruin punt", dus niet, de bekende witte schurftmijt, maar een echte *farinae*, die door de steenroode mandibels en pooten er werkelijk met het bloote oog ietwat bruin uitziet. — Wat daarvan te denken? Wel, hijzelf geeft de verklaring: hij heeft niet een echten scabies-lijder onder handen gehad, maar een pas geboren kindje, dat met roggemeel bepoederd was!:

„In infantibus recens natis experimenta bene observata sunt, qui sub mento, axillis & inqvinabilibus flore Zinci vel Nihilo albo" (onreine zinkoxyd) „ad humiditates exsiccandas & exoriationes praecavendas, conspergi solent. Si mater aut nutrix infantem farina cereali, in qua Acari saepissime habitant, adperserit, infans in ea parte primo, & toto tandem corpore scabie laboravit".

Hij heeft dus *Acarus siro* in het geheel niet gezien, slechts één *Acarus farinae*. Kortom het heele geval doet mij eenigszins denken aan dat van GALÈS 1812! Het kindje leed aan exantheem, veroorzaakt door het muffe meel en de volatile exsudaten der mijten; was daarvoor hyperaesthetisch; dat is alles.

En let nu wel op: een paar regels verder spreekt hij over de

84. *siro*.

schurft van schapen, die „ab antiquissimis temporibus” bekend was. Die arme schapen hadden toch geen „mater aut nutrix infantem farina cereali, in qua Acari saepissime habitant, adspersens!” Tevens staan wij verbaasd over de onhygienische toestanden van dien tijd!

Hij is ervan overtuigd (natuurlijk de overtuiging van zijn Promotor!), dat vele ziekten aan *Acari* toegeschreven moeten worden: „numne variae et pleeraeque febres contagiosae, exanthematicae, pestis, variolis, & siphilis”.

■ 1752. *Acarus siro*. BAECKNER, Noxa Insectorum; Diss. inaug.; Upsaliae; p. 7. — „*Acari sirones* (Fn. sv. 1194 & 1195)”. Dat beteekent, dat hij, evenals AVELIN (hierboven), *siro* (n°. 1194) en *farinae* (n°. 1195) als dezelfde soort beschouwt! Maar 3 bladzijden verder noemt hij *Acarus farinae*, als meelmijt, apart. Waarom geeft hij er dan 2 namen aan? — Ook is hij van meening (dat wil zeggen: LINNAEUS, zijn Promotor, is van meening), dat vele ziekten door *Acari* veroorzaakt worden. Behalve de door AVELIN genoemde, nog: *herpes*, *serpigo*, *elephantiasis*, *tinea*, *dysenteria*, *morbillae*, *petechiae*. (Excusez du peu!)

Dysenteria, dat kan er nog door; zie p. 227. 228.

■ 1752. *Acarus scabiei*, *Itch Acarus*, *Itch animal*. HILL, A. gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals, &c.; London; p. 25. — Vertaling van LINNAEUS 1746. — Hij schijnt er zelf naar gezocht, doch ze weinig gevonden te hebben: „Authors in general have supposed it causes that disease; but if this were the cause, it would be found more universally in those pustles. It is more probable that these only make a proper nidus for it.” — Zie hier de oudste vermelding van die meening, die nog tientallen van jaren bleef voortbestaan!

■ 1753. *Siro*. ALLEN, Synopsis univ. med. pract., &c.; Francofurti & Lipsiae; p. 407. 415. — Hetzelfde als 1719.

■ 1754. *Chiro*, *ricinus*, *sir*, *siro*, *seur*, *Reitleuss*. BLANCARD, Lexicon med. renovatum, &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1717 en 1735.

■ 1754. *Little insect*, *animalcule*. BAKER, The micr. made

84. *siro*.

easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 18. p. 169—172. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Petit insecte, animalcule*. BAKER Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 18. p. 193. — Hetzelfde als 1743, met slechte reproducties der figuren.

■ 1754. *Scarabaeus scabiei* (sic!), *ciron, acarus humanus subcutaneus, acarus scabiei, klaomask*. LINNAEUS, Systême Naturel, &c.; Ed. VIIIa.; Paris; p. 235. 237. — Vertaling van LINNAEUS, Faun. Suec. 1746.

□ 1755. *Animal*. JOHNSON, Dict. Engl. Language. (Last folio ed.); er moeten dus nog oudere bestaan.

„Itch a cutaneous disease extremely contagious, which overspreads the body with small pustules filled with thin serum, and raised, as microscopes have discovered, by a small animal. It is cured by sulphur.”

Dr. JOHNSON heeft dus gebruik gemaakt van de ontdekkingen van BONOMO en vermoedelijk geput uit MEAD 1703.

■ 1755. *Klåda*. MÖLLER, Delin. regni anim. — (LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 8.; zie p. 9). — Nomen nudum.

■ 1756. *Acarus humanus subcutaneus*. AVELIN, Miracula Insectorum; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, Amoenitates Academicae; Holmiae; v. 3. p. 333. — Hetzelfde als 1752.

■ 1756. *Acarus siro*. BAECKNER, Noxa Insectorum; diss. inaug.; herdruk in: LINNAEUS, Amoenitates Academicae; Holmiae; v. 3. p. 342.

■ 1756. *Kleines Insect, Thierlein*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gem. Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 18. p. 181. 182. — Hetzelfde als 1743, met slechte reproducties der figuren.

■ 1756. *Acarus, chiro, ricinus, sir, siro, saur, reitlaus*. BLANCARD, Lexicon med. renovatum, &c.; Lugd. Bat. — Hetzelfde als 1717, met enkele onbeduidende toevoegingen.

■ 1756. *Acarus scabiei*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 9.; Lugd. Bat.; gen. 214. n. 6. — Nomen nudum.

□ 1757. *Syro, pediculus, pellicello, sciro, brigans, ciro*. JONSTON, Theatr. univ. omn. anim. Insectorum, &c.; Heilbronnae; Lib. 2. tit. 1. c. 1. art. 3. p. 120—122. — Hetzelfde als 1653.

84. *siro*.

■ 1757. *Animalculum, insectum*. MEAD, *Monita et praecepta medica, &c.*; Parisiis; c. 13. p. 128. 129. — Hetzelfde als 1751.

□ 1757. *Acarus siro, Acarus exulcerans*. NYANDER, *Exanthemata viva*; diss. inaug.; Upsaliae; p. 4. sqq. — In hoofdzaak hetzelfde als AVELIN 1752. — Merkwaardig zijn de volgende zinnen:

„Hanc ex *Acaro sirone* excitari, quem, ad latera pustularum, sub macula quadam¹⁾, oculis nudis vix conspicienda, latentem, acuque erutum, ungui imponere possimus, cuique liquet. Jam vero si halitu calidiori” (lees: calido oris) „illum refocillamus, cutique imponimus structura sua maxime distinguendus repet, rugasque diu scrutabitur, donec rodendo, ut Talpa, cutem subjerit, ubi cuniculos construit.” — (Noot:) „*Acarus* sub ipsa pustula minime quaerendus est, sed longius recessit, sequendo rugam cuticulae observatur; in ipsa pustula progeniem deposuit, quam scalpendo efringimus et disseminamus, ita cogente natura.”

Hij heeft dus BONOMO's experiment herhaald: een *acarus siro* op de huid geplaatst en gezien, dat zij een huidrimpel volgde en zich ingroef.

Hij heeft verder met een mes over de huid geschraapt, de blaasjes (en een gedeelte der gangen!) daardoor vernietigd, het afgekrabde elders op de huid „uitgezaaid” en weder schurft kunnen verwekken!

„D. *Zweib*, hos *Acaros* ova deposuisse, sese citissime multiplicasse, pluresque dies extra corpus vixissi, probe observavit.” — Niet SCHWIEBE 1722, maar ISACH COLONELLO 1687, zag haar één eitje voortbrengen en BONOMO, constateerde, dat zij vele dagen buiten de huid van den mensch konden leven. Deze zag niet, dat zij „sese citissime multiplicasse”, dat veronderstelde hij maar!

„In *Scabie ferina*” (hardnekkige schurft met dikke korsten) „*Acari aegrius* inveniuntur; exemtos vero aliam esse speciem (*Acarus exulcerans*) & pedibus quatuor posticis.

¹⁾ Dat is het doorschemerende diertje zelf.

84. *siro*.

corpore duplo longioribus, distinctos, oculis armatis evidentissime comprehendibus". — Met „pedibus posticis corpore duplo longioribus" bedoelt hij natuurlijk de 4 lange achteruitstaande borstels, bevestigd aan de 4 korte achterpootjes, die reeds door de PEIRESC 1622, LINNAEUS 1746 en AVELIN 1752 als pooten gequalificeerd zijn.

Hij onderscheidt zelfs nog eene derde soort: „De *Scabie senili* eadem valet argumentatio."

■ 1758. *Acarus siro*. LINNAEUS, Syst. Nat.; ed. 10; Holmiae; gen. 235. n. 15. — „*Acarus lateribus sublobatis, pedibus quatuor posticis longissimis; femoribus capiteque ferrugineis, abdomine setoso.*"

Deze beschrijving past, van alle toen reeds bekende *Acari*, alleen op de schurftmijt. Zie de figuurtjes, die ervan gegeven zijn; o. a. die van BONOMO 1687: „lateribus sublobatis."

Maar LINNAEUS is er nu eenmaal van overtuigd, dat de schurftmijt en de *farinae* dezelfde soort zijn, alleen wat verschillend door de plaats, waar zij voorkomen: „Inter Sirones Farinae, Scabiei, Dysenteriae, Hemitritaei non reperi alias differentias, quam a loco petitas." Waarom hij nu slechts 2 variëteiten noemt, in plaats van 4? Die 2 v a r i ë t e i t e n noemt hij zonder nadere opgaven der verschillen: *farinae* (zie aldaar, p. 187) en *scabiei*. Bij deze laatste citeert hij:

„Schenck. obs. 676." = SCHENCK, Editio 1643. obs. 182. p. 676.

„Allen, comp. IX: 8. = ALLEN, 1719. Synopsis, cap. 11. 8°.

„Act. angl. no. 283" = MEAD, An abstract, &c., in: Philos. Trans. v. 23. n. 283. 1703.

„Riu. prur. 18. f. A. B. = SCHWIEBE, sub praesidio RIVINI, De Pruritu, &c., 1722. met 2 van de 3 figuurtjes van ETTMÜLLER.

en „Act. lips. 1682. p. 319." = ETTMÜLLER, Observatio II in: Acta Eruditorum, Lipsiae, van 1682. p. 317.

Daarop volgt (en dat slaat N. B. op *siro*!):

„Habitat in Farina Europae, Americae. Inter sirones Farinae, Scabiei, Dysenteriae, Hemitritaei non reperi alias differentias, quam a loco petitas. Amoen. acad. 3. p. 333."

Dat laatste wil zeggen: dat heb ik door den koker van AVE-

84. *siro*.

LIN 1752 wereldkundig gemaakt, wiens dissertatie men ook vinden kan in mijne Amoenitates Academicae v. 3. p. 333. En de schurftmijt leeft eigenlijk vrij in meel van Europa en van Amerika. — Hoe hij aan Amerika komt? Vermoedelijk, omdat hij meent, dat de neger van STUBBES 1668 de schurft had. Of, omdat hij van KALM en ROLANDER mondeling vernam, dat de schurft ook in Amerika voorkwam. Maar tot dusverre heb ik dat in geen enkel werk kunnen vinden.

■ 1758. *Acarus exulcerans*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10; Holmiae; gen. 235. n. 16. — „*Acarus pedibus longissimis setaceis: anticis duobus brevibus. Habitat in Scabie ferina.*” — Zie, dat is toch wèl merkwaardig! LINNAEUS, die er van overtuigd is, dat de gewone *siro* dezelfde soort is als *farinae*, gelooft dat niet van *exulcerans*! En even merkwaardig is het, dat hij de diagnose, die NYANDER van *exulcerans* gegeven heeft, aan zijn *siro* past; zie hierboven. Wat eene verwarring!

□ 1758. *Laus*. LESSER, Insecto-Theologia, oder: vernünft &c.; 3^e Aufl.; l. 1. c. 9. p. 126 (?) — Hetzelfde als 1735.

■ 1758. *Acarus humanus subcutaneus, acarus scabiei, Hautwurm*. LINNAEUS in: (GMELIN), Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat. &c.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol.34. — Duitsche vertaling van LINNAEUS, Faun. Suec. 1746.

Recapitulatie.

Acarus siro L. 1758. I d o n o m i e. Zij zijn bijna onzichtbaar, nauwlijks zichtbaar 1140. 1533. 1553. 1622. 1641. 1652. 1664. 1687. 1751. 1757., alleen zichtbaar voor hen, die zich in een scherp gezicht verheugen 1240., uiterst klein 1634., zeer klein 1508. 1567. 1602. 1612. 1618. 1619. 1622. 1657. 1687. 1701 (zie sub 200). 1746., klein 530. 1363. 1513. 1533. 1585. 1611. 1657. 1664, kleiner dan een zandkorrel 1671., 1722., nauwlijks zoo groot als eene neet 1746. Daarom maakten SCALIGER 1557, PLATER 1602, JOEL 1622, SENNERT 1641 van een vergrootglas, en DE PEIRESC 1622, MAYERN 1634, MOUFET 1634, HAUPTMANN 1657 en anderen van een mikroskoop gebruik.

Over het algemeen is de vorm die van een bol 1557. 1619.

84. *siro*.

1634. 1687.; zij worden daarom vergeleken met eieren van vlinders 1602. 1630., of van zeevisch 1622. Van boven gezien zijn zij rond 1602. 1619. 1634. 1682. 1689. 1722. 1732., bijna rond 1746., ovaal 1622. 1746., fig. 62. 63. 64. en worden zij vergeleken met eene neet 1140. 1752. Door eene sterke loupe, of door een mikroskoop bezien, geeft hun zeer convex lichaam en hun korte kop en pootjes hun het uiterlijk van een schildpadje 1557. 1622. 1656. 1687. De lichaamrand is niet zuiver rond, maar min of meer lobbig fig. 64. 1758.

De rug is voorzien van golvende fijne lijnen (rugosities) 1664., scherpe driehoekige doortjes (asperities) 1664., of schubben 1671. en conen en staafjes (protuberances) 1664. — De 4 lange borstels der achterpooten werden soms voor aan het lichaam bevestigd aangezien; daarbij komen de achterrandsborstels, zoodat er sprake is van haren of borstels 1625. 1664. 1682. 1687. 1752. 1758. De borstels der maxilaarpalpen worden beschreven als „hoortjes” 1687. Een en ander is in de afbeeldingen te zien: fig. 62—64. Twee der echte achterrands haren werden voor pootjes aangezien, waarmede de diertjes zich zouden kunnen afzetten 1622.

Het lichaam is wit 1180. 1586. 1611. 1622. 1634. 1687. 1722, 1748., bijna wit 1602. 1611. 1622., witachtig 1611. 1622. 1634. 1682. 1687., aschkleurig 1722., zwart (sic!) 1601., met op den rug eenige donkere schaduwen 1687., of met twee maansikkelvormige, of twee gekromde lijnen vormende donkerder gedeelten 1746. Overigens doorschijnend 1622. 1724. 1746., zoo helder als krystal 1724., glanzend 1724. — Aan de ventrale zijde werden de „roussâtre” apodemata (of epimeren) en vermoedelijk ook de 4 achterpootjes gezien, doch niet als zoodanig herkend 1622.

Het kopje is nauwelijks zichtbaar 1746.; toch moet het gezien zijn door hen, die het diertje met een schildpadje vergeleken 1557. 1622. 1656. 1687. Het wordt beschreven als scherp of spits 1622. 1687. 1712., ovaal 1664., konvex 1689, plat 1689. De mandibels schijnen gezien te zijn 1664. 1689.; tusschen hen is een rechte spleet 1689. De monddeelen zijn bijtorganen en harder dan het overige lichaam 1689. Het kopje is zwart 1622., zwartachtig 1634., zwartachtig rood 1634., donkerbruin 1689.,

84. *siro*.

roodachtig 1664., roestrood 1758., steenrood 1746., rood 1634. 1746.

ARISTOTELES 350 v. C. noemde ze $\varphi\theta\epsilon\tilde{\iota}\rho\epsilon\varsigma$, luizen, en ABŪ MARWĀN 1140: dieren. Zij moeten dus wel gezien hebben, dat zij zich bewogen. Zulke kleine niet-slangvormige diertjes moeten dus wel pootjes hebben. Het zich bewegen werd gezien 1240. 1557. 1585. 1602. 1622. 1634. 1641. 1687. 1746. 1751. 1752. 1757. Ook wordt verteld, dat zij gangen graven 1363. 1682. 1688, die *cuniculi* genoemd worden 1557. 1567. 1634. 1682. 1687. 1688. 1722. en dat zij onder de huid kruipen 1508. 1513. 1553. 1619 en woelen 1687. Ook daaruit kan men afleiden, dat zij pootjes moeten hebben. De pootjes zijn stellig gezien door hen, die de diertjes met een schildpadje vergeleken 1557. 1622. 1656. 1687. Maar zij zijn kort, zoodat het den indruk maakt, alsof de diertjes pootloos zijn 1602, 1634. 1667. 1668. De pootjes zijn vermeld 1622. 1625. 1634. 1657. 1660. 1664. 1682. 1687. 1691. 1722. 1746. 1752. 1758. En wel ten getale van vijf 1660., zes 1657. 1667. 1671. 1682. 1687. 1722., of acht 1622. 1705. 1746. 1752. 1758. De voorpooten staan vlak naast het kopje 1622. 1722., en zijn zeer kort 1622. 1634. 1758. en dik 1622. en staan 2 ter weerszijden van het kopje 1622. 1664. 1682. 1722., aan den hals 1660. De eigenlijke pooten III worden slechts gezien als de diertjes vlug loopen, of als zij geplet worden 1657. 1671. 1682. 1687. 1722. De pooten IV zijn zóó klein, dat zij nooit gezien worden. Maar de pooten III en IV eindigen in zware borstels, en als men zag, dat deze bij het voortgaan zich bewogen, begreep men, dat het pootjes waren, dat er dus 8 pooten waren 1622. 1705. 1746. 1752. 1758., en noemde dan de 4 achterpooten lang en dun 1622, zeer lang 1757. 1758., borstelvormig 1758. De lange zuignappen aan de 4 voorpootjes werden voor klauwen aangezien fig. 63. (1682). De pootjes zijn zwartachtig 1682. 1722., rood 1746., steenrood 1746., roestrood 1758.

A n a t o m i e. Wanneer men ze tusschen de duimnagels dood drukt, dan hoort men een knappend geluid 1557; hunne huid is dus taai, biedt weerstand. De mandibels worden harder dan het overige lichaam genoemd 1689.

P h y s i o l o g i e. Zet men ze op den duimnagel, dan

84. *siro*.

bewegen zij zich niet, of uiterst traag 1557. 1611. 1746.; maar wanneer de zon hen beschijnt, zetten zij zich in vlugge beweging 1557. 1634. 1751. 1757. Dat is ook het geval, als men hen met den warmen adem aanblaast 1746. 1752. 1757. — Heeft men ze eenmaal met de naald aangeraakt, dan ontwijken zij die, indien men daarmede hun voortgang tracht te stuiten 1671. — Drukt men ze dood, dan ziet men een waterachtig vocht 1557, geen bloed. Zij vreten huid 1155. 1687. Het „rodere” van anderen is m. i. niet indentiek met „edere”. Zij kunnen niet lang buiten het vocht der blaasjes leven 1634. Op de huid of in de kleederen kunnen zij echter dagen lang levend blijven 1687. — Hunne bewegingen buiten het lichaam zijn snel 1687. 1746. Zij zijn zelfs vlug, behendig. 1687. — Zij groeien weinig. 1572.

Oekologie. De schurfmijten bevinden zich in den regel tusschen corium en cutis 170. 530. 1140. 1363. 1508. 1553. 1557. 1566. 1570. 1612. 1619. 1630. 1658. 1664. 1696. 1746., waar zij het corium verwonden 1155. en waar zij vreten 1155. 1687., knagen 1363. 1567. 1612. 1618. 1619. 1687. 1722, bijten 1456. 1687.; zij kruipen daar voort 1508. 1513. 1619. en wel langzaam 1553. 1634. 1746.; van tijd tot tijd rustend 1746.; blijven altijd onder de cutis 1553. 1575. 1751. en graven daar als een mol 1682. 1688. 1757. gegolfde gangen 1363., die algemeen cuniculi genoemd worden 1557. 1567. 1634. 1682. 1687. 1688. 1722. Men kan ze door de cutis heen zien zitten 1687. 1688. 1752. 1757. en zelfs zich verplaatsen 1687. Zij zitten in de blaasjes 350 v. C. 240 v. C. 1513. 1724., niet onder het blaasje 1757., maar naast de blaasjes 1641. 1664. 1757., niet ver van de blaasjes 1634., een eind van het blaasje 1757., aan het eind van de gang 1688. 1757, onder een vlekje 1757 (dat vlekje is het diertje zelf!). En daarom vond BONOMO hen niet altijd in het blaasje 1687.

In elk blaasje zit er slechts één 1513. 1557. 1563. 1575. 1577. 1585. 1597. 1602. 1622. 1634. 1641. 1680. 1687. 1688. 1746. 1751. 1752. 1757., maar ook wel eens twee, of drie 1687., ook vindt men wel eens twee blaasjes naast elkander 1687. Op het hoofd van den mensch zitten zij dieper 362. 1611.

Zij komen ook op de huid voor 1687. 1712. 1757 en zijn dan

84. *siro*.

moelijk waarneembaar door hunne kleinheid en hunne kleur, die aan die der huid gelijk is, voornamelijk aan de buigzijde der gewichten en in de plooiën en rimpels en fijne voren der huid 1687. Zij doorsnuffelen dan de huid en volgen daarbij de plooiën; daarna boren zij met hun spitse kopje in de huid en, gravend als een mol, kruipen zij onder de huid 1687. 1752. 1757. Ook komen zij in de kleederen der schurftige menschen voor en in de bedlakens, handdoeken, servetten, handschoenen, door zulke menschen gebruikt 1687.

Zij komen bij alle schurftige menschen voor, van verschillende leeftijd, constitutie, en sexe, en wel gedurende het geheele jaar 1687.

O n t o g e n i e. Zij ontstaan in het lichaam 240 v. C., uit het vleesch (= het corium) 350 v. C., uit rottend serum 1634., tusschen corium en cutis 170. 530. 1553. 1566. 1570. 1630., in de huid 1140. SENNERT 1641 kwam op de gedachte, dat zulke diertjes toch voorzien moesten zijn van alle organen, die ook de hoogere dieren bezitten, zelfs van geslachtsorganen. Hij zegt het wel niet met woorden, maar de gedachte, dat zij zich door middel van eieren voortplanten, ligt toch in zijne redeneering opgesloten. BLANKAART is de eerste, die positief verklaart „'t Is zeker, dat al die diertjes uit eijertjes voort gebracht worden” 1680. Het leggen van een ei werd het eerst in 1687 door ISACH COLONELLO gezien. Het ei is wit, doorschijnend, ellipsoidisch 1687, fig. 64. BONOMO 1687 besloot zelfs daaruit, dat zij zich voortplanten als alle andere dieren, door de vereeniging van mannetje en wijfje; hij kon echter de sexen niet onderscheiden. Ook VALLISNERI 1733 verzekert, dat zij zich door eieren voortplanten. Het schijnt, dat ook BAIER eieren gezien heeft 1740. MEAD 1751 zegt, dat de eieren in de huid-rimpels gelegd worden, waar zij door de daar heerschende warmte in korten tijd uitgebroed worden, hun juiste grootte reeds hebben (!), en dan met hunne scherpe snuiten in de huid dringen. In 1757 vinden wij, dat de „progenies” in het blaasje gelegd worden; want, als men het afkrabsel van de huid elders op de huid smeert, dan ontstaat daar ter plaatse schurft.

Plaats in het systeem. In de oudste tijden

84. *siro*.

sprak men van diertjes, wormen, insecten, luizen. Zie bene-
den, sub Nomenclatuur. MOUFET 1634, ofschoon op verkeerde
gronden, bracht ze onder de „Mites”.

Zoögeographie. Zweden 1736. 1740. 1743. 1746.
1752. 1756. 1757. 1758. — Engeland 1634. 1658. 1664. 1667.
1668. 1677. 1752. — Nederland 1567. 1575. 1577. 1592. 1594.
1608. 1628. — Duitschland 1155. 1250. 1456. 1533. 1544. 1585.
1594. 1600. 1602. 1608. 1618. 1622. 1631. 1641. 1643. 1650.
1652. 1656. 1657. 1676. 1680. 1682. 1685. 1686. 1691. 1695.
1697. 1701. 1708. 1722. 1724. 1731. 1733. 1736. 1740. 1751.
— Frankrijk 1363. 1537. 1577. 1578. 1585. 1597. 1599. 1614.
1615. 1622. 1623. 1641. 1649. 1671. 1672. 1678. 1691. 1700.
1739. — Spanje 1140. 1281. 1490. 1549. 1567. — Italië. 70
v. C. 25. 50. 60. 170. 350. 1508. 1513. 1533. 1539. 1547. 1553.
1557. 1563. 1566. 1570. 1572. 1576. 1584. 1586. 1592. 1593.
1594. 1597. 1601. 1602. 1605. 1606. 1611. 1612. 1618. 1619.
1623. 1638. 1644. 1658. 1665. 1671. 1682. 1687. 1688. 1689.
1692. 1712. 1716. 1728. 1733. 1734. 1739. — Griekenland
240 v. C. 100. 200. 362. 530. 650. 940. — Macedonië 350 v. C.
1240.

Habitat. *Homo sapiens*, tusschen corium en cutis 170.
1140. 1363. 1553. 1557. 1612. 1619.; ook in zijne kleederen,
beddegoed, servetten, handdoeken, en handschoenen 1687.

Tempus. Gedurende het geheele jaar 1687.

Nomenclatuur. Naar de plaats in het systeem.
Creature (Eng.) 1703. — *animalculum* 1751. 1757. — *animal-
cule* (Eng.) 1703. 1743. 1744. 1754. — *animalcule* (Fra.) 1754.
— *animal* (Eng.) 1755. — *animal* (Fra.) 1755. — *dierke* 1597.
1678. — *diertje* 1744. — *Thierlein* 1756. — *σώληξ* 1622. 1652. —
vermiculus 350. 1250. 1566. 1567. 1622. 1656. 1657. 1673. 1674.
1679. 1704. 1711. 1728. 1734. — *vermis* 350. 1508. 1665. 1686.
— *bacherozzolino* 1687. — *worm* (Ned.) 1682. — *worm* (Eng.
1703. — *Wurm* 1748. — *Gewüirm* 1657. — *insectum* 1735.
1751. 1757. — *insecte* 1742. 1745. 1754. — *insect* (Eng.) 1743.
1744. 1746. 1754. — *Insect* (Dui.) 1756. — *insect* (Ned.) 1744.
— *teredo* (= houtworm, made, mot) 1567. 1577. 1622. 1652.
1664. 1692. — *acaras* 1664. — *acari* 1641. 1650. — *acaride*
1660. — *acaris* 1557. 1596. 1592. 1612. — *acaro* 1733. — *aca-*

84. *siro*.

rus 1567. 1577. 1622. 1630. 1634. 1641. 1649. 1650. 1657. 1658. 1660. 1663. 1664. 1667. 1671. 1675. 1676. 1677. 1680. 1686. 1689. 1691. 1692. 1696. 1699. 1700. 1703. 1708. 1722. 1724. 1733. 1735. 1739. 1740. 1756. — *acorus* 1657. 1670. 1685. 1696. 1751. — *mite* (Eng.) 1634. 1705. — *meyt* (Ned.) 1735.

Als parasiet: φθειρ 350 v. C., 240 v. C., 100. 200. 362. 530. 1240. 1548. 1557. — *pedecello* 1589. — *pedescello* 1490. 1560. — *pedesello* 1566. 1728. — *pedicello* 1553. 1567. 1572. 1577. 1596. 1601. 1605. 1619. 1623. 1630. 1634. 1638. 1644. 1650. 1653. 1657. 1658. 1660. 1663. 1665. 1667. 1668. 1674. 1675. 1676. 1677. 1687. 1688. 1689. 1691. 1712. 1717. 1718. 1733. 1734. 1735. 1741. — *pedicellus* 1557. 1576. 1592. 1602. 1612. 1618. 1722. — *pedicillo* 1728. — *pedicillus* 1508. 1533. 1539. 1547. 1566. 1606. — *pediculus* 25 v. C., 170. 362. 420. 530. 1281. 1490. 1503. 1508. 1548. 1549. 1557. 1560. 1563. 1572. 1577. 1578. 1584. 1594. 1596. 1601. 1602. 1605. 1608. 1611. 1619. 1630. 1641. 1650. 1653. 1656. 1657. 1658. 1660. 1665. 1679. 1718. 1735. 1757. — *pedoscello* 1281. 1490. 1549. 1553. — *pedunculus* 350. 1594. 1608. — *pellicello* 1570. 1586. 1596. 1612. 1623. 1628. 1638. 1641. 1644. 1667. 1677. 1687. 1692. 1712. 1716. 1717. 1730. 1733. 1739. 1744. 1757. — *pellicellus* 1602. 1618. — *pellicino* 1570. 1730. 1744. — *pelusello* 1619. — *pidicello* 1664. 1692. — *pidochietto* 1567. 1577. — *piosello* 1733. — *Laus* 1735. 1738. 1740. 1758. — *louse* 1735. — *lowse* 1735. — *luis* 1680. 1735. — *pou* 1742. 1745.

Naar de pijn, het wee, de jeuk, die zij veroorzaken (stam: sai; Gothisch: sair; Oudsaksisch: sêro, sêr; Oud-friesch: sêr; Oudiersch: saêth, soêth; Oudduitsch: sêr; Anglosaksisch en IJslandsch: sâr; Engelsch: sore; Schotsch: sair, sare; Finsch: sairas; Zweedsch: sâr; Deensch: saar; Nederlandsch: zeer). — *Chiro* 1602. 1608. 1641. 1650. 1656. 1676. 1679. 1689. 1691. 1703. 1717. 1722. 1735. 1740. 1754. 1756. — *ciro* 1653. 1657. 1658. 1660. 1663. 1665. 1671. 1675. 1682. 1685. 1686. 1687. 1689. 1692. 1697. 1703. 1708. 1718. 1729. 1735. 1751. 1757. — *ciron* 1537. 1567. 1577. 1585. 1614. 1622. 1625. 1634. 1641. 1671. 1672. 1726. 1729. 1733. 1735. 1742. 1745. 1754. — *cyro* 1575. 1577. 1578. 1585. 1589. 1592. 1594. 1599. 1602. 1618. 1623. 1628. 1630. 1638. 1644. 1650. 1652. 1657. 1660. 1667.

84. *siro*.

1670. 1676. 1677. 1722. 1751. — *cyron* 1672. — *saur* 1708. — *saur* 1697. 1735. 1756. — *sciro* 1660. 1757. — *scirrho* 1560. 1584. 1586. 1596. 1606. — *scirro* 1586. 1596. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. 1667. 1677. — *scirus* 1557. 1576. 1592. 1602. 1612. 1618. 1623. 1634. 1638. 1644. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. — *seir* 1722. — *seur* 1585. 1630. 1634. 1660. 1682. 1689. 1690. 1697. 1703. 1708. 1717. 1722. 1735. 1754. — *lebendige seur* 1630. 1660. — *siere* 1567. 1577. — *sierken* 1567. 1577. — *sir* 1689. 1703. 1717. 1735. 1740. 1754. 1756. — *siro* 1513. 1516. 1570. 1602. 1607. 1608. 1619. 1631. 1641. 1643. 1650. 1652. 1656. 1660. 1661. 1670. 1676. 1679. 1680. 1682. 1686. 1687. 1689. 1691. 1695. 1697. 1699. 1701. 1703. 1708. 1709. 1716. 1717. 1719. 1722. 1723. 1724. 1729. 1731. 1733. 1735. 1736. 1740. 1741. 1751. 1753. 1754. 1756. — *sotim* (*sor*?) 1533. 1544. — *sühr* 1618. 1682. — *suehr* 1650. — *sür* 1456. 1602. 1608. 1622. 1652. — *suër* 1155. — *sur* 1155. 1250. 1631. 1652. — *surim* (*sur*?) 1533. 1544. — *surio* 1250. — *suro* 1250. — *syr* 1660. — *syro* 1363. 1560. 1566. 1584. 1585. 1586. 1589. 1593. 1594. 1597. 1600. 1605. 1622. 1634. 1652. 1653. 1656. 1657. 1658. 1665. 1667. 1668. 1677. 1688. 1690. 1691. 1699. 1705. 1708. 1710. 1716. 1717. 1718. 1735. 1757. — *siyr* 1660. — *zier* 1615. 1627. 1649. — *klâda* (= jeuk) 1748. 1755. — *klâd-mask* (= jeukworm) 1740. — *klaomask* 1754.

Naar haren vorm: *assoabat* (= neet) 1281, 1490, 1549. 1553. 1560, 1589, 1634. — *assoalat* 1585. 1634. — *soab* 1140. — *soabat* 1140. — *ssoabe* 1140. — *şu'âba(t)* 1140. — *garapates* (= schildpad) 1557, 1576, 1592. 1612.

Naar hare kleinheid: *snebelcza* 1155. — *snebelza* 1533. 1544. — *snevelzen* 1250.

Naar haar bedrijf: *brigans* 350, 1557, 1576, 1585, 1592. 1602. 1612. 1618. 1619, 1623. 1634. 1638. 1644. 1653, 1657. 1658. 1660. 1665. 1718, 1757. — *bugans* 1585. 1595, 1597. 1600. 1643 — *arador* (Spa = ploeger.) 1567. 1577.

Naar haar verblijf (wheale = a pustule, a mine): *wheale-worme* 1634, 1658. — *wheal-worm* 1664. 1667, 1677. — (whey = wei, serum): *whey-worm* 1664. — *hand-worm* (Eng.) 1664. 1667, 1677. — *Hautwurm* 1758. — *pediculus ciliarum* 362. — *pediculus in palpebris* 170. 650. — *pediculus palpebrae* 1240. —

84. *siro*.

pediculus palpebrarum 25 v. C. 170. 350. 362. 420. 530. —

Naar de ziekte, die zij veroorzaakt: *Insect of the itch* 1746. — *itch-acarus* 1752. — *itch-animal* 1752. — *Reitlaus* 1756. — *Reitleis* 1689. 1703. — *Reitleus* 1717. — *Reitleuss* 1735. 1754. — *Reitlies* 1657, 1682. 1685. 1697. 1708. 1716. 1722. 1733. 1735. 1751. — *Reitlieschen* 1695. — *Reitlis* 1650. 1657. 1670.

Naar? *barrow* 1664. (Barrow = a hog, a sepulcral hill; derhalve vermoedelijk lapsus calami voor „burrow“.)

Absoluut verkeerd: *plactula* (= weegluis, maar ook nuchtere platte nympha, of ♀ van *Acarus reduvius*) 1667. 1677. — *ricinus* 1717. 1735. 1754. 756.

Wetenschappelijke namen: *pediculus subcutaneus* 1641. 1650. 1733. — *pediculus scabiei* 1735. 1740. 1747. — *Acarus humanus* 1656. — *Acarus humanus subcutaneus* 1746. 1752. 1754. 1756. 1758. — *Acarus scabiei* 1736. 1743. 1748. 1752. 1754. 1756. 1758. — **Acarus siro** 1752. 1756, 1757, **1758**. — *Acarus exulcerans* 1757—1758. — *Acarus siro* var. *scabiei* 1758. — *Scarabaeus scabiei* (sic!) 1754.

Medische zoölogie. De oudste vermelding van „de ziekte” is van 240 v. C., niet van 500 v. C. De oudste vermelding van „scabies” is van 70 v. C., verder 20 v. C., 25 na C., 50. 60. 170. 1492. enz.

Bij de ouden was de schurft niet bekend onder den naam van ψώρα, maar van φθειρίασις. ANTIGONUS CARYSTIUS 240 v. C. zegt, dat in de huid φθειρες voorkomen, die met de naald verwijderd moeten worden; doet men dat niet, dan vervalt men in de νόσημα, de ziekte. Eene ziekte door φθειρες veroorzaakt, heet natuurlijk φθειρίασις. Wij vinden de schurft dan ook onder dat Grieksche woord vermeld 25 v. C., 100. 200. 530. 940. 950. 1240, 1548. 1577., later ook ψωρίασις 940., ψωρώδη 940. en θηρίωδη 200 (dat is: eene ziekte door θηρες, diertjes, veroorzaakt). Verder: *phthiriasis* 170. 200. 420. 530. 1508. 1577. 1585. 1679. 1680. 1690. 1735., *psoriasis* 1679, *morbis pedicularis* 530, 940. 1548. 1576, 1577. 1578. 1679. 1735., *maladie pédiculaire* 1735., *maladie pouilleus* 1735., *Laussucht* 1735., *Leussucht* 1577., *luis-sucht* 1679., *luiszucht* 1735., *luis-ziekte* 1679., *luysenzucht* 1577., *lousie evil* 1735., *lowsie-evil* 1735.

84. *siro*.

Speciale vermelding verdient het feit, dat nergens van gewone luizen, *Pediculi (capitis en humanus)*, melding gemaakt wordt, zoodat met absolute zekerheid kan verklaard worden, dat de φθειράσις, pthiriasis, morbus pedicularis, of hoe de ziekte ook genoemd wordt, niets met gewone luizen te maken heeft. Integendeel, „de gezwelletjes zijn zoo groot als gierstkorreltjes” 530. en de diertjes, die men uit de „gezwelletjes” haalt, en die de „maladie pédiculaire” heeten te veroorzaken, zijn klein 530. 1363. 1513. 1533. 1585. 1611. 1657. 1664., bijna onzichtbaar, nauwelijks zichtbaar 1140. 1553. 1553. 1622. 1641. 1652. 1664. 1687. 1751. 1757., alleen zichtbaar voor hen, die zich in een scherp gezicht mogen verheugen 1240., uiterst klein 1508. 1567. 1602. 1612. 1618. 1619. 1622. 1657. 1687. 1701. (zie sub 200), kleiner dan een zandkorrel 1671. 1722., nauwelijks zoo groot als eene neet 1746.

Andere namen, behalve het algemeen bekende en overal gebruikte „scabies”: *pruriginosa scabies* 170., *ruvidezza di pelle* 1567. 1577., *rognà* 1567. 1577. 1687., *scabbia* 1567. 1577., *maladie* 1567. 1577., *galle* 1567, 1577., *gale* 1735. *rongne* 1567. 1577., *rogne* 1735., *sarna* (Spa) 1567. 1577., *roña* 1567. 1577., *Kratze* 1735., *Raud* 1567. 1577., *Reudigkeit* 1735., *Schebigkeit der Haut* 1735., *schurft* 1679. 1735., *scorfticheit* 1567., *schorftigheid* 1577., *ruyde* 1567. 1577., *rappigheid* 1680., *krawagie* 1680., *scab* 1735., *scabbie* 1735., *scabbednesse* 1735., *mai* (Zwe) 1567., *main* 1577., *passio bovina* 1735.

Het schijnt, dat CELSUS 25 v. C. de scabies ψώρα noemde; maar dat heb ik niet kunnen vinden. — ψώρα, in de beteekenis van echte schurft, vind ik eerst in 1548. en psora in 1567. 1577. 1679. — Hardnekkige schurft: ψώρα ἄγρια CELSI (?) 1567. 1577. 1679., *scabies fera* CELSI (?) 1567. 1577. 1679., *bose Raud mit Schuppen* 1567. 1577., *boose schurft* 1567. 1577., *scabies ferina* 1757. 1758.

Verband tusschen de *Acarus siro* en de scabies, of, m. a. w. de mededeeling, dat de schurftmijt de schurft veroorzaakt, vinden wij 240 v. C., 1513. 1560. 1563. 1606. 1665. 1687. 1733. 1746. 1755. — De contagiositeit van schurft is bekend sedert 25 v. C. . . . 1363 . . . en werd afdoende door BONOMO en CESTONI verklaard 1687. — De diertjes veroorzaken door

84. *siro*.

hun knagen en graven jeuk 170. 420. 940. 1240. 1255. 1456. 1557. 1566. 1567. 1575. 1585. 1594. 1606. 1612. 1622. 1630. 1657. 1679. 1682. 1686. 1687. 1719. 1722. 1746., en wel onder de volgende epitheta: veel, zeer veel, hevig, aanzienlijk, zeer lastig, ondragelijk, onduldbaar, onuitstaanbaar, tot krabben dwingend en klimmend tot eene ware marteling. — De jeuk wordt naast de blaasjes gevoeld 1641. Wanneer men bij het vuur komt, wordt de jeuk heftig en wordt zij eene kwelling 1622. Met de jeuk gaat de vorming gepaard van huidschubben en korsten 1548. 1560. 1563. 1567. 1606. 1679. BONOMO en CESTONI schrijven 1687 de vorming der korsten uitsluitend toe aan het krabben. Er is geen twijfel aan: de vorming van korsten is niet uitsluitend het gevolg van krabben, maar wel degelijk ook van de irritatie, veroorzaakt door de massa schurftmijten, die soms voorkomen. En dat die enorm kan zijn, vinden wij beneden vermeld, p. 341. Ook bij *favus* worden korsten gevormd, zonder dat altijd gekrabd wordt. — Dat krabben gaf in elk geval verlichting, omdat daarbij de kans bestaat, dat de verwekkers van de jeuk verwijderd worden. Zoo heeft men de schurftmijt leeren kennen. En is men op het denkbeeld gekomen, die uit de huid te voorschijn te halen met een scherp voorwerp, een houtsplinter, een doorn, een vischgraat, later met eene naald.

De oudste vermelding van laatstgenoemde operatie dateert van ARISTOTELES 350 v. C. Maar zij is ook vermeld in 240 v. C. 1557. 1563. 1575. 1577. 1585. 1597. 1602. 1622. 1634. 1641. 1657. 1763. 1680. 1687. 1688. 1746. 1751. 1752. 1757. Later geschiedde het ook met eene speld 1513 (de omschrijving van die ijzeren speld is lezenswaard). De naald is ook wel eens van zilver 1585. Verder vindt ik vermeld een „koorn-tange” 1680, waarmede zeker een tangetje bedoeld is om zeer kleine voorwerpjes (Korn, Körnerchen) op te pikken.

Eene andere wijze van verdelging bij massa's is het af-trekken van de cutis, wat bij de Arabieren in gebruik was 1140.

Nog eene andere werd door PETRONIUS 1566 in Italië toegepast: lappen met citroensap werden op de aangetaste deelen gelegd, daarover lappen met eiwit. Na eenige uren

84. *siro*.

haalt men de lappen eraf en vindt dan eene massa zieren onder aan de lappen gekleefd. Men verbrandt deze en men hoort dan de zieren knetteren.

Het uitpeuteren van de zieren uit de huid door middel van naalden was eene volksgewoonte 1575. 1577. 1602. en geschiedde voornamelijk door vrouwen 1575. 1585., niet alleen bij zich zelf 1575., maar zij bewezen dezen dienst ook anderen 1585., maakten er zelfs een beroep van 1585. Dat uitpeuteren van de ziertjes werd in Duitschland algemeen „Seuren graben” genoemd 1585.

De schurft begint aan de handen 1255. 1363. 1508. 1537 1553. 1567., maar ook aan de voeten 1553. 1690., vooral bij kinderen 1553. 1566. 1594. 1690. 1691., zoodat zij er niet van slapen kunnen 1553. Verder kwam zij zeer veel voor aan de randen der oogleden 25 v. C. 170. 350. 362. 420. 530. 650. 940. 1240. 1679. 1680., tusschen de oogharen 25 v. C., zelden aan de conjunctiva 1585, of aan het wit van het oog 1585., meer aan het hoofd 1608. 1611., aan de buik 1680., soms zelfs over het heele lichaam 100. 200. 420. 1634. 1638. en is dan lethaal 100. 200. 420. 1634.

De schurft aan de oogleden werd voor eene bijzondere ziekte gehouden en aangeduid met den naam van $\psi\omega\rho\phi\theta\acute{\alpha}\lambda\mu\iota\alpha$ 940, psorophthalmia 170, pruriginosa scabies palpebrarum 170., scabies palpebrarum 1679., ja, de verwekkers hadden een eigen naam; zie 350 n. C.

De geneezing der scabies geschiedde door wasschen met zeewater, zoutwater, insmeren met acidum salsum, vitrioololie, hyoscyamusolie, zalven van fijngestooten minthbladeren, zwavel, kwikpreparaten, enz. enz.

Maar: eerst de blaasjes openen, opdat de geneesmiddelen dieper konden doordringen en de diertjes konden bereiken en dooden 362. 650. 1513. 1560. 1586. 1601. 1622. Eenigen bevelen zelfs aan: de diertjes uit de huid te peuteren 1537. 1586., iets, wat het volk al lang in toepassing bracht; zie hierboven.

Na 1500. begon met BENEDICTUS eene nieuwe aera der Geneeskunst, begon men de oorzaak der schurft te negeeren, schreef alle mogelijke en onmogelijk drankjes voor en er werd

84. *siro*.

adergelaten en gepurgeerd. Daarbij werden toch uitwendig de hierboven vermelde middelen toegepast.

De ziertjes werden op den duimnagel geplaatst en dan met den anderen duimnagel doodgedrukt, zooals men ook gewoon was met luizen en vlooiën te doen 1557.

In de 17e eeuw heerschte de schurft hevig bij de soldaten en visschers in Italië 1619.

Het aantal zieren bij één patient is soms aanzienlijk. Bij eene corpulente vrouw, wier buik vol schurft was, werden de zieren, meer dan 4000, een voor een met de naald eruit gehaald en telkens in een ijzeren lepel verbrand; de operatie was een geduldwerk, dat eenige maanden duurde 1680.

Merkwaardig is de bewering, dat, na het veelvuldig overmatig gebruik van versche en gedroogde vijgen, de personen zoo vatbaar zijn voor schurft 362. 530. 650. Dat kan een volksgeloof zijn; men zou zelfs daartegen kunnen aanvoeren, dat de schurft nooit zoo plotseling uitbreekt; dat er dus geen verband bestaan kan tusschen schurft en de constitutie van zulke personen. Edoch, vergeten wij niet, 1^e. dat het volk dikwijls goed waarneemt, en 2^e dat ook na het eten van aardbeien, of na het drinken van rijnwijn, sommige menschen aan eene eigenaardige huidziekte laboreeren, dat dus hun bloed dan eigenaardige bestanddeelen bevat, die prikkelend op de huidzenuwen werken, en die eveneens eene verandering in de constitutie der huid en der zweetkliertjes kunnen veroorzaken, waardoor *Acari*, hetzij *siro*, hetzij *gallinae*, zie aldaar, p. 28, 29, aangetrokken worden en zeer gaarne gebruik maken van de gelegenheid, zich in, of op zulk eene huid te nestelen.

BONOMO 1687 leerde ons, dat de besmetting geschiedt door contact van (bloote) lichaamsdeelen; want de diertjes blijven dagen lang ook op de huid. Maar ook door bedlakens, handdoeken, servetten, handschoenen en andere kledingstukken, waarin zij eveneens dagen lang kunnen blijven leven. De verklaring van het verschijnsel, dat zoovele honderden schurftmijten buiten de huid van den mensch te vinden zijn, geeft hij niet.

NIJANDER 1757 onderscheidde 3 soorten van schurft-

84. *siro*.

mijten, de gewone, de *exulcerans* van de scabies ferina en dan nog eene van scabies senilis, waarvan hij echter met geen woord gewag maakt. „Men” is het tegenwoordig vrij wel eens, dat er maar ééne soort is, de *Acarus siro*. Maar ik zou toch wel graag de *Acari* onderzoeken van de echte scabies ferina, al was het alleen, om te weten te komen, of FÜRSTENBERG 1861 dan zóó erg gedwaald heeft bij het eveneens aannemen van twee soorten.

BOREL 1652 en KIRCHER 1665 meenden, zonder eenig bewijs, dat allerlei huidziekten hun eigen dierlijke verwekker hadden. SCHWIEBE 1722 beweerde, het zouden alle *Acari* zijn. LINNAEUS werd daardoor beïnvloed, waardoor eene verwarring ontstond van *Acarus farinae* en *Acarus siro* 1746. 1752.; welke funest was voor de leer der scabies en die tot 1834 duurde.

(*Sarcoptes canis* GURLT 1837.)

[□ 200 v. C. Handelend over schurfft bij schapen, zegt CATO, De re rustica, c. 96. o.a.: „Eodem in omnes quadrupedes utito, si scabrae erunt.” — Het is mogelijk, dat hij de hondenschurfft kende.]

[□ 50 na Chr. Handelend over ziekten van honden en de geneesmiddelen daartegen, zegt COLUMELLA, De re rustica, lib. 7. cap. 13. sect. 2. o. a. „Si scabies infestabit... &c.]

[□ 60 na Chr. Scabies quadrupedum. PLINIUS, Hist. Nat.; lib. 22. c. 18.; lib. 22. c. 25.; lib. 23. c. 3.; lib. 25. c. 5.; lib. 26. c. 15.; lib. 32. c. 10.; Pecorum scabies, lib. 22. c. 22.; lib. 31. c. 9. Met „pecus” worden allerlei viervoeters bedoeld. Canum scabies., lib. 23. c. 7.; lib. 28. c. 18.]

[□ 150. Θεομνηστος schreef over landbouw, enz.; wordt door Κασσιανός Βάσσης in zijn Γεωπονικά lib. 19. c. 3. Περὶ θεραπείας κυνῶν. De cura canum, aangehaald. — Κάλλιον δὲ ἀμόργῃ χρίειν τὸ σῶμα τοῦς γὰρ ψωριῶντας ἰάσει. Praestat autem amurca corpus illinere; scabiosis enim medebitur.]

(*Sarcoptes equi* GERLACH 1857).

[□ 200 v. C. Handelend over schapeschurfft, zegt CATO,

(equi.)

De re rustica, c. 96, o.a. „Eodem in omnes quadrupedes utito, si scabrae sunt.” — Hij kende dus zeker wel de paarschurft.]

[□ 50 na Chr. COLUMELLA, De re rustica, lib. 6. c. 31. sect. 1. „Impetigines, et quicquid scabies occupat. . . . &c.” — „Papulae ferventissimo sole usque eo strigile raduntur, quoad eliciatus sanguis &c.” — Lib. 6. c. 32. sect. 2. „ita ut prius scabies ferro erasa, perluatur urina.” — En sect. 3. „Saepe etiam scalpello usque ad vivum resecare et amputare scabiem profuit &c.” — Dat waren paardenmiddelen!

Lib. 6. c. 32, sect. 1. „Scabies mortifera huic quadrupedi est &c.” — Eene sententie, die ook voor runderen en andere dieren geldt.]

[□ 60. Scabies quadrupedum. PLINIUS. Hist. Nat., lib. 22. c. 18.; lib. 22. c. 25.; lib. 23. c. 3.; lib. 25. c. 5.; lib. 26. c. 15.; lib. 32. c. 10.; Pecorum scabies, lib. 22. c. 22.; lib. 31. c. 19. Met „pecus” worden allerlei viervoeters bedoeld. Jumentorum scabies, lib. 23. c. 3.; lib. 23. c. 4.; lib. 24. c. 7.; lib. 28. c. 18.; lib. 35. c. 15.; met „jumentum” worden lasten trekdieren bedoeld. — Scabies equorum, lib. 22. c. 22.]

[□ 350. Πελαγώνιος schreef over Veterinaria, &c. Hij wordt door Κασσιανός Βάσσος in zijn Γεωπονικά, lib. 16. c. 18., handelend over ziekten van paarden, ezels en kameelen, aangehaald. Waarschijnlijk is de φώρα hier wèl de schurft.]

[□ 390 n. C. FLAVIUS VEGETIUS RENATUS, Artis veterinariae sive Mulomedicinae libri quatuor. — Lib. 3. c. 7. 1.: „Scabies iumentis deformem passionem, et interdum periculum generat. Contagiosa namque est, et transit in plures.” — Onder jumenta verstaat men paarden, ezels, runderen.]

[□ 1260. ALBERT DE GROOT (ALBERTUS MAGNUS), De Animalibus Libri XXVI. — Lib. 22. tract. 2. c. 82.: „Scabies quaedam infirmitas est in cute equorum et dicitur scabies, eo quod squamas sicut sunt piscium vel ferri purgamenta a se emittat Fit etiam aliquando ex usu alterius equi scabiosi cum se dentibus invicem scalperint. Aliquando etiam contixit ex hoc quod escam simul accipiunt, et de uno loco in quo primo pabulum sumpsit scabiosus, postea co-

(equi.)

mederit alius, aut forte si ad eundem locum successive se confricant aut de eodem panno vel strigile successive purgantur scabiosus et sanus.”]

[□ 1478. ALBERTUS MAGNUS, De Animalibus Libri XXVI. — Romae. — Hetzelfde als 1260. — Hetzelfde werk verscheen ook te Mantua 1479, te Venetië 1519, 1651.]

[■ 1530. OCTAVIUS HORATIANUS, Medicus, Euporisto, Lib. 4. § (ongenummerd) Ad scabiem equorum. — Geeft alleen geneesmiddelen aan.]

[□ 1752. BAECKNER, Noxa Insectorum; p. 23. — De scabies van paarden wordt door hem aan de echte *pediculi* (Faun. Suec: 1155 & 1156) toegeschreven.]

[■ 1756. BAECKNER, Noxa Insectorum; herdruk in LINNAEUS, Amoen. Acad. v. 3. p. 358.]

(Sarcoptes suis GERL. 1857).

[□ 200 v. C. Handelend over de schurft bij schapen, zegt CATO, De re rustica, c. 96, ook: „Eodem in omnes quadrupedes utito, si scabrae erunt.” — Hij kende dus zeker wel de schurft bij varkens.]

[□ 60 na C. Scabies quadrupedeum PLINIUS, Hist. Nat.; lib. 22. c. 18.; lib. 22. c. 25.; lib. 23. c. 3.; lib. 25. c. 5.; lib. 26. c. 15; lib. 32. c. 10.; Pecorum scabies, lib. 22. c. 22.; lib. 31. c. 9; met „pecus” worden allerlei viervoeters bedoeld; het varken wordt niet met name genoemd; veilig is aan te nemen, dat PLINIUS de schurft bij varkens kende.]

[□ 77 na C. JUVENALIS, Satyrae, lib. 2. v. 66.

. . . . Sicut grex totus in agris

Unius scabie cadit, et porrigine porci.

Zooals de heele kudde in het veld valt door de schurft van één (van hen), en de varkens door schurft. — Hij wist dus, dat runder- en varkensschurft contagieus is.]

[□ 1752. BAECKER, Noxa Insectorum; p. 23. De schurft der zijnen wordt door hem aan de echte *pediculi* toegeschreven.]

[■ 1756. BAECKNER, Noxa Insectorum; herdruk in LINNAEUS, Amoen. Acad. v. 3. p. 358.]

(*dromedarii*.)

(*Sarcoptes dromedarii* GERV. 1841)

[□ 350 na Chr. Δίδυμος van Alexandrië schreef over landbouw, veeteelt, enz. Hij wordt door Κασσιανός Βάσσος in zijn Γεωπονικά, lib. 16. c. 22. Περὶ καμήλων, aangehaald. — τὴν δὲ ψώραν αὐτῆς τῇ κεδρία θεραπεύεσθαι; scabiem vero eius cedria curari. — Hier is ψώρα zeker wel schurfft, die door cederterpentijn geneezen wordt.]

[□ 350. Πελαγώνιος schreef over Veterinaria, enz. Hij wordt door denzelfden in lib. 16. c. 18., handelend over ziekten van paarden, ezels en kameelen, aangehaald. Ook hier is de ψώρα wel schurfft.]

(*Acarus bubulus* OUDMS 1926).

[□ 200 v. C. Handelend over schurfft bij schapen, zegt CATO, De re rustica, c. 96. o. a.: „Eodem in omnes quadrupedes utito, si scabrae erunt.” — Hij kende dus zeker wel de runder-schurfft.

[□ 50 na Chr. COLUMELLA, De re rustica, lib. 6. c. 13. sect. 1. Handelende over ziekten van runderen. Hier vinden wij: „Scabies extenuatur trito allio defricto. . . . &c.” — „Et ad scabiem praesentior alia medicina est. . . . &c.”

[60. PLINIUS, Hist. Nat.; Scabies quadrupedum: lib. 22. c. 18.; lib. 22. c. 25.; lib. 23. c. 3.; lib. 25. c. 5.; lib. 26. c. 15.; lib. 32. c. 10.; Pecorum scabies, lib. 22. c. 22.; lib. 31. c. 9. Met „pecus” worden allerlei viervoeters bedoeld. Jumentorum scabies, lib. 23. c. 3.; lib. 23. c. 4.; lib. 24. c. 7.; lib. 28. c. 18.; lib. 35. c. 15. Met „jumentum” worden last- en trekdiereu bedoeld. Boum scabies. lib. 31. c. 32.; lib. 28. c. 18.; lib. 31. c. 9.]

[□ 77. JUVENALIS, Satyrae, lib. 2. v. 66. —
 Sicut grex totus in agris
 Unius scabie cadit, et porrigine porci.

Zooals de heele kudde in het veld valt door de schurfft van één (onder hen), en de varkens door schurfft. — Niet alleen blijkt daaruit, dat men wist, dat runder-scabies contagieus is, maar ook lethaal.]

[□ 390. FLAVIUS VEGETIUS RENATUS, Artis veterinariae

(*bubulus*.)

sive Mulomedicinae Libri IV. — Lib. 3. c. 71.: „Scabies iumentis deformem passionem, et interdum periculum generat. Contagiosa namque est, et transit in plures.” — Tot „jumenta” behooren ook ossen. VEGETIUS wist dus, dat de schurft bij deze dieren contagieus en lethaal is.]

[□ 550. Κασσιανός Βάσσος, Γεωπονικά, Cassianus Bassus, Geoponica, lib. 17. c. 24. Περὶ ψώρας, De Scabie, nl. van runderen; wordt o. a. door resina aut pix liquida geneezen. Hier is ψώρα wel schurft.]

[□ 1752. BAECKNER, Noxa Insectorum; p. 23.; schrijft de scabies der runderen aan de echte *Pediculi* (Fn. Sv. 1155 & 1156) toe!]

[■ 1756. BAECKNER, Noxa Insectorum; herdruk in LINNAEUS, Amoen. Acad. v. 3. p. 358. —]

(*Sarcoptes ovis* ROBIN 1860.)

[□ 200 v. C. CATO, De re rustica, c. 96. — „Oves ne scabrae fiant” (volgt remedie) „Si haec sic feceris, neque scabrae fient” Ook wordt „scabefiant” en „scabefient” gelezen.]

[□ 50. COLUMELLA. De re rustica, lib. 7. c. 5. sect. 5. „Oves frequentius, quam ullum aliud animal infestantur scabie; quae fere nascitur sicut noster memorat poeta, &c. — Verder is de huid „asper”, gepaard met „prurigo”. Zij bijten zich en stooten zich met de hoorns en de hoeven; &c.]

[□ 60. Scabies quadrupedum. PLINIUS, Hist. Nat.; lib. 22. c. 18.; lib. 22. c. 25.; lib. 23. c. 3.; lib. 25. c. 5.; lib. 26. c. 15.; lib. 32. c. 10.; Pecorum scabies, lib. 22. c. 22.; lib. 31. c. 9.; met „pecus” worden allerlei viervoeters bedoeld; het schaap als zoodanig wordt niet vermeld; veilig kan men aannemen, dat PLINIUS de schapeschurft kende.]

[□ 350. Δίδυμος uit Alexandrië schreef over Veterinaria; wordt door Κασσιμός Βάσσος in zijn Γεωπονικά aangehaald. — Lib. 18. c. 15.: ψώρα ουδὲ τὴν ἀρχὴν προσπελάσειεν. . . . Scabies ne ab initio quidem oves occupaverit. — Κάλλιον δὲ τίνες ποιοῦντες, οὐ προτερόν τι προσφέρουσι τῶν προειρημένων

(ovis.)

ἰαμάτων τῶ ψωριῶντι.... Quidem autem melius faciunt, & non prius quicquam praedictorum remediorum ovi scabiosae adhibent.... Τὴν δὲ ψωραν τῶν προβάτων θεραπεύσεις.... Scabiem porro ovium curabis &c.]

[□ 390. FLAVIUS VEGETIUS RENATUS, Artis veterinariae sive Mulomedicinae libri IV. — Deze veeartsenijkundige handelt wèl over schurft bij „jumenta” = paarden en runderen; hij wordt ook aangehaald, als zoude hij over schurft bij schapen geschreven hebben; die passage heb ik echter niet kunnen vinden.]

■ 1658. KIRCHER, Scrutinum Physico-medicum, &c.; Romae; sect. 1. c. 7. p. 32. — „Quemadmodum una ovis solita infecta, scabie reliquum coinquinat gregem.”]

■ 1671. KIRCHER, Scrutinum &c.; Lipsiae; p. 19. — Hetzelfde als 1658.]

(Sarcoptes cati HERING 1838).

[■ 1673. WEDEL, De scabie epidemica felium; in: Misc. Cur. Med. Phys. Acad. Nat. Cur.; Annus Tertius; MDCLXXII. Gedrukt: Lipsiae & Francofurti MDCLXXXI (lees MDCLXXXIII!) Het voorbericht is geteekend: 9 Dec. 1672. — Hierin de oudste mededeeling over katschurft (in Westphalen) voornamelijk aan kop en ooren. De oorzaak wordt niet genoemd. Extract uit een brief van JOH. PRAETORIUS, Gymnasii Rector, Nov. 1671.]

[■ 1686. WEDEL, De scabie epidemica felium. In: BONET, Medicina septentr. collatitia, &c.; Genevae; Pars II. lib. 6. sect. 1. obs. 15. — Hetzelfde als 1673].

85.

Acarus scaber L. 1758.

■ 1746. *Acarus depressus cinereus; lateribus scabris*. LINNAEUS, Fauna suec.; Ed. I; Holmiae; p. 347. n. 1197. — Corpus depressum; obscure cinereum; abdominis latera a tergo punctis elevatis scabra; podex

85. *scaber*.

depressus, bidentatus; tergo impositus pedes undique protendit. Habitat in terra, primo vere frequens. — De spatieering is van mij. — Deze beschrijving verraadt terstond *Camisia biverrucatus* C. L. KOCH. Merkwaaardig, dat MICHAEL de eigenschap der *Camisia*'s, bij schrik hunne pooten te strekken, niet vermeldt.

■ 1752. *Grey rough earth acarus*. HILL., A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals; London; p. 25. n. 7. — Nomen nudum. Zie over HILL p. 8.

■ 1754. *Acarus depressus, lateribus scabris*. LINNAEUS, système Naturel du Regne Animal, &c.; Ed. VIII. a.; Paris; p. 237. n. 12. — Vertaling van LINNAEUS' Fauna suec. 1746.

■ 1758. *Acarus scaber*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 29. — *Acarus cinereus depressus: lateribus scabris*. Fn. Suec. 1197. Habitat in Europa. — Toevallig waar.

1758. *Acarus depressus, cinereus, lateribus scabris*. LINNAEUS. *Plattes rauhes, aschfarbiges Erdwürmlein*. (GMELIN), Onomastologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 33. — Duitsche vertaling van LINNAEUS' Fauna Suec. 1746.

86.

Acarus geniculatus Linn. 1758.

■ 1665. *Wandering mite*. HOOKE, Micrographia, &c.; London; p. 205.

„In *September* and *October*. 1661. I observ'd in Oxford several of these little pretty Creatures to wander to and fro, and often to travel over the plains of my Window. And in *September* and *October*. 1663. I observ'd likewise several of these very same Creatures traversing a window at *London*, and looking without the window upon the subjacent wall, I found whole flocks of the same kind running to and fro among the small groves and thickets of green moss, and upon the curiously spreading vegetable blew of yellow moss, which is a kind of Mushrome or Jewsear.”

„These Creatures to the naked eye seemed to be a kind of

86. *geniculatus*.

black Mite, but much nimbler and stronger then the ordinary Cheese-Mites; but examining them in a *Microscope*, I found them to be a very fine crusted or shell'd Insect, much like that represented in the first Figure of the three and thirtieth *Scheme*, with a protuberant oval shell A (1), indented or pitted with an abundance of small pits, all covered over (2) with little white bristles, whose points all directed backwards."

„It had eight legs, each of them provided with a very sharp tallon, or claw at the end (3), which this little Animal in its going, fastned into the pores of the body over which it went.

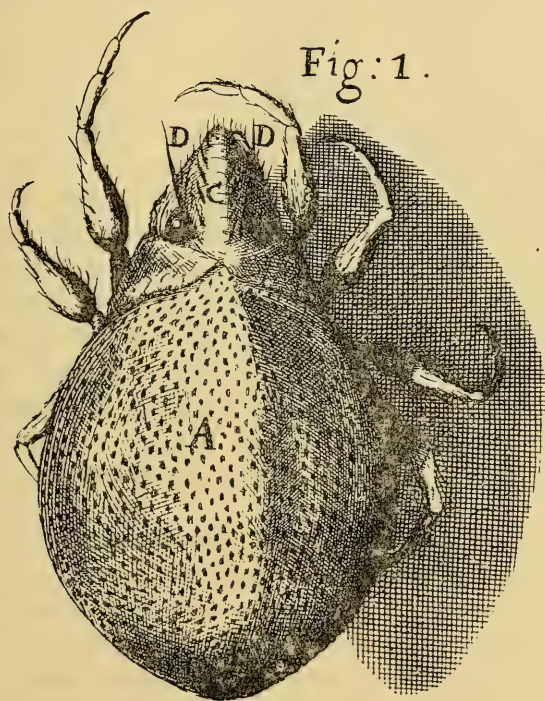

Fig. 66.

Each of these legs were bestuck in every joynt of them with multitudes of small hairs, or (if we respect the proportion they bore to the bigness of the leg) turnpikes, all pointing towards the claws".

86. *geniculatus*.

The *Thorax*, or middle parts of the body of this Creature, was exceeding small, in respect both of the head and belly, it being nothing but that part which was covered by the two shells BB (4), though it seem'd to grow thicker underneath: And indeed, if we consider the great variety Nature uses in proportioning the three parts of the body, the *Head*, *Thorax* and *Belly*, we shall not wonder at the small proportion of this *Thorax*, nor at the vaster bulk of the belly, for could we exactly anatomise this little Creature, and observe the particular designs of each part, we should doubtless, as we do in all her more manageable and tractable fabricks, find much more reason to admire the excellency of her contrivance and workmanship, then to wonder, it was not made otherwise."

„The head of this little Insect was shap'd like a Mite's, that is, it had a long snout, in the manner of a Hogs, with a knobbed ridge running along the middle of it, which was bestuck on either side with many small bristles, all pointing forward (5), and two very large pikes or horns, which rose from the top of the head, just over each eye (6), and pointed forward also (6). It had two pretty large black eyes (7) on either side of the head EE, from one of which I could see a very bright reflection of the window (8) which made me gness, that the *cornea* of it was smooth, like those of bigger Insects. Its motion was pretty quick and strong, it being able very easily to tumble a stone or clod four times as big as its whole body."

O p m e r k i n g e n. 1. Deze soort varieert zeer in breedte; men vindt er ook smallere. Ter vergelijking geef ik eene reproductie van eene penteekening naar een exemplaar uit mijne verzameling. — 2. Dat „all covered over" moet niet letterlijk opgevat worden. In werkelijkheid draagt de rug slechts 5 dwarsrijen van 4 borstels. — 3. Zijn mikroskoop liet blijkbaar niet toe, de fijnere nevenklauwen te onderscheiden. — 4. Optisch bedrog, veroorzaakt door de doorschemerende inwendige chitine-lijsten (apodemata). — 5. Fantasie; in waarheid slechts 2 paar: rostraal- en lamellaarharen. — 6. De pseudostigmata + de pseudostigmatische organen. — 7. De

86. *geniculatus*.

interlamellaarharen. — 8. Dat is beslist eveneens fantasie. — De mijten waren bezig hunne winterkwartieren te betrekken, waren dus „op den trek.”

■ 1667. *Wandering mite*. HOOKE, *Micrographia*, &c.; London; 2d. Edit.; p. 205. — Is dezelfde editie met een ander titelblad.

□ 1667. *Acarus in cortice, mite*. CHARLETON, *Exercitationes de Differentiis et Nominibus Animalium*; Oxonii. — Nomina nuda. In het najaar en in den winter verbergt deze soort zich tusschen en onder boomchors.

■ 1668. *Acarus in cortice, mite*. CHARLETON, *Onomasticon zoicon*, &c.; Londini; p. 55. — Nomina nuda.

■ 1677. *Acarus in cortice, mite*. CHARLETON, *Exercitationes*. . . &c.; Oxoniae; p. 58 sub „Teredo”. — Nomina nuda.

■ 1743. *Wandering mite*. BAKER, *The micr. made easy*; Ed. 1 and 2.; London; Part. 2. c. 23. p. 190.; haalt HOOKE 1665 aan; nomen nudum. De verklaring „which he terms *wandering Mites* as being to be found in every Place almost where they can get Food” is bezijden de waarheid. Het gevolg van die meening is, dat BAKER zelf ook eene andere mijt zoo noemde (*Glycyphagus destructor*).

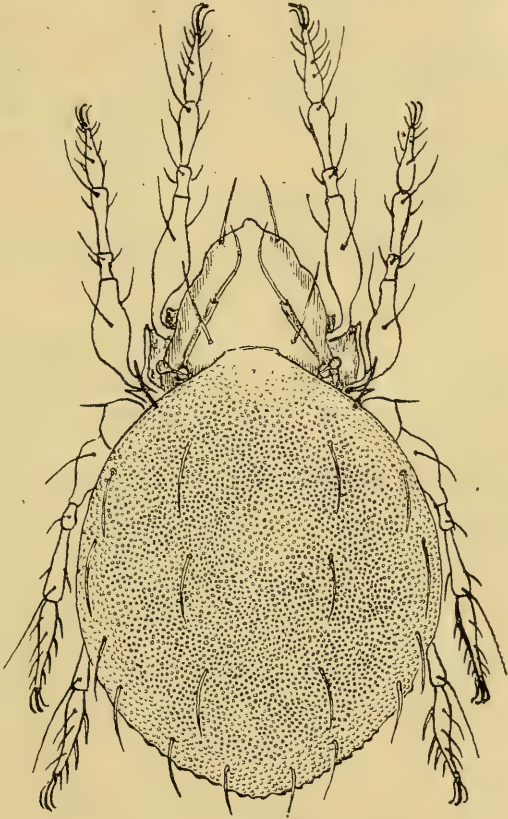

Fig. 67. Naar eigen preparaat.

86. *geniculatus*.

■ 1744. *Omzwervende myt*. BAKER, Het mikroskoop gemakkelijk gemaakt, &c.; ed.; Amsterdam; v. 2. c. 23. p. 187. — Hetzelfde als 1743.

□ 1744. *Wandering mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 3.; London; P. 2. c. 23. p. 190. — Hetzelfde als 1743.

■ 1745. *Wandering mite*. (HOOKE) Micrographia restaurata &c.; London; p. 56. t. 30. f. 1. — Bijna woordelijk als HOOKE 1665.

■ 1746. *Wandering mite*. ADAMS, Micrographia illustrata, or, &c.; London; p. 91. 92. — Hij herhaalt enkele zinnen van HOOKE 1665 en reproduceert in fig. 161. diens figuur, drie maal verkleind en in spiegelbeeld.

■ 1746. *Acarus niger; geniculis femorum globosis. de Geer*. LINNAEUS, Fauna Suec.; ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 350; n. 1210. — „Habitat in ramis extortuis.” — Dat is alles. De bijvoeging „de Geer” beteekent niet, dat het diertje reeds door DE GEER beschreven was, maar dat deze diagnose (wellicht ook eene nadere omschrijving) door DE GEER hem uit Utrecht medegedeeld was. In zijne Mémoires,„” zegt DE GEER v. 7. p. 131: Dans les mois de l’hiver, en Décembre, en Janvier et en Février j’ai trouvé à Utrecht, il y a plusieurs années, sous l’écorce un peu détachée du tronc d’un vieux poirier, comme aussi sur des branches et de petits morceaux de bois qui avaient séjourné longtemps sur le terrain” &c. — Het spreekt van zelf, dat deze mijten hun winterkwartier betrokken hadden; des zomers leven zij van mos, dat op boomen, muren, daken of op den grond groeit. Ook vond ik ze in Maart in massa’s onder rotte bladeren, in April in massa’s onder steenen en in Juni in massa’s in nesten van *Sturnus vulgaris*. Kortom het is eene soort, die niet alleen „gewoon” is, maar ook dikwijls in massa’s bij elkander gevonden wordt. De in de „Mémoires” afgebeelde *Acarus* vertoont aan de pooten I en II den femur distaad in dikte toenemend, maar de vergroote afbeelding van een enkelen poot (Plaat 8, fig. 3) laat de dij zien, zooals HOOKE die afbeeldt. — KAREL DE GEER Ultrajectinus werd 1738 als student te Utrecht ingeschreven. De bijvoeging „Ultrajectinus” bewijst, dat hij daar reeds langer woonde. Minstens sedert 1735; zie p. 239.

86. *geniculatus*.

■ 1752. *Knötty legged acarus*, found on old trees. HILL, A gen. Nat. Hist.; v. 3. Hist. of Animals; London; p. 25. n. 15. — Nomen nudum; over HILL zie p. 8.

■ 1754. *Wandering mite*. BAKER, The micr. made easy, &c.; Ed. 4.; London; P. 2. c. 23. p. 190. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Mite vagabonde*. BAKER, Le micr. à la portée de tout le monde, &c.; Paris; P. 2. c. 23. p. 215. — Hetzelfde als 1743.

■ 1754. *Acarus niger, geniculis femorum globosis*. LINNAEUS, Systême Nat. du Regne Animal, &c.; Ed. VIII. a.; Paris; p. 239. n. 25. — Vertaling van LINN. Faun. Suec. 1746.

■ 1756. *Wandrende Made*. BAKER, Das zum Gebrauch leicht gem. Microscopium, &c.; Zürich; P. 2. c. 23. p. 202. — Hetzelfde als 1743.

■ 1758. *Acarus geniculatus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; Ed. 10.; gen. 235. n. 17. — „*Acarus niger, femorum geniculis subglobosis*. Fn. suec. 1210. Habitat. . . (vacat). — Zie, wat ik hierboven, sub 1746, medegedeeld heb. Het is zeer waarschijnlijk, dat DE GEER den Zweedschen geleerde opmerkzaam maakte op den in zijne Fauna Suec. minder juist gebezigten term „globosis”. Men ziet dien hier gewijzigd in „subglobosis”. Ook die uitdrukking is minder juist, maar dat komt later wel terecht.

■ 1758. *Acarus niger, geniculis femorum globosis*; LINNAEUS; *Schwarzes Zweigenwürmlein*. (GMELIN) Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 35. — Duitsche vertaling van LINNAEUS, Fauna Suecica 1746. Ed. 1.

87.

(Adhuc sine nomine).

(*Notaspis bipilis* HERM. 1804).

■ 1734. *Keferlein*. CUNO, Observationes durch dessen gefertigte Microscopia, &c.; Augspurg; p. 8. t. 12. f. 2.

87. (*bipilis*).

Op een takje van *Citrus aurantium* vond hij eenige groote

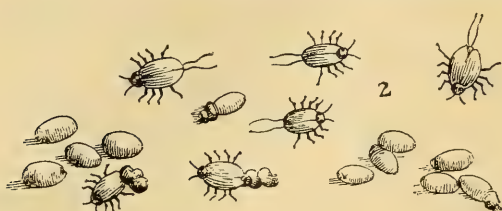

Fig. 68.

Coccidae (die hij voor eierhoopjes van Insecten aanziet). „Wann man selbige im Frühling nicht verdrückt, kommen wie *N. 2.* zeiget,

solche Keferlein heraus, so die Blütthe abfressen, daher ein Gärtner auf solches wohl Acht zu geben, dass er die Pünctlein verdrucke”.

Die „Pünctlein” of „Keferlein” zijn m. i. Nymphen (8 pootjes!) van *Ceratoppia bipilis*. Ook HERMANN vond de volwassenen (M é m. A p t. p. 95) „sur une substance attachée contre l'écorce d'un arbre, qui m'a semblé être la fiente deséchée de quelque limaçon”, dus in alle geval ook op eenen boom. Wellicht waren die bezig hunne eieren te leggen onder die opgedroogde slijmlaag. — De ontdekking van CUNO werpt een nieuw licht op de levenswijze van *bipilis*. Vergelijk zijne figuurtjes met MICHAEL. Brit. Orib. t. 27 f. 2. Zelfs de vorm en de richting der achtterrandharen is goed geteekend!

88.

Acarus fungorum Linn. 1758.

■ 1746. *Acarus fusco-rufescens, abdomine subgloboso*. LINNAEUS, Fauna suec.; Ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 349. n. 1207. — „Magnitudine lendis. Totus ferrugineus seu triste rufescens, undique valde glaber, absque lateribus maculis; tarde incedit. Habitat ad radices Fungorum gregatim”. — Deze beschrijving past het best op de Nymphae van *Murcia humeralis* HERM. 1804. De zijdelingsche vlekken zijn de olieklieren. Deze Nymphae komen bijna zonder uitzondering „gregatim” voor, niet alleen „ad radices Fungorum”, maar ook in mos, in rotte bladen (waar de „Fungi” zeer waar-

88. *fungorum*.

schijnlijk ook in stonden), in hoopen van dorre takjes, onder steenen, op en onder den bast van ooftboomen, enz. Het is eene algemeen voorkomende soort.

□ 1752. *Gregarious mushroom acarus*. HILL, A gen. Nat. Hist. &c. v. 3. Hist. of Animals, &c.; London; p. 25. n. 11. — Nomen nudum; over HILL zie p. 8.

■ 1754. *Acarus fusco-rufescens, abdomine subgloboso*. LINNAEUS, Systême Nat. d. Regne Anim.; ed. VIII. a.; Paris; p. 239. n. 22. — Vertaling van LINNAEUS, Faun. suec. 1746.

■ 1758. *Acarus fungorum*. LINNAEUS, Syst. Nat.; ed. 10.; Holmiae; gen. 235. n. 28. — *Acarus fusco-rufescens, abdomine subgloboso glabro*. F. suec. 1207. Habitat in Fungis. — Dat laatste is minder juist.

■ 1758. *Acarus fusco-rufescens, abdomine subgloboso*. LINNAEUS; *Dunkelröthlichtes Schwammwürmlein*. (GMELIN) Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 33. — Duitsche vertaling van LINNAEUS, Faun. suec.; ed. 1. 1746.

■ 1758. *Acarus fungorum*. RYDBECK, Pandora Insectorum; Diss. inaug.; Stockholmiae; p. 21. — Nomen nudum.

89.

(Adhuc sine nomine.)

(*Acarus tremellae* LINN. 1761.)

□ 1758. *Acarus tremellae*. RYDBECK, Pandora Insectorum; Diss. inaug.; Stockholmiae; p. 21. — Nomen nudum, derhalve (tot 1758) ongeldig.

90.

***Acarus coleoptratus* L. 1758.**

■ 1746. *Acarus ater; lateribus coleoptro acutis*. LINNAEUS, Fauna suec.; ed. 1.; Stockholmiae (ook Lugd. Bat.); p. 350. n. 1211. — „Minimus est, magnitudine vix seminis papaveris; octo pedibus; dorso glabro, nitido, latera versus caput acuta

90. *coleoptratus*.

quasi coleoptra brevi nigra, hinc abdomen caput respiciens, quasi antrorsum bicornis et ad latera auctum membranula nigra, non tamen mobili, ut in coleoptratis. Habitat sub lapidibus. — Deze beschrijving verraadt terstond den *Notaspis coleoptratus* van lateren tijd. *Hafenrefferia gilvipes* kan het niet geweest zijn, aangezien die doorschijnende, bijna kleurlooze „membranula” heeft. „Respiciens” zal wel „recipiens” moeten zijn.

■ 1752. *Marginated-sided stone acarus*. HILL, A gen. Nat. Hist., &c.; v. 3. Hist. of Animals, &c.; p. 25. n. 16. — Nomen nudum; over HILL zie p. 8.

■ 1754. *Acarus ater, lateribus coleoptro-acutis*. LINNAEUS, Systême Nat. d. Regne Animal, &c.; Paris; p. 239, n. 26.

■ 1758. *Acarus coleoptratus*. LINNAEUS, Syst. Nat.; ed. 10.; Holmiae; gen. 235. n. 13. — *Acarus ater, lateribus nigro-subcoleoptratis*. Faun. suec. 1211. Habitat in Europa. — Voorloopig alleen Zweden!

■ 1758. *Acarus ater, lateribus coleoptro acutis*. LINNAEUS, *Kleiner Steinwurm*. (GMELIN) Onomatologia med. compl. seu Onom. Hist. Nat., &c.; Ulm, Frankfurt, Leipzig; v. 1. kol. 32. — Duitsche vertaling van LINNAEUS, Faun. suec. 1746.

(*Eriophyes thomasi* NAL. 1889).

[□ 1596. *Serpyllum vulgare minus*: . . . Hoc quandoque cum capitulis lanuginosis occurrit. C. BAUHIN, *Pinax Theatri Botanici*; Basileae; lib. 6. sect. 4. VI. p. 220. — Vermoedelijk hebben wij hier de oudste vermelding van eene *Eriophyes*-gal.]

[■ 1623. *Idem, idem, idem*; p. 220.]

[■ 1651. *Serpyllum interdum degenerat in capitula tomentacea, candicantia, quae florum loco sunt*. J. BAUHIN & CHERLERUS, *Hist. Plant. Univ.* v. 3.; Ebroduni; p. 269. — BAUHIN filius en zijn medewerker zijn dus een stap verder, dan BAUHIN Sr.; zij weten, met eene „degeneratie” van eene bloeiwijze te doen te hebben!]

[■ 1671. *Serpyllum vulgare repens*. Hoc quandoque cum capitulis lanuginosis occurrit. C. BAUHIN, *Pinax Theatri botanici*, &c.; Basileae: lib. 6. sect. 4. VI. p. 220.]

(thomasi.)

[■ 1698. *Serpillum vulgare*, minus, capitulis lanuginosis. *Serpillum vulgare*, capitulis tomentaceis, candicantibus. — TOURNEFORT, Hist. d. Plantes qui naissent aux environs de Paris, &c.; Paris; p. 149. — Cette plante est une variété de la précédente; car quelque insecte piquant la teste du Serpolet²⁾, fait extravaser le Suc nourricier, lequel forme cette espèce de bourre blanche dont elle est quelquefois couverte, ainsi qu'il arrive au Gratecul²⁾ & à quelques-autres plantes. — Hij bedoelt hier de bekende bedeguars, veroorzaakt door *Rhodites rosae*. — Al weer een stapje verder: de afwijking wordt verklaard: door de inwerking van een insect.]

91.

(Adhuc sine nomine).

(*Sarcoptes gallarum tiliae* TURPIN 1835.)

■ 1737. *Ver*. DE REAUMUR, Mem. p. servir à l'Hist. d. Ins. &c.; Paris; v. 3. chap. 12. p. 511. 512.

Hij beschijft een lindeblad met *Eriophyes*-gallen, vergelijkt het blad met eene egge, noemt de gallen „galles en clous”, vindt, dat het beter zou zijn, ze „galles en petites cornes” te noemen. Hij onderzocht eenige honderden gallen, vond niets; totdat het hem eindelijk gelukte.

„Dans une promenade dont étoit Mlle ***. . . & Mlle *** découvrit un ver dans une des premières qu'elle ouvrit; elle & moi nous en trouvâmes ensuite dans presque toutes les galles de cette espèce que nous examinâmes; nous n'en avons vû qu'un seul en chacune (1), quoiqu'il y ait apparence qu'il y est en compagnie (2). Ces vers sont longs; vûs au travers d'une forte loupe, ils ne paroissent pas plus gros que la tige d'une petite épingle (3). Ils sont jaunâtres, comme l'intérieur de la galle (4). Ce qui les rend encore plus difficiles à découvrir, c'est qu'ils n'aiment pas à marcher. Nous en voyions souvent un, & nous étions incertains si c'étoit un ver, jusqu'à ce qu'il lui plût de se mettre en mouvement (5). C'est vers la base de la galle que nous l'avons trouvé (6).

1) *Thymus serpyllum*.2) *Rosa canina*.

91. (*gallarum tiliae.*)

Quand ces galles vieillissent" (lees: vieillissent), „il s'y fait quelqu' ouverture, ou quelque fente par laquelle des mittes insectes" (lees: des mittes et des insectes) étrangers s'introduissent; j'ai vû, par exemple, des qui s'y-étoient nichées" (7).

Wat daarvan te denken? Ik moet hier dadelijk erop attent maken, dat hij niet vermeldt, op welke wijze hij naar de veroorzakers der gallen zocht. Sneed hij ze overlans door? Of overdwars? Krabde hij met een mesje, of met een miniatuur lepeltje den inhoud uit? Hij laat ons daarover volkomen in het duister. Verder mijne

Opmerkingen. 1. Eén in elke gal? Dat is wel wonder; want, er zitten er verscheidene in. Dat pleit tegen de meening, dat hij een *Eriophyes* zoude gezien hebben. — 2. Waaruit besluit hij, dat er meer in gezeten moeten hebben? Omdat het diertje zoo klein was, en de gal zoo groot? Dat zegt hij niet. Het eenige, wat men zoude kunnen meenen: Hij was een buitengewoon natuuronderzoeker: hij rook lont! — 3. Zijne loupe moet al buitengewoon sterk geweest zijn, om een *Eriophyes* zóó groot te zien als een speldje; maar: sterke loepen kende VAN LEEUWENHOEK reeds. Bovendien, DE REAUMUR had reeds honderden gallen onderzocht, vóór hij een „ver" zag. Dan moeten het wel buitengewoon kleine „vers" geweest zijn, die hij eindelijk vond. Dat kunnen geen insektenlarven geweest zijn; die zouden met eene zeer zwakke loup reeds lang door hem ontdekt, en als zoodanig herkend zijn. Dat alles pleit er voor, dat hij werkelijk een *Eriophyes* onder de loupe zag. — 4. Werkelijk zijn *Eriophyes* geelachtig. — 5. Werkelijk bewegen zij zich ongaarne, vooral na „schrik". DE REAUMUR was te voorzichtig, om dat kleine cilindrische ding voor een „ver" te verslijten, vóórdat hij het zag zich bewegen. — 6. Met „base" meent hij zeker het gedeelte, dat aan het blad zit. Dat is wel zonderling; want, zij zitten door de heele gal verspreid. — 7. Volkomen waar, maar, de „inquilinen" zijn steeds veel grooter dan de *Eriophyes*. Hij erkent ook, dat hij de inquilinen terstond als zoodanig herkende! En ... hij vond steeds dezelfde „ver" in de gallen.

Summa summarum; ik ben ervan overtuigd, dat DE

91. (*gallarum tiliae.*)

REAUMUR de eerste was, die een *Eriophyes* zag, al vermeldt hij, helaas, niet, dat zij slechts 4 pooten hadden.

(*Phytoptus vitis* LANDOIS 1864.)

[□ 1679. MALPIGHI, Anatomie Plantarum, Pars II. De variis plantarum tumoribus et excrescentiis. p. 41. t. 22. f. 79. — Hij beschrijft nauwkeurig het Erineum aan de onderzijde der bladen van *Vitis vinifera*, en geeft eene afbeelding van de doorsnede door zoo'n Erineum. Jammer, dat hij de *Eriophyes* daarin niet waarnam.]

■ 1686. MALPIGHI. Opera omnia figuris elegantissimis illustrata, &c.; Londini; Tom. 2. p. 41. t. 22. f. 79. — Hetzelfde als 1679.

B.

IDONOMIE.

Acari zijn van Spinnen te onderscheiden, doordat slechts 2 paar pooten aan het borststuk, de 2 andere paren aan het achterlijf gehecht zijn (p. 8, 1749). Het aantal soorten schijnt aanzienlijk te zijn (p. 8, 1752). Inderdaad telde LINNAEUS reeds 32 soorten (p. 10, 1758).

Over het algemeen bestaat het lichaam der *Acari* uit één stuk: f. 1. p. 13; fig. 2. p. 14; f. 3. p. 16; f. 4. p. 18; f. 5. p. 21; f. 6. p. 27; f. 7. en 8. p. 31; f. 9. p. 33; f. 10. p. 34; f. 11. p. 36; f. 12. p. 37; f. 13. p. 42; f. 14. p. 43; f. 15. p. 67; f. 16. p. 68; f. 18. p. 74; f. 19. p. 76; f. 20. p. 95; f. 21. p. 99; f. 22. p. 112; f. 23. p. 115; f. 26. p. 126; f. 27. p. 128; f. 28. p. 131; f. 29. p. 131; f. 31. p. 147; f. 32. p. 151; f. 33. p. 154; f. 34. p. 156; f. 35. p. 158; f. 36. p. 161; f. 38. p. 175; f. 51 p. 225; f. 53. p. 232; f. 54. p. 233; f. 55. p. 235; f. 57. p. 241; f. 58. p. 244; f. 59. p. 247; f. 61. p. 249; f. 62. p. 294; f. 63. p. 302; f. 64. p. 304.

Maar er zijn *Acari*, bij wie het propodosoma door eene dwarslijn („scheidingslijn”) van het overige lichaam (het hysterosoma) gescheiden zijn, hetgeen aanleiding gaf, te spreken van eenen kop, een borststuk en een achterlijf: f. 24. p. 119; f. 30. p. 141; f. 37. p. 174; f. 39. p. 177; f. 40. p. 178; f. 42. p. 181; f. 43. p. 182; f. 44. p. 195; f. 45. p. 198; f. 68. p. 354. En de verbeelding speelde den vroegeren onderzoekers soms parten, zoodat zij een „borststuk” teekenden, waar er geen is; d. w. z., waar geene scheidingslijn aanwezig is: f. 41. p. 179; f. 46. p. 205; f. 49. p. 211; f. 50. p. 224; f. 52. p. 226; f. 56. p. 237; f. 60. p. 248; f. 66. p. 349 (hier geholpen door doorschemerende apodemata). Ja zelfs werd eene scheidingslijn geteekend op het propodosoma, waar er geen bestaat f. 44. p. 195. Staan de 8 pooten vlak bij elkander, zooals bij *Hydrachna*, dan heet het, dat het borststuk „ist so klein und

Idonomie.

kurz, dass man solchen kaum für den Kopf alleine ansehen sollte, deme ungeachtet aber sind doch die Füße allesamt an denselben eingelenket." p. 152.

Waar eene overlansche witte streep over het hysterosoma loopt, werden 2 elytra, zooals de kevers bezitten, geteekend: f. 24. p. 119; ja zelfs worden 2 elytra geteekend, waar er absoluut geen aanleiding voor bestaat: f. 68. p. 354; en wordt daar het diertje zelfs een „Keferlein" genoemd!

Ook dwarsplooiën over het hysterosoma werden „gezien" en afgebeeld, waar zij niet aanwezig zijn: f. 28. p. 131; f. 29. p. 131; f. 39. p. 177; f. 52. p. 226; f. 55. p. 235 (het middelste figuurtje onderaan), en dat waarschijnlijk, omdat een „insekt" „ringen" moet vertoonen. Bij sommige *Acari* zijn zij wèl aanwezig fig. 23 (te veel geteekend); fig. 26, p. 126; zelfs kan men vóóraan een harder gedeelte onderscheiden, welks achterrand konvex is (fig. 26, bovenste-figuur).

Pooten. *Acari* hebben 8 gelede pooten p. 6. 1735. 1740. 1749. 1758. 1. 1688. 1702. 1722. 1742 enz., enz. Waar de voorpooten bijzonder lang zijn, en als wegverkenner, al tastend, dienst doen, daar worden zij „antennae" genoemd, en daar heet het, dat het diertje slechts zes pooten heeft: 5. 1727. 34. 1664. 38. 1691. 39. 1718. De leden zijn met haartjes bezet 1. 1702. 1756., die echter dikwijls, verkeerdelijk, alleen aan het eind der leden vermeld 64. 1665. 66. 1665. en zelfs geteekend zijn: f. 9. p. 33; f. 10. p. 34; f. 12. p. 37; f. 19. p. 76; f. 26. p. 126; f. 28. p. 131; f. 29. p. 131; f. 38. p. 175; f. 40. p. 178; f. 43. p. 182; f. 44. p. 195; f. 49. p. 211; f. 52. p. 226.

De 2 palpen p. 6. 1735. 1758. zijn afgebeeld in f. 1. p. 13; f. 2. p. 14; f. 5. p. 21; f. 6. p. 27; f. 7. en 8. p. 31; f. 9. p. 33; f. 10. p. 34; f. 12. p. 37; f. 15. p. 67; f. 17. p. 70; f. 18. p. 74; f. 19. p. 76; f. 20. p. 95; f. 21. p. 99; f. 22. p. 112; f. 23. p. 115; f. 24. p. 119; f. 25. p. 120; f. 28. p. 131; f. 30. p. 141. De mandibels in f. 2. p. 14; f. 5. p. 21; f. 17. p. 70; f. 29. p. 131; f. 49? p. 211; f. 50? p. 224; f. 51. p. 225. Zijn de palpen bijzonder dik en gebogen, dan vormen zij een „forceps" 35. 1753.

Na deze algemeene beschouwingen acht ik het beter, over-

Idonomie.

zichtelijker, de Idonomie van afzonderlijke groepen te behandelen. Ik houd mij daarbij niet streng aan Cohortes, Familiae, of hoe de groepen anders heeten mogen, daar in ééne afdeeling soms kleinere gebracht worden, die èn in bouw èn in gewoonten sterk van de andere afwijken.

Parasitidae. Het lichaam is meestal ovaal, met den spits naar voren **1.** 1688. 1702. 1722. 1746. 1746. **5.** 1722. De rug is convex **1.** 1746., hard **1.** 1742. 1746., glad en glanzend **1.** 1742, met haartjes bezet **1.** 1756. **6.** 1668. 1733. 1754. De rug kan bedekt zijn door 2 schildjes **1.** 1688. 1722. 1742., dikwijls gescheiden door een witten dwarsband **1.** 1688. 1722.; het achterrugschildje is driehoekig **1.** 1688. f. 1. p. 13; daarachter is het lichaam wit. **1.** 1746. Soms is er slechts één rugschild **5.** 1722. **6.** 1722., waarachter een bleekgekleurd, maansikkelvormig gedeelte. — De kleur kan zijn: wit en helder **5.** 1722., bleekbruin **5.** 1727., witachtig **1.** 1664., oranje **1.** 1710. 1746., oranjebruin **1.** 1756., kastanjebruin **1.** 1688. **2.** 1746., roodbruin **1.** 1742., rood **8.** 1746., en, door het bloed zuigen, roodbruin **6.** 1722., vuurrood **6.** 1550. 1634. Het doorschemerend, met bloed gevuld darmkanaal doet de diertjes soms fraai geteekend zijn: fig. 9. p. 33. Soms draagt het lichaam achteraan 2 „hoortjes” **8.** p. 1746.

Pooten I staan apart en zijn naar voren gericht, terwijl de 3 andere paren dicht bij elkander staan en meer zijdwaarts gericht zijn: f. 2. p. 14. Pooten I zijn bovendien langer dan de andere **8.** 1746. Pooten I en IV zijn soms even lang en tevens langer dan II en III. **1.** 1722. 1746. 1756. Soms is het 2e pootpaar sterk verdikt; die 2 pooten vormen dan samen een tang; dicht bij de aanhechting zijn zij ieder voorzien van 4 doorns of takken; het eindlid is echter dun en zeer bewegelijk; met dit pootpaar wordt niet geloopt **2.** 1746. De pooten eindigen in hechtschijfjes **1.** 1702. 1756. f. 5. p. 21; f. 9. p. 33.

Tusschen de pooten I ziet men „duo tentacula articulata pediformia”: p. 10, 1758, of 2 lange monddeelen **1.** 1688. 1702. 1722, uit leden bestaande **1.** 1756., die behaard zijn **1.** 1688. 1702. 1742. 1746. 1756. En daartusschen nog 2 kortere,

Idonomie.

stijve organen **1**. 1756, die spits eindigen. **1**. 1722. 1756. Deze spitsen zijn, van boven gezien, donker getint **1**. 1722. en blijken, van ter zijde gezien, scharen te zijn. **1**. 1702 f. 2. p. 14.

Spinturnicidae. Het lichaam is rond **7**. 1728, bijna rond **7**. 1753, vlak **7**. 1728. Vooraan is eene zuignuit **7**. 1728., daarnaast zijn 2 kleine antennae **7**. 1753. Rondom het lichaam zijn 8 pooten geplaatst f. 12. p. 37 ieder met 6 leden **7**. 1753. Twee paar pooten zijn meer naar voren, 2 paar meer naar achteren gericht **7**. 1728. Aan het einde der pooten zijn zuignappen, waarmede zij zich vastzuigen **7**. 1728. 1753. Deze zijn zeer groot, omdat zij zich aan de vleugels van de snel vliegende vleermuis goed moeten vastzuigen, hetgeen zij doen door de zuignappen uit te spreiden **7**. 1753. Achter aan het lichaam is nog een klein vooruitstekend iets, of staartje **7**. 1753. De rug vertoont eene teekening als bloemwerk, dat bij den zuignuit begint **7**. 1728. Dat zijn de opake, doorschemerende ingewanden **7**. 1753.

Uropodidae. Het geheele dier is plat en aan de rugzijde door een breed schild bedekt, evenals een schildpad. **11**. 1703. De rug is gewelfd **12**. 1722. Het dier is hard, glad, glanzend, doorschijnend, bruin. Aan de buikzijde is het in het midden verheven; rondom deze verhooging worden de pootjes samengevouwen en neergelegd, zoodat niets uitsteekt. **12**. 1722. Soms vertoont de rug witte vlekjes **10**. 1722. Hij kan stralend behaard zijn. **11**. 1703.

Ixodidae. De eieren zijn rond, wit, glad, glanzend, **16**. 1724., bruin en glanzend **18**. 1754.

De larven zijn zóó klein, dat men ze nauwelijks ziet **18**. 1754.

De nuchtere (nymphae en) ♀♀, (vroeger voor eene afzonderlijke soort beschouwd) zijn langwerpig („rhomboide”) **16**. 1634., ovaal **16**. 1710. **17a**, **18**. 1754., bijna rond **22**. 1648., rond **20**. 1758., plat **16**. 1634. 1705. 1733. 1745. **18**. 1754. **20**. 1758. **22**. 1648. **24**. 1710., dun **16**. 1733. 1734. **18**. 1754., glanzend **18**. 1754., zoo groot als een weeghuis (*Clinocoris lectularius*) **16**. 1745., 1 lin. ($3\frac{1}{4}$ mm.), **18**. 1754. — Een weinig van den rand af is eene verdiepte streep of groeve **16**. 1733., die met den rand een boord of zoom vormt **16**. 1710. Deze is

Idonomie.

opgericht **16.** 1710. 1733. 1745. **18.** 1754. Bij eenige is de rand golvend **18.** 1754., bij andere dik **20.** 1758. — De voorste helft wordt bedekt door een schildje **16.** 1733. **17a.** **19.** 1735. **22.** 1648., dat ovaal is **16.** 1745. 1746. **20.** 1758., in schuine richting gezien, rond **16.** 1746. Het kan ook driehoekig zijn **22.** 1648. 1758. of drielobbig **20.** 1758. **21.** 1758. Dat schildje kan zijn zwart **20.** 1758., geelachtig **22.** 1648., donker lederbruin **26.** 1668., schitterend (door metaalglans) **22.** 1648. — Het lichaam is soms achteraan gekorven **22.** 1758. — De sulci cervicales zijn éens beschreven **17a.**

De kleur varieert **16.** 1756; naar gelang van de hoeveelheid opgezogen bloed, is zij roodachtig **21.** 1758., donkerrood met een wit vlekje op het schildje **18.** 1754; leverkleurig **22.** 1648., donker lederbruin **23.** 1668., licht leeuwkleurig **26.** 1668., kastanjebruin **16.** 1705. 1745., donker kastanjebruin **16.** 1710., donkerbruin **16.** 1634., zwartbruin **20.** 1758., zwartachtig **16.** 1634. 1724., **17a,** zwart. **16.** 1634.; is soms ook zilver en rood door elkander **24.** 1710., soms is het zilver vervangen door rood, of wijnkleur **24.** 1710. — De buikzijde is bij eenige soorten wit **17a.** Van het schildje naar den rand ziet men soms 4 stralende, donkere, breede streepen **16.** 1733. 1748. — De huid is glanzend **16.** 1634. 1710., soms met grove stippels **22** 1648.

Er is geen borststuk **18.** 1754.

De „base du rostre”, „kopje” genoemd, is klein **16** 1710. 1733. 1746. **18.** 1754., vierkant **22.** 1648., geelachtig **22.** 1648., kastanjebruin **16.** 1710. tot zwart **16.** 1746. — De snuit (rostrum) **16.** 1634. 1746. 1753. steekt zichtbaar vooruit **16.** 1703. 1710. 1733., is lang **18.** 1754. **21.** 1758. **22.** 1648. 1758., smal **18.** 1754. **22.** 1648. 1758., hoornhard **18.** 1754., wit **21.** 1758. en is van onderen voorzien van weerhaken **21.** 1758., aan beide zijden van 8 naar achteren gerichte weerhaken **16.** 1703. 1733. — De mandibelscheeden, niet als zoodanig herkend, werden toch gezien **16.** 1703. 1710. De palpen („antennae”) **16.** 1703. 1733. 1746. 1753. **22.** 1648. 1758. zijn knotsvormig **16.** 1703. 1733. 1746.; het laatste lid ervan, klein en rond, werd voor een oog aangezien **16.** 1710; dus sprak men van gesteelde oogen **16.** 1710.; zij zijn even lang als de snuit

Idonomie.

16. 1746. **18.** 1754. De palpen zijn soms lang, smal, aan het eind een weinig dikker **18.** 1754., bleekrood. **18.** 1754. De palpen sluiten nauw om het rostrum **18.** 1754; snuit en palpen maken met het lichaam een stompen hoek **18.** 1754.

De pooten, 8 in getal **22.** 1648. **16.** 1668. 1680. 1710. 1724. 1733. 1740. 1746. 1748. 1753. 1758. **17a** zijn alle vooraan geplaatst **16.** 1634. 1668. 1680. 1724. 1733. 1753., bestaan uit vele leden **16.** 1710., vijf **17a**, waarvan 4 vrij **18.** 1754., zes, waarvan 5 vrij **16.** 1724. 1733. 1745. en eindigen in een doorzichtige blaasje **16.** 1733. klauwen **17a**, twee klauwen **16.** 1733., twee kleine witte klauwen **18.** 1754. Pooten I zijn langer dan de overige **16.** 1745. De pooten zijn niet zoo rood als het lichaam, haarloos, glad, glanzend. **18.** 1754, donkerkleurig, zwart. **16.** 1746. De coxae der pooten I dragen soms ieder 2 korte doorntjes **22.** 1758. Bij éene soort zijn de leden gescheiden door witte ringen **17a**.

De volgezogen ♀♀, vroeger als afzonderlijke soort beschouwd, zijn bolvormig-ovaal **16.** 1746., toch soms plat **15.** 1710. 1752. De lengte 5 à 6 lin. (2 c.M.), de breedte 4 lin. (13 m.M.) en de dikte ongeveer evenzooveel **18.** 1754. Andere worden zoo groot als een kleine boon **16.** 1688. 1724. 1733. — Zij zijn verschillend gekleurd **16.** 1736., wit **15.** 1710. 1724., geelwit **15.** 1746., geelachtig **15.** 1724., blauwachtig **13.** 1724. **16.** 1724., aschblauw **16.** 1705. 1710. 1746., donkeraschgrauw **16.** 1753., donkerwijnkleurig **16.** 1746., grauw met eenige roode vlekken **18.** 1754., door een witten rand omgeven **17.** 1758. **21.** 1758. — Aan den achterrand vindt men 6 groeven **20.** 1758. — Door den schuinen stand, dien het schildje bij een volgezogen ♀ krijgt, lijkt het rond **16.** 1746. — De kleur van het kopje is kastanjebruin **15.** 1710. en van de coxae kastanjebruin **15.** 1710. Deze zitten aan het lichaam vast (zijn onbewegelijk) **18.** 1754.

De vulva bevindt zich ongeveer in het midden van de buikzijde **16.** 1724. 1733.; de anus aldaar achteraan **16.** 1710. 1746. De „spiracula” (= peritremata) zijn zijdelings **16.** 1710.

De nuchtere, platte ♀♀ behooren tot dezelfde soort als de

Idonomie.

volgezogen bolrond-ovale ♀♀ **16.** 1557. 1634. 1733. Door het zuigen zwellen zij op **16.** 1634. 1733.

Het ♂, als eene afzonderlijke soort beschouwd, is gezien en afgebeeld **16.** 1703. Het heeft eenen snuit met 3 weerhaken aan de zijden, boothaakvormige, niet als zoodanig herkende mandibels en knotsvormige palpen („hoorns”). Zijne kleur is zwart **16.** 1703. Van eene andere soort wordt het ♂, eveneens niet als zoodanig herkend, beschreven als donkerrood, zonder wit vlekje op den rug, **18.** 1754. zilver en rood **24.** 1710.

Scutacaridae. Zij gelijken op een schildpadje, maar zijn platter; de rand is overal scherp; de pootjes zijn alle even lang en even dik. De kleur is kastanjebruin **27.** 1746.

Anystidae. Het lichaam is plat en met voren **28.** 1665., gezwollen, glad, spaarzaam behaard, rood, de zijden donker, vooraan ter weerszijden met een donker puntje **28.** 1746. 1758., rood, twee donkere, overlansche lijnen op den rug, die vooraan uiteenwijken **29.** 1746. 1758. De pooten zijn niet bijzonder lang, maar slank en rood; er zijn 2 voelers **28.** 1665.

Tetranychidae. Zij zijn zeer klein **30.** 1751., nauwlijks zichtbaar **32.** 1746., witachtig groen **31.** 1746. 1758., doorschijnend oranje **31.** 1758., doorschijnend met zwarte zijden **32.** 1746.

Cheyletidae. De eieren gelijken op mierenpoppen **35.** 1753.

De larven zijn, als zij uit het ei komen, $\frac{1}{14}$ duim (0.22 mM.) lang en $\frac{1}{10}$ duim (0.146 mM.) breed; zij gelijken dan, door de dwarse rimpels, op *Isopoda*, maar hebben slechts 6 pooten en zijn bij hun kop gewapend met een krachtigen tang; zij zijn soms fraai rood, maar hun huid is wit en doorschijnend. **35.** 1753.

De volwassenen zijn vooraan breed, naar achteren toe smaller wordend **34.** 1673, zoodat zij achteraan er anders uitzien dan meelmijten **35.** 1696. De spitse kop wordt snuit genoemd **34.** 1664., of angel **34.** 1673. De kop wordt geflankeerd door de palpen of „korte hoorns” **34.** 1664. Deze zijn naar binnen gebogen **34.** 1673, veel dikker dan de pooten, maar niet half zoo lang; aan hun eind zijn zij gespleten in vingers als klauwen; één vinger, de dikste, heeft aan ééne zijde kleine tandjes als een zaag **35.** 1696. Door die zware gebogen palpen wordt

Idonomie.

het diertje vergeleken met een „scarabaeus” (bedoeld is waarschijnlijk *Lucanus cervus*) **34**. 1664. Er zijn 8 pooten **35**. 1696., maar de voorste zijn lang en worden dan ook „zeer lange hoorns” genoemd, zoodat in dat geval het dier maar 6 pooten heeft **34**. 1664. De pooten zijn duidelijk geleed **34**. 1673. De kleur is als die van meelmijten **34**. 1664., licht aschkleurig **34**. 1673 met iets bruins op hun rug **35**. 1696, of met zwarte stippen **34**. 1673 (doorschemerende guanine en darminhoud). Zij hebben geen haren **34**. 1664., beter: de haren zijn niet zoo lang als die van meelmijten **35**. 1696.

Bdellidae. Het lichaam is klein, tweemaal zoo groot als *Anystis baccharum* **37**. 1745., gezwollen **36**. 1752. Het rostrum is toegespitst **36**. 1752. De palpen („antennae”) zijn langer dan het rostrum; men zou geneigd zijn 10 pooten te tellen. **36**. 1746. De pooten zijn matig lang **36**. 1752. Het lichaam is rood, het rostrum, de palpen en de pooten lichter rood **36**. 1746., of het is roodbruin, met bloedroode pooten. **37**. 1745.

Eupodidae. Eenige zijn zóó klein, dat zij met het bloote oog niet waarneembaar zijn **38**. 1691., andere hoogstens zoo groot als eene meelmijt **39**. 1718., zoo groot als eene neet **39**. 1746. — Het lichaam heeft eene scheidingslijn tusschen propodo en hysterosoma („thorax en abdomen”) **38**. 1691. fig. 24. — De palpen („mandibulae”) zijn vermeld en afgebeeld, dik **38**. 1691. fig. 24. De pooten I zijn soms zeer lang, tellen 3 leden, en kunnen gestrekt worden. **38**. 1691., langer dan het lichaam **39**. 1718. 1746. Pooten I en II zijn vooraan geplaatst, dicht bij elkander; pooten III en IV een eind verder naar achteren, eveneens dicht bij elkander; en de achterpooten hebben dikke femora **38**. 1691. fig. 24. — De kleur van het lichaam kan zijn zwart **38**. 1691., wit **39**. 1718. waskleurig, witachtig, geelachtig, **39**. 1746. Pooten en palpen kunnen menierood zijn **38**. 1691., de pooten I bleeker dan de overige pooten **39**. 1746.

Tydididae. Eenige zijn nauwelijks voor het bloote oog zichtbaar. **40**. 1746. — Het lichaam vertoont soms eene scheidingslijn tusschen propodo- en hysterosoma („thorax en abdomen”) **40**. 1758., soms niet **42**. fig. 27; ook wel eens 5 dwarsplooiën **42**. 1710. fig. 26, die bij overvoeding

Idonomie.

verdwijnen, fig. 27. Het lichaam is, door zijne dikte, ondoorschijnend, tevens niet glanzend. 42. 1754. Rug en zijden zijn rond 42. 1710. Het rostrum is kort, rond, van voren stomp, 42. 1754, naar beneden gericht 42. 1710. De palpen zijn genoemd 41. 1712. 42. 1710. Pooten I en II zijn voraan geplaatst, dicht bij elkander; pooten III en IV meer naar achteren, eveneens dicht bij eikander 42. 1710. 1754. fig. 27. Zij zijn 5-ledig en dragen aan het eind 2 klauwtjes 42. 1710. De haren zijn zeer kort, ook aan de pooten 41. 1712. 42. 1754. „Naast den kop” (= op het propodosoma) zijn twee langere, naar voren gerichte haren ingeplant. 42. 1754. — De kleur is wit 42. 1710. 1754., vuilwit 42. 1710, roodachtig wit 42. 1710. safraankleurig of bleek rossig 40. 1746., rossig 40. 1758. Sommige hebben geen oogen 42. 1754, andere op het propodosoma („thorax”) 2 donkerroode 40. 1746 of roode 40. 1758 pigmentvlekjes („puntjes”).

Trombidiidae-Larvae. Zij zijn voor het bloote oog onzichtbaar 44. 1753., zóó klein, dat zij slechts met de punt van een mes of met eene naald op te nemen zijn 43. 1743. Het lichaam is behaard 44. 1753., ruig behaard 43. 1758. Hun kopje is klein 44. 1753. 49. 1664., met 2 dikke, tweeledige palpen („antennae”) en een hypopharynx („proboscis”), die $\frac{3}{4}$ van hun lichaam lang is 44. 1753. In fig. 29 zijn nog de 2 mandibelspitsen geteekend (digiti mobili). Zij hebben 6 pootjes 44. 1753. 49. 1664. met 4 behaarde leden 44. 1753. In fig. 28. zijn er echter 10 à 12 geteekend. De pootjes zijn lang en dun. 49. 1664. en vóór aan het lichaam bevestigd 44. 1753. De voorpooten zijn zoo lang als het lichaam 43. 1758. Hun kleur is bloedrood 43. 1758.; fraai rood 44. 1753.

Trombidiidae-Adulti. Vergeleken met Spinnen zijn zij klein 52. 1678; zij zijn zoo groot als een gemeene luis (3m m) 52. 1688, als *Limnochares aquaticus* (3.5—4.2 mm.) 52 1746. — Het „lichaam” (hysterosoma) is aan de schouders het breedst, naar achteren iets versmald, achteraan stomp 52. 1678., groot, aan de zijden verheven, 52. 1745., het achterlijf (hysterosoma) is depres, groot, achter en ter zijde verheven 52. 1746., depres, achter stomp, 52. 1758. Het is van boven vol plooiën of groeven, gecapitoneerd 52. 1678. 1745. 1746.

Idonomie.

1758. Het is vol zachte haren **52**. 1678, geheel zijdeachtig **52**. 1678, 1746. 1758., als fluweel **47**. 1744. **52**. 1744. 1745. Het heeft aan den achterrand eene insnijding **52**. 1678. 1745. 1746. 1758. fig. 30. — De „kop” (het propodosoma) is klein (kort) **52**. 1746 en fig. 30., maar breed **52**. 1745., depres **52**. 1745. — Door de massa haren zijn de oogen moeilijk waarneembaar **52**. 1678, of zichtbaar als 2 zwarte puntjes bij de wortels der pooten I **52**. 1678. Anderen: bij pooten I een fraai zwart oog **52**. 1710., twee oogen **52**. 1745. 1746., die gesteeld zijn **52**. 1710. — Twee palpen („corniculi”) met eindklauw **52**. 1678., twee palpen **52**. 1688., naar beneden gebogen **52**. 1688. fig. 30. — Er zijn 8 pooten **52**. 1678, 1688. fig. 30. 1746. Zij zijn kort **52**. 1678. fig. 30., hebben vele leden **52**. 1688. 1745. 1746., zeven leden **52**. 1688. fig. 30. De voorste 4 zijn geheel vooraan, de andere 4 meer naar achteren ingeplant **52**. 1678. Stand en houding der pooten, alsmede de van voren naar achteren afnemende lengte ervan en de verdikte tarsen I en II zijn goed in **52**. 1688. fig. 30. weergegeven. — Hun kleur is rood **45**. 1743. **52**. 1646. 1738. 1746., zeer rood **52**. 1667., helrood **52**. 1745., scharlakenrood **48**. 1701. **52**. 1678. 1688. 1690. 1701. 1710. 1735, 1736. 1740. 1743. 1745. 1746., bloedrood **47**. 1744. **52**. 1688. 1744., purperrood **46**. 1730.

Limnocharidae. Hun lichaam is depres **53**. 1746. 1749. 1753. 1758., dik-ovaalrond **53**. 1749., achter stomp, boven vol groeven **53**. 1758. Hun huid is vol korreltjes of wratjes **53**. 1753, en fig. 31. Het kopje en het borststuk (sic) zijn tezamen zóó klein, dat het diertje eigenlijk alleen uit het achterlijf bestaat **53**. 1749. Er zijn 8 pootjes **53**. 1749. 1753. Pooten I en II zijn geheel vooraan, de andere 4 veel meer naar achteren geplaatst **53**. 1749. — Zij zijn rood **53**. 1746., hoogrood **53**. 1749. 1753. — Hun lichaam is buitengewoon week **53**. 1749.-1753.

Hydrachnidae-Larvae. Van *gymnopteroorum*. Zij zijn rood, zeer klein, zoodat hunne pootjes en oogen met het bloote oog niet waarneembaar zijn; het achterlijf is bolvormig, fraai rood, van enkele stijve haartjes voorzien; op het voorste deel van het achterlijf zijn, ter weerszijden, twee donkerder

Idonomie.

roode puntjes achter elkander geplaatst **55**. 1746. Het achterlijf is rood en heeft ter weerszijden twee scharlakenroode puntjes **55**. 1758. — Van *globosus*. Aanvankelijk zijn zij langwerpig-rond, glanzend, gespannen van huid, zonder ringen; de hals is peervormig **57**. 1737., langwerpig; het kopje is met een dunneren hals aan het achterdeel verbonden; later worden zij peervormig **57**. 1749. Het kopje is driehoekig met stompe hoeken; eindelijk gevuld, zijn zij rondachtig **57**. 1728., ten slotte kogelrond **57**. 1749. Aan den hals vindt men een spoor van pootjes **57**. 1728. Hun kleur is rood **57**. 1728., donkerrood **57**. 1749., tusschen menie en purper **57**. 1737. — De oudste waarneming eener larve is van 1718: **Hydr.** p. 145.

Hydrachmidae-Adulti. Zij zijn niet grooter dan een zandkorrel **Hydr.** 1743., zoo groot als een speldekop **58**. 1753., zoo klein als maanzaad (*Papaver rhoeas*) **59**. 1753., zoo groot als een gierstkorrel (*Setaria italica*) **60**. 1749., zoo groot als een groote erwt (*Pisum sativum*) **56**. 1749. — De mannetjes zijn kleiner en leniger dan de wijfjes **56**; 1749. — Ovaal, iets plat **54**. 1746., kogelrond **56**. 1749. — Het borststuk is zóó klein, dat men het alleen voor den kop zoude houden; toch zijn alle pooten daaraan bevestigd **56**. 1749. Zij hebben g e e n borststuk **57**. 1730. Van de 8 pooten zijn de achterpooten langer **57a**, of zij zijn even lang en bestaan uit vele leden, alle met korte, fijne haartjes bezet, dus geschikt om te roeien **56**. 1749. De pooten zijn aan het lichaam bevestigd als een knop in een acetabulum, en tellen 5 leden; eenige leden zijn met 3 zwemharen bezet. Men kan de van zwemharen voorziene leden met roeiriemen vergelijken **57**. 1730. De pooten bestaan uit 6 leden **Fig.** 33. — Zij moeten oogen hebben; want hun gezicht is scherp **57**. 1730. — De mond bevindt zich tusschen 2 palpen („Fressspitzen”) **56**. 1749., die over den zuigstekel gebogen zijn **57**. 1730. — De „membra genitalia” bevinden zich achter het vierde pootpaar **57**. 1730. — Zij zijn zeer verschillend gekleurd: rood **56**. 1749. **57**. 1730., scharlakenrood **54**. 1746., bont: wit, grauw en vol zwartachtige vlekken **58**. 1753., deels geelwit, deels geelrood **59**. 1753., licht- of okerbruin **60**. 1749., met een helrood

Idonomie.

kruis op zwart-bruinen grond **61**. 1749., fraai karmijnrood met zwarte versiering; deze bestaat uit eenen in het midden van voren naar achteren loopenden streep, die vooraan door twee korte dwarsstreepen, die knopvormig eindigen, gekruist wordt; achteraan nog twee dwarstakken, geflankeerd door drie zwarte punten, en boven de laatste daarvan nog een kleiner puntje **56**. 1749. — Na de vervelling (der nympe) is de kleur fraaier, helderder, frisscher **57**. 1749.

Erythraeidae. Grootte en vorm als *Limnochares aquaticus*; donker gekleurd, bruin; over het achterlijf eene mediane streep, aan de einden verbreed, vooraan bij enkelen wit, bij anderen rood, meestal vooraan witachtig, achteraan rood; overigens is het achterlijf dofzwart; de pooten zijn rood **62**. 1746.

Tyroglyphidae sensu lato. De eieren zijn zeer klein („atoms”), kleiner dan de larven, en zien eruit als eieren **Tyrogli.** 1644. 1665. **64**. 1665. De oppervlakte der eieren vertoont kleine ruiten **64**. 1688., of puntige uitsteeksels **67**. 1694., of ontelbare doorschijnende plekjes of poriën **69**. 1712. Eieren zijn afgebeeld **64**. 1688, f. 40. **67**. 1694. f. 45, **69**. 1687, f. 46. **71**. 1734. f. 52.

De larven zijn zespootig **Tyrogli.** 1694. **64**. 1722, fig. 42.

Alle verdere ontwikkelingstoestanden zijn achtpootig **64**. 1665, 1680. **65**. 1665. **69**. 1696. **74**. 1530. Fig. 37—56.

Zij zijn verschillend in grootte **64**. 1664., grooter dan de schurftmijt **64**. 1746., bijna onzichtbaar **68**. 1646., grooter dan de meelmijt **67**. 1694., zoo groot als eene kleine mijt **74**. 1730., zeer klein **76**. 1696.

Zij zijn ovaal, achteraan stomp **64**. 1664., langwerpig **64**. 1680., bijna rond **64**. 1746., rondachtig **68**. 1646., afgerond langwerpig vierkant **71**. 1733. 1734. Bij eenigen is de rug konvex, schildvormig, schildpadachtig en de buik plat **76**. 1696. **77**. 1743. De buik vertoont daarbij schilden zooals bij insecten (de 8 epimeren of coxaalplaten) **76**. 1696. Het lichaam is doorschijnend **64**. 1622. 1664, 1665. 1680. 1686. 1687, **74**. 1730., helder **64**. 1722., glanzend, kaatst het licht terug **64**. 1664., glanzend, spiegelt de voorwerpen der omgeving **64**. 1665, **65**. 1665., zilverachtig, paarlglanzig **76**. 1696., glanzend **77**. 1743.

Idonomie.

Het lichaam vertoont 3 lichaamsafdeelingen, die (min of meer) in elkander schuifbaar zijn, vooral de snuit **64**. 1664. 1665. **65**. 1665., vertoont geen scheidingslijn tusschen propodo- en hysterosoma **71**. 1733. fig. 51. De kop (het gnathosoma) is klein, de bek ziet er uit als die van een mol **64**. 1664, 1665. **65**. 1665. **66**. fig. 44., als die van een konijntje **68**. 1646., is spits **64**. 1622. lang en spits **71**. 1722, 1733. 1734, soms zeer klein **76**. 1696., of zelfs onzichtbaar **74**. 1730, is overlans gespleten **64**. 1622. **67**. 1694.

Zij zijn min of meer behaard, soms met enkele („hinc et inde”) **64**. 1664. 1665. 1687., soms met meer en langere haren **65**. 1658. 1665. **66**. 1664. 1665, 1687. **69**. 1656, 1676.; soms zijn de haren lang, dun, wit, recht, buigzaam, behalve de vertikaalharèn (waarover straks), vooral achteraan, niet behaard (glad), langer dan het heele lichaam **64**. 1664, 1712. **66**. 1665. 1687. Soms staan zij op gelijke afstanden, zijn regelmatig geplaatst, stijf, overal heen gericht en gebogen **67**. 1664, **69**. 1687.; deze haren buigen zelf niet, maar worden neergelegd alsof zij een gewricht aan hunne inplanting aan de huid hebben **69**. 1687. 1712. Deze haren zijn zelf weer behaard of „spicated” **69**. 1703. fig. 47. 1712, fig. 48. **70**. 1712.—Van de haren verdienen eene afzonderlijke vermelding: de vertikaalharen („supercilia”) **64**. 1646., „pointers” **64**. 1664. „two on the fore-part of the body” **64**. 1665. **66**. 1665., „horns” **64**. 1622, 1680. „pili gemini in inferiore corporis regione cornu mentientes” **64**. 1687. „hoorns” **68**. 1646., verder **64**. fig. 39. 40. 42. 43. **66**. fig. 44. **67**. fig. 45. **69**. fig. 46. **71**. fig. 50. Bij de soorten met gladde haren zijn alleen de vertikaalharen behaard **66**. 1665. 1703. — De schouderharen **64**. fig. 43. — De achtterrandharen, vier in getal **64**. fig. 43. **71**. 1722, 1733. 1734., zes in getal **67**. fig. 45. Bij *farinae* is bij eene oppervlakkige beschouwing de rug haarloos **64**. fig. 43. Bij *casei* zijn 3 paren lange haren op den rug **67**. 1694. Bij *lactis* steken de rugharen zijdelings uit. **71**. 1733. — De cervicaalharen, ter weerszijden van den kop, zijn krom, eindigen bij het uiteinde van den kop, zijn zeer veerkrachtig **67**. 1694. Bij *lactis* draagt het eindlid der

Idonomie.

palpen een haartje **71**. 1733. De rudimentaire maxillaarpalpen dragen een eindhaar **76**. 1696.

Sommigen dragen (schijnbaar) aan het achterlijf een paar lange haren **76**. 1696, fig. 56., „trois ou quatre fois plus longs que le corps” (overdreven) **73**. 1742.

De genitaalheuvel bevindt zich bij beide geslachten in het midden van de buikzijde **67**. 1694. Het copulatiebuisje is vermeld **69**. 1694. en afgebeeld **69**. 1734. fig. 49.

Vier pooten zijn vooraan geplaatst, en naar voren gericht, vier verder naar achteren, en naar achteren gericht **64**. 1664. 1665. 1680. **65**. 1665. **74**. 1730. Zij zijn goed geproportioneerd, buigzaam, 8-ledig; de leden zijn doorschijnend **64**. 1665. **65**. 1665. **74**. 1730., behaard **64**. 1665. 1680. **65**. 1665. **71**. 1722. 1733. 1734. **74**. 1730. Zij dragen één lang tasthaar **71**. 1733, **74**. 1730. De tarsen zijn dunner dan de andere leden **69**. 1734. fig. 49, **74**. 1730., langer dan de andere leden **64**. fig. 43., langer dan de rest van de poot, loopen spits toe, en dragen aan het einde een zeer klein hechtschijfje **69**. 1734. fig. 49.; zij eindigen in een klauw **64**, 1646, 1665, **65**. 1665. **67**. 1694. fig. 45. **74**. 1730., of in een hechtschijfje, waarop distaal de klauw ingeplant is **71**, 1733. — Bij eenigen zijn de pooten zeer lang, vooral de pooten I **77**. 1743., bij anderen de pooten IV. **76**. 1758.

De kleur is wit **64**. 1665. 1680, 1687, **65**. 1658, 1665. **77**. 1743., paarkleurig, paarlmoerkleurig **64**. 1664., kleurloos, ongevlekt **64**, 1746., safraankleurig **68**. 1646., lichtgeelrood **74**. 1730., rood (beter: bruinachtig) **76**. 1758. Kop en pooten zijn roodachtig **64**. 1687.; gapen de mandibels (zijdwaarts), dan is het rood tusschen hen **64**. 1664. Soms heeft het lichaam aan de buikzijde eene bruine vlek **74**. 1730.

Avicolae. Twee vormen kan men onderscheiden.

De eerste vorm is langwerpig **78**., ruitvormig **79**. of ovaal **81**. Het kopje is klein **79**. **81**. Het achterlijf eindigt spits **78**., of rond en gespleten **81**., of het draagt aan een klein lid nog 2 kleine, kromme, divergeerende aanhangsels **79**. De 4 voorpooten zijn even lang en gelijk gevormd **79**. **81**. en eindigen in twee grove „spitsen” (tarseinde en doorn); verder dragen zij nog een hechtschijfje **79**. Pooten III zijn veel langer en

Idonomie.

dikker en eindigen klauwvormig **78. 79. 81.** Naast die groote klauw kan nog een kleiner klauwtje voorkomen **79.** Zij nemen geleidelijk in dikte af **78. 81.** of alleen trochanter en femur zijn zeer dik **79.** Pooten IV zijn opvallend korter en dunner dan I en II en eindigen in een hechtschijfje **78. 79.** Hier en daar zijn lange, stijve haren, voornamelijk aan het achterlijf, de schouders en pooten III **79.**

De tweede vorm onderscheidt zich door een langwerpig-vierkant, achter stomp lichaam, een kleinen kop, en 8, ongeveer even lange en gelijk-gevormde pooten **82. 83.;** eindigend in een hechtschijfje **83.** Een kort voorrugschild, een lang achterrugschild; het stompe achterlijf draagt 2 lapjes, ieder met een zwak-S-vormig gebogen aanhangsel; tibiae I en II ieder met een tasthaar **83.,** òf het stompe achterlijf draagt slechts 4 lange haren **82.**

Acaridae. Zie de Recapitulatie achter n°. **84.** blz. 329—331.

Oribatei. Zij zijn zoo groot als eene neet **88.** 1746., nauwelijks zoo groot als een papaverzaadje **90.** 1746. Het lichaam is ovaal **87.** 1734., bijna bolvormig **88.** 1746., plat, aan de zijden ruw door verheven puntjes, achteraan in het midden neergedrukt en met 2 uitsteeksels **85.** 1746. Het achterlijf is ovaal, het voorlijf driehoekig **86.** 1665. Zij zijn hard, gepantserd, vol kleine putjes **86.** 1665., zeer glad, behalve de (twee) vlekken op zijde **88.** 1746., glad, glanzend, aan de zijden met een naar voren gerichte, scherp eindigende, zwarte, onbewegelijke membraan, als korte keverdekschilden; het achterlijf is daardoor als 't ware tweehoornig **90.** 1746. Het voorlijf draagt minstens twee paar naar voren gerichte (rostraal- en lamellaar-) haren en, vlak bij de zwarte oogen (pseudostigmataalorganen) twee krachtige, naar voren gerichte borstels (interlamellaarharen). Het achterlijf draagt eene menigte naar achteren gerichte, witte, korte haren **86.** 1665. — Er zijn 8 pootjes **86.** 1665. **90.** 1746., die in een scherp klauw eindigen, en met fijne, distaal gerichte haartjes voorzien zijn **86.** 1665. De femora zijn bolvormig **86.** 1746, bijna bolvormig **86.** 1758, in waarheid proximaal gezwollen, distaad in dikte afnemend **86.** fig. 66. De achter-

Idonomie.

rand draagt soms 2 lange, zacht-S-vormig gebogene, iets divergeerende haren **87**. 1734. fig. 68.

De kleur is roestkleurig, bruinrood, donkerrood **88**. 1746., aschkleurig, donkeraschkleurig **85**. 1746., zwart **86**. 1665. 1746. 1758.

Eriophyidae. Zij zijn uiterst klein, lang, wormvormig, geelachtig **91**, 1737.

C.

ANATOMIE.

Parasitidae. Bij een verwond ♀ individu, waarvan een gedeelte van den inhoud wegvloeide, waardoor het ineen zakte, werd gezien, dat het zich herhaaldelijk kon opblazen, waarbij het telkens den oorspronkelijken vorm herkreeg **6.** 1722.

Spinturnicidae. Zij hebben opake, doorschemerende ingewanden **7,** 1753.

Uropodidae. Zij moeten in hun lichaam sterke spieren hebben, om het sap uit den kever door het buisje op te kunnen zuigen. Zij moeten in hun lichaam een vocht hebben, om den draad te vormen, en wel veel, om telkens een nieuwen draad te kunnen vormen. **12.** 1722.

Ixodidae. De huid is taai **16.** 1634., ongelooflijk hard en taai **18.** 1754. — De darmcoeca, niet als zoodanig herkend, werden gezien: „intus intestina in multos convolutiones torta” **16.** 1710. Slechts weinig met bloed gevuld, schemeren zij bij de platte ♀♀ door **16.** 1733. 1745.

Trombidiidae-Larvae. Hun proboscis (hypopharynx!) is $\frac{2}{3}$ van hun eigen lengte lang **44.** 1753.

Limnocharidae. De huid is zeer zacht; zij zijn zeer kwetsbaar; bij verwonding vloeit een rood vocht uit **53.** 1753.

Hydrachnidae-Larvae. Van *globosus*. Trekt men hen van hun gastheer af, dan blijven kop en vóórdeel van het lichaam aan den gastheer hangen, en eene roode vloeistof vloeit uit het lichaam van den parasiet **57.** 1728.

Hydrachnidae-Adulti. Onder de huid bevindt zich een taai rood vocht. Drukt men eene (roode) Hydrachnide stuk, dan vloeien een rood en een wit vocht uit, die zich niet mengen **57.** 1730.

Tyroglyphidae sensu lato. De huid is hard **64.** 1644. De rug is bedekt door eene schaal **64.** 1665., ook de leden der

Anatomie.

pooten **64.** 1680. — Vleeschfibertjes zijn niet gevonden, wèl het „Eyernest”, dat aan dat van een hoen doet denken

Tyrogl. 1718. Spermatozoiden werden niet gevonden, omdat de inhoud uit eene waterige materie bestaat **64.** 1684. — Het ♂ lid is zeer dun, wijst bij de paring achterwaarts. In het lichaam bevinden zich, ter weerszijden van het ♂ lid, twee dikkere lichaampjes (de „genitaalzuignappen”)

67. 1694. Een gedeelte van de vagina werd gezien **67.** 1694.

Acaridae. Zie de Recapitulatie achter n°. **84.** blz. 331.

D.

HISTOLOGIE.

(vacat.)

E.

PHYSIOLOGIE.

Parasitidae. Bij het snel loopen gebruiken zij de langere pooten I als tastwerktuigen of wegverkenners **1.** 1722. Er zetelt een fijn gevoel in de pooten I **1.** 1722. **6.** 1722. Met de hechtschijfjes houden zij zich aan de gladste voorwerpen vast **1.** 1702. 1756, door ze uit te spreiden **1.** 1756. Om weer los te komen, trekken zij ze weer samen **1.** 1756. Sommigen voeden zich met bloed van vogels, of menschen **6.** 1550. 1634. 1722. Sommigen verbergen zich overdag **6.** 1722. Is de omgeving, waarop hun pegasus terecht gekomen is, voor de reizigers ongeschikt, dan sterven deze **1.** 1742. Maar zij sterven ook als hun vehikel sterft **1.** 1722 (wel te verstaan in gevangenschap!). Zij sterven door sterk riekend tabakspoeder **6.** 1722.

Spinturnicidae. Bij iedere onvoorziene gebeurtenis richten zij 4, 6, of 8 pooten rugwaarts; daarmee grijpen zij het voorwerp, dat boven hen gehouden wordt en loopen dan op dat voorwerp met den rug ernaar toe. Zij kunnen hunnen stand plotseling veranderen. Hun vasthoudend vermogen is verbazend; men kan ze niet van een penhouder of van den vinger afslingeren **7.** 1753. De opake ingewanden voeren peristaltische bewegingen uit, of, liever, contraheeren en dilateeren zich **7.** 1753. Zij leven een vollen dag **7.** 1753, of zelfs 2 dagen, nadat zij van hunnen gastheer afgenomen zijn **7.** 1728.

Uropodidae. Het zeldzaamste is, dat zij hun voedsel (sap van eenen kever) door hun kanaal per a n o opnemen **12.** 1722.

Physiologie.

Ixodidae. De pooten I worden als wegverkeners gebruikt 16. 1710. 18. 1754. Hun gang is zeer langzaam 18. 1754 en geschiedt als volgt: pooten I worden opgelicht, naar voren gebracht en vastgezet; daarna worden pooten II opgelicht, naar voren gebracht en vastgezet; daarna worden pooten I weer opgelicht, enz. Wat pooten III en IV doen... vacat. — Met de carunculae hechten zij zich beter vast 16. 1733. — Zij kunnen 4 weken 16. 1753., 5 weken 18. 1754., zelfs maanden lang 15. 1710 honger lijden. — Afgesneden (zwaar verwond), stinken zij 18. 1754. — Zij hebben een taai leven. KALM 18. 1754 haalt verschillende voorbeelden aan van zware verminkingen. — De larven kunnen niet 6 maanden buiten voedsel 18. 1754.

Eupodidae. Pooten I worden dikwijls als wegverkeners gebruikt 38. 1691. of als „antennae” 39. 1746.

Tydididae. Onder het loopen voeren de palpen zeer snelle bewegingen uit 41. 1712. 42. 1710.

Trombidiidae-Larvae. Hun voedsel bestaat uit bloed van menschen 43. 1743. 1758. 44. 1753. Zij hebben daarbij eene voorliefde voor vrouwen 44. 1753. Zij zuigen ook bloed van spinnen 49. 1664.

Limnocharidae. Op het droge gebracht, vallen zij samen; droogt het weinigje vocht, dat hen aanhing, uit, dan sterven zij 53. 1749.

Hydrachnidae-Larvae. Zij leven van het bloed van *Culicidae* 55. 1746. Anderen van dat van *Ranatra linearis* 57. 1728. 1749. en *Nepa cinerea* 57. 1728. 1737. 1749.

Hydrachnidae-Adulti. Zij zuigen bloed van *Daphnidae* en *Cyclopidae*; in gevangenschap stellen zij zich met meelpartikeltjes tevreden 57. 1730. — Zij hebben een scherp gezicht 57. 1730. — Zij loozen soms uit hun achterlijf een soms korten, soms langen (witten!) draad, waarmede zij eenigen tijd rondzwemmen 56. 1749. — In gevangenschap leven zij vele maanden achtereen 57. 1730. Eenigen leven zeer kort; zij verschijnen plotseling, om, na 2 à 3 weken, even plotseling te verdwijnen 60. 1749.

Tyroglyphidae sensu lato. De eieren kunnen groote koude verdragen 67. 1694.

Physiologie.

Eene larve, pas uit het ei, is, zonder voedsel, na 1 dag dood **69.** 1712.

(Zij hebben buitengewoon fijne zintuigen en „mneme” daar) zij eene naald ontwijken, waarmede zij ééns aangeraakt zijn. **Tyrogl.** 1694.

Hun voedsel bestaat uit alles, wat organisch is, ingewanden van *Dermestes*, doode soortgenooten **Tyrogl.** 1694., klanders (*Calandra*) in graankorrels **64.** 1693. enz. Zie bij „Chorologie.” — Zij worden grooter op vette kaas, dan op schrale **64.** 1688. — Bij overmatig vochtig voedsel worden zij zeer groot en dik **64.** 1694. — Zonder voedsel, en droog opgesloten, sterven zij binnen enkele dagen **66.** 1703; anders kunnen zij zonder voedsel 11 weken leven **67.** 1694.

Zij kunnen groote koude verdragen; zelfs paarden zij nog **67.** 1694. Overigens blijven zij stil liggen, met de pooten tegen de buikzijde gevouwen **69.** 1712. — Onder water kunnen zij $3\frac{1}{2}$ week blijven leven **64.** 1718. — In urine zijn zij na 1 dag dood **69.** 1676. — Zij sterven door de uitwaseming van nootmuskaat **Tyrogl.** 1695., door die van foelie (macis) **Tyrogl.** 1697. **64.** 1697. en in de zon geplaatst **64.** 1622. — Eenmaal dood, verschrompelen zij spoedig. **67.** 1694. — De eerste invloed van de zon is eene verlevendiging **64.** 1622.

Men ziet in hun lichaam verschillende bewegingen **64.** 1665. **66.** 1665.

Bij de paring maakt het ♂ lid snelle bewegingen (GUDDEN 1861!). De vereeniging duurt minstens 3 uren. In eene netelige positie (op de punt van eene naald geplakt) wordt de vagina herhaaldelijk uitgestoken en ingetrokken **67.** 1694.

Acaridae. Zie de Recapitulatie achter n°. **84.** blz. 331.

F.

(TERATOLOGIE.)

(vacat)

G.

OEKOLOGIE.

Parasitidae. Vele leven vrij, p. 7, 1740. bijv. in tuinaarde **2.** 1746., in mest **1.** 1722., in nesten van *Bombycinae* **1.** 1742., op den stam van *Pinus sylvestris* **8.** 1746. 1752. Soms zijn er velen bijeen **1.** 1742. **2.** 1746. **5.** 1722. **6.** 1550. 1634. Sommigen kunnen zeer snel loopen **1.** 1664. 1688. 1722. 1746. Eeninge gebruiken een Insekt als vervoermiddel **1.** 1742 en verlaten dat, wanneer het op eene voor de reizigers geschikte plaats beland is **1.** 1742., ook wanneer hun vehikel gestorven is **1.** 1742. Weer anderen parasiteeren op vogels en op den mensch **6.** 1550. 1634. 1722. *Acarus coleopratorum* loopt op *Bombycinae* steeds met snelheid op en onder het lijf **1.** 1664. 1688. *Gamasus halleri* daarentegen zit, als schubben, op elkander aan de buigzijde der gewrichten van *Geotrupini* **5.** 1722. In tuinaarde loopt *Acarus crassipes* voortdurend heen en weer **2.** 1746. *Acarus gallinae* zuigt bloed **6.** 1550. 1634. 1722, verdwaalt soms in onze woningen en komt dan op den mensch. **6.** 1550. 1634. 1657. Zij houdt met hare tasters de pooten I rein **6.** 1722. Sommigen vervoeren zelf kleinere *Acari* **1.** 1688.

Spinturnicidae. Wanneer zij op papier gebracht zijn, loopen zij in cirkels rond, zoekend naar hunnen gastheer. Houden zij eindelijk op met loopen, dan strekken zij de pooten I in de hoogte **7.** 1728; ook wel II en IV. **7.** 1753. Zij komen alleen op de vleugels der vlermuizen voor, niet in de haren **7.** 1728., vermoedelijk wèl in de haren **7.** 1753.

Uropodidae komen voor op kevers, en wel kleine op kleine en groote op groote kevers p. 41 1722. Zij laten uit hun aars een witten draad te voorschijn komen, die aan den kever

Oekologie.

vastgekleefd wordt, en, naar gelang van de lengte der keverharen, korter of langer gemaakt wordt. De draad is stijf, zoodat het diertje er boven op zweeft. Hij is zeer veerkrachtig; wordt hij plat tegen den kever gelegd, dan springt hij, als een veer, weer rechtovereind. Hij is zonder eenige structuur. Hij is aanvankelijk week, bestaat eene taaie materie, die aan de lucht verhardt. Het diertje is in staat, den draad van zijn anus los te laten. De draad is dus geen wezenlijk deel van het diertje zelf. **12.** 1722. Door dien hollen draad zuigt het diertje voedsel uit zijnen gastheer **12.** 1722.

Ixodidae. Zij zuigen bloed **16.** 350 v. C. 400. 950. 1250. 1557. 1567. 1724. 1733. en wel van alle bloeddieren (bedoeld is: vogels en zoogdieren) **16.** 1724. Zij hechten zich aan runderen **25.** 1743. Soms bedekken zij geheel de weeke deelen der paarden zóó dicht, dat men de spits van een mes nauwelijks er tusschen steken kan **18.** 1754. Zij zuigen zooveel bloed, dat de dieren ervan vermageren en sterven **18.** 1754. Bij slangen zitten zij gedeeltelijk onder de schubben **19.** 1735. Tot het vasthechten wordt de snuit diep in de huid geboord **16.** 1724., hetgeen pijnloos geschiedt **16.** 1724. **18.** 1754. Zij hechten zich gaarne aan oude, afgeleefde dieren **16.** 850 v. Chr., ook aan uitgehongerde **16.** 350 v. Chr., ongaarne aan rein gehouden dieren **16.** 200 v. Chr., of aan trekdieren **16.** 60. 1250. Zij blijven soms een maand vastgehecht **18.** 1754. Zij wellen door het zuigen sterk op **16.** 60. 1250. 1733. **22.** 1648. De witte vlek en alles, wat daarvóór is (N. B. te zamen: het schildje), doet niet aan de zwelling mede **18.** 1754. Zij laten eerst na oververzadiging los en laten zich dan vallen **16.** 1619. 1667. **18.** 1754. **25.** 1743. — Als men haar uittrekt, blijft meestal de snuit in het lichaam (zie p. 413, bij Iatrozoologie); maar soms blijft een gedeelte van de (door den steek en het gif sterk) verhoornde opperhuid van den gastheer als een prop aan het rostrum hangen **23.** 1668 en fig. 21. — Vrijlevende teken hechten zich aan voorbijgaande dieren vast **16.** 1602 (N.B. hier worden natuurlijk niet alleen larven, maar ook nymphen en adulti bedoeld; over de larven zie eenige regels verder). Eenmaal vastgehecht, verplaatsen zij zich niet **16.** 60. 1250. 1619. 1667. 1733.

Oekologie.

Zij leggen eieren **25**. 1743. en wel vele **16**. 1619. 1724., bijna 1000 **18**. 1754. Het eierleggen geschiedt door die witte vlek op den voorrug (N.B. zie hierboven) in de eerste helft van Mei **18**. 1754., door den mond **25**. 1743. Zij halen de eieren door middel van een lichtgekleurd sap, dat uit den mond komt, van beneden over het kopje naar boven, kleven ze op den rug vast, waar de eieren een klomp vormen, waaronder het ♀ sterft **16**. 1724. — De larven begeven zich in geheele zwermen naar de naastbijzijnde grashalmen en klampen zich vast aan het eerste, beste ding, dat zoo'n blad aanraakt **25**. 1743.

Voor al in de regenmaanden komen zij in grooten getale voor **22**. 1648.

Scutacaridae. Zij laten zich door *Parasitus coleopratorum* **27**. 1608. en door *Pergamasus crassipes* **27**. 1746 vervoeren.

Anystidae. Zij bewegen zich buitengewoon snel **28**. 1665. 1746. 1758. **29**. 1746. 1758., zoodat zij in hunne cirkelende bewegingen moeilijk met de oogen te volgen zijn **28**. 1665.

Tetranychidae. Zij spinnen een zeer fijn netwerk op de stammen der boomen **31**. 1578, op de bladen **31**. 1752. 1758., wikkelen die zelfs in **33**. 1752. Zij leven samengepakt aan de onderzijde der bladen **30**. 1751. Zij planten zich voort onder zeer jonge blaadjes **32**. 1746.

Cheyletidae. Zij zijn trager dan meelmijten **34**. 1664. Vóór hunnen kop kunnen zij de palpen naar elkander toe brengen en hun vingers kruisen **35**. 1696.

Hunne eieren, 30 à 40 in getal, leggen zij aan ééne zijde van de takken van *Fraxinus*, bedekken die met een bruin, ovaal, zijdeachtig spinsel, niet grooter dan de kop van eene kleine speld. Dat spinsel is aan één eind een weinig open, zoodat de larven daar uitkruipen kunnen **35**. 1753.

Bdellidae loopen zeer snel **36**. 1752. **37**. 1752.

Eupodidae loopen snel **39**. 1746., zeer snel **39**. 1746., richten gedurende het harde loopen dikwijls de pooten I in de hoogte en bewegen die dan als antennae **39**. 1746.

Tydididae. Loopen zeer snel **42**. 1754, met buitengewone snelheid **42**. 1710., bewegen onder het loopen de palpen zeer snel **41**. 1712. **42**. 1710. — Eenigen leven op boomen **40**. 1746, in huis **41**. 1712, op en voornamelijk in de long der slakken

Oekologie.

42. 1710. — De laatsten loopen bij *Helicidae* alleen op het gedeelte vóór de schelp en in de longen, nooit op de schelp. Breekt men de schelp voorzichtig af, dan kan men hen, door den longwand heen, zien zich bewegen **42.** 1710. Bij *Limacidae* loopen zij over het geheele lichaam **42.** 1754. En gedurende dat loopen zijn de palpen in voortdurende beweging, op en neer, heen en weer, en soms zóó ventraad gebogen, dat zij van boven niet zichtbaar zijn. **42.** 1710. Gedurende vochtige perioden ziet men op de slakken deze diertjes niet; treedt droogte in, dan vertoonen zij zich weer; slakken, in vochtige periode zonder diertjes gevangen, en in droge flesschen gebracht, vertoonen na eenigen tijd deze diertjes. **42.** 1710.

Trombidiidae-Larvae. Zij bevinden zich op oude, doode (omgevallen) boomstammen en op rot hout, waar zij wachten, tot een mensch daarop gaat zitten **43.** 1743. Zij houden zich ook op in plantages van *Ipomóea batatas* **43.** 1758. en in de velden **44.** 1753. Met hun „proboscis” (hypopharynx) booren zij zich in de huid van menschen en zuigen bloed **44.** 1753., of van spinnen, houden zich daaraan buitengewoon goed vast; is de spin dood, dan verlaten zij die, en loopen weg **49.** 1664. Zij worden door den wind verspreid **44.** 1753.

Trombidiidae-Adulti. Zij kruipen **45.** 1743. Zij leven vrij op boomstammen **45.** 1743, op de aarde **46.** 1730. **52.** 1688. 1701. 1746. 1749., tusschen gras **52.** 1678., enz. (zie bij Chorologie) en houden van zonneschijn **52.** 1688.

Limnocharidae. Zij loopen onder water **53.** 1746. 1753. Brengt men ze op het droge, dan vallen de pootjes zóó dicht tegen het lichaam, of worden zóó ingetrokken, dat men ze niet ziet; zij vallen dan als een vormlooze klomp samen **53.** 1753. Zij kunnen zich dan niet bewegen en gelijken dan op eene met roode vloeistof gevulde blaas, die zich vlak uitbreidt, alsof zij vervloeien zoude; droogt dan nog het weinigje water, dat hen aanhing, dan verliezen zij alle beweging **53.** 1749. Brengt men ze dan weer in water, dan nemen zij hunnen vorigen vorm weer aan **53.** 1753.

Hydrachnidae-Larvae. Van *gymnopteronum*. Zij parasiteeren op *Culicidae*. **55.** 1746. — Van *globosus*. Zij parasiteeren op *Ranatra linearis* **57.** 1728. 1749. en *Nepa cinerea* **57.**

Oekologie.

1728. 1737. 1749. en hangen aan het lichaam van den gastheer **57**. 1728. 1737. 1749., ook aan de pooten **57**. 1728. 1749., zelfs onder de vleugels **57**. 1728. en wel met hun zuiger **57**. 1737., bewegingloos **57**. 1749. Door het zuigen van hun voedsel uit hun gastheer zwellen zij, tot zij kogelrond zijn **57**. 1728. 1737. 1749. en verdwijnen dan (de nympha verlaat het omhulsel); de ontwikkeling duurt 12—14 dagen; het huidje barst en het diertje zwemt weg **57**. 1749.

Hydrachnidae-Adulti. Zij komen voor in rivieren **57**. 1730., slooten **Hydr.** 1743., poelen en plassen **53**. 1746. **60**. 1749., zelfs in regentonnen **60**. 1749, ook wel in *Anodonta* **57a**. — Zij bewegen hunne pootjes even snel in water als landspinnen op het droge, en kunnen zich aldus spoedig van de eene plaats naar de andere begeven **57**. 1730. Zij zwemmen voortreffelijk door middel van hunne zwemharen, waarbij elk van zwemharen voorzien pootlid als een roeiriem dienst doet **57**. 1730. *Hydrachna geographica* heeft de gewoonte, zich aan een voorwerp vast te houden en lang te rusten **56**. 1749. — Zij zijn zeer vraatzuchtig, voortdurend op prooi jagend; zij vangen en verslinden andere kleinere diertjes **Hydr.** 1743. Zij jagen op *Daphnidae* en *Cyclopidae*; in gevangenschap stellen zij zich met meelpartikeltjes tevreden **57**. 1730. — Bij de paring brengen zij de buikvlakten tegen elkander en omklemmen elkander met hunne pootjes, zoodat zij schijnbaar één lichaam vormen **56**. 1749. — Uit de passage, dat een massa „Brut” zich bevond „in einem subtilen Moos an der Rinde von einem im Flusswasser schon halb verfaulten Kien-Baumen”, kan men opmaken, dat *Hydrachnidae* hunne eieren klompsgewijze leggen tusschen Draadalgen (*Confervales*) **57**. 1730.

Tyroglyphidae sensu lato. Als eene larve uit het ei komt en nergens een houvast vinden kan, dan blijft zij met haar achterlijf in den eidop, schermt met de 4 voorpooten in de lucht en is den volgenden dag dood **69**. 1712.

Zij bewegen zich langzaam, kruipen **64**. 1646., soms snel **64**. 1622. 1687., tamelijk snel **76**. 1696., zeer snel **64**. 1686. **69**. 1742., andere zijn bewegelijk **69**. 1743., bewegelijker **66**. 1687., niet zoo bewegelijk en levendig als gewone mijten

Oekologie.

67. 1664., bewegelijk en levendig **76.** 1696. Zijn er eenige bij elkander, dan kruipen zij en tuimelen zij over elkander **64.** 1622. 1742. Neemt men ze waar tusschen meel, dan ziet men hen werken en trekken, hard loopen en vluchten, onder, over, en door het meel als konijnen (in de aarde), soms het meel wegwerpend, of opheffend, zooals mollen (in den grond), hierheen en daarheen tuimelend, met meelkorrels aan hun lichaam plakkend **64.** 1664. — Sommigen loopen met slechts 6 pooten **76.** 1696.

Bij het eten ziet men hen kauwen **64.** 1646 en herkauwen (!) **64.** 1664. Zij kunnen hunne mandibels van elkander af bewegen („openen en sluiten”) **64.** 1664. Bij het eten gaan de mandibels afwisselend uit en in **66.** 1703. — Zij voeden zich met alles, wat organisch is (zie bij „Chorologie”); *lactis* voornamelijk met spijzen, rijk aan melkzuur, azijnzuur en barnsteen zuur **71.**

Zij planten zich voort door vereeniging van ♂ en ♀, waardoor eieren ontstaan, die door de moeder gelegd worden op voor het leven der nakomelingschap geschikte plaatsen **Tyrogli.** 1687. — Zij leggen eieren **64.** 1688. — Bij de paring wordt het kleinere individu voortgetrokken **64.** 1734. Het kleinere ♂ begeeft zich op het ♀, draait zich om, zoodat de koppen van elkander af gericht zijn, komt met de 4 voorpooten op den grond, met zijn achterlijf boven dat van het ♀, houdt met de pooten IV, soms ook met de pooten III en IV, de zijden van het achterlijf van het ♀ vast, brengt zijn ♂ lid, dat zeer dun is, en omtrent het midden van zijne buikvlakte geplaatst is, met groote vaardigheid voor een klein gedeelte uit en in zijn lichaam, zoekende naar het ♀ lid (de copulatie-opening). De penis steekt dan achteruit en maakt ongelooflijk snelle bewegingen (GUDDEN 1861!). Het grootere ♀ sleept gedurende de vereeniging, die minstens drie uren duurt, het kleinere ♂ voort **67.** 1694.

Bij groote vorst vouwen zij de pooten tegen de buikzijde samen en blijven stil liggen **69.** 1712.

Avicolae. Het dikke derde pootpaar wordt niet bij het loopen gebruikt **79.**

Acaridae. Zie de Recapitulatie achter n°. **84.** blz. 332.

Oribatei. Sommige zijn vlug **86.** 1665., andere traag **88.**

Oekologie.

1746. De vlugge loopen heen en weer, leggen soms een heel eind rechtuit af; hun gang is vlug en krachtig, zoodat zij een zandkorrel, die viermaal grooter is, dan zij zelve, omverstootten **86**. 1665. Op den rug gelegd, strekken zij de pooten **85**. 1746. Sommige leven gezellig **88**, 1746., andere komen soms in groote hoeveelheden voor **86**. 1665. — Zij leggen hunne eieren onder Cocciden-schalen **87**. 1734.

Eriophyidae. Zij zijn traag en leven in bladgallen **91**. 1737.

H.

EMBRYOLOGIE.

Ixodidae. De eieren hebben 14 dagen voor hunne ontwikkeling noodig **25**. 1743.

Tyroglyphidae sensu lato. De eieren bevatten dooier **Tyrogl.** 1694. Eieren, die 4 dagen na den leg half doorschijnend zijn, zijn onbevruucht; de donkere zijn bevrucht **Tyrogl.** 1694. Eieren, uit de moeder gehaald, verdrogen spoedig; door de moeder gelegd niet **Tyrogl.** 1718. **69**. 1712. — In een vergevorderd stadium kan men door de eischaal heen het embryo zich bewegen zien, en de haren van lichaam en pooten zien **Tyrogl.** 1664. In een ver gevorderd stadium (minstens 16 dagen oud) kan men het embryo zien liggen, kop en eenige haren onderscheiden **69**. 1712. — Acht dagen na den leg komt de larve te voorschijn **Tyrogl.** 1694., na 13—15 dagen **69**. 1712., na minstens 16 dagen **69**. 1712. Het uitkruipen der larve is afgebeeld **71**. 1734. — In groote koude wordt de ontwikkeling verlangzaamd, duurt eene maand **67**. 1694., 40—43 dagen **67**. 1712. — Alle larven hebben zes pooten **Tyrogl.** 1694. Eene zespootige larve is afgebeeld **64**. 1722. fig. 42.

I.

ONTOGENIE.

De larven komen met slechts 6 pooten te voorschijn. p. 6, 1694.

Hydrachnidae. In de aan den gastheer hangende larve heeft eene ontwikkeling plaats van een „dierke” waaraan men, als het geheel gereed is, een hoofd, 2 oogen en 8 tegen het lichaam opgevouwen pootjes, die met haartjes bezet zijn, onderscheiden kan 57. 1737. 1749. fig. 34. 35., ook een borststuk 57. 1749. — De larve barst, en de nymfhe zwemt weg. Deze vervelt, en hare kleur is dan fraaiier, helderder, frisscher 57. 1749. — Sommige komen plotseling te voorschijn, om, na 2 à 3 weken, even plotseling te verdwijnen 60. 1749. Daaruit kan men besluiten, dat hunne ontwikkeling buitengewoon kort is, en snel plaats heeft.

Tyroglyphidae sensu lato. Zij ondergaan geene gedaanteverwisseling **Tyrogf.** 1669. 64, 1669. Uit de eieren komen kleine diertjes van denzelfden vorm als de ouders 64. 1622., welken vorm zij gedurende het geheele leven behouden **Tyrogf.** 1687. Uit de eieren komen kleine mijten, die telkens vervellen en grooter worden 64. 1688. Het stadium iners vóór de vervelling werd waargenomen, doch niet begrepen 64. 1622.

Oribatei. In het voorjaar komen zij uit hunne eieren 87. 1734.

J.

PHYLOGENIE.

HOOKE, p. 5, 1665. treedt in beschouwingen over het ontstaan van verschillende soorten, waarbij Lamarckiaansche ideeën geuit worden. — FRISCH is de eerste, die op eene overeenkomst tusschen *Acari* en *Phalangidae* wijst. 57. 1730.

K.

CHOROLOGIE.

(Milieu-kunde, Habitat.)

In tuinaarde, in aarde.

Acarus crassipes L. 1758. **2**. 1746.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1752.

Acarus scaber L. 1758. **85**. 1746.

Op de aarde, op den grond.

Acarus reduvius L. 1758. **16**. 1745.

Acarus sanguisugus L. 1758. **22**. 1648.

(*Trombidium purpureum* C. L. KOCH 1837.) **46**. 1730.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1688. 1701. 1746. 1749.

Op den grond, aan de wortels van paddestoelen.

Acarus fungorum L. 1758. **88**. 1746.

In woeste streken.

Acarus americanus L. 1758. **18**. 1754.

Op plaatsen, waar vee langs getrokken is.

(*Ixodes annulatus* SAY 1821.) **25**. 1743.

Op beschaduwde plaatsen.

Acarus motatorius L. 1758. **39**. 1758.

In de zonneschijn.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1688.

Op steenen aan het strand.

Acarus littoralis L. 1758. **37**. 1745.

Tusschen steenen.

Acarus longicornis L. 1758. **36**. 1746.

Acarus littoralis L. 1758. **37**. 1746.

Acarus rupestris L. 1758. **62**. 1746.

Onder steenen.

Acarus coleoptratus L. 1758. **90**. 1746.

Op muren, op oude muren.

Acarus baccharum L. 1758. **28**. 1665.

Acarus longicornis L. 1758. **36**. 1752.

Chorologie.

- Acarus geniculatus* L. 1758. **86.** 1665.
Op rotsen.
- Acarus longicornis* L. 1758. **36.** 1752.
Buiten op vensterruiten.
- Acarus geniculatus* L. 1758. **86.** 1665.
In afgemaaide koornvelden, vooral tarwevelden.
(*Trombidium pusillum* HERM. 1804) **44.** 1753.
In weiland, vooral zandig.
- Acarus holosericeus* L. 1758. **52.** 1678.
Op akkers, op de velden.
- Acarus holosericeus* L. 1758. **52.** 1749.
- Acarus rupestris* L. 1758. **62.** 1746.
In plantages van *Ipomoea batatas*.
- Acarus batatas* L. 1758. **43.** 1750. 1758.
Op de sneeuw.
(*Acarus eruditus* SCHRK. 1781). **34.** 1673.
Aan het zeestrand.
- Acarus littoralis* L. 1758. **37.** 1745. 1746.
- Acarus holosericeus* L. 1758. **52.** 1678.
In zeewater.
(? *Acarus zosterae* FABR. 1779). **63.** 1752.
In water.
- Acarus aquaticus* L. 1758. **53.** 1745.
(*Hydrachna extendens* MÜLL. 1776.) **54.** 1746.
In slooten.
(*Hydrachnidae*) **Hydr.** 1743.
In poelen.
- Acarus aquaticus* L. 1758. **53.** 1746.
(? *Hydrachna fuscata* HERM. 1804). **60.** 1749.
In rivierwater.
(*Acarus globosus* DE GEER 1778) **57.** 1730.
In regenwater-tonnen.
(? *Hydrachna fuscata* HERM. 1804.) **60.** 1749.
In urine.
- Acarus farinae* L. 1758. **64.** 1602.
(*Acarus domesticus* DE GEER 1778.) **69.** 1676. 1696.
In mest.
- Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1.** 1722.

Chorologie.

Tusschen rotte bladen.

Acarus reduvius L. 1758. **16**. 1734.*Acarus americanus* L. 1758. **18**. 1754.

In rot hout.

(Acarus putrescentiae SCHRK. 1781) **65**. 1634. 1658.

Op afgevallen dorre takjes.

Acarus geniculatus L. 1758. **86**. 1746.

In onze woningen.

(Acarus domesticus DE GEER 1778) **69**. 1676. 1696. 1718.
1743. 1744.*Acarus farinae* L. 1758. **64**. 1602. 1652.In kleederen, beddegoed, servetten, handdoeken,
handschoenen.*Acarus siro* L. 1758. **84**. 1687.

Op pleisters op wonden.

Acarus farinae L. 1758. **64**. 1652.

In een kaviaarpot.

(Acarus domesticus DE GEER 1778) **69**. 1743.

Op een gedroogde osseblaas.

(Acarus domesticus DE GEER 1778) **69**. 1712.

Op spek.

(Acarus domesticus DE GEER 1778) **69**. 1656. 1696. 1697.

Op rookvleesch.

Acarus farinae L. 1758. **64**. 1722.*(Tyroglyphus casei* OUDMS. 1910) **67**. 1694.*(Acarus domesticus* DE GEER 1778) **69**. 1696. 1697. 1743.

Op kaas.

(Tyroglyphidae) **Tyrogl.** 1664. 1665. 1667.*Acarus farinae* L. 1758. **64**. 1602. 1622. 1634. 1657. 1658.

1664. 1665. 1667. 1680. 1687. 1688. 1691. 1696. 1722.

1742. 1746. 1754.

(Acarus dimidiatus HERM. 1704) **66**. 1665. 1687. 1703. 1745.*(Acarus domesticus* DE GEER 1778) **69**. 1687.*(Acarus lactis* L. 1767.) **71**. 1733. 1734.

Op geitekaas.

Acarus farinae L. 1758. **64**. 1722.

Op Zwitsersche kaas.

Acarus farinae L. 1758. **64**. 1734.

Chorologie.

In oud wordende raten (op gistend bijenbrood!)

(*Acarus lactis* L. 1767.) **71.** 350 v. C.

Op zure, dik geworden melk.

(*Acarus lactis* L. 1767.) **71.** 1656. 1657. 1658. 1665. 1687.
1691. 1699.

Op verzuurde meelspijzen.

(*Acarus lactis* L. 1767.) **71.** 1680. 1687. 1691.

Op stoppen van flesschen, kranen van vaten (op het daar
zuur geworden uitgedropen vocht [bier, wijn]).

(*Acarus lactis* L. 1767.) **71.** 1665. 1743. 1754. 1757.

Op (gistende) in suiker verduurzaamde vruchten.

(*Acarus lactis* L. 1767) **71.** 1687. 1722.

Op oud (gistend) kweeperenmoes.

(*Acarus lactis* L. 1767) **71.** 1687.

Op (gistende) jamsorten, die lang open gestaan hebben.

(*Acarus lactis* L. 1767). **71.** 1687.

Op gedroogde zoete vruchten.

(*Acarus domesticus* DE GEER 1778). **69.** 1687.

(*Acarus lactis* L. 1767) **71.** 1687. 1696. 1743.

Op gedroogde vijgen.

(*Acarus eruditus* SCHRK. 1781). **34.** 1664. 1743.

(*Acarus celer* HERM. 1804). **41.** 1712.

Acarus farinae L. 1758. **64.** 1664.

(*Acarus dimidiatus* HERM. 1804) **66.** 1664.

(*Acarus domesticus* DE GEER 1778) **69.** 1687.

(*Acarus destructor* SCHRK. 1781) **70.** 1712.

(*Acarus lactis* L. 1767.) **71.** 1687. 1696. 1754.

Op gedroogde jujubes (vruchten van *Zizyphus vulgaris*).

(*Tyroglyphus casei* OUDMS. 1910). **67.** 1664.

(*Acarus domesticus* DE GEER 1778) **69.** 1687.

(*Acarus lactis* L. 1767) **71.** 1687.

Op gedroogde sebestens (borstbeziën, vruchten van *Cordia
myxa*).

(*Tyroglyphus casei* OUDMS. 1910) **67.** 1664.

Op rozijnen.

(*Acarus domesticus* DE GEER 1778). **69.** 1687.

(*Acarus lactis* L. 1767.) **71.** 1687. 1696.

Op gedroogde kwetsen (vruchten van *Prunus domestica*).

Chorologie.

- (*Acarus domesticus* DE GEER 1778) **69**. 1687.
 (*Acarus lactis* L. 1767). **71**. 1687. 1696.
 Op gedroogde appels.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1718.
 Op gedroogde peren.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1718.
 Op amandel(-pitten).
 (*Acarus domesticus* DE GEER 1778) **69**. 1687.
 In zaden.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1665. 1667. 1696. 1697.
 In pijnboomzaad.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1687.
 In gepeld meloenzaad.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1687.
 In graan.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1665. 1667.
 In rijst.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1687.
 In meel.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1665. 1667. 1696. 1697. 1742. 1746.
 (*Tyroglyphus casei* OUDMS. 1910) **67**. 1694.
 In gerstemeel.
 (*Cheyletus doctus* BERL. 1886). **35**. 1696.
 In havermeel.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1664.
 (*Acarus dimidiatus* HERM. 1804) **66**. 1743. 1744. 1754. 1756.
 In tarwemeel.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1712.
 In de broodkamer op schepen.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1697.
 In draf (product van bierbrouwerijen, veevoeder).
 (*Acarus dimidiatus* HERM. 1804). **66**. 1664. 1743. 1744. 1754.
 1756.
 In hooi.
Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1752.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1664.
 Tusschen droge wortels (peen, *Daucus carota*).
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1664.

Chorologie.

Op boombast.

(Trombidium sylvaticum C. L. KOCH 1836) **45**. 1743.

Tusschen gras.

Acarus reduvius L. 1758. **16**. 350 v. C.*Acarus americanus* L. 1758. **18**. 1754.*Acarus sanguisugus* L. 1758. **22**. 1648.

Tusschen varens.

Acarus reduvius L. 1758. **16**. 1667.

Tusschen kreupelhout (thicket).

Acarus reduvius L. 1758. **16**. 1703.*Acarus americanus* L. 1758. **18**. 1754.

In bosschen.

Acarus reduvius L. 1758. **16**. 1250. 1486. 1634. 1667. 1758.*Acarus americanus* L. 1758. **18**. 1754.*Acarus sanguisugus* L. 1758. **22**. 1648.

Op planten.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1752.

Op heesters en boomen.

Acarus baccarum L. 1758. **28**. 1746.

Op kasplanten.

(Tetranychus ludeni ZACHER 1916) **33**. 1752.

Op beschimmeld leder en dito rotte citroen.

(Acarus citri HASS. 1762.) **37a**.*(Acarus domesticus* DE GEER 1778) **69**. 1665. 1667. 1670.

Op paddestoelen, ook tusschen de lamellen).

Acarus motatorius L. 1758. **39**. 1718. 1746. 1754.*(Hypopus feroniarum* DUF. 1839) **75**. 1664.

In mos.

(Eupodes striola C. L. KOCH 1836) **38**. 1691.Op den stam van *Pinus sylvestris*.*Acarus aphidioides* L. 1758. **8**. 1746. 1752.Op *Salix*.*Acarus salicinus* L. 1758. **29**. 1746. 1752. 1754. 1758.*Acarus croceus* L. 1758. **40**. 1752.Op *Salix herbacea*.*Acarus croceus* L. 1758. **40**. 1746.Op *Fagus silvatica*.*(Tetranychus carpini* OUDMS. 1915) **30**. 1751.

Chorologie.

Op *Castanea vesca*.*(Tetranychus carpini* OUDMS. 1915) **30**. 1752. 1756. 1758Op *Urtica dioica*.*(Notaspis marginatus* C. L. KOCH 1839) **11**. 1703.Op *Ribes grossularia*.*Acarus baccharum* L. 1758. **28**. 1745. 1746. 1752.Op *Citrus medica*.

Zie p. 396, op beschimmelde citroen.

Op *Citrus aurantium*.*(Notaspis bipilis* HERM. 1804) **87**. 1734.Op *Tilia europaea*.*Acarus telarius* L. 1758. **31**. 1746. 1752.In nagelgallen van *Tilia*.*(Sarcoptes gallarum tiliae* TURPIN 1835) **91**. 1737.Op *Malva silvestris*.*Acarus alceae* L. 1758. **32**. 1746.Op *Althea rosea*.*Acarus alceae* L. 1758. **32**. 1746.Op *Fraxinus excelsior*.*(Cheyletus doctus* BERL. 1886.) **35**. 1753.

In insektenverzamelingen.

(Acarus destructor SCHRK. 1781) **70**. 1743.Op de ingewanden van een ontleden *Dermestes*.*(Acarus domesticus* DE GEER 1778). **Tyrogli**. 1694.Op doode vliegen, doode *Dermestes*-larven.*(Acarus domesticus* DE GEER 1778) **69**. 1656. 1718. 1734.

Aan de pooten van Spinnen.

(Acarus parasiticus DE GEER 1778). **49**. 1664.Op *Tegenaria domestica*.*(Hypopus feroniarum* DUF. 1839) **75**. 1707.Op *Acarus coleoptratorum*.*(Scutacarus femoris* GROS 1845.)Op *Acarus crassipes*.*(Scutacarus femoris* GROS 1845.)Op *Forficula auricularia*.*(Anoetus polypori* OUDMS. 1914). **77**. 1743.Op *Locustidae*.*(Trombidium trigonum* HERM. 1804) **51**. 350 v. C.

Chorologie.

Op *Nepa cinerea*.*(Acarus globosus* DE GEER 1778) **57**. 1728. 1735. 1737.Op *Ranatra linearis*.*(Acarus globosus* DE GEER 1778) **57**. 1728.Op *Pediculus*.*Acarus farinae* L. 1758. **64**. 1718.Op *Culicidae*.*Acarus gymnopterorum* L. 1758. **55**. 1746.Op *Sarcophaga carnaria*.*Acarus muscarum* L. 1758. **76**. 1734.Op *Calliphora erythrocephala*.*Acarus muscarum* L. 1758. **76**. 1718.Op *Musca domestica*.*(Gamasus badius* C. L. KOCH. 1839) **3**. 1730.*(Gamasus halleri* G. & R. CAN. 1881) **5**. 1727.*(Hypopus granulatus* DUJ. 1849) **74**. 1730.*Acarus muscarum* L. 1758. **76**. 1696. 1707. 1710. 1746. 1753Op *Pulex irritans*.*Acarus farinae* L. 1758. **64**. 1664.Op *Formicidae*.*(Laelaps laevis* MICH. 1891). **4**. 1688.*(Antennophorus uhlmanni* HALLER 1877) **9**. 1668.In nesten van *Bombycinae*.*Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1**. 1664. 1742.Op *Bombycinae*.*Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1**. 350 v. C., 1664. 1710. 1742
1743. 1746. 1749. 1753. 1756.*(Chaetodactylus* sp.) **72**. 1742.Op *Xylocopa violacea*.*(Pediculus cerambycinus* Scop. 1763.) **73**. 1742.Op rupsen van *Pieridae*.*(Acarus limacum* SCHRK. 1781). **42**. 1754.

Op kevers.

(Uropodidae). **Urop.** 1722.Op *Carabus auratus*.*Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1**. 1710.Op *Carabus violaceus*.*Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1**. 1710.

Chorologie.

Op *Necrophorus vespillo*.*Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1**. 1756.Op *Necrophorus vespilloides*.*Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1**. 1688.Op *Geotrupini*.*Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1**. 1634. 1702. 1710. 1722. 1743.
1746. 1756.*(Gamasus halleri* G. & R. CAN. 1881). **5**. 1722.*(Cryptostoma tarsale* ROB. DESV. 1839.) **10**. 1722.*(Discopoma romana* G. & R. CAN. 1882) **12**. 1722.In *Anodonta*.*(Acarus ypsilophorus* BONZ 1783) **57a**.Op *Cyclostoma elegans*.*(Acarus limacum* SCHRK. 1781). **42**. 1710.Op *Helicidae*.*(Acarus limacum* SCHRK. 1781). **42**. 1710. 1743.Op *Helix pomatia*.*(Acarus limacum* SCHRK. 1781). **42**. 1710.Op *Limacidae*.*(Acarus limacum* SCHRK. 1781) **42**. 1743.Op *Testudo graeca*.*(Acarus testudinis* HASSELQUIST 1762).

Op een Mexikaansche slang.

(Amblyomma dissimile C. L. KOCH. 1844.) **19**. 1735.Op *Perdix perdix*.*(Trombidium pusillum* HERM. 1804) **44**. 1733.Op *Gallus domesticus*.*(Acarus gallinae* DE GEER 1778) **6**. 1668. 1718.Op *Turtur turtur*.*(Acarus gallinae* DE GEER 1778) **6**. 1668.Op *Dendrocopus major*.*(Dermaleichus pici majoris* BUCHH. 1869) **81**. 1668.Op *Sturnus vulgaris*.*(Dermaleichus mucronatus* BUCHH. 1869) **78**. 1668.

Op boschvogels.

(Dermaleichus picae C. L. KOCH 1840). **83**. 1733.

De jonge vogeltjes.

(Acarus plumbeus PANZ. 1795). **13**. 1724.

Chorologie.

Op *Fringilla coelebs*.*Acarus passerinus* L. 1758. **79**. 1740.(*Analges tridentulatus* HALLER 1882.) **80**. 1668.Op *Serinus canarius*.(*Acarus gallinae* DE GEER 1778) **6**. 1718. 1722. 1733. 1754.Op *Parus major*.*Pediculus pari* L. 1758. **82**. 1730.Op *Cotyle riparia*.(*Ixodes canisuga* JOHNST. 1849). **14**. 1724.Op *Talpa europaea*.*Acarus reduvius* L. 1758. **16**. 1602.Op *Microchiroptera*.(*Acarus vespertilionis* SCOP. 1763.). **7**. 1728. 1753.Op *Lepus europaeus*.*Acarus reduvius* L. 1758. **16**. 1733.Op *Felis pardus*.(*Ixodes leachii* AUD. 1827.) **23**. 1668.Op *Felis leo*.(*Rhipicephalus armatus* POCOCK 1900) **26**. 1668.Op *Canis lupus*.*Acarus reduvius* L. 1758. **16**. 1250. 1486.Op *Canis vulpes*.*Acarus reduvius* L. 1758. **16**. 350 v. C.Op *Canis familiaris*.(*Ixodes hexagonus* LEACH 1815) **15**. 1724.*Acarus reduvius* L. 1758. **16**. 350 v. C., 75 v. C., 50. 60. 950.

1250. 1486. 1492. 1503. 1557. 1567. 1602. 1619. 1630.

1667. 1696. 1724. 1733. 1735. 1746. 1752. 1758. vooral

aan de ooren **16**. 75 v. C., 60. 1250. 1486. 1696. 1733.en tusschen de teenen **16**. 75 v. C.*Acarus americanus* L. 1758. **18**. 1754.Op *Putorius putorius*.(*Ixodes hexagonus* LEACH 1815). **15**. 1710.Op *Putorius furo*.(*Ixodes hexagonus* LEACH 1815). **15**. 1667.*Acarus reduvius* L. 1758. **16**. 1667.Op *Equus caballus*.*Acarus reduvius* L. 1758. **16**. 150.

Chorologie.

Acarus americanus L. 1758. **18.** 1754., vooral aan de weeke deelen **18.** 1754.

Op *Sus scrofa*.

Acarus aegyptius L. 1758. **17.** 350 v. C. 1619. 1667.

Op *Capreolus capreolus*.

Acarus reduvius L. 1758. **16.** 1668.

Op *Bos taurus*.

Acarus reduvius L. 1758. **16.** 350 v. C., 50. 60. 150. 950. 1557. 1667. 1724. 1746. 1752. 1758., vooral aan de buikzijde en aan de genitalia van koeien **16.** 50.

Op *Ovis aries*.

(*Ixodes hexagonus* LEACH 1815). **15.** 1746. 1752.

Acarus reduvius L. 1758. **16.** 350 v. C., 200 v. C., 75 v. C., 60. 1745. 1752.

Acarus aegyptius L. 1758. **17.** 50. 350. 950.

(*Acarus marginata* SULZ 1776). **24.** 1710.

Op *Capra hircus*.

Acarus reduvius L. 1758. **16.** 350 v. C., 60. 1667.

Op *Elephas maximus*.

Acarus elephantinus L. 1758. **20.** 1758.

Op *Homo sapiens*.

(*Acarus gallinae* DE GEER 1778). **6.** 1550. 1634. 1657.

Acarus reduvius. L. 1758. **16.** 1619. 1680. 1686. 1703. 1734., aan den arm **16.** 1703., op den rug **16.** 1686.

Acarus americanus L. 1758. **18.** 1754., over het heele lijf **18** 1754.

Pediculus ricinoides L. 1758. **21.** 1758.

Acarus siro L. 1758. **84.**

L.

CHRONOLOGIE.

(„Tempus“.)

Januari.

Acarus geniculatus L. 1758. **86**. 1746.

Februari.

(*Cheyletus doctus* BERL. 1886). **35**. 1753.

Acarus geniculatus L. 1758. **86**. 1746.

Maart.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1678. 1688. 1749.

(*Acarus globosus* DE GEER 1778). **57**. 1730.

(*Hydrachna fuscata* HERM. 1804). **60**. 1749.

Acarus scaber L. 1758. **85**. 1746.

April.

Acarus coleoptratorum L. 1758. **1**. 1710. 1756.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1688. 1749.

(*Hydrachna fuscata* HERM. 1804). **60**. 1749.

Acarus scaber L. 1758. **85**. 1746.

Mei.

Acarus coleoptratorum L. 1758. **1**. 1688.

Acarus americanus L. 1758. **18**. 1754.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1749.

(*Hydrachna fuscata* HERM. 1804) **60**. 1749.

Juni.

Acarus coleoptratorum L. 1758. **1**. 1722.

Acarus reduvius L. 1758. **16**. 1634.

Acarus americanus L. 1758. **18**. 1754.

Acarus sanguisugus L. 1758. **22**. 1648.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1646. 1749.

Juli.

Acarus americanus L. 1758. **18**. 1754.

Acarus sanguisugus L. 1758. **22**. 1648.

Acarus batatas L. 1758. **43**. 1743.

Chronologie.

Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1646. 1749
 (*Acarus ypsilophorus* BONZ 1783). **57a**.

Augustus.

Acarus sanguisugus L. 1758. **22**. 1648.
 (*Trombidium pusillum* HERM. 1804) **44**. 1753.
 (*Trombidium trigonum* HERM. 1804) **51**. 350 v. C.
Acarus holosericeus L. 1758. **52**. 1646. 1749.
Acarus muscarum L. 1758. **76**. 1696. 1746.

September.

(*Acarus vespertilionis* SCOP. 1763). **7**. 1728.
Acarus baccarum L. 1758. **28**. 1665.
Acarus telarius L. 1758. **31**. 1746. 1758.
 (*Hypopus granulatus* DUJ. 1859). **74**. 1730.
 (*Hypopus feroniarum* DUF. 1839). **75**. 1664.
Acarus geniculatus L. 1758. **86**. 1665.

October.

Acarus baccarum L. 1758. **28**. 1665.
Acarus telarius L. 1758. **31**. 1746. 1758.
Acarus geniculatus L. 1758. **86**. 1665.

November.

Acarus telarius L. 1758. **31**. 1746. 1758.

December.

Acarus geniculatus L. 1758. **86**. 1746.

In de lente de jongen; in den herfst de imagines.

(*Hydrachna geographica* MÜLL. 1776). **56**. 1749.

Gedurende de regenmaanden.

Acarus sanguisugus L. 1758. **22**. 1648.

Gedurende de droge tijden.

(*Acarus limacum* SCHRK. 1781). **42**. 1710.

Per annum.

Acarus siro L. 1758. **84**. 1687.

M.

DIAPHEROLOGIE. (Verbreidingskunde, Zoögeographie.)

ZWEDEN.

- Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1.** 1736. 1741. 1743. 1746.
Acarus crassipes L. 1758. **2.** 1746.
Acarus aphidioides L. 1758. **8.** 1746. 1752.
(*Ixodes hexagonus* LEACH 1815). **15.** 1736. 1741. 1743. 1746.
Acarus reduvius L. 1758. **16.** 1744. 1745. 1746. 1755.
(*Tetranychus carpini* OUDMS. 1915). **30.** 1751. 1752. 1756.
1758.
Acarus telarius L. 1758. **31.** 1746. 1752.
Acarus alceae L. 1758. **32.** 1746.
Acarus longicornis L. 1758. **36.** 1746.
Acarus littoralis L. 1758. **37.** 1745. 1746.
Acarus motatorius L. 1758. **39.** 1746.
Acarus croceus L. 1758. **40.** 1746.
Acarus holosericeus L. 1758. **52.** 1736. 1741. 1743. 1745. 1746.
1755.
Acarus aquaticus L. 1758. **53.** 1745. 1746.
(*Hydrachna extendens* MÜLL. 1776). **54.** 1746.
Acarus gymnopteororum L. 1758. **55.** 1746.
(*Acarus globosus* DE GEER 1778). **57.** 1736. 1741. 1743.
Acarus rupestris L. 1758. **62.** 1746.
Acarus farinae L. 1758. **64.** 1746
(*Acarus lactis* L. 1767). **71.** 1757.
Acarus siro L. 1758. **84.** 1736. 1740. 1741. 1743. 1746.
1752. 1756. 1757. 1758.
Acarus scaber L. 1758. **85.** 1746.
Acarus fungorum L. 1758. **88.** 1746.
(*Acarus tremellae* L. 1761.) **89.** 1758.
Acarus coleoptratus L. 1758. **90.** 1746.

Diapherologie.

ENGELAND.

- Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1.** 1634. 1664. 1702. 1710. 1743.
 (*Laelaps laevis* MICHAEL 1891). **4.** 1743.
 (*Acarus vespertilionis* SCOPOLI 1763). **7.** 1753.
 (*Notaspis marginatus* C. L. KOCH 1839). **11.** 1703.
 (*Ixodes hexagonus* LEACH 1815). **15.** 1667. 1710. 1752.
Acarus reduvius L. 1758. **16.** 1634. 1667. 1703. 1705. 1710.
 (*Acarus marginata* SULZ. 1776). **24.** 1710.
 (*Acarus eruditus* SCHRK. 1781). **34.** 1664. 1743.
 (*Cheyletus doctus* BERL. 1886). **35.** 1753.
Acarus longicornis L. 1758. **36.** 1752.
 (*Acarus limacum* SCHRK. 1781). **42.** 1743.
 (*Trombidium pusillum* HERM. 1804). **44.** 1753.
 (*Trombidium sylvaticum* C. L. KOCH 1836). **45.** 1743.
 (*Acarus parasiticus* DE GEER 1778). **49.** 1664.
Acarus holosericeus L. 1758. **52.** 1646. 1678. 1701. 1710. 1752.
 (*Hydrachnidae*). **Hydr.** 1743.
 (*Tyroglyphidae*). **Tyrogl.** 1664. 1665.
Acarus farinae L. 1758. **64.** 1634. 1664. 1665. 1667.
 (*Acarus putrescentiae* SCHRK. 1781). **65.** 1634.
 (*Acarus dimidiatus* HERM. 1804). **66.** 1664. 1665. 1703.
 (*Tyroglyphus casei* OUDMS. 1910). **67.** 1665. 1742. 1743.
 (*Acarus destructor* SCHRK. 1781). **70.** 1743.
 (*Acarus lactis* L. 1767). **71.** 1665. 1743.
Acarus muscarum L. 1758. **76.** 1753.
 (*Anoetus polypori* OUDMS. 1924). **77.** 1743.
Acarus siro L. 1758. **84.** 1634. 1658. 1664. 1667. 1668. 1677. 1742.
Acarus geniculatus L. 1758. **86.** 1665. 1667.

NEDERLAND.

- Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1.** 1664. 1688.
 ?(*Acarus gallinae* DE GEER 1778). **6.** 1550.
Acarus reduvius L. 1758. **16.** 1680.
Acarus telarius L. 1758. **31.** 1746.
 (*Cheyletus doctus* BERL. 1886.) **35.** 1696.

Diapherologie.

- (*Acarus celer* HERM. 1804). **41.** 1712.
Acarus holosericeus L. 1758. **52.** 1688. 1744.
 (Tyroglyphidae). **Tyrolgl.** 1669. 1694. 1695.
Acarus farinae L. 1758. **64.** 1669. 1680. 1688. 1696. 1697.
 1712.
 (*Tyroglyphus casei* OUDMS. 1910). **67.** 1664.
 (*Acarus domesticus* DE GEER 1778). **69.** 1656. 1694. 1696. 1712.
 (*Acarus destructor* SCHRK. 1781). **70.** 1712.
 (*Acarus lactis* L. 1767). **71.** 1696.
 (*Hypopus feroniarum* DUF. 1839). **75.** 1664.
Acarus muscarum L. 1758. **76.** 1746.
Acarus passerinus L. 1758. **79.** 1740.
Acarus siro L. 1758. **84.** 1567. 1575. 1577. 1592. 1594. 1608.
 1628.
Acarus geniculatus L. 1758. **86.** 1746.

DUITSCHLAND.

- Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1.** 1722. 1749. 1753. 1756.
 (*Gamasus halleri* G. & R. CAN. 1881). **5.** 1722. 1727.
 (*Acarus gallinae* DE GEER 1778). **6.** 1657. 1722.
 (*Acarus vespertilionis* SCOP. 1763). **7.** 1728.
 (Uropodidae). **Urop.** 1722.
 (*Cryptostoma tarsale* ROB. DESV. 1839). **10.** 1722.
 (*Discopoma romana* G. & R. CAN. 1882). **12.** 1722.
 (*Acarus plumbeus* PANZ. 1795). **13.** 1724.
 (*Ixodes canisuga* JOHNST. 1849). **14.** 1724.
 (*Ixodes hexagonus* LEACH 1815). **15.** 1724.
Acarus reduvius L. 1758. **16.** 1686. 1724. 1753.
Acarus holosericeus L. 1758. **52.** 1749.
Acarus aquaticus L. 1758. **53.** 1749.
 (*Hydrachna geographica* MÜLL. 1776). **56.** 1749.
 (*Acarus globosus* DE GEER 1778). **57.** 1728. 1730. 1749.
 ?(*Nesaea brevipēs* NEUM. 1880). **58.** 1733.
 ?(*Nesaea carnea* C. L. KOCH 1836). **59.** 1753.
 ?(*Hydrachna fuscata* HERM. 1804). **60.** 1749.
Acarus farinae L. 1758. **64.** 1657. 1696. 1722. 1734.
 (*Acarus dimidiatus* HERM. 1804). **66.** 1687.

Diapherologie.

- (*Acarus domesticus* DE GEER 1778). **69**. 1676. 1734.
 (*Acarus lactis* L. 1767). **71**. 1657. 1780. 1722. 1734.
 (*Hypopus feroniarum* DUF. 1839). **75**. 1707.
Acarus muscarum L. 1758. **76**. 1696. 1734.
Pediculus pari L. 1758. **82**. 1730.
Acarus siro L. 1758. **84**. 1155. 1250. 1456. 1533. 1544. 1585.
 1594. 1600. 1602. 1608. 1618. 1622. 1631. 1641. 1643.
 1650. 1652. 1656. 1657. 1676. 1680. 1682. 1685. 1686.
 1691. 1695. 1697. 1701. 1708. 1722. 1724. 1731. 1733. 1736.
 1740. 1751.
 (*Notaspis bipilis* HERM. 1804), **87**. 1734.

FRANKRIJK.

- Acarus coleoptratorum* L. 1758. **1**. 1710. 1742.
 (*Gamasus badius* C. L. KOCH 1839) **3**. 1730.
 (*Acarus gallinae* DE GEER 1778). **6**. 1718. 1733. 1754.
Acarus reduvius L. 1758. **16**. 1250. 1619. 1733.
Acarus motatorius L. 1758. **39**. 1718. 1754.
 (*Acarus limacum* SCHRK. 1781). **42**. 1710. 1754.
 (*Trombidium pusillum* HERM. 1804). **44**. 1733.
 (*Acarus ypsilophorus* Bonz 1783). **57a**.
Acarus farinae L. 1758. **64**. 1622. 1652. 1718. 1754.
 (*Acarus domesticus* DE GEER 1778). **69**. 1656. 1718.
 (*Acarus lactis* L. 1767). **71**. 1733. 1754.
 (*Chaetodactylus* sp.). **72**. 1742.
 (*Pediculus cerambycinus* SCOP. 1763). **73**. 1742.
 (*Hypopus granulatus* DUJ. 1849). **74**. 1730.
Acarus muscarum L. 1758. **76**. 1707. 1710. 1718.
 (*Dermaleichus picae* C. L. KOCH 1840). **83**. 1733.
Acarus siro L. 1758. **84**. 1363. 1537. 1577. 1578. 1585. 1597.
 1599. 1614. 1615. 1623. 1641. 1649. 1671. 1672. 1678.
 1691. 1700. 1739.
 (*Sarcoptes gallarum tiliae* TURPIN 1835). **91**. 1737.

HONGARIJE.

- (*Acarus eruditus* SCHRK. 1781). **34**. 1673.

Diapherologie.

PORTUGAL.

- (*Acarus gallinae* DE GEER 1778). **6.** 1634.
Acarus reduvius L. 1758. **16.** 1648.

SPANJE.

- Acarus reduvius* L. 1758. **16.** 1567. 1602.
Acarus siro L. 1758. **84.** 1140. 1281. 1490. 1549. 1567.

ITALIË.

- (*Laelaps laevis* MICH. 1891). **4.** 1668.
(*Acarus gallinae* DE GEER 1778). **6.** 1668.
(*Antennophorus uhlmanni* HALLER 1877). **9.** 1668.
Acarus reduvius L. 1758. **16.** 200 v. C., 75 v. C., 50. 60. 1602.
1668. 1733.
(*Eupodes striola* C. L. KOCH 1836). **38.** 1691.
(*Tyroglyphidae*). **Tyrogl.** 1687.
Acarus farinae L. 1758. **64.** 1646. 1658. 1665. 1691.
(*Acarus putrescentiae* SCHRK. 1781). **65.** 1658.
(*Tyroglyphus heterocomus* MICH. 1903). **68.** 1646.
(*Acarus domesticus* DE GEER 1778). **69.** 1687.
(*Acarus lactis* L. 1767). **71.** 1658. 1687.
(*Hypopus feroniarum* DUF. 1339). **75.** 1707.
(*Dermaleichus mucronatus* BUCHH. 1869). **78.** 1668.
(*Analges tridentulatus* HALLER 1882). **80.** 1668.
(*Dermaleichus pici majoris* BUCHH. 1869). **81.** 1668.
Acarus siro L. 1758. **84.** 70 v. C., 25. 50. 60. 170. 350. 1508.
1513. 1533. 1539. 1547. 1553. 1557. 1563. 1566. 1570.
1572. 1576. 1584. 1586. 1592. 1593. 1594. 1597. 1601.
1602. 1605. 1606. 1611. 1612. 1618. 1619. 1623. 1638.
1644. 1658. 1665. 1671. 1682. 1687. 1688. 1689. 1692.
1712. 1716. 1728. 1733. 1734. 1739.

IONISCHE EILANDEN.

- Acarus reduvius* L. 1658. **16.** 850 v. C.

Diapherologie.

GRIEKENLAND.

Acarus reduvius L. 1758. **16.** 350 v. C. 150.*Acarus siro* L. 1758. **84.** 430 v. C.

MACEDONIË.

Acarus coleoptratorum L. 1658. **1.** 350 v. C.*Acarus reduvius* L. 1758. **16.** 350 v. C.*Acarus aegyptius* L. 1758. **17.** 350 v. C.*(Trombidium trigonum* HERM. 1804). **51.** 350 v. C.*Acarus siro* L. 1758. **84.** 350 v. C., 1240.

AFRICA.

(Rhipicephalus armatus POCOCK 1900). **26.** 1668.

EGYPTE.

Acarus aegyptius L. 1758. **17.** 50. 950.

SYRIË.

(Acarus testudinis HASSELQUIST 1762) **17a.**

INDIË.

Acarus elephantinus L. 1758. **20.** 1758.*(Ixodes leachii* AUD. 1827). **23.** 1668.*(Trombidium gigas* TRT. 1894). **48.** 1701.

AMERIKA.

(Acarus tinctorius L. 1767). **47.** 1744.

OOSTELIJKE VER. STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

(Trombidium sericeum SAY 1821). **50.** 1754.

NIEUW ENGELAND.

Ixodes annulatus SAY 1821. **25.** 1743.*Acarus batatas* L. 1758. **43.** 1743.

Diapherologie.

NEW YERSEY (incl. NY SVERIGE).

Acarus americanus L. 1758. **18.** 1754.

PENNSYLVANIË.

Acarus americanus L. 1758. **18.** 1754.

MARYLAND.

Acarus americanus L. 1758. **18.** 1754.

BARBADOS.

Acarus batatas L. 1758. **43.** 1750.

VIRGINIË.

(*Ixodes annulatus* Say 1821). **25.** 1743.

Acarus batatas L. 1758. **43.** 1743.

GUIANA.

Pediculus ricinoides L. 1758. **21.** 1758.

Acarus sanguisugus L. 1758. **22.** 1758.

MEXICO.

(*Amblyomma dissimile* C. L. KOCH 1844). **19.** 1735.

SURINAME.

Acarus batatas L. 1758. **43.** 1758.

BRAZILIË.

Acarus sanguisugus L. 1758. **22.** 1658. 1758.

N.

OEKONOMIE.

Ixodidae. Van onze huisdieren worden honden nog al door teken geplaagd **16**. 850 v. C. enz. zie bij „Chorologie”. **18**. 1754. Soms gaan de ooren ervan zweren **16**. 75 v. C.

Paarden hebben in Amerika dikwijls van *Acarus americanus* te lijden. Deze hechten zich voornamelijk aan de liezen vast, die door de irritatie sterk verhoornen en zoo hard worden als boombast. De beste paarden gaan er soms van te gronde **18**. 1754.

Runderen worden in Amerika door *Acarus americanus* **18**. 1754 en *Ixodes annulatus* gekweld **25**. 1743.

In Pennsylvanië en elders verbrandde men in de bosschen het afgevallen loof, (waarin zich myriaden teken bevinden), waardoor het gras onder het loof tot boschweiden groeide, maar waardoor geen jonge boomen de oude en omgehakte vervangen konden. De regeering verbood eindelijk het verbranden, waardoor de teken weer heer en meester over het vee werden, dat men in de bosschen dreef, omdat de zon buiten de bosschen het gras verzengde. Het land was daar dus eigenlijk onbewoonbaar. Want, òf men moet de bosschen verbranden, en dan hebben de ijzerwerken geen kolen meer, òf men moet het niet doen, en dan sterft het vee door de teken **18**. 1754.

Tetranychidae. Door hun spinsel verstikken zij de planten **31**. 1758. De bladen verbleeken **32**. 1746, vallen af **33**. 1752 en de planten sterven ervan; zij richten vooral groote schade aan onder de kasplanten **33**, 1752.

Tyroglyphidae sensu lato. Eenige soorten zijn schadelijk voor insektenverzamelingen **70**. 1743. Andere voor onze levensmiddelen: kaas **64**. 1602. 1622. 1634. 1657. enz. **66**. 1665. 1687. 1703. enz. **69**. 1687. **71**. 1733. 1734., meelsoorten **64**. 1664. 1665. 1667. enz. **66**. 1743. 1744. 1754. **67**. 1694., graan

Oekonomie.

64. 1665. 1667., zaden **64.** 1665. 1667. 1696. enz., rookvleesch
64. 1722. **67.** 1694. **69.** 1696. 1697. 1743., spek **69.** 1656. 1696.
1697., gedroogde zoete vruchten **64.** 1664. 1718. **66.** 1664. **67.**
1664. **69.** 1687. **70.** 1712. **71.** 1687. 1696. 1754. — Men vindt
ze ook in hooi **64.** 1664., op gedroogde osseblazen **69.** 1712.
en vrij in onze woningen **69.** 1718. 1743. 1744.

O.

IATROZOÖLOGIE. (Medische Zoölogie).

Parasitidae. Indien *Acarus gallinae* in grooten getale op den mensch voorkomt, vooral op vrouwen, kunnen zij eenen ondragelijken jeuk veroorzaken over het heele lichaam. De plaats, waar zij zuigen, kunnen tot papels opzwellen **6.** 1550. 1634. Soms komen zij alleen op het hoofd voor **6.** 1657.

Ixodidae. Indien *Acarus reduvius* op *Homo sapiens* komt, en de huid daar ter plaatse zeer gevoelig is, dan kan die zoodanig ringvormig om het dier zwellen, dat zij over het dier heen groeit tot een prop of gezwel, waarin de teek onzichtbaar gevangen zit **16.** 1680? 1686. — Als *Acarus americanus* zich in de huid vastgezet heeft, en men tracht haar eruit te trekken, dan breekt de snuit, of de heele kop, af, en blijft in de huid zitten; de plaats gaat pijn doen, zwellen, en er ontstaat een buil, die eerst sterk ettert. Op de plaats, waar zij zich ingeplant hebben, vindt men een harden prop, zoo groot als een erwt of grooter; na 6 weken is die hoornmassa verdwenen. Het is zeer gevaarlijk, als zij zich in de ooren vasthechten. Men kent voorbeelden, dat de ooren dan als een gebalde vuist opzwellen **18.** 1754. — *Pediculus ricinoides* dringt in de beenen der wandelaars, veroorzaakt pijnlijke zweren **21.** 1758. — *Acarus sanguisugus* hecht zich aan de beenen, maar ook over het heele lichaam vast, veroorzaakt eenen ondragelijken jeuk; wordt zij uit de huid getrokken, dan gaat deze na 5 à 6 dagen zweren en geneest eerst na 12 à 14 dagen. Soms is het lichaam vol teken **22.** 1648.

Trombididae-Larvae. *Acarus batatas.* Zoodra de menschen in Juli op een ouden, dooden (omgevallen) boomstam, of op rottend hout gaan zitten, kruipen de diertjes op hem en kwelen hem. Men kan ze slechts met de punt van een mes, of met eene naald opnemen. Laat men dat na, dan verdwijnt de jeuk

Iatrozoologie.

na 2 dagen **43**. 1743. Zij komen ook op menschen, die in plantages van *Ipomoea batatas* loopen **43**. 1758. — *Trombidium pusillum* hechten zich in Augustus vast aan de beenen en in den nek van wandelaars in de velden, vooral korenvelden, meer speciaal tarwevelden. Vooral vrouwen hebben er veel last van. De diertjes steken hun lange hypopharynx („proboscis”) in de huid, die daar vuurrood wordt, waardoor zij onzichtbaar worden, vandaar de meening, dat zij zich in de huid ingraven **44**. 1753.

Tyroglyphidae sensu lato. Als de moeders, of minnen, de zuigelingen met roggemeel bestrooien, dat dikwijls van *Acarus farinae* wemelt, kunnen de kinderen eene huidziekte („scabies”) opdoen **64**. 1752. — Na het drinken van zuur bier, of verdunde azijn, kan men, door het inslikken van *Acarus lactis*, dysenterie krijgen **71**. 1757.

Acaridae. Zie de Recapitulatie achter n°. **84**. blz. 337.

ONOMATOLOGIE.

A.

Acaras. **84.** 1664.

Acari (sing.). **71.** 1503. 1602. **84.** 1641. 1650.

Acaris. **84.** 1557. 1576. 1592. 1612.

Acaro. **71.** 1733. **84.** 1733.

Acarus (genus). 1735. 1736. 1740. 1741. 1743. 1744. 1746.
1747. 1748. 1751. 1752. 1754. 1755. 1756. **1758.**

Acarus. **16.** 1745. 1752. 1756. **28.** 1745. 1752. 1756. **37.** 1745.
50. 1754. 1756. **52.** 1745. **Tyr.** (p. 162) 1669. 1695. 1697.
64. 1669. 1682. 1685. 1691. 1696. 1697. 1722. **67.** 1695.
1722. **69.** 1656. 1695. 1697. 1722. **71.** 1641. 1650. 1686.
1697. 1717. 1722. 1733. 1757. **84.** 1567. 1577. 1622. 1630.
1634. 1641. 1650. 1657. 1658. 1660. 1663. 1664. 1667.
1671. 1675. 1676. 1677. 1680. 1686. 1689. 1691. 1692.
1696. 1699. 1700. 1703. 1708. 1722. 1724. 1733. 1735.
1739. 1740. 1756.

Acarus (voor vliegelarve). **76.** 1696.

Acarus abdomine livido, antice ovato-fusco, antennis clavatis.

15. 1746. 1754. 1758. **16.** 1746. 1758.

Acarus aegyptius L. 1758. **17.** 1758.

Acarus alceae L. 1758. **32.** 1746. 1752. 1754. 1756. 1758.

Acarus americanus L. 1758. **18.** 1758.

Acarus aphidioides L. 1758. **8.** 1758.

Acarus aquaticus L. 1758. **53.** 1758.

Acarus aquaticus ruber, abdomine depresso. **53.** 1745. 1746.
1752. 1754. 1758.

Acarus arboreus ruber distentus. **28.** 1752.

Acarus arboreus ruber distentus, lateribus obscurioribus.

28. 1746. 1758.

Acarus ater, lateribus coleoptro-acutis. **90.** 1746. 1754. 1758.

Acarus avium, pedibus tertii paris mole monstrosis. **79.** 1740.
1743. 1749. 1758.

P. *Onomatologie.*

- Acarus baccarum* L. 1758. **28.** 1758.
Acarus batatas L. 1758. **43.** 1758.
(Acarus bubulus OUDMS. 1926). p. 345.
Acarus cancroides L. 1758. (*Chernetidae*) p. 10.
Acarus casei L. 1758. **64.** 1687. 1752. 1758. **66.** 1687.
Acarus castanei coloris, minimus, testudinarius. **27.** 1746.
(Acarus celer HERM. 1804). **41.**
Acarus cerae. **71.** 1652. 1670. 1676.
Acarus cerae inveteratae **71.** 1634.
Acarus ceram depascens **71.** 1692.
(Acarus citri HASSELO. 1762). **37a.**
Acarus coccineus. **46.** 1740. **52.** 1735. 1740. 1747.
Acarus coccineus terrestris. **52.** 1758.
Acarus coleoptratorum L. 1758. **1.** 1752. 1756. 1758.
Acarus coleoptratus L. 1758. **90.** 1758.
Acarus crassipes L. 1758. **2.** 1758.
Acarus croceus L. 1758. **40.** 1752. 1756. 1758.
Acarus depressus cinereus lateribus scabris. **85.** 1746. 1758.
Acarus depressus lateribus scabris. **85.** 1754.
(Acarus destructor SCHRK. 1781). **70.**
(Acarus dimidiatus HERM. 1804). **66.**
(Acarus domesticus DE GEER 1788). **68.**
Acarus e lacticio veterascente. **71.** 1680.
Acarus elephantinus L. 1758. **20.** 1758.
(Acarus eruditus SCHRK. 1781). **34.**
Acarus ex arido caseo. **64.** 1758.
Acarus exulcerans L. 1758. **84.** 1757. 1758.
Acarus fagi RYDBECK 1758. **30.** 1751. 1752. 1756. 1758.
Acarus farinae L. 1758. **64.** 1746. 1748. 1752. 1754. 1756.
 1758. **67.** 1757. **84.** 1752.
(Acarus folliculorum SIMON 1842). p. 115.
Acarus fungorum L. 1758. **88.** 1758.
Acarus fusco-rufescens, abdomine subgloboso. **88.** 1746. 1754.
 1758.
Acarus fuscus, sub cutem nidulans, proboscide acutiore
 BROWN 1756 = *Tunga penetrans.* p. 97.
(Acarus gallinae DE GEER 1778). **6.**
Acarus geniculatus L. 1758. **86.** 1758.

P. *Onomatologie.*

- (*Acarus globosus* DE GEER 1778). **57.**
Acarus gymnopterorum L. 1758. **55.** 1758.
Acarus gymnopterorum ruber, punctorum coccineorum utrinque pari. **55.** 1746. 1754. 1758.
Acarus holosericeus L. 1758. **52.** 1758.
Acarus humanus. **84.** 1656.
Acarus humanus subcutaneus. **84.** 1746. 1752. 1754. 1756. 1758.
Acarus in arido caseo. **64.** 1754. 1758.
Acarus in cariosum ligni pulverem. **65.** 1658. 1671.
Acarus in caseo. **64.** 1634. 1667. 1668.
Acarus in cera. **71.** 1667. 1668.
Acarus in cortice. **86.** 1667. 1668. 1677.
Acarus in farina. **64.** 1697.
Acarus in foliis. **31.** 1634.
Acarus in ligno. **65.** 1667. 1668. 1677.
Acarus in ligno arido. **65.** 1634.
Acarus insectorum coleopterorum. **1.** 1741. 1743.
Acarus insectorum coleoptratorum. **1.** 1736.
Acarus insectorum rufus ano albicante. **1.** 1746. 1752. 1754. 1758.
Acarus in seminibus. **64.** 1697.
(*Acarus lactis* L. 1767). **71.**
Acarus lapidarius fuscus, linea dorsali bicolore. **62.** 1746. 1754. 1758.
(*Acarus limacum* SCHRK. 1781). **42.**
Acarus littoralis L. 1758. **37.** 1758.
Acarus longicornis L. 1758. **36.** 1758.
(*Acarus marginata* SULZ. 1776). **24.**
Acarus motatorius L. 1758. **39.** 1758.
Acarus muscarum. L. 1758. **76.** 1758.
Acarus niger geniculis femorum globosis. **86.** 1746. 1754. 1758.
Acarus of cheese. **64.** 1752.
Acarus of the sheep. **15.** 1752.
Acarus ovalis planus ruber, macula dorsali alba. **18.** 1754. 1756.
Acarus ovinus L. 1758. **15.** 1752. **16.** 1746. 1758.
(*Acarus parasiticus* DE GEER 1778). **49.**
Acarus passerinus L. 1758. **79.** 1758.

P. *Onomatologie*.

- Acarus pedibus primi paris longissimis*. **39**. 1746. 1754. 1758.
Acarus pedibus secundi paris crassissimis. **2**. 1746. 1754. 1758.
Acarus pedibus tertii paris maximis. **79**. 1746. 1754. 1758.
Acarus petrarum obscure rufus, pedibus sanguineis. **37**. 1746.
 1754. 1758.
Acaris petrarum ruber, antennis longioribus. **36**. 1752.
Acarus petrarum ruber, antennis rostro longioribus. **36**.
 1746. 1754. 1758.
(Acarus plumbeus PANZ. 1795). **13**.
(Acarus putrescentiae SCHRK. 1781). **65**.
Acarus reduvius L. 1758. **16**. 1758.
Acarus ricinus L. 1758. **16**. 1752. 1756. 1758.
Acarus ruber. **8**. 1752. 1756.
Acarus ruber aquaticus. **57**. 1736. 1741. 1743.
Acarus ruber, pedibus primoribus longioribus, abdomine bi-
corni. **8**. 1758.
Acarus ruber, pedibus primoribus longioribus, abdomine
pone bicorni. **8**. 1746. 1754.
Acarus rufus muscarum, pedibus posticis longis filiformibus.
76. 1746. 1754. 1758.
Acarus rupestris L. 1758. **62**. 1758.
Acarus salicinae rosae. **40**. 1746. 1754. 1758.
Acarus salicinus L. 1758. **29**. 1758.
Acarus salicinus ruber, dorso fusco. **29**. 1746. 1754. 1758.
Acarus sanguisugus L. 1758. **22**. 1758.
Acarus scaber L. 1758. **85**. 1758.
Acarus scabiei. L. 1758. **84**. 1736. 1741. 1743. 1748. 1752.
 1754. 1756. 1758.
Acarus scorpioides L. 1758. (*Chernetidae*) p. 10.
Acarus siro L. 1758. is de type van het genus *Acarus* L. 1758.
 p. 10. **84**. 1752. 1756. 1757. 1758.
Acarus siro var. *farinae* L. 1758. **64**. 1758.
Acarus siro var. *scabiei* L. 1758. **84**. 1758.
Acarus telarius L. 1758. **31**. 1758. **33**. 1752. 1756.
Acarus terrestris ruber, abdomine depresso. **52**. 1746. 1752.
 1754. 1758.
(Acarus testudinis HASSELQ. 1762). **17a**.
Acarus tiliae. **31**. 1752. 1756.

P. Onomatologie.

- (*Acarus tinctorius* L. 1767). **47**.
 (*Acarus tremellae* L. 1761). **89**. 1758.
 (*Acarus vespertilionis* SCOP. 1763). **7**.
Acarus vini BONANNI 1691 (is geen *Acarus*). p. 6.
Acarus viridi albicans foliorum tiliae. **31**. 1746. 1758.
 (*Acarus ypsilophorus* BONZ. 1783). **57a**.
 (*Acarus zosteræ* FABR. 1779). **63**.
 Ackermänngen. **52**. 1749.
 Acorus. **84**. 1657. 1670. 1685. 1696. 1751.
 ἀκαραί. **71**. 350 v. C. 240 v. C. 1548. 1557.
 ἀκαραί. **71**. 1503.
 Akaride. **84**. 1660.
 (*Amblyomma cajennensis* FABR. 1787). **22**. 1648. 1758.
 (*Amblyomma dissimile* C. L. KOCH 1844). **19**.
 (*Amblyomma humerale* C. L. KOCH 1844). **21**. 1758.
 (*Amblyomma striatum* C. L. KOCH 1844). **22**. 1648.
 (*Analges tridentulatus* HALLER 1882). **80**.
 Animal (Eng.). **84**. 1755.
 Animal (Fra.). **39**. 1718. **57a**. **76**. 1718.
 Animal (Lat.). **Hydr**. p. 145. **57a**. **64**. 1656. 1685.
 Animalcule (Eng.). **35**. 1753. **84**. 1703. 1743. 1744. 1754.
 Animalcule (Fra.). **84**. 1754.
 Animalculum. **41**. 1712. **64**. 1652. 1657. 1670. 1676. 1692. **69**.
 1656. **84**. 1751. 1757.
 Animalculum anonymum. **68**. 1646.
 Animalculum in caseo. **64**. 1687.
 Animalculum in lacte. **71**. 1687.
 Animans. **64**. 1646.
 (*Anoetus polypori* OUDMS. 1914). **77**.
 (*Antennophorus uhlmanni* HALLER 1877). **9**.
 Arador. **84**. 1567. 1577.
 Araignées d'eau. **Hydr**. p. 146. 1754.
 Araignée rouge. **52**. 1738.
 Aranea aquatica minor. **56**. 1749. **57**. 1749. **61**. 1749.
 Araneus anglicus coccineus minimus. **52**. 1701. 1736. 1741.
 1743. 1758.
 Araneus coccineus. **52**. 1735. 1740. 1747.
 Araneus coccineus terrestris. **52**. 1758.

P. *Onomatologie.*

- Araneus exiguus coccineus. **52.** 1710. 1758.
 Araneus exiguus coccineus vulgo a Tant dictus. **52.** 1758.
 Araneus indicus coccineus major. **48.** 1701.
 Araneus terrestris scharlatinus. **52.** 1758.
 (*Argasidae*). p. 46.
 Artiggion. **64.** 1622.
 Artison. **64.** 1622.
 ἀσκότονος. **16.** 400. 1634. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757.
 Askotonos. **16.** 1660.
 Assoabat. **84.** 1241. 1490. 1549. 1553. 1560. 1589. 1634.
 Assoalat. **84.** 1585. 1634.

B.

- Bacho. **Tyr.** (p. 162) 1687. **64.** 1687. 1712. **69.** 1687. 1712.
71. 1687. 1712.
 Baccherozzolino. **84.** 1687.
 Barrow. **84.** 1664.
 Beestje. **1.** 1664. 1700.
 Bestiola. **1.** 1667. 1685.
 Bloet root fluweele americ. spinnekop. **47.** 1744.
 Bloet root fluweele spinnekop. **52.** 1744.
 Braunes Steinwürmlein. **62.** 1758.
 Brigans. **84.** 350. 1557. 1576. 1592. 1602. 1612. 1618. 1619.
 1623. 1634. 1638. 1644. 1753. 1657. 1658. 1660. 1665.
 1718. 1757.
 Brown acarus of insects, with a white anus. **1.** 1752.
 Brown-backed willow acarus. **29.** 1752.
 Brown stone acarus with scarlet legs. **37.** 1752.
 Buchfinkenlaus. **79.** 1758.
 Bugans. **84.** 1585. 1594. 1597. 1600. 1643.
 Buprestis. **52.** 1667. 1668. 1677.
 Buprestis araneolae **52.** 1748. 1754. 1756.

C.

- Caeca. **16.** 1557. 1576. 1585. 1592. 1594. 1597. 1600. 1602.
 1612. 1618. 1619. 1623. 1638. 1643. 1644.
 Carrapato. **16.** 1648.

P. *Onomatologie.*

- Cecca. **16.** 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. 1653. 1657. 1658.
1660. 1665. 1718. 1733. 1757.
(*Chaetodactylus* spec.). **72.**
- Cheese-mite. **64.** 1743. 1744. 1745. 1752. 1754.
(*Cheyletus doctus* BERL. 1886). **35.**
- Chiro. **84.** 1602. 1608. 1641. 1650. 1656. 1676. 1689. 1691. 1703.
1717. 1722. 1735. 1740. 1754. 1756.
- Cica. **16.** 1492. 1557. 1576. 1585. 1592. 1594. 1597. 1600. 1602.
1612. 1618. 1623. 1634. 1638. 1643. 1644. 1653. 1657.
1658. 1660. 1665. 1718. 1757.
- Ciro. **84.** 1653. 1657. 1658. 1660. 1663. 1665. 1671. 1675. 1682.
1685. 1686. 1687. 1689. 1692. 1697. 1703. 1708. 1718. 1729.
1735. 1751. 1757.
- Ciron (genus). 1754. p. 9.
- Ciron. **64.** 1682. 1685. **71.** 1733. **84.** 1537. 1567. 1577. 1585.
1614. 1622. 1625. 1634. 1641. 1671. 1672. 1685. 1726. 1733.
1735. 1742. 1745. 1754.
- Ciron d'arbre. **28.** 1754.
- Ciron de brebis. **16.** 1754.
- Ciron de chien. **15.** 1754. **16.** 1754.
- Ciron de farine. **64.** 1754.
- Ciron de feuille de tilleul. **31.** 1754.
- Ciron de l'alcée. **32.** 1754.
- Ciron de la petite espèce de saule. **40.** 1754.
- Ciron de pierre. **62.** 1754.
- Ciron des mouches. **76.** 1754.
- Coral mite. **49.** 1664.
- Cosso. **16.** 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.
- Creature (Eng.). **11.** 1703. **84.** 1703.
- Croton. **16.** 1557. 1576. 1585. 1592. 1594. 1597. 1600. 1602.
1612. 1618. 1619. 1623. 1638. 1643. 1644. 1664.
(*Cryptostoma tarsale* ROB. DESV. 1839). **10.**
- Cynomia. **16.** 1260. 1478. 1479. 1519. 1651.
- Cynomyia. **16.** 1548. 1557. 1664.
- Cynoraïsta. **16.** 1735. 1742. 1745.
- Cynoraïstes. **16.** p. 51.
- Cynoraïstes. **16.** 1557. 1576. 1585. 1592. 1594. 1597. 1600.
1602. 1612. 1618. 1619. 1623. 1638. 1643. 1644.

P. *Onomatologie.*

Cynorraista. **16.** 1503.

Cyro. **84.** 1575. 1577. 1578. 1585. 1592. 1594. 1599. 1602.
1608. 1618. 1623. 1628. 1630. 1638. 1644. 1650. 1652.
1657. 1660. 1667. 1670. 1676. 1677. 1722. 1751.

Cyro (voor comedones). blz. 115.

Cyron. **84.** 1672.

D.

(*Dermaleichus mucronatus* BUCHH. 1869). **78.**

(*Dermaleichus picae* C. L. KOCH 1840). **83.**

(*Dermaleichus pici majoris* BUCHH. 1869). **81.**

Dickfüssigtes Erdwürmlein. **2.** 1758.

Dierke. **57.** 1737. **84.** 1597.

Diertje. **35.** 1756. **84.** 1744.

Diertjen. **16.** 1680.

(*Discopoma romana* G. & R. CAN. 1882). **12.**

Dog acarus. **16.** 1752.

Dogs-teek. **16.** 1667. 1677.

Dogs teek. **16.** 1668.

Dog tick. **16.** 1703. 1752.

Doolende myt. **69.** 1744.

Dunkelröthliche Felsenlaus mit blutrothen Füßen. **37.**
1758.

Dunkelröthliches Schwammwürmlein. **88.** 1758.

E.

Engula. **16.** 1250. 1486. 1567. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.

Enkurek (*Galeodidae*). p. 46.

(*Eriophyes thomasi* NAL. 1889). p. 356.

Ernde Wanze. **44.** 1754.

Eugula. **16.** 1634. 1653. 1657. 1658. 1660. 1665. 1718. 1757.

(*Eupodes striola* C. L. KOCH. 1836). **38.**

F.

Fästing. **16.** 1745. 1748. 1755.

Felsenlaus mit langen Fühlhörnern. **36.** 1758.

Festing. **16.** 1746.

P. *Onomatologie.*

Fichtenlaus. **8.** 1758.
 Fledermaus-Laus. **7.** 1728.
 Flott. **15.** 1754. **16.** 1740. 1748. 1755.
 Furunculus. **64.** 1696.

G.

(*Gamasus badius* C. L. KOCH. 1839). **3.**
 (*Gamasus halleri* G. & R. CAN. 1881). **5.**
 Garapata. **16.** 1567. 1577. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.
 Garapates. **84.** 1557. 1576. 1592. 1612.
 Great acarus. **3.** 1752.
 Great fly louse. **3.** 1752.
 Greenish white Acarus of the lime-tree. **31.** 1752.
 Gregareous mushroom acarus. **88.** 1752.
 Grey rough earth acarus. **85.** 1752.
 Grünlicht-weisse Lindenlaus. **31.** 1758.

H.

Hand-worm (Eng.). **84.** 1664. 1667. 1677.
 Harvest-bug. **44.** 1753.
 Hautwurm. **84.** 1758.
 Herbstrosenwürmlein. **31.** 1758.
 Hochrothe Erd-Milbe. **52.** 1749.
 Holly-oak acarus. **32.** 1752.
 Holtz-Bock. **15.** 1724. 1736. **16.** 1724. 1736.
 Holtzbock. **16.** 1567. 1577. 1602. 1618. 1623. 1634. 1638. 1644.
 1658.
 Holzbock. **16.** 1740.
 Hond-luis. **16.** 1682.
 Hondtsluijs. **16.** 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.
 Hontluys. **16.** 1567. 1577.
 Hout-luys. **18.** 1754. 1756.
 Hunde-Laus. **15.** 1724. 1736. **16.** 1724. 1736.
 Hundlaus. **15.** 1758. **16.** 1748.
 Hunds-Laus. **15.** 1724. 1736. **16.** 1724. 1736.
 Hundslaus **15.** 1758. **16.** 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. 1740.
 1758.

P. *Onomatologie.*

- Hunds-Mücke. **16.** 1696. 1708.
 Hundsslaus. **16.** 1567. 1577.
 (*Hydrachna extendens* O. F. MÜLL. 1776). **54.**
 (*Hydrachna fuscata* HERM. 1804). **60.**
 (*Hydrachna geographica* O. F. MÜLL. 1776). **56.**
 (*Hydrachna globosus* DE GEER 1778). **53.** 1746.
 (*Hydrachnidae*). p. 144; Larva. p. 145.
 (*Hypopus feroniarum* DUF. 1839). **75.**
 (*Hypopus granulatus* DUJ. 1849). **74.**

I.

- Insect (Eng.). **28.** 1665. 1667. **35.** 1753. **77.** 1743.
 Insect (Ned.). **35.** 1756.
 Insecte. **75.** 1707. **84.** 1742. 1745.
 Insecte des limaçons. **42.** 1710.
 Insect of the itch, **84.** 1746.
 Insect on snails. **42.** 1746.
 Insectulum. **69.** 1691. 1699. 1703. 1709.
 Insectum. **34.** 1673. **64.** 1709. **69.** 1691. 1734. **84.** 1735. 1751.
 1557.
 Insectum anonimum. **38.** 1691. 1699. 1703. 1709.
 Insectum casei. **64.** 1699. 1703.
 Insekt (Dui.). **35.** 1754.
 Insekten-Milbe, **1.** 1749.
 Itch-acarus. **84.** 1752.
 (*Ixodes annulatus* SAY 1821). **25.**
 (*Ixodes canisuga* JOHNST. 1849). **14.**
 (*Ixodes hexagonus* LEACH 1815). **15.**
 (*Ixodes leachii* AUD. 1827). **25.**

J.

- Jatebucu. **22.** 1648. 1658.
 Junge Kefer-Laas. **5.** 1722.

K.

- Kaasmijt. **64.** 1744.
 Käse-Made. **64.** 1756.

P. *Onomatologie.*

- Käs-Milbe. **64.** 1749.
 Käswurm. **64.** 1758.
 Käszmülbe. **64.** 1687. **66.** 1687.
 Kefer-Laus. p. 41. 1722. 1736. **10.** 1722. 1736. **12.** 1722. 1736.
 1738. 1740. 1758.
 Keferlein. **87.** 1734.
 Kláda. **84.** 1748. 1755.
 Kládmask. **84.** 1740.
 Klaomask. **84.** 1754.
 Kleine roode spin. **45.** 1744.
 Kleine rothe Spinne **45.** 1756.
 Kleine rothe Wasserspinne, **57.** 1730. 1749.
 Kleine rothe Wasserspinne mit hellrothem Kreuz. **61.** 1749.
 Kleine rothe Wasserspinne mit schwarzen Zierathen. **56.** 1749.
 Kleine sammetrothe Erdspinne. **52.** 1749.
 Kleiner Steinwurm. **90.** 1758.
 Kleines Baumwürmlein. **28.** 1758.
 Kleines Insect. **84.** 1756.
 Kleine Weidenrosenlaus. **40.** 1758.
 Klein insect. **84.** 1744.
 Knotty legged acarus. **86.** 1752.
 Kootus. **16.** 1660.
 Κόροτος. **16.** 400. 1548. 1557. 1634. 1653. 1657. 1658. 1665.
 1718. 1757.
 Kräutermilbe. **31.** 1749.
 Κρότον. **16.** 400. 1648.
 Κρότων. **16.** 350 v. C. 100. 150. 200. 250. 400. 890. 950. 1180.
 1534. 1548. 1557. 1567. 1577. 1634. 1653. 1657. 1658.
 1663. 1665. 1667. 1675. 1677. 1692. 1717. 1718. 1757.
17. 350 v. C.
 Krotoon. **16.** 1660.
 Κρότος. **16.** 400.
 Κρόττον. **16.** 400.
 Κυναμία. **16.** 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757.
 Κυνάμια. **16.** 850 v. C. 230.
 Kunomia. **16.** 1660.
 Κυνόμια. **16.** 170.
 Κυνομία. **16.** 1548. 1557. 1567.

P. *Onomatologie.*

Κυνομύια. **16.** 1577.

Κυνοραίστης. **16.** 850 v. C. 100. 890. 1534.

Κυνοραιστής. **16.** 100. 890. 1534. 1667. 1668. 1677.

Κυνοραϊστής. **16.** 350 v. C. 400. 950. 1548. 1557. 1567. 1577.

Κυνοραίστης **16.** 280 v. C.

Κυνορραίστης. **16.** 400.

Κυνορραιστής. **16.** 1180. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757.

Κυωνορραιστής. **16.** 1634. 1658.

L.

(*Laelaps laevis* MICH. 1891). **4.**

Lagas. **16.** 1619.

Lagastus. **16.** 1619.

Lancinasta **16.** 1619. 1667. 1677.

Laufende Käferlaus. **1.** 1748.

Lauffende Käferlaus. **1.** 1758.

Lauffende Kefer-Laus. **1.** 1722. 1736. 1740.

Laus. **1.** 1738. 1740. 1758. **49.** 1754. **64.** 1753. 1756. **69.**
1756. **76.** 1753. **77.** 1753. 1756. **84.** 1735. 1738. 1740.
1758.

Laus am Leuen. **26.** 1756.

Laus an Ameisen. **4.** 1756.

Laus an dem Tiger. **23.** 1756.

Laus an den Canarien-Vögeln. **6.** 1722. 1736.

Laus an der Henne. **6.** 1756.

Laus an der Starre. **78.** 1756.

Laus an der Turteltaube. **6.** 1756.

Laus an einem fliegenden Käfergen. **1.** 1690.

Laus an Kefern. **1.** 1756.

Laus an Rösskefern. **1.** 1756.

Laus an Schnecken. **42.** 1756.

Laus an Thräner und Hummlen. **1.** 1756.

Laus auf den grossen Maisen. **82.** 1730.

Laus auf den Wasser-Wantzen. **57.** 1728.

Laus der Wasser Wantzen. **57.** 1738. 1740. 1758.

Laus des Lauss-Käffers. **1.** 1754.

Laus einer Fledermaus. **7.** 1754.

P. *Onomatologie.*

- Lauss vom Specht. **81.** 1734.
 Lebendige seur. **84.** 1630. 1660.
 Little black garden acarus. **2.** 1752.
 Little insect. **84.** 1743. 1744. 1754.
 Little red spider. **45.** 1743. 1744. 1754.
 Little scarlet spider. **52.** 1752.
 Louse. **1.** 1658. **49.** 1746. 1753. **64.** 1743. 1744. 1753. 1754.
69. 1743. 1744. 1754. **76.** 1753. **77.** 1743. 1744. 1746.
 1753. 1754. **84.** 1735.
 Louse of the bat. **7.** 1753.
 Louse of the beetle. **1.** 1752.
 Louse of the chafinch. **80.** 1746.
 Louse of the lousy beetle. **1.** 1743. 1744. 1754.
 Louse of the starling. **78.** 1746. 1752.
 Louse of the tame hen. **6.** 1736.
 Louse of the turtle. **6.** 1736.
 Louse of the wild goat. **16.** 1736.
 Louse of the wood-pecker. **81.** 1746.
 Louse on ants. **4.** 1743. 1744. 1746. 1754. **9.** 1746.
 Louse on beetles. **1.** 1746.
 Louse on drugs. **64.** 1743.
 Louse on dried flesh. **69.** 1743.
 Louse on fleas. **64.** 1743.
 Louse on humble bees. **1.** 1743. 1744. 1746. 1754.
 Louse on *Scarabeus pediculosus*. **1.** 1702.
 Louse on snails. **42.** 1743. 1744. 1754.
 Louse on the hen. **6.** 1743. 1744. 1754.
 Louse on the lion. **26.** 1743. 1744. 1754.
 Louse on the starling. **78.** 1743. 1744. 1754.
 Louse on the tiger. **23.** 1743. 1744. 1754.
 Louse on the turtle-dove. **6.** 1743. 1744. 1754.
 Louse upon fleas. **64.** 1664.
 Lowse. **84.** 1735.
 Luis. **49.** 1756. **64.** 1744. 1756. **69.** 1744. **76.** 1756. **77.** 1744.
 1756. **84.** 1680. 1735.
 Luis op de hen. **6.** 1744.
 Luis op de hommels. **1.** 1744.
 Luis op den leeuw. **26.** 1744.

P. *Onomatologie*.

- Luis op den spreekw. **78**. 1744.
 Luis op den tyger. **23**. 1744.
 Luis op de tortelduif, **6**. 1744.
 Luis op mieren. **4**. 1744.
 Luis op slakken. **42**. 1744.
 Luis van de gekokerde vlieg. **1**. 1688.
 Luis van de luizige tor. **1**. 1744.
 Luis van den vledermuis. **7**. 1756.
 Luis van een vliegend torretje. **1**. 1688.

M.

- Made (Dui.) (genus). p. 9. 1756.
 Made (Dui.). **34**. 1756. **64** (lees **65**). 1690 Collectanea. **64**.
 1690 Schauplatz. 1734. 1756. **67**. 1756. **69**. 1756. **70**.
 1756. **71**. 1734. 1746.
 Made im Habermählstaub. **66**. 1756.
 Made in Malz. **66**. 1756.
 Mahl. **64**. 1748. 1754. 1755.
 Marginated-sided stone acarus. **90**. 1752.
 Mehlwurm. **64**. 1748. 1758.
 Meyt. **71**. 1717. **84**. 1735.
 Miete. **64**. 1696.
 Milbe (genus). p. 8. 1749. 1756.
 Milbe. **64**. 1734. **67**. 1756. **84**. 1630.
 Milbe in der Erde. **65**. 1749.
 Mite (Eng.), beschouwingen over het ontstaan der soorten.
 p. 5.
 Mite (Eng.) (genus). p. 5. 1665. 1667. 1745. 1746.
 Mite (Eng.). **1**. 1664. **28**. 1665. 1667. **34**. 1664. 1743. 1744.
 1754. **35**. 1696. **64**. 1664. 1667. 1668. 1696. 1712. 1736.
 1738. 1742. 1746. **65**. 1667. 1668. 1677. **66**. 1664. 1703.
 1736. 1746. **67**. 1743. 1744. 1746. **69**. 1696. 1703. 1712.
 1742. 1746. **70**. 1712. 1743. 1744. 1754. **71**. 1667. 1668.
 1696. 1743. 1744. 1754. **84**. 1634. 1705. **86**. 1667. 1668.
 1677.
 Mite (Fra.). **3**. 1730. **34**. 1755. **39**. 1754. **64**. 1682. 1685. 1725.
67. 1754. **70**. 1754. **71**. 1754. **83**. 1733.

P. *Onomatologie.*

- Mite amongst figs. **66.** 1664.
 Mite à pinces. **44.** 1733.
 Mite dans les poussières de dreche. **66.** 1754.
 Mite dans les poussières de gruau d'avoine. **66.** 1754.
 Mite de fromage. **64.** 1754. **66.** 1754.
 Mite de serin. **6.** 1754.
 Mite des fromages raffinés. **71.** 1733.
 Mite des serins. **6.** 1733.
 Mite in cheese. **Tyr.** (p. 162) 1664. 1665. 1667. **64.** 1658.
 1664. 1665. 1667. **66.** 1665. 1667. 1745. 1746. **67.** 1746.
 Mite in corn. **64.** 1665. 1667.
 Mite in dead wood. **65.** 1658.
 Mite in flowers. **64.** 1696.
 Mite in jujubes. **67.** 1664.
 Mite in malt-dust. **66.** 1664. 1743. 1744. 1754.
 Mite in meal. **64.** 1665. 1667.
 Mite in musty barrels. **71.** 1665.
 Mite in musty leather. **69.** 1665. 1667.
 Mite in oatmeal-dust. **64.** 1664. **66.** 1743. 1744. 1754.
 Mite in sebesten's. **67.** 1664.
 Mite in seeds. **64.** 1665. 1667.
 Mite of humble-bees. **1.** 1664.
 Mite of old wax. **71.** 1658.
 Mite on seeds. **64.** 1696.
 Mite sur les limas de cave. **42.** 1754.
 Mite vagabonde. **64.** 1754. **66.** 1754. **69.** 1754. **86.** 1754.
 Miton. **64.** 1622.
 Mitte. **64.** 1622. **69.** 1718. **74.** 1730.
 Mitte de fromage. **64.** 1718.
 Mitte des poires. **64.** 1718.
 Mitte des pommes. **64.** 1718.
 Mitton. **64.** 1622.
 Mölbè. **6.** 1657. **64.** 1657. **71.** 1657.
 Morpion **16.** 1619. 1648.
 Moscha canina. **16.** 1664.
 Mouche **16.** 1742. 1745.
 Mouche de chien. **16.** 1657.
 Mousche de chien. **16.** 1577.

P. *Onomatologie.*

- Musca. **16.** 75 v. C. 50. 1735.
 Musca canina. **16.** p. 51. p. 52. p. 53. 1260. 1478. 1479. 1519.
 1548. 1557. 1651. 1654. 1664.
 Mushroom yellow acarus. **39.** 1752.
 Myt. **34.** 1744. **35.** 1697. **64.** 1684. 1690. 1693. 1715. **67.** 1794.
69. 1694. **70.** 1744. **71.** 1697. 1744.
 Mijt (genus). p. 6. 1694.
 Mijt. **Tyr.** p. 162. 1664. 1696. 1697. 1718. **64.** 1695. 1697. **67.**
 1695. **69.** 1695. 1697.
 Mijt in de kaas. **64.** 1688.
 Mijt in haveren-gort-stof. **66.** 1744.
 Mijt in kaas. **64** (lees **65**) 1680.
 Mijt in mout-stof. **66.** 1744.
 Mijtken. **Tyr.** (p. 162) 1669. **64.** 1669.
 Mijt uit meel. **67.** 1694.
 Mijt van gerookt vlees. **67.** 1694.
 Mijt van zaden. **64.** 1697.

N.

- (*Nesaea brevipes* NEUMANN 1880). **58.**
 (*Nesaea carnea* C. L. KOCH 1836). **59.**
 (*Nesaea rufo* C. L. KOCH 1835). **61.**
 (*Notaspis bipilis* HERM. 1804). **87.**
 (*Notaspis marginatus* C. L. KOCH 1839). **11.**

O.

- Ochsenlaus. **16.** 1753.
 Omzwervende myt. **86.** 1744.
 Oogst-weegluis. **44.** 1756.

P.

- Pedecello. **84.** 1589.
 Pedescello. **84.** 1560.
 Pedesello. **84.** 1566. 1728.
 Pedicello. **84.** 1553. 1567. 1572. 1577. 1601. 1605. 1619. 1623.

P. *Onomatologie.*

1630. 1634. 1638. 1641. 1644. 1650. 1653. 1657. 1658.
 1660. 1663. 1665. 1667. 1668. 1674. 1675. 1676. 1677.
 1687. 1688. 1689. 1692. 1712. 1717. 1718. 1733. 1734.
 1735. 1741.

Pedicellus. **84.** 1557. 1576. 1592. 1602. 1612. 1618. 1722.

Pedicillo. **84.** 1728.

Pedicillus. **84.** 1508. 1633. 1539. 1547. 1566. 1606.

Pediculus. **1.** 1634. 1710. 1735. **19.** 1735. **57.** 1735. **84.** 25 v. C.
 170. 362. 420. 530. 650. 1281. 1490. 1503. 1508. 1548.
 1549. 1557. 1563. 1572. 1584. 1594. 1596. 1601. 1602.
 1605. 1607. 1608. 1611. 1618. 1619. 1630. 1641. 1650.
 1653. 1656. 1657. 1658. 1660. 1665. 1679. 1718. 1735.
 1757.

Pediculus alatarum formicarum. **4.** 1671. 1686. 1729.

Pediculus caninus L. 1758. **15.** 1754. 1758. **16.** 1746. 1758.

Pediculus capreoli **16.** 1671. 1686. 1729.

(*Pediculus cerambycinus* SCOP. 1763). **73.**

Pediculus ciliorum **84.** 362.

Pediculus farinae (sic!). **1.** 1754.

Pediculus gallinarum. **6.** 1671. 1686. 1729.

Pediculus in palpebris. **84.** 170. 650.

Pediculus insectorum coleoptorum. **1.** 1758.

Pediculus insectorum volatiliium. **1.** 1758.

Pediculus muscarum. **5.** 1727. 1730.

Pediculus non alatarum formicarum. **9.** 1671. 1686. 1729.

Pediculus ovinus **16.** 1758.

Pediculus palpebrae. **84.** 1240.

Pediculus palpebrarum. **84.** 25 v. C. 170. 350. 362. 420. 530.

Pediculus pari L. 1758. **82.** 1758.

Pediculus ricinoides L. 1758. **21.** 1758.

Pediculus scabiei. **84.** 1735. 1740. 1747.

Pediculus scarabei. **1.** 1735. 1740. 1747. 1748. 1756. **12.** 1735.

Pediculus scarabaeorum. **1.** 1671. 1686. 1729.

Pediculus silvestris. **16.** 1250. 1486.

Pediculus subcutaneus. **84.** 1641. 1650. 1733.

Pediculus subflavus scarabaeis infestus. **1.** 1758.

Pediculus tigridis. **23.** 1671. 1686. 1729.

Pediculus turturis. **6.** 1671. 1686. 1729.

P. *Onomatologie.*

- Pediculus vespertilionis* L. 1758 (*Nycteribiidae*) p. 39.
 Pedoscello. **84.** 1281. 1490. 1549. 1553.
 Pedunculus **84.** 350. 1594. 1608.
 Pellicello. **84.** 1570. 1586. 1596. 1612. 1623. 1638. 1644. 1667.
 1677. 1687. 1692. 1712. 1716. 1717. 1730. 1733. 1739.
 1744. 1757.
 Pellicellus. **84.** 1602. 1618.
 Pellicino. **84.** 1570. 1730. 1744.
 Pelusello. **84.** 1619.
 Pessolada. **16.** 1619.
 Petite araignée rouge. **45.** 1754.
 Petite bête. **1.** 1700.
 Petite insecte. **84.** 1754.
 Φεῖρ. **1.** 350 v. C. **17.** 350 v. C. **84.** 390 v. C. 350 v. C. 240 v. C.
 100. 200. (362). 530. (1240). 1548. 1557.
 (*Phytoptus vitis* LANDOIS 1864). p. 359.
 Pidicello. **84.** 1664. 1692.
 Pidocchietto. **71.** 1733. **84.** 1567. 1577.
 Pidocchio dei scarafaggi. **1.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712.
 1741. 1751. **12.** 1751.
 Pidocchio delle formiche alate. **4.** 1668. 1674. 1687. 1688.
 1712. 1741.
 Pidocchio delle formiche senz'ale **9.** 1668. 1674. 1687. 1688.
 1712. 1741.
 Pine tree acarus. **8.** 1752.
 Piosello. **84.** 1733.
 Plactula. **84.** 1667. 1677.
 Plata. **16.** 1602. 1618. 1623. 1634. 1638. 1644. 1658.
 Plattes rauhes aschfarbiges Erdwürmlein. **85.** 1758.
 Platula. **16.** 1619.
 Pollino della gallina. **6.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.
 Pollino della tortora. **6.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.
 Pollino dello storno. **78.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.
 Pollino nel filunguello. **80.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.
 Pollino nel picchio. **81.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.
 Pond-mites (*Daphnidae* + *Cyclopidae*). p. 5. 1664. p. 144.
 1664.
 Potatoe-louse. **43.** 1743. 1746.

P. *Onomatologie.*

- Potato-louse. **43.** 1750.
 Pou. **69.** 1754. **77.** 1754. **64.** 1754. **84.** 1742. 1745.
 Pou de l'escarbot pouilleux. **1.** 1754.
 Pou des bourdons. **1.** 1742.
 Pou de serin. **6.** 1754.
 Pou de serin de canarie. **6.** 1754.
 Pou de serins de canarie. **6.** 1718.
 Pou des escarbots. **12.** 1742. 1746.
 Pou des frelons. **1.** 1710.
 Pou des limaces. **42.** 1754.
 Pou des limaçons. **42.** 1710.
 Pou des mouches. **76.** 1707. 1708. 1710.
 Pou des poules. **6.** 1718.
 Pou des scarabés. **1.** 1710.
 Pou de serins de canaries. **6.** 1718.
 Pous des serins de canaries. **6.** 1718.
 Pou du lion. **26.** 1754.
 Pou sur la poule. **6.** 1754.
 Pou sur la tourterelle. **6.** 1754.
 Pou sur les escarbots. **1.** 1742. 1745.
 Pou sur les fourmis. **4.** 1754.
 Pou sur les grosses abeilles. **1.** 1754.
 Pou sur les punaises aquatiques. **57.** 1742. 1745.
 Pou sur le tigre. **23.** 1754.
 Pou sur l'étourneau. **78.** 1754.
 Poux. **72.** 1742.
 Poux des abeilles perce-bois. **73.** 1742.
 Poux des poux. **64.** 1718.
 Poux sur les bourdons. **72.** 1742.
 Pricinus. **16.** 1733.
 Puce de la puce. **64.** 1718.
 Puce de l'étourneau **78.** 1754.
 Pulex capreoli. **16.** 1671. 1686. 1729.
 Pulex gallinae. **6.** 1671. 1686. 1729.
 Pulex in fringilla. **80.** 1671. 1686. 1729.
 Pulex in pico Martio. **81.** 1671. 1686. 1729.
 Pulex leonis. **26.** 1671. 1686. 1729.
 Pulex muscarum. **5.** 1727. 1730.

P. *Onomatologie.*

- Pulex sturni. **78.** 1671. 1686. 1729. 1748. 1754. 1756. 1758.
 Pulex tigridis. **23.** 1671. 1686. 1729.
 Pulex turturis. **6.** 1671. 1686. 1729.
 Purpur-rothe Erd-Spinne. **46.** 1730.
 Purpurrothe Spinne. **52.** 1740.

Q.

- Qwalster. **52.** 1740. 1748. 1755.

R.

- Raistes. **16.** 1660.
 Recinus. **16.** 1677.
 Red distended tree-acarus. **28.** 1752.
 Redivius. **16.** 1619. 1664.
 Redivivus. **16.** 50. 1548. 1664.
 Redivus. **16.** 50. 1503. 1602. 1618. 1619. 1623. 1638. 1644.
 Red land acarus with a depressed body. **52.** 1752.
 Red louse. **49.** 1743. 1744. 1746. 1754.
 Red mite. **49.** 1664. 1746.
 Red stone acarus with long antennae. **36.** 1752.
 Reduvia. **16.** 60.
 Reduvius MOUFET 1634 = *Melophagus ovinus*. p. 65.
 Reduvius. **16.** 1634. 1653. 1657. 1658. 1664. 1665. 1718. 1748.
 1754. 1756. 1757. 1758.
 Red water acarus with a depressed body. **53.** 1752.
 Red-worm. **43.** 1743. 1746.
 Reitlaus. **84.** 1756.
 Reitleis. **84.** 1689. 1708.
 Reitleus. **84.** 1717.
 Reitleuss. **84.** 1735. 1754.
 Reitlies. **84.** 1657. 1682. 1685. 1697. 1708. 1716. 1722. 1733.
 1736. 1751.
 Reitlieszchen. **84.** 1695.
 Reitlis. **84.** 1650. 1657. 1670.
 Rendivus. **16.** 1665.
 Reud-Laus. **84.** 1740.

P. *Onomatologie.*

- Rezno. **16.** 1567. 1577. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.
 'Ραισθης. **16.** 1634. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718. 1757.
 Rhaistes. **16.** 1492. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.
 (*Rhipicephalus armatus* Pocock 1900). **26.**
 Riccino. **16.** 1733.
 Ricinus. **15.** 1667. 1710. **16.** 200 v. C. 75 v. C. 50. 60. 250. 1250.
 1486. 1503. 1548. 1557. 1567. 1576. 1577. 1585. 1592.
 1594. 1597. 1600. 1602. 1612. 1618. 1619. 1623. 1634.
 1638. 1643. 1644. 1648. 1653. 1657. 1658. 1660. 1663.
 1664. 1665. 1667. 1668. 1675. 1677. 1690. 1691. 1692.
 1696. 1699. 1705. 1708. 1710. 1717. 1718. 1728. 1735.
 1740. 1742. 1744. 1745. 1747. 1748. 1754. 1756. 1757.
24. 1710. **84.** 1717. 1735. 1754. 1756.
 Ricinus americanus. **22.** 1658.
 Ricinus caninus. **15.** 1754. 1758. **16.** 1710. 1746. 1758.
 Ricinus secundus. **15.** 1710. 1736. 1741. 1743.
 Ricinus the Tick RAY 1705 = *Melophagos ovinus*. p. 72.
 Röhliche Muckenlaus. **76.** 1758.
 Roode luis. **49.** 1744.
 Rothe Felsenlaus mit langen Fühlhörnern. **36.** 1758.
 Rothe Laus. **49.** 1756.
 Rothes Fliegenwürmlein. **55.** 1758.
 Rothe Weidespinne mit braunem Rücken. **29.** 1758.

S.

- Säur. **84.** 1708.
 (*Sarcoptes canis* GURLT 1837). p. 342.
 (*Sarcoptes cati* HERING 1838). p. 347.
 (*Sarcoptes dromedarii* GERV. 1841). p. 345.
 (*Sarcoptes equi* GERL. 1857). p. 342.
 (*Sarcoptes gallarum tiliae* TURPIN 1835). **91.**
 (*Sarcoptes ovis* ROBIN 1860). p. 346.
 (*Sarcoptes suis* GERL. 1857). p. 344.
 Saur. **84.** 1697. 1736. 1756.
 Scarabaeus scabiei. (sic!) **84.** 1754.
 Scarlet-tree mite. **28.** 1752.
 Scarlet water mite. **53.** 1752.

P. *Onomatologie.*

- Schaaflaus. **16.** 1748.
 Schaar laken roode aard-spinneken. **52.** 1688.
 Schaflaus. **16.** 1758.
 Scharlach-Erd-Spinne. **52.** 1690.
 Scharlach-rothe Erd-Spinne. **52.** 1690. 1758.
 Schar-laken aard-spin. **52.** 1688.
 Schnelles Schwammwürmlein. **39.** 1758.
 Schöne hochrothe Wasser-Milbe. **53.** 1749.
 Schwarzes Zweigenwürmlein. **86.** 1758.
 Sciro. **84.** 1660. 1757.
 Scirrho. **84.** 1563. 1584. 1586. 1596. 1606.
 Scirro. **84.** 1586. 1596. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644. 1667.
 1677.
 Scirus. **84.** 1557. 1576. 1592. 1602. 1612. 1618. 1623. 1634. 1638.
 1644. 1653. 1657. 1658. 1665. 1718.
 (*Scutacarus femoris* GROS 1845). **27.**
 Sea acarus. **63.** 1752.
 Secca. **16.** 1664.
 Seed-tick. **18.** 1754. 1756. **25.** 1743. 1746.
 Seir. **84.** 1722.
 Seur. **84.** 1585. 1630. 1634. 1660. 1682. 1689. 1690. 1697. 1703.
 1708. 1717. 1722. 1735. 1754.
 Sheep. titk. **15.** 1752.
 Siere. **84.** 1567. 1577.
 Sierken. **Tyr.** (p. 162) 1669. **64.** 1669. **84.** 1567. 1577.
 Sir. **84.** 1689. 1703. 1717. 1735. 1740. 1754. 1756.
 Siro. **84.** 1513. 1516. 1570. 1602. 1607. 1608. 1619. 1631. 1641.
 1650. 1652. 1656. 1660. 1661. 1670. 1676. 1679. 1680.
 1682. 1686. 1687. 1689. 1691. 1695. 1697. 1699. 1701.
 1703. 1708. 1709. 1716. 1717. 1719. 1722. 1723. 1724.
 1729. 1731. 1733. 1735. 1736. 1740. 1741. 1751. 1753.
 1754. 1756.
 Skoggs-loss. **18.** 1754.
 Skogs-löss. **18.** 1756.
 Skogs-lus. **18.** 1754. 1756.
 Σκόληξ. **51.** 350 v. C.
 Σκόληξ ἐπιδέρμιδος. **84.** 1622. 1652.
 Snebelcza. **84.** 1155.

P. *Onomatologie.*

- Snebelza. **84.** 1533. 1544.
 Snevelzen. **84.** 1250.
 Soabat. (plur.: soāb) **84.** 1140.
 Sor (plur.: soren; corrupt.: sotim). **84.** 1533. 1544.
 Spinnekop. **52.** 1688.
 Ssoabe (plur.: ssoāb). **84.** 1140.
 Staarenlaus. **78.** 1758.
 Stone-mite. **36.** 1752.
 Šu'āba(t). **84.** 1140.
 Sühr. **84.** 1618. 1652.
 Suehr. **84.** 1650.
 Sür. **84.** 1456. 1602. 1608. 1622. 1652.
 Suer. **84.** 1155.
 Sur. **84.** 1155. 1250. (plur.: süren; corrupt.: surim 1533. 1544)
 1631. 1652.
 Surio. **84.** 1250.
 Suro. **84.** 1250.
 Syr. **84.** 1660.
 Syro. **84.** 1363. 1560. 1566. 1585. 1586. 1589. 1593. 1594.
 1597. 1600. 1605. 1622. 1634. 1652. 1653. 1656. 1657.
 1658. 1665. 1667. 1668. 1677. 1688. 1690. 1691. 1699.
 1705. 1708. 1710. 1716. 1717. 1718. 1735. 1757.
 Sijr. **84.** 1660.

T.

- Taca. **16.** 1634. 1653. 1657. 1658. 1660. 1665. 1718. 1757.
 Täckē. **13.** 1724. 1736. **14.** 1724. 1736. **15.** 1724. 1736. **16.**
 1724. 1736.
 Tainct. **52.** 1646. 1650. 1664. 1666. 1772.
 Taint. **52.** 1710.
 Taka. **16.** 1660.
 Tant. **52.** 1678. 1681. 1701. 1710. 1758.
 Tarlo. Tyr. (p. 162) 1687. **64.** 1686. 1687. 1712. **69.** 1687. 1712.
71. 1687. 1712.
 Teecke. **16.** 1667. 1677.
 Teredo. **69.** 1692. **71.** 1692. **76.** 1696. **84.** 1577. 1622. 1652.
 1664. 1692.

P. *Onomatologie.*

- (Tetranychus carpini* OUDMS. 1915). **30**.
(Tetranychus ludeni ZACHER 1916). **33**.
 Thiergen. **16**. 1690.
 Thierlein. **35**. 1754. **84**. 1756.
 Thique. **16**. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.
 Tic. **16**. 1667. 1677.
 Tick. **16**. 1703. 1710. 1742. **18**. 1754.
 Tik. **16**. 1667. 1677. **18**. 1756.
 Tinea. **76**. 1696.
 Tique. **16**. 1667. 1677. 1733. 1744. 1756.
 Tortoise. **49**. 1664.
 Τριβήκτιον. **16**. 170 v. C. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.
(Trombidium gigas TRT. 1894). **48**.
(Trombidium purpureum C. L. KOCH 1837). **46**.
(Trombidium pusillum HERM. 1804). **44**.
(Trombidium sericeum SAY 1821). **50**.
(Trombidium sylvaticum C. L. KOCH 1836). **45**.
(Trombidium trigonum HERM. 1804). **51**.
(Tyroglyphidae). p. 162.
(Tyroglyphus casei OUDMS. 1910). **67**.
(Tyroglyphus heterocomus MICH. 1903). **68**.

U.

- Ungeziefer. **76**. 1734.
(Uropodidae). p. 41.

V.

- Variegated stone acarus. **62**. 1752.
 Ver. **91**. 1737.
 Vermiculus. **6**. 1634. 1637. 1639. 1643. **51**. 1602. 1618. 1623.
 1638. 1644. **64**. 1602. 1608. 1656. **71**. 1656. 1665. **84**. 350.
 1250. 1566. 1656. 1673. 1674. 1704. 1711. 1728. 1734.
 Vermis. **16**. 1686. **51**. 1619. **64**. 1658. 1665. 1692. **69**. 1685. **71**.
 1658. 1665. 1670. 1671. 1685. 1696. **84**. 350. 1508. 1686.
 1704.
 Vermis casei. **64**. 1699. 1703.

P. *Onomatologie.*

- Vermis in caseo. **64.** 1671. 1691. 1699.
 Vermis in lacte. **71.** 1691. 1699.
 Vermis in lacticinio. **71.** 1691.
 Vermis in larido veteri. **69.** 1670.
 Vermis in urinam. **69.** 1676.
 Vermis tigridis. **23.** 1671. 1686. 1729.
 Vermo nel formaggio secco. **69.** 1687.
 Very small fly louse. **76.** 1752.

W.

- Waldlaus. **18.** 1756.
 Wandering mite. **69.** 1743. 1744. 1754. **86.** 1743. 1744. 1745.
 1746. 1754.
 Wandrende Made. **69.** 1756. **86.** 1756.
 Wandring mite. **86.** 1665. 1667.
 Wasser-Milbe. **60.** 1749.
 Wasserspinne. **Hydr.** (p. 146). 1756. **53.** 1753. **58.** 1753. **59.** 1753.
 Wasser-Spinnen. **Hydr.** (p. 146) 1756.
 Water-Spiders. **Hydr.** (p. 145). 1743. 1744. 1754.
 Water-Spinnen. **Hydr.** (p. 146). 1744.
 Wheale-worme. **84.** 1634. 1658.
 Wheal-worm. **84.** 1664. 1667. 1677.
 Whey-worm. **84.** 1664.
 Wood-luys. **18.** 1754. 1756.
 Wood-mite (*Clothilla pulsatoria*). p. 5. 1664.
 Woodteek. **16.** 1634. 1658. 1667. 1668. 1677.
 Wood-tick. **16.** 1703.
 Worm (Eng.). **84.** 1703.
 Worm (Ned.). **64.** 1682. **71.** 1682. **84.** 1682.
 Würmerchen. **1.** 1753.
 Würmlein. **27.** 1758.
 Wurm. **69.** 1734. **84.** 1748.

Z.

- Zack. **16.** 1567. 1577. 1602. 1618. 1623. 1638. 1644.
 Zäcke. **13.** 1724. 1736. **14.** 1724. 1736. **15.** 1724. 1736. **16.**
 1630. 1660. 1724. 1736.

P. Onomatologie.

Zecca. **16.** 1634. 1658.

Zecca. **16.** 1557. 1612. 1623. 1664.

Zecca del capriolo. **16.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.

Zecca del capriuolo. **16.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.

Zecca della gallina. **6.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.

Zecca della tigre. **23.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.

Zecca della tortora. **6.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.

Zecca del leone. **26.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.

Zecca del tigre. **23.** 1668. 1674. 1687. 1688. 1712. 1741.

Zier. **84.** 1615. 1627. 1649.

Q.

DETERMINEERTABEL.

Bij de samenstelling van deze determineertabel heb ik zoo-
veel mogelijk gebruik gemaakt van de gegevens, uit de vóór
1759 gepubliceerde beschrijvingen en afbeeldingen. N°. 89
is, als nomen nudum, er niet in opgenomen.

1a.	Alle coxae zijn bewegelijk aan het idiosoma gehecht; de coxae I zijn min of meer cylindrisch, staan ver van elkander en zijn naar voren gericht; de coxae II—IV zijn ongeveer even lang, breed en dik, en zijn meer zijdwarts gericht; de aars is ventraal (Hiertoe behooren N°. 1—6, 8 en 9)	2
1b.	Alle coxae zijn bewegelijk aan het idiosoma gehecht; de coxae I zijn $1\frac{1}{2}$ —2 × langer dan breed, plat, raken elkander met hun proximalen binnenhoek, maken een scherpen hoek met elkander, zijn naar voren gericht en klemmen het kleine gnathosoma tusschen zich. De coxae II—IV zijn bolvormig. Het idiosoma is kort-ovaal, of rond, lensvormig, òf boven konvex, onder plat, glanzend. De aars is ventraal. (N°. 10—12)	5
1c.	Alle coxae zijn onbewegelijk met het idiosoma verbonden; de aars is ventraal, terminaal, of dorsaal. (N°. 7, 13—88, 90, 91)	6
2a.	(Zie 1a). De rug is bedekt door 2 schilden (N°. 1 en 8)	3
2b.	De rug is bedekt door 1 (soms week) schild (N°. 2—6 en 9)	4
3a.	(Zie 2a). Het scutum dorsale posticum is ongeveer driehoekig en alzijdig door weeke huid omringd. 1. <i>Acarus coleoptratorum</i> L. 1758. Nympha II.	
3b.	De beide scuta raken elkander over de volle breedte aan. Achter op het scutum dorsale posticum 2	

Determineertabel.

- korte „cornicula”. **8.** *Acarus aphidioides* L. 1758.
- 4a. (Zie 2b). Idiosoma smal-ovaal, donker-kastanjebruin, glanzend; de soort leeft onder steenen, enz. **2.** *Acarus crassipes* L. 1758.
- 4b. Idiosoma breed-ovaal, kastanjebruin, glanzend; de soort leeft op vliegen. **3.** (*Gamasus badius* C. L. KOCH 1839).
- 4c. Idiosoma ovaal, licht-kastanjebruin, glanzend; de soort leeft op mieren. **4.** (*Laelaps laevis* MICH. 1891).
- 4d. Idiosoma bijna rond, iets breeder dan lang, bruin; de soort leeft op mieren. **9.** (*Antennophorus uhlmanni* HALLER 1877).
- 4e. Idiosoma langwerpig, bleek, door bloedzuigen meestal zwartbruin, of bloedrood, behaard; de soort leeft op tortelduiven, hoenders, kanarievogels. **6.** (*Acarus gallinae* DE GEER 1778).
- 4f. Idiosoma zeer klein, ovaal, achter wat stomp, bleek, bijna onbehaard; de soort leeft op *Geotrupini*. **5.** (*Gamasus halleri* G. & R. CANESTRINI 1881).
- 5a. (Zie 1b). Idiosoma dorsaal met vele putjes. **10.** (*Cryptostoma tarsale* ROB. DESV. 1839).
- 5b. Geen putjes; de haren staan als borstels overeind, aan den rand stralend. **11.** (*Notaspis marginatus* C. L. KOCH 1839).
- 5c. Geen putjes; de haren uiterst klein. **12.** (*Discopoma romana* G. & R. CAN. 1882).
- 6a. (1c). Idiosoma wormvormig, uiterst klein; slechts de voorste 4 pooten zijn aanwezig; de soort leeft in gallen op bladen van *Tilia*. **91.** (*Sarcoptes gallarum tiliae* TURPIN 1835).
- 6b. Idiosoma niet wormvormig; zes tot 8 pooten; de dieren leven niet in gallen (N° 7, 13—88, 90) . . . 7
- 7a. (Zie 6b). Er zijn slechts 6 pooten; diertjes bloedrood (N°. 43, 44, 49, 51, 55 en de larven van 57) . . . 8
- 7b. Er zijn 8 pooten (N°. 7, 13—42, 45—48, 50, 52—54, 56—88, 90) 9
- 8a. (Zie 7a). Leeft in Amerika op menschen **43.** *Acarus batatas* L. 1758.

Determineertabel.

- 8b. Leeft in Europa op menschen. **44.** (*Trombidium pusillum* HERM. 1804).
- 8c. Leeft in Europa op *Araneae*. **49.** (*Acarus parasiticus* DE GEER 1778).
- 8d. Leeft in Europa op *Locustidae*. **51.** (*Trombidium trigonum* HERM. 1804).
- 8e. Leeft in Europa op *Culicidae*. **55.** *Acarus gymnopteriorum* L. 1758.
- 8f. Leeft in Europa op *Ranatra* en *Nepa*. Larven van **57.** (*Acarus globosus* DE GEER 1778).
- 9a. (Zie 7b). De 8 coxae zijn alle afzonderlijk geplaatst, raken elkander niet, of nauwelijks aan (N°. 7, 13—26) 10
- 9b. Coxae I en II links, respectvelijk I en II rechts, III en IV links, en III en IV rechts, zijn saamgegroeid. Er zijn dus 4 dubbel-coxaalplaten. De grens tusschen de coxae I en II, resp. III en IV is steeds duidelijk; de grenzen proximaal (of mediaan) daarentegen zijn wel eens onduidelijk (N°. 28—42, 45—48, 50, 52—54, 56—63, 81—83) 22
- 9c. De 4 coxae I en II zijn saamgegroeid, zoo ook coxae III en IV links en de coxae III en IV rechts. De grens tusschen de coxae I en I, resp. I en II, en III en IV is duidelijk; de grenzen proximaal (of mediaan) daarentegen zijn meestal onduidelijk. (N°. 64—71, 78—80, 84) 44
- 9d. Coxae I—IV links, resp. I—IV rechts, zijn saamgegroeid. De grenzen van alle coxae zijn scherp. (N°. 87, 88) 55
- 9e. Alle coxae saamgegroeid, soms een hoefijzer, soms ééne plaat vormend. De grenzen tusschen de coxae onderling is soms duidelijk, soms niet (N°. 27, 72—77, 85, 86, 90).
- 10a. (Zie 9a). De coxae straalsgewijs om eene centrale plaat gerangschikt, daardoor ongeveer driehoekig, of trapezoidaal. Coxae I klemmen het kleine gnathosoma tusschen zich. Anus terminaal. Midden op den rug een schilde. **7.** (*Acarus vespertilionis* SCOP. 1763).

Determineertabel.

- 10b. De coxae links, resp. rechts, vormen ééne rij; de rijen divergeeren naar achteren; coxae I vrij van het gnathosoma; het rostrum ventraal en lateraal met achterwaarts gerichte tanden. Anus ventraal. Larvae, Nymphae en ♀ met een schildje op den voorrug; ♂ geheel of bijna geheel door een schildje gedekt (N°. 13—26) 11
- 11a. (Zie 10b). Op Indische olifanten. **20.** *Acarus elephantinus* L. 1758.
- 11b. Op andere dieren (N°. 13—19, 21—26) 12
- 12a. (Zie 11b). Eene \wedge -groeve vóór den anus (N°. 13—16) 13
- 12b. Eene \vee -groeve achter den anus (N°. 17—19, 21—26) 14
- 12c. Groeve achter den anus zeer onduidelijk. **25.** *Ixodes annulatus* SAY. 1821.
- 13a. (Zie 12a). Idiosoma blauwachtig; de soort leeft op jonge vogeltjes. **13.** (*Acarus plumbeus* PANZ. 1795).
- 13b. Idiosoma melkwit tot roomkleurig; de soort leeft op *Cotyle riparia*. **14.** (*Ixodes canisuga* JOHNST. 1849).
- 13c. Idiosoma licht- tot oranjegeel, steeds plat. De soort leeft op *Putorius*, *Canis*, *Ovis*. **15.** (*Ixodes hexagonus* LEACH 1815).
- 13d. Idiosoma nuchter: plat, bruin, met donkerbruin schild, of, volgezogen, asch- tot donker-wijnkleurig. De soort leeft op *Talpa*, *Lepus*, *Canis*, *Putorius*, *Capreolus*, *Bos*, *Ovis*, *Homo*. **16.** *Acarus reduvius* L. 1758.
- 14a. (Zie 12b). Palpen en rostrum lang (N°. 17—19, 21, 22) 15
- 14b. Palpen en rostrum kort (N°. 23, 24, 26) 20
- 15a. (Zie 14a). Weinig of niet versierd; palpleden II en III van gelijke lengte; 2 oogen; achterrand zonder of met 11 festoens; basis van het gnathosoma bijna driehoekig: \triangle (N°. 17, 17a) 16
- 15b. Versierd; palplid II 2-maal langer dan III; 11 festoens; gnathosoma-basis verschillend gevormd; (N°. 18, 19, 21, 22) 17

Determineertabel.

- 16a. (Zie 15a). Rugschildje hoogstens iets breeder dan lang, met zeer vele ongelijke puntjes; coxae I proximaal met 2 lange, scherpe sporen. **17.** *Acarus aegyptius* L. 1758.
- 16b. Rugschildje hoogstens iets langer dan breed, met weinig gelijke puntjes; coxae I proximaal met 2 stompe sporen. **17A** (*Acarus testudinis* Hass. 1762).
- 17a. (Zie 15b). Coxa I met ongelijke sporen; de externe veel langer dan de interne (N°. 18. 22) 18
- 17b. Coxae I met gelijke, of bijna gelijke sporen (N°. 19. 21) 19
- 18a. (Zie 17a). Schildje zeer donker getint; achtereinde ervan wit, bleekgeel, of rood. **18.** *Acarus americanus* L. 1758.
- 18b. Schildje bleek, met donkere vlekjes; een chitineus knobbeltje in den achter-binnenhoek van alle festoens. **22.** *Acarus sanguisugus* L. 1758.
- 19a. (Zie 17b). Onderzijde rostrum met 6 rijen tanden. **19.** (*Amblyomma dissimile* C. L. KOCH 1844).
- 19b. Idem met 8 rijen tanden. **21.** *Pediculus ricinoides* L. 1758.
- 20a. (Zie 14b). Geen oogen; onversierd; met festoens; gnathosoma-basis \square ; palpen kort, konisch; 2^e lid ervan zijdelings uitstekend. **23.** (*Ixodes leachii* AUD. 1827).
- 20b. Twee oogen; met festoens 21
- 21a. (Zie 20b). Versierd; palpen breed; gnathosoma-basis \square . **24.** (*Acarus marginata* SULZ. 1776 21
- 21b. Onversierd; palpen kort; gnathosoma-basis zeshoekig. **26.** (*Rhipicephalus armatus* POCOËK 1900).
- 22a. (Zie 9b). Leven op aarde, op planten, in huizen, in grutterswaren. (N°. 28—41, 45—48, 50, 52, 62). 23
- 22b. Leven op *Limacidae*, *Helicidae*, *Cyclostomidae*. **42.** (*Acarus limacum* SCHRK. 1871).
- 22c. Leven in water (N°. 53, 54, 56—61, 63) 39
- 22d. Leven op vogels (N°. 81—83) 43
- 23a. (Zie 22a). De diertjes dragen slechts weinige haren, of borstels (N°. 28—41) 24

Determineertabel.

- 23b. De diertjes zijn rood-fluweelig behaard; aan het eind der palpen een krachtige klauw. (N°. 45—48, 50, 52). Pooten betrekkelijk kort 34
- 23c. Het diertje is kort-, maar ruw behaard, zwartbruin met rood en wit gevlekt; aan het eind der palpen een krachtige klauw. Pooten I en IV lang en rood. **62.** *Acarus rupestris* L. 1758.
- 24a. (Zie 23a). De palpen zijn krachtig, vormen samen eenen tang (N°. 34, 35) 25
- 24b. De palpen zijn lang en dun, en horizontaal naar binnen geknikt (N°. 36, 37) 26
- 24c. De palpen zijn kort, en naar beneden gebogen (N°. 28—23, 38—41) 27
- 25a. (Zie 24a). De palpen dragen aan het eind eenen klauw en één kamhaar. **35.** (*Cheyletus doctus* BERL. 1886).
- 25b. De palpen &c., en twee kamharen. **34.** (*Acarus eruditus* SCHRANK 1781).
- 26a. (Zie 24b). Rood; leeft niet aan het zeestrand; mandibels dorsaal met 1 borstel. **36.** *Acarus longicornis* L. 1758.
- 26b. Donkerrood; leeft aan het zeestrand; mandibels dorsaal met 10—14 borstels. **37.** *Acarus littoralis* L. 1758.
- 26c. Grijs; heeft in Palaestina op rotte beschimmelde vruchten. **37A.** *Acarus citri* HASS. 1762.
- 27a. (Zie 24c). De coxae-paren I—II, en III—IV staan vóóraan, dicht bij elkander; de pooten zijn even lang, sterk behaard, straalsgewijs gericht; het idiosoma is, vooral achter de pooten, sterk gezwollen; de diertjes rennen in kronkellijnen en doen aan spinnen denken (N°. 28, 29) 28
- 27b. De coxae-paren I—II en III—IV staan ver van elkander; twee paar pooten naar voren, 2 paar naar achteren gericht (N°. 30—33, 38—41) 29
- 28a. (Zie 27a). Fraai rood, dikwijls aan de zijden donkerder. **28.** *Acarus baccharum* L. 1758.
- 28b. Strooogeel, over den rug twee donkerbruine, naar

Determineertabel.

- voren divergeerende langslijnen. **29.** *Acarus salicinus* L. 1758.
- 29a. (Zie 27b) Leven op planten, waar zij een fijn netwerk spinnen; zijn traag (N°. 30—33,) 30
- 29b. Leven op planten, op den grond, waar het vochtig is, op paddestoelen, op mos; loopen snel (N°. 38—41). 31
- 30a. (Zie 29a). Kleurloos tot geelwit; leeft op *Fagus silvatica*, *Castanea vesca*. **30.** (*Tetranychus carpini* OUDMS. 1915).
- 30b. Witgroen, groen, geel, oranje, rood (van den voorzomer naar het najaar verkleurend); leeft op *Tilia*. **31.** *Acarus telarius* L. 1758.
- 30c. Kleurloos tot geelwit, aan de zijden een groote zwarte vlek; leeft op *Malva silvestris*, *Althea rosea*. **32.** *Acarus alceae* L. 1758.
- 30d. Kleur? Leeft op planten in warme plantenkassen. **33.** (*Tetranychus ludeni* ZACHER 1916).
- 31a. (Zie 29b). Pooten I langer dan het idiosoma (N°. 38, 39). 32
- 31b. Pooten I korter dan het idiosoma (N°. 40, 41) . . . 33
- 32a. (Zie 31a). Pooten I twee tot driemaal langer dan het idiosoma. **39.** *Acarus motatorius* L. 1758.
- 32b. Pooten I anderhalf maal zoo lang als het idiosoma; pooten IV met dikke femora. **38.** (*Eupodes striola* C. L. KOCH 1836).
- 33a. (Zie 31b). Geel tot kaneelbruin; oogen rood; pooten I bijna zoo lang als het idiosoma. **40.** *Acarus croceus* L. 1758.
- 33b. Grauw; oogen bruin; pooten veel korter. **41.** *Acarus celer* HERM. 1804.
- 34a. (Zie 23b). Minstens 9 millimeter lang; tropisch (N°. 47, 48). 35
- 34b. Niet langer dan 4 millimeter; Europa. (N°. 45, 46, 50, 52.) 36
- 35a. (Zie 34a). Leeft in Amerika. **47.** *Acarus tinctorius* L. 1758.
- 35b. Leeft aan de kust van Coromandel (Indië) **48.** (*Trombidium gigas* TRT. 1894).

Determineertabel.

- 36a. (Zie 34b). Een keep aan den achterrand. **52.** *Acarus holosericeus* L. 1758.
- 36b. Geen keep aan den achterrand (N°. 45, 46, 50) . . . 37
- 37a. (Zie 36b). Idiosoma naar achteren spits toeloopend; Leeft in Amerika. **50.** (*Trombidium sericeum* SAY 1821).
- 37b. Idiosoma achter breed, stomp-rond. (N°. 45, 46) 38
- 38a. (Zie 37b). Donker-karmijnrood. **46.** (*Trombidium purpureum* C. L. KOCH 1837).
- 38b. Donkerrood; gnathosoma, propodosoma, en, daar vlak achter, een driehoekig gedeelte van het idiosoma oranje; de pooten nemen distaad in dikte toe, vooral pooten I. **45.** (*Trombidium sylvaticum* C. L. KOCH 1836).
- 39a. (Zie 22c). Leven in zoet water (N°. 53, 54, 56—61) 40
- 39b. Leeft in zeewater. **63.** *Acarus zosterae* FABR. 1779.
- 40a. (Zie 39a). Loopt, onder water, op den bodem; buiten het water wordt het diertje een vormlooze klomp. **53.** *Acarus aquaticus* L. 1758.
- 40b. Zwemmen meestal voortreffelijk; buiten het water blijven zij hunnen vorm behouden (N°. 54, 56—61) 41
- 41a. (Zie 40b). Ovaal, min of meer plat, donkerrood; pooten IV zonder zwemharen, worden bij het zwemmen niet gebruikt. **54.** (*Hydrachna extendens* MÜLL. 1776).
- 41b. Niet plat, pooten II—IV met zwemharen. (N°. 56—61) 42
- 42a. (Zie 41b). Bolrond, bijna zoo groot als eene erwt, donker-karmijn rood met zwarte versieringen. **56.** (*Hydrachna geographica* MÜLL. 1776.)
- 42b. Bolrond, rood. **57.** (*Acarus globosus* DE GEER 1778).
- 42c. Lang-ovaal, vuil doorschijnend geel, op den rug is een gele T of Y tusschen 3 zwarte vlekken; vrijlevend traag; meestal tusschen de kieuwen van *Anodonta*'s. **57.** (*Acarus ypsilophorus* BONZ. 1783).
- 42d. Ovaal, bont, wit, grauw, met zwarte vlekken. **58.** (*Nesaea brevipes* NEUM. 1880).

Determineertabel.

- 42e. Half geelwit, half roodgeel. **59.** (*Nesaea carnea* C. L. KOCH 1836).
- 42f. Licht- of okerbruin. **60.** (*Hydrachna fuscata* HERM. 1804).
- 42g. Donker getint, met helrood kruis op den rug. **61.** (*Nesaea rufa* C. L. KOCH 1835).
- 43a. (Zie 22d). Pooten III onmatig verdikt. **81.** (*Dermaleichus pici majoris* BÜCHH. 1869.)
- 43b. Alle pooten gelijk gevormd; aan het achterlijf 2 zwaardvormige verlengstukken. **83.** (*Dermaleichus picae* C. L. KOCH 1840).
- 43c. Idem; aan het achterlijf 4 lange borstels. **82.** *Pediculus pari* L. 1758.
- 44a. (Zie 9c). Idiosoma langwerpig; pooten I—IV ongeveer gelijk gevormd, gewoon, eindigen in een klauwtje (soms zeer klein!). (N°. 64—71) 45
- 44b. Idiosoma langwerpig; pooten I en II gelijk gevormd, met 2 driehoekige doorschijnende doorns, eindigen in eene zuignap; pooten IV, korter, slanker, zonder doorns, eindigen in een zuignapje; pooten III onmatig verdikt. Leven op vogels (N°. 78—80) 52
- 44c. Idiosoma bijna rond; pooten I—IV ongeveer gelijk gevormd, kort, eindigend in 3 of meer krachtige, kromme, kegelvormige haren; pooten I en II bovendien in eene langgesteelde zuignap; pooten III en IV bovendien in eenen langen, stijven borstel. Leeft in en op de huid en in de kleederen van menschen. **84.** *Acarus siro* L. 1758.
- 45a. (Aie 44a). Met scheidingslijn tusschen propodo- en hysterosoma; glanzend. (N°. 64—68) 46
- 45b. Zonder scheidingslijn; dof. (N°. 69—71) 50
- 46a. (Zie 45a). Uiterst klein, safraankleurig, met 6 lange, slappe achterrandsdharen. **68.** (*Tyroglyphus heterocomus* MICH. 1903).
- 46b. Iets grooter, paarlmoerkleurig, met 4 of meer langere achterrandsdharen. (N°. 64—67). 47
- 47a. (Zie 46b). Ter weerszijden van het gnathosoma be-

Determineertabel.

- vindt zich een kort, behaard, naar den top der mandibels gebogen, veerkrachtig haar. Minstens 6 lange achterrands-haren. (N°. 65—61) 48
- 47b. Zulke een haar is niet aanwezig. Vier achterrands-haren; rugharen kort. **64.** *Acarus farinae* L. 1758.
- 48a. (Zie 47a). Propodosoma met dwarsrij van 4 haren van gelijke lengte; hysterosoma met slechts 1 paar korte borsteltjes, overigens met lange haren. **67.** (*Tyroglyphus casei* OUDMS. 1910).
- 48b. Binnenst paar der genoemde 4 haren langer dan het buitenst paar; hysterosoma met 2 paar korte borsteltjes, overigens met lange haren. (N°. 65, 66) 49
- 49a. (Zie 48b). Tarsi dik, hoogstens zoo lang als genu + tibia. Leeft in humus, rotte bladen, rot hout. **65.** (*Acarus putrescentiae* SCHRK. 1781).
- 49b. Tarsi slank, langer dan genu + tibia; leeft in huis op grutterswaren, kaas, enz. **66.** (*Acarus dimidiatus* HERM. 1804.)
- 50a. (Zie 45b). Idiosoma met 12 paar korte borsteltjes en 4 lange achterrands-haren; alle haren glad; tarsi dik, korter dan genu + tibia. **71.** *Acarus lactis* L. 1767.
- 50b. Idiosoma met 13 paren lange, meest gebogen, behaarde haren; tarsi zeer slank, langer dan genu + tibia. (N°. 69—70) 51
- 51a. (Zie 50b). De 2 vertikaalharen staan in het midden van een overlanssch, staafvormig, rudimentair schildje; de haren zijn korter dan het idiosoma. **69.** (*Acarus domesticus* DE GEER 1778).
- 51b. Geen rudimentair schildje; de achterrands-haren zijn langer dan het idiosoma. **70.** (*Acarus destructor* SCHRK. 1781).
- 52a. (Zie 44b). Het achterlijf eindigt spits. **78.** (*Dermaleichus mucronatus* BUCHH. 1869).
- 52b. Het eindigt in 2 kleine, divergeerende, kromme ahangsels. **79.** *Acarus passerinus* L. 1758.
- 52c. Het eindigt rond, doch draagt aldaar een doorzichtig vierkant lapje. **80.** (*Analges tridentulatus* HALLER 1882).

Determincriabel.

- 53a. (Zie 9d). Het idiosoma eindigt in 2 lange, zacht gebogen, doch stijve borstels. **87.** (*Notaspis bipilis* HERM. 1804) Nymphae.
- 53b. Het hysterosoma is zoo goed als haarloos. **88.** *Acarus fungorum* L. 1758.
- 54a. (Zie 9e). De 8 met elkander saamgegroeide coxae staan in een hoefijzervorm. (N°. 72—74) 55
- 54b. Zij vormen te zamen ééne plaat, die soms bijna de heele ventrale zijde beslaat. (N°. 27, 75—77, 85, 86, 90) 57
- 55a. (Zie 54a). De 8 pooten gelijk gevormd. **74.** (*Hypopus granulatus* DUJ. 1849).
- 55b. Pooten I—III gelijk gevormd, krachtig, eindigen in eenen krachtigen, zeer krommen, bruinen klauw; pooten IV kort, eindigen in eenen langen, stijven borstel 56
- 56a. (Zie 55b). Twee rugschilden. **72.** (*Chaetodactylus* sp.)
- 56b. Een rugschild. **73.** (*Pediculus cerambycinus* SCOP. 1763).
- 57a. (Zie 54b). Uiterst klein, rond, van boven bol, van onderen vlak; propodosoma met doorschijnenden breeden rand; hysterosoma scherp gerand; pooten kort en dik, voor een groot deel onder het idiosoma verborgen. **27.** (*Scutacarus femoris* GROS 1845).
- 57b. Idiosoma zwaar gechitiniseerd, bijna zwart, glanzend, ter weerszijden met eene naar beneden gebogene, vleugelvormige, dunne plaat, die naar voren toegespitst is, en waaronder de 4 pooten van die zijde verborgen worden kunnen. **90.** *Acarus coleoptratus* L. 1758.
- 57c. Idiosoma langer-ovaal, geen vleugelvormige aanhangsels; pooten goed zichtbaar 58
- 58a. (Zie 57c). Idiosoma ovaal, top naar achteren, bleek, plat; achter aan de buikzijde eene plaat met 4—8 zuignappen; pooten stijf; na den dood zijn pooten III en IV meestal naar voren gericht. (N°. 75—77) 59
- 58b. Idiosoma goed gechitiniseerd, ovaal, top naar voren;

Determineertabel.

- derug bezaaid met grove poriën. **86.** *Acarus geniculatus* L. 1758.
- 58c. Idiosoma lederachtig, met bijna evenwijdige zijden, achteraan recht afgestompt, vooraan driehoekig toegespitst; ruig. **85.** *Acarus scaber* L. 1758.
- 59a. (Zie 58a). Zuignaplaat met 2 groote en 2 kleine zuignappen; pooten I en II dik, eindigen in 2 klauwtjes; pooten III en IV dun; pooten III eindigen in 2 klauwtjes; pooten IV in eenen langen, stijven borstel. **76.** *Acarus muscarum* L. 1758.
- 59b. Zuignaplaat met 2 groote en 6 kleinere zuignappen pooten alle slank; pooten I eindigen in een lepelvormig (onder hol) kleefhaar; pooten IV in een kort borsteltje. 60
- 60a. (Zie 59b). Pooten II eindigen in een bladvormig kleefhaartje; pooten III in een klauwtje. **75.** (*Hypopus feroniarum* DUF. 1839).
- 60b. Pooten II eindigen in een kleefhaartje, dat er als een overlans gehalveerd liebblad uitziet; pooten III eindigen in een lancetvormig kleefhaartje. **77.** (*Anoetus polypori* OUDMS. 1914).
-

R.

LITERATUUR.

■ beteekent: geraadpleegd; □: den inhoud ervan, voor zoover *Acari* betreft, in eene andere editie gevonden, of in een ander werk. Dat teeken staat dus óók vóór alle werken, die vóór de uitvinding der boekdrukkunst geschreven zijn. De moeite, tijd, en geld, die mij het opsporen der boeken kostten, hebben mij ertoe geleid, achter elk werk, dat ik raadplegen kon, mede te deelen, in welke bibliotheek het zich bevindt. Helaas heb ik wel eens verzuimd, daarvan aantekening te maken.

- 850 v. Chr. 'ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΔΟΣ ΤΟ Φ. HOMERI Ilias. Lib. 21, 394. 395; 420—422. Ed. Dindorf. Lipsiae 1901. *Dr. Albers, Arnhem.*
- 850 v. Chr. 'ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ ΡΑΨΩΔΙΑ ΤΟ Ρ. HOMERI Odysseas Rhapsodia Lib. XVII: 300. *Openb. Bibl. Arnhem*
- 500 v. Chr. ESRA. Wetboeken. Hieruit ontstond LEVITICUS. c. 13. v. 30—37. *Eigen Bibl.*
- 430 v. C. 'ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ 'ΑΔΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΜΟΥΣΑΙ. Herodoti Halicarnassensis Historiarum Libri IX. — Lib. 4. c. 168.
- 430 v. Chr. HIPPOCRATES, De Affectibus; Ed. Linden; Tom. 2. p. 182.
- 350 v. Chr. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΕΡΙ ΖΩΩΝ 'ΙΣΤΟΡΙΑ. ARISTOTELIS De Animalibus Historia; Interprete THEODORO (GAZA); Venetiis 1503. *Univ. Göttingen.* — Interprete JUL. CAES. SCALIGERO; Tolosae 1619. *Univ. Groningen.* — Versionem diligenter recognovit JO. GOTTLÖB SCHNEIDER Saxo; 4tom.; Lipsiae 1811. *Univ. Groningen.* — Ed. CAR. HERM. WEISE; Lipsiae 1843. *Dr. Albers, Arnhem.*

Literatuur.

- 390 v. Chr. ἈΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ ΠΛΟΥΤΟΣ. Aristophanes, Plutus.
- 380 v. Chr. ΠΛΑΤΩΝ, ΦΙΛΙΠΠΟΣ. Plato, Philebus; c. 46. a. sqq.
- 350 v. Chr. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ῬΗΤΟΡΙΚΗ. Aristotelis Ars Rhetoricae Lib. II. Interprete Ant. RICOBONO 1654. *Teyler Haarlem.* — Ed. Car. Herm. WEISE; Lipsiae 1843. *Dr. Albers Arnhem.*
280. v. Chr. ΖΕΝΟΔΟΤΟΥ ΕΦΕΣΟΥ ΓΛΩΣΣΑΙ ὈΜΗΡΙΚΑΙ.
- 240. v. Chr. ΑΝΤΙΓΟΝΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΑΡΑΔΟΞΩ ΣΥΝΑΤΩΓΗ. Antigoni Carystii Historiarum Mirabilium Collectanea. Ed. BECKMANN. Cum annotationes MEURSI. — *Teyler Haarlem.*
- 200 v. Chr. M. P. CATO, De re rustica. — *Teyler Haarlem.*
- 75 v. Chr. Marcus Terentius VARRO, De re rustica. — *Teyler Haarlem.*
- 70 v. Chr. Marcus Tullius CICERO, De legibus. — *Openb. Bibl. Arnhem.*
- 70 v. Chr. Marcus Tullius CICERO, Tusculanarum Quaestiones ad M. Brutum. — *Openb. Bibl. Arnhem.*
- 50 v. Chr. ΠΑΞΑΜΗΣ. Schreef over Veterinaria. Wordt door ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ ΒΑΣΣΟΣ 550 aangehaald.
- 25 v. Chr. Aurelius Cornelius CELSUS, De re Medica Libri octo; operis ab eo scripti de artibus, pars sexta. — *Teyler Haarlem; Openb. Bibl. Arnhem.*
- 20 v. Chr. Quintus HORATIUS FLACCUS, Epistolae. — *Openb. Bibl. Arnhem.*
- 40 na Chr. Quintus CURTIUS Rufus, De rebus gestis Alexandri Magni. — *Dr. Albers Arnhem.*
- 50. L. Junius Moderatus COLUMELLA, De re rustica. — *Teyler Haarlem.*
- 60. Caius PLINIUS Secundus, Historiae Naturalis Libri XXXVII. *Teyler Haarlem; Dr. Albers Arnhem.*
- 77. Decimus Junius JUVENALIS, Satyrae. — *Dr. Albers Arnh.*
- 100. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ ΤΑ ΗΘΙΚΑ. Plutarchi Cheronensis Moralia (id est Opera, exceptis vitis, reliqua). — Omnium quae extant operum Tomus

Literatuur.

primus. Tomus secundus; Lutetiae Parisiorum 1624. — Eene alphabetische lijst van alle woorden, die in de Moralia voorkomen, vervaardigd door Wyttenbach, Oxonii 1830, bevindt zich in *Teyler Haarlem*.

- 100. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΣΥΛΛΑ. Plutarchi Sulla; c. 36. — *Dr. Albers Atnhem*.
- 150. ΘΕΟΜΝΗΣΤΟΣ. Theomnestes; schreef over Veterinaria. Wordt door ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ ΒΑΣΣΟΣ 550. aangehaald. — *Univ. Utrecht*.
- 170. Claudius GALENUS, De differentiis febrium. Lib. 1. c. 3.
- 170. ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΟΝΕΙΡΟΣ, Η ΑΛΕΚΤΡΥΩΝ. Luciani Somnium, seu Gallus. *Univ. Utr.*; *Dr. Albers Arnhem*.
- 170. ΠΟΛΛΥΞ, ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ. Pollux, Onomasticon, hoc est, instructissimum rerum ac synonymorum dictionarium, decem libris constans, &c.; Basileaë 1536. *Univ. Utr.*
- 200. ΑΙΛΙΑΝΟΥ ΠΕΡΙ ΖΩΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΟΣ ΒΙΒΛΙΑ ΙΖ'. Aeliani de Animalium Natura Libri XVII. — *Univ. Utr.*
- 200. ΑΙΛΙΑΝΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΠΟΙΚΙΛΗ ΊΣΤΟΡΙΑ. Cl. Aeliani Sophistae Varia Historia. L. 4. c. 28. — *Dr. Albers Arnhem*.
- 200. ΖΗΝΟΒΙΟΥ ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΩΝ ΤΑΡΡΑΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΔΥΜΟΥ ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ. Zenobius, Compendium veterum proverbiorum, a Tarraeo et Didymo collectum. — Is een alphabetische lijst van spreekwoorden. — Κρότων moet hierin voorkomen. Ik zag eene editie van 1535, maar vond het niet. — *Univ. Leiden*.
- 230. ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΝΑΥΚΡΑΤΙΤΟΥ ΔΕΙΠΝΟΣΟΦΙΣΤΩΝ ΒΙΒΛΙΑ ΙΕ'. Athenaei Naucratis Dipnosophistarum Libri XV. — ΕΚ ΤΟ Δ. 157; Liber 4. c. 157. — *Univ. Utrecht*.
- 250. Quintus Serenus SAMMONICUS, De re rustica. c. 35.
- 350. Decimus Magnus AUSONIUS, Edullia, vers 335.
- 350. ΔΙΔΥΜΟΣ. Didymus van Alexandrië, schreef over Veterinaria &c.; wordt door ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ ΒΑΣΣΟΣ 550 aangehaald.
- 350. MARCELLUS Empiricus, De medicamentis Liber. — *Teyler Haarlem*.

Literatuur.

- 350. ΠΕΛΑΓΩΝΙΟΣ. Pelagonius. Schreef over Veterinaria. Wordt door ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ ΒΑΣΣΟΣ 550 aangehaald.
- 362. ΟΡΕΙΒΑΣΙΟΣ; Oribasii Sardiani Medici longè excellentissimi Opera, tribus tomis digesta. — Tomus I. Synopsis ad Eustathium filium libros novem, quibus tota Medicina in compendium redacta continetur. — Tomus III. Euporista, facultates simplicum, morborum & locorum affectorum curationes ad Eunapium. — *Teyler Haarlem.*
378. Aurelius PRUDENTIUS Clemens, ΠΕΡΙ ΣΤΕΦΑΝΩΝ. Lib. 1. v. 254. Ψώρα.
- 390. Fl. VEGETIUS Ren., Artis veterinariae sive Mulomedicinae Libri 4. — Lib. 3. c. 71. *Dr. Mac Gillavry Amsterdam.*
- 400. ΗΣΥΧΙΟΥ ΛΕΞΙΚΟΝ. Hesychii Lexicon. — Editio Johanni Alberti, Lugd. Bat. 1766. — *Teyler Haarlem.*
- 420. CAELIUS AURELIANUS, De morbis chronicis. — *Openb. Bibl. Arnhem.*
- 500. ΦΛΟΡΕΝΤΙΝΟΣ. (Dichter.) Wordt door ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ ΒΑΣΣΟΣ 550 aangehaald.
- 530. ΑΕΤΙΟΣ. Aetii Medici Graeci contractae ex veteribus Medicinae tetrabiblios, &c. — *Teyler Haarlem.*
- 550. ΚΑΣΣΙΑΝΟΣ ΒΑΣΣΟΣ, ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ. Cassianus Bassus, Geponika, sive de Re rustica Libri 20. — *Univ. Groningen.*
- 650. ΠΑΥΛΟΣ ΑΙΓΙΝΥΤΟΣ, ΕΠΙΤΟΜΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΑ ἙΠΤΑ. Pauli Aeginetae, De re medica libri VII. — *Teyler Haarlem.*
- 890. ΦΩΤΙΟΥ ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΙΟΝ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ. Photii Myriobiblon sive Bibliotheca librorum quos legit et censuit Photius Patriarcha Constantinopolitanus. Te vergeefs zocht ik hierin naar de woorden κρότων en κυνοραιστής Er was geen index verborum in. — *Teyler Haarlem.*
- 890. ΦΩΤΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΠΟΛΕΩΣ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ. Photii Sanctissimi Patriarchae Constantinopolitani Epistolae. — Als boven. — *Teyler Haarlem.*
- 940. ΘΕΟΦΑΝΟΣ ΝΟΝΝΟΣ, ΕΠΙΤΟΜΑΙ. Theophanes Nonnus, Epitomae de Curatione Morborum; Gothae 1794. — *Univ. Utrecht.*

Literatuur.

- 950. ΣΟΥΙΔΑΣ ΛΕΞΙΚΟΝ. Suidae Lexicon. — Recensuit Thomas Gaisford; Oxonii; 1834. — *Teyler Haarlem.*
- 1000. Sancti FULBERTI Carnotensis Episcopi Tractatus. — Hoewel aangehaald, vond ik niets over phthires, ricinus, reduvius, &c. — *Teyler Haarlem.*
- 1140. Abū Marwān, 'Abd al Malik ibn Zuhr, Kitāb at taysir fi 'l mudāuāt wa 't tadbir. — Manuscript in Bibliothèque Impériale de Paris. Dit handschrift is echter van Dec. 1165.
- 1155. Sancta HILDEGARD, Subtilitatum diversarum naturarum creaturarum libri novem. Handschrift, zie Fürstenberg 1861. p. 2 en 226.
- 1180. S. P. N. EUSTATHII Archiepiscopi Antiocheni, et Martyris, In Hexahemeron Commentarius. — In eene ed. van 1629 (*Teyler Haarlem*) zocht ik tevergeefs naar de woorden κρότων en κυνοραιστής.
- 1240. ΑΚΤΟΥΡΑΓΙΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΣ. Actuarii Medicus, sive de Methodo medendi Libri VI. — *Teyler Haarlem.*
- 1250. Sancta HILDEGARD (Titel als 1155). Zie Fürstenberg 1861. p. 171.
- 1250. VINCENTIUS Bellovacensis, Speculum Naturale. — Bks. XVIII—XXII deal with domesticated and wild animals, including the dog, serpents, bees, and insects. — Lib. 20. c. 130. — Ed. 1486. *Univ. Leiden.*
- 1255. VINCENTIUS Bellovacensis, Speculum Doctrinale. — The first book gives a long Latin vocabulary of some 6000 or 7000 words. — Ed. 1846. *Univ. Leiden.*
- 1260. ALBERT DE GROOT. (Albertus Magnus), De Animalibus Libri XXVI. — Nach der Cölner Urschrift. 2 Bde. Münster 1916. — *Univ. Leiden.*
- 1281. ABUMERON Auenzohar. Theicrifi dahalmodana vahaltadabir. — Hebreeuwsche vert. Zie 1140 en 1490.
- 1363. CHAULIAC (Guy (of Guido) de), Chirurgia; Avignon. — Zie Fürstenberg 1861. p. 4.
- 1456. Sancta HILDEGARD. (Titel als 1155). — Het botanische gedeelte hiervan, in het Duitsch vertaald door W. Gralap, sub titulo: „Herbarius; Spirensis 1456". — Handschrift. Zie Fürstenberg 1861. p. 4.

Literatuur.

- 1478. ALBERTUS MAGNUS, De Animalibus Libri XXVI; Romae 1478. — Als 1260.
- 1479. ALBERTUS MAGNUS, De Animalibus Libri XXVI; Mantuae 1479. — Als 1260.
- 1486. VINCENTIUS Beluacensis, Speculum Naturale; Norimbergae. — Zie 1250. — *Univ. Leiden.*
- 1486. VINCENTIUS Belovacensis, Speculum Doctrinale; Libri XVIII; Norimbergae. — Zie 1250 — *Univ. Leiden.*
- 1490. ABUMERON Auenzohar; Theicrifi dahalmodana vahaltadabir. Lat. vert. door PATAVINUS en JACOB. — *Kon. Bibl. Haag.* — Zie 1140, 1281 en p. 267—269.
- 1492. HERMOLAUS Barbarus, Castigationes Plinianaë; Romae. — Het boek, twee deelen in één band, is 518 fol. groot, ongepagineerd, en bevat geen index. Het tweede deel heet „Editio secunda” 1493. *Univ. Leiden.*
- 1495. GAZA (Theodorus); Grammatices libri quatuor, &. Venetiis. — Bevat niets over Acari. — *Univ. Amsterdam.*
- 1503. GAZA (Theodorus), De Historia Animalium. (Lat. vert. van Aristoteles); Venetiis. — Hij noemt zich „Theodorus”. — *Univ. Göttingen.*
- 1508. BENEDICTUS (A.), Singulis corporum morbis a capite ad pedes, generatim, membratim, atque remedia, causas, eorumque Signa; XXXI libris complexa, &c.; Venetiis. — In de Ed. 1533 is de opdracht van 1508.
- 1513. VIGO (Joh. de), Practica in arte chirurgica copiosa, continens novem libros; Pars prima; Practica in chirurgia; Romē. — *Univ. Leiden.*
- 1516. VIGO (Joh. de). (Titel als 1513). Lugduni 1516.
- 1517. VIGO (Joh. de). (Titel als 1513). Secunda pars; Practice in professione chirurgica que Compendiosa nuncupatur, &c.; Tiburi. — Bevat niets over Acari. — *Univ. Leiden.*
- 1519. ALBERTUS MAGNUS, De Animalibus; Venetiis. — Als 1260.
- 1527. PARACELsus (A. Ph. Th.) BOMBAST VON HOHENHEIM, Die kleine Wundartzey; Basel. — Hij schreef in 1525

Literatuur.

- zijn Dialogus Chrysorrhoeae. Stierf in 1541 te Salzburg. — Bevat niets over Acari.
- 1528. PARACELsus (A. Ph. Th.) BOMBAST VON HOHENHEIM, De tumoribus, pustulis, ac vulneribus morbi gallici; Colmariae. — Dit werd later Tomus II Pars IV van de Chirurgia magna. — Bevat niets over Acari.
- 1528. PARACELsus (A. Ph. Th.) BOMBAST VON HOHENHEIM, De ulceribus et tumoribus praeter naturam; Colmariae. — Werd later Tomus I Pars III van de Chirurgia magna. — Bevat niets over Acari.
- 1530. OCTAVIUS HORATIANUS, Medicus, Euporisto. — *Univ. Utrecht.*
- 1533. BENEDICTUS (A.) (Titel als 1508). Venetiis. — *Bibl.?*
- 1533. Sancta HILDEGARD, Physica; Elementorum, Fluminum aliquot Germaniae, Metallorum. Leguminum, Fructuum, & Herbarum: Arborum, & Arbustorum: Piscium deniq; Volatiliium, & Animantium terrae naturas & operationis. IIII Libris mirabili experientia posteritati tradens; Argentorati. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Breslau, Göttingen, Königsberg, Marburg.*
- 1534. HERMOLAUS Barbarus, In C. Plinii naturalis historiae libros castigationes; Basileae. — Zie 1492.
- 1535. ZENOBIUS. (Titel als 200). — *Univ. Leiden.*
- 1536. PARACELsus. Des Hochberümpptesten und weiterfarnesten, der beiden artzney Doctors Paracelsi grosse wund-artzney von allen wunden, stich, schüss- &c. Ulm Jm Jar DDXXXVJ. — (Lees: MDXXXVI). — Bevat niets over Acari. — *Prov. Bibl. van Friesland te Leeuwarden.*
- 1536. POLLUX (J.) (Titel als 170). Basileae. — *Univ. Utrecht.*
- 1537. RABELAIS (Fr.), Grandes annales ou chroniques très veritables des gestes merueilleux du grand Gargantua et Pantagruel, Son fils, Roi des Dispodes; Lyon. — Livre II. — (Livre I bevat niets over Acari; livre III is van 1541). — Zie Fürstenberg 1861, p. 5.
- 1539. BENEDICTUS (A.) (Titel als 1508). Basileae. — *Oud Archief Haag.*

Literatuur.

- 1541. ADRIAAN DE JONGE (Hadrianus Junius), Cassii medici de animalibus medicae questiones et problemata, &c. — Bevat niets over Acari.
- 1541. PARACELsus (Aur. Phil. The.), De Apostematibus, Syronibus, & Nodis; Basileae, s. d. (1541?). — Bevindt zich achter zijne Chirurgia minor. — *Univ. Utrecht.*
- 1541. RABELAIS (Fr.) (Titel als 1537). Liv. III. — Zie Fürstenberg 1861. p. 5.
- 1544. TROToLA DE RUGGIERO. „Eros”. Liber de Passionibus mulierum; Argentorati. — Zie over dit werk p. 272. *Univ. Utrecht.*
- 1544. Sancta HILDEGARD. (Titel als 1533). Argentorati. — *Univ. Utrecht.*
- 1547. GABUCINUS (H.), De lumbricis alvum occupantibus ac de ratione curandi eos, qui ab illis infestantur commentarius; Venetia. — *Univ. Leiden.*
- 1548. HADRIANUS JUNIUS, Lexicon sive Dictionarium Graecolatinum, &c.; Basileae 1548.
- 1549. BENEDICTUS (A.), De re medica opus insigne & apprime Medicinae candidatis omnibus utile; Basileae. s. d. (1508 et 1549). — Bevat niets over Acari. — *Bibl.?*
- 1549. AVENZOAR, Rectificatio medicationis et regiminis &c. 1549. — Zie 1140.
- 1553. INGRASSIAS (Joa. Phil.), De tumoribus praeter naturam. Tomus primus in quo: &c, s. d. De epist. nuncup. is geteekend: Napoli sexto Idus Aprilis MDLII. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1554. TROTULAE curandarum aegritudinem muliebrium, ante, in, & post partum Liber vnicus, nusquam ante editus, quo . . . &c.; Venetiis. — Zie 1544. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin.*
- 1556. ADRIAAN DE JONGE. Hadriani Junii Hornani medici Animadversorū libri sex. &c. Basileae. (Ad. finem epist. nuncup.: Harlemi 1556). — Bevat niets over Acari.
- 1556. Idem. HADRIANI JUNII De coma commentarium. Basileae. — (Ad. fin. epist. nuncup.: Harlemi 1556). — Bevat niets over Acari.

Literatuur.

- 1556. PARACELTUS, Die groote Chirurgie van den experten ende warachtigen in der Medicinen en Chirurgien Doctor P. — &c. — (Geen plaatsnaam). — Niets over Acari.
- 1557. ADRIAAN DE JONGE. Hadrianus Ivnius, Lexicon sive Dictionarium Graecolatinum, dictionum, explicationum, & alligationum copia uberrimum &c. — Nunc enim de n u o (praeter, &c.) industria r e c o g n i t u m &c. — Basileae. — (Ed. I is van 1548). — *Univ. Utrecht.*
- 1557. LANGIUS (J.), Medicinalium epistolarum micellanea. — Dit werk komt voor in: Epistolae medicales &c. Joan LANGII Lembergii, &c. Lugduni 1557. — Bevat niets over Acari.
- 1557. SCALIGER (Jul. Caes.), Exotericarum exercitationum Liber de Subtilitate ad Hieronymium Cardanum; Parisiis. — Zie 1576.
- 1560. LANGIUS (Joa), Secunda epistolarum miscellanea; Basileae. — Zie 1605.
- 1561. ZWINGER (Th.), In artem medicinalem Galeni Tabulae et Commentarii. — s. d.; maar de Epist. nunc. is van 1561. Bevat niets over Acari.
- 1562. PARACELTUS (A Ph. Th.) BOMBASTUS à HOHENHEIM, De vita longa.; Basileae. — Ed. 1568 bevat cap. XI niet. Ik vermoed dus: 1562 ook niet.
- 1562. PARACELTUS. Des Hochberühmten und weiterfarnesten, der beiden artzney Doctors Grosse Wundartzney, &c. zie 1536. — Het Liber V, de Curatione &c. morbi gallici is hierin niet opgenomen. — Niets over Acari.
- 1563. FALLOPPIUS (Gabr.), Duo libelli de ulceribus et de tumoribus praeter naturam. Zie 1606.
- 1564. ALBERT DE GROOT. Dit is dat boec der Secreten Alberti magni een Prince onder alle den Philosophen Tracterende vanden secretē en crachtē der Cruyden/ gesteeften/ en sommige Beesten ende Voghelen, &c.; Tätwerpē 1564. — Niets over Acari. — *Univ. Amsterdam.*
- 1566. LUISINUS (A.), Aphrodisiacus sive de Lue Venerea; Venetia. — Hierin: MONTESAURUS en PETRONIUS. Zie hier beneden.

Literatuur.

- 1566. MONTESAURUS (N.), De dispositionibus quas vulgares Mal franzoso appellant, Tractatus. — Zie hierboven.
- 1566. PETRONIUS (A. T.), De morbo gallico. — Zie hierboven.
- 1566. PARACELUS (Theophr.), Compendium; De vita longa; Lutetiae 1566. — Ed. 1568 bevat cap. XI niet. Ik vermoed dus: Ed. 1566 ook niet.
- 1566. VEIGA, In Claudii Galeni Libros sex; De Locis affectis; Antverpiae. — *Prov. Bibl. v. Friesland* te Leeuwarden.
- 1567. GUILLAUME DE CONCHES, Dialogus de substantiis physicis ante annos 200 confectus Vuilhelmo Aneponymo philosophi, &c.; Argentorati. — Niets over Acari. — *Univ. Breslau, Göttingen, Königsberg.* — Wordt door Moufet 1634 genoemd: Guillerinus de Conchis.
- 1567. ADRIAAN DE JONGE. Hadrianus Ivnius, Nomenclator omnium rerum Propria nomina variis lingvis explicata Indicans; Antverpiae. — *Univ. Utrecht.*
- 1567. RUFFUS Ephesius, De vesicae ac rerum affectibus. — Bevat niets over Acari. — *Univ. Amsterdam.*
- 1567. WIERUS (J.), Medicarum observationum rararum Liber I; Basileae. — Bevat niets over Acari.
- 1568. PARACELUS (A. Ph. Th.) BOMBASTUS À HOHENHEIM, De vita longa; Basileae. — Cap. XI is hierin niet opgenomen. Zie 1575. — *Univ. Utrecht.* — Niets over Acari.
- 1586. WIERUS (J.), De daemonum Praestigiis, et incantationibus ac veneficiis Libri sex, aucti & recogniti; Basileae. — Moet volgens Schmid 1678 in lib. 3. iets bevatten over vreemde voorwerpen in urine. Ik vond niets.
- 1570. VARCHI (B.), L'Ercolano, dialogo di Messer Benedetto Varchi nel quale si ragiona delle lingue, ed in particolare della Toscana e della Fiorentina; Firenze; Ed. I^a ed Ed. II^a.
- 1570. VIGO (Joannes de), Practica compendiosa; Venetiis. — Inhoud als 1513.
- 1572. MERCURIALIS (Hieronymus), De morbis cutaneis;

Literatuur.

- Venetiis. — Zie Fürstenberg 1861. p. 6. — Zie 1601.
- 1573. PARACELSUS (Phil. Aur. Theophr.) Bombast Eremitae &c. . . . Chirurgia Magna in duos tomos digesta; Argentorati. — *Prov. Bibl. v. Friesland* te Leeuwarden.
 - 1573. PARACELSUS (Aur. Phil. Theophr.), Chirurgia minor, quam alias Bertheoneam intitulavit; Argentorati. — *Prov. Bibl. v. Friesland* te Leeuwarden.
 - 1573. PARACELSUS (Aur. Phil. Theophr.), De Apostematibus, Syronibus & Nodis; Argentorati. — *Prov. Bibl. v. Friesland* te Leeuwarden.
 - 1575. PARACELSUS (Aur. Phil. Theophr.), Onomasticon; Basileae. — Het woord Syro komt hierin niet voor. —
 - 1575. PARACELSUS (Aur. Phil. Theophr.) BOMBASTUS à HOHENHEIM, Opera omnia medico-chemico-chirurgia tribus voluminibus comprehensae; Basileae. — Operum latine redditorum Tomus I; Basileae. — *Univ. Utrecht.*
 - 1575. RONDELET (G.), Methodus corandorum omnium morborum corporis humani; Lugduni. — Als 1592.
 - 1576. SCALIGER (Jul. Caes.) (Titel als 1557): — *Univ. Amsterdam.*
 - 1577. ADRIAAN DE JONGE. Hadrianus Iunius, Nomenclator omnium rerum Propria nomina variis linguis explicata indicans. Multo quàm antea emendatior ac locupletior; Antverpiae. — Niet alphabetisch maar systematisch. — De eerste editie is hierin niet vermeld. — *Univ. Utrecht.*
 - 1577. JOUBERT (Laurenzo), Isagoge therapeuticam methodum. — Isagoge therapeutices methodi. — Methodi therapeutices Isagoge. — (Drie titels!) — Lugdunum. — Niets over Acari. Zie echter Fürstenberg 1861. p. 6. — Cap. VI. zou „De pediculari morbo” heeten. Dat is eene foutieve opgaaf. Dat caput behoort bij JOUBERT: De pilorum et cutis &c.
 - 1578. COSTAEUS. (J.), De universali stirpium natura Libri duo; Taurinorum Auguste. — *Univ. Amsterdam.*
 - 1578. JOUBERT (Laur.), De Pilorum et cutis (praesertim capitis) affectibus & De Cephalalgia, Tractatus unus. — Dit komt voor in: JOUBERT (Laur.) Opera Latinorum;

Literatuur.

- Tomus primus; ubi? 1578. Daar dit een „opera omnia” is, van welk jaar is dan zijn: De Pilorum?
- 1578. JOUBERT (Laur.), De urinarum differentiis, causis et indices. — Met dezelfde opmerking als hierboven. — Waarschijnlijk is dit het door Schmid 1676 geciteerde werk „De urinis”. — Niets over Acari.
 - 1578. JOUBERT (Laur.), Opera Latinorum; Monspelii. — Hierin de beide voorgaande.
 - 1583. CARDANUS (Hier.), De cavis, signis, ac locis Morborum, liber unus, à suo interitu iam pridem uindicatus; Basileae. — Niets over Acari. — *Gemeente-Archief Haag.*
 - 1584. FALLOPIUS (Gabr.), Opera Omnia; Francofurti. Zie 1606.
 - 1585. GAULIAC (Guido de), Chirurgia magna. Olim celeberrimi Medici, nunc demum suae primae integritati restituta à Laurentio Joubert, &c.; Lugduni. — Zie 1363. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
 - 1585. GUILLEMEAU (Jacq.), Traité des Maladies de l’Oeil, qui sont en nombre de cent treize, ausquelles il est suïect; Paris. — Hierin de brief van LE JEUNE. — *Univ. Bonn, Göttingen.*
 - 1585. LE JEUNE. Zie hierboven.
 - 1585. JOUBERT (Laur.), Annotationes in Guidonis Cauliacensis praefationem et Capitulum singulare; Lugduni. — Bevindt zich achter 1585 Gauliac. — Niets over Acari.
 - 1585. PARÉ (Ambr.), Des Pedicules, des morpions et des cirons. — Volgens den éditeur van de Oeuvres complètes 1841 is dit artikel van 1585. — Zie Fürstenberg. 1861. p. 6.
 - 1585. SCHENCK (Jo.) À GRAFENBERG, Observationum Medicarum, rararum, novarum, admirabilium et monstrousarum. — Uit 3 Dedicaciones van ed. 1594 blijkt, dat de eerste editie van 1585 is.
 - 1586. VEIGA (Thom. Röderic à), Opera omnia a Galeni libros edita. — Lib. I. Locorum affectorum. — Zie 1566.
 - 1586. VIDIUS (Vidus), De curatione generatim. Zie 1596.
 - 1589. LANGIUS (J.), Epistolarum medicinalium volumen tripartitum; Jena. — Zie 1605.

Literatuur.

- 1589. PARACELsus (Aug. Phil. Theophr.) BOMBAST VON HOHENHEIM. Opera Bücher und Schrifften.... jetzt auff's new... an Tag geben durch Joa Huserum; Basel. — Niets over Acari. *Univ. Utrecht.*
- 1590. RUDIUS (E.), De humani corporis affectibus dignoscendis, praedicendis, curandis, et conservandis Liber Primus; Venetiis. — Niets over Acari. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1592. RONDELET (G.). (Titel als 1575). Francofurti. *Univ. Utrecht.*
- 1592. SCALIGER (Jul. Caes.) (Titel als 1557). Ed. III. Francofurti.
- 1593. VEIGA (Thom. Roderic à), Commentarii in Claudii Galeni libros sex. De locis affectis; Lugduni. — Bevindt zich in „Opera omnia”. p. 181. — *Univ. Utrecht.*
- 1594. VAN HEURN. [Heurnius] (J.), De morbis, qui in singulis partibus humani capitis insidere consueverunt; Lugduni Batavorum. — *Univ. Amsterdam.*
- 1594. PARÉ (Ambr.) Opera chirurgica. Quibus continentur: &c. — Omnia nunc demum magno studio eliminata et novis iconibus elegantissima illustrata; Francofurti ad Moenum. — Lib. 20. cap. 5. van 1615 = cap. 6 van 1649; ontbreekt nog in deze editie.
- 1594. SCHENK à GRAFENBERG (Jo.). (Titel als 1585). Friburgi Brisgoiae. — *Univ. München.*
- 1595. RUDIUS (E.) (Titel als 1590). Liber Secundus; Venetiis. — Niets over Acari. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1596. BAUHIN (Caspar), Pinax Theatri Botanici sive Index in Theophrasti Dioscoridis Plinii et Botanicorum qui à seculo scripserunt Opera Plantarum circiter sex Milium, &c.; Basileae. — Zie 1623.
- 1596. VIDIUS (Vidus), Universae Artis medicinalis Libri XCV; Francofurti. — Tomus IV. De curatione generatim. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1597. GUILLEMEAU (J.), Tracktaet van alle de ghebreen der Oogen, die hondert ende derthiene in getal zijn, de welcke de Ooge onderworpen is; Dordrecht. — Niets

Literatuur.

- over Acari. — De brief van LE JEUNE, zie 1585. is hierin niet overgenomen.
- 1597. MERCURIALIS (H.), Responsorum et Consulationum Tomus tertius; Venetiis. — Niets over Acari. — *Prov. Bibl. v. Friesland* te Leeuwarden.
 - 1597. SCHENCK (H.) (Titel als 1585). Friburgi Brisgoiae. — De titel, die Fürstenberg 1861. p. 7, 229, opgeeft, is verkeerd. Ook de jaartallen. Ik zag een Tomus II van 1584.
 - 1599. JOUBERT (Laur.), Opera Latinorum. Tomus primus; Francofurti. — Zie 1578. — *Prov. Bibl. van Friesland* te Leeuwarden.
 - 1500. SCHENCK (Joh.) (Titel als 1585) Tomus alter. Tomus I bevat niets over Acari. — *Univ. Tübingen, München.*
 - 1601. CAESALPINUS (Andr.), ΚΑΤΟΗΤΡΟΝ sive Speculum artis medicae Hippocratum; Lugduni. — Zie 1605.
 - 1601. MERCURIALIS (H.), De morbis cutaneis et omnibus corporis humani excrementis; Venetiis. Zie 1572.
 - 1601. MERCURIALIS (H.), Medicina practica. Libri V; Francofurti ad Moenum. — Bevat niets over Acari. — *Univ. Amsterdam.*
 - 1602. ALDROVANDUS (Ul.), De animalibus insectis libri septem cum singulorum iconibus ad vivum expressis; Bononiae. — *Univ. Amsterdam.*
 - 1602. PLATER (Felix), Praxeos medicae opus; Basileae. — Tom. II. c. XIII. — Niet Tom. III zooals Fürstenberg 1861 zegt. — Zie 1608.
 - 1603. PARACELUS (Aug. Phil. Theophr.) (Titel als 1589). Francofurti ad Moenum.
 - 1603. PARACELUS (Aug. Phil. Theophr.) (Titel als 1589). Strassburg. — Lib. I. — Lib. II bevat niets over Acari. — *Prov. Bibl. v. Friesland* te Leeuwarden.
 - 1604. MERCURIALIS (H.) (Titel als 1597) Tomus IV; Venetiis. — Niets over Acari. — *Univ. Amsterdam.*
 - 1605. CAESALPINUS (A.) (Titel als 1601). Francofurti. — *Univ. Leiden.*
 - 1605. LANGIUS (J.) (Titel als 1589). Denuo recognitum, & dimidia sui parte auctum; Hanoviae. — *Univ. Leiden.*

Literatuur.

- 1606. FALLOPIUS (G.), Opera Omnia; Francofurti. — Hierin Liber de Ulceribus.
- 1607. HORSTIUS (G.), De causis symptomatum qualitatis mutatae ac retentorum atque excretorum praeter naturam; Wittenbergae. — Zie 1661.
- 1608. HEURNIUS (J.) (Van Heurn), Opera; Lugduni Bavorum. — Zie 1594.
- 1608. PLATER (Felix), Praxeos seu de cognoscendis, praedicendis, praecavendis, curandisque affectibus homini incommodantibus, Tractatus Tertius et Ultimus. De Vitiis, libris duobus; Basileae. — *Prov. Bibl. v. Friesland* te Leeuwarden.
- 1611. SENNERT (Dan.), Institutiones medicales; Wittebergiae. — Niets over Acari.
- 1611. VIDIUS (Vidi) Junior, De curatione membratim; Libri XI; Venetiis.
- 1612. SCALIGER (Jul. Caes.) (Titel als 1557). Ed. IV; Francofurti.
- 1612. Vocabolario dell' Academia della Crusca. — *Univ. Utrecht.*
- 1614. ALEXIS Piemontois. De Secreten van den eerweerdighen Heere Alexis Piemontois. Inhoudende seer excellente ende wel gheapproveerde Remedien teghen veelderhande cranckheden, wonden ende andere accidenten. &c. Wt den Francoise overgheset; Amsterdam. — Door Moufet 1634 aangehaald. — Niets over Acari. — *Univ. Amsterdam.*
- 1614. PARÉ (Ambr.), Les oeuvres.... corr. et augm.... par luymesme.... 7e Ed. rev....; Paris. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin.*
- 1615. PARÉ (Ambr.), De Chirurgie ende alle de Opera, ofte Wercken, &c. uit de 4e Ed. ghetrouwelick overgheset. Tot Amsterdam. — Zie 1585. 1594. 1649. — *Univ. Amsterdam.*
- 1617. MERCURIALIS (H.), De cognoscendis et curandis humani corporis affectibus; Venetiis. — Niets over Acari. — *Prov. Bibl. van Friesland* te Leeuwarden.
- 1617. MERCURIALIS (H.), Medicina practica, &c.; Lugduni. — Zie 1601.

Literatuur.

- 1618. ALDROVANDUS (Ul.). (Titel als 1602). Ed. 2. Francofurti ad Moenum. Is dezelfde druk met ander titelblad.
- 1618. JOEL (Franc.), Opera medica; Hamburg.
- 1619. MERCURIALIS (H.). (Titel als 1597). Venetiis. *Univ. Amsterdam.*
- 1620. MERCURIALIS (H.), Consultationes et responsa medicinalia. 4 Tomi; Venetiis. — Alle 4 tomi dragen den titel als 1597. — *Univ. Amsterdam.*
- 1620. SENNERT (D.), Institutiones medicinae Libri V. Ed. 2^a. auctior; Witebergae. — Zie 1611. — Niets over Acari. — *Univ. Amsterdam.*
- 1622. JOEL (F.), Operum medicorum Tomus quartus. In quo. . . . &c. — *Univ. Utrecht.*
- 1622. Mai. PEIRESC (N. C. F. de). Dagboek; handschrift in Bibl. de Carpentras. Afschrift, gedeeltelijk, in *Bibl. Univ. Groningen.*
- 1622. Juni. PEIRESC (N. C. F. de). Aanbevelingsbrief voor KUFFLER. — Zie GOVI in Atti Reale Accad. Sci. fis. math. Napoli s. 2. v. 2. 1888. — REZZI in Atti Accad. Pontif. nuvo. Lincei. v. 1852.
- 1622. Dec. PEIRESC (N. C. F. de). Brief aan JOH. SELDEN over KUFFLER. — Zie V. Cl. GULIELMI CAMDEMI et illustrium virorum ad G. CAMDENUM epistolae; Londini 1691. p. 387.
- 1623. ALDROVANDUS (Ul.) (Titel als 1602) Francofurti ad Moenum. Ed. 3^a. Is dezelfde druk met ander titelblad.
- 1623. BAUHIN (C.). (Titel als 1596). Basileae. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1623. HOLLERIUS (J.), De morbis internis. — Wordt door Schmid 1676 aangehaald, voor vreemdigheden in urine. — Niets over Acari. — *Univ. Utrecht.*
- 1623. Vocabolario degli Academici della Crusca, &c.; Venezia. Zie 1612.
- 1625. CHOREZ (D.), Les admirables lunettes d'approche reduite en petit volume avec leur vray usage &c.; (Paris); l'an 1625.
- 1627. PARÉ (Ambr.) (Titel gedeeltelijk als 1615). Nu eerst uyt de Françoische in onse ghemeyne Nederlandsche

Literatuur.

sprake, ende uyt de vierde Editie, ghetrouwelick overgheset, &c. Haerlem. — *Gemeente Bibl. Haarlem.*

- 1627. WIRTSUNG (Christ.), Medicyn-Boeck, daerinne alle Gebreken des menschelijcken lichaems &c. aengewesen wordt. — Niets over Acari. — *Univ. Amsterdam.*
- 1628. RONDELET (G.), Opera omnia medica; Coloniae Allobrogum. — Inhoud als 1575.
- 1629. SYLVIUS (J.), Opera medica; Genevae. — Niets over Acari. Zie 1635.
- 1630. HAFENREFFER (Sam.), ΠΑΝΔΟΞΕΙΟΝ ΑΙΟΛΟΔΕΡΜΟΝ; Tübingen. — Zie 1660.
- 1631. JOEL (F.), Operum medicorum Tomus sextus; Luneburgae. — *Univ. Utrecht.*
- 1634. MAYERN (Theod. de) (Voorrede tot het hieropvolgende werk, ongepagineerd; p. VI). — *Ned. Ent. Ver.*
- 1634. MOUFET (Th.), Insectorum sive minimorum animalium Theatrum: olim ad Edoardo WOTTONO, Conrado GESNERO, Thomaque PENNIO inchoatum: &c.; Londini. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1634. ZACUTUS, Lusitanus, De Praxi medica admiranda. Libri tres. &c.; Amstelodami. — *Univ. Amsterdam.*
- 1635. SYLVIUS (J.), Opera medica jam demum in sex partes digesta. &c.; Genevae. — De opdracht is van 1629. — Niets over Acari.
- 1636. ALEXIS Piemontois. (Titel als 1614; spelling iets anders). 'T Amsterdam. — *Univ. Amsterdam.*
- 1636. ZACUTUS. (Titel als 1634). Amstelaedami. —
- 1637. ZACUTUS. (Titel als 1634). Lugduni. — *Univ. Utrecht.*
- 1638. ALDROVANDUS (Ul.) (Titel als 1602; is dezelfde druk met ander titelblad) Ed 4.; Bononiae. — *Teyler Haarlem.*
- 1639. ZACUTUS. (Titel als 1634). Amstelodami.
- 1641. PARÉ (Ambr.); Oeuvres 10e Ed.; Lyon. — *Univ. Kiel.*
- 1641. SENNERT (D.), Opera omnia in tres Tomos divisa; Parisiis.
- 1641. TULP (Nic.), Observationes medicae. Ed. 1^a. — Niets over Acari. Aangehaald door SCHMID 1676.
- 1643. SCHENCK (J.), Observationes medicae rariores. Li-

Literatuur.

- bri VII. — Observationum medicarum rariorum Libri VII. — Twee titels. — Lugduni. — *Prov. v. Friesland* te Leeuwarden.
- 1643. ZACUTUS. (Titel als 1634). Lugduni.
- 1644. ALDROVANDUS (Ul). (Titel als 1602; vermoedelijk als 1618, 1623, 1638, dezelfde editie met ander titelblad.) Bononiae. Ed. 5^a.
- 1644. HELMONT (J. B. van), Opuscula medica inaudita. IV Partes; Colonia Agrippinae. — Niets over Acari. — Deze 4 Partes zijn ook toegevoegd aan: „Ortus” 1648. „Ortus” 1667 en „Opera” 1707.
- 1646. BROWNE (Thom.), Pseudodoxia epidemica: or, Enquiries into very many received Tenents, and commonly presumed Truths; London. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin*.
- 1646. FONTANA (Francesco), Novae coelestium, terrestriumque Rerum Observationes. . . . specialis a se inventis. . . . et fortasse hactenus non vulgatae; Neapoli. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Göttingen*.
- 1648. (ALBERT DE GROOT) ALBERTUS MAGNUS, De Secretis mulierum. Amsterdam.
- 1648. HELMONT (J. B. van), Ortus medicinae. Id est Initia Physicae inaudita, &c.; Amsterodami. — Niets over Acari. Zie 1644. — *Univ. Leiden*.
- 1648. MARCGRAV, de Liebstad. (G.), Historia naturalis Brasiliae; Lugduni Batavorum et Amstelodami. Pars II. Historia rerum naturalium Brasiliae.
- 1648. SALMUTH (Ph.), Observationum medicarum Centuriae tres posthumae; Brunsvigiae. — Cent. 1. obs. 49, aangehaald door Schmid 1676, vreemdigheden in urine; geen acari.
- 1649. PARÉ (Ambr.). (Titel als 1615 en 1627). Amstelredam. — Van Ed. 1. 1615 is cap. 4 gesplitst; cap 5. is hier cap. 6.
- 1650. BROWN (Thom.), Enquiries in the vulgar errors; London. — Onder dien titel wordt het boek steeds vermeld; de titel is echter vermoedelijk gelijk aan dien van 1646.
- 1650. HAUPTMANN (A.), Epistola praeliminaris de viva

Literatuur.

mortis imagine ad D. Petr. Jo. Fabrum; Frankfurt. *Preuss. Staats Bibl. Berlin.*

- 1650. JOEL (Fr.), *Operum medicorum Tomus tertius*, in quo &c.; Rostochii. — *Univ. Utrecht.*
- 1650. SENNERT (D.), *Hypomnena physicae. Hypomnema III, cap. 1. De Atomis.* — Komt voor in: *Opera omnia*; Lugduni 1650, Tomus I. 132. — Maar van welk jaar is nu de oorspronkelijke editie? — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1650. SENNERT (D.), *Practicae medicinae Libri V. Liber quintus, Pars I, c. XXIV.* — Komt voor in *Opera Omnia Tomus III. p. 235*; Lugduni 1650. Is vermoedelijk van 1611. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1650. TULP (Nic.), *Geneeskundige waarnemingen.* (Eerste Nederlandsche uitgave). Amsterdam 1650. — Mogelijk luidt de titel ook anders. — Niets over Acari. Aangehaald door Schmid 1676.
- 1651. (ALBERT DE GROOT) ALBERTUS MAGNUS, *De Animalibus Libri XXVI. (Ubi?)* 1651.
- 1651. BAUHIN (J.) et CHERLER (J. H.), *Historia plantarum universalis*; Ebroduni 1650—1651. Tomus III 1651, p. 269.
- 1651. BENEDICTUS (A.), *Medicinalium Observationum Rara Exempla, ex Libris Alexandri Benedicti qui vivit anno 1483.* — Niets over Acari. — *Univ. Groningen.*
- 1651. OLEARIUS (A.), *Persiaensche Reyse, uyt Holsteyn, door Lijflandt, Moscovien, Tartarien in Persien. &c.* — Niets over Acari. Zie *Argasidae*, p. 46. — *Kon. Bibl. Haag.*
- 1652. BORELLUS (Petr.), *Historiarum et Observationum Medio-physicorum Centuriae IV*; Hagae Comitum. —
- 1652. (ADRIAAN DE JONGE). Hadrianus Junius, *Epistolae, quibus accedit &c.*; Dordrecht; 1552 (Lees 1652). — Niets over Acari. — *Univ. Utrecht.*
- 1652. JOEL (F.), *Opera medica, edita a M. Bachmeister*; Rostochii. — *Univ. Utrecht.*
- 1652. TULP (Nic.), *Observationes medicae. Editio altera. (ubi?)* 1652. — Niets over Acari.

Literatuur.

- 1653. JONSTON (John), *Historia naturalis de Insectis Libri III, de Serpentibus et Draconibus libri II, cum* (28 et 12) aen. fig.; Francofurti ad Moenum. — *Univ. Amsterdam.*
- 1656. BORELLUS (Petr.), *Observationum microscopicarum Centuria*; Hagae comitis. — *Univ. Groningen.*
- 1656. HILDANUS (G. F.). (VAN HILDEN), *Aanmerkingen, rakende de Genees ende Heelkonst. Bestaande in zes deelen, yder deel in hondert Geschiedenissen*; Rotterdam. — Lib. 1. p. 63. Acari? — *Univ. Leiden.*
- 1656. HORSTIUS (Jon. Dan.), *Epistolarum medicinalium Decas*; Francofurti. — Niets over Acari. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin, Univ. Bibl. Marburg, Breslau.*
- 1656. HORSTIUS (Jon. Dan.), *Observationum anatomicarum Decas. Additae sunt Epistolae, quibus singularia Scitu digna... atque alia rariora exponuntur*; Francofurti. — *Juist de Epistolae ontbraken. Niets over Acari.* — *Univ. Leiden.*
- 1656. PLATER (Felix). (Titel als 1608). Basileae.
- 1687. BORELLUS (Petr.). (Titel als 1652) Parisiis. — *Oud Archief Haag.*
- 1657. HAUPTMANN (A.), *Uralter Wolkensteinischer warmer Badt- und Wasser-Schatz*; Leipzig. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Breslau, Halle.*
- 1657. HAUPTMANN (A.), *Epistola praeliminaris Tractatui de viva mortis imagine... ad D. Petr. Jo. Fabrum.* (d.d. Aprilis 1650). — Is een herdruk van 1650, en gedrukt achter het voorgaande.
- 1657. HAUPTMANN. (A), *Maximè Reverendo Patri ac Illustri S. Theol. D. Domino Dn. Athanasio Kirchero, è Societate Jesu, & Oriental. Lingv. Professori Primario, nec non Presbytero Amplissimo Excellentissimoque, Domino ac Fautori meo honoratissimo*; Leipzig. — Verscheen achter het voorgaande werkje.
- 1657. JONSTON (John), *Historiae naturalis De Insectis Libri III. Cum aen. fig.*; Amstelodami. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1657. RHODIUS (J.), *Observationum medicinalium Centuriae Tres.*; Patavii. — Zie 1676.

Literatuur.

- 1657. WIERUS (J.) (Titel als 1567). Amstelodami. — Niets over Acari.
- 1658. JONSTON (John). (Titel als 1653). Francofurti ad Moenum. — Is dezelfde editie met een ander titelblad.
- 1658. KIRCHER (Ath.), *Scrutinum Physico-Medicum Contogiosae Luis, quae Pestis dicitur. Quo, &c.*; Romae. — *Univ. Leiden.*
- 1658. MOUFET (I.) (Zie 1634, vertaald in het Engelsch. In: *Topsel's History of beasts* p. 889—1130; London.
- 1658. PARACELUS (A. Ph. Th.), *Opera omnia medico-chemico-chirurgica*. 3 vol. in 2 tom.; Genevae. — Niets over Acari. — *Univ. Bibl. Groningen, Amsterdam.*
- 1658. PISO (G.), *De Indiae utriusque Re Naturali et Medica. Libri XIV.*; Amstelaedami. — *Bibl. Artis Amst.*
- 1658. ROCHEFORT (N.), *Histoire naturelle et morale des îles Antilles de l'Amérique, enrichie de plusieurs belles figures des raretez les plus considérables qui y sont décrites. Avec un vocabulaire caraïbe*. 4e.; Rotterdam. — *Univ. Leiden.*
- 1659. OLEARIUS (A.), *Relation du Voyage d'Adam Olearius en Moscovie, Tartarie, et Perse, augmentée en cette nouvelle édition, &c.*; Paris; 2 vols. — Niets over Acari. Zie *Argasidae*, p. 46. — *Kon. Bibl. Haag.*
- 1659. WILLIS (Thom.) (*Diatribae duae Medico-Philosophicae, Quarum prior &c. His accessit*) *Dissertatio Epistolica De urinis*; Hagae Comitum. — Niets over Acari. — *Univ. Leiden.*
- 1660. GOEDAERDT (J.), *Metamorphosis naturalis: ofte Historische Beschryvinghe van den Oirspronk, aerd, eyenschappen ende vreemde veranderinghen der wormen, rupsen, maeden, &c.*; Middelburg. S. d. — (1660). Dit is deel I; bevat niets over Acari. Voor deel II Zie 1664, deel III zie 1669. — *Ned. Entom. Ver.*
- 1660. HAFENREFFER (Sam.), *Nosodochium in quo cutis eique adhaerentium partium affectus omnes, singulari methodo, et cognoscendi et curandi fidelissime traduntur. Renovatum & plurimis in locis auctum*; Ulmae. — Is de 2^a edit. van 1630. *Oud Archief Haag.*

Literatuur.

- 1660. HORSTIUS (G.), Opera omnia; Norimbergae. —
- 1660. JONSTON (John), Naeukeurige Beschryving van de natuur der viervoetige... &c.... der Gekerfde of Kronkeldieren &c.; Amsterdam. — voor „of” lees „en”. — *Bataafsche Gen. Rotterdam.*
- 1661. HORSTIUS (G.) (senior), Operum medicorum tomus primus, qui continet &c.; Goudae; Disput. XI. Het Voorbericht draagt geen jaartal, is van 1607. Het Voorbericht van Tomus II dateert van 1628. — *Univ. Groningen.*
- 1662. GOEDART (J.), Metamorphosis naturalis. Metamorphosis et Historia naturalis Insectorum; Medioburgio. S. d. 1662). — Is de Lat. vertaling van 1660. Niets over Acari. — *Natura Artis Magistra Amsterdam.*
- 1663. BOCHART (S.), Hierozoicon, sive bipertitum opus de Animalibus S. Scripturae, &c.; Londini. — *Univ. Groningen.*
- 1663. SYLVIUS (F. D.), Opera medica; Lugduni Batavorum. — Niets over Acari. Zie Ed. 2. 1679.
- 1664. BROWN (Thom.), Enquiries in the vulgar errors; London. — Zie 1646, 1650.
- 1664. GOEDAERT (J.), Metamorphosis naturalis Pars secundus. — Metamorphosis naturalis, ofte Historische Beschryvinge van den Oirspronk, &c. 2^e deel; Middelburgh. (z. j.) (1664). — *Ned. Ent. Ver.*
- 1664. (LAURENZO, Giuseppe). LAURENTIUS (Jos.), Amalthea Onomastica; in qua voces universiae, &c.; Lugduni.
- 1664. POWER (Henry), Experimental Philosophy, in Three Books: containing New Experiments: Microscopical, Mercurial, Magnetical. &c.; London. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Göttingen.*
- 1665. HOOKE (R.), Micrographia: or some physiological descriptions of minute bodies made by magnifying glasses, with observations and inquiries thereupon. With 38. pl. fol.; London. — *Univ. Breslau, Münster, Königsberg.*
- 1665. JONSTON (John). (Titel als 1653). Amstelodami. — Is dezelfde editie met nieuw titelblad.
- 1665. KIRCHER (A.), Mundus subterraneus, in XII Libros digestus; quo &c.; Amstelodami. Tom. I. libri I—

Literatuur.

- VIII; Tom. II. libri VIII—XII. — *Univ. Utrecht.*
- 1665. ROCHEFORT (N.). (Titel als 1658). Rotterdam.
 - 1666. BROWN (Thom.), Enquiries in the vulgar errors; London. — Zie 1646, 1650, 1664.
 - 1666. LANGIUS (Christ.), *Miscellanea curiosa medica*; Lipsiae. — Niets over Acari. — *Univ. Leiden.*
 - 1667. CHARLETON (Gualt.), *Exercitationes de Differentiis & Nominibus Animalium, cum Mantissa de variis Fossilium Generibus deque Differentiis & nominibus Colorum*; Oxonii. — *Univ. Utrecht.*
 - 1667. GOEDART (J.), *Metamorphosis naturalis Pars secunda. Metamorphoseos et Historiae naturalis Pars secunda, De Insectis...* Latinitate donata, commentariis... &c.; Medioburgi; s. d. (1667). — „*Artis*” *Amsterdam.*
 - 1667. HELMONT (J. B. VAN). (Titel als 1648). Lugduni. — *De Privilege du Roy is van 1655.* — Bevat niets over Acari. Zie 1644, 1648.
 - 1667. HOOKE (R.). (Titel als 1665). London; 2^a Edit. — Is dezelfde Ed. als 1665, met nieuw titelblad. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Bonn, Göttingen, Greifswald, Königsberg.*
 - 1667. ROCHEFORT (N.). (Titel als 1658). Lyon.
 - 1668. CHARLETON (G.), *Onomasticon zoicon, plerorumque animalium differentias et nomina propria pluribus linguis exponens, &c.*; Londini. — *Ned. Ent. Ver.*
 - 1668. REDI (Fr.), *Esperienze intorno alla generazione degl' Insetti*; Firenze. — Bevindt zich ook in REDI, *Opere*; Firenze 1664—1690. Vol. I. Pars II 1668. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Bibl. Göttingen, Kiel.*
 - 1668. SCHÖNGAST (C. A.), *Enkurek Persarum, morsumque Tarantulae*. Diss.; Lipsiae. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin.*
 - 1668. STUBBES (Dr.), *An enlargement of the observations, formerly publisht Numb. 27. In: Philos. Transact. London. n. 36, June 1668, p. 706.* — *Teyler Haarlem.*
 - 1669. GOEDAERDT (J.), *Metamorphosis naturalis, ofte Historische Beschrijvinge van den Oorspronck, Aerd, Eygen-*

Literatuur.

- schappen ende vreemde veranderinghen der Wormen, &c. Deel III; Middelburgh; z. j. (1669). — Niets over Acari. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1669. OLEARIUS (A.), The Voyages and Travels of the Ambassadors sent by Frederick Duke of Holstein, to the Great Duke of Muscovie, and the King of Persia, &c.; London. — Niets over Acari; zie bij Argasidae, p. 46. — *Kob. Bibl. Haag.*
 - 1669. SWAMMERDAM (Joh.), Hisroria Insectorum generalis, ofte Algemeene Verhandeling van de Bloedelooze Dierkens; Utrecht. — *Teyler Haarlem.*
 - 1670. ACTUARIUS (Joh. Zach.-filius), Graeciae Medici principis de Urinis Libri VII; Trajecti ad Rhenum. — Niets over Acari. — *Univ. Leiden.*
 - 1670. BORELLUS (P.). (Titel als 1652). Francofurti. —
 - 1670. (Referaat). REDI (F.) (Titel als 1668). — In. *Philos. Transact.* v. 5. n. 57. March. 1670. p. 1175. — *Univ. Leiden.*
 - 1670. SACHS À LEVVENHEIMB(Ph. J.), Mesis observationum micoscopicarum à variis authoribus collectarum. — In: *Misc. Cur. sive Ephem.* *Germ. Cur., Ann. I.* p. 40. (spec. 49, 54, 56.)
 - 1670. WILlich (J.), Urinarum probationes. Illustratae scholis medicis H. Reusneri; Trajecti ad Rhenum. — Niets over Acari. — *Univ. Leiden.*
 - 1670. WILLIS (Th.), Elenchus rerum in dissertatione De Urinis; Trajecti ad Rhenum. — Niets over Acari. — *Univ. Leiden.*
 - 1671. BAUHIN (Caspar). (Titel als 1596). Basileae. — *Teyler Haarlem.*
 - 1671. DOLOIS (L. G.), Cours de Médecine contenant le Miroir de beauté et santé corporelle; Lyon. — Heb ik niet kunnen raadplegen.
 - 1671. GOEDART (J.), Metamorphosis naturalis. Pars Tertia. — *Metamorphoseos et Historia naturalis Insectorum Pars tertia et ultima. &c. Medioburgi; s. d. (1671).* — Niets over Acari.
 - 1671. KIRCHER (Ath.). (Titel als 1658). Lipsiae. — *Univ. Leiden.*

Literatuur.

- 1671. REDI (Fr.), Esperienze intorno a diverse cose Naturali e particolarmente a quelle, che ci son portate dall' Indie &c.; Firenze. — Niets over Acari.
- 1671. REDI (Fr.), Experimenta circa generationem Insectorum, &c.; Amstelodami. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1671. ROHAULT (J.), Traité de physique. cap. 21.; Paris. —
- 1671. SYLVIVS (F. D.), Idea praxeos medicae in tres libros divisae; Francofurti. — Niets over Acari. — *Univ. Leiden.*
- 1672. BROWN (Thom.), Enquiries in the vulgar errors; London. — Zie 1646, 1650. 1664. 1666.
- 1672. CHAULIAC (Guy DE), La grande Chyrurgie, &c. (ubi?). — *Univ. Leiden.*
- 1672. TULP (Nic.), Observationes medicae. Ed. 3^a. (ubi?). — Niets over Acari.
- 1673. JONSTON (J.), Syntagma Universae Medicinae Practicae Libri XIV.; Breslaviä.
- 1673. MOLLER (D. G.), Meditatio de Insectis quibusdam hungaricis prodigiosis, Anno proxime praeterito, ex aere unä cum nive in agros delapsis; Francofurti ad Maenam. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1673. RAY (John), Observations topographical, moral, and physiological Whereunto is added a brief account of Francis WILLUGHBY; of his Voyage through a great part of Spain; London. — Niets over Acari.
- 1673. WEDEL (G. W.), De scäbie epidemica felium. — In: Misc. Cur. sive Ephem.... Germ., Ann. III. 1672 (publ. 1673) p. 223. (N.B. MDCLXXXI, lees MDCLXXIII; het voorbericht is geteekend 9 Dec. 1672.)
- 1674. JONSTON (Joh.) (Titel als 1673). Jenae. — *Univ. Leiden.*
- 1674. REDI (Fr.). (Titel als 1668). Firenze.
- 1675. BOCHART (S.). (Titel als 1663.) — *Univ. Amsterdam.*
- 1675. REDI (Fr.), Experimenta circa res diversas naturales, speciatim illas, quae ex Indiis afferuntur. &c.; Amstelodami. — Niets over Acari.
- 1676. BORELLUS (P.). (Titel als 1652). Lipsiae. — *Univ. Utrecht.*

Literatuur.

- 1676. RHODIUS (I.). (Titel als 1657). Francofurti. — *Univ. Utrecht.*
- 1676. SCHMID (I.), De vermibus cum urina excretis. — In: Misc. Cur.... sive Ephem.... Germ., Anni IV, V. 1676. p. 198. (spec. 199).
- 1676. SENNERT (Dan.). (Titel als 1611). Lugduni. — (Teste Fürstenbergi 1861, p. 8).
- 1677. CHARLETON (G.). (Titel als 1667.) Oxoniae. — *Univ. Utrecht.*
- 1678. GUILLEMEAU. (J.), Hondert en dertien Gebreken en genesinge der Oogen &c.; Amsterdam. — *Univ. Amsterdam.*
- 1678. LISTER. (M.), Historiae Animalium Angliae tres Tractatus. Unus de Araneis. Alter &c.; Londini.
- 1679. BLANCARD (S.), Lexicon Medicum, Graeco-Latinum, in quo termini totius artis Medicae secundum Neotericorum placita, desiniuntur vel circumscribuntur, &c.; Amstelodami. — *Univ. Utrecht.*
- 1679. MALPIGHI (M.), Anatome plantarum. Pars altera: De variis plantarum tumoribus et excrescentiis; Londini. Zie 1686.
- 1679. *Sylvius* (F. D.), Opera medica, tam hactenus inedita, quam variis locis & formis edita, &c.; Amstelodami. —
- 1680. BLANKAART (Steph.), Collectanea Medio Physica Oft Hollands Jaar-Register der Genees- en Natuurkundige Aanmerkingen van gantsch Europa &c.; Amsterdam. — *Univ. Amsterdam.*
- 1680. BLANKAART (STEPH.), Nieuwe Konst-Kamer der chirurgie ofte Heel-Konst. Gefondeerd op nieuwer gronden als oyt voor deesen; t' Amsterdam 1680.
- 1680. LUDOVICUS (D.), De Varis, Acaris, Sironibusque. — In: Misc. Cur.... sive Ephem.... Nat. Cur., Ann. IX et X. 1679 et 1679; Wratislaviae & Bregae 1680. — *Teyler Haarlem.*
- 1681. LISTER (M.). (Titel als 1678). Eboraci.
- 1682. ETTMÜLLER (M.), Observatio medica II. De Sironibus. — In: Acta Erudit. Lipsiae.

Literatuur.

- 1682. GOEDART (Joh.), Of Insects. Done into English and methodized, with the addition of notes (by M. LISTER); York. .. Zie 1685.
- 1682. HANNEMANN. (J. Lud.), Observatio 135. — In: Misc. Cur.... sive Ephem. med. phys. Germ. acad. nat. cur. Decas. II. v: I (V—XI). — Geciteerd door Bonanni 1691 p. 282. — Geen Acari, maar *Piophila casei*.
- 1682. KIRCHER (Ath.), D'Onder-Aardse Weereld in XII boeken natuurkundig verhandeld; 'T Amsterdam. — *Univ. Utrecht*.
- 1682. RIEDLINUS (Vitus), Observationum medicarum Centuria; Augustae Vindelicorum. — Niets over Acari. Zie echter 1691. — *Oud Archief Haag; Univ. Leiden*.
- 1682. SWAMMERDAM. (Joh.), Histoire generale des Insectes; Utrecht.
- 1682. WILLIS (Thom.), Opera omnia, nitidius quam unquam hactenus edita, plurimum emendata; Amstelædami. — Niets over Acari.
- 1683. BLANKAART (Steph.). (Titel als 1680.) Tweede en Derde Deel des Jaars 1681 en 1682; Amsterdam. — Niets over Acari. —
- 1684. DOLAEUS (Joh.), Encyclopaedia medicinae theoretico-practicae; Francofurti ad Moenum. — Niets over Acari.
- 1684. LEEUWENHOEK (A. VAN), Ondervindingen en Beschouwingen der onsigbare geschapene waarheden, Waarin gehandeld werd over &c. (32^e tot 43^e Missive.); Tot Leyden. Missive 33, p. 27. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1684. REDI (Fr.), Osservazioni intorno agli animali viventi che si trovano negli animali viventi; Firenze. — Niets over Acari.
- 1685. ETTMÜLLER (M.), Dissertationes XIIIX medicae prodeunt adjecto Indice locupletissimo; Francofurti & Lipsiae. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Göttingen, Kiel*.
- 1685. ETTMÜLLER (M.), Opera omnia theoretica et practica, in quibus universa praxis medica, &c.; Lugduni. — Niets over Acari.

Literatuur.

- 1685. GOEDART (J.), De Insectis, in Methodum Redactus, cum Notularum additione. Operà M. LISTER, à Regià Societate Londinensi. Item Appendix ad Historiam Animalium Angliæ, Ejusdem M. LISTER, altera Editio, &c.; Londini. — *Univ. Amsterdam.*
- 1685. LEEUWENHOEK (A. VAN), Anatomia et contemplatio nonnullorum naturae invisibilium secretorum comprehensorum, &c.; Lugduni Batavorum. — Niets over Acari.
- 1685. LEEUWENHOEK (A. VAN), Ontdekkingen en Ontledingen van &c. (44^e en 45^e Missive); Tot Leyden. — Niets over Acari. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1685. LEEUWENHOEK (A. VAN), Ontdekte Onzichtbaarheden. (ubi?). — Niets over Acari. — (Deel I van de 1^e Serie van van L.s. „Werken”). — *Ned. Ent. Ver.*
- 1685. LEEUWENHOEK (A. VAN), Ontledingen en Ontdekkingen van &c.; Tot Leyden. — (46^e en 47^e Missive). — Niets over Acari. *Ned. Ent. Ver.*
- 1685. PAULLINI (C. F.), Cynographia curiosa seu Canis descriptio, juxta methodum & leges illustri Academiæ Naturæ Curiosorum adornata; Neurimbergiæ. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Göttingen, Halle, Kiel, Königsberg, Marburg.*
- 1685. SWAMMERDAM (J.), Histoire générale des Insectes; Utrecht. — Zie 1682.
- 1685. SWAMMERDAM (J.), Historia Insectorum generalis; Lugduni Batavorum.
- 1685. TULP (Nic.), Observationes medicæ. Ed. 4^a (ubi?). — Niets over Acari. — *Univ. Utrecht.*
- 1686. BONET (Th.). Medicina septentrionalis collatitia sive Rei medicinæ, nuperis annis à Medicis Anglis, Germanis & Danis emissæ, &c.; Genevæ. Pars II. — Hierin: p. 233. FRIBE, WEDEL, p. 238. STUBBES, p. 256. PILAS, p. 565 Ludovicus. — Zie titels apart. — *Univ. Groningen.*
- 1686. DOLÆUS (J.). (Titel als 1684). Editio nova; Amstelodami. — Niets over Acari.
- 1686. FRIBE (M.). Vermes in Scabie animadversi. — Komt voor in BONET (Th.) 1686.

Literatuur.

- 1686. LEEUWENHOEK (A. VAN), Ontledingen en Ontdekkingen van &c.; Tot Leyden. — (48^e—52^e Missive). — Niets over Acari.
- 1686. LEEUWENHOEK (A. van), Ontledingen en Ontdekkingen van &c. Alsmede van de groote menigte der Dierkens in de Excrementen; Leyden (28^e—31^e Missive). Niets over Acari. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1686. LUDOVICUS (D.), De Varis, Acaris, Sironibusque. — Komt voor in BONET (Th.) 1686.
- 1686. MALPIGHI (Marc.), Opera omnia; Pars II; De Variis plantarum tumoribus et excrescentiis; Londini.
- 1686. PILAS (J.), Vermis in spina dorsii. — Komt voor in: BONET (Th.) 1686.
- 1686. REDI (F.), Opusculorum Pars I sive: Experimenta & (titel als 1671). Amstelodami. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1686. STUBBES (Dr.), Cirones Indis occidentalibus molesti. — Komt voor in BONET (Th.) 1686. — Geen Acari, maar *Tunga penetrans*.
- 1686. TORTONI (C. A.), De microscopiis observationes. (ubi?). — Kon ik niet raadplegen.
- 1686. TORTONI (C. A.), Epistola ad ill. Hier. Ambr. de Langmantel. — Kon ik niet raadplegen. — Beiden worden door BONANNI 1691 geciteerd. Mogelijk zijn zij beiden hetzelfde werk.
- 1686. WEDEL (G. W.), De scabie epidemica felium. — Komt voor in BONET (Th.) 1686. — Zie ook 1673.
- 1687. BONOMO (Giovanni Cosimo), Osservazioni intorno à Pellicelli del corpo umano da lui con altre osservazioni scritte in una Lettera all' illustro Sig. Fr. Redi; Firenze.
- 1687. DOLAEUS (Joh.). (Titel als 1684.) Amstelodami. — Niets over Acari.
- 1687. GRIENDEL(ius) (J. F.), Micrographia nova: sive nova et curiosa variorum minorum corporum singularis cujusdam et noviter.... descriptio. Cum 44 tab. aen.; Norimbergae.—*Prov. Bibl. Friesland* te Leeuwarden.
- 1687. LIPSTORP (G. D.), Disputatio medica inauguralis De animalculis in humano corpore genitis &c.; Lugduni

Literatuur.

- Batavorum. 32 p. ongepagineerd. — *Univ. Leiden.*
- 1687. REDI (Fr.). (Titel als 1686). — Komt voor in REDI, Opere, 2^a Ed.; Napoli, 1687.
 - 1688. BLANKAART (Steph.). (Titel als 1680). Laatste deel 1688; Amsterdam. — Niets over Acari.
 - 1688. BLANKAART (Steph.), Schou-Burg der Rupsen, Wormen, Maden, en vliegende Dierkens daaruit voorkomende, &c.; Amsterdam. — *Ned. Ent. Ver.*
 - 1688. BROWN (Thom.), Alle de werken van 5 deelen (in 1 band); 1. Pseudo-doxia epidemica, of een Onderzoek der Gemeene Dwalingen des Volks; Amsterdam. — *Univ. Leiden.*
 - 1688. DOLAEUS (Joh.). (Titel als 1684). Ed. 4^a; Amstelodami. — Niets over Acari.
 - 1688. LEEUWENHOEK (A. VAN), Vervolg der Brieven, &c. — In het voorwoord leest men, dat Brieven 1—27 nooit gepubliceerd zijn. 53^e—60^e Missive. Niets over Acari. — *Ned. Ent. Ver.*
 - 1688. MUSITANUS (C.), Trutina medica, chirurgica, pharmaceutica-chymica, &c.; Neapoli.
 - 1688. PINTERS VON DER AU (Joh. Christ.), Neuer, vollkommener, verbesserter under ergänzter Pferd-Schatz. &c.; Frankfurt am Mäyn. — GERLACH 1837 p. 14 meldt, dat p. 181 van de Pferdschatz van 1664 sprake is van Mölben. In de Ed. van 1688 heb ik daarover niets gevonden. — *Tierarzl. Hochschule Berlin.*
 - 1688. REDI (Fr.). (Titel als 1668.) Firenze.
 - 1689. CALVOLI (Giov. Cinelli) (Articolo:) Bonomo. — In: Scanzia VI. Bibliotheca volante; Romae. — Zie Fürstenberg 1861, p. 21. 22.
 - 1689. DOLAEUS. (Joh.), Encyclopaedia chirurgica rationalis, in quâ omnes affectus externi, corpus humanum unquam invasisse observati, tam Veterum, quam recentiorum, &c.; Francofurti a. M. — Is geen Encyclopedie, maar een gewoon medisch werk. Zie 1703.
 - 1689. HARTMANN (Ph. Jac.), De generatione Mineralium, Vegetabilium, & Animalium in aëre, occasione Annonae et Telae Coelitus Delapsarum. — In: Misc. Med. Phys.

Literatuur.

- sive Ephem. Germ. Dec. II. Ann. VII. App. — Wordt door WEPFER 1692 aangehaald. Niets over Acari.
- 1689. LEEUWENHOEK (A. VAN), Natuurs Verborgentheden Ontdekt: zijnde een Tweede Vervolg der Brieven, &c.; Delft. — 61^e—67^e Missive. Niets over Acari.
 - 1689. PAULLINI (Chr. Fr.), Observationum Medico-Physicarum Decades duae. — In: Ephem. Med. Phys. Nat. Cur. Germ. Dec. II. Ann. VII. App. p. 109—162. — *Teyler Haarlem.*
 - 1690. BLANKART (Steph.), Collectanea Medico Physica, oder Holländisch Jahr-Register sonderbarer Anmerckungen, &c.; Leipzig. — Zie 1680. *Univ. Amsterdam.*
 - 1690. BLANCARD (Steph.), Lexicon novum Medicum, Graeco-Latinum; Lugduni Batavorum. — Zie 1679.
 - 1690. BLANKAART. (Steph.), Schau-Platz der Raupen, Würmer, Maden, und Fliegende Thiergen welche daraus erzeugt werden, &c.; Leipzig. — Zie 1688. *Univ. Amsterdam.*
 - 1691. BONANNI (Phil.), Observationes circa viventia quae in rebus non viventibus reperiuntur; Romae. — *Ned. Ent. Ver.*
 - 1691. BONANNI (Phil.), Micrographia curiosa, sive rerum minutissimarum observationes, quae ope microscopii recognitae, et expressae describuntur; Romae. — *Ned. Ent. Ver.*
 - 1691. BONET (Th.), Polyalthes sive Thesaurus medico-practicus ex quibus &c.; Genevae. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
 - 1691. ETTMÜLLER (M.), Nouvelle pratique de Chirurgie, médicale et raisonnée; Amsterdam. — Niets over Acari.
 - 1691. RIEDLINUS (Vitus), Observationum medicarum Centuriae tres. Editae ab Auctoris Filio; Augustae Vindelicorum. Cent. 2, obs. 28. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Bonn, Breslau, Göttingen, Greifswald, Marburg.*
 - 1691. ROHAULT(US) (J.), Tractatus physicus; Londini. — Zie 1671. 1700. 1739.
 - 1692. BOCHART(Sam.).(Titel als 1663).Lugduni Batavorum.

Literatuur.

- 1692. BONOMO (J. C.), Observationes circa humani corporis Teredinem. — In: Appendix ad Ann. Dec. Dec. II. Ephem. med. phys. Nat. Cur. Germ. — Zie 1687. *Teyler Haarlem.*
- 1692. WEPFER (Jo. Jac.), Intestini Ilei ruptura integro abdomine. — In: Misc. Cur. sive Ephem. med. phys. Germ. Acad. Dec. II. Ann. X. — *Teyler Haarlem.*
- 1693. LEEUWENHOEK (A. VAN), Derde vervolg der Brieven, &c., — 68^e—75^e Missive. — (71^e miss.!). *Ned. Ent. Ver.*
- 1693. TOZZI (Lucca), In Hippocratis Aphorismos Commentaria, ubi &c.; Neapoli. — Niets over Acari. *Univ. Leiden.*
- 1693. WILLUGHBY (Fr.), A brief account of his voyage through a great part of Spain; London. — Gevoegd achter RAY (John), Observations &c. Niets over Acari.
- 1694. LEEUWENHOEK (A. van), Vierde vervolg der Brieven, &c. — 76^e—83^e Missive. 77^e Missive. *Ned. Ent. Ver.*
- 1695. LEEUWENHOEK (A. VAN), Arcana Naturae detecta; Delphis Batavorum. — (33^e — minstens 88^e missive). — Zie 1684, 1685, 1686, 1688, 1689, 1693—1694.
- 1695. LEEUWENHOEK (A. van), Opera omnia sive Arcana Naturae ope exactissimum microscopiorum Detecta, &c.; Delphis.
- 1695. SCHELHAMMER (G. Ch.), ΟΓΚΟΛΟΓΙΑ parva seu de humani corporis tumoribus eorumque legitima curatione Liber; Jenae. — *Univ. Leiden.*
- 1696. ETTMÜLLER (M.), Collegium pharmaceuticum in Schroederi Pharmacopoeiam medio-chymicam. — In: Opera Omnia, Tom. I. Amstelodami. *Univ. Leiden.*
- 1696. GAHRLIEP (G. C.), De musca, innumerorum minorum reptilium nutritia. — In: Misc. Cur. sive Ephem Nat. Cur., Dec. III. Ann. III. — *Teyler Haarlem.*
- 1696. LEEUWENHOEK (A. VAN), Arcana naturae, Ope et beneficio exquisitissimorum microscopiorum Detecta, &c. — Editio altera. — (Lees: Tomus secundus).
- 1696. LEEUWENHOEK (A. VAN), An Extract of a Letter from cont. Microscopical observations on Eels,

Literatuur.

- Mites, the Seeds of Figs, &c. — In: Philos. Trans. V. 19. n. 221.
- 1696. LEEUWENHOEK (A. VAN), Vijfde vervolg der Brieven, &c.; Delft — 84e—96e Missive. 88e missive. — *Ned. Ent. Ver.*
 - 1696. MENTZEL (J. Chr.), De innumeris, variae magnitudinis vermiculis urinae infantis innatantibus. — In Misc. Cur. sive Ephem. . . . Nat. Cur., Dec. III. Ann. III. — *Teyler Haarlem.*
 - 1696. PAULITZ (J. Th. à), Disputatio medica inauguralis De morbis animatis, &c.; Lugduni Batavorum. — Ongepagineerd; 31 p. — *Univ. Leiden.*
 - 1697. ETTMÜLLER (M.), Collegium Practicum doctrinale. — Is de titel van Tom II Pars I van Opera omnia 1697; Francofurti ad Moenum et Amstelodami. — *Univ. Leiden.*
 - 1697. ETTMÜLLER (M.), Exercitationes variae Academicæ. — Bevindt zich in Tom. II. Pars. II. p. 1605—1609. van zijn Opera Omnia; zie hierboven. — *Univ. Leiden.*
 - 1697. LEEUWENHOEK (A. VAN), Sesde vervolg der Brieven, &c. = 99^e—107^e Missive. — 99^e—102^e missive. — *Ned. Ent. Ver.*
 - 1697. LEEUWENHOEK (A. VAN), Continuatio Arcanorum Naturæ Detectorum. Qua continentur . . . &c.; Delphis Batavorum. — Dit is het derde deel der „Arcana”.
 - 1698. TOURNEFORT (P.), Histoire des Plantes qui naissent aux environs de Paris; Paris. — *Univ. Utrecht.*
 - 1699. BONANNI (Phil.). (Titel als 1691.) (ubi?). Vermoedelijk dezelfde druk met een nieuw titelblad.
 - 1699. BONANNI (Phil.). (Titel als 1699.) (ubi?) Zie opmerking hierboven.
 - 1700. GOEDART (J.), Histoire naturelle des Insectes selon leurs différentes Metamorphoses; Amsterdam. — Metamorphoses naturelles ou Histoire des Insectes observés, &c.; Amsterdam 1700; 3 vols. c. 153 tabb. — *Ned. Ent. Ver.*
 - 1700. GOEDART (J.). (Dezelfde voortitel als hierboven). — (Dezelfde titel als hierboven.) La Haye; 1700; 3 vols. c. 153 tabb. — *Ned. Ent. Ver.*

Literatuur.

- 1700. GOEDART (J.). (Dezelfde voortitel als heirboven). —
GOEDAERDT (J.) (Dezelfde titel als 1660). — *Ned. Ent. Ver.*
- 1700. ROHAULT(us) (J.). (Titel als 1691.). Amstelaedami.
- 1700. KECK (Petr.), *Dissertatio de scabie periodica particulari*; Tübingen. — *Univ. Bibl. Tubingen*).
- 1701. PÉTIVER (Jac.), *Musei Petiveriani Centuria Octava. Rariorum Naturae Continens, viz. Animalia, Fossilia, Plantas, Ex variis Mundi plagis advecta, Ordine digesta, & Nominibus propriis signata*; Londini. — De Centuria prima is van 1695. &c. De pagineering gaat door. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin*.
- 1702. LEEUWENHOEK (A. VAN), *Sevende vervolg der brieven, &c.*; Delft. — Niets over Acari.
- 1702. PETIVER (Jac.), *Gazophylacii naturae & artis Decades decem, in quibus Animalia quadrupeda, Aves, Pisces, Reptilia, Insecta, Vegetabilia, item Fossilia, Corpora marina, & Stirpes minerales, e Terra eruta & Descriptionibus brevibus & iconibus illustrantur*; Londini; 1702—1706. Tab. 100 aen. — *Univ. Utrecht* (Decas I—III); *Preuss. Staats Bibl. Berlin* (Decas I—V); *Univ. Bonn*. (Decas I—III, V, t. 17 vacat); *Univ. Göttingen* (Dec. I—V.)
- 1702. WILSON (J.), *The Description and manner of Using a late Invented Set of Small Pocket-Microscopes, made by James Wilson, &c.* — In: *Phil. Trans.* v. 23. n. 281 (1702) p. 1241 sqq.; spec. 1247. — *Teyler Haarlem*.
- 1703. BONANNI (Phil.), *Micrographia, &c.*; Romae. Als 1691.
- 1703 BONOMO, *An abstract of part of a Letter from Dr. Bonomo to Signor Redi, &c.* — In: *Phil. Trans.* v. 23. n. 283. (1703). De „Numbers” zijn afzonderlijk uitgegeven.
- 1703. DOLAEUS (Joh.). (Titel als 1689). *Francofurti ad Moenum*. — *Prov. Bibl. v. Friesland* te Leeuwarden.
- 1703. DOLAEUS (Joh.), *Opera omnia, &c.*; *Francofurti ad Moenum*.
- 1703: (Anonymus). *An Extract of some Letters sent to Sir. C. H. relating to some Microscopical Observations,*

Literatuur.

&c. — In: Phil. Trans. V. 23. n. 284. p. 1359. 1360; 1362. 1363. 1365.

- 1703. MEAD (R.), An Abstract &c. (Zie 1703 BONOMO).
- 1704. LANG (Christ. Joh.), Opera omnia medica theoretica, nempe Historia medica, Physiologia, Lectiones de materia medica, Collegium chymicum, &c., curante A. Q. RIVINO; Lipsiae. — LANG zelf vermeldt niets over Acari. Noot van RIVINUS in Pars II cap. VII. § 7. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1704. RIVINUS (A. Q.). (Zie hierboven.)
- 1704. TOZZI (Lucca). (Titel als 1693). Napoli 2^a Ed.
- 1705. RAY (John), Methodus Insectorum seu insecta in methodum aliqualem digesta; 8°; Londini; 16 p. — *Univ. Leiden.*
- 1705. WILLUGHBY (F.). (Titel als hierboven; verscheen na zijn dood onder den naam van RAY.)
- 1707. HELMONT (J. B. van), Opera omnia, novissima hac editione ab innumeris mendis repurgata, &c.; Hafniae. — Niets over Acari.
- 1707. HOMBERG (), Observations sur les Araignées. — In: Mém. Acad. Roy. Sci. Paris.
- 1708. ETTMÜLLER (M.). (Titels als 1696. 1697), M. E. Ettmullerus filius . . . supplevit; Francofurti a. M. — *Prov. Bibl. v. Friesland te Leeuwarden.*
- 1708 HOMBERG (). (Titel als 1707). — In: (als 1707) Editio Amsterdam. — *Univ. Leiden.*
- 1708. RAY (J.), Methodus (etc. zie 1705).
- 1708. WILLUGHBY (Fr.), Methodus (etc. zie 1705).
- 1709. BONANNI (Phil.), Musaeum Kircherianum, sive Musaeum a. P. A. Kircheri . . . incoeptum, nuper restitutum, auctum, descriptum, et iconibus illustratum; Romae. — *Univ. Leiden.*
- 1710. RAY (John.), Methodus (etc. als 1705). — *Univ. Leiden.*
- 1710. RAY (John), Historia Insectorum. Opus posthumum. Jussu Reg. Societ. Londin. editum. &c.; 4°; Londini. — Is grootendeels uit manuscripta van F. WILLUGHBY onder denzelfden titel opgebouwd. — *Univ. Leiden.*

Literatuur.

- 1710. REAUMUR (R. A. FERCHAULT DE), Insecte des Limaçons. — In: Mém. Acad. Sci. Paris. — *Eigen Bibl.*
- 1710. RUYSCH (Fred.), Thesaurus Animalium Primus. c. fig. aen. — Het eerste Cabinet der Dieren. m. kop. pl.; Amstelaedami. — Niets over Acari.
- 1710. WILLUGHBY (Fr.), Historia Insectorum. (Zie 1710 Ray).
- 1711. TOZZI (Lucca), Opera omnia; Venezia I.
- 1712. BONOMO (Giov. Cos.). (Titel als 1687). — Bevindt zich in REDI (F.), Opere; 3^a Ediz. V. I. Pars. 5.; Venezia 1712.
- 1712. CESTONI (Diac.), Lettera al Sig. Antonio Vallisnieri, de dato 15 Gennaio 1710. — Bevindt zich &c. als boven. Pars. 6.
- 1712. LEEUWENHOEK (A. van), Additional Observations upon the Production of Mites, &c. — In: Phil. Trans. v. 27. n. 333. p. 398 sqq.
- 1712. REDI (Fr.). (Titel als 1668). — In: REDI, Opere, 3ª edit.; Venezia v. 1. 1712. Pars. 3.
- 1715—1719. LEEUWENHOEK (A. van), Opera Omnia seu Arcana Naturae ope exact. micr. Detecta, &c.; Lugd. Bat.
- 1715. NIEUWENTYT (B.), Het bestaan van God aangetoond door de Wonderen der Natuur, &c.; 4°. ubi? Van dit werk zijn verscheidene edities verschenen; vóór 1725 in het Engelsch ook 5 edities. Ik zag de eerste Fransche editie van 1725.
- 1716. LANCISIUS (J. M.), De noxiis paludum effluviis eorumque remediis; Romae.
- 1716. MUSITANUS (C.), Opera Omnia seu (etc. zie 1688). — *Univ. Groningen, Utrecht.*
- 1716. NENTERUS (G. Ph.), Theoriae hominis aegroti sive Pathologiae mediae pars generalis; Argentorati. — *Univ. Leiden.*
- 1717. BLANCARD (Steph.), Lexicon medicum renovatum, &c.; Lugduni Batavorum. — *Univ. Amsterdam.*
- 1717. LANCISIUS (J. M.). (Titel als 1716). Romae.
- 1718. JOBLOT. (L.), Descriptions et usages de plusieurs

Literatuur.

nouveaux Microscopes, &c.; Avec de (vol. II) Nouvelles observations . . . insectes, &c.; Paris. *Bataafsche Genootschap Rotterdam*.

- 1718. JONSTON (J.), *Theatrum universale omnium Animalium, &c.* (zeer uitgebreiden titel; is = JONSTON; *Francofucti 1650—1655* + eenige Amboneesche Vissen, door H. RUYSCH).
- 1718. LEEUWENHOEK (A. van), *Send-brieven zoo aan de . . . &c.*; Delft. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1718. OLEARIUS (A.), *Voyages très curieux et très renommés faits en Moscovie, Tartarie et Perse, &c.*; Leide. — Zie bij *Argasidae*, p. 46. — *Univ. Utrecht*.
- 1718. RUYSCH (H.), *Theatrum universale omnium Animalium, CCLX tabulis ornatum, quod olim sub nomine JONSTONI Historiae animalium prodiit*; Amstelodami. — Is = *Jonston 1718!*
- 1719. ALLEN (J.), *Synopsis universae medicinae practicae*; Londini — Zie 1753.
- 1719—1722. LEEUWENHOEK (A. à), *Opera omnia seu Arcana etc.*; Lugd. Bat. — *Teyler Haarlem*.
- 1722. FRISCH (J. L.), *Beschreibung von allerley Insecten in Teutsch-Land, nebst nützlichen Anmerkungen &c.* 13 Thele in 1 Bde.; Berlin; 1721—1740. — 4 Theil. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1722. JONSTON (John). (Titel als 1673)). Leipzig. — Is dezelfde druk met een nieuw titelblad.
- 1722. SCHWIEBE (J. J.), *Dissertatio inauguralis De Pruritu exanthematum ab acaribus*; Lipsiae. — *Univ. Upsala*.
- 1722. ZWINGER (Th.), *Paedotrophia practica*; Basileae. — *Preuss. Staats Bibl. Berl.*; *Univ. Breslau, Göttingen, Greifswald*.
- 1723. ALLEN (J.), (Titel 1719). Edit. 2^a.; Amstelodami. — Zie 1753.
- 1724. FRISCH (J. L.). (Titel als 1722). 5 Theil. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1724. HUMMEL (I. B.), *Helminthologia intricata, Clericis, Andryanisque, placitis illustrata*; Tubingae.
- 1725. NIEUWENTYT (B.), *L'existence de Dieu, démontrée*

Literatuur.

- par les Merveilles de la Nature, &c.; Paris 1725. — *Dr. D. Mac Gillavry.*
- 1725. RABELAIS (Fr.), Oeuvres du maître François Rabelais; Amsterdam.
- 1725. COSCHWITZ (G. D.), Organismus et Mechanismus in homine vivo obvius et stabilitus, seu Hominis vivi Consideratio physiologica, &c.; (Halae?). — Wel over scabies, maar niets over Acari.
- 1726. M. A. C. D., Système d'un Medecin anglois sur la cause de toutes les espèces de maladies, avec les surprenantes configurations, etc.; Paris. — *Tillhø, Linneanska Stiftelsen på Hammarby.* — Zie over dat werkje: Tijds. Ent. v. 68. Verslagen p. XXII—XXXI.
- 1727. HEISTER (D. Laur.), De pediculis sive pulicibus muscarum. — In: Act. Phys. Med. Acad. Caes. Nat. Cur. v. 1. p. 409. — *Teyler Haarlem.*
- 1727. OLEARIUS (A.). (Titel als 1718). Amsterdam. — Zie bij Argasidae, p. 46. — *Kon. Bibl. Haag.*
- 1728. FRISCH (J. L.). (Titel als 1722). 7. Theil. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1728. LUISINUS (A.). (Titel als 1566). *Univ. Groningen.*
- 1728. MONTESAURUS (N.). (Titel als 1566.). — *Univ. Groningen.*
- 1728. PETRONIUS (A. T.). (Titel als 1566.) — *Univ. Groningen.*
- 1728. TOZZI (Lucca), Opera omnia; Ed. 2.; Venetiis.
- 1728. ALLEN (J.). (Titel als 1719). Ed. 3^a. Londini. — *Univ. Utrecht.*
- 1729. REDÌ (Fr.). (Titel als 1686). Lugduni Batavorum. —
- 1730. HIRE (DE LA), Description d'un Insecte qui s'attache aux Mouches. — In: Mém. Acad. Roy. Sci. Paris. V. 10. 1730. Contenant les mémoires depuis 1666 jusqu'à 1699.
- 1730. FRISCH (J. L.). (Titel als 1722). 8. Theil. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1730. HEISTER (L.). (Titel als 1727). — 2e Editie van het vermelde tijdschrift. — *Teyler Haarlem.*
- 1730. VARCHI (B.), L'Ercolano dialogo di Messer Bene-

Literatuur.

- detto Varchi nel quale si ragiona delle lingue, ed in particolare della Toscana e della Fiorentina; Firenze.
- 1731. ETTMÜLLER (M.), Programma de Scabie; Lipsiae.
- 1732—1750. PLUCHE (N. A. de), Le spectacle de la Nature, ou entretiens sur les particularités d'histoire naturelle, &c.; Paris. — 8 vols. 1e & 2^a Edit. — Wordt wel eens aangehaald. Ik heb echter daarin niets over Acari gevonden.
- 1733. BAIER (Js. Jac.), De vermiculis Pique & Culebrilla, incolis Americae familiaribus & infestis. — In: Acta Phys. med. Acad. Caes. Leop. Car. Nat. Cur. v. 3. p. 18—26. — *Teyler Haarlem.*
- 1733. GARSULT (F. A. DE), Insectes grossis au microscope. — *Eigen Bibl.*
- 1733. VALLISNI(1)ERI (Ant.), Opere fisico-mediche stampate e Manoscritte del Kavalier Antonio Vallisneri raccolte de Antonio suo figliuolo; 3 tomi; Venezia. — *Univ. Amsterdam.*
- 1734. CALVOLI (Giov. Cinelli), (Articolo:) „Bonomo”. — In: SANCASSANI, Bibliotheca volante; 2^e Ed; Venezia. — Zie 1689.
- 1734. CUNO (Cosm. Conr.), Observationes durch dessen gefertigte Microscopia, Deren unterschiedlichen Insecten nebst andern unsichtbaren Kleinigkeiten der Natur Welche er nach dem Leben accurat abzeichnen und auf Verlangen Hoher Liebhaber in Kupfer stechen lassen. Mit 16 Kupf.; 4°; Augsburg. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Göttingen.*
- 1734. SANCASSANI (D. A.). Zie CALVOLI 1734.
- 1734. TOZZI (Lucca), Opera omnia; Ed. 3^a; Venetiis.
- 1735. BLANCARD (Steph.). (Titel als 1717). — *Univ. Amsterdam.*
- 1735. LESSER (F. C.), De sapientia, ommipotentia et providentia divina ex partibus Insectorum cognoscenda epistola ad A. Sebam; 4°; Nordhusae.
- 1735. LINNAEUS (C.), Systema naturae, sive Regna tria naturae systematice proposita per classes, ordines, genera et species; Lugdunum Batavorum. — *Teyler Haarlem.*

Literatuur.

- 1735. SEBA (A.), *Locupletissimi Rerum naturalium Theauri accurata Descriptio et Iconibus artificiosissimis expressio, &c.*; Amsterdam. — Tom. I 1734. Tom. II 1735. Tom. III 1758.
- 1735—1745, WEINMANN (J.G.), *Phytanthoxa iconographia sive conspectus aliquot milium plantarum, arborum, &c.*; Ratisbonnae; 4 vol. — *Univ. Amsterdam.*
- 1735. WERLHOF (P. C.), *Disquisitio medica et phylologica De variolis & Anthracibus, &c.* — Niets over Acari. — *Univ. Utrecht.*
- 1736. ALBIN (E.), *A natural history of Spiders and other curious insects. With 53 copp.*; London. — *Teyler Haarlem.*
- 1736. ETTMÜLLER (M.). (Titel als 1708). — *Univ. Leiden.*
- 1736. FRISCH (J. L.). (Titel als 1722). 4. Theil; 2e Ausg. en 5 Theil, 2e Ausg.; Berlin. — Is dezelfde editie met nieuw titelblad. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1736. LINNÉ (C. von), *Animalia per Sueciam observata.* — In: *Act. lit. sci. Suev. (Ups.)*.
- 1736. MARTIN (B.), *The description and Use of an Universal Microscope, answering, &c.*; London; s. d. (1736?). — *Univ. Leiden.*
- 1736—1739. (PLUCHE N. A. de). (Titel als 1732). 3e Edit. 4 vols.
- 1736—1748. WEINMANN (J. G.), *Taalrijk register der plaat ofte figuurbeschryvingen der bloemdragende gewassen, 4 tom in 8 vols.*; Amsterdam. — *Teyler Haarlem.*
- 1737. REAUMUR (R. A. F. DE), *Mémoires pour servir à l'histoire des Insectes*; v. 3. mém. 12.; Paris. — *Teyler Haarlem.*
- 1737. SWAMMERDAM (J.),

Bybel der Natuure, of Historie der Insecten, tot zekere soorten ge- bracht: door voorbeel- den . . . opgehelderd, &c.; Leyden.	<i>Biblia Naturae sive Historia Insectorum, in classes certas redacta, nec non exemplis, . . . illustrata, &c.</i> ; Leydae.
---	---
- 1738. BROWN (Thom), *Essai sur les erreurs populaires,*

Literatuur.

- ou Examen de plusieurs opinions reçues comme vrayes, qui sont fausses ou deuteuses. 2 vols.; Paris. — Zie 1646. — *Univ. Utrecht.*
- 1738. LESSER (F. C.), *Insecta-Theologia*, oder: vernunft- und schriftmässiger Versuch, wie ein Mensch durch aufmerksame Betrachtung derer sonst wenig geachteten Isekten zu lebendiger Erkänntniss und Bewunderung der Allmacht, &c. des grossen Gottes gelangen könne; Züllichan. — Zie 1735.
- 1738. MARTIN (B.), *Optical Essays*; London; s. d. (1738?) — *Univ. Leiden.*
- 1738. REAUMUR (A. FERCH. DE). (Titel als 1737) v. 3. mém. 12.; Amsterdam. *Teyler Haarlem.*
- 1739. LANCISIUS (J. M.), *Opera varia in unum congesta, et in duos tomos distributa*; Venetiis. — *Univ. Groningen.*
- 1739. ROHAULT (J.), *Tractatus de physica*. Interprete Samuele Clarke; Lugduni Batavorum. — Zie 1671.
- 1740. BAIER (C. G.), *Dissertatio De generatione insectorum in corpore humano*; Altorf Noric.
- 1740. BARTHOLINI (Thom.), *Epistolarum medicalium à doctis vel ad doctos scriptarum Centuriae I—IV*; Hagae Comitum; 4 tom in 2 vol. — De 1e Ed. moet van 1663 zijn. Niets over Acari.
- 1740. DE GEER (Carl), *Beskrifning på et särdeles slags Flott: Acarus avium pedibus tertii paris mole monstrosus*. — In: Kongl. Svensk. Vet. Acad. Handl. for Jul. Aug. Sept. 1740 v. 1. P. 5.; Stockholm; 1740. — *Eigen bibliotheek.*
- 1740. LESSER (F. C.). (Titel als 1738). 2^e Aufl.
- 1740. LINNAEUS (C.). (Titel als 1735). Ed. 2. auctior; Stockholniae.
- 1740. LINNAEUS (C.). (Titel als 1735). (Ed. 3 = Ed. 1. 1735). curā J. J. LANGEN; Halae. — *Univ. Utrecht.*
- 1740. LINNAEUS (C.). (Titel als 1735). (Ed. 4. = Ed. 2. 1740) curā B. JUSISIEUI; Parisiis. — *Univ. Utrecht.*
- 1740. SANDEN (Chr. B. von), *De cutis exterioris morbis*. Diss.; Halae Magdeburgae. — *Univ. Tübingen.*

Literatuur.

- 1741. COSCHWITZ (G. D.). (Titel als 1725.) — Niets over Acari.
- 1741. LINNAEUS (C.), *Elenchus animalium per Sueciam observatorum*; Upsaliae; 8°; 1741.
- 1741. (N. A. de Pluche), *Schouwtoneel der Natuur, of samenspraaken over de bysonderheden der Natuurlyke Historie, &c.*; Amsterdam; 14 dln. in 7 bdn. — Zie 1732. Niets over Acari.
- 1741. REDI (F.), *Opere* 4^a Ed. (2^a ed. Napoletana); Napoli. — Hierin *Esperienze &c.* Zie 1668.
- 1741. VAGHI (G.), *De insectorum in corpore humano genitorum varia forma et indole*; Vitembergae. — *Landes Bibl. Stuttgart.*
- 1742. LESSER (F. C.), *Theologie des Insectes, ou démonstration des perfections de Dieu dans tout ce qui concerne les Insectes*; 2 Vols.; La Haye & Paris. — Zie 1735.
- 1742. MARTIN (B.), *Micrographia nova: or a new treatise on the microscope, and microscopic objects . . . &c.*, London & Reading. — *Univ. Göttingen*; *Preuss. Staats Bibl. Berlin.*
- 1742. REAUMUR (R. A. FERCHAULT DE). (Titel als 1737). v. 4. — *Univ. Amsterdam.*
- 1743. BAKER (H.), *The microscope made easy: or the nature and magnifying powers of the best kinds of microscopes described, &c.*; 1st and 2^d Ed.; London. — *Univ. Utrecht.*
- 1743. CATESBY (M.), *The natural history of Carolina, Florida and the Bahama-Islands*; 2 vols. in 4 Tom. (Eng. & Fr.); 220 col. pl.; London; (1731—) 1734. (Vol. 2. tom. 2). — Bevat niets over Acari. — *Teyler Haarlem.*
- 1743. DE GEER (Carl). Titel als 1740. Tijdschrift als 1740. Herdruk: Stockholm 1743. — *Teyler Haarlem.*
- 1743. LINNAEUS (C.). Titel als 1741. *Lugduni Bataavorum.* — *Univ. Groningen.*
- 1743. SALMON (Thom.), *Modern History: or, the Present State of All Nations, describing their respective Situations, Persons, Habits, and Buildings, &c.*; London. — (1st or 2^d Ed.? Zie 1746.

Literatuur.

- 1744. BAKER (H.). (Titel als 1743). 3 d. Edit. London.
- 1744. BAKER (H.), Het microscoop gemakkelijk gemaakt, of beschrijving van de beste en nieuwste microscopen en van derzelve behandeling, &c.; Amsterdam.— *Univ. Utrecht.*
- 1744. LINNAEUS (C. v.), Systema naturae. In quo proponuntur regna tria secundum Classes, Ordines, Genera & Species. Ed IV^a ab Actore emendata & aucta. Accesserunt nomina Gallica; Parisiis; 1744. — Er zijn dus twee verschillende editiones IV. Zie 1740. — *Kunzl. Svensk. Vetensk. Akad. Bibl.*
- 1744. RUYSCH (F.), Alle de ontleed-, genees- en heilkundige Werken; 3 dln.; Amsterdam; (v. 3.) p. 1267). — *Univ. Amsterdam.*
- 1744. VARCHI (B.). (Titel als 1570). Padova.
- 1745. BONNET (Ch.), Traité d'Insectologie, ou Observations sur les Pucerons & sur quelques Especies de Vers d'eau douce, &c.; Paris. — Niets over Acari. — *Teyler Haarlem.*
- 1745. (HOOKE. R.), Micrographia restaurata, or: the copperplates of Dr. Hooke's wonderful discoveries by the microscope fully explained; London. — *Teyler Haarlem.*
- 1745. LESSER (F. C.). (Titel als 1742). 2^e Edit.; Paris. — Is de 1^e Ed. met nieuw titelblad.
- 1745. LINNAEUS (C.), Oeländska och Gothländska resa på riksens Högloflige Ständers befallning förrättad år 1741 med Anmerkninger uti oeconomien, Natural-Historien, Antiquiteter; 8°; Stockholm och Upsala. — *Univ. Göttingen.*
- 1746. ADAMS (George), Micrographia illustrata, or the knowledge of the microscope explained. With pl.; 4°; London. — *Univ. Bonn.*
- 1746. LINNAEUS (Car. a), Fauna Suecica Sistens Animalia Sveciae Regni: &c.; Stockholmiae. — *Univ. Utrecht.*
- 1746. LINNAEUS (Car. a). (Titel als hiervoren; dezelfde editie, met ander titelblad). Lugduni Batavorum. — *Teyler Haarlem.*

Literatuur.

- 1746—1770. (N. A. DE PLUCHE). Schauplatz der Natur oder Unterredungen von der Beschaffenheit und den Absichten der natürlichen Dinge; Nürnberg. — Zie 1732.
- 1746. SALMON. (Thom.). (Titel als 1743). 3^d Edit. in 3 vols.; London. — *Univ. Amsterdam.*
- 1747. LINNAEUS (C.). (Titel als 1735). Ed. 5 = Ed. 2. Halae.
- 1747. LINNAEUS (C.), Wäsgöta-Resa. På Rikens Högloflige Ständers befallning förrättad år 1746. Med Anmärkingar uti Oekonomien, Naturkunngheten, Antiquteter, Inwånarnes Seder och Lefnads-Sätt; Stockholm. Niets over Acari. — *Univ. Göttingen, Greifswald, Kiel.*
- 1748. KRATZENSTEIN (Ch. G.), Abhandlung von der Erzeugung der Würmer im menschlichen Körper; Halle. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Bonn, Göttingen, Greifswald, Halle, Kiel, Königsberg, Marburg.*
- 1748. LINNAEUS (C.), Systema Naturae, sistens Regna tria Naturae in Classes, Ordines, Genera et Species redacta tabulisque aeneis illustrata; Ed. 6. emendata et aucta; Stockholm — *Ned. Dierk. Ver. (Helder).*
- 1748. LINNAEUS (C.). (Titel als hierboven). Ed. 7 = Ed. 6. Lipsiae. — *Preuss Staats Bibl. Berlin; Eigen Bibl.*
- 1748. ULLOA (Ant. de), Relacion historica del viaje à la America meridional. — Ik zag de Fransche vertaling van 1752. — Niets over Acari; de „cirons” zijn kleine witte Diptera; de „nigua” is *Tunga penetrans*.
- 1749. GEER (C. DE), Beschreibung einer besondern Art Milbe, *Acarus avium*, pedibus tertii paris mole monstris. — In: *Abh. Schwed. Akad. v. 2.*
- 1749. ROESEL VON ROSENHOF (A. J.), Monatlich herausgegebene Insektenbelustigungen; 3ter Theil; Nürnberg. — — De aflevering met 23^e und 24e Tabelle was 1749 gepubliceerd. Het 3e deel draagt het jaartal 1755.
- 1750. HUGHES (Gr.), The natural History of Barbados. In ten books; London; 1750; 2°. — Book. 4. Animalia. — *Teyler Haarlem.*
- 1751. LESSER (F. C.), Teologia degl' Insetti, etc.; Venezia. Zie 1735.

Literatuur.

- 1751. LINNÉ (C. a), Skånska resa, på Hoga Ofwerhetens befallning förrättad år 1749; 8°; Stockholm. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Göttingen.*
- 1751. MEAD (R.), *Monita et praecepta medica*; Londini.
- 1751. STORCH. (J.), *Theoretische und practische Abhandlung der Kinderkrankheiten*; Eisenach; v. 4. — *Univ. Leiden.*
- 1752. AVELIN (G. E.), *Miracula Insectorum*. Diss. inaug.; Upsala. — Zie 1756.
- 1752. BAECKNER (M. A.), *Noxa Insectorum*. Diss. inaug.; Upsala. — Zie 1756.
- 1752. FORSSKÅHL (J. G.), *Hospita Insectorum Flora*. Diss. inaug.; Upsala. — Zie 1756.
- 1752. HILL (J.), *A general natural history; or new and accurate descriptions of the animals, vegetables and minerals, of the different parts of the world*; 3 vols.; London; 1748—1752. — Vol. III. *An History of Animals &c.*; 1752. — *Univ. Göttingen.*
- 1752. HILL (J.), *Essays in natural history and philosophy, containing &c.*; London. — Niets over Acari.
- 1752. SWAMMERDAM (J.), *Bibel der Natur*; Leipzig. — Zie 1737.
- 1753. ALLEN (J.) (Titel als 1719). *Frankofurti et Lipsiae.* — *Univ. Utrecht.*
- 1753. BAKER (H.), *Employment for the microscope, in two parts. I. An examination of Salts, &c. — II. An account of various animalcules never before described.* (1st Ed.); London. — *Eigen Bibl.*
- 1753 HANOU (M. C.), *Seltenheiten der Natur und Oekonomie nebst deren kurzen Beschreibung und Erörterung; aus den Danziger Erfahrungen und Nachrichten ausgezogen und herausgegeben von Joh. Dan. Titius*; 3Bde.; 8°; Leipzig; 1753—1755 — Vol. 1. 1753. p. 409. — Ik heb tevergeefsche moeite gedaan, die Danziger Erfahrungen machtig te worden.
- 1753. HILL (J.), *Proeven der Natuurlijke Historie en Wijsbegeerte*; Haarlem. — Zie 1752 „*Essays*”. — Niets over Acari. — *Univ. Leiden.*

Literatuur.

- 1753 LINNAEUS (C. a). (Titel als 1748). Ed. VIII emendata et aucta.; 8°; Holmiae. — De Vegetabilia zijn bewerkt door J. G. HAARTMANN, de Mineralia door H. MÖLLER. — Zie 1755 MÖLLER.
- 1754. BÄKER (H.), Beyträge zu nützlichem und vernünftigem Gebrauch und Verbesserung des Microscopii, &c.; Augsburg. — Zie 1753. *Univ. Göttingen*.
- 1754. BAKER (H.), Le microscope à la portée de tout le monde ou description et explication de la nature, de l'usage et de la force des meilleurs microscopes; Paris. — Zie 1743. *Preuss. Staats Bibl. Berlin*.
- 1754. BAKER (H.), The microscope (&c., titel als 1743) 4th Ed. — Is dezelfde editie met nieuw titelblad. — *Eigen Bibl.*
- 1754. BLANCARD (Steph.), Lexicon medicum renovatum &c.; Lugduni Batavorum. — *Univ. Amsterdam*.
- 1754. JOBLOT (L.), Observations d'histoire naturelle faites avec le microscope, &c.; Paris; v. 1. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1754 KALM (Pehr), Berättelse om et slags yrfä i Norra America, Skogs-loss kalladt. — In: Kongl. Svensk. Acad. Handl. f. °Ar 1754. v. 15; Stockholm. — *Teyler Haarlem*.
- 1754. LINNAEUS (C. à), Museum S:^{ae} R:^{ae} M:^{tis} Adolphi Friderici Regis Suecorum Gothorum, &c.; Holmiae. — Hierin is de binomenclatuur voor het eerst streng doorgevoerd. Niets over Acari.
- 1754. (LINNAEUS), Système naturel du Regne animal, par Classes, Familles ou ordres, genres et espèces, avec une notice de tous les animaux, les noms grecs, latins & vulgaires que les naturalistes leurs ont données, &c.; Paris; 1754. — Tom. I. Quadrupèdes, Oiseaux, Amphibies suivant KLEIN (avec notices de LINNAEUS) et Poissons suivant ARTEDI. Tom II. Insectes, Vers, suivant LINNAEUS. — *Univ. Jena*.
- 1755. JOHNSON (Sam.); A Dictionary of the English language; London; 1755. (is the last folio edition). (Reprinted in 1828. — Art. „Itch”:
- 1755. MÖLLER (HERMAN ARNOLD), Delineatio regni

Literatuur.

animalis [Skara? 1755?]. — Is vermoedelijk het zoölogische gedeelte van 1753, LINNAEUS, *Systema Naturae*, Ed. VIII. — *Kunzl. Svenska Vetensk. Akad. Bibl. Stockholm.*

- 1756. AVELIN (G. E.), *Miracula Insectorum*. — Herdruk van 1752 in: LINNAEUS, *Amoen. Acad.* v. 3. 1756. p. 313—334.
- 1756. BAEKNER (M. A.), *Noxa Insectorum*. — Herdruk van 1752, in: LINN., *Amoen. Acad.* v. 3. p. 335—360.
- 1756. BAKER (H.), *Das zum Gebrauch leicht gemachte Microscopium, oder I. Eine Beschreibung von Microscopiis. II. Erzählung Entdeckungen; Zürich.* — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Breslau, Halle, Kiel, Königsberg, Marburg.* — Zie 1753.
- 1756. BAKER (H.), *Nuttig gebruik van het Mikroskoop, of Handleiding tot nieuwe waarnemingen omtrent . . . (zouten, &c.) Waarbij komt De beschouwing van Insecten, &c.; Amsterdam.* — *Bataafsche Genootschap Rotterdam.* — Zie 1753.
- 1756. BLANCARD (Steph.), *Lexicon medicum renovatum, &c.; Lugduni Batavorum; curā Agnethlero.* — *Univ. Amsterdam.*
- 1756. BRISSON (A. D.), *Regnum animale in classes IX distributum, &c.* — *Le Regne Animal divisé en IX Classes, &c.; Paris; 4°.* *Ned. Dierk. Vereen. (Helder).*
- 1756. FORSSKÅHL (J. G.), *Hospita Insectorum Flora.* — Herdruk in: LINNAEUS, *Amoen. Acad.* v. 3. p. 271—312.
- 1756. KALM (Pehr), *En resa til Norra America, på &c.* — Tom. II. *Stockholm.* — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Göttingen, Königsberg.*
- 1756. KALM (Peter), *Nachricht von einer Art Insecten in Nordamerika, Waldlaus genannt.* — In: *Abh. kön. Schwed. Akad. Wiss. a. d. Jahr 1754; Hamburg & Leipzig.* — Zie 1754. — *Teyler Haarlem.*
- 1756. LINNAEUS (C.). Titel als 1748. (Ed. 9). *Lugduni Batavorum.* — (= Ed. 6. 1748). — *Ned. Dierk. Ver. (Helder).*
- 1756. ROESEL VAN ROSENHOF (A. J.). Titel als 1749. 4.

Lettiratuur.

Theil. Tabel I. — Het geheele deel was eerst 1761 compleet. — *Ned. Ent. Ver.*

- 1757. BONOMO (G. Cos.), Observations sur les pellicelles du corps humain, &c. — In: Coll. Académique, v. 4. p. 574—581. — Zie 1687.
- 1757. CESTONI (Diac.), Lettre à M. Vallisnieri, daté 15 Janvier 1710. — In: Coll. Académique, v. 4. p. 574—581. — Zie 1712.
- 1757. JONSTON (J.), Theatrum universale omnium animalium Insectorum; Heilbronnae. — Is het 3e deel van „Omnium animalium” 1755—1767 en hetzelfde werk als „Historia” 1653!
- 1757. KALM (Peter), Beschreibung der Reise die er nach dem nördlichen Amerika . . . verrichtete; Leipzig; 3 Thle.; 1754—1762. — II. 1757. Zie 1756. — *Preuss. Staats Bibl. Berlin; Univ. Göttingen, Marburg, München.*
- 1757. MEAD (R.). (Titel als 1751). Parisiis. — *Univ. Groningen.*
- 1757. NYANDER (J. C.), Exanthemata viva. Dissert. inaug.; Upsala. — (Ik zag de herdruk in LINNAEUS Amoen. Acad. v. 5. 1760. p. 92—105).
- 1758. LESSER (F. C.). (Titel als 1738). 3^e Ed. (ubi?).
- 1758. (LINNAEUS). (GMELIN) Onomatologia medica completa seu Onomatologia Historiae Naturalis, oder vollst. Lex. das alle Benenn. der Kunstwörter der Naturgesch. . . . erklärt. &c.; Ulm, Frankfurt & Leipzig; Vol. I. kolom 30—39. — Is eene Duitse vertaling van LINNAEUS, Fauna suecica 1746. De daarin toegevoegde Duitse vulgairnamen zijn van de hand van GMELIN. De andere Deelen bevatten niets over Acari. — *Kon. Bibl. Haag.*
- 1758. LINNAEUS (C.). (Titel als 1748). Editio decima reformata; Holmiae. — *Ned. Ent. Ver.*
- 1758. RYDBECK (E. O.), Pandora Insectorum. Diss. inaug.; Upsaliae. — (Ik zag de herdruk in LINNAEUS, Amoen. Acad. v. 5. 1760. p. 243—252).

ERNST MAYR LIBRARY

3 2044 110 366 622

